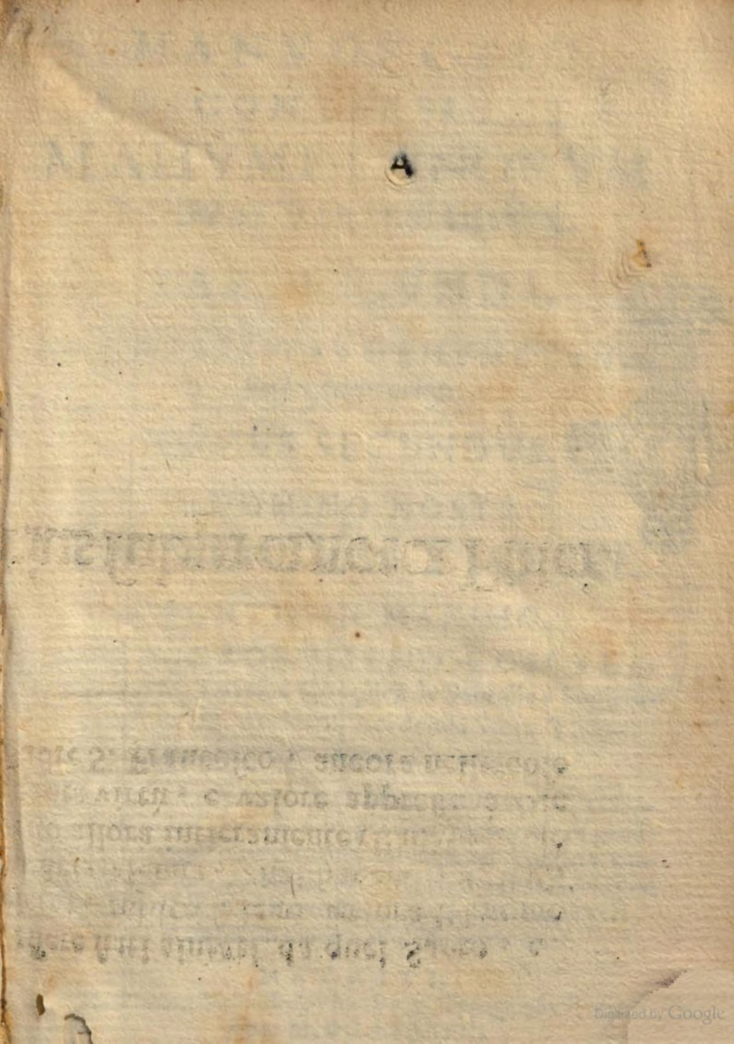
MANUDUCTIO AD CONUERSIONEM MAHUMETANORUM IN DUAS PARTES DIUISA. IN PRIMA...

Tirso González de Santalla, Josè Maria Fonseca de Evora

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO EBORENSE
31
9 A
16

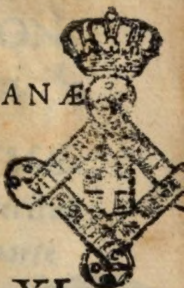

MANVDVCTIO AD CONVERSIONEM MAHVMETANORVM

IN DVAS PARTES DIVISA.

PARS SECVNDA.

IN QVA FALSITAS MAHVMETANÆ Sectæ convincitur.

TOMVS SECVNDVS.

SS. DOMINO NOSTRO
INNOCENTIO XI.
PONTIFICI MAXIMO.

POST SACRORVM PEDVM OSCVLA, consecrat M. Thyrsus Gonçalez de Santalla è Societate Jesu, in Salmanticensi Academiâ Sacræ Theologiæ Primarius Antecessor emeritus.

VT CVIVS COPIOSISSIMIS SVMPTIBVS, SOLERTISSIma industria, infatigabili zelo, precibus, lachrymis, & gemitibus Mahumetismum cernimus subiugatum, eiusdem quoque faustissimo auspicio tòt Barbaris Nationibus sedentibus in tenebris, & vmbra mortis, victricem Christianæ veritatis lucem tandem affulsisse lætemur.

MATRITI.
Ex Officina Bernardi de Villa-Diego, Typographi Regij.
Anno M. DC. LXXXVII.

PARS SECVNDA MANVDVCTIONIS AD CONVERSIONEM Mahumetanorum.

IN QVA FALSITAS MAHVMETANÆ sectæ conuincitur, paritèrque veritas Religionis Christianæ, quæ prima parte demonstrata est à nobis, iterùm argumentis stabilitur.

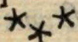

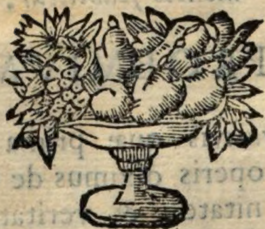
PROEMIVM.

QVAMVIS quæ prima parte huius operis diximus de Christi Diuinitate, & veritate Religionis Christianæ, euidenter sectam Mahumetanam de falsitate convincant; specialitèr in hac secunda parte placuit proponere argumenta illa quibus sæpè vsus sum ad expugnandam Mahumetanorum per-

perfidiam, cum ad illos publicè conciones haherem in pluribus Hiſpaniæ Ciuitatibus, nimirum Malaga, Velez-Malaga, Marvella, Gibraltrar, Xerez de la Frontera, Puerto de Sancta Maria, Cadiz, San Lucar de Barrameda, Hiſpali, Ronda, Arcos, & in Curia Matritenſi. Nam his argumentis, gratiâ adſpirante diuinâ, in his locis ducenti per moti ſunt ad abiurandum Mahumetiſmum, & Chriſtianam fidem ſuſcipiendam.

LIBER PRIMVS.

EXIHENS BREVEM NOTITIAM de Mahumeti vitâ, & moribus, de Alcorani erroribus, & de artibus, quibus secta hæc introducta est.

CAPVT PRIMVM.

Breuis notitia de Mahumetanorum erroribus, & qua arte Mahumetus suam sectam invexerit.

1 LEGEM Mahumeti graphicè describit Card. „ Bellarm.serm.5.de Fide,his verbis:Nihil „ aliud est lex Mahumeti,vt ex lib.S.Ioann.Damasc. „ de centum Hæresibus cognosci potest,quam mon-„ strum quoddam horrendum, informe, ingens, ex „ multis Hæresibus,& superstitionibus conflatum. A „ Iudæis habet horrorem carnis suillæ,multitudinem „ vxorum, libellum repudij, Circuncisionem, cre-„ berrima baptismata. Ab Hæreticis Arrianis habet „ Verbum non esse Dei Filium,neque Patri consub-„ stantialem,sed creatum, & servum. A Nestorianis „ habet Christum Dominum de Virgine quidem na-„ tum,sed solum esse hominem,non etiam Deum. A „ Manichæis habet, Christum, nec passum, nec „ mortuum esse;& à vino perpetuò abstinendum.Ab

„ Aristippo, & Epicuro habet summam beatitudi-
„ nem in hortorum amænitate, & vxorum multitu-
„ dine, cibo, & potu, alijsque corporis voluptatibus
„ positam esse. Porrò ieiunium religiosè colunt Ma-
„ humetani, sed ab ortu Solis vsque ad occasum, no-
„ ctu verò quando periculum non est, ne saltem à
„ Sole videantur, liberũ esse comedere putant, & bi-
„ bere vsque ad satietatem. Postremo, quod maximæ
„ stultitiæ signum est, cum lege Moysis, & Euangelio
„ pugnat, & tamen Christum, & Moysem tanquam
„ Prophetas sanctissimos, & veracissimos veneratur.
„ Itaque Mahumeti propositum non fuit aliud, quam
„ difficultatem omnem profligare, quam Christiani
„ homines in credendo, & operando patiuntur. Quia
„ difficile est cum vna vxore contentum esse, & eam
„ non posse dimittere, adhæsit Iudæis. Quia difficile
„ erat credere vnam essentiam in tribus personis
„ subsistere, adhæsit Arrianis. Quia difficile erat vnã
„ personam esse in duabus naturis, adhæsit Nestoria-
„ nis. Quia difficile erat credere, Deum, Christum pa-
„ ti, & mori voluisse, adhæsit Manichæis. Quia diffi-
„ cile erat propter spiritualia, & futura contemnere
„ corporalia, & præsentia, quæ videntur, adhæsit
„ Epicuræis. Quia difficile erat postremo, Christum,
„ & Moysem tam perspicuè Sanctos, & Dei amicos
„ non recipere, & non minus difficile erat cum lege
„ Moysis, & Euangelio Christi suam legem coniun-
„ gere, Christum, & Moysem recepit sed legem, &
„ Euangelium repudiauit.

Doct.

2 Doct. Martinus de Vivaldo Authcr illius operis moralis, quod inſcribitur, *Candelabrum aureum*, gloſans librum, cui titulus, *Zelus Christi aduerſus Iudæos, & Sarracenos compoſitum à Doct. D. Petro de Cauelleria*, fol. 131. n. 448. Catalog. contexuit errorum Mahumetanorum ſub hac forma.

1 *Negant Trinitatem cum Sabellio, & Hebræis.*

2 *Chriſtum creaturam eſſe affirmant cum Hebræis, Ario, & Eumonio.*

3 *Chriſtum non eſſe Deum, ſed Prophetam Sanctum, cum Cartoprace.*

4 *Deum habere Filium fatetur eſſe impoſsibile, quia vxore caret, cum Cerdone.*

5 *Quod Chriſtus non fuerit crucifixus, ſed alius ſibi ſimilis cum Manichæis.*

6 *Negant Chriſti myſteria, quæ à Chriſti Paſsione habent vim cum Donatiſtis.*

7 *Dæmones in fine eſſe ſaluandos, cum Origine dicunt.*

8 *Deum habere corpus affirmant cum Antropophitis.*

9 *Fœlicitatem in voluptate collocant cum Cherinto.*

10 *Circuncißionem admittunt cum Ebionitis.*

11 *Vinum prohibent cum Tacianis.*

3 Eundem Cathalogum contexuit Prateolus lib. 10. verb. *Mahumetes*, pag. 304. citatque Authores agentes de erroribus Mahumetanorum, videlicet Ricoldum Ordinis Prædicatorum in libro, quem inſcribit, *Confutatio legis Mahumeticæ*: Ioannem Turrecrematã. Pium II. Papam in Epiſt. ad Mahumetem Turcarum Principem. Bartholomæum Hungarum.

Guillelmum Poſtellum in libris de Sarracenorum, & Turcarum origine. Agit prætereà contra Mahumetanorum errores Euthimius Monachus in ſua Panoplia orthodoxæ Fidei, part. 2. tit. 24. vbi enumerat centum, & tredecim fabulas, quas Mahumetus in Alcoranum congeſsit: alios Authores, qui contra Mahumetanorum errores ſcripſerunt, invenies apud P. Poſſevin. tom. 1. Bibliot. ſelect. lib. 9. cap. 8. Copioſius verò contra Mahumet. ſcribit S. Petrus Paſch. Martyr Gienenſis Epiſcopus è Sacra Familia B. Mariæ de Mercede Redempt. Capt. in ſpeciali tractatu, quem ſcripſit Granatæ ann. 1300. incarceratus cum eſſet pro Chriſto, & in vinculis ferris conſtitutus: qui tractatus cum alijs S. Martyris operibus denuo excuſſus eſt Matriti anno 1676.

4 Duos ego tractatus evolvi, qui mihi maximo vſui fuerunt ad converſionem Mahumetanorũ. Primus conſcriptus eſt à Moſſen Ioanne Andræa lingua vulgari, & typis mandatus Valent. ann. 1515. duodecimque dumtaxàt continet capita, eiuſque titulus eſt. *Confuſio, ſeù confutatio Mahumetanæ ſectæ*, quem è Bibliot. D. Marchionis de Eſtepa eductum, Granatæ legi, & in compendium redegi ann. 1669. Fuit hic Author prius Mahumetanus, & Mahumetanorum Alphaquinus, ſeù Sacerdos in Vrbe Xativa: poſtea autem ad fidem noſtram converſus, & prædicator Chriſti effectus multos in Valentiæ Regno ab impuro Mahumeto ad Chriſti Vexilla traduxit. Pervenit huius ferventis viri fama ad Reges Catholicos, illúque

quie Granatam adduxerunt, vt suæ gentis homines á tenebris Alcorani ad Evangelij lucem transveheret; & vt maiori authoritate Verbum Dei prædicaret, illum Ecclesiæ Granatensis Canonicum effecerunt: & iussu Regum, librum illum edidit ad confutanda Mahumeti mendacia. Secundus tractatus, quo vsus sum ad conversionem Maurorum, editus est in lucem ann. 1553. à Lup. de Obregon Abulensi Presbytero, & Parochiæ S. Vincentij Parocho, quem dicauit Illustr. D. D. Didaco de Alava, & Esquivel Abulensis Eccl. Episcop. & Supremi Senatus Granatensis Præsidi, fuitque approbatus á S. Inquisitionis Tribunali. In hoc tractatu diligenter depingit Mahumeti vitã, mores, & prædicationem, & Alcorani fabulas detegit, secretiores notitias Mahumetanæ sectæ à Ioann. Andræa mutuatus. Huius tractatus copiam manuscriptam habet excellentissimus Marchio del Carpio in sua Bibliot. quam ego copiam vidi Matriti anno 1670. & ex illa selectiora quæque in meos codices retuli. Et hi duo Authores præ cæteris vitam Mahumeti, diligentius scribunt, notitias haurientes ex ipsorum Mahumetanorum libris, quæ proinde apud Mahumetanos maiorem fidem faciunt.

5 Mahumeti vitam describit Card. Baron. tom. 8. Annal. ad ann. 630. ex Annalibus Cedreni, & aliorum, & explicat quo pacto nefanda hæresis excreverit: *Nimirum, quod primum ad eum concurrerunt Iudæi existimantes ipsum esse, quem expectarent, Messiam: decemque ex ijs ipsum sectabantur, quod eum Circuncisio-*

nem amplecti sciuissent: verum cum eundem immunda comedere cognouissent, nẽpe Cameli carnem, è sententia recessere: sed non cessarunt commouere eum in Christianos. Excogitauit autem ad sectam propagandam versutus nebulo illecebras ex voluptatibus carnalibus comparatas, fœminarum multitudinem suis concedens in hac vita, & in futura ijsdem compositum Paradysum, in quo ipsis omnia ad cibum, & potum lautè, abundeque suppeterent, & ad coitum pariter adfore pulcherrimarum multitudinem fœminarum; his verò potissimum potituros fore, qui vel hostem occiderent, vel occiderentur ab hostibus: ista satis astutè proponens, quo suos in bello fortes efficeret.

„ 6 Vt igitur populos omnes alliceret, ex cũctis „ fermè aliqua miscuit, nempe ex Iudæis Circuncis„ sionem, Dei vnius cultum, abstinentiam à carne „ suilla; ex Christianis Christi nomen, ita tamen vt „ eum sicuti Arriani, siuè Nestor. coleret. Rursum „ veró vt omnes fæces eiectas ad sectam alliceret, & „ sibi coniungeret, ex Manichæis etiam de Christo „ illud accepit, vt nequaquam Cruci affixum Chri„ stum diceret, sed vmbram Christi, Crucem pœni„ tus abominatus. De eodem Christo insuper blas„ phemus ista confinxit, quæ his verbis recitat Da„ mascenus; ait enim: Christum autem dicit Ver„ bum esse Dei, & eius Filium, sed creatum, atque „ servum, eumque fatetur ex Maria sine semine ge„ neratum. Ait enim, Verbum, ac Spiritum Dei cum „ in Mariam introijsset, genuisse Filium, qui Dei

„ Pro-

„ Propheta, & ſervus eſt: Iudæos autem contra le-
„ gem eum in Crucem agere voluiſſe, & cum eum
„ tenuiſſent, eius quidem vmbram egiſſe in Crucem,
„ Chriſtum autem, nec in Crucem actum fuiſſe, nec
„ mortuum, Deum enim ad ſe tranſtuliſſe in Cœlum,
„ quod ei eſſet chariſsimus. Hoc etiam commemo-
„ rat, Chriſtum cum in Cœlum peruenisſet, à Deo
„ interrogatum fuiſſe, an Dei Filium ſe eſſe dixiſſet?
„ Eumque facit hoc modo reſpondentem: in me,
„ Domine ſis placato animo: ſcis, hanc meam ora-
„ tionem non fuiſſe, meque tuam non faſtidire ſer-
„ vitutem. Homines ſunt iſti, qui contra legem hoc
„ me dixiſſe arguerunt, falſoque me circumvenerunt
„ crimine, & vehementer errarunt. Tum Deum hæc
„ ei reſpondiſſe. Scio hanc tuam non fuiſſe oratio-
„ nem. Aliaque multa monſtra ſimilia in eo narrat
„ Commentario, quæ ridicula ſunt. Hæc Damaſce-
nus.

„ 7 Ad hæc, præterea alias circulator adiecit
„ ineptias, nempe ſibi vt veritatis cultori fideli tra-
„ dendas claues Paradyſi in die iudicij. Fatum inſu-
„ per aſſeruit, & ſiuè ad bonum, ſiue ad malum ho-
„ mines deſtinari. Cultum præterea aſtri, quod *Cubar*
„ dicunt, nempe Luciferi, ſiuè Lunæ, commiſcuiſſe
„ tradunt, ne Gentilitiæ ſectæ exors exiſteret. Hanc
„ autem de cultu Luciferi fuiſſe Sarracenorum an-
„ tiquam ſuperſtitionem, teſtatur S. Hieronym. in
„ Hilarione. Iſta itaque, & alia pudenda infarciens,
„ ad omnium conſervationem vafrum illud excogi-

ta-

„ tauit, quod enim satis intelligeret cuncta, quæ
„ miscuisset, perfacile solvenda fore, si ad exactæ
„ disquisitionis reuocarentur examen: de traditis à
„ se institutis vetuit disputari. Sicque miseros, quos
„ decipiebat, coniecit in foveam, eosdemque, ne in-
„ de emergerent, excæcauit. Hactenùs Baronius.

8 Vt autē refert Guillelm. Torani in Fortalitio Fidei fol. 244. calidus iste Impostor vt facilius Iudæos atque Christianos deciperet, dicebat se esse Prophetam ad eorum salutem diuinitus destinatum, vt legem Iudæis, ac Christianis datam, quia nimis rigida, & seuera erat, mitiorum Præceptorum promulgatione temperaret. Quia verò Iud[æ]i palam ob murmurabant, Mahumetum non esse Prophetam à Deo missum, siquidem nulla edebat miracula in confirmationem suæ legationis, sicut ederunt Moyses, & alij Prophetæ, finxit reuelationem, quæ postea inserta est Alcorano lib. 2. Zorà, seu cap. 9. quæ ita habet: *Tu miracula non edas coram incredulis, quia ea vt rem otiosam explodent.* Dicebatque, quod petere miracula, erat Deum tentare. Et cum Iudæi non cessarent illum coram populo, vt Seductorem traducere, ne à suis parui penderetur, aliam confixit reuelationem ibidem insertam, quæ ita habet: *Increduli, quamvis videant miracula, non tibi credent, nisi vi cogantur, semper enim opponent, te illa virtute Diabolica conficere.*

9 Vnde suis persuadebat, se à Deo missum ad exterminandam idololatriam, & vnius veri Dei cultum introducendum, quia Deus alios Prophetas miserat, qui

qui multis editis miraculis id præstare non poterant; & ideo à se gladio, & non lingua, veram Dei legem introducendam, & propterea inseruit in Alcorano lib. 2. cap. quoddam sub hoc titulo, *De ense, seu gladio*: in quo sic iubet: *Occidite omnes incredulos*. Quæ verba exponens liber *Zunæ*, vel *Sunæ*, in quo dicta, vel facta Mahumeti continentur, & qui apud Mauros est paris authoritatis cum Alcorano, ad ipsumque comparatur sicut inter Christianos comparantur Acta Apostolorum ad Euangelia, inquit: *Omnes occidite, donec Mahumetani fiant*. Cum primum autem armorum vi Almedinam, & Mecham occupauit Rex iuramento inauguratur, edictumque promulgauit, in quo severè præcipiebat vt omnes Gentiles, omnes Iudæi, & omnes Christiani in illis vrbibus commorantes eum vt Prophetam Dei acciperent, & legem ab eo promulgatam amplecterentur, sub pœna capitis, & confiscationis bonorum, & ita armorum vi sectam suam invexit.

10 Magna est dissensio inter Authores circa annos vitæ, & mortis Mahumeti. Bellarminus tom. 1. contr. lib. 3. de Romano Pontifice cap. 3. affirmat, Mahumetum natum ann. Christi 597. cæpisse autem se Prophetam appellare ann. 623. obijsse verò anno 637. Chronicum Math. Palmer. secutus, postea verò cap. 10. ait, secundum Ioannem Baseum in Chronico Hispaniæ mortuum esse anno 628. & secundum Cedrenum in compendio Historiæ ann. 630. & in eodem ponit eius mortem Baron. tom. 8. ad anno 630.

Lup-

Luppus de Obregon affirmat, Mahumetum natum anno 568. mortuum verò anno 631. ac proinde vixisse 63. annos, & idem affirmat Vir magnæ authoritatis, qui circa tempora Mahumeti vixit, vt testatur Dionisius Carthusianus in suo opere contra Alcoranũ lib. 2. art. 1. in fine: *Vixit autem* (inquit Author ille) *sexaginta tribus annis, quorum viginti tres in sua prophetia expendit.* Georgius Almacinus celebris historiæ Sarracenicæ Scriptor Arabs, & professione Mahumetanus, de quo infrà mentionem faciemus, affirmat vixisse 63. annos, & secundum alios 65. mortuumque esse anno vndecimo Egyræ die duodecimo mensis Rabij prioris; id est anno Christi 632. die 16. Iulij, vt exponit Thomas Erpenius in notis marginalibus ad historiam illam (quam ex Arabico latinam fecit) pag. 5. & pag. 11. Petavius definire non audet, quot annos vixerit Mahum. solum refert opinionem Theophanis affirmantis, decem annis ocultam hæresim illum habuisse, ac novendecim postea vi, ferroque propagatam asseruisse: constanter tamen affirmat, obijsse anno 631. Archiepiscopus Rodericus in historia Arabum cap. 6. obijsse annis decem expletis, ex quo apud Damascum, Regni sui ceperat Principatum: Herà D. C. sexagessima sexta, anno Heraclij XVII. & Scentillæ Regis Gothorum VII. id est anno Christi 628. Vitam alij duo suprà quadriginta annis duxisse attestantur; quos inter eminet R. P. M. Petrus Abarca, qui in Salmantina Academia Primarius Theologiæ Antecessor nobis præluxit, ac modò in
Re-

Regio nostro Collegio rei litterariæ præest, in suis Aragoniæ Annalibus, vbi miram rerum copiam ad severioris historiæ fidem exactam eleganti adeo sermonis brevitate circunscribit, vt verbis energiam videatur addidisse, ne rerum dignitati derogaret. Sanctus Petrus Paschasius affirmat, eo anno, quo ipse scribebat Granatæ tractatũ suum contra Alcoranum, nempe anno Christi 1300. Mahumetanos in Hispania existentes communiter asserere quod tunc esset annus 699. ab inceptione prædicationis Mahumeti: *Mauri* (inquit) *hac mea tempestate dicunt, quod nunc sit annus sexcentesimus nonagesimus nonus ab incæptione prædicationis Mahumeti.* Ita habet pag. 47. num. 56. & secundum hunc computũ putat incępisse suam prædicationem anno Christi 600. paulò plùs minusvè. Pauló autem antea, nempe pag. 44. num. 50. inquit: *Mauri dicunt, quod Mahumetus quando mortuus fuit habebat septuaginta tres ætatis annos; & quod vix in illius capite, & barba viginti reperiebantur cani.*

CAPVT SECVNDVM.

Quo pacto Mahumetana secta introducta sit?

11 SEd merito quis scire desiderabit, quo dolo, quavè astutia Mahumetus se vt Prophetam incæperit venditare, aut quomodo aliquibus persuaserit tam insigne mendacium. Cedrenus apud „ Baronium, sic rem accidisse narrat: Cum enim (in-
„ quit)

„ quit) à Dæmone exagitaretur Mahumetus, & co-
„ mitiali morbo laboraret, vxorem ſuam, quæ gra-
„ uem ex eo capiebat dolorem, quod nobilis ipſa
„ egeno homini, & vexationibus obnoxio nupſiſſet,
„ ita demulſit, quod diceret ad conſpectum Angeli
„ Gabrielis ſibi apparentis cōcidere. Erat amicus ei
„ mulieri Monachus quidam, qui ob falſam fidem
„ ibi relegatus viuebat. Huic mulier totam rem ape-
„ rit, Angeli etiam nomine propalato. Hic autem
„ Monachus, vt opinionem eam prorſus in animo
„ mulieris confirmaret, verum Mahumetum Pro-
„ phetam dicere, ait. Eum enim Angelum ad quem-
„ vis vatem mitti. Mulier verbis impoſtoris illius
„ Monachi fidem habens, alijs ſuis gentilibus mulie-
„ ribus fabulam enarrauit, ab ipſis porrò ad Viros
„ alios dimanauit. Vbi verò ſemel innotuiſſe ſciſſet,
„ & creditum ſe eſſe Prophetam, ſibi ipſi per imagi-
„ nem quædam effinxit, eademque vt diuinitus ac-
„ cepta curioſo atque ſimplici populo facile perſua-
„ ſit, ac volumen vanis figmentis plenū conſcripſit,
„ quod è Cœlo acceptum effinxit, ſuiſque tradidit
„ ſectatoribus obſervandum: ſicque factum eſt, vt
„ ita error vane conceptus, non miraculorum virtu-
„ te, ſed vi armorum magis, magiſque apud poſteros
„ atque etiam exteros invaleſceret.

12 Sed rem hanc diligentius narrat Luppus de Obregon ex Ioanne Andræa, & alijs Arabibus rem deducens, & hiſtoriam Mahumeti contexens. Ait enim, illum natum fuiſſe in Vrbe Mecha in Arabia

fœ-

elice, ex Patre Gentili, & Matre Iudæa; eiuſque pa-
em nomine *Abdala Motalib*, Virum fuiſſe nobilem,
 in ea Ciuitate Prætorem, ſeù Iudicem ordinarium,
ſeù Merinum, vt loquuntur Arabes; exſibilatque eos,
qui dicunt Mahumetum fuiſſe ſervum, vel infimæ cō-
ditionis hominem; conſtat enim ex libro *Azear*, in
quo vitæ Alcalifarum, ſeù Regum narrantur, & ex li-
bro *Sunæ*, immò ex ipſo Alcorano, Mahumetū, eiuſ-
que fratres fuiſſe nobiles, & ex illuſtri inter ſuos ſtir-
pe: eius Mater nomine *Imina*, illum peperit, mortuo
iam Abdala; illumque nutriendum tradidit Hali-
mæ, cuiuſdam agricolæ, ſeù paſtoris vxori: poſt duos
annos mortua eſt Imina eius Mater, ipſeque in domo
manſit ſuæ nutricis vſque ad decimum ſextum ætatis
annum. Tunc veró domum nutricis deſerens, ſuam
operam locauit cuidam prædiviti mercatori, nomine
Abdemonaphis, qui vxorem habebat *Hadixam* Ma-
humeti conſobrinam, in eiuſque domum vt famulus
admiſſus eſt, & mercium copiam in Cayrum, Perſiā,
& Suriam connexa Camelorum ſerie tranſportauit
ſimul cum domino ſuo, cui inſerviebat, vel loco il-
lius, novem annorum ſpatio. Poſt hoc tempus mor-
tuus eſt eius herus: & ipſe matrimonium contraxit
cum vidua Hadixa: illudque Agaſonis, ſeù Camelio-
nis officium alijs tredecem annis exercuit. Cum iam
verò trigeſimum ſextum ætatis annum ageret, & ſe
valde diuitem videret, ab illo laborioſo officio abſti-
nuit, & Camelorum gregem famulo ſuo Zeydin cō-
mendauit, & per illum mercaturam exercebat. Ipſe

verò vitã otiosam degens, in vrbe cõmorabatur; & cũ esset ingenij curiosi, & nouitatum amans, maximè delectabatur rebus novis audiendis, vt eas suæ gentis hominibus narraret. Liberque Azear, & Alcorani Glossatores narrant, hoc tẽpore familiariter egisse, sermonesque habuisse creberrimos cũ duobus Christianis, gladiorum conflatoribus; qui ei exprobrabant idololatriam, & vnius Dei cultum persuadebant: ille verò cum esset acuto ingenio, ex Christianorum sermonibus facile cognouit vnum dumtaxàt Deum esse adorandum, & idolorũ cultum certam esse ad æternam perditionem viam, & decreuit non amplius ingredi famosum illius vrbis fanum, in quo incolæ adorabant idolum quoddam, quod *Hallete Haluza* vocabatur; & zelo veritatis incensus, vxorem suam, & fratres, & cõsanguineos ab idololatria auertere satagebet, & identidem ingeminabat, in vnum Deum Creatorem Cœli, & terræ esse credendum; cultum verò idolorum esse cultum Dæmonum. Mirificè autem delectabatur conversatione Christianorum, qui illi notitiam mysterij Incarnationis ingesserunt, & miracula, & opera mirabilia Christi Domini exposuerunt. Ille verò à Christianis instructus, quidquid ab illis audierat, vxori, & vicinis suis narrabat. Referebat ipsis historiam creationis primorum parentum, & ipsorum lapsum in peccatum, captiuitatem generis humani sub statu peccati: & quomodo Deus misit *Verbum suum ad Mariam Virginem*, & quo pacto post salutationem Archangeli Gabrielis conceptus est in

eius

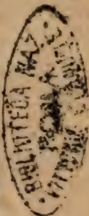
us vtero Christus Dominus sine semine viri, operatione miraculosa Spiritus Sancti, quæ audientes idolatræ ipsum irridebant. Et sanè Mahumetus initio rectè de Christo videtur sensisse, vt docet Luppus de Obregon, ex Ioanne Andræa: vt enim inquit P. Molina 1. part. quæst. 26. art. 1. disp. 1. inter alia hæc scribit in Alcorano: *Christus Iesus Filius est Mariæ, & Apostolus Dei, & Verbum Dei, quod in ea posuit per Spiritum Sanctum.* Rursus inducit Deum dicentem: *Dedimus Iesum Christum Filium Mariæ, vt faceret prodigia, & miracula manifesta, & perfecimus eum per Spiritum Sanctum sanctificatum, & non communi operatione, sed virtute Dei conceptum ex Maria Virgine Sanctissima, & super omnes mulieres munda procreatum.* Et id quidem docet in Alcorano lib. 1. cap. 3.

13 Vt testantur Ioannes Andræas, & Luppus de Obregon: & S. Petrus Paschasius pag. 65. num. 83. aliasque laudes Beatæ Virginis habet in Alcorano, inter quas illa celebris, quod illam immunem facit à peccato originali, dicens: *Solam inter filios Adam Mariā non tetigit Satàn.* Legatur Sanderus lib. 7. de visib. Monarch. Eccles. Hæresi 125. & Canisius lib. 3. de Deipara cap. 20. Quamquam verò initio de Christo vera prædicauerit, postea verò à Sergio Pseudo Monacho Hæretico Arriano, deceptus; differte docuit Christum esse purum hominem.

14 Sed quidquid de hoc sit, vt ad historiam redeamus, Mahumetus non cessabat suis prædicare Deum Creatorem Cœli, & terræ adorandū, & Christum

stum Dominum Verbum esse Dei ex Virgine sine opera viri procreatum: & vt eos ad credendum flecteret, pœnas inferni eis minabatur, referens supplicia, quæ Deus intulit Ægyptijs, & Sodomitis, aliasque historias veteris Testamẽti referens, quas à Christianis audierat. Cum verò animadverteret, Mechæ incolas suis verbis fidem non dare, nec suam vxorem ipsi credere velle, depositis pretiosis vestibus, & pauperi habitu indutus vrbe discedens, secessit in montem vicinum, vitam solitariam acturus: vbi diù, noctuque animo versabat quo pacto posset vxorem suam, suosque concives in cognitionem veri Dei adducere. Et hinc narrant Mahumetanorum libri apparuisse Mahumeto Angelum Gabrielem, illique annuntiasse, ipsum à Deo electum in Prophetam, vt idololatriam destrueret. Vt autem verè refert Obregon, Diabolus animadvertens Mahumeti ambitionem, & ardens desiderium comparandi sibi nomen authoritate, atque in alios dominatum, illi persuasit, vt se Prophetam Dei acclamaret, promittens ipsi auxilium ad introducendam novam legem, qua populum illũ, aliasque gentes suo subiugaret imperio, verique Dei cognitionem inveheret, nihil curans, quod Mahumetus hanc veritatem doceret, dummodo illam doceret coniunctam cum multis mendacijs, quæ homines certissime ducerent in æternam perditionem, & illos abduceret à Christiana professione, in qua vnice est salus. Vt enim optimè observat Guilelmus Parisiensis lib. de legibus cap. 18. *In hac Mahumeti lege, & mẽ-*

cijs multa vera inserta sunt, & malis bona commixta, alignitate fallendi; vt scilicèt falsis propter vera crederentur, & mala propter bona reciperentur. Si enim nullum bonum præciperet, nec vllum verum doceret, fidem non inveniret, sed dolus manifestè innotesceret. Igitur Mahumetus à solitudine, & spelunca sua, ad ciuitatem crebro revertens, vxori suæ narrabat, sibi apparuisse Angelum Gabrielem, & iactabat se Dei Prophetam esse, & ab ipso missum, ad exterminandam idololatriam. Illa verò hæc cum risu excipiebat, & serio ei dicebat, illas esse Diabolicas illusiones, vel Mahumeti somnia. Dicunt autem authentici Mahumetanorum libri, nempè liber inscriptus, *Acear*, & alius inscriptus, *Assifa*, Mahumetum hanc suæ vxoris reprehensionem, & derisionem tam acerbè tulisse, vt quadam die existens in sua solitudine se voluerit ex alta rupi præcipitare, eligens potius mori, quam ex dilectissimæ vxoris suæ gratia decidisse: tùnc verò ei apparuisse Angelum Gabrielem, & sic illum allocutum: *Lætare, ò Mahumete, & gaudio exulta, quia Deus te amicissime salutat*, & scio te *ab ipso electum in suum Legatum, Nuncium, & Prophetam, & iubet, vt legas.* Et cum Mahumetus respondisset, se legere non posse, quia legere nunquã didicisset, nec litterarum caracteres cognosceret: Angelum reposuisse, nihil hoc obstare: *Quia Deus ipse* (inquit) *tuus erit Magister, & ipso Præceptore, calamum sumens pulcherrimos efformabis caracteres, & deinceps legere, & scribere scies.* Hoc fabulantur Mahumetani, & hæc fuit prima revelatio,

 tio,

tio, quam Mahumetus confinxit. Occasionem autem illam confingendi sumpsit ex contumelijs, quibus eũ impetebat Hadixa, seù *Adissa* eius vxor, sæpè ingeminans, Mahumetum somnia sua pro revelationibus venditare: se verò nunquam adducendam esse, vt crederet, Angelum illi loqui; nisi revelationem ab Angelo scriptam inspiceret. Tunc verò callidus Impostor, vt vxorem deciperet, elegit in suum Secretarium iuvenem Iudæum, nomine Abdala Serralle, ex matre sibi cognatum; dicens, Angel. Gabriel. sibi familiariter sæpè apparentem, hoc ita præcepisse, illique suggerebat, quæ secreto ab illis duobus Christianis audierat, illasque sententias eleganti stylo in Arabicum conversas, tanquam Dei revelationem suo Secretario dictabat scribendas in quadam schedula: illamque secum deferens, vxori ostendebat, & coram illa recitans verba illa, quæ in schedula erant scripta, simulabat se legere id quod memoriæ tradiderat: & schedulas illas tanquam è Cœlo delapsas, custodiebat in arca, quam *legationis arcam nuncupauit.* Tunc simplex fœmina credidit, maritum suum miraculosè à Deo edoctum scribere, & legere, illumque vt Prophetam venerari cæpit; & quoties à Dæmone arripiebatur, vel morbo comitiali correptus in terram cadebat, existimabat, ei Angelum apparuisse, quia callidus Impostor, dicebat tunc temporis se secreta Cœlestia diuinitus haurire, & notitiam mysteriorum accipere, quæ ipsis prædicabat.

15 Primus Mahumeto credidit Zeidin, eius servus,

ius,eum vt Prophetam veneratus, propter quod ipsum libertate donauit,& legem promulgauit, quod à seruitute liberarentur quotquot eius legem suscipe-rent: vt hac arte plures sibi aggregaret. Post Zeidin credidit Hadixa eius vxor: & horum exemplum secuti sunt viri alij primæ nobilitatis; nimirùm Anzà,& Habez, Mahumeti patrui, vel avunculi, Vbequar, Homar,Hocmen, Haly, & alij ex primaria nobilitate. Quorum præsidio, & societate roboratus palam contra idololatriam prædicabat, & veritatem hanc, lumine naturæ evidentissimam, facilè persuadebat: revelationes verò fingebat prout tempus postulabat, & prout expediebat ad devinciendos sibi eorum animos. Idololatræ verò ægre ferentes cultum deorum prædicatione Mahumeti in dies minui, illum persequebantur,Iudæi verò, quia magnas de Christo laudes publicabat, ignem accedebant. Interim Abdala Serrale,qui ei erat à secretis, ex Christianis gladiarijs,cognouit,quæcumque ipsi Mahumetus,vt reuelata dictabat,ab eis accepisse;& fraude detecta à Mahumeto discessit:& ipse Sergium Pseudo Monachũ hæreticum Nestorianum eius loco substituit, qui ei suos errores circa Christi Diuinitatem facilè persuasit. Abdala verò postquam à Mahumeto abscessit, eius patruis,& avunculis,*Coraxistas*,*&* *Haximistas* vocabant, & alijs viris primarijs, qui ei vinculo sanguinis,vel amicitiæ coniuncti erant, apertè dixit, se Mahumetum deseruisse, quia clare cognouit, eum non esse prophetam, sed impostorem: & ipsis narra-

 bat

bat se apertè deprehendisse, Mahumetum, vt reuelationem Dei sibi scribendum dictasse, quod de Christo audierat à duobus Christianis, cum quibus familiariter agebat: addebatque, ad fraudem detegendam, sæpè se substantiam eorum, quæ dicebantur mutasse, & hoc Mahumetum, non animadvertisse, vel nō curasse, dummodó enim in schedula servaretur metrum, & versuum consonantia, de cætero nihil curasse. Et hoc referunt authentici Mahumetanorum libri *Azear, & Assifa*, tanquam persecutionem magnam sui Prophetæ, asserentes Abdala Serrale hanc persecutionem commovisse præ invidia, quia cum Iudæus esset, ferre non poterat laudes Christi, quas Mahumetus prædicabat.

His accessit, quod cum Mahumetus à Sergio nouo suo Secretario seductus cæpisset hæreses contra Christi Diuinitatem prædicare. Christiani, cum quibus familiariter egerat, & à quibus acceperat ea, quæ tanquam Diuinitus sibi reuelata prædicabat, in Mahumetum invecti, palam publicabant, eum non esse Dei Prophetam, sed nunc contraria docere ijs, quæ prius docuerat. Hæc & nova lex, quam nomine Dei promulgauit (quæ posteà inserta est in Alcorano lib. 1. cap. 1.) quod videlicet quilibet vir posset sibi legitimo matrimonio duas, tres, vel etiam quatuor fœminas copulare, si eas alere posset, contra id, quod Idololatræ ipsi in ea vrbe obseruabant, apud quos vnus vnam dumtaxat fœminam, vt vxorem habebat, totam Ciuitatem valde commouit; quia bene noue-

rant, hanc legem promulgaſſe Mahumetum, quia vna fœmina contentus non erat, & probroſum erat, ſcorta & meretrices, quærere, ei, qui ſe Dei Prophetam, & Dei nuntium proclamabat: ac proinde dicebant, eum ſub honeſto matrimonij titulo, velle ſuam luxuriam obtendere: creuitque procella, cum Mahumetus non contentus quatuor vxoribus, alias octo ſibi copulauit, fingens ſecum Deum diſpenſaſſe, vt plures vxores habere poſſet, quam aliquis alius, quia Dei Apoſtolus, & Nuntius erat: & hanc diſpenſationem, tanquam de cœlo delapſam publicauit, & Alcorano inſeruit lib. 3. cap. 17. His & alijs Mahumeti criminibus grauiter offenſi Mechæ ciues, præſertim ſuorum idolorum deſtructione, & iam Mahumeti aſtutias timentes, arma parabant, vt illum vi comprehenderent, & capite plecterent. Cœterum Mahumetus, & ſui cognito eorũ conſilio, in celeres inſilientes equos, fuga noctu ſe ſubduxerunt; & in Almedinam à Mecha octo dierum itinere diſtantem ſe receperunt. Hanc fugam Mahumetus adornauit quadrageſsimo ſexto ſuæ ætatis, anno, vt refert Luppus de Obregon, decem annis poſtquam ſuas fictas reuelationes vulgare cœperat. Degebant ea in vrbe quinque Iudæorũ tribus, & inter eos non pauci Gentiles idololatræ: prædiues habitabat ea in vrbe Vbequar Mahumeti Socer, & ex præcipuis eius confederatis, qui eum verum Dei Prophetam credebat; & hæc præcipua fuit cauſa, cur Almedinam confugerit.

Ibi aſtutia, & ſcientia Sergij adiutus ſuam ſectam ex-

extendere connabatur. Obsistebant Iudæi, palamque dicebant, Mahumetum non esse Prophetam, quia nulla edebat miracula: ipse verò ne apud suos notam incurreret, finxit reuelationem, qua Deus præcipiebat ne ederet miracula, quia increduli illa non erant accepturi, vt miracula, sed vt præstigias Dæmonum, finxitque se à Deo missum, vt gladio cultum veri Dei, inveheret, quandoquidem alij Prophetæ parum profecerant editis miraculis; vt constat ex Alcorano lib. 2. cap. 9. cuius verba supra dedimus. Vt autem Iudæos sibi conciliaret, laudabat Moysem, & legem ab eo datam: & iussit vt Discipuli sui dum orarent faciem verterent versus Hierusalem, vbi erat Dei Templum: præcepit vt sui ieiunarent more Iudæorum; & ne porcinam carnem cōmederent; & vt Iudæis placeret, circuncisionem ab illis sumpsit, aliaque multa. Dicebatque se id solùm in votis habere, ad quod exequendum fuerat ab ipso Deo sociatim deputatus; vt scilicèt armorum vi idololatriæ vim repelleret. Iudæi tamen palam obmurmurantes, Mahumeti famā minuere non cessabant. Ille verò ardenti odio illos aversabatur, & vindictam cogitabat, & vt æstimationem apud suos sibi adsciret, finxit se per scalam quandam in cœlum ascendisse, ducente Angelo Gabriele, & suis prædicauit fabulosum illum paradysum, quem Deus promittebat eis, qui eum adiuvarent in hoc magno negotio, quod moliebatur: & vt incredulos terreret, finxit se ab Angelo ductum in infernum, vt oculis suis inspiceret pœnas, quas Deus ido-

idololatris, & criminosis hominibus erat inflicturus, & sæpè inferni pœnas minabatur eis, qui vnum Deū nō adorarent. Hac arte nouos sibi in Almedina Discipulos adiunxit, & vt maiorem sibi conciliaret authoritatem, hos secum extra vrbem eduxit; & vt constat ex Alcorano lib. 4. cap. 13. sub arbore quadam longum sermonem ad illos habuit, eis persuadens, voluntatem Dei esse, vt gladio idololatriā profligarent, & vt incredulos, qui legem sanctam Dei nolent recipere, interficerent, eorumque bona diriperent, vt autem ad præliandum moueret, eis Dei nomine victorias promittebat, & ingentia hostium spolia: & commentitium illum paradysum post hanc vitam: dicebat adeo dulcem fore mortem eorum, qui in hoc sancto bello occumberent, vt ij, qui morte naturali obijssent, quamvis in Paradyso constituti, desiderarent in hanc vitam regredi, vt tam suauem mortem oppettere possent, & vt refert Ioannes Andræas cap. 12. sui operis contra Mahumetanam sectam: *Dicebat suis militibus, eos, qui in eo sancto bello occumberent, statim ad Paradysum euolare*: eis promisit Orbis imperium, eximiamque in hac & in alia vita fœlicitatem: facilè esse, vi capere Almedinam, & Iudæos sibi infensos ingulare, eorumque diuitias inter se diuidere: vi Mecham occupare; & gentes sibi in dies aggregare, quibus veri Dei cultum per Orbem terrarum diffunderent. Hac oratione permoti, Mahumetum Regem renunciarunt, iuramēto se obstringentes illi fidem servandi. Ille verò ex eis in Duces

suos

ſuos elegit Vbequar, & Homar ſoceros ſuos, Hozmen, & Haly ſuos generos (quorum tres primi ſuo ordine ei in imperio ſucceſſere) & alios ſeptem, vel octo ex nobilioribus, dicens, eos â Deo electos vt nomen ſuum per Orbem portarent, idololatriam exterminando. Conſilium cum ſuis ducibus ſecreto inijt de ſubiuganda Almedina, & Iudæis iugulandis; & ne Iudæi coniurationem hanc ſubodorare poſſent, ſuos milites per pagos; & villas illius montanæ diuiſit; bonam autem occaſionem nactus, eos congregans, ciuitatem illam omninò imparatam, & nihil tale cogitantem armorum vi expugnauit, & pleroſque Iudæorum, ſibi infenſos iugulauit, ſpoliaque illius opulentæ vrbis inter milites diuiſit, quò avidius ſimilia aggrederentur facinora.

Citò fama huius victoriæ à Mahumeto obtentæ Mecham pervenit, curſorem enim illùc ſtatim miſſerunt aliqui ex Mahumeti hoſtibus, qui moneret, vt celerrimè exercitum compararent, quo Mahumetum opprimerent, ni vellent eandem aleam cum Almedinenſibus ſubire: exhorruerunt ad hoc nuntium Mechanenſes, & Mahumeti iram timentes, citò citius quingentorum equitum turmam Almedinam mittunt, qui longis itineribus viam conficientes, Mahumetum inopinatò aggrederentur. Sed non defuit patriæ proditor, qui illum, de exercitu citò cõtra ipſum venturo admoneret. Hac notitia inſtructus Mahumetus propè vrbem in ſilvis ſuos milites abſtrudit, qua erant hoſtes tranſituri. Ad eum locum,

in quo Mahumetus insidias paraverat, pervenerunt Mechanenses equites prima noctis vigilia omninó ex via fatigati: & vt vires reficerent, ex equis exilierunt; & stationem ea nocte fixerunt, vt diluculo vrbem invaderent: obseruabant omnia diligenter Mahumeti speculatores. Et cum eos somno sopitos vident, ex insidijs prodeuntes Mahumeti milites omnes iugularunt, quin vel vnus superstes maneret, qui Mecham funestum hoc nuntium deferret. Mahumetus quingentos hosce equos, quos ab hostibus ceperant, suos milites conscendere iubet; & incredibili celeritate exercitum mouet in Mecham, eamque expugnat: & se Alcalifam, seù Regem coronat die seq. anno Christi 612. die veneris, quem idcircò Mahumetani colunt, sicut nos diem Dominicam: & quia Almedinæ etiam primo Rex appellatus est die veneris. Post Mecham captam, edictum promulgauit Mahumetus, vt intra octo dies omnes in ea vrbe habitātes, siuè Christiani, siuè Iudæi, siuè Idololatræ, ipsum vt Prophetam Dei, & promulgatam ab ipso legem, sub pœna capitis, & confiscationis bonorum usciperent; vt constat ex Alcorano lib. 2. cap. 3. & uia aliqui ex consanguineis eius id detrectarunt, rudeliter occisi sunt. Capta Mecha, ad famam tane victoriæ, & liberalitatis, qua militibus spolia hoium largiebatur, nouæ militum turmæ ipsi achæsent; exercitumque formauit, decem millibus pedim, & totidem millibus equitum constantem, qui rabiam subiugavit, & deinceps maiora aggressus

est.

est. Quare vt ait Clenardus, apud Possevinum tom. 1.
„ Bibliothecæ selectæ lib. 9. cap. 8. * Mahumetus
„ primó nouas leges, quas stupidis ea tempestate
„ Arabibus imposuit, ad Gabrielem Angelum refe-
„ rebat, quo monitore se omnia mentiebatur gere-
„ re. Deinde postquam fraus in suspitionem, venit,
„ præsertim ob Iudæos, circa Mecham incolentes,
„ quibus odorandi nasus non deerat, robur induit
„ Tullanum, vim omnem in armis ponens, & quos
„ arte capere non poterat, viribus in novum dogma
„ subiugauit, atque ita deinceps propagata est hære-
„ sis, iacto quidem dolis fundamento, gladijs tamen
„ posteà sic prolato imperio, vt Victorijs ingentem
„ mundi partem occuparit. *

§. I.

Qualiter Arabum historici sui Prophetæ vitam & gesta narrent?

GEorgius Almacinus, professione Mahumetanus, celebris Historiæ Sarracenicæ Scriptor, in compendium redegit Historiam Arabum concinnatam à Mahumede Abugjafuri, quem ipse virum Clarissimum, & Doctissimum appellat, & in meliorem formam redactam à Kemaluddino Armunæo, & ex omnibus Mahumetanorum Historijs suam breviter, & dilucide composuit, in qua vitas, & gesta quadraginta nouem Chalifarum, seù Regum per tres libros

narrat, incipiens à Mahummede ſectæ Mahu-
næ inſtitutore, & finem imponens in Atimedo
abaſo Muſtadiro Billa, qui floruit ad annum
iſti 1118. & Chalifatum finiuit anno ſolari ab
ira Arabum 511. & ab orbe condito 6669. ſe-
dum Chronologiam huius Authoris, quam ponit
nem ſuæ Hiſtoriæ, pag. 369. Hegiram appellant
bes fugam Mahummedis à Mecha in Almedi-
, quæ accidit, die decimo ſexto Iulij anno Chriſti
.

Hanc Hiſtoriam anteá Chriſtianis Europæis in-
nitam, & in Bibliotheca Sereniſsimi Ducis Ba-
æ aſſeruatam, Latinam reddidit Thomas Erpe-
s, linguæ Arabicæ peritiſsimus, & typis mandata
Lugduni Batavorum in Typographia Erpiniana
io Chriſti 1625. ſimul cum Hiſtoria Arabum Ar-
iepiſcopi Roderici Ximenez. In hac Hiſtoria (quæ
magno pretio habetur ab omnibus huius ætatis
minibus, qui Hiſtorica & Chronologica eruditio-
eminent) quem nos Hiſpanicè vocamus Maho-
am, Latine Mahumetum, vel Mahumetem, vel Ma-
ımetum, ipſe appellat Muhammed. Et ita loquun-
ır Arabes: nam cum ego Malacæ Mahumetanis
ædicaui, anno 1670. nobilis vir, qui in vrbe Orân
iù commoratus fuerat, mihi narrauit, Mahumeta-
os, qui me concionantem audiebant, contra me ob-
ıurmurare, quia eorum Prophetam *Mahomam* ap-
ellabam, exiſtimantes id à me dici in ludibrium, &
rriſionem ſui Legislatoris, quem ipſi Muhammed

accentu breui nominant, & ita deinceps ego nominaui, vt benevolentiam illorum captarem. Mahumetanam verò sectam appellat *Islamismum. Religionem (inquit) Islamismi primus manifestauit, & obseruauit Muhammed Abulcasimus, Filius Abdallæ: nomen matris eius erat Emina, quæ Filia erat Vuahebi.*

Affirmat hic Author natum fuisse in valle Lapidosa vrbis Meccæ, circa auroram diei Lunæ, qui octavus erat mensis Rabij prioris (ita appellant Iulium, Augustum verò Rabium posteriorem) anno 882. Alexandri Magni.

Asserit obijsse patrem eius duobus mensibus antequam Muhammed nasceretur: matrem verò, cum sex annorum esset. Eumque educasse avum suum Abdulmutalib donec annũ attigit octavum: post mortem veró avi educatum bene fuisse à patruo suo Abutalib.

Vt autem annos impleuit 40. vocatum fuisse ad munus Propheticum (nimirum, quia tunc incæpit suas fictas reuelationes vulgare) die Lunæ, qui erat secundus mensis Rabij prioris, anno 922. Alexandri Magni, qui erat vigesimus Regni Cosroæ Filij Hormisdæ (Alexander autem Magnus secundum supputationem Claudij Clementis in tabulis Chronologicis, natus est ante Christum 361. annis.) Primam in prophetiam eius credidisse Chadigjam filiam patrui eius: deinde eius servum Zeidum: deinde Alìm, posteà Abubecrum (Vbequar appellant nostri Historici, Rodericus verò Archiepiscopus Toletanus appel-

t *Abubacar*) cum alijs quinque, videlicet *Otſmām*, eiro, Abdurthamam, Suado, & Obeidalla : *Atque uem (inquit) præiuerunt ad Islamiſmum.* Anno au- 44. manifeſtaſſe vocationem; (id eſt fictionem) â enim clanculum tantum invitabat ad Islamiſ- um: * Publicata autem vocatione (inquit El- acinus) iuſsit credere in ſolum Deum, eumque lere, & adorare, deſtruxitque Idolorum cultum: æcepit circuncisſionem: ſanciuit ieiunium mē- s Ramadani; quinque orationes; munditiem; pe- grinationem ad Templum Meccanum, & ne omederetur ſanguis morticinum, aut caro rcina. Atque eos, qui hæc non obſervabant, ello vexabat, & oppugnabat. Iuſsit quoque cre- ere veritatem Prophetarum, & Apoſtolorū, qui- ue ad eos demiſsi ſunt librorum. Item Chriſtum ilium Mariæ Spiritum Dei eſſe, & Verbum eius, tque Apoſtolorum: approbauitque Evangelium, c Legem Moſaicam. *

Etiam, Coraiſitas fortiter Muhammedi obſtitiſſe, ue inimicitias adverſus eum denuntiaſſe: patruum em eius Abutalib, ipſum ab eorum inſidijs liberaſ- Et refert, anno quinto credidiſſe Omarem, fide- e ſua reliquos Muslimos (id eſt Muhammedis ſe- tores) confirmaſſe: fuiſſeque quadrageſimum, qui ligionem Islamiſmi ſuſcepit, quia ante illum cre- erant 39. anno decimo vita defunctum eſſe Abu- b Mahumedis patruum in Religione maiorum, eſt in idololatria: & benè creviſſe Coraiſitarum

impetum contra Mahummedem, & spem illum vincendi: accessisse hoc tempore ad Prophetam aliquos, tum ex Christianis, tum ex Iudæis, tum ex Paganis, accepto prius securitatis symbolo; & fidem eius accepisse; & iuramentum fidelitatis ei præstitisse; ea tamen lege vt tributum ei solverent. Anno autem decimo Mahummedem, vt insidias Coraisitarum evaderet, Mecca fugisse, & Medinam, seù Almedinam ingressum esse die duodecimo mensis Rabij prioris. Notat autem Thomas Espernius traductor huius historiæ in notis marginalibus, incidisse Hegiram, seù fugam Mahummedis in diem 16. Iulij æræ Christianæ 622. in quo parum differt à Chronologia Patris Marianæ, qui in suo opusculo de annis Arabum affirmat annos Arabum, qui computantur ab hac Hegira, seù fuga incepisse die decima quinta Iulij Feria 5. Almacinus asserit, accidisse die Lunæ, & secundum alios die Iovis. Paulò aliter supputat Petavius Rationarij temporum partis primæ lib. 7. pag. 485. sic enim habet: * Illud constat anno Christi 622. Iulij die 16. Feria 6. fugam eum arripuisse, cùm ob erroris novitatem de vita periclitaretur. Ab hac fuga, quam Hegiram vocant Arabes, idest persecutionem, nova illorum epocha proficiscitur. *

Refert deinde Almacinus varia Mahummedis prælia, & victorias: aitque, eum cepisse Mechã anno octauo Egyræ (Christi 629.) mortuum verò esse anno vndecimo Egyræ (Christi 632.) * Obijt autem (inquit) die Lunæ, qui duodecimus erat mensis

Ra-

„ Rabij prioris , cum natus eſſet annos ſexaginta
„ tres, aut ſecundum alios ſexaginta quinque. * Poſtmodum verò annos lunares ad ſolares reducens, Chronologiam inſtituit ab Adami vſque ad Mahu-
„ medem ijs verbis: * Traditur itaque Mahummed
„ obijſſe, completis, annis ſolaribus 623. menſibus
„ novem, & quatuordecim diebus; elapſis temporis
„ Hegiræ annis lunaribus decem, & diebus ſeptua-
„ ginta: id eſt annis ſolaribus novem, & vndecim
„ menſibus minus vno die: primus enim Hegiræ dies
„ fuit Iovis, & vltimus vitæ eius, Lunæ. *

Nullum hic Author de ſuo Propheta miraculum ſcriptis ſuis prodit: ſolum eum appellat virum glorioſæ memoriæ: eius autem virtutes his verbis deſ-
„ cribit: * Erat optimæ indolis, voce ſuaue, viſi-
„ tans, & excipiens ſuos vt ipſum viſitabant, & exci-
„ piebant, pauperes munerans, Magnares laudans;
„ converſans cum infimatibus, & petentem á ſe ali-
„ quid non reppellens ſine eo, aut ſermone facili. * Ex quibus verbis conſtat, Muhammedem ſolum habuiſſe virtutes quaſdam politicas, quæ vtiles erant ad devinciendos ſibi animos, & benevolentiam captandam; quò facilius imperium acquireret, & conſervaret: tradit autem idem, Mahumetum in vltimo ſuo morbo dixiſſe: *Ne duæ in Arabia ſint Religiones*: & propterea Omarem, qui fuit tertius Achalifa, Iudæos inde eieciſſe.

Varios enumerat Almecinus Mahumeti ſcribas, &
„ inter eos Abdallam, de quo ait: * Qui ab Islamiſ-

„ mo deficiens Infidelibus se adiunxit: sed impuni-
„ tatem tempore victoriæ ei petijt Otsman: quam &
„ ei concessit Muhammed, postquam eius sangui-
„ nem fundere decreuerat. De Sergio mentionem
„ non facit. De morte autem eius & ægritudine hæc
„ tantum dicit: Cum à peregrinatione Meccana re-
„ disset, & Medinæ substitisset ad diem 28. mensis
„ safari, ægrotare cæpit: & præcepit Abubecro, vt
„ cum populo oraret, ac orarunt omnes orationes
„ septemdecim, obijt autem die Lunæ, &c.* Et hæc adnotasse sufficiat, vt Christi minister, qui Mahumetanorum conversioni intenderit, his notitijs instructus facilius possit cum illis de Religione agere.

§. II.

Aliæ notitiæ de Mahumeti vita, & moribus.

NIcolaus de Cusa Cardinalis, qui obijt anno 1464. vir doctus & pius, in suo opere contra Alcoranum, quod inscribitur, *Cribatio Alcorani*; in Prologo narrat, se exquisitam adhibuisse diligentiam, vt intelligeret librum legis Arabum, seù Alcoranum: & Basileæ invenisse translationem eius factam à Venerabili Petro Cluniacensi; & disputationem duorum nobilium Arabum, quorum alter Mahumetanus, alter Christianus erat: Mahumetanus namque volens pertrahere Christianum ad Mahumetismum rationes pro sua Religione exposuit; eis verò Christia-

ſtianus, qui doctior erat, ſcripto ſatisfecit, clare demonſtrans falſitatem Mahumetanæ ſectæ. Addit præterea citatus Cardinalis ſe Conſtantinopolim perrexiſſe, vt pleniorem legis Mahumetanorum notitiam aſſequeretur, ibique apud Patres Franciſcanos Alcoranum inveniſſe, & ipſis exponentibus, aliqua puncta adnotaſſe; & Dionyſio Carthuſiano perſuaſiſſe, vt contra Alcoranum ſcriberet, idque abunde præſtitiſſe, opuſque ſuum miſiſſe Nicolao Pontifici. Additque ſe poſteà Romæ vidiſſe libellum Fatris Ricoldi, Ordinis Prædicatorum, qui Arabicis litteris in Baldach operam dedit, & iſtum præ cæteris ſibi placuiſſe.

Et in ſecundo Prologo Cribationis Alcorani, citans Ricoldum, & nobilem illum Arabem, qui cum Mahumetano diſputauit, & Dionyſius Carthuſianus lib. 2. in ſectam Mahumetanam ar. 2. narrant, Sergium Monachum de Monaſterio ſuo eiectum, Mecham applicuiſſe, ibique duos Populos reperijſſe, Idololatras, & Iudæos, prædicaſſeque ibi fidem Chriſtianam, prout Neſtorius illam tenuit, vt Fratres ſuos Monachos, qui Neſtoriani erant, placaret ad gratiã, ſi Idololatras ad fidem Neſtorianam converteret: idque præſtitiſſe, & inter alios Idololatras Mahumetum convertiſſe, & baptizaſſe, & Neſtoriana hæreſi imbuiſſe. Tres autem aſtutiſsimus Iudæos ſe Mahumeto adiunxiſſe, & illi multos errores perſuaſiſſe. Mortuo autem Mahumeto, omnes eius Sectatores ad proprias ſectas redijſſe: Iudæos autem illos Haly filio

lio Habitalib, cui Mahumetus teſtamento legauerat ſuas collectiones (id eſt ſuas ſchedulas, ſuoſvè codices, fictas reuelationes continentes) perſuaſiſſe vt ſe Prophetam Dei appellaret, & obtinuiſſe: & abſcriptis Mahumeti detraxiſſe, quæ ipſis placuit, vel addidiſſe.

Poſt hæc narrata, ſubnectit Cardinalis hæc verba: * Videtur igitur, quod Mahummed ab initio fundatus fuit per Sergium, vt eſſet Chriſtianus, & legem illam ſervaret. At illa via non potuerunt Iudæi ipſum amouere: ſed vt quantum poſſent retraherent, addiderunt illa per quæ videretur propriæ ſectæ Propheta, & Veteri Teſtamento nó minus quàm Euangelio fidem dare. *

Addit idem Author, capitula collectionis legis Arabum non continuari, vel connecti invicem, ſed quodlibet per ſe integrum exiſtere, & proprium eſſe rithmum, ſeù carmen plene menſuratum: * In hoc enim (inquit) ſummum ſtudium adhibuit compilator, vt blanditijs dictaminis (id eſt elocutionis) omnes alliceret, & in ſtuporem verteret, ſicque dictata faceret diuina videri. * Itaque certum eſt Alcoranum ſcriptum eſſe ſtilo elegantiſsimo linguæ Arabicæ, & non oratione ſoluta, ſed verſibus conſtare.

Dionyſius Carthuſianus in ſuo opere contra Mahumetanam ſectam lib. 2. art. 1. affirmat inter hiſtorias à ſe lectas de vita, & geſtis Mahumeti credibiliorem ſibi viſam fuiſſe narrationem, quàm invenit in

Epi-

Epiſtola cuiuſdam perfecti Chriſtiani ; & eſt ea, de qua nuper mentionem fecit Cuſanus, in qua continetur diſputatio inter duos Doctores Arabes, alterum Chriſtianum, alterum Mahumetanum, qui inter ſe erant amiciſsimi, & erant primi in Palatio Regis cuiuſdam Sarracenorum, cui vt famuli inſerviebant, Mahumetanus Doctor ſcripſit Epiſtolam invitans Chriſtianum ad ſuam ſectam, cui Doctor Chriſtianus doctiſsimè, & pleniſsimè reſpondit. Has duas Epiſtolas, ſeù diſputationem in illis contentam apud ſe habuit Carthuſianus, aitque, Epiſtolam Mahumetani quinque conſtare folijs in eo libro, quo ipſe vſus eſt; Epiſtolam veró Chriſtiani folijs viginti.

In hac diſputatione, ſeù Epiſtola Doctor Chriſtianus, qui (vt coniectatur Carthuſianus) propè tempora Mahumeti vixit, Mahumeti vitam & factà narrat, vt rem apud Mahumetanos notam, vt inde convincat, eum non fuiſſe Prophetam, ſed ſeductorem. In ſumma autem dicit, Mahumetum pupillum fuiſſe, in
„ ſinu patrui ſui educatum: * Cultoremque Idolo-
„ rum in Mecha cum omni domo, & generatione
„ ſua. Sicque vixiſſe quovſque pervenit ad ſervitium
„ Camelorum Hadigiæ, ſeù Chadigiæ, cuius merce-
„ narius factus fuit: ſolitumque cum Camelis profi-
„ ciſci in Syriam aliaſque regiones, donec duxit il-
„ lam vxorem. Poſtquam verò diues factus eſt opi-
„ bus vxoris, connatum fuiſſe ſuper gentem, & Pa-
„ triam ſuam arripere Principatum: & cum hoc ad
„ exitum perducere non potuiſſet, cum paucos ad-

 „ hùc

„ hùc haberet fautores, arte & ingenio vsum fuisse,
„ & quia se Regem facere non poterat, se Dei Pro-
„ phetam, & Nuntium simulasse. Et cum hoc nomen
„ Prophetæ vsurpasset, ingressum fuisse ad homines,
„ qui tanto faciliùs qualibet astutiæ machinatione
„ decipi poterant, quanto longiùs ab omni sapien-
„ tia, & vitæ ciuilis honestate distantes, per agros, &
„ villulas sequestrati, quid Dei Propheta, & Nuntius
„ esset, & in quo dignosci deberet, pęnitus ignora-
„ bant: ad hos autem decipiendos cuiusdam Astro-
„ logi ope atque consilio non mediocriter adiutũ,
„ homines pestiferos, & viarum insidiatores, & ho-
„ micidas sibi aggregasse, quos ad devia silvarum, ad
„ cacumina montium, & ad proxima fontibus loca
„ mittebat, vt ex insidijs prodeuntes, mercatores, &
„ viatores interficerent, eorumque Camelos, &
„ merces diriperent. Si qui autem ei contradice-
„ rent, aut palam obmurmurarent, cum primum per
„ se, vel per suos capere poterat, eos crudeliter in-
„ terfecisse. * Postquam hæc, & alia Doctor Chri-
stianus narravit, quæ Mahumetanus negare non po-
„ terat; statim ipsum alloquens subiungit: * Ego
„ autem mirari non sufficio, quo pacto tibi persua-
„ sum est, Dei esse Nuntium, aut Prophetam homi-
„ nem, cuius (vt breuiter vitam facinorosam de-
„ monstrem) nulla fuit alia operatio, aut meditatio,
„ quàm homines interficere, aliena diripere, incæ-
„ stus, & adulteria perpetrare, qui etiam tale dede-
„ cus inscriptum prophetiæ suæ, sibi facere non eru-

„ buit,

,, buit, vt diceret, datum renibus ſuis à Deo quadra-
,, ginta viros potentiſsimos in coitu fortitudine li-
,, bidinis adæquare. Vbi etiam rebus odoriferis, &
,, mulieribus ſuper omnia delectari ſe dicit. Præte-
,, reá vxores eius ingenuè fuerunt quindecim, & duæ
,, ancillæ. O quàm longe eſt ab iſta impura, & tur-
,, bulenta doctrina Machomet, Chriſtianæ diſcipli-
,, næ ſancta, & pia Religio, quæ per glorioſum Apo-
,, ſtolum Paulum ad Dei amorem, & ſanctam caſti-
,, moniam homines invitans, dicit: Qui habet vxo-
,, rem, cogitat, quæ ſunt mundi, ſi ergo vna ſola vxor
,, à Dei amore impedit hominem, quomodo qui tā-
,, tas habuit, & totus in earum libidine verſabatur,
,, quique prædas, latrocinia, & alia ſcelera exerce-
,, bat, Dei Propheta eſſe potuit? Præterea in vltima
,, ſua infirmitate poſitus Machomet, ſuis præcepit,
,, ne eum mortuum ſepelirent, eo quod tertio die
,, aſſumendus eſſet in Cœlum: ipſique obſeruantes
,, præceptum, cùm magnis deſiderijs exitum expe-
,, ctarunt à Feria ſecunda in qua obijt, vſque ad veſ-
,, peram quartæ Feriæ; & tám longa expectatione
,, fatigati, cum nihil aliud in eo niſi magnitudinem
,, fœtoris creſcentem cernerent, tandem ſicut retu-
,, lit Gumbram, nudum eum proiecerunt, Gumbram
,, tamen filius Eluſam dixit, quod lotus, & tribus ve-
,, ſtibus indutus ſepultus ſit. Fuit autem per qua-
,, tuordecim dies infirmus, & fertur, quod per ſep-
,, tem dies morbo pleuritico ægrotauit, amiſsitque
,, ſenſum, quem ſeptimo die recuperauit. Et iratus
,, eſt

,, est Haly filius Abitalib eo quod perdiderit sen-
,, sum. Alia verò septima die mortus est, & intumuit
,, venter eius, & retrò curvatus est. Quo mortuo
,, omnes ab eo decepti revesi sunt statim vnusquis-
,, que ad suam, quàm anteà tenuerat, sectã, seù ido-
,, lolatriam, præter paucos suæ cognationis, qui ex-
,, pectabant se successuros in Regno. Verumtamen
,, successor Machomet omni ingenio, atque astutia
,, illos ad pristinas sectas reversos ad legem Macho-
,, met reuocauit. Vixit autem sexaginta tribus an-
,, nis, quorum 23. in sua prophetia expendit. * Ha-
ctenus Christianus ille Arabs apud Carthusianum.

Luppus de Obregon cap. vndecimo sui operis contra Mahumetanos Mahumeti mortem in hunc modum narrat: Cum Machomet sexagesimum annum implevisset, Mecham recessit, vbi tribus annis, sine vllo bello transactis, extremum diem allaturus morbus illum oppressit sexagesimum tertium annũ attingentem, & cum vltimum diem sibi imminere novisset, nobiliores duces ad se coegit: illisque commendauit, vt legem ab ipso traditam servarent: addiditque, vt pro cõperto haberent plurimas Provinci [...]as à se debellandas si placuisset illis, ipsas debellare: & v[...]t eius morti adessent rogauit, nam adijciebat, tertio di[...]e Archangelum Gabrielem restiturum illius corpor[...]i animum, & ita ornatum animo, & corpore se in Cœ[...]los ascensurum, vbi vnicuique eorum sedem paraturus [...]erat. Quod quidem ab illis facilè creditũ. Invaluit m[...]orbus, insaniensque Mahumet septem die-
bus

bus elinguis permansit, eo vesania eius pervenerat vt brachia, manusque suas insano furore discerperet; omnes eius horribiles motus præsentibus metum ingerebant, energumeni instar frer debat, immaniterque dentibus stridebat: intumuit guttur, subindeque corpus vniuersum. Die decimaquarta postquam decubuerat, vsu linguæ sibi reddito, adstantibus eius vxore Haja, & nonnullis ex Mauris halfbcriter vocife- rans diem extremum clausit: ita referunt testata apud ipsos monumenta Suna, & Alcoranus lib. 3. Azorà 6.

Mortuo, vigilias egere Mauri, & præcipui Centuriones, vt eum suscitatum inspicerent: & trium dierum, & horarum exacto numero, cum ne signa quidem resurrectionis viderent, abierunt Mauri, & ipsi quoque soceri, cum fœtorem ex corpore exilientem ferre non possent: itaque duobus alijs diebus ita desertus ab omnibus iacuit, donec Haja duobus mancipijs præcepisset vt illum in area subdiali sepelirent. At servi, cum præ nimio fœtore efferre corpus non possent illud in terram proiecere: sed gener eius Haly servos compulit, vt illud humarent in area subdiali, vbi ipsum condiderunt. Pudore statim omnes eius asseclæ Mauri suffusi sunt, cum iam, aut mendacium Mahumeti, aut illusio clare patesceret. Obijt Machomet Feria secunda duodecima die mensis (iuxta Mauro) Rabeæ: anno Christi 631. *Et ab orbe condito* 50331.

In Regnum eius suffectus est Vbequar eius socer,

Ha

Hajæ parens. Qui duobus annis elapsis morbo læthali, non violento interijt. Huic alter Machometi socer successit Homar. Hic plures Provincias Imperio suo adiunxit, Damascum, & magnam partẽ Ægypti subiugauit: Hierosolimam rebellem subegit: qui magis Christi, quàm Maurorum legibus obstrictus vixit: quippè qui Christianis Presbyteris Templa restituere præcepit. Iterum denno Salomonis Templum excitauit diù devastatum à Tito, & Vespasiano Imperatoribus: plurimos census Templo donauit ad alendos Christi Sacerdotes: & postquam Christianis Hierosolimam reddidit Mecham recessit, vbi mortuus est, & ex collo demortui Crux, Christique Imago suspensa reperta est: ea propter infensus semper Mauris est, vel extinctus. Illud de Templo Hierosolimitano ædificato ab Homar habet etiam Baronius ad ann. 643. num. 2.

Exempto rebus humanis Homar ad Regiam dignitatem evectus est Hozmen gener Machometi, qui cum in legis Machometanæ observatione divisos Mauros animadverteret; domum Hajæ viduæ pergit tanto malo adhibiturus remedium: qua invita arcam reseravit, quâm Machomet arcam *legationis* appellauerat, in qua reconderat præcipua dogmata, & capita, quæ Mauris tanquã è Cœlo immissa legerat (quæ nec ex theca educere Machomet, nec in vnum scripta voluerat congregari, ne sibi adversantia scripta patescerent) ex theca schedulas extraxit, & in domũ suam relatas transcribere iussit: & omnibus librum

com-

compegit in quatuor partes diſtributum, & ſuis capitibus diſtinctum, ſed hoc fecit abſque vllo ordine, quin quod primum dictum fuerat, primum locũ obtineret. Poſuitque ſub eadem capitis inſcriptione res inter ſe longè diuerſas, minimè capitis titulo congruentes. In quavis ſchedula diuerſa carmina legebantur metrum Dauidis Pſalmorum imitantia. Singula autem capita appellantur Arabicè *Zuar*, vel *Zohara*, vt loquitur Archiepiſcopus Rodericus in hiſtoria Arabum cap. 6. vel Zorà, vt loquitur Doctor Petrus de Caualleria, vel Azorà, vt loquitur Cardinalis Cuſſa. Totum autem volumen his capitibus compactum appellatur *Alcoràn*, vel *Alcoranus*. Quod teſte Ioanne Andræa perinde eſt, ac *Congregatio Capitulorum*, ſeù Azorarum, vel Congregatio Pſalmorum. Quod etiam affirmat Cardinalis Cuſſanus lib. 1, cap. 1. *Liber legis Arabum* (inquit) *Alcoràn*, ob præceptorum collectionem, atque *Alfurkan ob diſcreta capitum ſeparationem nominatur*. Luppus de Obregon, ait: *Alcoràn*, idem apud Arabes eſſe, ac reuelationem: titulumque libri ſignificare, quidquid in lege Arabum continetur fuiſſe Mahumeto reuelatum à Deo per Angelum Gabrielem.

Dicunt autem quidam obſeruatores huius libri, (inquit Cuſſanus ibidem) illum aliter in Oriente, aliter in Heſperijs partibus diſtingui. Occidentales enim poſt orationem, quæ præmittitur, & mater libri nominatur, aiunt totum librum Azoras, ſeù capita habere 123. Orientales verò dicunt primam Azo-

ram

ram durare vſque ad *Soretamaran*, quod eſt quintum caput in libro Hiſpaniarum. Alcorán vt illo vtebantur in Hiſpania Mauri, teſte Ioanne Andræa conſtat quatuor libris, quorum primus quinque: ſecundus duodecim: tertius novendecim: quartus tandem 175. capita complectitur, ac proinde totum conſtat 211. capitibus ſecundum hunc Authorem. At ſecundum Luppum de Obregón quartus Alcorani liber complectitur 160. capita, ac proinde totum volum conſtat 196. *Capitibus*. Vt mihi autem narravit Matriti anno 1670. Chriſtianus Arabs, qui ſua ſponte è Tuneto in Italiam fugit, vt Chriſtianus fieret, & ab Eminentiſsimo Cardinali D. Paſchaſio de Aragon inter domeſticos admiſſus eſt ad obſequia familiaria, Tunetani Alcoranum habent in quatuor libros diviſum. Turcæ autem Conſtantinopolitani eo vtuntur ſine diſtinctione librorum, vt ſuprà notaui.

Agit autem Alcoranus, inquit Ioannes Andræas, de his, quæ Mauri debēt credere, de his, quæ debent in alia vita ſperare, nimirum de gloria bonis conferenda, & de pœna malis infligenda: de ijs quæ debent agere, & de his quæ vt illicita debent fugere, vel vt licita poſſunt facere, agit de creatione mundi, de peccato Angelorum, de expulſione primorum parentum è Paradyſo: de miſsione Moyſis in Ægyptum, & de miraculis, & prodigijs, quæ ibi operatus eſt: de Virgine Maria, & Ieſu Chriſto: alijſque hiſtorijs Veteris, & Novi Teſtamenti, quibus mille fabulas admiſcet.

Placuit dictis adijcere quæ scribit in suo Apologetico Sanctus Eulogius Martyr, Episcopus electus Toletanæ Ecclesiæ, qui vixit tempore persecutionis Sarracenorum, qui Cordubæ Sedem Regni fixerant, & floruit ad anuum 850. & Martyr occubuit anno Domini 859. In illo igitur Apologetico exordia Mahumeti describens, inquit: Cum esset pupillus, factus
„ est cuiusdam viduæ subditus. Cumque in negotijs
„ discurreret, cæpit Christianorum conventiculis
„ quotidie interesse, & vt erat astutior, tenebræ fi-
„ lius cæpit nonnullas collationes Christianorũ me-
„ moriæ commendare, & inter suos brutos Arabes
„ cunctis sapientior esse. Libidinis veró suæ succen-
„ sus fomite, cum patrona sua iure barbarico in ira
„ congressus est (id est illa resistente, & ob iniuriam
„ indignante.) Moxque erroris spiritus in specie
„ vulturis ei apparens, & os aureum sibi ostendens,
„ Angelum Gabrielem esse se dixit, & vt Propheta
„ appareret, imperauit.

Cùmque repletus esset tumore superbiæ, cæpit inaudita brutis animalibus prædicare, & quasi ratione quadam, vt ab Idolorum cultu recederent, & Deũ incorporeum in Cœlis adorarent, insinuavit. Arma sibi credentibus assumere iubet, & qui novo fidei zelo, vt adversarios gladio trucidarent, instituit. Occulto quoque Deus iudicio (qui olim per Prophetam
„ Habacuc cap. 1. dixerat: Ecce ego suscitabo super
„ vos Chaldæos, gentem amaram, & velocem, am-
„ bulantem super latitudinem terræ, vt possideat ta-

„ ber-

„ bernacula non sua, cuius equi velociores lupis ves-
„ pertinis, & facies eorum, vt ventus vrens, ad ar-
„ guendos fideles, & terram in solitudinem redigen-
„ dam) nocere eos permisit. Primum namque fratrem Imperatoris, qui illius terræ ditionem tenebat, interimunt, & ovantes de triumpho victoriæ, gloriosi effecti apud Damascum, Syriæ Vrbem Regni principium fundarunt. Psalmos denique idem Pseudo-Propheta in ore insensibiliũ animalium composuit, vitulæ scilicèt rubræ memoriam faciens. Araneæ quoque muscæque ad capiendas muscas historiam texuit. Vpupæ prætereà, & ranæ cantus quosdam composuit: vt fœtor vnius ex eius ore eructaret, garrulitas verò alterius in eius labijs non desineret.

Alios quoque ad condimentum sui erroris in honorem Ioseph, Zachariæ, siuè etiam genitricis D. Mariæ stylo suo digessit. Cumque in tanto vaticinij sui errore duraret vxorem vicini sui nomine Zeidi concupiuit, & suæ libidini subiugauit. Quod scelus maritus eius sentiens exhorruit, eamque Prophetæ suo, cui contradicere non valebat, permisit. Ille verò quasi ex voce Dominica in lege sua illud annotauit, dicens: cumque mulieri illa displicuisset in oculis Zeidi, & eam repudiasset, sociauimus eam Prophetæ nostro in coniugium: quod cæteris in exemplum, & posteris fidelibus id agere cupientibus, nõ sit in peccatum. Post cuius tanti sceleris factum mors animæ, & corporis illius simul appropinquauit. At ille interi-

ritum ſibimet in minere præſentiens, quia propria virtute ſe nullo modò reſurrecturum ſciebat, per Angelum Gabrielem qui ei in ſpecie vulturis apparere, vt ipſè aiebat, ſolitus erat, reſuſcitaturum ſe tertia die prædixit.

Cumque animam inferis tradidiſſet ſolliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, ardua vigilia cadaver eius cuſtodire iuſſerunt. Quem cum tertia die fœtentem vidiſſent, & reſurgentem nullo modò cernerent, Angelos ideo non adeſſe dixerunt, quia præſentia ſuorum terrerentur. Invento igitur ſalubri, vt putabant, conſilio privatum cuſtodia cadaver eius reliquerunt: ſtatimque vice Angelica ad eius fœtorem canes ingreſi, latus eius devorauerunt. Quod reperientes factum, reſiduum cadaueris eius humo dederunt; & ob eius vindicandam iniuriam, annis ſingulis canes occidere decreverunt: vt merito cum eo habebant illi participium, qui pro eo dignum meruerunt ſubire martyrium. Digne ei quidem accidit, vt canum ventres tantus, ac talis Propheta repleret, qui non ſolum ſuam, ſed multorum animas inferis tradidiſſet. Multa quidem, & alia ſcelera operatus eſt, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc: hoc tantum ſcriptum eſt, vt legentes, quantus hic fuerit, agnoſcant. Hactenus Divus Eulogius apud Baronium tom. 8. ad annum Chriſti 630.

His relatis ſubdit Baronius; porrò hæc, & alia plura in deteſtationem ſectæ nefandæ publicis ſcriptis ab eodem Authore vulgata in oculis ipſorum Sarra-

„ huc haberet fautores, arte & ingenio vsum fuisse,
„ & quia se Regem facere non poterat, se Dei Pro-
„ phetam, & Nuntium simulasse. Et cum hoc nomen
„ Prophetæ vsurpasset, ingressum fuisse ad homines,
„ qui tanto faciliùs qualibet astutiæ machinatione
„ decipi poterant, quanto longiùs ab omni sapien-
„ tia, & vitæ ciuilis honestate distantes, per agros, &
„ villulas sequestrati, quid Dei Propheta, & Nuntius
„ esset, & in quo dignosci deberet, pęnitus ignora-
„ bant: ad hos autem decipiendos cuiusdam Astro-
„ logi ope atque consilio non mediocriter adiutũ,
„ homines pestiferos, & viarum insidiatores, & ho-
„ micidas sibi aggregasse, quos ad devia silvarum, ad
„ cacumina montium, & ad proxima fontibus loca
„ mittebat, vt ex insidijs prodeuntes, mercatores, &
„ viatores interficerent, eorumque Camelos, &
„ merces diriperent. Si qui autem ei contradice-
„ rent, aut palam obmurmurarent, cum primum per
„ se, vel per suos capere poterat, eos crudeliter in-
„ terfecisse. * Postquam hæc, & alia Doctor Chri-
stianus narravit, quæ Mahumetanus negare non po-
„ terat; statim ipsum alloquens subiungit: * Ego
„ autem mirari non sufficio, quo pacto tibi persua-
„ sum est, Dei esse Nuntium, aut Prophetam homi-
„ nem, cuius (vt breuiter vitam facinorosam de-
„ monstrem) nulla fuit alia operatio, aut meditatio,
„ quàm homines interficere, aliena diripere, incæ-
„ stus, & adulteria perpetrare, qui etiam tale dede-
„ cus inscriptum propheticæ suæ, sibi facere non eru-

„ buit, vt diceret, datum renibus suis à Deo quadra-
„ ginta viros potentissimos in coitu fortitudine li-
„ bidinis adæquare. Vbi etiam rebus odoriferis, &
„ mulieribus super omnia delectari se dicit. Præte-
„ reá vxores eius ingenuè fuerunt quindecim, & duæ
„ ancillæ. O quàm longe est ab ista impura, & tur-
„ bulenta doctrina Machomet, Christianæ discipli-
„ næ sancta, & pia Religio, quæ per gloriosum Apo-
„ stolum Paulum ad Dei amorem, & sanctam casti-
„ moniam homines invitans, dicit: Qui habet vxo-
„ rem, cogitat, quæ sunt mundi, si ergo vna sola vxor
„ à Dei amore impedit hominem, quomodo qui tã-
„ tas habuit, & totus in earum libidine versabatur,
„ quique prædas, latrocinia, & alia scelera exerce-
„ bat, Dei Propheta esse potuit? Prætereá in vltima
„ sua infirmitate positus Machomet, suis præcepit,
„ ne eum mortuum sepelirent, eo quod tertio die
„ assumendus esset in Cœlum: ipsique obseruantes
„ præceptum, cùm magnis desiderijs exitum expe-
„ ctarunt à Feria secunda in qua obijt, vsque ad ves-
„ peram quartæ Feriæ; & tâm longa expectatione
„ fatigati, cum nihil aliud in eo nisi magnitudinem
„ fœtoris crescentem cernerent, tandem sicut retu-
„ lit Gumbram, nudum eum proiecerunt, Gumbram
„ tamen filius Elusam dixit, quod lotus, & tribus ve-
„ stibus indutus sepultus sit. Fuit autem per qua-
„ tuordecim dies infirmus, & fertur, quod per sep-
„ tem dies morbo pleuritico ægrotauit, amisitque
„ sensum, quem septimo die recuperauit. Et iratus

„ est

„ est Haly filius Abitalib eo quod perdiderit sen-
„ sum. Alia verò septima die mortus est, & intumuit
„ venter eius, & retrò curvatus est. Quo mortuo
„ omnes ab eo decepti revesi sunt statim vnusquis-
„ que ad suam, quàm anteà tenuerat, sectã, seù ido-
„ lolatriam, præter paucos suæ cognationis, qui ex-
„ pectabant se successuros in Regno. Verumtamen
„ successor Machomet omni ingenio, atque astutia
„ illos ad pristinas sectas reversos ad legem Macho-
„ met reuocauit. Vixit autem sexaginta tribus an-
„ nis, quorum 23. in sua prophetia expendit. * Ha-
ctenus Christianus ille Arabs apud Carthusianum.

Luppus de Obregon cap. vndecimo sui operis contra Mahumetanos Mahumeti mortem in hunc modum narrat: Cum Machomet sexagesimum annum implevisset, Mecham recessit, vbi tribus annis, sine vllo bello transactis, extremum diem allaturus morbus illum oppressit sexagesimum tertium annũ attingentem, & cum vltimum diem sibi imminere novisset, nobiliores duces ad se coegit: illisque commendauit, vt legem ab ipso traditam servarent: addiditque, vt pro cõperto haberent plurimas Provincias à se debellandas si placuisset illis, ipsas debellare: & v t eius morti adessent rogauit, nam adijciebat, tertio die Archangelum Gabrielem restituturum illius corpori animum, & ita ornatum animo, & corpore se in Cœlos ascensurum, vbi vnicuique eorum sedem paraturus erat. Quod quidem ab illis facilè creditũ. Invaluit morbus, insaniensque Mahumet septem diebus

bus elinguis permanſit, eo veſania eius pervenerat vt brachia, manuſque ſuas inſano furore diſcerperet; omnes eius horribiles motus præſentibus metum ingerebant, energumeni inſtar frer debat, immaniterque dentibus ſtridebat: intumuit guttur, ſubindeque corpus vniuerſum. Die decimaquarta poſtquam decubuerat, vſu linguæ ſibi reddito, adſtantibus eius vxore Haja, & nonnullis ex Mauris ferociter vociferans diem extremum clauſit: ita referunt teſtata apud ipſos monumenta Suna, & Alcoranus lib. 3. Azorà 6.

Mortuo, vigilias egere Mauri, & præcipui Centuriones, vt eum ſuſcitatum inſpicerent: & trium dierum, & horarum exacto numero, cum ne ſigna quidem reſurrectionis viderent, abierunt Mauri, & ipſi quoque ſoceri, cum fœtorem ex corpore exilientem ferre non poſſent: itaque duobus alijs diebus ita deſertus ab omnibus iacuit, donec Haja duobus mancipijs præcepiſſet vt illum in area ſubdiali ſepelirent. At ſervi, cum præ nimio fœtore efferre corpus non poſſent illud in terram proiecere: ſed gener eius Haly ſervos compulit, vt illud humarent in area ſubdiali, vbi ipſum condiderunt. Pudore ſtatim omnes eius aſſeclæ Mauri ſuffuſi ſunt, cum iam, aut mendacium Mahumeti, aut illuſio clare pateſceret. Obijt Machomet Feria ſecunda duodecima die menſis (iuxta Mauro) Rabeæ: anno Chriſti 631. *Et ab orbe condito 50331.*

In Regnum eius ſuffectus eſt Vbequar eius ſocer,

Ha

Hajæ parens. Qui duobus annis elapsis morbo læthali, non violento interijt. Huic alter Machometi socer sucesit Homar. Hic plures Provincias Imperio suo adiunxit, Damascum, & magnam partẽ Ægypti subiugauit: Hierosolimam rebellem subegit: qui magis Christi, quàm Maurorum legibus obstrictus vixit: quippè qui Christianis Presbyteris Templa restituere præcepit. Iterum denuo Salomonis Templum excitauit diù devastatum à Tito, & Vespasiano Imperatoribus: plurimos census Templo donauit ad alendos Christi Sacerdotes: & postquam Christianis Hierosolimam reddidit Mecham recessit, vbi mortuus est, & ex collo demortui Crux, Christique Imago suspensa reperta est: ea propter infensus semper Mauris est, vel extinctus. Illud de Templo Hierosolimitano ædificato ab Homar habet etiam Baronius ad ann. 643. num. 2.

Exempto rebus humanis Homar ad Regiam dignitatem evectus est Hozmen gener Machometi, qui cum in legis Machometanæ observatione divisos Mauros animadverteret; domum Hajæ viduæ pergit tanto malo adhibiturus remedium: qua invita arcam reseravit, quâm Machomet arcam *legationis* appellauerat, in qua reconderat præcipua dogmata, & capita, quæ Mauris tanquã è Cœlo immissa legerat (quæ nec ex theca educere Machomet, nec in vnum scripta voluerat congregari, ne sibi adversantia scripta patescerent) ex theca schedulas extraxit, & in domũ suam relatas transcribere iussit: & omnibus librum

com-

compegit in quatuor partes distributum, & suis capitibus distinctum, sed hoc fecit absque vllo ordine, quin quod primum dictum fuerat, primum locũ obtineret. Posuitque sub eadem capitis inscriptione res inter se longè diuersas, minimè capitis titulo congruentes. In quavis schedula diuersa carmina legebantur metrum Dauidis Psalmorum imitantia. Singula autem capita appellantur Arabicè *Zuar*, vel *Zohara*, vt loquitur Archiepiscopus Rodericus in historia Arabum cap. 6. vel Zorà, vt loquitur Doctor Petrus de Caualleria, vel Azorà, vt loquitur Cardinalis Cussa. Totum autem volumen his capitibus compactum appellatur *Alcoràn*, vel *Alcoranus*. Quod teste Ioanne Andræa perinde est, ac *Congregatio Capitulorum*, seù Azorarum, vel Congregatio Psalmorum. Quod etiam affirmat Cardinalis Cussanus lib. 1, cap. 1. *Liber legis Arabum* (inquit) *Alcoràn*, ob præceptorum collectionem, atque *Alfurkan ob discreta capitum separationem nominatur*. Luppus de Obregon, ait: *Alcoràn*, idem apud Arabes esse, ac reuelationem: titulumque libri significare, quidquid in lege Arabum continetur fuisse Mahumeto reuelatum à Deo per Angelum Gabrielem.

Dicunt autem quidam obseruatores huius libri, (inquit Cussanus ibidem) illum aliter in Oriente, aliter in Hesperijs partibus distingui. Occidentales enim post orationem, quæ præmittitur, & mater libri nominatur, aiunt totum librum Azoras, seù capita habere 123. Orientales verò dicunt primam Azo-

ram durare vſque ad *Soretamaran*, quod eſt quintum caput in libro Hiſpaniarum. Alcorân vt illo vtebantur in Hiſpania Mauri, teſte Ioanne Andræa conſtat quatuor libris, quorum primus quinque: ſecundus duodecim: tertius novendecim: quartus tandem 175. capita complectitur, ac proinde totum conſtat 211. capitibus ſecundum hunc Authorem. At ſecundum Luppum de Obregon quartus Alcorani liber complectitur 160. capita, ac proinde totum volum conſtat 196. *Capitibus*. Vt mihi autem narravit Matriti anno 1670. Chriſtianus Arabs, qui ſua ſponte è Tuneto in Italiam fugit, vt Chriſtianus fieret, & ab Eminentiſsimo Cardinali D. Paſchaſio de Aragon inter domeſticos admiſſus eſt ad obſequia familiaria, Tunetani Alcoranum habent in quatuor libros diviſum. Turcæ autem Conſtantinopolitani eo vtuntur ſine diſtinctione librorum, vt ſuprà notaui.

Agit autem Alcoranus, inquit Ioannes Andræas, de his, quæ Mauri debẽt credere, de his, quæ debent in alia vita ſperare, nimirum de gloria bonis conferenda, & de pœna malis infligenda: de ijs quæ debent agere, & de his quæ vt illicita debent fugere, vel vt licita poſſunt facere, agit de creatione mundi, de peccato Angelorum, de expulſione primorum parentum è Paradyſo: de miſsione Moyſis in Ægyptum, & de miraculis, & prodigijs, quæ ibi operatus eſt: de Virgine Maria, & Ieſu Chriſto: alijſque hiſtorijs Veteris, & Novi Teſtamenti, quibus mille fabulas admiſcet.

Pla-

Placuit dictis adijcere quæ scribit in suo Apologetico Sanctus Eulogius Martyr, Episcopus electus Toletanæ Ecclesiæ, qui vixit tempore persecutionis Saracenorum, qui Cordubæ Sedem Regni fixerant, & floruit ad anuum 850. & Martyr occubuit anno Domini 859. In illo igitur Apologetico exordia Mahumeti describens, inquit: Cum esset pupillus, factus est cuiusdam viduæ subditus. Cumque in negotijs discurreret, cæpit Christianorum conventiculis quotidie interesse, & vt erat astutior, tenebræ filius cæpit nonnullas collationes Christianorũ memoriæ commendare, & inter suos brutos Arabes cunctis sapientior esse. Libidinis veró suæ succensus fomite, cum patrona sua iure barbarico in ira congressus est (id est illa resistente, & ob iniuriam indignante.) Moxque erroris spiritus in specie vulturis ei apparens, & os aureum sibi ostendens, Angelum Gabrielem esse se dixit, & vt Propheta appareret, imperauit.

Cùmque repletus esset tumore superbiæ, cæpit inaudita brutis animalibus prædicare, & quasi ratione quadam, vt ab Idolorum cultu recederent, & Deũ incorporeum in Cœlis adorarent, insinuavit. Arma sibi credentibus assumere iubet, & qui novó fidei zelo, vt adversarios gladio trucidarent, instituit. Occulto quoque Deus iudicio (qui olim per Prophetam Habacuc cap. 1. dixerat: Ecce ego suscitabo super vos Chaldæos, gentem amaram, & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, vt possideat ta-

ber-

„ bernacula non ſua, cuius equi velociores lupis veſ-
„ pertinis, & facies eorum, vt ventus vrens, ad ar-
„ guendos fideles, & terram in ſolitudinem redigen-
„ dam) nocere eos permiſit. Primum namque fratrem Imperatoris, qui illius terræ ditionem tenebat, interimunt, & ovantes de triumpho victoriæ, glorioſi effecti apud Damaſcum, Syriæ Vrbem Regni principium fundarunt. Pſalmos denique idem Pſeudo-Propheta in ore inſenſibiliū animalium compoſuit, vitulæ ſcilicèt rubræ memoriam faciens. Araneæ quoque muſcæque ad capiendas muſcas hiſtoriam texuit. Vpupæ prætereà, & ranæ cantus quoſdam compoſuit: vt fœtor vnius ex eius ore eructaret, garrulitas verò alterius in eius labijs non deſineret.

Alios quoque ad condimentum ſui erroris in honorem Ioſeph, Zachariæ, ſiuè etiam genitricis D. Mariæ ſtylo ſuo digeſsit. Cumque in tanto vaticinij ſui errore duraret vxorem vicini ſui nomine Zeidi concupiuit, & ſuæ libidini ſubiugauit. Quod ſcelus maritus eius ſentiens exhorruit, eamque Prophetæ ſuo, cui contradicere non valebat, permiſsit. Ille verò quaſi ex voce Dominica in lege ſua illud annotauit, dicens: cumque mulieri illa diſplicuiſſet in oculis Zeidi, & eam repudiaſſet, ſociauimus eam Prophetæ noſtro in coniugium: quod cæteris in exemplum, & poſteris fidelibus id agere cupientibus, nō ſit in peccatum. Poſt cuius tanti ſceleris factum mors animæ, & corporis illius ſimul appropinquauit. At ille interi-

ritum ſibimet in minere præſentiens, quia propria virtute ſe nullo modò reſurrecturum ſciebat, per Angelum Gabrielem qui ei in ſpecie vulturis apparere, vt ipſe aiebat, ſolitus erat, reſuſcitaturum ſe tertia die prædixit.

Cumque animam inferis tradidiſſet ſolliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, ardua vigilia cadaver eius cuſtodire iuſſerunt. Quem cum tertia die fœtentem vidiſſent, & reſurgentem nullo modò cernerent, Angelos ideo non adeſſe dixerunt, quia præſentia ſuorum terrerentur. Invento igitur ſalubri, vt putabant, conſilio privatum cuſtodia cadaver eius reliquerunt: ſtatimque vice Angelica ad eius fœtorem canes ingreſi, latus eius devorauerunt. Quod reperientes factum, reſiduum cadaueris eius humo dederunt; & ob eius vindicandam iniuriam, annis ſingulis canes occidere decreverunt: vt merito cum eo habebant illi participium, qui pro eo dignum meruerunt ſubire martyrium. Digne ei quidem accidit, vt canum ventres tantus, ac talis Propheta repleret, qui non ſolum ſuam, ſed multorum animas inferis tradidiſſet. Multa quidem, & alia ſcelera operatus eſt, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc: hoc tantum ſcriptum eſt, vt legentes, quantus hic fuerit, agnoſcant. Hactenus Divus Eulogius apud Baronium tom. 8. ad annum Chriſti 630.

His relatis ſubdit Baronius; porrò hæc, & alia plura in deteſtationem ſectæ nefandæ publicis ſcriptis ab eodem Authore vulgata in oculis ipſorum Sarra-

cenorum tunc graſſantium in Hiſpanias liquet: vt planè non contemnenda ea ſint ſcripta, quæ in opprobrium ipſorum Sarracenorum de tali Impoſtore veluti Propheta gloriantium coram ipſis obiecta fuere.

Venerabilis quoque Abbas Petrus Cluniæcenſis, qui D. Bernardo Coætaneus fuit, & floruit ad annum Chriſti 1130. cum viſitaret ſui Ordinis Monaſteria in Hiſpaniæ Regnis, legem & vitam, atque doctrinam Mahumeti de Arabico in Latinum transferri curauit, vt teſtatur Carthuſianus lib. 2. art. 3. & inter ,, alia ſcribit: Mahumetum paulatim creſcendo, con- ,, tiguoſque inſidijs, rapinis, incurſionibus frequen- ,, ter infeſtando, quos poterat furtim, quos poterat ,, publicè occidendo, terrorem ſui auxiſſe, ac tan- ,, dem ad Regnum gentis ſuæ aſpirare cæpiſſe: cum- ,, que vniuerſis reſiſtentibus, videret hac viâ non ,, poſſe ſe conſequi, quod ſperabat; Religionis vela- ,, mine, ac diuini Prophetæ nomine Regem fieri at- ,, tentaſſe: interim coniunctum ei Sergium Mona- ,, chum Neſtorianum, qui Scripturas Sacras ſecun- ,, dum Neſtorij intellectum ei exponens Chriſtia- ,, num Neſtorianum effecit, atque vt tota iniquita- ,, tis plenitudo in Mahumetum cõflueret; adiunctos illi fuiſſe Iudæos, qui ne verè Chriſtianus fieret doloſe præcaventes, homini rebus novis inhianti, non Scripturarũ veritatem, ſed fabulas ſuas quibus nunc vſque abundant, inſibilarunt: ſicque ab his Doctoribus Iudæis, & Hæreticis inſtructũ, Alcoranum ſuum condidiſſe; & tàm ex Iudaicis fabulis, quàm Hæreti-

eorum figmentis confectam Scripturam barbaro suo
„ modò contexuisse: eamque sibi à Gabriele Angelo
„ per partes allatam, mentitum gentem ignorantem
„ læthali haustu infecisse: tandemque in Regem ab
„ eis, vt concupierat, sublimatum esse: & langues-
„ cente, immò penè deficiente Romano Imperio,
„ permittente eo, per quem Reges regnant, Princi-
„ patum Arabum, seù Sarracenorum hac peste infe-
„ ctorum surrexisse; vique armata maximas Asiæ
„ partes cum tota Africa, ac parte Hispaniæ paula-
„ tim occupando, in subiectos sicut Imperium, sic &
„ errorem transfudisse: denique Mahumetum in vir-
„ tute gladij se missum perhibuisse: cum enim ipse
„ legem suam prædicans per paucos sibi attraxisset,
„ idcircò, tàm ipsum, quàm sibi adherentes concor-
„ diter statuisse legem suam, vi armorum inferre,
„ quoniam ensis timor sæpè plusquam rationis effi-
„ cit amor. Hæc ille.

CAPVT TERTIVM.

Mores, & instituta Mahumetanorum.

VT Christi minister planè instructus notitia mo-
rum, & Religionis Maurorum, possit illorum
conversionem facilius procurare, & avidius deside-
rare, vtile mihi visum est hic describere modum, &
formam viuendi, quam Turcæ Mahumetani tenent.
Et totum hoc extraxi ex Prologo cuiusdam Autho-
ris Galli, Constantinopoli ad Turcam Regij Chri-

stianissimi legati, quem Prologum facit ad Alcoranum Gallice ex Arabico ab ipso versum: Quod volumen mihi ostendit Excellent. Dominus Comes de Jarandilla, & ipse ex Gallico Idiomate in Hispanum versa dogmata, & mores mihi dedit: & ita se habent.

Turcæ in vnum Deum credunt, sed vnam tantum personam Creatorem Cœli, & terræ, bonorum remuneratorem, punitoremque malorum, qui Paradysum condidit ad munerandos bonos, infernum ad vltimam, & extremam punitionem delictorum.

Firmissimè credunt Mahumetum esse maximum Dei Prophetam à Deo in orbem delegatum, vt homines viam salutis doceret: illi verò suo Idiomate seipsos vocant *Musulmanæ*, quod idem est, ac in Deo resignati, aut salvati.

Credunt Moysis Decalogum, & illum observare tenentur. Dies Veneris illis festus, sicut dies Dominicus Christianis: & hac die in Templum conveniunt ad habendum orationes suas, & preces. Tenentur quinquies in die orare, manè, meridie, vesperà, Occidente Sole, & vna hora post Occasum Solis.

In Mense, aut Luna apud ipsos Ramazam ieiuniū servant: & hoc tempore totum diem ieiuni agunt, nec cibum, nec potum libant, vsque dum Sol occidat; tunc verò ex omnibus comedunt, & cibis eunctis, & potatione multiplici se onerant, excepta tamen porcina carne, & vino: quæ res omni tempore illis interdictæ sunt. Hoc ieiunio peracto celebrant festum Mag-

Magni Bairam, ſicut Chriſtiani Paſcha celebrant.

Expendunt plurimum in ædificatione Templorum,& Xenodochiorum, obliganturque pauperibus in eleemoſynas decimam partem lucri anni præcedentis facti,prima die anni elargiri.

Perſuadent ſibi poſt lotionem corporis factam dicendo aliquam orationem huius ritus accommodatam,omnem maculam peccatumque animi abſtergi: qua propter ſæpiſsimè lavantur, & præſertim antequam orationes ſuas recitent.

Præter circunciſionem alia Sacramenta non habent: dant operam vt filij ſeptimum annum,aut octavum agentes circuncidantur, & hoc ſtatim, ac proferre poſſunt hæc verba: *La illa illa Alha Mehemet Raſulalha: id eſt: Vnus Deus tantum eſt: Machomet eſt eius Propheta, & Apoſtolus.* Hæc eſt eorum fidei proteſtatio. Attamen in toto Alcorano de circunciſione non fit mentio;ſed dicunt ſe illam obſervare imitantes Abrahamum, cuius legem venerando approbat Machomet.

Credunt Alcoranum miſſum fuiſſe è Cœlo per Angelum Gabrielem in diverſis temporis intervallis Machometo Mecham, & Medinam habitanti: nam Iudæi,& Chriſtiani ſacras litteras,& legem Dei corruperant.

Permittitur illis ſimul quatuor vxores habere, & tot filios,& ancillas,quot alere poſsint.

Vxores dimittere vbi placuerit poſſunt, ſoluta earum dote,& iterum alias ducere prout illis libuerit

verumtamen fœminæ expectare tenentur donec clare constet grc ſiores factas fuiſſe, quam ante nuptias.

Mariti tenentur alimenta filijs præſtare,& illorum curam agere.

Filij ex ancillis ſuſcepti eius conditionis ſunt, ac ex vxoribus ſuſcepti, & omnes legitimi reputantur.

Habent Templa,& Xenodochia longo cenſu inſtructa. Habent Religioſorum cœnobia, qui auſtere, & in exemplum aliorum vivunt: obediunt ſuperioribus ſuis: ad fiſtularum,& aliorum muſicorum inſtrumentorum ſonitum ſaliunt,ſuas preces, & orationes dicunt.

Sunt apud ipſos alij Religioſi per orbem vagantes: hic ſæpius nudi vagantur, vtuntur interdum veſte Væſanorum illius plagæ: pellem inſruſta diſſecant: vt ſancti coluntur: ſtipe collecta vivunt, quæ nunquam illis deficit. Vtrique Religioſi *Drenis* vocantur, & noti ſunt ob peculiarem veſtem; tamen poſſunt religionem deſerere,& vxorem ducere, vbi libuerit.

Nec credunt Chriſtum eſſe Filium Dei, nec credunt in Trinitatem. Aiunt Chriſtum eſſe magnum Prophetam, & natum fuiſſe ex Virgine Maria illæſa eius virginitate ante,& poſt partum, conceptumque fuiſſe inſpiratione,aut inflatione Diuina ſine Patre,ſicuti Adamus creatus fuit ſine Matre, Chriſtumque non fuiſſe crucifixum, ſed aſſumptum à Deo in Cœlum, iterumque venturum ad terras ante exitium mun-

mundi ad confirmãdam legem Mahometi:& asserunt Iudæos arbitrantes Christum crucifigere, crucifixisse alium illi similem.

Preces pro mortuis fundunt: Sanctos suos invocant, quorum longam historiam habent: at Purgatorium esse minimè credunt: plurimi illorum sibi persuadent animos, & corpora simul in sepulchris condita iacere vsque ad diem Iudicij.

Mecham, & Medinam Villas Arabiæ maximè venerantur: nam Mecæ Machomet natus est, Medinæ Coronam Regni accepit. Frequentes peregrinationes factitant ad has civitates apud ipsos Sãctas: Hierosolima quoque illis venerationi est, nam ibi orti, & commorati sunt plurimi Prophetæ.

Campanarum vsus apud ipsos non est: ad horam orationis in summum fastigium turris ascendunt Sacerdotes, quæ semper ad latus Templi porrigitur, hinc elata voce populum ad orationem congregant, præcem aliquam fundẽdo in hunc finem dispositam. Hucusque Author Gallus.

Qui plura desideraverit de Mahumetanorũ moribus, legat R. P. Fr. Antonium del Castillo, Ordinis S. Francisci in suo *Deuoto peregrino, & itinerario Terræ Sanctæ*, lib.3.cap.6. vbi describit vitam eorum, quos Mauri Santones vocant; eamque coram Mahumetanis referre, sufficit ad confusionem magnam ipsorum; nemo enim rationis particeps, & in regione politica educatus est, qui non erubescat, & pudore suffundatur, cum audit vt Sanctos à Mauris haberi eos,

qui talia agunt: & incredibile videretur, niſi à Viro Religioſiſsimo, & teſti oculari eorum, quæ narrat, referrentur. Quid enim abſurdius, quam homines rationis cõpotes magnæ fœlicitati ſuæ tribuere, quod Santones illi domos eorum ingrediantur, & cum ipſorum vxoribus congrediantur, vel eorum filias corrumpant; & de tanto dedecore gratulationes ab amicis, & à concivibus excipere; ſibique perſuadere, vxores ſuas, & filias ex hoc pudendo congreſſa ſanctificatas manere? Et tamen ita revera eſt, vt refert Religioſiſsimus Author, qui multas Turcarum Ciuitates peragrauit. Certè Mahumetani in Hiſpania his auditis, ita erubeſcunt, vt dicere cogantur, illa ita non ſe habere, ſed à Chriſtianis confingi in opprobrium Turcarum. Sed hæc hic ſcribere, nec vacat, nec libet: tu apud hunc Authorem lege.

LIBER SECVNDVS.

IN QVO CONTINENTVR apertæ aliquæ demonſtrationes contra hanc ſectam, quæ confirmantur ex mirabilibus quorundam Mahumetanorum converſionibus: ſpecialitèr verò falſitas Alcorani convincitur ex eo, quod ponat vltimam fœlicitatem hominis in delectationibus corporis.

CAPVT PRIMVM.

Prima demonſtratio indè petita, quod ante Mahumeti adventum per ſexcentos, & amplius annos, homines in Chriſtiana Religione ſaluari poterant: ex quo euidentèr infertur, illam eſſe veram, & ſectam Mahumetanam ipſi oppoſitam eſſe falſam.

ANC Demonſtrationem ex dictis in tota diſputatione circà Chriſti diuinitatem, ſic conficio. Evidens eſt Deum exiſtere, & habere prouidentiam circà hominum ſalutem; neque eos creaſſe ad comedendum, & bibendum, & quærendas delectationes corporeas, ſicut quærunt bruta: ſed ad hoc vt ipſum

tan-

tanquam Creatorem in hac vita colerent, & super omnia diligerent; & aliquam veram fœlicitatem in alia vita obtinerent: ergo evidens est, Deum tradidisse hominibus legem, per cuius observationem ipsum colerent, & æternam fœlicitatem obtinerent. Vndè sicut evidens est, Deum semper fuisse, ita evidens est post conditum vniuersum semper habuisse in mundo aliquam veram Religionem, & legem in qua homines salvari possent: cum enim euidens sit, in omni tẽpore verè procurasse hominum salutem, evidens quoque est, omni tempore providisse hominibus legem, & Religionem, per cuius observationem tenderent in fœlicitatem vltimam, ad quam sunt creati, nec enim Deus seriò potest desiderare, vt homines perveniant ad terminum, nisi præstituendo viam, per quam ambulando, pervenire possint ad ipsum: nec potest seriò procurare finem, quin provideat mediũ necessarium ad eius consecutionem.

Manifestum deinde est, ante adventum Mahumeti non fuisse legem á Mahumeto promulgatam: ergo cum manifestum quoque sit, sexcentis annis ante adventum Mahumeti fidem Christi fuisse per totum orbem promulgatam: vel dicendum est; illis sexcentis annis nullum hominem salutem æternam obtinuisse, immò nec obtinere potuisse, vel dicendum est, illam obtinuisse, vel obtinere potuisse, fidem Christi amplectendo, & eius legem Evangelicam observando.

Probatur assumptum, quia si nulla erat tunc in mundo vera fides, veraque Religio à Deo data; nullus

tunc

tūc salvabatur; quia sine vera fide impoſsibile eſt placere Deo, & ſine obſervatione legis à Deo provenientis, impoſsibile eſt veram fœlicitatem, vltimumque finem conſequi: vndè tunc Deus creaſſet homines dumtaxat ad comedendum, & bibendum in hac vita, ſicut beſtias, quod eſt per ſe falſum, & Deo indignum. Si autem erat tunc aliqua vera fides, veraque Religio, nulla alia eſſe poterat, quám Chriſtiana. Nam ante adventum Mahumeti, ſolum erant in mundo tres Religiones, leges, vel fides: nempè Religio, & fides Gentilium, qui idola colebant: Religio, & fides Iudæorum, qui Meſsiam expectabant: & fides & Religio Chriſtiana, qui Deum Vnum, & Trinum colebat, & Chriſtum tanquam verum Deum, & hominem adorabat, ex ijs autem tribus fides gentiliū erat manifeſtus error; nam Mahumetus ipſe in Alcorano ſæpè dicit ſe eſſe Prophetam à Deo miſſum ad exterminandam idololatriam. Fides autem Iudæorum erat etiam poſt adventum Chriſti omninò vana, & invtilis ad ſalutem. Nam Mahumetus in Alçorano ſæpè repetit Chriſtum eſſe Meſsiam in lege, & Prophetis promiſſum, & fuiſſe inſignem Prophetam Virumque ſanctiſsimum: Iudæi veró illum vt Impoſtorem, & blaſphemum execrabantur, ac proindè erant certè extra viam ſalutis: quare, vel dicendum eſt, nullum hominē illis ſexcentis annis fuiſſe ſalvatum, vel dicendum eſt ſolum in Religione Chriſtiana fuiſſe ſalutem: cum ergo primum ſit manifeſté abſurdum, & Deo indignum, debet neceſſariò dici ſecundum: ergo tunc Re-

ligio Chriſtiana erat apta ad ſalutem: ergo erat vera.
Patet conſeq. quia lex falſa non eſt à Deo, neque deſ-
cendit de Cœlo; lex autem quæ non eſt à Deo, ne-
que è Cœlo deſcendit, non poteſt ad Deum ducere,
neque ad Cœlum evehere. Vndè evidens eſt, fidem,
in qua homines ſalvantur, eſſe veram, & eſſe á Deo.
Ergo vera erant dogmata, quæ lex Chriſtiana tunc
profitebatur; nempè Deum eſſe Trinum, & Vnum, &
Chriſtum eſſe hominem, & Deum ſimul. Nam ſi hæc
dogmata eſſent falſa, fides ipſa Chriſtiana falſa, & er-
ronea erat, ac proinde non eſſet à Deo, ſed à Diabo-
lo, neque ad Cœlum duceret, ſed ad infernum.

Quod ſi illis ſexcentis annis verum erat Deum eſſe
Trinum, & Vnum, & Chriſtum eſſe Deum, & homi-
nem, evidens quoque eſt, Deum poſt adventum Ma-
humeti eſſe Trinum, & Vnum, & Chriſtum eſſe Deũ,
& hominem: ergo Alcoranus diſſerte hoc negans,
non eſt lex vera, ſed manifeſtè erronea, neque Deum
habet Authorem, ſed Diabolum; & Mahumetus non
fuit Propheta, ſed Impoſtor, & Deceptor. Sequela eſt
evidens: quia cum Deum eſſe Trinum non ſit acci-
dens, ſed ſubſtantia, ſi Deus aliquando fuit Trinus,
ſemper neceſſario eſt Trinus, & cum propoſitio ali-
quid affirmans de præterito, ſi ſemel vera eſt, ſemper
permaneat vera; ſanè ſi illis ſexcentis annis verum
erat affirmare Deum factum fuiſſe hominem; ſane id
etiam modó verum eſt, ſemperque erit verum. Et
cum Chriſtus, qui tunc exiſtebat in Cœlo, idem ſit,
qui modo exiſtit ibidem, ſanè ſi tunc erat Deus, etiam
modo eſt Deus.

Hoc argumentum primum Deus mihi ſuggeſſit, cum in Vrbe Malaga è noſtro Collegio tenderem ad Theatrum Comediarum ad concionandum Mahumetanis: hic enim locus conſulto electus fuerat ad eas conciones habendas; in eumque confluebat tota Ciuitatis nobilitas, tàm Eccleſiaſtica, quàm ſęcularis. Venerat ad concionem invitus quidam Mahumetanus cum ſua vxore, & timens, ne illa peteret Baptiſmum, mortem minatus eſt, & dum me concionantem audiebat, oculis torvis minas repetebat. Sed cum hanc demonſtrationem audivit, diuina gratia repente illuminatus, & filium parvulum, quem inter brachia complectebatur, dimittens, à ſede proſilijt, & in tabulatum aſcendit, alta voce Baptiſmum petens, cũ ingenti Chriſtianorum plauſu, & maxima vxoris mæſtitia. Poſteaque ſeipſum explicans dicebat: tres dumtaxat ſunt domus: nempè domus Moyſis, domus Chriſti, & domus Mahumeti: domus Moyſis aliquãdo fuit domus Dei; ſed poſtquam Chriſtus venit, iam domus illa corruit, & iam non eſt domus Dei: domus Chriſti eſt planè domus Dei: domus autem Mahumeti poſteà ſuperveniẽs nequit eſſe domus Dei; quia eſt domus contraria domui Chriſti; & Deus nequit ſibi ipſi contrarius eſſe. Et hunc alioſque triginta duos infideles ad veram Chriſti fidem converſos, ſanctiſque myſterijs imbutos die Evangeliſtæ Ioanni Sacra è Collegij noſtri Eccleſia in Cathedralem ingenti comitatu ductos ſacro fonte luſtrauit Illuſt. ac RR. D. D. Ildephonſus á S. Thoma è Sacro Prædica-

ca-

catorum Ordine, Episcop. Malacensis, quem dum memoro, gratum denuo animum pulsat effusissima illa humanitas, qua tenuitatem nostram excepit, & de victu, vestituque indulgentissima nobis largitate providi:. Quæ cum mente nequaquam exciderint, nec calamum subterfugere potuerunt, quin eorum rursus memoriam iucundissime refricaret, figeretque monumentum nostræ adversus tantum Virum observantissimæ gratitudinis.

CAPVT SECVNDVM.

Secunda demonstratio.

ALia deinde conficitur ratio ex dictis in tota disputatione, qua falsitatis convincatur Mahumetana secta: nam cum vnus sit Deus, vna tantum debet esse vera fides, veraque Religio, in qua homines salventur, & omnes sectæ oppositæ veræ Religioni debent esse falsæ. Ergo cum Deus velit omnes homines salvos fieri, vult omnes homines venire ad profitendã veram fidẽ, verãque Religionẽ amplecti. Ergo vera Religio, veraque fides debet habere signa, & notas quibus posit ab omnibus dignosci; & ideo dicitur Deus posuisse in sole Tabernaculũ suum, quia nimirũ verã Religionem, veram Ecclesiã, in qua homines salvari possint, ita conspicuã reddit, vt possit ab omnibus videri, si illã verè quærant. Vndè P. Valentia 2.2. disp. 1. q. 1. punct. 7. omniũ Theologorum nomine sic sapienter pronuntiat: *Ab ortodoxis Doctoribus*

bus secundũ certissima, & clarissima Sanctæ Scripturæ testimonia Ecclesia visibilis dicitur, id est, sic in luce hominum, & in conspectu posita, vt quouis sæculo euidenter internosci, & quasi digito demonstrari queat congregatio illa, quam Ecclesiam veram determinatè credere possis, ac debeas. Quare de vera Religione, veraque Dei Ecclesia, intra quam possunt homines salvari debet verificari illud quod dicitur, Sap. 6. *Clara est sapientia, & quæ nunquam marcescit, & facilè videtur ab ijs, qui quærunt eam.* Debet ergo vera Religio, veraque Dei Ecclesia habere argumenta evidentiæ credibilitatis, seù argumenta, quibus posint homines induci, & obligari ad credendum illam esse veram Religionem, & á Deo datam. Si enim hæc argumenta non haberet, non esset ciuitas suprà montem posita, nec esset Tabernaculum Dei in Sole, id est in clara luce positum: nec daretur obligatio illam suscipiendi, nec homines possent dignoscere, illam potius quā sectam ipsi oppositam esse veram, vt eam amplecterentur, quod planè est absurdum, & imposibile: implicat enim Deum velle, vt homines amplectantur veram Religionem, & non dare illis media, quibus dignoscere posint, quænam sit vera Religio, seù quænam sit à Deo. Ex hoc principio deducitur Mahumetanam sectam prohibentem disputationes in materia Religionis, & præcipientem, ne ratione persuadeantur homines illam amplecti, sed gladio, & vi cogantur, non esse legem à Deo latam; & Mahumetanos temere illam profiteri. Nam vel habent

bent rationes, & fundamenta, quibus sibi persuadeant, & alijs persuadere possent, Mahumetanā professionem Deum habere Authorem: vel non. Si non habent: ergo temere illam amplectuntur, nam magna est temeritas aliquam Religionem, seù professionem vt diuinam, & à Deo datam amplecti, quin præcedat prudens fundamentum, quo inducaris ad credēdum, illam esse â Deo, & possis alios inducere. Si habet: ergo iniusté prohibet ea fundamenta proferri. Sanè qui habet numum aureum non adulterinum, sed legitimum, & iusti ponderis, illius examen non metuit, nec oculos refugit aurificis, qui explorandis ponderibus præfectus est. Si ergo Mahumetana Religio examen sapientium timet, & prohibet examinare, an â Deo fuerit data, non est lex à Deo data, sed à Pseudo-Propheta dolose composita ad subiungandós populos, & illos in propriam ditionem trahendos. Astutè prohibuit hic Impostor suis, etiam sapiantissimis, & in Alcorano peritissimis, cum Christianis, vel Iudæis disputare de veritate suæ sectæ, quia probè noverat, illius falsitatem vi disputationis manifestè detegendam: nec posse vi prædicationis persuaderi Mahumetum fuisse verum Dei Prophetam, ab ipso missum ad promulgandam novam legem; cum nec vitæ sanctitas, & morum probitas, nec prophetiæ, nec miracula illi testimonium perhiberent. Non vitæ sanctitas, cū fuerit Mahumetus luxuriosissimus, adulter, & perjurus, & sceleratissimus regnorum depredator, non prophetiæ; cū in lege Veteri, nec in Christi

Evan-

Euangelio fuerit promiſſus; licèt in Apocalipſi fuerit ſub nomine Anti-Chriſti adumbratus: nec vllum miraculum fecerit ad probandum, ſe fuiſſe à Deo miſſum. Quamvis enim in Alcorano aliqua miracula à ſe patrata narret, ea tamen narrat, quæ à nullo viſa ſunt, ne poſſet palam de falſitate redargui.

CAPVT TERTIVM.

Tertia demonſtratio.

CArdinalis Bellarminus tom. 1. controverſiarum lib. 4. de notis Eccleſiæ cap. 12. inter notas veræ Eccleſiæ Dei ponit ſanctitatem doctrinæ, quæ in eo conſiſtit, quod nihil contineat falſum, quoad fidei doctrinam: nihil iniuſtum, quoad doctrinam morum: vndè in Pſalm. 18. appellatur: *Lex Domini immaculata, teſtimonium fidele, præceptũ Domini lucidum.* Aitque ex hac nota evidenter oſtendi nullam eſſe veram Eccleſiam, niſi noſtram, nempè Eccleſiam Chriſtianam Catholicam Romanam: Nulla eſt enim (in- „ quit) ſecta, vel Paganorum, vel Philoſophorum, „ vel Iudæorum, vel Turcarum, vel Hæreticorum, „ quæ non contineat aliquos exploratos errores, & „ rectæ rationi manifeſtè contrarios. Et enumeratis erroribus Paganorum, & Philoſophorum, ſubiungit: de Mahumetanis idem patet ex Alcorano: nam capite ſecundo docet, omnes ſalvari in ſuis legibus, ſi eas ſervent, Iudæos, Chriſtianos, Turcas, cap. 5. 28. 47. & 48. & alibi paſsim docet, beatitudinem futuræ

vitæ consistere in cibo,& potu, & vxorum multitudine: nec vnquam in toto Alcorano mentio fit actionum spiritualium visionis, vel amoris Dei, & capite quadragesimo tertio, dicit Deum, & Angelos orare pro Mahumeto. Hic adverto Alcoranũ apud Turcas haberi sine distinctione partium, vel librorum, vt constat ex Alcorano, quem in linguam Gallicã transtulit Legatus Regis Christianissimi Constantinopoli degens, quem è Gallico in Hispanicum idioma cõvertit Excellent. Comes de Oropesa ann. 1672. vt Missionarijs vsui esse posset, & ego codices manuscriptos vidi,& in illis notaui apponi titulos capitum non experimentes, quæ in capitibus continentur; & seriem capitum continuari ab initio vsque ad finem sine distinctione librorum. Nam caput primum inscribitur, *De boue, seù iuuenca: secundum de stirpe Ioachim, tertium de Mulieribus*,& sic de alijs.

At apud Mahumetanos, qui olim Hispaniam occuparunt, Alcoranus legebatur cum distinctione librorum, totusque Alcoranus dividebatur in quatuor libros; quorum primus quinque capita habebat: secundus duodecim: tertius novemdecim: quartus, centum,& septuaginta quinque; atque adeò integrũ Alcorani volumen continebat vndecim suprà ducenta capita. Ita tamen libri illi sunt dispositi, vt primus tantam faciat molem, quantam secundus: secundus verò tantam, quantam tertius, & quartus. Hoc constat ex Mossem Ioanne Andræa prius Mahumetano, qui in Prologo sui libri testatur, Alcoranum in

quatuor diuidi libros, & idem testatur Luppus de Obregon supracitatus. Hæc adnotare libuit, quia magna est varietas in citandis Alcorani capitibus, seù *Zoris*, & Cardinalis Bellarminus Alcoranum citat secundum quod eo vtuntur Turcæ sine distinctione librorum: fidelissima tamen est eius citatio. Nam Ioannes Andræas refert Alcoranum lib. 1. cap. 2. asserentem: *Euangelia Iesu Christi, & Pentateuchum Moysis à Deo esse data hominibus, & in Cælum ducere eos, qui doctrinam eam obseruant.* Idemque dicit de suo Alcorano, & cap. 4. iterum ait: *Toram Moysis, id est Pentateuchum, & Euangelium Iesu Christi esse legem, & viam salutis.* Idemque testatur S. Petrus Paschasius in suo tractatu contra Mahumetanos (cuius suprà §. 1. mentionem fecimus) pag. 30. num. 26. vbi hæc habet:
„ Multis in locis Mahumetus in Alcorano affirmat,
„ Christianos optimam habere, & colere legem, es-
„ seque in statu salvationis, vndè sic ait: Certum est
„ quod illi, qui in Deum credidere, & Iudæorum le-
„ gem custodierint, & sapientes, & Christiani, qui in
„ Deum crediderint, & vltimum esse diem confessi
„ fuerint, benèque fecerint, & operati fuerint, mer-
„ cedem à Deo, & præmium accipient; error non
„ erit super illos, neque formido, doloreque ca-
„ rebunt.

Hinc evidens conficitur ratio ad convincendum Alcoranum non descendisse de Cœlo, neque eius doctrinam esse à Deo traditam. Nam evidens est doctrinam falsam non habere Deum Authorem, & eui-

dens est esse falsam hanc doctrinam, quæ asserit vtrãque legem, tàm Christianam, quàm Mahumetanam, esse aptam, vt in ea homines salventur. Nam euidens est ex duabus doctrinis contradictoriè oppositis non posse esse vtramque veram, sed alteram necessario esse falsam: at doctrina Euangelij, & doctrina Alcorani sunt contradictoriè oppositæ, quod attinet ad mysteria Fidei, nam Euangelium docet Deum habere tres Personas realiter inter se distinctas, Alcoranus hoc negat, vnam dũtaxat Personam in Deo constituens: Euangelium docet, Christum Dominum esse Deum, & Hominem: Alcoranus hoc negat, asserens esse purum Hominem: ergo vel est falsa doctrina Euangelij, vel doctrina Alcorani: ergo non est vtraque à Deo: ergo Alcoranus affirmans, esse vtramque doctrinam à Deo, & vtramque de Cœlo descendisse, mentitur, & manifestum continet errorem. Ergo lex in Alcorano contenta non descendit de Cœlo: ergo lex illa nequit in Cœlum ducere suos observatores: nam lex, quæ de Cœlo non descendit, in Cœlum ducere nequit: ergo manifestè mentitus est Mahumetus, dum dixit Christianum salvari in sua lege, si illam observet, nimirum credendo, quæ præcipit credi, & opere exequendo, quæ præcipit fieri: & simul salvari Mahumetanum in sua lege, si illam observet. Nam si vterque observet suam legem, vterque credit, quod lex vt articulum Fidei proponit: & cum leges istæ articulos ex diametro oppositos proponant: vel Christianus, vel Mahumetanus credit aliquid falsum, ac

proindè falſam habet fidem. Qui autem falſam habet fidem, in ea ſalvari non poteſt: quia falſa fides, non eſt Fides diuina, ſiquidem fides eſt credere Deo loquenti: ſine fide autem impoſsiſibile eſt placere Deo: eſt enim fides ſalutis fundamentum, & impoſsibile eſt vt ſine fundamento conſiſtat ſalutis ædificium.

CAPVT QVARTVM.

Quarta demonſtratio.

HInc manifeſtè convincitur, Mahumetanos ex ipſa doctrina Alcorani compelli ad deſerendum Mahumetiſmum, & amplectendam Domini noſtri Ieſu Chriſti Fidem. Sic enim arguo: Alcoranus veſter, veſtraque lex palam fatetur poſſe homines in Chriſtiana profeſsione ſalvari: è contra verò omnes Chriſtiani vt infallibilem Fidei articulum credimus, extrá Chriſti Eccleſiam homines ſalvari non poſſe: quia ſicut vnus dumtaxat eſt Deus, ita vnica dumtaxat in mundo debet eſſe Religio vera, in qua homines ſuam ſalutem operari poſsint: reliquæ autem ſectæ, & profeſsiones illi contrariæ, neceſſarío ſunt falſæ, quia quod veritati opponitur, falſitatem continet. Hanc autem Religionem vnicam dicimus eſſe Religionem Chriſtianam; quia hanc eſſe à Deo evidentia convincunt argumenta, vt patet ex tota hac diſputatione. Vos probè noſtis Deum habere in mundò aliquam Religionem, ſeù profeſsionem, vel fidem; in qua homines ſalvari poſsint. Probè item noſtis legem

Mosaycam post adventum Christi iam non esse vtilem ad salutem; quia vt articulum Fidei in Alcorano habetis, Christum esse Messiam in lege promissum; Perfidi autem Hebræi, qui modo legem Moysis observant hoc negant, & Messiam adhùc expectant: illi ergo meridiana in luce calligant, & omnes infallibiliter peribunt, nisi Christum agnoscant esse verum Messiam; vt ipsis palàm dixit ipse Christus: *Si non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.* Ioan. 8. 24. Rursus etiam nostis professionem Gentilium, qui verum Deum non agnoscunt, esse certissimam ad æternam perditionem viam. Ergo palam fatemini, ad salutem æternam obtinendam necessarium esse, vel Religionē Christianā, vel Mahumetanā profiteri. Inde veró ego evidenter cōcludo, vos esse stultos, & imprudentes, si Religionem Christianam non amplectamini: quia stultum est, ex duabus vijs, quæ in opinione hominū ducunt ad aliquē terminū, illā deserere, de qua apud omnes convenit esse rectam, & ad terminū ducere; & illā capere, de qua dubium est, an ducat ad illū terminū, an ad ingēs præcipitiū. De Religione Mahumetana vos soli, ò Mahumetani, dicitis esse viā rectam ad æternā salutē. Nos veró Christiani omnes vt Fidei articulum credimus oppositū, & certissimum iudicamus illam non esse semitam ad cœlestem Hierusalem, sed viam latam ad infernalem Babiloniam: neque ad optatum terminum ducere, sed ad inferni præcipitium. De Religione Christiana, & vos, & nos censemus esse rectam viam ad salutem. Ergo

go Religio Christiana est via certa ad salutem: Religio verò Mahumetana est via saltem dubia. Quis autem non videat, stultissimum esse, quando de summo omnium negotio agitur, viam certam dimittere, per quam certissimè possumus ad salutis portum pervenire; & viam capere dubiam, quæ fortam pro portu ducit ad naufragium æternæ damnationis.

Vt Barbari Mahumetani vim huius rationis penetrent, eis exponenda est aliquo simili. Huc adesto Haly, Amete, vel si aliud tibi nomen est. Si tua maximè interesset Matritum pervenire, & ignorans viam, dubius hæreres in bivio; anceps, an tibi pergendum esset per semitam, quæ est à dextris: an per illam, quæ est á sinistris, & tunc casus duo viri graues tibi occurrerent, ab eisque sciscitareris, quænam ex illis vijs duceret Matritum? Et alter tibi diceret; amice, hanc, quæ adextris est, elige, quia illam calcans certissimè Matritum perveniens; si autem sinistram elegeris, longè aberrabis, & præcipitium atque mortem invenies; alter verò tibi dicere, Amicet, vtraque via, tam dextera, quam sinistra Matritum ducit; sinistra tamen planior, & facilior est: elige quam malueris. Quid tunc, quæso, faceres? Absdubio, inquies, dexteram eligerem: quia illa ex confessione, & consensione vtriusque est certa, & secura; sinistra veró foret dubia, & illi me commitens, præsentissimo periculo me exponerem errandi, & operam perdendi, immò & vitam. Rectè respondisti: sed nunc ex ore tuo te iudico. Via Christianorum est via certissima ad salutem;

 quia

quia tã Christiani, quã Mahumetani credunt, eũ, qui per illam incedit, perventurum ad Cœlestem Patriã. Via autem Mahumetanorum saltem est dubia: quia Christiani omnes credimus, certissimè ducere ad infernum: & soli Mahumetani creditis ducere ad Cœlum. Tene ergo certum, & dimitte incertum, & noli te exponere manifesto periculo amittendi salvationem, & incidendi in æternam damnationem. Hoc argumento multi Mahumetani convicti sunt ad abiurandum Mahumetismum.

Simili argumento permotus est inclytus ille Galliarũ Rex, & strenuus Dux Henricus Quartus, vt Hæresim Calvinianam abiuraret, & fidem Romanam amplecteretur. Quæsivit enim â Magistris Religionis reformatæ, an in Ecclesia Romana esset salus? Et affirmarunt. Quæsivit â Magistris Parisiensis Academiæ, qui omnes erant Romanæ Ecclesiæ filij, an in Ecclesia reformata esset salus? Et omnes constantissime responderunt, certissimum esse, neminem posse extra navim D. Petri, seù extra fidem Ecclesiæ Romanæ, naufragium æternæ damnationis effugere. Tunc prudentissimus Princeps conclusit: Ergo salus est certa in Ecclesia Romana, siquis firmiter credat, quæ credenda proponit, & opere exequatur quæ facienda præcipit: in Ecclesia autem reformata, est dubia, quamvis quis, & credat, & operetur secundum eius præscriptum. Relinquamus ergo viam dubiam, & arripiamus certam.

*****

CA-

CAPVT QVINTVM.

Quinta demonstratio.

MAhumetani credunt Christum Dominum esse Messiam in lege antiqua promissum, esse Prophetam Sanctissimum; nam vt inquit Sanctus Petrus Paschasius pag. 65. num. 83. *Mahumetus dixit, ac in suo Alcorano scribi fecit: quod Iesu Christus Verbum fuit Dei, & Spiritus Dei.* Et vt testatur Ioan. Andræas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ, quàm per tot annos professus est, cap. 11. Alcoranus lib. 1. cap. 3. vocat Iesum Christum: *Quali metu Allah, id est, Verbum Dei.* Item vocat illum, *Spiritum Sanctum Dei,* „ & in eodem capite inquit: Non est aliud Messias „ Iesu-Christus Filius Mariæ, nisi Verbum Dei mis- „ sum Mariæ, & Spiritus illius Dei, & nuntius ipsius. „ Et in eodē lib. cap. 2. dicit Alcoranus: Iesum-Chri- „ stum cum corpore, & anima ad Cœlos ascendisse. „ Et lib. 1. Alcorani cap. 1. inquit: Nos Deus dedi- „ mus Euangelia Iesu Christo Filio Mariæ, & adiu- „ vimus eum Spiritu Sancto. Id testatur quoque Luppus de Obregon supra citatus, & liber *Zunæ*, seù *Sunæ*, qui magnæ est authoritatis apud Mahumetanos & continet dicta, & facta Mahumeti, affirmat, *Iesum Christum venturum, vt Iudicem verum ad iudicandum hunc mundum.*

Hoc supposito, sic argumentor: Christus Dominus fuit per vos Messias in lege promissus, ac proinde

de *Doctor iustitiæ, & veritatis*, vt eum Hieremias cap. 23. appellat. Ipseque Mahumetus in Alcorano Zorâ 44. quæ intitulatur Zorà Mariæ, vocat Dominum Iesum Verbum veritatis, vt testatur Doctor Petrus de Caualleria in zelo Christi. Fuit Propheta Sanctissimus, & á Deo missus, qui veritatem suæ doctrinæ innumeris confirmauit miraculis: ergo vera est doctrina quam prædicauit. Atqui ipse dixit se esse verum, & naturalem Dei Filium, verumque Deum, vt cõstat ex dictis in tota disputatione præcedenti, & dixit in Deo esse tres Personas: ergo vera est hæc doctrina: ergo falsa est doctrina Alcorani, illi ex diametro opposita. Rursus Christus dixit: *Hæc est vita æterna; vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti Iesum-Christum*, id est, hac sola via obtinenda est vita æterna, Fide diuinitatis, & mysterij Incarnationis, vt explicauimus disp. præced. sect. 2. Ergo nemo potest salutem æternam consequi, nisi cognoscat Iesum-Christum esse verum Dei Filium. Vlterius, ergo nemo potest salutem æternam consequi, nisi Baptismum Christi suscipiat: nam ipse Christus dixit Ioan. 35. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.*

Quod si Mahumetani responderint, hæc Christum non dixisse, sed eius Discipulos hæc falso scrpsisse, & mundo prædicasse: contra manifestè est: quia vel id malitiose fecerunt, & scientes illum fuisse purum hominem, mundum deceperunt, prædicantes esse verum Deum, & falso testificantes de seipso hoc affirmasse

Ie-

Iesum-Christum. Vel hoc fecerunt ex ignorantia, & quia non benè perceperunt Christi verba. Primum dicere, non possunt Mahumetani, qui credunt cum Alcorano, Apostolos Viros fuisse Sanctissimos, vt testatur S. Petrus Paschasius pag. 19. suorum operum num. 17. & testatur Ioannes Andræas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ cap. 11. vbi ait Alcoranũ lib. 1. cap. 2. lib. 3. cap. 18. multa referre miracula Apostolorum, eosque vocare *Haguariyn*, id est mundos, & Sanctos, auri, & argenti contemptores. Deinde penitus incredibile est Apostolos malitiosè prædicasse vt Filium Dei Magistrum suum, si scirent hoc esse falsum, & nunquam ab ipso assertum: quia hoc ipso sine vllo lucro, vel emolumento temporali enorme committerent crimen, dignumque damnatione æterna; stulteque desudarent in persuadendo tàm insigni mendacio, quod Iudæis apparebat scandalum, Gentibus veró stultitia, nempé hominem crucifixum esse verum Deum. Multoque facilius potuissent mundo persuadere veritatem, nimirum Iesum Nazarenum esse Messiam promissum in lege, insignemque Sanctum, & iniustè fuisse â Iudæis occisum; cæterum fuisse, & esse purum hominem, si scirent, hanc esse veritatem; & mendacium esse quod Christus sit Deus: stultè ergo tàm insigne mendaciũ prædicarent. Frustraque tòt peregrinationes, & labores aggrederentur. Quid enim ex hoc lucrarentur? Sanè nihil aliud quàm persecutiones, & tormenta, ipsamque mortem in hac vita, & æternam damnationem in

alia

alia: ergo incredibile est, Apostolos tanta constantia prædicasse Christi Diuinitatem, si scirent, hoc esse falsum, & voluisse tantum imponere crimen suo Magistro, si scirent, Christum nunquàm dixisse se esse Filium Dei. Ergo certum est, hæc non prædicasse, vel scripsisse malitiosè. Deinde dici non potest, hoc ignoranter fecisse, quia Euangelista Ioannes disserte narrat, Christum dixisse, se esse Filium naturalem Dei, & propterea Iudæos contra eum lapides sustulisse, & ideò illum crucifixisse, quia hoc de se dicebat: si autem hoc de se Christus non dixit; non ignoranter, sed malitiosè Euangelista scripsit. Deindè incredibile est, Deum permisisse, vt Apostoli per ignorantiam totum mundum deciperent, & quod miraculis veris falsam fidem invexerint.

Quod vlterius vrgetur, quia si Apostoli mundum deceperunt, falsa fuit fides, qua ante Mahumetum mundus credidit Christum esse verum Deum: ergo nullus mortalium in illis sexcentis annis ante adventum Mahumeti salvationem obtinuit: quia nec illam obtinuerunt, qui Moysis legem illis sexcentis annis observarunt, quia post adventum Meſsiæ iam lex Mosayca abrogata est, & qui illam profitentur, non habent veram fidem, siquidem credunt Meſsiã nondum venisse: nec item Gentiles, vt patet. Nec Christiani, quia falsam habuerunt fidem, credentes esse verum Deum Iesum-Christum, si verus Deus non est: falsa autem fides nequit esse fundamentum salutis, quia sine vera fide impoſsibile est placere Deo. Est au-

autem evidenter falſum mundum caruiſſe vera fide ſexcentis annis,& nullum hominem ſalutem tunc obtinuiſſe. Deindè ſi Chriſtus non eſt Deus, nec vnquã de ſeipſo hoc affirmauit: ergo fuit planè mentitus, *cum dixit* Petro: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam*: prævaluiſſent enim,ſi Apoſtoli falſam fidem in mundum invexere, nam Eccleſia vera nequit eſſè fundata ſupra fidem falſam.

Quod ſi Mahumetani reſpondeant (vt reſpondere ſolent, ne palam convincantur) Apoſtolos quidem ſincere,& iuxta veritatem ſcripſiſſe Euangelia; Chriſtianos tamen poſteà adulteraſſe, & corrupiſſè illa, addentes ea,quæ de Chriſti Diuinitate, & Trinitate perſonarum habentur in Euangelijs,& Apoſtolorum libris: poſteà latè hoc deliramentum impugnabimus,manifeſtè demonſtrantes, non alia eſſe Euangelia,quæ modo habet Eccleſia,quâm illa,quæ Apoſtoli ſcripſerunt,& pura,& incorrupta exiſtere.

CAPVT SEXTVM.

Sexta demonſtratio. Vbi referuntur mirabiles converſiones Maurorum in hora mortis.

ARgumentor ſexto, quia illa eſt vera Fides, veraque Religio, quàm homines in periculo mortis conſtituti poſt ſinceram orationem ad Deum fuſam, vt eos viam veritatis doceat, ad moriendum eligunt ſua ſponte,& quin ab alijs cogantur: illa fal-

ſa, quàm homines ob lucrum, vel commodum temporale, vel ob conſuetudinem maiorum eligunt ad viuendum, & à qua in hora mortis rem attenté conſiderantes recedunt. Cum enim Deus ſit ſummè bonus, & miſericors, *& velit omnes homines ſalvos, fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, vt ait Apoſtolus 1. ad Thimot. 2. v. 4. credi non poteſt de tanta pietate, quod hominem, qui benè moraliter in vita ſe geſſit, & honeſtè vixit, & in morte ad eum fidenter orat, vt viam veritatis ipſi apperiat, in morte deſerat, & permittat, vt Diabolus contra illum prævaleat, & in falſa ſecta finiat vitam, & damnetur. At quotidiana experientia diſcimus multos Mahumetanos, qui moraliter benè vixerunt in ſua ſecta, in illaque per multos annos perſeverarunt, quia eam quaſi iure hæreditario à parentibus, avis, & proavis acceperant; poſteà vel ante mortem, vel in mortis articulo poſt preces Deo fuſas ad inveniendam ſalutis viam, ſectam illam deſeruiſſe, & Chriſtianæ Religioni nomen dediſſe, vnicè ob deſiderium æternæ ſalutis, & quin ad vllum temporale emolumentum, vel lucrum intenti eſſent. E contra verò à ſæculo non eſt auditum, quod aliquis legem Chriſti fideliter ſervauerit, & vitam bonam, & honeſtam ſecutus ſit; & quod iſte ſua ſpõte dum morti propinquus eſt, Chriſtianam Religionẽ deſerat, & in ſecta Mahumeti velit mori. Ergo manifeſtum ſignum eſt, Religionem Chriſtianã eſſe ſanctam, & Deum habere Authorem, & eſſe rectam, & ſecuram ad Cœlum viam eis, qui Chriſtiana præ-

cepta obſervant. Et é contra Mahumetanam ſectam non eſſe ſanctam, nec Deum habere Authorem, neque ad Cœlum, ſed ad infernum ducere eos, qui illam obſervant. In Africa & alijs Regionibus á Mahumetanis occupatis ſæpè contingit, vt Chriſtiani captiui à fide deficientes Mahumetanam ſectam profiteantur; id verò ideò evenit, quia grauibus peccatis irretiti, & à Diabolo in captiuitatem redacti, facilè â corruptione morum ad infidelitatem tranſeunt; abyſſus enim abyſſum invocat; & peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, in nova trahit peccata, hæc verò multiplicata, mentem obcæcant, & animam diſponunt, vt radicem omnis ſanctitatis, nempè fidẽ, amittat. Cum enim peccata fidem quaſi captiuam teneant, nec ſinant vt in opera ſancta prodeat, Deum provocant, vt permittat, illam radicem è corde avelli à Diabolo. Sic multi propter nimiam auaritiam, & cupiditatem rerum temporalium errauerunt à fide, vt docet Apoſtolus 1. ad Thimot. 6. v. 10. *Radix omnium malorum cupiditas, quàm quidam appetentes, errauerunt à fide.* Et ideò Apoſtolus Petrus Epiſt. 2. cap. 2. v. 6. teſtatur de quibuſdam, quod ob malam vitam amiſſerunt fidem, *derelinquentes rectam viam errauerunt ſequentes viam Balaam.* Et Paulus ad Thimoteũ ſcribens Epiſt. 1. cap. 1. v. 19. teſtatur, aliquos propter malam conſcientiam naufragaſſe in fide, *habens fidem, & bonam conſcientiam, quàm quidam repellentes circa fidem naufragauerunt: ex quibus eſt Hymineus, & Alexander.* Et de quibuſdam peccatoribus narrat, quia eis de-

defuit charitas, Deum permisisse, vt crederent mendacijs contrarijs fidei 2. ad Thesalon. 2. v. 10. *Eo quod charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent: ideò mittet illos Deus in operationem erroris, vt credant mendacio.*

Deindè ob commoda temporalia mali Christiani sæpè apud Mauros ad sectam Mahumeti transeunt; quia frequens est apud illos, vt qui Mahumetani fiũt, libertate donentur. Deindè lege sancitum est inter Mauros, vt servus, qui ex Christiano factus est Mahumetanus, vna cum filijs domini sui hæreditatem adeat defuncti, posśitque cum vidua matrimonium contrahere. Ita mihi narrauit in Portu Sanctæ Mariæ anno 1671. Dominus D. Augustinus de la Cerda, anteà Muley Larbe Gerife nuncupatus, Regis Tafileti in Africa ex fratre nepos, & legitimus illius Regni successor, qui à Deo ad Christi fidem vocatus, solemniter baptizatus est in ea Ciuitate me præsente, eiusque in Baptismo Patrinus fuit Excellentiśsimus Dominus Dux de Medinaceli. Eius patruus Rex Tafilete tyrannus erat: quia cum esset spurius, fratrem suum legitimum Regem per insidias occidit, & Regnũ occupauit, quod iure sanguinis spectabat ad Muley Larbe, vtpote primogenitum germani fratris è patre, & matre Regis occisi; eius namque parens antequam Rex occideretur, vita functus erat morte naturali, ac proindè ipse legitimus erat Regni successor. Tyrannus verò timens, ne Muley Regnum invaderet, ei necem parabat; quàm vt effugeret, ad arcem

Chri-

Christianam de Alarache confugit; cuius Gubernator timens ne per vim Rex Tafilete vellet arcē adoriri, vt fugitivum Principem caperet, eum in Hispaniam tranmisit: & in custodia Portus Sanctæ Mariæ servabatur, cum ad Fidem à Deo vocatus est ex conversatione cum Religioso Augustiniano; & quia, vt ipse narrabat, ei apparuit D. Augustinus, qui Baptismum petere iussit. Indè eductus traditus est Religiosis Sancti Augustini in mysterijs Fidei instruendus: & in eorum Cœnobio commorabatur; cum P. Ioannes Gabriel Guillen, & ego è Gadibus ad Portum transfretavimus, vocati ab Excellentissima Ducissa ad Missionem habendam in ea Ciuitate; & ex eius præscripto in sacro illo Cœnobio hospitio excepti sumus, & à Religiosissimis illis Patribus benignissimè & liberalissimè accepti. Princeps iste non modico nobis adiumento fuit ad conversionem Mahumetanorum, qui eum vt legitimum Regni successorem colebant, & antequàm Fidem Christi susciperet, ei necessaria ad victum, & vestitum suppeditabant. Huius conversionis conscia Regina Maria Austriaca, quæ Hispaniæ Regna pro minoritate Caroli Regis filij sui gubernabat, regia liberalitate eum beneficijs cumulavit, & iussit vt in Mediolanensi Ditione Ducem cum duplici equitum turma ageret. Ab hoc igitur principe eam notitiam hausi.

His ergo de causis sæpè accidit vt Christiani in Africa Fidem Christi deserant, & sectam Mahumetanam, exterius saltem, profiteantur. Nunquàm tamen

men in Africa, hoc monstrum visum est, quod aliquis captivus Christianè inter Mauros vixerit, legem Christi fideliter servans, & in ea constanter perseverans, quin nec minis, nec promissis ab ea divelli potuerit; & tamen quod morti propinquus, sectam Mahumetanam sponte amplexus sit. Imò omninò nullus inter Mahumetanos vnquàm Christianus versatus est, qui Christianam, & honestam vitam agens, ex desiderio suæ æternæ salutis, & non ex cupiditate temporali lucri, & meliorem experiendi fortunam in hac vita, sua sponte circumcisionem Mahumetanorum subierit, & Mahumetanam sectam susceperit. E contrà verò quotidie in Hispania invenire est Mahumetanos, qui si à Christianis invitentur ad nostram Sanctam Fidem, obstinatè sic respondeant: *Pater meus Maurus, avus meus Maurus, & proavus meus Maurus extitit, & in Fide Maurorum mortuus est; & ego quoque Maurus, vsque ad mortem.* Sic in Bætica sæpissimè mihi responsum est à Mahumetanis, quos in familiari convesatione ad Christum pertrahere tentabam. Et tamen ij ipsi, cùm mortem appropinquantem vident, Baptismum petunt, & Christiani fiunt. Huius rei aliqua exempla subijciam.

Postquàm in Malaca Mauris concionatus sum, & solemniter vna die triginta tres baptizati sunt ab Illustrissimo Episcopo, præter alios, qui priuatim sacro fonte lustrati fuerant, invaluit apud Mahumetanos perfidos fama, & per finitimas vrbes, & oppida vulgata est, Sacerdotem Christianorum (Papacem ipsi vo-

vocant) fascinis infecisse Mahumetanos in Malaca degentes,& veneficijs eos ad Fidem Christi traxisse: caverentque proindè reliqui,ne ab hoc insigni Mago,& venefico deciperentur: & amuletum pararent, ad amovenda veneficia. Post Missionem Malacensem, & alias per finitima oppida, peractas Illustrissimus Episcopus á Marchione de Assentar Ceutæ gobernatore per litteras rogatus, nos in eam vrbẽ missit cum tribus alijs Sacerdotibus sæcularibus,vt in ea de more Missioni incumberemus. Ea verò Missione peracta, P. Ioannes Guillen amantissimus meus socius (quem per sex continuos annos in Missionibus comitatus sum, viri zelum, conscientiæ puritatem, & acrem animi contentionem ad indefessè laborandum in vinea Domini illustresque alias virtutes admiratus,ob quas meruit gratiam Baptismalem Cœlo inferre, vt testatus est Sacerdos nostræ Societatis, qui eius confessionem generalem in nostro tyrocinio Matritensi,vbi Rectorem agebat, á Missionibus avulsus,ad extremum vitæ excepit: obijt Matriti 19. Ianuarij anni 1675. ætatis 48.) cum vno Sacerdote sæculari Esteponam profectus est: ego verò cum reliquis duobus Maruecam perveni: & vix illuc adventaram,cum Mahumetanus quidam,inter suos magnæ authoritatis, & qui omnium sapientissimus habebatur,qui in illis maritimis oris captivi tenebantur (vtpotè qui in Fez Mauritaniæ vrbe in Collegio quodam alumnus, & collega fuerat, & in Mahumetana lege peritus erat,totumque Alcoranum memoria te-

nebat) Mahumetanos omnes ibi commorantes congregavit, illisque persuasit, me præstigiatorem, & veneficum esse; attendite, inquiens, hunc Papacem è pulpito prædicantem, & animadvertetis, eum brachia, & manus identidem movere, vt fascina, & veneficia diffundat, & audientes seducat: gestus ipsos, & oratorias actiones præstigias interpretatus. Vnde quoties movebam brachia, vel manus ad exprimendos mentis affectus, toties dicebat me virulentas incantationes spargere. Et quò illos facilius deciperet, convivium eis parauit, à singulis sponsionem, vel ius iurandum exprimens non petendi baptismum: & ne attenderent, & quæ dicebantur intelligerent, ante concionem ipsos inebriabat. Et ita obturaverunt aures suas, & nullus eorum ad Fidem Maruecæ conversus est, quamvis fortiùs ibi, quàm alibi prædicavi.

Interim Esteponæ P. Ioannes Gabriel Guillem, qui nunquàm Mahumetanis prædicauerat, quadam die, dum ad Christianos de morte concionem haberet, in qua defuncti cranium populo ostēdens; & hominem mortuum, qui ad viuos verba faceret introducens, audientium animos vehementer commovebat: ad finem concionis pauca, sed ardentia ad Mahumetanos verba locutus, quinque, qui soli in eo oppido detinebantur, & concionem audiebant, ad Christum traxit, & Baptismum petere persuasit.

Sed ò diuinæ misericordiæ abyssum! Illum eundem Mahumetanum, qui suos Africanos à Christo averterat, Clementissimus Dominus ad se convertit: post

post aliquot menses illum affixit lecto, gravem corpori ægritudinem immittens, vt animum sanaret: agnovit ille mortem iam appropinquantem, & in illo periculo constitutus, mentis oculos aperiens, Deum rogat, vt si Mahumetana secta non sit bona ad salutem via, cor eius commoveat, ad Christi Fidem amplectendam. Hoc ego sæpè in concionibus, quas coram ipso habui, ingeminaveram, vt scilicèt Deú Cœli, & terræ creatorem enixè rogarent, vt si verum sit, quod Christiani dicunt, Christi Fidem esse vnicam ad æternam salutem viam, & Mahumetanam Religionem ad infernum certissimé ducere, cor eorum inclinaret ad Religionem Christianam, sin verò Mahumetana Religio sancta, & è Cœlo delapsa sit, vt ipsi credunt, ab ipsis averteret cogitationem omnem petendi Baptismum. Audiuit Clementissimus Dominus orationem illam; &, vt vbi abundauit delictum, abundaret, & gratia, illuminauit huius Mahumetani tenebras *ille, qui illuminat omnem hominem venientem in mundum*. Igitur sua sponte, & solo Deo internè prædicante, Baptismum petijt, & magna sui spiritus consolatione cœlestis lauacri aqua lustratus paulò post moritur. Illustrissimus Malacensis Episcopus, qui obstinationem huius hominis audierat, & quanto fuerat impedimento ad aliorum conversioné nouerat; pro sua in me benevolentia, & benignitate, me de hac conversione per litteras certionem fecit, sciens faustum hoc nuntium mihi fore gratissimum. Quis non agnoscat hanc mutationem à Deo fuisse?

certè hic adimpletum est, quod ipse promisit Matth.7.& Luc.11. *Petite, & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate, & apperietur vobis omnis enim qui petit accipit, & qui quærit, invenit, & pulsanti apperietur.* Quis de summa Dei bonitate credere posit, quod hominem ex toto corde ad se clamantem pro animæ suæ æterna salute, sinat à Diabolo seduci, vt veram Religionem, in qua salvetur, deserat, & eam, in qua damnetur, eligat? Vt enim inquit veritas ipsa Luc. 11. *Si vos cum sitis mali nostis bona data dare filijs vestris, quanta magis Pater vester de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se*: ergo Religio Christiana, quàm Mahumetani ipsi ad moriendum eligunt postquàm rem Deo impense commendarunt, vera est, & â Deo. Quod autem in vita, Mahumeti sectam obstinatè sectentur, non probat illam esse á Deo: sed probat illam esse carni, & sanguini conformem: probat, connaturale esse, vt homines ægre, & difficulter sua sponte deserant Religionem, in qua educati sunt, & quàm â maioribus acceperunt. At quod homines in secta aliqua blanda, & molli atque concupiscentias carnis fouenti educati, illam deserant, & Religionem amplectantur strictam, & quæ concupiscentias carnis cohibere, & crucem mortificationis amplecti iubet, & eam solum exequi, quæ rationi consona sunt; hoc profecto probat, illam Religionem Deum habere Authorem, & Deum ad illam capessendam internè mouere.

Huic exemplo alia subiungam, quæ manibus contre-

trectaui, dum Malacæ operam Miſsioni nauarem, accidit, vt ægrotaret ad mortem Mahumetana fœmina, nomine Fatima. Erat nobilis, & pij Eccleſiaſtici ancilla, qui eius converſionem ſæpè tentauerat, ſed in caſum. Erat enim obſtinatiſsima, nec exēplo duorum fratrum ſuorum, qui ſimul cum illa in captiuitatem redacti, Chriſti Fidem ſuſceperant, quidquam mota eſt: nec de converſione ad Fidem Chriſtianam verbum audire volebat. In reliquo vitam agebat honeſtam, & moraliter bonam, & fideliter domino ſuo inſerviebat. Intimè dolebat bonus Sacerdos, ancillā ſuam in æternum perire; fratres eius Chriſtianos admonet, vt eam inviſant, & vt Baptiſmum petat, ſuadeant: & cum illi nihil profeciſſent, ne aliquid intentatum relinqueret, me vocat, vt eam alloquerer. Adiui, Chriſtiano more ſalutaui, & Chriſtiana viſcera ei oſtendens, dixi, Soror Fatima, huc me duxit Chriſti charitas, & tuæ æternæ ſalutis deſiderium: quia Sacroſancta Ieſu-Chriſti Fides, quàm profitemur, iubet, vt proximorum noſtrorum ſalvationem ſicut noſtram optemus, & illam pro viribus procuremus: ego autem á Deo vocatus ad procurandam æternam animarum ſalutem, tuam vt propriam exopto; & eius deſiderium huc me iubentem adduxit. Nihil temporale quæro: tu ſcis quot ſermones in hac Ciuitate fecerim, & quantum laborauerim, vt Chriſtianos peccatores à vitijs ad virtutem avocarem: pro his curis, & laboribus nullam ego mercedem in hac vita requiro: ſed vnicè Dei gloriam, & proximorum ſalu-

tem inspicio. Tu, quamvis Mahumetana, ad imaginem Dei facta es, sicut Christiani, & Christus pro te passus est, non minus quàm pro nobis. Tuam proinde salvationem ardenter desidero, & paratus sum quoscumque labores temporales pro illa obtinenda subire. His præmissis adieci. Tu Deum creatorem Cœli, & terræ adoras: tu scis, illum quantum est ex se velle, vt omnes homines salvi fiant: ac proinde nõ ignoras, Deum hominibus providisse legem aliquam, & Religionem, in qua salvari possint, cum enim desideret, vt homines perveniant ad terminum, nempè ad gloriam Paradysi, debuit eis præstituere viam, qua ad illum terminum perveniant: via autem ad gloriã est lex; & vera Religio: aliquam ergo habet Deus in mundo Religionem in qua homines salvari possint. Hoc vnum ergo maximè nostra interest, scire, quænam lex, & Religio vera, & à Deo descendens; lex enim falsa, & quæ à Deo non descendit, non potest ad Deum, & cœlum ducere. Et hoc omni animi contentione debemus sedulò quærere: & enixe â Deo postulare, vt nos illuminet ad cognoscendum quænam sit hac vera lex, in qua ipse vult coli, & per quàm vult homines ad se ducere. Quatuor tantum sunt in mundo leges; lex Gentilium, lex Iudæorum, lex Christianorum, & lex Mahumetanorum. Tu benè scis ex tuo Alcorano legem Gentilium nunquàm fuisse ad Cœlum viam. Etiam scis, legem Iudæorum, postquã Christus in mundum venit, iam non esse viam ad Cœlum. Hoc breuiter, & dilucide exposui. Restat ergo

vt

vt hæc lex vera ſit, vel lex Chriſtianorum, vel lex Maurorum. Chriſtiani omnes firmiſsimè credimus legem Maurorum eſſe falſam, & â Mahumeto confictam ad parandum ſibi Regnum, & imperium ſub honeſto, & ſpetioſo Religionis titulo: certiſsimè ſcimus, & perſuaſi ſumus, eum non fuiſſe Prophetam Dei, ſed ſeductorem. Ac proindè vt quid indubitatum credimus in ſola Religione Chriſtiana poſſe homines ſalvari. Vos Mahumetani creditis Mahumetum eſſe Dei Prophetam, & vera eſſe omnia quæ in Alcorano docet: in Alcorano dicit, in Deo non dari tres Perſonas, ſed vnam dumtaxat; Chriſtum fuiſſe quidem Prophetam ſanctiſsimum, ſed non eſſe Deũ, nec pro hominibus fuiſſe crucifixum, nec tertia die ſurrexiſſe á mortuis; ac proinde vos creditis rem ita ſe habere. Chriſtiani omnes oppoſitum conſtanter credimus, quia ita ſcripſerunt Apoſtoli, & Euangeliſtæ, qui cum Chriſto converſati ſunt, & ab eius ore audierunt dari in Deo tres Perſonas, & ipſum eſſe Deum: & qui eum viderunt in Monte Calvario crucifixum, & poſt tertium diem rediuivum. Neceſſe eſt, vt ex his duabus legibus altera ſit vera, & altera falſa; quia impoſsibile eſt, vt vtrumque ſit verum, & quod docet lex Maurorum. & quod docet lex Chriſtianorum. Si lex noſtra eſt falſa, omnes Chriſtiani damnamur: ſi veſtra lex eſt falſa, omnes Mauri ad infernum tenditis. Ego tibi in Dei nomine annuntio, quod in æternum peribis, ſi Chriſtiana non fias. Si mihi non credis, hoc vnum à te enixe rogo, vt Deum ſuper hoc

ne-

negotio consulas: & ex toto corde ab illo postules, vt si vera sunt quæ tibi dico, tibi inspiret efficaciter voluntatem, & desiderium suscipiendi Baptismum, & moriendi in lege Christi: sin autem sunt falsa, talem tibi cogitationem non inijciat. Bonus sermo, respondit Fatima, optimé dicis, Pater; ego rem Deo commendabo, & lucem ab ipso petam ad veritatem cognoscendam, & crás tibi responsum dabo.

Præstitit quod promisit; rem impense Deo commendauit, enixè lucem petiuit. Et ad ianuas diuinæ misericordiæ pulsauit: & primo manè diuinitus tacta, clamat se velle esse Christianam, & Baptismum ardenter petit: admonitus de hac subita mutatione illuc advolaui, mysteria ad salutem necessaria docui; quid Baptismus conferret, exposui, & qua esset dispositione suscipiendus; & post sufficientem instructionem baptizata est ingenti cum gandio spiritus sui. Attuli Imagines Christi, & Beatæ Virginis, & eas deuotissimè osculabatur, & pectori admovebat: petiuit à me, vt eius confessionem exciperem: ipsam docui peccata ante Baptismum commissa, non esse materiam confessionis: ipsique exposui, peccata venialia, in quæ homines incidunt post Baptismum, esse sufficientem materiam confessionis, exposuique quænam sint peccata venialia; & rogaui, vt conscientiam discuteret, an post Baptismum occasione dolorum in aliquam impatientiam incidisset, an verbum aliquod amarum protulisset, vel alicui malæ cogitationi consensum dedisset. Et postquàm conscientiam discussit, post

post varias interrogationes altera die post Baptismũ susceptum, materiam quàm potui absolutionis eliciens, absolutionem Sacramentalem impertiui, & paulò post magna cum deuotione Sacram Eucharistiam accepit; & denique Sacramento Extremæ vnctionis munita ad Cœlum evolauit fœlix illa anima. Accidit casus iste ad extremum anni 1669.

Huic exemplo aliud adijcio. Anno 1672. cũ Hispalim vocati sumus ab Illustrissimo Archiepiscopo D. D. Ambrosio Ignacio de Espinola & Guzmam ad iterum faciendam Missionem in illa vrbe, & toto Archiepiscopatu (nam primam habueramus ann. 1669. tempore Illustrissimi D. D. Antonij Payno) monitus sum â viro nobili, & illius vrbis in Consilio sæculari Senatore, esse in Parroquia Magdalenæ Mahumetanum octogenarium graui morbo oppressum, & in periculo mortis constitutum: illum visitaui frequenter, & de rebus Religionis cum eo collocutus, & cõfectis argumentis pro illius captu opportunioribus, tandem persuasi, vt enixè à Deo postularet lucem ad vitam finiendam in Religione vera, & à Deo hominibus data, eisdem ferme rationibus, quibus idipsum Malacæ persuaseram Fatimæ. Orauit, & quod quærebat invenit, & subito mutatus est in alium virum, & toto corde cæpit abominare sectam Mahumetanam, & deplorare cæcitatem, in qua per tòt annos vixerat: nam quadraginta integros Hispali degerat in Alcorani tenebris, & octogesimum primum ætatis jam agebat annum. Rogatus autem, quænam illa fuisset

tàm

tàm subitæ mutationis causa; respondit se post preces ad Deum fusas, vt ipsum doceret viam bonam, in qua esset salus, in somnijs vidisse in amenissimo horto duos Religiosos pulcherrima colligentes poma, & ab eis postulasse, vt sibi aliquod donarent; illos veró respondisse poma illa esse Christianis reseruata, & non posse Mahumetanis concedi: hinc verò cor suum inflammari cæpisse Baptismi desiderio; & hoc desiderium creuisse, quia post somnum dum iam esset experge factus vidit prope lectulum suum imaginem magnam Christi è Cruce pendentis, & cum ipse ad illam adorandam ad Christi pedes se abiecisset, eisque oscula magna cum deuotione infixisset, Christus pedes retraxit, & subitò disparuit, quasi eum repelleret, quia Christianus non erat: ita narrabat ipse; & eam non fuisse imaginationis delusionem probauit euentus; quia ingenti cum gaudio Baptismum suscepit; & ingrávescente posteâ morbo Sacram Communionem, quæ ipsi solemni cum pompa administrata est, certatim contendentibus primæ nobilitatis viris munia daduchorum, seù ceriferorum, & æditui obire, & accepta Extremavnctione, elicitis ferventibus, Fidei, Spei, Charitatis, & cõtritionis actibus, animam Deo reddidit, cum ingenti totius Ciuitatis cõsolatione, & spirituali lætitia; anno 1672. mitantibus omnibus diuinæ misericordiæ abyssum, quæ tót annos expectauit hunc fœlicem peccatorem, qui in Baptismo voluit Ioannes Baptista appellari.

His duobus exemplis recentibus addo aliud antiquius,

quius, quod narrat P. Ignatius de las Casas nostræ Societatis Sacerdos, qui ob peritiam linguæ Arabicæ missus est à Gregorio XIII. Summo Pontifice ad reducendum in vnionẽ cum Ecclesia Romana Patriarcham Græcorum, aliosque Prælatos Schismaticos, de quorum conversione spes affulserat, plurimasque Provincias peragrauit; & propria manu itinerariũ scripsit, in quo fidelissimè narrat ea, quæ in tam longo itinere acciderunt; & data occasione interserit aliqua exempla conversionis Mahumetanorum, quæ ipse vidit. Hunc librum manuscriptum habet R. P. Petrus Hieronymus de Cordoua secundò Prouincialis Societatis Iesu in Prouincia Castellana, dum hæc scribo, nempè mense Ianuario, anni Domini 1680. & cum illum librum legerem, hoc & alia exempla ex illo manuscripto excerpsi. Vt autem constat ex illo itinerario, conversio referenda accidit post annum 1562. & ante annum 1570. nec enim ex manuscripto annum certum eruere potui. Rem narrabo verbis Authoris ex Hispano in Latinum conversis.

Canonicus quidam S. Corduvensis Ecclesiæ Africanum servum habebat, qui ei à viginti annis magna cura & diligentia inserviebat. Apparebant in eo tot virtutum moralium signa, vt mihi dominus eius serio testatus sit, se nunquam in servo suo quidquam vidisse, quod grauẽ culpam redoleret. Propter has virtutes herus servum amabat, eiusque æternam salutem enixè exoptabat. Ille vero sectam Mahumetanam, tã constanter servabat, vt quamvis bis aut ter quotidie

dominum suum in templum euntem commitaretur, numquam iste ab illo impetrare potuerit, vt intra sacra limina ingrederetur, ne eo quidem titulo, quod olim templum illud celebris fuerat Mahumetanorum Mezquita. Erat iam longæuus; & vti aiebant Mauri in ea Ciuitate commorantes, fuerat inter suos Alphaquinus, seu Sacerdos. Incidit in grauem morbum, & eius herus de æterna servi salute sollicitus, Collegium Societatis adit, & superiorem rogat, vt mittat aliquẽ ex Patribus, qui illum Christo associet. Assignati sumus Pater Baena, & ego, vt eius interpretem agerem. Illùc statim convolauimus. Et quantum potuimus laborauimus pro eius conversione: sed frustrá; quia ille non tantùm benignas aures præbere nolebat, sed amaris verbis, & indignatione plenis nos repellebat.
„ Ego vero eius obstinationem videns: Non à te (in-
„ quam) postulo, vt sectam tuam deseras, vel quidquã
„ contra illam agas, sed tantùm vt eam orationem
„ ad Deum fundas, quam in Alcorano Mauri habe-
„ tis, & ita habet: doce nos Domine viam rectam, &
„ bonam; siquidem probè nosti, omnes Christianos inconcussè asserere, Mahumetanos in æternum damnandos, si in sua secta vitam finiant. Roga ergo Deum, vt si à vera Religione aberras, veram tibi ostendat salutis viam, & ad illam capessendam cor tuum moueat. Annuit ille, & manus, & oculos ad Cœlum attollens, *Duc me Domine* (inquit) *per salutis viam*. Hoc audito, discessimus, quia spes non erat aliquid aliud ab eo eliciendi.

Sed cum Dei proprium sit, cuius vult misereri, vel quem vult obdurare; die sequenti accitus sum, vt festinanter in domum ægrotantis Mauri descenderem. Cum primum cubiculum iacentis ingredior, illum conspicio, deuotè Christum crucifixum amplexātem, & osculantem; & causam fœlicis huius mutationis sciscitatus; ab eius ore hoc responsum accepi. Petiui, inquit, iuxta præceptum tuum â Deo, vt è Cœlo mihi lucem imitteret ad cognoscendam certam salvationis meæ viam, audiuit benignissimus Dominus orationem meam. Historiamque suæ conversionis texens, narrauit, sibi vigilanti apparuisse duodecim feroces Æthiopes, ipsum circundātes, & è lecto rapere gestientes, tùnc se expauisse, & interpellasse Christianum, qui iussu heri sui illi assistebat, & Christianum facere satagebat. Accessit Christianus, & rogauit à Mauro, quid illud noui esset, quidve ipsum defatigaret? respondit ægrotus: Nonne vides hos duodecim Æthiopes, qui me è lecto eripere, & discerpere tentāt? At vero Christianus (qui tamen nihil horum videbat) crucifixum apprehendit, illumque ante oculos ægrotantis obijciens, opem, inquit, posce, à Christo, & à sanctissima eius Matre Maria, qui ab hoc agmine Æthiopum, qui Cacodæmones abs dubio sunt, te liberabunt. Tùnc sublatis in Cœlum oculis infirmus (vti narrauit Christianus) stupenti similis hæsit, obfirmato obtutu prospiciens. Visibilem se illi ostenderat Deipara, & benigno vultu sic illum allocuta est Arabico idiomate: caue ab his Æthiopibus: *Et scito, quod*

nisi

nisi Christianus fias, & credas, Iesum-Christum Filium meum esse Deum, te violenter rapient Dæmones isti. Ille vero in se reuersus, & ad Christianum conversus, cito, inquit, Sanctum Crucifixum mihi porrige; quia ego firmissimè credo, Iesum-Christum esse verum Deum, qui pro me passus est: volo Christianus esse; & baptizari desidero. Testatusque mihi est Maurus, Virginē sibi manifestasse omnia, quæ credenda sunt ad salutem æternam obstinendam. Ego vero illum qua potui diligentia in rebus fidei nihilominus instruxi, provt tempus, & morbus exigebant. Enixè ab hero postulauit, vt Baptismus ipsi, non in lecto, sed in Ecclesia, in quam nunquam intrare volebat, administraretur. Illi annuit herus, & candida serica veste indutus in sella gestatoria ad Ecclesiam Cathedralem vectus est: & coram Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, magna animi sui lætitia, & circunstantium gaudio, salutari lauacro tinctus est à suo hero, & in Baptismo appellari voluit Ioānes Maria de IESVS. Et cum morbus invalesceret, statim in domum reduxerunt illum: in via autem cum liquato cibo eum reficere vellent, vix illum gustauerat, cum cibum dimittens, & crucifixum amplectens, & dulcissimum Iesus nomen invocans, spiritum illi tradidit in eadem sella, in qua Baptismum susceperat; lachrymantibus præ spirituali gaudio eis, qui sellam circunstabant; nondum enim herus cum reliquo comitatu supervenerat. Vt autem fœlicitatem Mauri in Cœlum iam admissi cognouere, in diuinas laudes effusi sunt. Hucusque P. Casas.

Hæc

Hæc exempla cum propoſuiſſem anno 1679. menſe Aprili cum in Miſsione Hiſpalenſi per ſex continuos dies ad Mahumetanos publicè cõcionatus ſum, eis auditis ſtatim me inviſsit Illuſtris Dominus D. Alphonſus Verdugo Albornoz & Sotomayor, Alcantarenſis Militiæ Eques, & nunc Comes de Torrepalma, Vir nulli Hiſpalenſium Equitum ingenij acumine, iudicijque maturitate cedens, & pietate non minùs, quàm nobilitate clarus; & vt in ſimilibus concionibus poſſem Mahumetanos vberius confundere, ſingulare exemplum mihi narrauit, quod totam Hiſpalim haberet in teſtem; ab ipſoque poſtulaui, vt ſcripto rẽ ad vngem traderet, vt palam poſſem illud exemplum Mahumetanis poſteà proponere: id quod diligenter præſtitit, hiſtoriam ſequentem tranſcribens ex libro funerali Parroquiæ Sanctæ Andreæ, in quo memoria huius mirabilis converſionis conſervatur: & ita ad verbum habet.

Die vigeſima quarta Maij anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſeptimo Hiſpali euenit, quod referam. Viuebat in prædicta Ciuitate Maurus Almãzor nomine, ſervus D. D. Alphonſi Fernand. Marmolexo, qui cum Mahumet. legis obſervator accerrimus eſſet, acriter inſectabatur perſequebaturque omnes, qui perfida Alcorani fide relicta ad noſtram veram, & Catholicam convertebantur: accidit quadam die vt propè portam Domus Profeſſæ Societatis Ieſu in quemdam Neophitum Tingitanum offenderet ſeruum D. Marchionis del Algaua, & cum Neophitum in-

tem inspicio. Tu, quamvis Mahumetana, ad imaginem Dei facta es, sicut Christiani, & Christus pro te passus est, non minus quàm pro nobis. Tuam proinde salvationem ardenter desidero, & paratus sum quoscumque labores temporales pro illa obtinenda subire. His præmissis adieci. Tu Deum creatorem Cœli, & terræ adoras: tu scis, illum quantum est ex se velle, vt omnes homines salvi fiant: ac proinde nō ignoras, Deum hominibus providisse legem aliquam, & Religionem, in qua salvari possint, cum enim desideret, vt homines perveniant ad terminum, nempè ad gloriam Paradysi, debuit eis præstituere viam, qua ad illum terminum perveniant: via autem ad gloriā est lex; & vera Religio: aliquam ergo habet Deus in mundo Religionem in qua homines salvari possint. Hoc vnum ergo maximè nostra interest, scire, quænám lex, & Religio vera, & à Deo descendens; lex enim falsa, & quæ à Deo non descendit, non potest ad Deum, & cœlum ducere. Et hoc omni animi contentione debemus sedulò quærere: & enixe â Deo postulare, vt nos illuminet ad cognoscendùm quænam sit hac vera lex, in qua ipse vult coli, & per quàm vult homines ad se ducere. Quatuor tantúm sunt in mundo leges; lex Gentilium, lex Iudæorum, lex Christianorum, & lex Mahumetanorum. Tu benè scis ex tuo Alcorano legem Gentilium nunquàm fuisse ad Cœlum viam. Etiam scis, legem Iudæorum, postquā Christus in mundum venit, iam non esse viam ad Cœlum. Hoc breuiter, & dilucide exposui. Restat ergo

vt

vt hæc lex vera ſit, vel lex Chriſtianorum, vel lex Maurorum. Chriſtiani omnes firmiſsimè credimus legem Maurorum eſſe falſam, & â Mahumeto confictam ad parandum ſibi Regnum, & imperium ſub honeſto,& ſpetioſo Religionis titulo: certiſsimè ſcimus, & perſuaſi ſumus, eum non fuiſſe Prophetam Dei,ſed ſeductorem. Ac proindè vt quid indubitatum credimus in ſola Religione Chriſtiana poſſe homines ſalvari. Vos Mahumetani creditis Mahumetum eſſe Dei Prophetam, & vera eſſe omnia quæ in Alcorano docet: in Alcorano dicit, in Deo non dari tres Perſonas,ſed vnam dumtaxat; Chriſtum fuiſſe quidem Prophetam ſanctiſsimum, ſed non eſſe Deũ, nec pro hominibus fuiſſe crucifixum, nec tertia die ſurrexiſſe á mortuis; ac proinde vos creditis rem ita ſe habere. Chriſtiani omnes oppoſitum conſtanter credimus,quia ita ſcripſerunt Apoſtoli, & Euangeliſtæ,qui cum Chriſto converſati ſunt, & ab eius ore audierunt dari in Deo tres Perſonas, & ipſum eſſe Deum:& qui eum viderunt in Monte Calvario crucifixum,& poſt tertium diem rediuivum.Neceſſe eſt, vt ex his duabus legibus altera ſit vera,& altera falſa; quia impoſsibile eſt,vt vtrumque ſit verum; & quod docet lex Maurorum. & quod docet lex Chriſtianorum. Si lex noſtra eſt falſa,omnes Chriſtiani damnamur: ſi veſtra lex eſt falſa,omnes Mauri ad infernum tenditis. Ego tibi in Dei nomine annuntio, quod in æternum peribis,ſi Chriſtiana non fias. Si mihi non credis,hoc vnum à te enixe rogo,vt Deum ſuper hoc

ne-

negotio conſulas: & ex toto corde ab illo poſtules, vt ſi vera ſunt quæ tibi dico, tibi inſpiret efficaciter voluntatem, & deſiderium ſuſcipiendi Baptiſmum, & moriendi in lege Christi: ſin autem ſunt falſa, talem tibi cogitationem non inijciat. Bonus ſermo, reſpondit Fatima, optimè dicis, Pater; ego rem Deo commendabo, & lucem ab ipſo petam ad veritatem cognoſcendam, & crás tibi reſponſum dabo.

Præſtitit quod promiſsit; rem impenſe Deo commendauit, enixè lucem petiuit. Et ad ianuas diuinæ miſericordiæ pulſauit: & primo manè diuinitus tacta, clamat ſe velle eſſe Chriſtianam, & Baptiſmum ardenter petit: admonitus de hac ſubita mutatione illuc advolaui, myſteria ad ſalutem neceſſaria docui; quid Baptiſmus conferret, expoſui, & qua eſſet diſpoſitione ſuſcipiendus; & poſt ſufficientem inſtructionem baptizata eſt ingenti cum gandio ſpiritus ſui. Attuli Imagines Chriſti, & Beatæ Virginis, & eas deuotiſsimè oſculabatur, & pectori admovebat: petiuit à me, vt eius confeſsionem exciperem: ipſam docui peccata ante Baptiſmum commiſſa, non eſſe materiam confeſsionis: ipſique expoſui, peccata venialia, in quæ homines incidunt poſt Baptiſmum, eſſe ſufficientem materiam confeſsionis, expoſuique quænam ſint peccata venialia; & rogaui, vt conſcientiam diſcuteret, an poſt Baptiſmum occaſione dolorum in aliquam impatientiam incidiſſet, an verbum aliquod amarum protuliſſet, vel alicui malæ cogitationi conſenſum dediſſet. Et poſtquàm conſcientiam diſcuſsit,

poſt

post varias interrogationes altera die post Baptismũ susceptum, materiam quàm potui absolutionis eliciens, absolutionem Sacramentalem impertiui, & paulò post magna cum deuotione Sacram Eucharistiam accepit; & denique Sacramento Extremæ vnctionis munita ad Cœlum euolauit fœlix illa anima. Accidit casus iste ad extremum anni 1669.

Huic exemplo aliud adijcio. Anno 1672. cũ Hispalim vocati sumus ab Illustrissimo Archiepiscopo D. D. Ambrosio Ignacio de Espinola & Guzmam ad iterum faciendam Missionem in illa vrbe, & toto Archiepiscopatu (nam primam habueramus ann. 1669. tempore Illustrissimi D. D. Antonij Payno) monitus sum â viro nobili, & illius vrbis in Consilio sæculari Senatore, esse in Parroquia Magdalenæ Mahumetanum octogenarium graui morbo oppressum, & in periculo mortis constitutum: illum visitaui frequenter, & de rebus Religionis cum eo collocutus, & cõfectis argumentis pro illius captu opportunioribus, tandem persuasi, vt enixè à Deo postularet lucem ad vitam finiendam in Religione vera, & à Deo hominibus data, eisdem ferme rationibus, quibus idipsum Malacæ persuaseram Fatimæ. Orauit, & quod quærebat invenit, & subito mutatus est in alium virum, & toto corde cæpit abominare sectam Mahumetanam, & deplorare cæcitatem, in qua per tòt annos vixerat: nam quadraginta integros Hispali degerat in Alcorani tenebris, & octogesimum primum ætatis jam agebat annum. Rogatus autem, quænam illa fuisset

tàm

tam subitæ mutationis causa; respondit se post preces ad Deum fusas, vt ipsum doceret viam bonam, in qua esset salus, in somnijs vidisse in amenissimo horto duos Religiosos pulcherrima colligentes poma, & ab eis postulasse, vt sibi aliquod donarent; illos veró respondisse poma illa esse Christianis reseruata, & non posse Mahumetanis concedi: hinc verò cor suum inflammari cæpisse Baptismi desiderio; & hoc desiderium creuisse, quia post somnum dum iam esset experge factus vidit prope lectulum suum imaginem magnam Christi è Cruce pendentis, & cum ipse ad illam adorandam ad Christi pedes se abiecisset, eisque oscula magna cum deuotione infixisset, Christus pedes retraxit, & subitò disparuit, quasi eum repelleret, quia Christianus non erat: ita narrabat ipse; & eam non fuisse imaginationis delusionem probauit euentus; quia ingenti cum gaudio Baptismum suscepit; & ingrávescente posteâ morbo Sacram Communionem, quæ ipsi solemni cum pompa administrata est, certatim contendentibus primæ nobilitatis viris munia daduchorum, seù ceriferorum, & æditui obire, & accepta Extremavnctione, elicitis ferventibus, Fidei, Spei, Charitatis, & cõtritionis actibus, animam Deo reddidit, cum ingenti totius Ciuitatis cõsolatione, & spirituali lætitia; anno 1672. mitantibus omnibus diuinæ misericordiæ abyssum, quæ tót annos expectauit hunc fœlicem peccatorem, qui in Baptismo voluit Ioannes Baptista appellari.

His duobus exemplis recentibus addo aliud antiquius,

quius, quod narrat P. Ignatius de las Casas nostræ Societatis Sacerdos, qui ob peritiam linguæ Arabicæ missus est à Gregorio XIII. Summo Pontifice ad reducendum in vnionẽ cum Ecclesia Romana Patriarcham Græcorum, aliosque Prælatos Schismaticos, de quorum conversione spes affulserat, plurimasque Provincias peragrauit; & propria manu itinerariũ scripsit, in quo fidelissimè narrat ea, quæ in tam longo itinere acciderunt; & data occasione interserit aliqua exempla conversionis Mahumetanorum, quæ ipse vidit. Hunc librum manuscriptum habet R. P. Petrus Hieronymus de Cordoua secundò Prouincialis Societatis Iesu in Prouincia Castellana, dum hæc scribo, nempè mense Ianuario, anni Domini 1680. & cum illum librum legerem, hoc & alia exempla ex illo manuscripto excerpsi. Vt autem constat ex illo itinerario, conversio referenda accidit post annum 1562. & ante annum 1570. nec enim ex manuscripto annum certum eruere potui. Rem narrabo verbis Authoris ex Hispano in Latinum conversis.

Canonicus quidam S. Corduvensis Ecclesiæ Africanum servum habebat, qui ei à viginti annis magna cura & diligentia inserviebat. Apparebant in eo tot virtutum moralium signa, vt mihi dominus eius serio testatus sit, se nunquam in servo suo quidquam vidisse, quod grauẽ culpam redoleret. Propter has virtutes herus servum amabat, eiusque æternam salutem enixè exoptabat. Ille vero sectam Mahumetanam, tã constanter servabat, vt quamvis bis aut ter quotidie

dominum suum in templum euntem commitaretur, numquam iste ab illo impetrare potuerit, vt intra sacra limina ingrederetur, ne eo quidem titulo, quod olim templum illud celebris fuerat Mahumetanorum Mezquita. Erat iam longæuus; & vti aiebant Mauri in ea Ciuitate commorantes, fuerat inter suos Alphaquinus, seu Sacerdos. Incidit in grauem morbum, & eius herus de æterna servi salute sollicitus, Collegium Societatis adit, & superiorem rogat, vt mittat aliquẽ ex Patribus, qui illum Christo associet. Assignati sumus Pater Baena, & ego, vt eius interpretem agerem. Illùc statim convolauimus. Et quantum potuimus laborauimus pro eius conversione: sed frustrá; quia ille non tantùm benignas aures præbere nolebat, sed amaris verbis, & indignatione plenis nos repellebat.
„ Ego vero eius obstinationem videns: Non à te (in-
„ quam) postulo, vt sectam tuam deseras, vel quidquã
„ contra illam agas, sed tantùm vt eam orationem
„ ad Deum fundas, quam in Alcorano Mauri habe-
„ tis, & ita habet: doce nos Domine viam rectam, &
„ bonam; siquidem probè nosti, omnes Christianos inconcussè asserere, Mahumetanos in æternum damnandos, si in sua secta vitam finiant. Roga ergo Deum, vt si à vera Religione aberras, veram tibi ostendat salutis viam, & ad illam capessendam cor tuum moueat. Annuit ille, & manus, & oculos ad Cœlum attollens, *Duc me Domine* (inquit) *per salutis viam*. Hoc audito, discessimus, quia spes non erat aliquid aliud ab eo eliciendi.

Sed

Sed cum Dei proprium ſit, cuius vult miſereri, vel quem vult obdurare; die ſequenti accitus ſum, vt feſtinanter in domum ægrotantis Mauri deſcenderem. Cum primum cubiculum iacentis ingredior, illum conſpicio, deuotè Chriſtum crucifixum amplexãtem, & oſculantem; & cauſam fœlicis huius mutationis ſciſcitatus; ab eius ore hoc reſponſum accepi. Petiui, inquit, iuxta præceptum tuum á Deo, vt è Cœlo mihi lucem imitteret ad cognoſcendam certam ſalvationis meæ viam, audiuit benigniſsimus Dominus orationem meam. Hiſtoriamque ſuæ converſionis texens, narrauit, ſibi vigilanti apparuiſſe duodecim feroces Æthiopes, ipſum circundãtes, & è lecto rapere geſtientes, tùnc ſe expauiſſe, & interpellaſſe Chriſtianum, qui iuſſu heri ſui illi aſsiſtebat, & Chriſtianum facere ſatagebat. Acceſsit Chriſtianus, & rogauit à Mauro, quid illud noui eſſet, quidve ipſum defatigaret? reſpondit ægrotus: Nonne vides hos duodecim Æthiopes, qui me è lecto eripere, & diſcerpere tentãt? At vero Chriſtianus (qui tamen nihil horum videbat) crucifixum apprehendit, illumque ante oculos ægrotantis obijciens, opem, inquit, poſce, à Chriſto, & à ſanctiſsima eius Matre Maria, qui ab hoc agmine Æthiopum, qui Cacodæmones abs dubio ſunt, te liberabunt. Tùnc ſublatis in Cœlum oculis infirmus (vti narrauit Chriſtianus) ſtupenti ſimilis hæſit, obfirmato obtutu proſpiciens. Viſibilem ſe illi oſtenderat Deipara, & benigno vultu ſic illum allocuta eſt Arabico idiomate: caue ab his Æthiopibus: *Et ſcito, quod niſi*

Hæc exempla cum propoſuiſſem anno 1679. menſe Aprili cum in Miſsione Hiſpalenſi per ſex continuos dies ad Mahumetanos publicè cócionatus ſum, eis auditis ſtatim me inviſsit Illuſtris Dominus D. Alphonſus Verdugo Albornoz & Sotomayor, Alcantarenſis Militiæ Eques, & nunc Comes de Torrepalma, Vir nulli Hiſpalenſium Equitum ingenij acumine, iudicijque maturitate cedens, & pietate non minús, quàm nobilitate clarus; & vt in ſimilibus concionibus poſſem Mahumetanos vberius confundere, ſingulare exemplum mihi narrauit, quod totam Hiſpalim haberet in teſtem; ab ipſoque poſtulaui, vt ſcripto rē ad vngem traderet, vt palam poſſem illud exemplum Mahumetanis poſteà proponere: id quod diligenter præſtitit, hiſtoriam ſequentem tranſcribens ex libro funerali Parroquiæ Sanctæ Andreæ, in quo memoria huius mirabilis converſionis conſervatur: & ita ad verbum habet.

Die vigeſima quarta Maij anno milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo ſeptimo Hiſpali euenit, quod referam. Viuebat in prædicta Ciuitate Maurus Almãzor nomine, ſervus D.D. Alphonſi Fernand. Marmolexo, qui cum Mahumet. legis obſervator accerrimus eſſet, acriter inſectabatur perſequebaturque omnes, qui perfida Alcorani fide relicta ad noſtram veram, & Catholicam convertebantur: accidit quadam die vt propè portam Domus Profeſſæ Societatis Ieſu in quemdam Neophitum Tingitanum offenderet ſeruum D. Marchionis del Algaua, & cum Neophitum in-

cepisset contumelijs onerare,& convicijs, quod auitam legem Mahumeti deseruisset, vlterius vesanus processit, manusque iniecit; quin ab isto incepto precibus repetitis Neophitus amouere potuisset; at cum Christianus Tingitanus effugere violentiam aliter nõ potuisset, pugionem extraxit, extractumque in Almãzoris alvum illum percutientis adegit: tunc Almanzor humi sternitur, visceribusque per vulnus emissis: sed mira res! vix ceciderat, cum sacram aquam Baptismi popoſcit, dictitans se velle Franciscum appellari: accurrunt vndequaque prætereuntes, inter quos Presbyter Benedictus de las Heras accessit Capellanus Didaci de Payva, qui iuxta ipsiusmet limina Baptismum Sanctum Almanzori ministrauit. Hinc percussus Maurus, iam Christianus in domum sui Domini D. Alphonsi Marmolexo, curandus defertur. Habitabat tùnc prædictus Dominus D. Alphonsus in ædibus Domini Comitis de Peñaflor, quæ ædes pertinent ad Parrochiam Sancti Andreæ, cuius Parrochus erat D.D. Laurentius de Maldonado (qui nunc inter viuos agit.) Qui cum rectè nouisset ab ipso baptizato, & prædicto Presbytero Benedicto rem totam: & cum animadvertisset actus fidei ferventes, quos eliciebat Franciscus Andræas paulò antea baptizatus, pergit ad consulendum Illustrissimum Dominum D. Fr. Petrum de Tapia, an vulnerato, & recens Christiano posset Sacram Eucharistiam, & Sanctam Vnctionem ministrare: responsum illi fuit ab Illustrissimo Tapia, tùnc Archiepiscopo Hispalensi, licere, &

expedire tam Sancta Sacramenta morienti Francisco Andreæ præstare: & eadem nocte Sacro Viatico, & Extrema Vnctione muniuit iacentem. At vulneratus magna deuotione, tantique beneficij Cœlestis conscius ea Sacramenta excepit. Res quidem mira! Adeò ferventi spiritu, lachrymarumque copia ignouit aggressori, & homicidæ, vt adstantes omnes stuperent, videri in recens Christiano tòt signa pietatis. Spiritũ emisit inter hos pios, & ferventes diuini amoris singultus. Adfuimus (inquit per illustris Dominus Comes de Terrapalma) eius funeri, omnes maioris notæ huius Ciuitatis, & additi, quod quidem iuramento firmabimus quot quot nunc viuimus.

CAPVT SEPTIMVM.

Septima demonstratio, vbi miræ vocationes Mahumetanorum ad fidem Christi enarrantur.

HOc argumentum præcedenti affine est, sumiturque ex alia experientia notissima; constat nunquam aliquem Principem Christianum, immò nec vllum Virum Nobilem, vel Plebeium, patriam, vxorem, filios, diuitias, & temporalia commoda deseruisse, & in Africam traiecisse, ex desiderio salutis æternæ, vt ibi Mahumetanus fieret, & in secta Mahumetana moreretur. E contra verò certisimum est, non paucos Mahumetanos reliquisse patriam, parentes, diuitias, immò, & regna, & ad terras Christianorum

transfugisse, ex desiderio salvationis, & vt Christiani fierent, & in Religione Christiana vitam finirent, vel in captiuitatem à Christianis redactos, postea noluisse reuerti ad patriam, ad parentes, ad filios, ad vxores, ad diuitias, cum facile possent illuc remeare. Hoc autem signum clarum est vocationis diuinæ intus mouentis ad quærendam viam salutis: ergo in Religione Christiana vnice est salus; in Mahumetana vero certissima est æterna perditio. Hoc argumentum Christi prædicator facile amplificare poterit.

Ego hic aliqua tantum subijciam exempla, quæ ad mouendos Mahumetanorum animos non parum momenti habent. Noui ego Matriti Christianum nouum Africanum, qui inserviebat Eminent. Cardin. & Archiepiscopo Tolet. D. Paschasio de Aragon, & curam habebat argenteæ supellectilis illius principis; Virum verè pium, & deuotum, qui quotidie per duas horas vacabat orationi mentali, & singulis hebdomadis bis vel ter ad Sacram Eucharistiam accedebat ex consilio P. Spiritualis. Hic Tunetanus erat: & à Deo illuminatus ex conversatione cum captiuo Christiano, fugam ad terras Christianorum diu meditatus est, & cum modum non inveniret vota sua adimplendi, Deũ ex intimo cordis rogabat, vt eum duceret in eorum terras, & vt à Christianis capi posset, voluntarie aggregatus est Mauris, qui in eorum terras nauigabant ad captiuandos Christianos, sperans fore, vt sic posset inter illos remanere. Vt tamen posset aliquo argumẽto comprobare, se non coactè, sed voluntariè illuc

advenisse, in quadam insula maris Mediterranei, in qua extabat sacellum, seu ædicula sacra, reliquit singrapham, seu schedulam propria manu exaratam, in qua nomen suum, patriam & desiderium suscipiendi Baptismum exponebat: reliquit autem sub pedibus Sanctæ Imaginis, cui sacellum illud dicatum erat. Deus vota eius exaudiuit; & mari cum socijs á triremibus Christianorum captus est, & Neapolim ductus, Cardinalem Aragonium tunc Protegem adit, votum suū exponit; & ne existimaret se narrationem confingere, vt libertate donaretur, affirmat se in tali Insula reliquisse schedulam, ex qua veritas constare posset. Nō fuit difficile rem explorare: compertum est vera esse, quæ ille narrabat; & sic declaratum, eum non esse servum; sed liberum manere: & Eminentissimus Cardinalis illum solemniter baptizatum in suam familiam admisit, & postea secum in Hispaniam transvexit: & dum ego Matriti anno 1670. Misionem feci, cum illo familiariter egi, & illius opera vsus sum ad conversionem Mahumetanorum, quos ille ferventer adhortabatur ad Baptismum petendum, & vocationem suam ad Christianismum eis narrabat, quo illos facilius ad Christum traheret.

Aliud exemplum in suo Itinerario adducit P. Ignatius de las Casas cuiusdam nobilis adolescentis Turcæ, qui cum parente suo, & alijs inter Turcas primariæ nobilitatis Viris á Christianis in Nauali prælio captus, Romam delatus est; vbi cor eius B. Virgo ad Christi fidem ambiendam mirabiliter accendit. Rem sic narrat citatus Author.

Turca quidam duodecimum, aut trigesimum annum agens Romam delatus est, vbi vna cum parente, & alijs patricijs Turcis in Palatio nobili non longe à Basilica S. Petri hospitatus est. Turcæ in custodiam traditi sunt Germanicis Prætorianis Papæ; qui adolescenti iuveni, inscio patre papiraceam imaginem B. Virginis Dominæ nostræ dedere: Turca puerili genio ductus illam sæpius intueri gaudens, in pectore ipsam reconderat, ne si aliquis ex Turcis videret, raperet. Aliquibus diebus eam retinuerat, cum Mater misericordiarum, illi maiorem fecit: apparuit illi per quietem, eodem habitu, quo in papiro visebatur, Virgo venuste ornata, Cœlesti stipata comitatu, & diuinis splendoribus micans veniebat; adolescenti accesit blandè, benignèque illum aspiciens Turcico idiomatè illi locuta est, docuitque ipsum, aliam salutis viam non esse præter Baptismi Sacri. Ita edoctus à Virgine fuit, vt veniente die ex fenestra transeuntibus, vt rectius poterat, diceret, se Christianum esse velle: nec semel; sed iterum, atque iterum Pater illum à fenestra remouit, nec minis, nec blanditijs á proposito iuuenem remouere potuit; quin immó sæpius è fenestra vocitabat, clamitabatque, se Christianum esse velle, Pater eà propter asperè filium tractabat, donec cognita re à Prætorianorum Germanorum Duce, Dux causam originemque illius supplicij exquisiuit, & tandem è parentis manibus filium suffocare nitentis, abripuit adolescentem vocitantem *Christianus*, *Christianus*, Dux per interpretem ab adolescente, quid inten-

deret? rogauit. Turca, quod retuli, respondit: Dux Pōtifici totum renanciauit, qui misit Cardinalem Guastavilanum eius nepotem vt veritatem rei inquireret; qua comperta Cardinalis eum in Palatium suum detulit, vbi postquam rebus fidei satis instructus fuit, insigni pompa Baptismum suscepit, nomenque sortitus D. Ioannes Guastavilani. Et postquam idiomate Italico loqui, & scribere didicit, ad Seminarium Romanū delatus est, sed magis ad arma, quam ad litteras propensus euasit. (Ego familiariter cum illo egi, & quæ narraui mihi retulit.) At vbi Turcæ patricij; & nobiles redempti fuere, & Pater adolescentis inter ipsos maximè nobiles, in patriam suam rediturus enixe Pōtificem summum rogauit, vt cum filio loqui sibi liceret, dictitans, filium puerorum instar deceptum fuisse, & vt hoc clarum fieret sinerent cum eo loqui, nam statim ac Patrem videret omnia relicturum, & abiturum secum filium. Sciuit Pontifex minime deceptum fuisse iuuenem, & nullum adesse periculum, & ita copiam Patri fecit vt cum filio loqueretur coram aliquo honorato Viro, ne violentiam adolescenti inferret. Pater pervenit ad fores Seminarij Romani, quod tūnc situm erat in ædibus D. Marci Antonij Colonæ propè Templum Sancti Apostoli. Descendit Pater Claudius Aquaviua tūnc Rector Seminarij, & cum ipso aliqui ex Societate descendimus (& ego præcipuè comitabar D. Ioannē Guastavilani, illumque cōsolabar ne deficeret) descenditque Paulus Vrsinus Iordan. Magna erat frequētia rhedarum, carrhucarū-

 que

que Turcarum nobilium,& aliorum eos vſque ad littus comitantium,in foro Sancti Apoſtoli, itaque iucundum omnibus, & mirabile ſpectaculum fuit. Acceſsit parens D.Ioannis inrhedà cum alijs nobilibus, loquutuſque eſt cum filio D.Ioanne, qui nec amplexus parenti abituro conceſsit,nec eius manum exoſculari voluit,nobis vt faceret perſuadentibus; pater lachrymis madens dolorem aperuit, & matris quoque futurum,ſi filium non videret: adiecitque pater, ſibi facultatem conceſſam à Papa,vt illum ſecum adduceret,quapropter haud metu, & periculo in rhedam aſcenderet:at iuvenis quo magis eius pater animi dolorem lachrymaſque oſtendebat dictãdo,*Deceptus fuiſti,deceptus fuiſti*,eo magis animus, deſpicienſque paterni affectus D.Ioannes oſtendebatur. Itaque animoſe reſpondit,ſe minime deceptum,ſed potius à Cœlo edoctum,& illuſtratum fuiſſe, ſeque parvi habere parentes in æternum arſuros in inferno: & cum lachrymas inanes patrem fundentem aſpiceret, quia cum vellet amplecti,ex oſcularique manum (vt dixi) iuvenis terga vertit,& parentem reliquit. Ego iuvenem vidi lætè exultantem ſcalam Seminarij aſcendere triumphanti ſimilem,& ſibi de victoria magna gratulantem. Hæc Pater Caſas.

CAPVT OCTAVVM.

Mirabilis converſio Regis de Fez, poſteà Balthaſaris de Loyola, Societatis IESV.

NOta eſt in Italia, & Hiſpania mirabilis huius Principis converſio ad noſtram Sanctam Fidem, & eius in Societatem noſtram ingreſſus. Obijt Matriti anno 1667. omniſque Hiſpaniæ nobilitas ſupremis honoribus funeris exequias proſequuta eſt. Et RR. P. Petrus Eſquex Concionator Regius eius virtutes, & converſionem magno cum auditorum plauſu, & admiratione é pulpito expoſuit. Eius vera effigies in Collegio Imperiali cum hac inſcriptione appenſa eſt.

P. BALTHASAR DE LOYOLA, Olim, Muley, Mahumet, Athaſi, Gerife, Rex, Pater, & Filius Regum Fez: Miraculosè factus ex Mauro Chriſtianus, ex fortiſsimo Duce, qui armorum vi in ſuam poteſtatem redegit iam amiſſa Regna Tafilet, & Marroci, pauper miles Societatis Ieſu: ex obſervantiſsimo Alcorani Zelatore Eximius Euangelij præco: miſſus â Summo Pontifice ad illud diſſeminandum in vaſtiſsimum Mogorij Regnum, diem extremum clauſit in Collegio Imperiali Matritenſi, ætatis ſuæ anno 37. à Baptiſmo ſuſcepto 14. â Presbyteratu in Societate Ieſu 6. die 15. Septembris anni 1667.

Fuerunt qui revocarent in dubium eius ſtirpem, cum præſertim ipſe abſtineret ab omni verbo, quod ta-

talem gloriam posset redolere, quod ipsum à malignis malè capiebatur. Quare ei Pater Spiritualis iniunxit, vt scriberet genus suum, & vocationem ad Christianismum; idque ipse præstitit fidelissimé, & ego epistolæ ab eo super hac re scriptæ exemplar ad verbum transcriptum apud me habeo, quod statim subijciam. Et Pater noster Generalis, vt Fidem apud exteros posset facere minimè dubiam, curauit, à Patribus nostris, qui erant in Africa, transmitti: Abesset ne á Regno Fez filius Regis? Fuissetque ductus à Melitensibus navibus captivus? Quomodò vocaretur? Quo tempore abijsset? A quibus responsum tulit omninò idem cum eo, quod P. Balthasar descripserat ex mandato Patris Spiritualis. Illud autem ita habet.

EGO BALTHASAR DE LOYOLA MENDEZ, INDIGNISSIMVS Domini nostri Iesu-Christi, ac SS. eius genetricis servus, hæc ad ipsorum maiorem Gloriam.

CVM MIHI A PATRE MEO SPIrituali imponatur, vt rationem reddam de ijs omnibus, quæ ad me attinent circà res tàm temporales, quàm spirituales, eius imperio obsecuturus, quoad memini, hæc omnia subijcio: (Et plu-

plurima subdit infimæ animi demissionis, & altissimæ in Dominum laudis, quod tàm misericorditer secum agere dignatus fuerit, quæ operi intermiscet; ego breuitatis causa omitto.)

In Vrbe Fez ortum duxi, fuitque mihi nomen datum Mahumed Attazi. Parensque meus dicitur Agid, Aluaid, Intah, Mahumed, & in præsentia toti Regno Fez, vti Rex dominatur. Partus iste precum fructus videtur posse dici; nam Parens mea vouit Deo, Cœli, terræque Creatori; si marem conciperet, se eum Diuinæ Maiestati consecraturam fuisse, & ita contigit. Cum ad quinquennium perveni, dati fuerunt mihi Præceptores, vt me, & in litteris, & Religione erudirent. Sed accidit sæpius res mira, quod cum ijs sacrilegis doctrinis imbuerer, sæpius ea intrinsecus execrarer, & blasphemijs insectarer. Quod coactè cum agerem, quodammodò displicebant indè mihi non paululum: Quin semel SS. IESV, & MARIÆ nomina protuli prorsus ignarus quid illa significarent; & cum Parens mea adesset, increpauit acerbè; & extorquere conata, vndenam ea audiuissem, timore fassum me, nec scire quid sibi vellent, nec vnquam intellexisse, monuit ne amplius proferrem, cum essent Christianorum Mahumet infensorum verba; in suo cubiculo me noctu quiescere volebat; & noctu radios supra caput meum, vt luctantes vidi, nec timens tegumento vllo valebam effugere illorum splendorem; & sæpius vidi mulieres pulcherrimas albis indutas vestibus. Cum attigi 14. an. petij connubio iungi, & intra annum, qui præterijt, dum, & tractaretur res, & pararentur festa, duxi

Prin-

Principem Dominam, sed inter hæc gaudia non cumulatè gaudebat cor meum, & benè iam noui, quid mihi deesset, cum à Domino meo Iesu abessem; qui solum cumulata potest gaudia præstare. Incessit cupido, postquàm binas ex vxore filias susceperam, inuisendi Mecham, vt ea omnia spiritualia bona consequerer, quæ illuc euntibus largè impertiri à cæcis illis, ducibusque cæcorum audiebam; & me præsertim incitabat, quòd sæpius intellexeram, qui Mecham non visisset mortem oppetiturum, vel Iudæum, vel Christianum. Ne igitur huic periculo subiacerem, illuc iter destinaui; sed incredibile est quanta vi Parentes, vxor, Magnates id impedire conati sint; eo genitor deuenit, vt mihi omnia negaret ad iter necessaria; sed ego contra adeò flagrabam desiderio eundi, vt pænè ignis esset meo in corde. Tanto hic magis inflammari, & corroborari videbatur, quãto ei aditus erat magis occlusus; adeò vt decernerem absque vlla re iter capessere, sed rogatus, vt per annum saltem differrem, æquitate postulationis flexus veni in hanc sententiam; & interim natus est mihi filius. Demum summa vi obstaculis omnibus superatis, quamvis, vt prius, omnibus invitis, & sola genitrice mei miserata itineris viaticum suppeditante, suscepi iter. Perveni Tunetum; vbi magnificè fui exceptus, ibique fui per plures dies ob maris exagitationem vehementissimam: his diebus vidi noctu dormiens hominem albis indutum, qui me circunducebat varijs Tuneti vijs. Cui dixi: Quò me vis ducere? Et ille reposuit mihi: in Christianorum regiones, nam Deus vult te ibi mori. Dixi hanc rem varijs, qui respondebant mihi, hanc

Dia-

Diaboli fuisse impressionem; vt me deviaret; & ego reuera intra me contemnebam: Quomodo namque id futurum, si modo abeo? Et quidem abiui, sed non quò credebam: nam incidimus in naues Melitenses, quæ summa pace in nos impetu facto fecerunt captiuos. Erat nobis tum ob nauium numerum, tum ob militum experientiam, quomodò resisteremus; sed Dominus voluit, vt non essemus simul, vt non timeremus, & (nescio modum certè) captiui duceremur, sed gloriosa captiuitate nulli comparabili libertati. Ductus fui Melitam, & nihil ego de me dixi; aliquis tamen meorum dixit, quis ego essem. Propterea non siuerunt me esse, vti mos est, 40. diebus extrà Melitam; sed statim fui oblatus ad magnum Magistrum; & statim confluxus equitum adfuit me interrogantium de Patria, & genere: Sed dies mei tunc erant maximè tristes; semper enim eram in luctu, in suspirijs, in afflictionibus. Occurrebant Patria, Parentes, vxor, Filij, cognati, charique. Displicebat mihi agere cum hostibus Mahumetis, & spem concepi rem meam promouendi in his miserijs, restaurans labantem Melitæ apud Turcas Religionem Mahumetis; eram enim ego maximè peritus illarum sacrilegarum nugarum. Scripsi igitur Alcoranos, impugnaui Christi veri Domini, Patris mei, & Veri Regis sanctissimam doctrinam. Nunc benè noui, Domine, & scio te mihi condonasse hæc scelera, cum fui lustratus Sacro Chrismate. Quinque annis Melitæ fui semper in his tricis; libertatem quærebam, & non erat modus. Regio mea nimium aberat; qui redimeret non erat nisi Rex Tunetanus, cui de me cura iam in itinere fuerat demandata.

Se-

Sacra Equitum Religio nolebat indicere Redemptionis pretium. Demum facta fuit conventio pro me, ac meis 40. *millum scutorum Melitensium, quæ Tunetanus Rex persolvit. Interim Melitæ videndam se mihi præbuit SS. Mater mea, Mater Domini mei Iesu-Christi, quæ dormienti mihi dixit ter.* Te in filium meum accipiam. *Expergefactus credidi id futurum post mortem: nam Turcæ B. Virginem, vt Messiæ Matrem, non tamen Dei credunt. Scripsi ad Regem Tuneti, vt expectaret me redeuntem, & iter inde prosequuturum ad Mecham. Respondit vt proficiscerer: sæpius rebus ad iter adornatis reperi difficultates. Demum ad extremum discessurus cum noctem insomnem transegissem, ante me contuli in cubiculum, vt paulum quiescerem, totus in his cogitationibus. Quid sibi volunt tòt impedimenta, tòt adversitates, in hisce annis? Aliquid à me quærit Dominus. In his curis obdormiscens, ecce videre mihi videor duo maria, alterum nigerrimum, alterum igneum; & quod cum natassem in nigro, iam adventarem ad ignem; qua propter accerrimè in clamare:* Adiuvame Domine. *Cum in altissimo montè vidi virum, manum porrigentem, illinc extrahentem, & in tuto ponentem; petij ab eo, ecquisnam esset: ille mihi: ego sum Sanctum Baptisma: ego si tibi desim, nullus hominum salvum te reddere potest: te ideò Deus tòt obstaculis in Christianorum finibus distinuit, vt Christianorum albo adscribaris. Sopore excussus, visus mihi repentè sum alter homo: negligere Patriam, & Parentes; frigere cupiditatem abeundi, detestare mentem visendæ Mechæ, abominari Mahumetem, & solum curam esse de dan-*

do

do Sanctæ Christianorum Religioni nomine. Accidit id peruigilio S. Antonij Patauini anno 1656. Ecquis festa, & admirationes equitum, ac Magni Magistri valeat referre? Sed difficilius tamen gaudia cordis mei exprimere; quàm dulce sit, Domine, tibi seruire, & quàm suauis conuersatio tua; & verè mandata tua dulciora super mel, & fauum. Nihil sonabat in auribus meis tunc acerbius, crudelius, magisque abominatum, quàm iter, quàm Turcæ, quàm Mahumetes; & Equites illi de industria fingebant advenisse, qui me redimeret, gaudentes cum cernerent me adeò ab illo mutatum. Sed mihi bellum exortum est inde cum meis antiquis socijs, famulis obtendentibus Fidem demandatam sibi de me; sed largitus erat Dominus constantiam ad longe grauiora. Dicebant: Quomodò viues? Nespera è Patria; ne è Rege Tunetano. Sed ego: præcario viuam, & mendicus. Interim à meis derelictus, & rebus omnibus destitutus adij, decretum meum ei collaturus, Dominum Balium de Mandola, qui auditâ re abiecit se in terram deosculans; & gratias agens Deo accepit me vt Filium, & suppeditauit largissimè omnia, ædes suas, famulatus, & dominium rerum omnium suarum, duxit me ad Magnum Magistrum: qui dixit mihi: Dominus esto rerum omnium, quæ sunt Melitæ. Et aliquibus è suis imposuit, vt quæcumque vellem, mihi darent, & inservirent. Non petij tamen ab vllo quicquam, affatim desideria præveniente D. Balio. Inde traditus fui PP. Societatis, vt instruerent me. Fuit assignatus Pater, qui me omnia docuit. Iussit in Patronum peculiarem accipere S. P. Ignatium apud Dominum Deum: accepi, &

verè

vere immunera beneficia suscepi. Et eius die Festo bene instructum, sacra me aqua tinxerunt in Missa solemni. Interim domesticæ persecutiones augmentum non contemnendum fecere; nam præter eas, quas Melitæ vsque ad mortem sustinebam, nam occidere me volebant, ex vxore mea tenerrimam epistolam accepi, qua nunciabat mihi Patris obitum, & impatientiam, qua (me ad Regnum vocans, ad quem iure spectabat) me præstolabatur. Sed omnibus restiti, asserens me nihil omninò quicquam velle præter Deum; & cogitantibus Equitibus de conferenda mihi Cruce nihil decernebam, idem perpetuo reiterans. Assignauit Religio 15. scuta Melitensia singulis mensibus, quoad vixero, & vt filium acceptarunt. Dedit mihi iuxta ritum ensem, quem ad S. Virginis aram appendi post aliquod tempus in Domo Professa Mesanensi: vbi habitum indui Clerici; & fui apud PP. in eorum Domo.

Et hic desinit Autor. Addit autem Pater spiritualis quæ sequuntur. Quorum omnium Fidem maximam præstat præclarissima eius vita omnibus ornata virtutibus, & quidem adeò eminenter, vt Religiosis, quibus cum viuit, & adeò parum profecerunt, vti sum ego, sit pudori non exiguo. Ad obedientiæ signa promptissimus, in Refectorij pœnitentijs frequens, in recreationibus hilaris, sed semper de rebus diuinis; & illustrationibus adeò viuis, adeò acutis, vt mirum sit. Sed quod semper præ omnibus admiratus sum, est candor, quo agit cum P. Spirituali: nihil decernens quin ei primum aperiat, & ab ipso approbetur; ne latum quidem vnguem ab eius voluntate dis-

ce-

cedat. Quæ omnia, qui in tali Viro non admiratur iniuriam inferre mihi videtur omnipotentiæ diuinæ gratiæ, quæ sua pietate præstet; vt quotidie in eius sancto seruitio crescat in mille millia, vt & omnes eius Fratres. Nam in Societate Iesu est iam adoptatus, quàm tanto prosequitur amore, vt nemo possit amare magis.

Postquàm in Societatem admissus breui annorum decursu tum in litteris, tum præcipuè in pietatis studio maxima sedulitate versatus, iam sapientia, ac sanctitate publico bono maturus, Sacrum B. V. Sodalitium servorum in Domo Professa Neapolitana, moderandum suscepit, in quo solerti, non minus in concionibus, quàm in confessionibus cura ingentẽ animarum fructum excipiens, magnum ardentis suæ in proximos charitatis exhibuit argumentum. Residenti in Portu Nauali triremium classi assiduus aderat, Mahumetanos hic maxima in copia emancipatos convocabat, quibus tanto rationum pondere, tanta spiritus vehementia prava Mahumeti dogmata opponebat, ac refellebat, vt frequenti horum Maurorum conversione iratus Avernus, proditorio vnius impij Mauri astu, qui deinde fidà conversione, doli improbitatem in propriæ salutis argumentum convertit, veneniferam tanto Viro, oblatam in flore mortem, ab ipso, diuini luminis monitu declinatam, intentauerit. Pari eventus fœlicitate, sed non minori propriæ vitæ discrimine; Genuæ non paucos huiusmodi Mauros convertit. Nam cum plurimos illorum

ab errorum tenebris in lucem Catholicæ veritatis adduxisset; accidit quadam die vt dum in quadam triremi Genuensi magna circunstante Maurorum caterva concionaretur, Alcoranum confutaturus, extraheret; primo Alcorani aspectu omnes dimissis in obsequium frontibus in faciē provolvuntur. Exarsit tali intuitu, Patris Zelus, librum in terram proicit, pedibus conculcat, conterit, diffringit, & vocibus diuino spiritu afflatis in insanum tâm perfidi Legislatoris volumen exoneratur. Accendit barbaros Maurorum animos Patris in Alcoranum contemptus; quem vlturi, in ipsum efferato impetu irruunt, & proculdubio crudeli morte trucidassent nisi adstantes triremis milites districtis ensibus invadentium Maurorū furorem retudissent. Italiam igitur tòt eximijs suæ charitatis exemplis illustrauerat, grādi animo in spem Africæ conversionis erectus, nulla laborum asperitate detentus, nulla periculorum arduitate deiectus, nulla mortis seuera fronte perterritus, omnibus votis ad maiora diuinæ gloriæ incrementa anhelans discessum in Africam Diuino Christi Imperio submittendam meditabatur.

Suscipit iter, cui ineunte æstate maxima celeritate se committens ex Italia discedit: in Hispaniam tendens, quo breui temporis intervallo, pervenit, vndique in itinere virtutis vestigia imprimens Galliam pervadit. Nobilem non minus Hispaniæ, quàm Europæ Vrbem Matritum petit, vbi tum assidua longi itineris agitatione, tum exæstuante tunc temporis calo-

lore concepto, viribus exhaustus, inopinò morbo corripitur, qui illicò eo excreuit, vt omni ſalutis ſpe deſtitutus ad mortem celeriter properaret. Hæc inter, Nobiliſsimus Aulæ Regiæ Eques, Mauro mancipio comitatus Patrem inviſurus adeſt. Admittitur exceptos ab ægroto ea humanitate, quæ pietati non minus, quàm nobilitati tanti viri debebatur. Poſt breuem cum tanto equite diſcurſum de ſuis in Africam votis, ad Maurum convertitur, quem tanto ſpiritus feruore alloquutus eſt, vt omnes adſtantes, quantum ardentem ipſius zelum mirarentur: tantum Africæ in fœlicitatem intempeſtiua tanti viri morte, deplorarent. Nam paulò poſt inflammatis Cœli deſiderijs conflagrans, & veluti novus Paulus cupiens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, ſiue cum Regio Pſalte lætatus, quod in domum Domini ibit, totus æquo diuinæ voluntatis imperio conformis ex hac vita diſceſsit, eo magis in poſterorum memoria immortalis victurus, quo liberalius vitam in viridi ſuæ ætatis flore, immatura morte reciſam, in animarum ſalutem immolauit.

Tàm celebris fuit Principis huius fama in Matritenſi curia, in qua obijt, vt celeberrimus Poeta Comicus D. Petrus Calderon de la Barca ſelectiſsimam de eius converſione, & rebus geſtis Comediam ediderit, ſub hoc titulo *Magnus Princeps de Fez D. Balthaſar de Loyola*, quæ ingenti cum plauſu ab Scenicis ſæpè in præcipuis Hiſpaniæ Vrbibus repræſentata eſt.

CAPVT NONVM.

Alia Exempla.

His exemplis aliud adnecto, quod narrat Sanctus Eulogius Episcopus Toletanus, & Martyr in opere cui titulus *Memoria Sanctorum*. Refert itaque Sanctus Martyr, eo tempore, quo Hispania Mauris subiecta erat, iuvenem Curduvensem professione Mahumetanum sæpè rogatum esse ab amita Christiana, vt Christianus fieret; cuius autem consanguineos Mahumetanos solicitè curasse, vt linguam Arabicam addisceret, quod cum ille fœliciter præstitisset, legisse Alcoranum, & ex eius lectione clarè cognovisse sectam Mahumetanam falsam, & inventionem hominū esse, & idcircò illam ex intimo cordis affectu execratum fuisse; Christianam Religionem cum Baptismo suscepisse; & eam palàm professum fuisse; & ob eam causam illustre martyrium subijsse à Mauris, qui illū crudeliter trucidarunt, quia cum esset à parente Mahumetano genitus, á Religione parentis discesserat. Additque S. Eulogius, si aliquis Catholicus velit falsitatem sectæ Mahumetanæ clarè deprehendere, nullo alio opus ipsi esse, quàm cum sapientoribus Mahumetanorum sermones de Religione miscere, & ab ijs interrogare, quid credant: eis enim auditis, quæ ipsorum lex docet, statim cognoscet, illam esse mendacem, & Deo Authore indignam.

Sed vt ab exemplis conversionis Maurorum ad

alia transeamus: sanè mirabilis modus, quo multi, vel à Iudaismo, vel à Gentilismo tracti sunt à Deo ad credendum firmiter, hominem crucifixum esse Deum; & Deum vnum in essentia, esse in Personis Trinum, manifestè evincunt Religionis Christianæ veritatem. Talis fuit miraculosa Sauli conversio Act. 9. Eunuchi Candacis Reginæ Act. 8. conversio Constantini Imperatoris: conversio Augustini: conversio Æditui Idolorum, quæ legitur in vita S. Gregorij Taumathurgi: conversio Principis Josaphat à S. Barlaam, quâm habes apud S Ioannem Damascenum, & apud P. Petrum de Ribadeneyra in extravagantibus. Conversio Pauli de Sancta Maria, qui cum esset Hebræorum Rabbinus sapientissimus, legens glossa, quibus perfidi Hebræi contra veritatem Euangelij Sacras Litteras exponunt, agnouit eas mendacia multa contra sacros libros continere; & sic Talmudi fabulas dimittens, ad Christum accessit, secum ad Baptismũ pariter ducens filios; & quia vxori persuadere non potuit vt ipsum imitaretur, ab ea discedens, factus est Christi Sacerdos, & strenuus Euangelij præco; & inter omnes suæ ætatis homines litteris, & sanctitate excelluit, & Episcopus Burgensis, magnusque Cancellarius Regum Castellæ creatus est, & sapientissimè contra Iudæos scripsit ad ann. 1430. Celebris quoque fuit conversio Rabbi Samuelis in secta Iudæorum educati, qui cum magno esset præditus ingenio, res suæ sectæ considerans, & veritatem Sacræ Scripturæ contemplans, clare cognouit cæcitatem,

qua miſeri Iudæi laborabant,& Chriſtianæ Religioni nomen dedit, validiſsimiſque argumentis à Sacra Scripturis petitis probauit Ieſum Nazarenum à maioribus ſuis crucifixum, eſſe verum Meſsiam Iudæis promiſſum, verumque Deum,& hominem, qui mundum à captiuitate peccati liberaturus advenit; vt refert Genebradus in Chronol. an. 1200.

Inſignis etiam fuit conuerſio Magiſtri Andreæ à ſecta Iudæorum; qui cum magno ingenij acumine polleret, aperte cognouit falſa,& vana eſſe ſuæ ſectæ dogmata,& cupiens veritatis ſemitam agnoſcere per quam ad æternam fœlicitatem tenderet, in Hieroſolymam peregrinationem inſtituit, preceſque ad Deum fudit, vt mentis ſuæ tenebras illuminare dignaretur: & ea in oratione inſpirationem accepit, vt doctrinam antiquorum Rabinorum legeret, qui ante adventum Nazareni floruerunt. Quod cùm opere compleviſſet, clare cognouit, eos Sacram Scripturam expoſuiſſe ſicut eam exponit Euangelium, de Regno ſcilicèt Meſsiæ, non temporali, ſed ſpirituali, non de bonis terrenis, ſed de ſpiritualibus à Meſsia adducendis. Quare Chriſtum in Baptiſmo induens, peritiſsimus fuit Sacræ Scripturæ interpres, eamque publicè Romæ interpretatus eſt, accepto annuo ſtipendio à Summo Pontifice, qui Iudæis præcepto iniunxit, vt eum ſingulis ſabbatis audirent, cum magno animarum fructum ſapientioreſque ſtupebant viri ſapientiam,& in ſacris litteris exponendis peritiam. Et vitam protraxit vſque ad Pontificatú Sixti Quinti.

Sed

Sed maximè eminuit Romæ cõversio Marij Victorini insignis Philosophi, & Oratoris præstantissimi, & Romanorum Senatorum Magistri, quâm describit S. Augustinus lib. 8. confes. cap. 2. cuius exemplo se quoque arsisse affirmat ardore Fidei suscipiendæ: tanta ille claritudine apud Romanos Ethnicos floruerat, vt ex Senatus Consulto donari meruerit statua in foro Traiani, vt tradunt Augustinus, & Hieronymus. Hic talis tantusque vir in senectute à Deo illuminatus est, vt cognosceret Christum à Iudæis crucifixum, esse verum Deum, eiusque Crucem, libentissime amplexus est. Quis hanc mutationem fecit, nisi omnipotentia crucifixi?

Denique vt alia omittam exempla, Iustinus Philosophus, qui propè tempora Apostolorum floruit, post tentatas omnium Philosophorum sectas veræ sapientiæ adipiscendæ causa, veram Christianæ Religionis sapientiam invenit, Christum crucifixum adorans vt verum Deum; & hanc Fidem scripto defendit, & tandem pro illius veritate sanguinem fudit. Martyrioque coronatus est Romæ, anno Christi 165.

CAPVT DECIMVM.

Singularis Dei Providentiæ, quàm Author expertus est in Maurorum conversione, satis probat, Religionem Christianam esse necessariam ad salutem viam.

FIdeliter narrabo, quod mihi accidit, circa conversionem Maurorum, vt hoc exemplo excitati

alij Religioſi viri maiori virtute præditi, in Deo totam ſuam ſpem collocantes opus hoc intrepidè aggrediantur, & publicè ad Mahumetanos conciones habeant; quandoquidem ego talento, & ſpiritu carens, opus hoc ferè imparatus incæpi, & fœliciſsimũ exitum expertus ſum.

Incubueram Miſsioni Granatẽſi, anno 1668. tempore adventus, & quamvis in illa Ciuitate plurimi ſint Mahumetani, nunquàm mihi occurrit cogitatio concionem ad illos habendi. Tranſivimus poſteà Hiſpalim, & per quadrageſsimam in ea Ciuitate Miſſionem fecimus, & in alijs vrbibus, & oppidis Hiſpalenſis ditionis per vernum tempus. Æſtatis autem tẽpore, quando ardentes calores Miſsiones intermittere cogunt, in Collegium Granatenſe nos recipimus: cum autem appropinquaret iam tempus iterum procedendi ad ſacras has expeditiones, & quinque vel ſex dumtaxat ſupereſſent dies ante condictum è Collegio egreſſum, in familiari, & Religioſa converſatione poſt prandium incidit ſermo de lege Mahumetana, & tunc R.P. Thomàs de Leon, Primarius Theologiæ Profeſſor iam emeritus, dixit ſe habere librum quendam adverſus Mahumetanam ſectam, quem commodatum acceperat ex bibliotheca Dom. Marchionis de Eſtepa. Pulſauit ſtatim animum cupido librum illum legendi; petiui, obtinui, & legi, & in compendium redegi. Erat autem liber iſte compoſitus à Ioanne Andræa, de quo mentionem fecimus ſectione 1. Egreſsi ſumus ad finem menſis Septembris P.

Ioan-

Ioannes Gabriel Guillem,& ego ad ſacras expeditiones continuanda s:cæterum antequàm Malacam cõtenderemus,invicem ſeparati ſumus cum alijs ſocijs, ille Alhamam,egoLojam profectus ſui;& die Sanctæ Thereſiæ Sacro Malacæ convenimus, vbi Illuſtriſsimus,& Reuerendiſsimus Epiſcopus D. Fr. Alphonſus à S. Thoma nos benigniſsimè excepit. Miſsioni Malacenſi operam dedimus per aliquot hebdomadas in cuius decurſu accidit converſio Fatimæ,quàm ſuprà commemorauimus pag. 87. illa verò ineſcatus ſenſi cor meum vehementer pulſari deſiderio concionandi Mahumetanis. Finita itaque Miſsione Chriſtianorum Illuſtriſsimum Epiſcopum adeo rem communicaturus: ſentio,inquàm, in corde meo, Illuſtriſsime Domine,ardens deſiderium habendi conciones publicas ad Mahumetanos;& puto quod hæc cogitatio á Deo ſit; certus ſum enim,quod nihil temporale hic quæro,neque lucrum,neque plauſum, forſam Deus hanc cogitationem immiſsit, quia vult aliquos Mahumetanos hic convertere per hoc medium,vel cauſam ſuam magis iuſtificare, quò minorem ſuæ obſtinationis in die iudicij excuſationem habeant,vel aliquem alium finem ſuæ gloriæ nobis occultum intendit. Reſpondet primò Illuſtriſsimus Dominus,multum ſe timere ne in vanum laborarem, quia Barbari iſti,inquit,nec attendent, nec intelligent quæ dicentur. Cui ego, probemus, inquam, Illuſtriſsime Domine,experiamur,& quaſi periculum faciamus; quia lucrum ſperare poſſumus, damnum

ti-

timere non possumus; si labor iste non prosit illis ad conversionem, mihi proderit ad meritum: ego conciones istas ita disponam, vt si infidelibus Fidem non persuaserint, fideles in fide confirment, quæ res in his oris maritimis, in quibus Christiani quotidie à Mauris captiui abducuntur, maximè vtilis est; quia his concionibus auditis in fide amplius radicabuntur, & difficilius posteà ab illa deficient. Approbauit consilium prudentissimus, & Religiosissimus Princeps, restabat eligendus locus opportunior ad has conciones habendas, non visum est Illustrissimo expediens, vt haberentur in Templo, ne infideles irreuerentiam aliquam in Augustissimum Sacramentum ostenderent. Posteà tamen experientia docuit Mahumetanos non se irreverenter gerere in Templo; & ideò Gadibus, Xera, in Portu Sanctæ Mariæ, Matriti, & alibi in Templis conciones habuimus. Diu deliberatum est de loco his concionibus apto, & tandem præelectum est Scenicum theatrum; quo incredibili studio confluxit ciuitas ad has conciones audiendas. Euentus monstrauit cogitationem illam concionandi Mauris è Cœlo demissam: nam in prima concione quinque infideles publicè Baptismum petierunt, & in tabulatum ascenderunt, ad amplexandum concionatorem, & ab illo accipiendum Rosarium Beatæ Virginis, quod in signum desiderij, quo flagrabant suscipiendi Baptismum, è collo pendulum gestabant: In secunda Baptismum petierunt octo: in tertia decem. Et sic completus est numerus triginta trium,

qui

qui ſolemniter eadem die baptizati ſunt, vt diximus ſupra pag. 61. præter alios non paucos, qui priuatim Baptiſmum ſuſcepere.

Iam ſuprà pag. 83. dixi, nos cum tribus Sacerdotibus ſæcularibus miſſos ab Illuſtriſsimo Malacenſi Epiſcopo in Ceutam. Antequam illùc è Calpe navigaremus, ſtetimus in vrbe hac per duos, vel tres dies expectantes navigium Ceuta mittendum, quo illuc deferremur; in eum namque ſcopum accenſa fuit tæda in vertice montis Calpe, ad cuius radicem Ciuitas ſita eſt, quo ſigno monebatur Ceutæ Gubernator, vt navigium tranſmitteret, quo veheremur. Interim Calpe brevem Miſsionem confecimus, in qua ego duos ſermones habui in foro ad Mahumetanos; in eiſque duo, vel tres converſi ſunt. Poſtmodum cymbam conſcendentes in Ceutam navigauimus, quæ à Calpe quinque leucis diſtat, ſine cogitatione in Calpem regrediendi: Finita Miſsione Ceutica, in ſcapham aliam aſcendimus, navigationem verſus Eſteponam dirigentes, ad ſiniſtram relinquentes Calpenſem Portum. Sed ecce, cum ad medium freti pervenimus nauclerus nuveculam detegit, quæ ventum contrarium, & tempeſtatem portendebat; admonuit, vt ad fugiendum naufragij periculum in Calpenſem Portum deſcenderemus: & illico ſcapham verſus montem Calpem direxit, vt ad eius radicem navigantes ſecurè portum poſſemus ingredi. Et ita incolumes eò pervenimus. Petivimus ab Excellentiſsimo Domino Marchione de la Laguna illius arcis, & vrbis

bis Gubernatore, vt nobis ſuppeditaret equos, ad iter faciendum primo mane: inſtabat enim tempus pergendi Matritum quò nos vocabat Excellentiſsimus Marchio de Aytona, qui per litteras rogauerat Illuſtriſsimum Epiſcopum, vt Patres Miſsionarios in Curiam Matritenſem mitteret, vt ibi tempore quadrageſsimæ Miſsionem inſtituerent, iuſſerat tamen Illuſtriſsimus Epiſcopus, vt per tranſitum duo illa ſuæ Diœceſis oppida, ad oram maritimam ſita, Eſteponam ſcilicèt, & Maruecam Miſsione luſtraremus: nos autem cupientes iuſſa eius adimplere, profectionem maturare ſatagebamus. Iam omnia parata erant ad nos itineri propè accingēdos: pluebat tamē inceſſanter, & nos expectauimus aliquantulum temporis intervallum, vt pluvia quieſceret: & cum non ceſſaret, nihilominus diceſſum meditabamur, ſed pro ſua in nos benignitate Dominus Marchio non permiſsit, vt illinc abiremus, donec Cœlum tantiſpèr ſerenaret; cum verò iam meridies appropinquaret, decrevimus illic ea die remanere. Vix hoc conſilium remanendi inivimus, cum ſubitò mutatus eſt ventus; & ab occidente perflans, nubes diſsipauit, & Cœlum ſerenum reddidit. Tunc ad me accedens vir nobilis, non hoc caſu, inquit, factum exiſtimo: dum Paternitates veſtræ non mutarunt conſilium proficiſcendi, Cœlum faciem non mutauit; nunc verò, quia melius conſilium inierunt hodie hic remanendi, Cœlum ipſum ſe apperire cæpit, & ſerenum factum eſt: aliquid hic, vt ſuſpicor, intendit Deus: ego ancillam Africanam habeo,

beo, quæ mihi dixit, aliquas Mauras postquam vestram Paternitatem concionantem audierunt contra sectam Mahumetanam, alijs iam oculis Christianam Religionem prospicere, & earum cor non parum illis concionibus emollitum esse; contingensque proinde esse, vt aliquæ convertantur, si aliam concionem ad Mahumetanos habeat: rogo ego Paternitatem vestram, vt hoc vespere aliam concionem ad illos habeat. Visum nobis est hoc consilium à Deo venire. Decreuimus, vt Pater Guillem concionem exhiberet Christianis, & ego per modum tradentis Catechismnm, & doctrinam explicantis ante cocionē Christianorum, pulpitum conscenderem, & cum Mahumetanis de Religione loquerer. Probauit consilium Dominus Marchio; & voce præconis per vicos, & plateas edictum promulgauit, quo iubebat, vt omnes qui ancillas, vel servos Mahumetanos habebant, eos in Ecclesiam adducerent, quarta post meridiem hora. Congregata est tota Ciuitas; & ante concionem Patris Guillem ego de necessitate Christianæ Fidei ad salutem disserui per dimidiam horam, vel tres quadrantes: & vt omnibus clare pateret, illam pluviam, quæ nos detinuit, á Deo speciali prouidentia ordinatam fuisse ad conversionem infidelium; quinque fœminæ Mahumetanæ, quæ ad audiendam concionem venerant, alta voce Baptismum in media Ecclesia postularunt. Quis hic non miretur Diuinam Prouidentiam, quæ homines ad Religionem ita vocat? Signum ergo manifestum est, Religionem Chri-

ſtianam ad quam Deus homines ita trahit, eſſe veram, & rectam ad Cœlum viam.

Sequenti die cum eſſet iam tempus tranquillum ſcapham iterum aſcendimus, & verſus Eſteponam nauigauimus, ad cuius oram Patrem Guillem, cum vno ex Sacerdotibus ſæcularibus dimittens, nauigationem continuaui Maruecam vſque cum alijs duobus; vt ſic invicem ſeparati citiùs Miſsiones illas abſolveremus. Et hic contigit quod ſupra pag. 83. narraui de obſtinatione Maurorum, qui Maruecæ commorabantur, & facilitate, qua omnes, qui Eſteponæ habitabant, ad Chriſtum converſi ſunt. Et Malacam regredientes, accepta benedictione ab Illuſtriſsimo Epiſcopo, ad Miſsionem Matritenſem profecti ſumus 2. die Februarij, anni 1670.

CAPVT XI.

Convincitur falſitatis ſecta Mahumetana ex eo, quod ponat hominis beatitudinem in delectationibus carnalibus guſtus, & tactus.

MAhumetus in ſecundo Alcorani capitulo ita „ habet: Deum prædicate bonos in paradyſum „ inducturum, vbi dulciſsimas aquas, pomaque „ multimoda, fructuſque varios, & decentiſsimas ac „ mundiſsimas mulieres, omneque bonum in æternum „ poſsidebunt. Rurſus capite, ſeu Zorà 28. Credentes, „ & benefacientes ſua non amittent opera. „ Illic

„ Illic namque paradysum fontibus amænum,& illic
„ annulos,& torques aureos,& ornatus sericos vi-
„ rides & de auratos possidebunt,& in lectis aulæa-
„ tis accumbent:& hæc est maxima merces,& inter-
„ minabilis. Et rursus Zorà 47.48. & 62. paradysi
„ bona enumerat,nempe,mulieres mundas, fructus
„ dulcissimos, aquas limpidissimas, lectos sericos,
„ aulæa,pulvinaria,scyphos,pincernas,hortus, viri-
„ daria,fontes,&c.Neque hæc mysticè,sed propriè;
& corporaliter intelligi voluit, & omnes intelligunt.

Ioannes Andræas,qui prius fuit Mahumetanorũ Doctor,& Alfaquinus,in suo opere contra Alcoranum cap.9.affirmat Mahumetum in Alcorano asserere,Deum creauisse septem paradysos, vel septem Mansiones;quarum singulæ paradysus appellantur; omnesque ex auro, argento, lapidibusque pretiosis constare;multaque ibi esse palatia. Insuper testatur, Mahumetum asserere paradysum promissum Mauris magnitudine æquare cœlos,& terram.Et meritò à Mahumetanis rogat,vt sibi exponant,vbi nam futurus sit iste paradysus, si eius amplitudo tanta est, quantam continent cœlestes orbes,& terra? Insuper affirmat Mahumetum ponere in suo illo paradyso fontem quendam nomine *Alcauzar*,quæ ipsius Mahumeti peculiaris est,tantæ magnitudinis, vt penes longitudinem,& latitudinem septuaginta mille dierum iter contineat,eiusque aquam esse lacte candidiorem,& melle dulciorem,totque esse prope fontẽ illum

illum vaſa aurea, pateras, crateres, & ſcyphos ad hauriendam aquam, quot ſunt in cœlo ſtellæ. Et in medio paradyſo arborem ponere tantæ magnitudinis, & proceritatis, quantæ eſt ipſe paradyſus, quæ ramos proinde diffundat vſque ad paradyſi muros; eiuſque folia aurea, & argentea eſſe, & in ſingulis inſcriptum eſſe nomen Dei, & nomen Mahumeti.

Inſuper teſtatur Mahumetum in Alcorano aſſerere, Deum in quadam paradyſi Manſione, quæ appellatur *Genetu Alcoduz*, ideſt paradyſus ſancti, paraturũ Mauris conviuiũ magnũ, lautumque epulũ, quod Arabicè appellatur *Adrate Alcoduz* mẽſam vero, in qua dapes ſunt apponendæ, adamantem eſſe tantæ molis vt penes lõgitudinem, & latitudinẽ ſeptem mille dierum iter ambiat, dicit præterea, pincernas pulcherrimos, poſt alios cibos, ad extremum adducturos in menſam ſingulis conviuis ſingula mala citrea, & ex eis prodituras Virgines pulcherrimas mirè ornatas, & vnumquemque Maurorum, ſuã Virginem arctiſsmé amplexaturum, & per quinquaginta continuos annos hunc amplexum duraturum; poſt hoc vero tẽpus Deum oſtenſurum illis faciem ſuam amotis velis, quibus regitur: poſtquam vero Dei faciem viderint, abituros ex illa Manſione paradyſi in aliam, ibique per totam æternitatem manſuros cum illis pulcherrimis fœminis, vt ex cibo, potu, & mulierum conſortio æternam capiant delectationem.

Quis hæc ſine riſu audire queat? quis non miretur, non ſtupeat; homines rationis compotes has fabu-

bu-

bulas, hæc ridicula somnia, vt articulum fidei credere, & tanquam magnum Prophetam venerari Mahumetum, qui talia confinxit. Certe Alcoranum ipsum sine alio argumento manifeste probat, legem illam non esse à Deo: & inexcusabiles sunt Mahumetani perspicaces, & ingeniosi, qui hæc legentes, non agnoscunt has esse fabulas deridiculas, indignasque, vt eis vlla fides adhibeatur.

Ioannes Andræas postquam hæc retulit, Mauros irridens, merito animadvertit, lattinas, & cloacas desiderari in illo paradyso, in quo tam splendidè epulantur, & bibunt Mauri. Rursusque per iocum ait, fœminas Mahumetanas meritò de suo Propheta cōqueri posse, quia eis non asignat completam fœlicitatem in suo paradyso: si enim Virgines illæ, quibus fruentur Mauri, non sunt huius generationis, vt Mahumetus docet, sed in paradyso de nouo creatæ, & ab æterno Mauris præparatæ ad æternam fœlicitatem, quia sine vsu fœminarum arbitratur non posse dari beatitudinem virorum; necessariò sequitur fœminas Mahumetanas non fore beatas, sed in æternū miseras, quia carebunt consortio virorum: quia si delectatio venerea necessaria est viris ad beatitudinem, etiam erit necessaria fœminis: vnde istæ erunt in æternum miseræ, & præ invidia tabescēt, animadvertentes fœminas in paradyso creatas, frui viris, quibus non inservierunt, se vero post tot labores ab illa fęlicitate repelli. Quare Mahumetus cogitur alterum è duobus dicere, nimirum vel fęminas, non re-

surrecturas in corpore fœmineo, vel non habituras beatitudinem, si in illo resurgant: & vtrumque est falsum. Primum quidem, quia cum fœminæ in corpore fęmineo sustinuerint dolores, ærumnas, & mortificationes propter Deum, ratio postulat, vt in eodem corpore resurgant, vt ipsummet indiuiduum, ipsemet homo, qui laborauit, præmium recipiat; & ita merito docent Teologi Christiani cum D. Thoma in 4. dist. 44. & 4. Contra gent. cap. 88. & planè colligitur ex verbis Christi Ioan. 5. *Venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem eius, & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Ergo fœmina ipsa, quæ in hac vita per corpus bona opera fecit, eademmet numero resurget, vt præmium in eodem corpore recipiat, in quo laborauit: & similiter de illa, quæ mala opera per corpus exercuit, &c. Vnde S. Dionysius lib. de Ecclesiast. Hierar. part. 3. capit. 7. meritò dixit, eos, qui animabus aliorum corporum coniugia tribuunt; *Quantum in se est, iniurijs afficere corpora, quæ cum sanctis animaque laborarunt, sacris retributionibus priuantes quæ ad finem sanctissimi cursus peruenerunt.* Et ideó Sanctus Iob cap. 19. seipsum, & suam carnem exhortabatur ad laborem, quia in ipsa resurrecturus esset, & visurus suum redemptorem: *Quem visurus sum ego ipse, & non alius,* &c. Hinc Eximius Doctor P. Suarez tom. 2. in 3. p. disp. 43. sect. 3 asserit, certum esse ex sententia omnium Theologorum in resurrectione hominum ser-

vandam esse sexuum diuersitatem: neque aliquem Catholicum id vertere in dubium, sed solùm illos hæreticos, qui humanum corpus organicum negatunt futurum esse in hominibus resurgentibus.

Secundum vero, nempe quod fœminæ in alia vita non habituræ sint, plenam & veram fœlicitatem, si in hac vita piè & sancte vixerunt, est manifeste falsum, & contra Dei iustitiam. Cum enim fœmina possit virum in hac vita excedere in sanctitate, esset cõtra iustitiam, illam fraudare beatitudine, quæ conceditur viro.

Quare convincitur Mahumetum in illo suo paradyso confingendo vnicè fuisse intentum in captandam gratiam, & beneuolentiam virorum; quia illis indigebat ad bella, quibus regnum sibi parare cogitabat; de fœlicitate verò fœminarum, non fuisse solicitum, quia illis non indigebat ad certamina: vnde de illo neque verbum fecit.

Docet autem liber *Sunæ*, qui apud Arabes paris est authoritatis cum Alcorano, Virgines illas in paradyso retribuendas Mauris, fore adeò pulchras, & venustas, vt si aliqua earum se spectandam præberet, & in extima cœli parte appareret, totum mundum mira claritate illustraret: fore adeò suaues, & dulces, vt si aliqua earum in mare salitum regereret, totam aquarum abyssum in aquam dulcissimam, & melleam converteret.

Dubium autem est, an Mahumetus in paradyso singulis viris multas fœminas assignet ad plenam fœlici-

licitatem, an singulis singulas dumtaxat? S. Petrus Paschasius in suo tractatu contra Mahumetanos, pag.68.num 86.ait, vnicuique virorum in paradyso assignare ex virginibus valdè pulchris, & decoris quatuor mille, & ex alijs octo mille. Certè de impurissimo Mahumeto, qui in hac vita contentus non fuit vna vxore, sed plurimas simul habuit, credi non debet, quod vnam dumtaxat pro alia vita, vbi gaudia, & delectationes debent esse maiora, suis promisserit. Ioannes Andræas in sua confutatione Alcorani cap.7. testatur, Mahumetum cum quindecim mulieribus matrimonium contraxisse, & eodem tempore vndecim simul vxores habuisse, præter ancillas. Ita enim testatur liber inter Arabes magnæ authoritatis, cui titulus *Assameyl*, idest de bonis Mahumeti dotibus, & indole. Et liber *Azear*, testatur, quando Mahumetus obijt, novem simul vxores eius viduas remansisse. Qui ergo in hac vita tot vxores habebat præter concubinas, exiguam putaret suam fœlicitatem, si vna tantum in alia vita esse donandus.

Hunc paradysum indignum esse creatura rationali, vel ipsi Philosophi Mahumetani cognouere. Siquidem Averroes præstantissimus Philosophus, & Aristotelis commentator, quamvis professione Mahumetanus, fassus est, melius sensisse, & scripsisse Aristotelem, quamvis Philosophum Ethnicum, de vltimo fine, & fœlicitate hominis quàm Mahumetum, nam Aristoteles posuit fœlicitatem hominis in excellentissima hominis operatione, nempè in contēpla-

platione Dei: Mahumetus vero in abiectiore, & sordidiore, qualis est comedere, & bibere, & fœminis vti. Quod nihil aliud est, quam pro paradyso lupanar, & prostibulum constituisse; potiusque appellari deberet paradysus bestiarum, quàm hominum. Vnde meritò Guillelmus Parisiensis lib. de legibus cap.
,, 19. inquit: Quid est paradysus iste, nisi taberna in-
,, defessæ ingurgitationis, & perpetuæ turpitudinis
,, prostibulum? Et ad finem capitis: Manifestum est,
,, quod paradysus iste non est nisi volutabrum por-
,, corum, & quod vociferatio ipsius pecudum est,
,, non hominum. Avicena vero vir magni ingenij, Philosophusque, & Medicus insignis lib. 9. de prima Philosophia fœlicitatem hominis spiritualem esse debere agnoscit, non materialem, & corpoream, qua-
,, lem posuit Mahumetus: Lex nostra (inquit) quam
,, dedit Mahumet, dispositionem fœlicitatis, & mise-
,, riæ, quæ sunt secundum corpus attendit. Sed est
,, alia promissio, quæ attenditur intellectu. Sapien-
,, tibus verò Theologis multo maior cupiditas fuit
,, ad apprehendendam istam, quàm corporum, quæ
,, quamvis daretur eis, non tamen attenderunt eam,
,, neque in pretio habuerunt in comparatione fœli-
,, citatis, quæ est coniunctio cum veritate. Hæc ille. Quibus verbis satis significauit, fœlicitatem consistentem in delectationibus sensuum, & tactus non posse esse vltimum finem hominis, qui rationalis est.

Maximæ olim inter Philosophos extitere concertationes circa finem hominis, videlicet qua in re cō-

sistat hominis beatitudo, quodque sit summum eius bonum. Tres autem hac de re fuerunt sententiæ celebriores. Prima, summum hominis bonum consistere in voluptatibus corporis. Hæc passim tribuitur Epicuro, eiusque sectatoribus. Secunda, summum hominis bonum consistere in virtute, siue in eo, quod est *viuere conuenienter naturæ, & rationi*. Ita Stoici. Tertia Aristotelis, qui constituit beatitudinem potissimum in perfectissima operatione præstantissimæ facultatis circa præstantissimum obiectum, hoc est in contemplatione Dei, & rerum diuinarum, quantum fas est homini.

Ex his tribus Philosophorum sententijs prima Epicuri, & sequacium contemnitur à cordatioribus Philosophis; & nihilominus illā sectatus est Mahumetus; & quidē absurdius, quam Epicurus. Nā iste licet posuerit fœlicitatē in voluptate nō tamē in voluptate solius corporis, sed in voluptate corporis, & animi, & vtrasque voluit esse moderatas. At Mahumetus in solis voluptatibus corporis, illisque immoderatissimis beatitudinem, & fœlicitatem hominis collocat. Vnde eius sententia est absurdissima, & cōtra lumen rationis. Cum enim homo sit animal rationale, & ab omnibus brutis differat essentialiter, non potest cōsistere eius fęlicitas, & beatitudo in illis operationibus, quas habet communes cum brutis; delectatio autem quæ capitur ex cibo, & potu, & ex vsu veneris, communis est homini cum brutis: ergo in illa non potest consistere hominis beatitudo.

Hunc

Hunc bestiarum paradysum multis impugnat Guillelmus Alvernus Episcopus Parisiensis, qui floruit ad ann. 1240. lib. de legibus cap. 19. qui inter alia argumenta, quæ contra illum conficit, arguit ab inconvenienti; quia cum in homine sit pars superior, nempè ratio, quæ semper in hac vita pro virtute pugnat contra rebellionem appetitus, & pars inferior, nempè appetitus, & caro, quæ pugnant contra spiritum, iuxta illud Apostoli, caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem; esset planè iniustitia, portionem inferiorem æterna fœlicitate donare, & partem superiorem, sine beatitudine relinquere: Sequeretur (inquit) ex hoc manifesta Dei iniquitas atque perversitas; pars enim ista semper rebellis est in nobis, dum hic viuimus, honestati, & repugnans Dei voluntati. Reliquum vero quód est in nobis nobile atque præcipuum, semper pugnat pro honestate, & pro Dei voluntate contra residuum: hæc igitur esset manifesta Dei iniquitas, quod servientem sibi partem in nobis, & pro eo semper pugnantem, non remuneraret propria fęlicitate, & gloria: hæc vero perversitas, quod inimicam sibi, & honestati partem, vitiorumque omnium fomitem remuneraret.

D. Thomâs, qui paulo pòst Guillelmum Parisiensem floruit (siquidem natus est anno 1224. & obijt anno 1274.) lib. 4. contra gentes cap. 83. latè probat post resurrectionem non fore vsum ciborum, & ve-

nereorum. Euidentissimeque constat, fœlicitatem atque beatitudinem hominis non posse in illis delectationibus consistere. Quis enim non erubescat, & tanquam contumeliam excipiat, quod ei dicatur: *Tu solum ad comedendum, & bibendum, & vacandum delectationibus venereis creatus es.* Nulli autem potest esse probrosum, quod ipsi exponatur finis, ad quem conditus est; ergo homo conditus non est ad vilissimum illum finem, bestiarum proprium.

Et sane cum beatitudo hominis sit res pretiosissima, & margarita maximi valoris, & supellex maximi pretij; & nullus sapiens gemmam pretiosam in theca sordida reponat; quomodo Deus sapientissimus beatitudinem in corpore vili, & non in spiritu nobilissimo collocaret?

Si delectationes venereæ, etiam licitæ, indecentiã quandã habẽt, & ideo natura duce homines latebras quærunt ad vacandum generationis operi; quodomo in eis beatitudo hominis consistere potest? Certe de adeptione sui finis, & de potissima suæ fœlicitatis parte, homo erubescere non potest. Erubescit autem de opere vxorio, ergo in illo nec in toto nec in parte potest beatitudo hominis consistere. Si camelus, & elephas, vt refert Aristoteles lib. 5. de Histor. Anim. cap. 2. latibulum quærunt ad coitum, & elephas post coitum iterum absconditur, quasi facti eum pudeat, & mox se abluit, quasi sordes contraxerit; quomodo beatitudo hominis potest in tam pudendo opere consistere?

Si Seneca, cum esset Philosophus Gentilis, seriò dicebat Epist. 65. *Maior sum, & ad maiora natus, quàm vt corporis mei mancipium sim*, quærendo scilicèt corporis delectationes, & gulæ, & veneri indulgendo. Si Socrates interrogatus, in quo ipse differret ab alijs hominibus, qui delectationes gustus immoderatè quærebant, respondit: *Alij viuunt, vt edant, ego edo vt viuam*. Si Oratius lib. 2. Epist. 2. ad Lelium, homini, quem deprimere, & humiliare volebat, per opprobrium, & contemptum dixit, ipsum ad hoc solum natum esse vt comederet, *Nos numerus sumus, & fruges consumere nati*: quid isti Philosophi dicerent, si Mahumetum audirent prædicantem, supremam hominis fœlicitatem consistere in ventris ingluvie; & venereis delectationibus? Certè dicerent, illum non hominum, sed pecudum Magistrum appellari debere.

Si Vir nobilis, & honestus nollet in domo sua filios, vel famulos habere, qui tota die nihil aliud curarent, quam ventrem cibo, & potu onerare, & venereis delectationibus inhiare: quomodo Deus in purissima Empyrei domo ferre posset homines, qui in hoc ipsum vnicè intenti forent? Profectò cum homo substantia sit rationalis intellectiua, & volitiua, eius suprema fœlicitas, & beatitudo debet esse participatio quædam altissima illius beatitudinis, qua Deus in se beatus, & summè fœlix est: Deus autem beatus est, quia seipsum contemplatur, seipsum amat, & de seipso summè gaudet, nec enim aliquid

extra Deum potest esse beatitudo obiectiua Dei, seu materia fœlicitatis Dei: ergo hominis beatitudo debet consistere in altissima Dei contemplatione, & amore, & gaudio de diuinis perfectionibus inde resultante: ergo nequit consistere in delectationibus sensus, & tactus. Facessat ergo impurissimus ille Mahumeti paradysus, & longe sit ab hominibus rationalibus bestialis illa beatitudo.

O quam longe est ab hac cæcitate diuina Christi doctrina, qui Matth. 22. Saducæis negantibus resurrectionem, & ab incommodo arguentibus, quia si eadem fęmina successiue nupsisset septem Viris, in resurrectione non posset determinari, cuiusnam de septem vxor futura esset; Dominus respondit: *Erratis nescientes scripturas, & virtutem Dei. In resurrectione enim, nec nubunt, nec nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in Cœlo.* Et Luc. 20. *Nec nubunt, nec ducunt vxores, qui digni habentur sæculo illo.* Meritoque dicuntur homines in beatitudine futuri sicut Angeli, quia cum conveniant cum Angelis penes intellectum, & voluntatem, quæ sunt potentiæ spirituales, eorum beatitudo debet consistere in actibus intellectus, & voluntatis, & in delectatione spirituali ex illis actibus resultante. Dubium non est, eo in hac vita quem esse perfectiorem, quo magis assimilatur vitæ Beatorum: si ergo perfectio vitæ beatæ cōsistit in cumulo delectationum carnalium, nimirum in suauium ciborum sumptione, dulcium liquorum haustu, & in venerea delectatione, eo quis in hac vita melior, &

per-

perfectior existet, quo auidius hæc oblectamenta quæsierit,& plenius assecutus fuerit. Quis autē non videat hoc esse absurdissimū? O quam longè fuerunt ab hac sententia, vel ipsi Gentiles solius rationis naturalis ductu! Audiant Mahumetani celebre illud Catonis pronuntiatum, qui dixit, *Si sine vxoribus mundus esse posset, vitam nostram futuram esse, qualis est Deorum Cælestium: quare eas malum esse, sed malum necessarium.*

Quis non videat creaturæ rationalis perfectionem consistere in imitatione Creatoris, seù in eo, quod quantum fas est creaturæ, mores diuinos in se exprimere conetur? Vnde Christus aiebat: *estote ergo* perfecti sicut Pater vester cœlestis *perfectus est.* Idque cognouit Pithagoras Philosophus Gentilis, quando dixit: *Vitæ finis est Dei assimilatio.* Cum ergo Deus incapax sit delectationum carnalium cibi, potus, & veneris, nequit hominis beatitudo in illis consistere; eoque perfectius homo Deum imitatur, quo ab illis magis recedit, & magis rebus intelligibilibus, & spiritualibus inhæret.

Sed placet in medium proferre elegantem, & dilucidum discursum, quo Pater Lessius lib. 1. de summo bono cap. 4. in hunc Mahumeti Paradysum invehitur. Primò. Summum bonum hominis debet esse tale vt hominem faciat meliorem, & perfectiorem: immó debet efficere optimum, & perfectissimum. Ideò enim dicitur summum bonum, quia summe perficit, & in summo dignitatis, & perfectionis gradu constituit. At voluptas corporis hominem non solum

lum non facit optimum, & perfectiſsimum, ſed etiam reddit deteriorem. Nihil enim eſt quod æquè lumen rationis offuſcet, ac mores corrumpat, atque voluptas: vt videre eſt in illis, qui ventri, & libidini ſunt dediti. Nihil enim his ſtupidius, nihil ad ſapientiam, & diuina percipienda ineptius, nihil moribus, & vita inquinatius. Idem teſtantur etiam Ethnici Scriptores. Cic. in Cat. *Diuinè Plato eſcam malorum appellat voluptatem, quod ea videlicet homines capiantur, vt hamo piſces.* Et Seneca Epiſt. 3. *Indulgere voluptati initium omnium malorum eſt.* Ratio eſt: quia cum voluptas mentem excæcet, vt virtutis pulchritudinem, & vitiorum fœditatem non conſideret, & ex altera parte ſuis blanditijs affectum hominis vehementer alliciat; fit vt nullum ſit peccatum, nullum crimen adeò deteſtabile, in quod hominem non præcipitet.

Secundò, ſummum bonum potiorem hominis partem, nempè mentem, perficere, & ornare debet. At voluptas hanc non ſolum non perficit, ſed illius perfectionem, & functionem maximè impedit, ipſamque brutam, & ſtupidam reddit.

Tertiò, ſummum bonum facit honore, & veneratione dignum: quia ſummam homini excellentiam confert, & in ſummo dignitatis gradu conſtituit; ita vt altius conſcendere, aut aliquid, quod ſublimius ſit, obtinere nequeat. Si enim aliquid ſublimius poſſet conſequi, hoc ipſum potius eſſet ſummum, non illud. Denique maximè eleuat hominem ſupra ſe, facitque

Deo ſimillimum. At voluptas facit hominem vilem, abiectum, & deſpicabilem. Qui enim voluptatibus dediti, paſsim contemnentur tanquam inertes, & gulæ, venerisque mancipia. Hinc illud Poetæ.

Epicuri de grege porcus.

Facit enim ſimilem porcis, qui ad paſtum, & libidinem abiecti: non Deo, qui longiſsime ab omni corporali voluptate, & contagione ſegregatus, contemplatione veritatis, hoc eſt ſui ipſius, delectatur. Itaque voluptas hominem maximè dedecorat: *Quis hoſtis* (inquit Seneca) *in quemquam tàm contumelioſus fuit, quam in quoſdam voluptates ſuæ ſunt, quorum impotenti, & inſanæ libidini ob hoc vnum poſsis ignoſcere, quod quæ fecere, patiuntur.*

Quartô, ſi voluptas eſſet ſummum bonum, fas eſſet illam quærere in omni re, in qua reperitur, & ad eam obtinendam adhiberi poſſent quæcumque ad hoc opportuna. Itaque licita eſſet omnis libidinum turpitudo, licitæ comeſationes, & ebrietates, licita furta, rapinæ, homicidia, & omnia ſcelera, per quæ ad voluptates pervenitur: ſummum enim bonum in omni re, in qua reperiri poteſt, & omnibus medijs, per quæ obtineri poteſt, quærere licet. Idem ſuis motibus confirmant ij, qui in voluptate ſummũ bonum conſtituunt: nullum enim ſcelus, nullam turpitudinem, ſi abſit metus legum, recuſant. Nihil illicitum,

tum, aut recusandum, quod summo bono est consentaneum, vel aliquid opis, commodive adferre potest ad illud obtinendum.

Quinto, rursus si voluptas esset summum bonum, vita ista esset expetenda propter cibum, potum, & venerea, in quibus consistit illa voluptas, & hæc non propter vitæ conservationem, aut naturæ propagationem, sed propter voluptatem, ordine planè inverso, & naturæ contrario, quæ statuit, vt cibo, & potu vtamur ad vitæ conservationem, re venerea ad naturæ propagationem. Adiunxit autem his functionibus voluptatem tanquam condimentum, & illecebram, ne propter molestiam negligantur. Itaque voluptas est propter has functiones; functiones propter vitæ, & speciei conservationem.

Sextò denique, qui voluptatem statuit summum bonum, eo ipso suum ventrem statuit sibi Deum, iuxta illud Apostoli: *Quorum Deus venter est.* Ratio est, quia illud cuique est Deus, in cuius obsequio; & cultu summum bonum suum constituit. Nihil enim agnoscit præstantius, aut quod huic sit præferendum. Atqui iste summum bonum suum constituit in obsequio, & cultu ventris. Servire enim ventri, & libidini est illi summum bonum. Ergo venter est illi Deus. Confirmatur: quia illud cuique est Deus, ad quod omnia sua, etiam suam beatitudinem vltimo refert, & dirigit. Ad Deum enim vltimo omnia referenda. Atqui hic omnia sua dirigit, etiam cibum, & potum, &c. quorum fruitione se putat beatum ad

bo-

bonum ventris: ibique sistit: ergo,&c. Talis erat ille Cyclops apud Euripidem in Cyclope, qui dicebat se Iovem non curare,sed maximum Deorum sibi esse suum ventrem: huic se assiduè sacrificare,&c.

Ex his manifestum est, voluptatem corporis non solum non esse censendam summum bonum, sed potius numerandā in malis,ac proinde sapienti,quo maiori conatu poterit, fugiendam. Etsi enim per se sit quiddam adiaphorum,tamē tanta mala secum trahit, vt potius in malis, quam in adiaphoris sit numeranda: nam mentem excæcat, virtutem elidit, in vitia præcipitat; corpus & animum enervat, naturam humanam dedecorat,molles,ingloriosi,viles,& despicabiles efficit,brutis assimilat. Denique omnes huius vitæ voluptates sunt valde imperfectæ, multis sordibus,& fœtoribus inquinatæ, multis doloribus permixtæ,& pleræque dolorum, & molestiarum dumtaxat solatia. Voluptas enim edendi,solatium est molestiæ, quám affert fames; bibendi,quàm sitis; veneris, quám incitatio libidinis:ac proinde pares illæ voluptates sunt voluptati, quàm leprosi, & scabiosi, dum scabuntur, sentiunt. Præclare hæc omnia confirmat Architas Tarentinus apud Ciceronem in Catone, cum ait: *Nullam capitaliorem pestem,quam corporis voluptatem hominibus à natura datam. Hinc patriæ proditiones, hinc rerum publicarum euersiones, hinc cum hostibus clandestina colloquia nascuntur. Nullum denique scelus, nullum facinus esse, ad qood suscipiendum non libido voluptatis impellat. Stupra verò, adulteria, & omne*

ta-

tale flagitium nullis alijs illecebris excitari nisi voluptatis. Cumque mente nihil sit præstabilius homini à Deo datum, huic diuino muneri nihil esse tàm inimicum, quàm voluptatem. Nec enim libidine dominante temperantiæ locum esse, nec omninò in voluptatis regno virtutem posse consistere. Quod quo magis intelligi posset, fingere iubebat animo quempiam maxima voluptate incitatum: nemini censebat fore dubium, quin tandiù dum ita gauderet, nihil agitare mente, nihil ratione, nihil cogitatione consequi posset: Quo circa nil esse tam detestabile, tamque pestiferum, quàm voluptatem. Siquidem ea, cum maior esset, atque longinquior, omne animæ lumen extingueret. Hæc ille: qua sententia optimè ostendit tantú abesse vt voluptas sit summum bonum, vt potius sit dicenda summum malum, ac pestis quædam naturæ humanæ, cum id, quod optimum est in homine, nempe lumen rationis extinguat, & ad omne malum animos incitet.

Denique Mahumetanorum sententia etiam multis alijs nominibus est absurda. Vel enim beati post hanc vitam egebunt cibo, & potu ad corporis, & vitæ sustentationem, vel non egebunt. Si egebunt, non sunt beati, nec immortales, sed corpore sunt labili, quod fame, & siti cruciari posśit, & dissolvi; sicut in hac vita: illisque edendum, & bibendum erit vitæ potius conservandæ causa, quâm captandæ voluptatis. Si non egebunt, cur illis vtentur? An ideo ne videlicet careant hac voluptate? Ita planè illi sentiunt, quia nihil maius, aut dulcius gulæ, ventrisque volupta-

tate, animo concipere poſſunt. Sed comedere, & corpus purum ſordibus implere ſolius voluptatis cauſa, natura id minime poſtulante, res eſt abſurda, rationi, & naturæ adverſa. Neceſſe enim eſt hoc totum, cum natura non poſtulet, verti in ſordes, & excrementa, & locum beatorum immani fœtore compleri. Pari modo, vel erit procreatio poſt hanc vitam, vel non erit. Si erit, vel proles erunt beatæ, & immortales, & ſic creſcet numerus beatorum in infinitum, vel non erunt beatæ, ſed mortales, ac proinde Cœlo exturbandæ, donec beatitudinem mereantur. Si non erit procreatio, quorſum vſus veneris? Solius enim voluptatis cauſa vti venere, brutorum potius eſt animãtium, quæ cum non poſsint intelligere in quem finem vſus veneris ſit inſtitutus, ſolam voluptatem apprehendunt, & in illam cæco feruntur impetu, quàm hominum luce rationis præditorum, qui ſcopum cuique operi præfixum ſpectare, & opus ad eum dirigere debent. Solent Turcæ Chriſtianos per convitium vocare *canes*, ſed nullo fundamento, cum Religio, & inſtitutum Chriſtianorum potius ſit Angelicum, vel diuinum quàm caninum. Longè verius, & iuſtius ipſi vocari poſſent *Porci, & canes*, quorum ſummum bonum ſicut porcorum, & canum in ventre eſt, & ijs, quæ ſub ventrem, nihilque ſpirituale continent.

LIBER TERTIVS.

IN QVO EX DICTIS ALCORANI, & ex Scripturis Diuinis, quas admittit, & ex Diuinis visionibus, & miraculis probatur Diuinitas Christi, & Trinitas Personarum. Vbi etiam apponitur longum colloquium, quod Author habuit cum arguto Mahumetano: & varijs similitudinibus exponuntur mysterium Incarnationis, & Trinitatis; & docetur quomodo agendum sit cum Infidelibus, qui ob difficultatem mysteriorum nostræ Fidei illam recipere detrectant: & demonstratur legem Christi abrogari non potuisse per legem Mahumeti, quamvis lex Moysis sit abrogata per legem Christi.

CAPVT PRIMVM.

Demonstratur Diuinitas Christi ex dictis Alcorani, vbi Christum appellat Verbum Dei, *& ex libris Diuinis, quibus Mahumetus iussit haberi Fidem.*

AHVMETVS in Alcorano cap. 1. clarè, & dissertè asserit, *Christum Filium Mariæ esse Dei Verbum*; idque testatur etiam Georg. Almac. apud Arabes Author summæ authoritatis, vt vidimus suprà, qui lib. 1. hist. Sarracen.

cen. cap. 1. cuius titulus eſt: *Primus Muslimorum Imperator fuit Mahumet Abulcaſimus glorioſæ memoriæ*, agens de his, quæ Mahumed iuſsit credere, inquit: *Iuſsit quoque credere Chriſtum Filium Mariæ, Spiritum Dei eſſe, & Verbum eius*. Muslimorum nomine intelligit Mahumetanæ Religionis profeſſores, id eſt, Turcas, vt explicat Calepinus, ſed ego ſuſpicor hoc nomine aliud ſignificare: Nam Legatus Regis Galliæ Conſtantinopoli degens, qui Alcoranum in Gallicum idioma convertit, in Prologo illius operis refert, Turcas ſeipſos appellare, *Muſulmans, id eſt, Deo addictos, ſeu in Deo reſignatos, vel ſalvandos.*

Hoc ſuppoſito ſic argumentor: Chriſtus eſt Dei Verbum: ſed Verbum Dei eſt Deus, ergo Chriſtus eſt Deus. Mai. eſt expreſſa doctrina Alcorani. Min. prob. nam dum Mahumetus dicit Chriſtum eſſe Dei Verbum, non loquitur de Verbo externo, & vocali, quo nimirum Deus externe cum hominibus, vel Angelis loquatur, vel formando, & articulando voces ſignificatiuas in aëre, vel infundendo verba interna mentalia, ſicut loquutus eſt cum Prophetis: nam verba hæc quæ extra Deum ſunt, ſeu per quæ externè Deus loquitur, non ſunt ſubſtantia aliqua, ſed accidens, nec ſunt perſona, vel ſuppoſitum, ſed ſunt accidentia aliqua, quibus, vel homo formaliter intelligit, vel ad intelligendum manuducitur, & excitatur: Chriſtus verò non eſt accidens, ſed ſubſtantia: ergo Chriſtus non eſt Verbum Dei externum. Fuerunt olim Hæretici, quorum meminit Athan. homil. in il-

lud *Missus est Angelus, &c.* qui dicebant, Verbum illud Angeli, quo locutus est B. Virgini in Annuntiatione, esse Incarnatum, & factum carnem, quàm Hæresim vt deliramentum impugnant PP. quia illud Verbum fuit sensibile, in aëre formatum, transitorium, sicut nostrum, & quoddam accidens, quia sonus erat: at Verbum factum caro, substantia est permanens, & insensibilis. Verbaque Euangelistæ hunc errorẽ conuincunt: nam hoc Verbum, quod caro factum, idem est, quod in principio erat apud Deum, & Deus erat, & per quod omnia facta sunt: Ioannes enim de eodem Verbo suam texuit narrationem, & de illo præmisit illa omnia, vt significaret, non incæpisse tunc illud Verbum, quod caro factum est, quando factum est caro, sed fuisse ab æterno, ac proinde esse vnigenitum, & æternum Dei Filium, qui in tempore suscepit humanitatem, vt in illa pro hominibus pateretur, & per illam homines doceret: ergo certum est, Christũ non esse Verbum Dei externum, sed Verbum Dei internum, & mentale. Et confirmatur: nam Verbum externum, vel conceptus mentalis creatus à Deo infusus non est Apostolus, & Nuntius Dei; quia esse Apostolum solum potest convenire personæ. At iuxta Alcoranum hæc tria æqualiter competunt Christo, nempe esse Verbum Dei, esse Apostolum, & Nútium Dei. Ergo sicut nomen Apostoli est nomen personæ, & non accidentis; ita nomen Verbi est nomen personæ: ergo Verbum, quod de Christo prædicatur, non est Verbum externum: ergo est Verbum inter-

ternum Dei, quod Deus intra ſe producit; eſt Verbum per ſe ſubſiſtens, & ſubſtantiale. Ergo Chriſtus eſt Verbum illud æternum, quod Deus intra ſe producit, dum ſeipſum, & alia intelligit. Sed Verbum mentale Diuinum, quod intra Deum eſt, Deus eſt: cum enim Deus ſit entitas ſimpliciſsima, infinita, & compoſitionis incapax, quidquid in Deo eſt, Deus eſt. Ergo Chriſtus eſt Deus. Quod vt Mahumetani intelligant, hoc ipſis explicandum eſt per ſimilitudinem eorum, quæ in nobis inveniuntur. Sanè quoties nos aliquid intelligimus, & penetramus noſtro intellectu, formamus intra nos imaginem quandam illius rei, de qua cogitamus, & quàm intelligimus. *Quicumque enim intelligit ex hoc ipſo, quod intelligit* (inquit S. Thom. 1. part. quæſt. 27. art. 1.) *procedit aliquid intra ipſum, quod eſt conceptio rei intellectæ ex vi intellectiua proueniens, quàm quidem Conceptionem vox ſignificat, & dicitur Verbum cordis ſignificatum Verbo oris.* Ergo Deus ſeipſum intelligens, ex hoc ipſo, quòd ſeipſum *intelligit*, producit intra ſeipſum imaginem ſui expreſſam, & viuam, quæ ſuum principium repræſentat: quæ imago, eſt partus quidam, & conceptio, ſeù conceptus intellectus diuini: & cum ſit intra Deum, eſt Deus. Ergo Chriſtus hoc ipſo, quod eſt Verbum Dei, eſt Deus.

Deinde ex Alcorano ſic argumentor, & ex Scripturis, quas Mahumetus admittit probo Chriſti diuinitatem. Mahumetus in Alcorano præcipit Musliſmis, ſeù Sarracenis, *Vt libris Moyſis, Chriſti, Apoſtolorum, aliorũque Prophetarum firmam adhibeant Fidem.* Vt

 con-

conſtat ex cap. 1. Alcor. & ex Georg. Almac. Atqui lib. Christi, nempè Euangelia, & libri Apoſtolorum, nempè Epiſtol. Apoſtolorum, Acta Apoſtolorum, & Apocal. & libri Prophetarum, Chriſtum eſſe Deum apertè dicunt: ergo firmiter credendum eſt, Chriſtũ eſſe Deum: ac proinde Alcoranum hoc negans non eſt liber Dei.

Probatur minor, ex Euangelio Ioannis cap. 1. nam imprimis Euangelium Ioannis apertè teſtatur Chriſtum eſſe Deum: ſic enim incipit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Ecce Euangeliſta Ioannes apertè dicit, quod in principio, ſeù rerum initio, quando Deus mundum condidit, & omnia ex nihilo creauit, iam erat Verbum; alludit enim ad illa Verba Geneſis: *In principio creauit Deus Cœlum, & terram,* id eſt, in principio durationis, & temporis: ergo planè ſignificat Verbum Dei, non ſolum eſſe in Deo nunc, ſed quod erat in Deo antequam mundum conderet, ac proinde ſignificat verbum Dei non eſſe aliquid creatum, quia omne creatum aliquando incæpit, ac proinde de nullo creato verificari poteſt, quod iam erat in principio temporis, & durationis, quando Deus mundum condidit. Rurſus ſignificat Verbum Dei eſſe æternum, illud enim Verbum, quod iam erat, quando Deus mundũ condidit, ſeu quando incæpit duratio rerum, non habet initiũ ſuæ durationis, de illo enim, quod aliquando habuit initium ſuæ durationis, verificari non poteſt, quod iam

iam erat, quando incępit duratio rerum: quod autem non habet initium suæ durationis, æternum est: ergo Verbum illud, de quo Ioann. loquitur, æternum est. Sic ipsa sapientia genita, seu Verbum; & Filius Dei dicit Prou. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum antequam quidquam faceret à principio: nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram.* Quare idem est, *In principio erat Verbum, ac ante principium erat.* Parum enim erat in principio fuisse, si antea non fuisset: nam & Cœlum, & terra in principio erant, sed ante principium non erant, quia in ipso principio creata sunt: & ideo, quod hic simpliciter dicitur: *In principio erat Verbum,* in lib. Salomonis explicatur, *Antequam quidquam faceret à principio.* De Verbo hoc æterno subdit quod *erat apud Deum,* quia cũ Verbum hoc sit productum abæterno à Deo per actum intelligendi; & dicendi, manet in suo principio, nempè in Patre, sicut Verbum mẽtis, quod producit homo intra se, dum seipsum intelligit, manet in intellectu ipsius producentis; vnde duo sequuntur, nempè Verbum esse distinctum personaliter à principio à quo producitur, nempè à Patre, quia cũ nemo proprie dicatur *esse apud seipsum,* dum dicitur Verbum *esse apud Deum,* significatur in Deo esse personam distinctam â Verbo, nempè Patrem, à quo Verbum procedit (vt argumentatur Aug.) & in quo manet, tanquam terminus immanenter productus: rursus sequitur, Verbum esse vnum cum Patre in natura, quia hoc ipso, quod Verbum istud sit intra

Deum, est Deus, & ideo subdit Euangelista, *Et Deus erat Verbum*, illud enim Verbum, quod iam erat antequam mundus fieret, hoc ipso quod erat in Deo, erat Deus; & Deus erat illud Verbum, nequit enim Verbum esse Deus, quin Deus sit Verbum, quia idẽtitas debet esse mutua. Subdit, *Quod omnia per Verbum facta sunt*, ex quo euidenter infertur, quod Verbum illud non est factũ, neque creatura, sed factor, & creator omnium: nihil enim potest facere, & creare seipsum: ergo si omnia per Verbum facta sunt, Verbum non factum neque creatura est.

Ex ijs euidenter probatur; Christum esse Deum: nam Euangelista per *Verbum* intelligit Christũ, quod patet, quia de Verbo isto paulo post subdit: *In propria venit, & sui eum non receperunt*. Vbi per eos, qui Verbum hoc non receperunt, intelliguntur Iudæi, de quibus Mahumetus ipse in Alcorano dicit, ideo à Deo derelictos, quia Iesum, eis missum, non receperunt. Et patet rursus, quia de Verbo hoc addit: *Et Verbum caro factum est*, id est Verbum hoc indutũ est carne, seu Verbum hoc factũ est homo: ibi enim nomine carnis intelligitur homo. Sicut Isai. 40. *Videbit omnis caro salutare Dei*. Et Iob. 12. *Spiritus vniuersæ carnis*. Et Psal. 117. *Dominus mihi adiutor, non timebo, quid faciat mihi caro*. Et Psalm. 64. *Qui dat escam omni carni*. Et Luc. 3. *Ad te omnis caro venit*. Frequens est enim in Script. Sacr. Hebræor. phrasis, qui per synecdochem nomine *carnis* totum hominem intelligunt, præsertim cum humiliter ac modice de illo

loquuntur. Dum autem Verbum, quod eſt Deus, dicitur factum *homo*, non ſignificatur, naturam Dei trãſiſſe in naturam humanam, quaſi per identitatẽ ſubſtantia Verbi ſit humanitas: hoc enim eſt impoſsibile; ſed ſolum ſignificatur, perſonam Verbi Diuini vnitam fuiſſe cum humanitate, ita vt Verbum, quod ab æterno habuit naturam diuinam ſibi communicatam à Patre per generationem æternam, in tempore incæperit habere naturam humanam ſibi communicatam à Matre per generationem temporalẽ: eatenus enim Deus factus eſt homo, quatenùs facta eſt vnio perſonalis, & hypoſtatica inter hypoſtaſim, ſeu perſonam Verbi, & humanitatem miraculoſe formatam in vtero Virginis ſine ſemine, & opera viri. Sicut enim dum anima rationalis, quæ eſt purus ſpiritus, vnitur verè, & proprie, intrinſece, & intime corpori, ex anima, & corpore reſultat homo; ita dũ perſona Verbi diuina, vera, & phyſica vnione intimè vnita eſt cum natura humana, ex perſona Verbi, & humanitate intimè, & phyſicè vnitis reſultat Chriſtus, qui eſt Deus, & homo; quia eſt perſona habens naturam diuinam, & humanam; diuinam per identitatem, humanam per vnionem. Vnde cum dicimus, *Deus eſt homo*, illa propoſitio non facit hunc ſenſum, *Deus eſt natura humana*; ſed hunc: *Deus habet naturam humanam ſibi hypoſtaticè, ſeu perſonaliter vnitam*; ſicut cum dicimus, *homo eſt albus*, non ſignificamus, quod *homo eſt albedo*, ſed quod *homo habet in ſe intrinſecè albedinem*, qua afficitur, & à qua denominatur, & in ratione albi conſtituitur. Ad-

Addit Euangeliſta, *& habitauit in nobis*, tum vt ſignificaret, ideò perſonam Verbi Diuini veſtitam fuiſſe carne in vtero Virginis, vt viſibiliter poſſet cũ hominibus conuerſari, & inter illos habitare, ſicut dixit Propheta Baruch, cap. 3. *Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt*: tum quia volebat ſignificare, ſe vidiſſe Verbum carne indutum, & teſtẽ illius rei oculatum eſſe: *Et vidimus gloriam eius gloriam, quaſi Vnigeniti à Patre*; quaſi diceret, non ita Verbum factum fuiſſe carnem, vt eius maieſtas penitus obſcuraretur, ſed potius multis indicijs ita ſe prodidiſſe, vt oculis ipſis videri poſſet. Ita enim in humanitate aſſumpta latebat diuinitas, vt per opera mirabilia, quæ per humanitatem faciebat, ſeipſam proderet, & manifeſtaret. Vnde gloriam eius vocat ſigna diuinitatis, quæ multis in rebus in Chriſto manifeſtè apparebant. Et ſic etiam Epiſt. 1. cap. 1. ait: *Quod fuit ab initio, quod vidimus oculis noſtris, & manus noſtræ contrectauerunt de verbo vitæ, annuntiamus vobis.*

Certum ergo eſt, Chriſtum eſſe Deum: nam quæ Ioan. in hoc 1. cap. dicit de Verbo Incarnato, ſeu Chriſto verificari non poſſent, ſi ille eſſet purus homo: nam ſi eſſet purus homo, non fuiſſet ante Mariã Matrem ſuam, ſed ex ea ſumpſiſſet exordiũ: ac proinde non fuiſſet in principio, nec omnia per ipſum facta fuiſſent, ſed potius ipſe fuiſſet poſt creationem Cœli, & terræ: & incepiſſet, vltra quinque mille annis poſt orbem conditum, ſiquidem iuxta Chronologiam, quam ſectatur Eccleſia in Martyrologio, Chri-

Christus natus est anno ab orbe cõdito 5199. & vt Baronius ait, Ecclesia in hoc cõputu annorũ secuta est sententiam Eusebij, & Chronologiam Septuaginta Interpretum. Et hanc esse exactam, & certam, testatur Venerabilis Maria à Iesu, in sua Mystica Ciuitate Dei part. 2. lib. 3. cap. XI. n. 138.

Et hanc sententiam nouissimè acriter tuetur insignis Mathematicus P. Ioannes Baptista Ricciolus nostræ Societatis, tom. 1. Chronologiæ reformatæ, impresso ann. 1669. lib. 6. cap. 1. pag. 248. impugnãs computum Chronologicum Petavij, Saliani, Turselini, & aliorum.

Probatur tertió. Ex illis verbis Christi. Antequam Abraham fieret, ego sum. Nam si esset purus homo non potuisset præcedere Abraham, sicut ipse dixit Iudæis Ioan. 8. v. 58. & quasi iuramento affirmauit: *Amen, amen dico vobis, ante quam Abraham fieret ego sum.* Audite Tertulianum probantem diuinitatem Christi ex hoc loco: *Christus cũ ex Abraham sit, ante Abraham se esse dicit: Mentitur igitur, & fallit, si ante Abraham non fuit, qui ex Abraham fuit.* Aut non fallit; si etiam Deus est, dum ante Abraham fuit: *Quod nisi fuisset*, consequenter cum ex Abraham fuisset, *ante Abraham esse non posset*. Fit igitur hoc dilema: vel Christus mentitus est, dum dixit se esse ante Abraham, vel verum dixit. Primum dicere non possunt Mahumetani, qui fatentur Christum fuisse Prophetam Sanctissimum, & mendacium nunquam dixisse: ergo debẽt dicere secundum. Atqui secundum ne-

nequit esse verum, nisi sit Deus, & simul homo: nam si esset purus homo, vnicaque esset eius natiuitas, fuisset 2023. annos natus post Abrahamum; totidem siquidem anni transierunt ex Natiuitate Abrahami ad Natiuitatem Christi ex vtero Mariæ; siquidem Abraham natus est anno 1978. secundum Chronologiam communiorem post creationem mundi: ac proinde fuisset vnice post Abraham, & non fuisset ante. At cum sit Deus, & homo, simul est simpliciter ante Abraham, quia est Deus, Deus vero est ante omnia, & ab æterno: & pariter quatenùs homo est post Abraham, quia quatenùs homo natus est ex B. Virgine descendente ex Abrahamo.

Audite Augustinum deducentem ex hoc loco: Abrahamum fuisse creaturam, Christum vero esse „ Creatorem. *Appende* (inquit tract. 43. in Ioann.) & „ cognosce mysterium. Antequam Abraham fieret „ intellige *fieret* ad humanam facturam, *sum* vero ad „ diuinam pertinere substantiam. Fieret, quia crea- „ tura erat Abraham nõ dixit antequam Abraham, „ esset, sed antequam Abraham fieret, qui, nisi per „ me, non fieret, ego sum. Nec hoc dixit, antequam „ Abraham fieret, ego factus sum. In principio enim „ Deus fecit Cœlum, & terram: nam in principio „ erat Verbum. Sed antequam Abraham fieret, ego „ sum. Agnoscite Creatorem, discernite creatu- „ ram.

Probatur 4. diuinitas Christi: nam Ioan. 8. v. 25. Iudæi interrogauerunt Christum: *Tu quis es?* Et Ie-

sus

ſuis reſpondit: *Principium, qui loquor vobis.* Additque Euangeliſta: *Et non cognouerunt, quia Patrem eius dicebat Deum.* Quaſi reſponderet, vos me interrogatis: *Quis ego ſum?* Et ego reſpondeo vobis, quod ego, qui loquor vobis, *Sum Principium*, nimirum per anthonomaſiam, abſolutè, & ſimpliciter, & ſine addito diminuente, nimirum principium omnium rerum, quia ſum Verbum illud, per quod omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil. Ita exponunt Auguſt. Ambr. Proſper, Bernardus, & Rupertus, apud Maldonatum: Quaſi diceret, non putetis me id ſolum eſſe, quod exterius apparet, nempè ſolum hominem, qui loquor vobis; ſum enim præterea Deus, & primum principium: *Sum primus, & nouiſsimus* (Apoc. 1.17.) primus quatenus Deus, nouiſsimus quatenùs homo: vel quaſi diceret, vt explicant Auguſt. & Beda: *Ego ſum principium, qui cum huiuſmodi ſim, tamen eo me vſque demitto, vt vobiſcum loquar.* Vel vt exponunt alij: *Ego loquor vobis, id eſt, quem loquentem auditis, ſum principium, ſum Deus, ſum Author rerum omnium, quamvis vobiſcum humano more loquar.* Vt autem Maldon. explicat, Chriſti reſponſio hunc reddit ſenſum: *Ego ſum id, quod vobis à principio loquor, id eſt, quod iam inde ab initio, quod ſemper vobis dico, ſemper dixi vobis, me eſſe Chriſtum, me eſſe Filium Dei, ab eo ad liberandos à peccatis homines miſſum, panem vitæ, mundi lucem, & cætera, quæ ſupra ſæpe dixit.*

Probatur 5. quia ſi Chriſtus homo tantum eſſet, non poſſet verificari quod eſſet filius Dauid, & ſimul

mul Dominus Dauid: cum enim Christus quatenùs homo natus sit 1082. annis postquam Dauid regnare cæpit, non potuit quatenùs homo esse Dominus Dauid qui vltra mille annos antea floruit. Atqui ex diuinis litteris constat Christum esse Filium Dauid, & simul Dominum: primum constat ex Matth. 1. & 2. Reg. 12. *Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Secundum constat ex illis verbis Psalm. 109. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Hic enim Dauidem loqui de Messia, seu Christo, fatentur Rabini apud Burgens. 1. part. Scrutinij Scripturarum dist. 9. cap. 9. & tanquam quid manifestum supponebant Pharisæi, cum quibus disputauit Christus, Matth. 22. v. 41. cum enim ipsos interrogasset, cuius filius futurus erat Christus promissus in Scripturis, & ipsi respondissent, Dauidis: statim eos obmutescere fecit hoc argumento: *Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomodo Filius eius est?* Cui argumento respondere non potuerunt, quia falsò existimabant futurum purum hominem: Et planè argumentum convincit, Christum esse Deum, & hominem simul: vt ita verificetur esse Dominum Dauidis secundum naturam diuinam; esse autem eiusdem filium secundum naturam humanam. Si enim vnam dumtaxat haberet naturam; non posset simul esse Filius, & Dominus Dauidis: si esset solum Deus, esset solum Dauidis Dominus, non vero filius: si esset solum homo, esset Dauidis filius, non autem Dominus: vnde

vt ſit Dominus,& Filius ſimul, debet eſſe Deus, & homo ſimul.

Prob.6.quia Chriſtus Apocal.1.v.8.de ſeipſo dicit: *Ego ſum Alpha, & Omega, principium, & finis*, abſolutè ſcilicèt,& ſimpliciter primum principium, & vltimus finis, ſicut α,& ω, ſunt prima,& vltima littera alphabeti Græci, quod de ſeipſò falſo diceret, niſi eſſet Deus. Solus enim Deus eſt Alpha,& Omega, primum principium,& vltimus finis. Quod Chriſtus ſit, qui ibi loquitur, probat Alcazar in eum locum ex Nazianzeno, Athan. Ruffino, Idacio Claro, & Sebadio, Agenenſi in Gallia Epiſcopo. Item probat ex verbis immediatè ſequentibus: *Dicit Dominus Deus, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt*: Verbum enim *dicit*, deſignat eum, qui Ioanni Apocal. miſsit, hic autem fuit Chriſtus, vt patet ex v. 1. *Apocalipſis Ieſu-Chriſti, quam dedit illi Deus palam facere ſervis ſuis, quæ oportet fieri cito, & ſignificauit mittens per Angelum ſuum ſervo ſuo Ioãni*. Et probatur etiam ex verbis immediate antecedentibus, v.7. *Ecce venit cũ nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.*

Prob.7. ex his, quæ de Chriſti Conceptione, Natiuitate, vita,& geſtis teſtatur ipſe Mahum. in Alcor. Illa enim ſatis oſtendunt, Chriſtum non ſolum eſſe Prophetam, ſed pluſquam Prophetam; non ſolum eſſe Sanctum, ſed Sanctum Sanctorum; non ſolum hominem, ſed etiam Deum. In primis enim Matrem habuit Virginem, quæ non opera viri, ſed Spiritus Sancti operatione ipſum concepit,& ſine detrimẽ-

to

to ſuæ Virginitatis peperit, idque multo antea annũtiauerat Deus per Prophetas, nempè per Iſaiam, qui cap. 7. hoc annuntians inquit: *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium*, id eſt Virgo manens concipiet, & pariet: *Et vocabitur nomen eius Emmanuel, quod eſt interpretatum, Nobiſcum Deus.* Vt inquit Matth. cap. 1. v. 23. nam rem tam ſtupendam, & nouam operatus eſt Deus, vt nobiſcum eſſet, & nobiſcum converſaretur viſibiliter, naturà humanà indutus: quare Virginitas Matris concipientis, & parientis, probat diuinitatem filij, nec enim Deus vlli vnquam Prophetarum, talem Matrem deſtinauit, quæ Virgo manens Filium conciperet, & pareret, ſed hanc mirabilem natiuitatem reſervauit Filio ſuo; vt in mundum veniens carnem ſumeret de Virgine Matre; nec enim decebat vt Filius Dei naſceretur niſi de Virgine. Vnde Auguſt. ſerm. 23. de temp. *Videte miraculum Matris Dominicæ: Virgo concepit, Virgo parturit, Virgo poſt partum permanſit. Dignum enim erat, vt Deo naſcente meritum creſceret caſtitatis, nec per eius adventum violaretur integritas qui venerat ſanare corrupta, nec per eum pudicitia corporalis læderetur, per quem donatur caſtitas ſpiritualis.* Et Ambroſ. in tract. de ſymb. Apoſtolor. cap. 12. *Hic ergo vnicus in Deitate Filius, in Natiuitate etiam carnali, per quam hominem noſtrum, vt ſalvaret, aſſumpſit, vnicus invenitur. Solus enim natus ex Virgine, quæ neque Conceptionem de Viro, neque corruptionẽ ſenſit ex partu.* Et S. Leo Pap. ſerm. 2. de Natiuit. cap. 2. *Noua autem Natiuitate genitus eſt* conceptus à Virgi-

gine,natus ex Virgine ſine paternæ carnis concupiſcentia,ſine maternæ integritatis iniuria, quia futurum: *Hominem Salvatorem talis partus decebat, qui & in ſe haberet humanæ ſubſtantiæ Authorem, & humanæ carnis inquinamenta neſciret*. Et Bernar. ſerm. 4. de Aſſumpt. *Quæ iam poterit lingua, etiam ſi Angelica ſit, dignis extollere laudibus Virginem Matrem, Matrem autem non cuiuſcumque, ſed Dei? Duplex nouitas; duplex prærrogatiua; duplex miraculum: ſed digne prorſus ampliſsimeque conveniens, nec enim Filius alius Virginem, nec Deum decuit partus alter.*

Certè tam ingens miraculum, & nunquam in mũdo viſum niſi in Conceptione, & Natiuitate Chriſti, vt fatetur ipſe Mahumetus, Deus non faceret, niſi quia Chriſtus non eſt ſolum homo, ſicut cæteri Prophetæ, & cæteri Sancti, ſed eſt ſimul Deus. Vnde tam ſtupendum miraculum admiratus. Hierem. cap. 31. v. 22. inquit: *Creauit Dominus nouum ſuper terram: Fœmina circumdabit Virum.* Id eſt intra vterum geſtabit fœtum, qui licèt ſit ætate, & corpore infans, erit tamen ſapientia, & intellectu vir, nimirum quia in Chriſto à primo ſuæ Conceptionis inſtanti fuerunt omnes Theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei. Hæc autem nouitas vnice facta eſt in Natiuitate Chriſti, & non in Natiuitate cuiuſcunque alterius Prophetæ, & Sancti; quia ſolus Chriſtus eſt Deus, & homo.

Deinde ex confeſsione ipſius Mahumeti ad annũciandam Chriſti Conceptionem mittitur Angelus Gabriel ad Beatam Virginem. Eligitur in eius Ma-

trem Virgo sine labe culpæ originalis conceptæ, vt fatetur ipse Mahumetus, qui dixit: *Solam inter filios Adam Mariam non tetigit Satam, vt vidimus supra.* Impletur gratia fœmina, quæ futura erat eius Mater, & propterea ab Angelo salutatur: *Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus: ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum: hic erit magnus, & filius altissimi vocalitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David Patris sui, & regnabit in Domo Iacob in æternum, & Regni eius non erit finis.* Luc. 1. v. 28. & 31. Apparet Pastoribus Angelus, & Christi Natiuitatem eis annuntiat: *Nolite timere, ecce Euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo; quia natus est hodie vobis, Salvator, qui est Christus Dominus in Ciuitate David.* In eius Natiuitate multitudo Cœlestis canit Deo gloriam dicens: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus.* Luc. 2. v. 10. & 13. Apparet in oriente stella Regibus, illosque mirabiliter ducit, vt Christum natum adoret: *Et ecce Magi ab oriẽte venerunt Hierosolymam, dicentes, vbi est, qui natus est Rex Iudæorum? Vidimus enim Stellam eius in oriente, & venimus adorare eum.* Matth. 2. v. 2. Assignatur Ioannes Baptista, quem Mahumetani, vt Virum Sanctissimum colunt, & in cuius natiuitatem singulis annis festum celebrant, vt Christi præcursor: *Hic est enim, qui dictus est per Isaiam Prophetam dicentem; vox clamãtis in deserto: parate viam Domini, rectas facite semitas eius.* Matth. 3. v. 3. Luc. 3. v. 4. & cum Ioan. tantus esset, tamẽ de Christo testimonium perhibens, inquit:

Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus solvere corrigiam calcamentorum eius; ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto. Luc. 3. v. 16. & cum præ humilitate non auderet Christum baptizare, tamẽ Christi verbis obtemperans, ipsum baptizauit in Iordane. Matth. 3. Et postquam Christus ascendit de aqua, vidit Spiritum Sanctum sub specie columbæ super eum descendentem: *Et testimonium perhibuit Ioannes dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de Cælo, & mansit super eum. Et ego nesciebam eum.* Sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: *Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.* Ecce ò Mahumetani, magnus ille Baptista, quem vos tantopere colitis, de Christo testatur esse Filium Dei, & illum digito demonstrans, dixit, esse Agnum Dei, qui tollit peccata mandi; tollere autem peccata soli Deo competit: *Vidit Ioannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Vbi notandum est cum Chrysostomo, non dixisset, *Ecce qui tollet*, sed de præsenti, qui tollit: vt significaret, Iesum natura sua habere vim tollendi, & penitus auferendi peccata, ac proinde esse Deum, quia qui natura sua vim habet tollendi peccata, Deum esse necessè est. Sic non dicimus, ignis calefaciet, sed ignis calefacit, vt significemus, natura quidem sua omni tempore, omni loco, omnem materiam, nisi quid obstet, calefacere.

Vltimo omnia quæ de Christo narrant Euangelistæ, circa eius Conceptionem, Natiuitatem, Magorum adorationem, fugam in Ægyptum, Baptismũ, prædicationem, Apostolorum electionem, miraculorum operationem, Pasionem, mortem, & Resurrectionem, prænuntiata erant omnia singillatim à Prophetis multis retro sæculis, vt constat ex dictis disput. præcedenti sect. 7. ergo cum Mahumetus in Alcorano fateatur miraculosam Christi Conceptionem, & Natiuitatem, Pastorum, & Magorum adorationem, testimonium Ioannis Baptistæ de ipso, miracula ab ipso facta, & alia huiusmodi; & manifeste cõstet hæc omnia fuisse multo antea prænũtiata à prophetis; cogitur concedere, hunc Prophetam aliquid specialissimum habere, quod in nullo alio repetitur, neque in Moyse, nec in Elia, nec in vllo alio Propheta: quorsum autem tantus miraculorum apparatus erga hunc Prophetam, si esset tantum sicut vnus ex reliquis, id est purus homo?

Probatur octauo, quia Mahumetus in Alcorano docet, Christum esse Messiam Iudæis promissum. Atqui Messias promissus Iudæis in veteri testamento futurus erat Deus; ergo Christus est Deus. Maior constat ex Alcorano Zorà 2. quæ est Zorà *Hambram*, & Zorá 3. Idque probat Petrus de Cauallería linguæ Arabicæ peritus in *Zelo Christi*, fól. 4. num. 19. & 20. vbi notat, in Alcorano Iesum appellari *Ice*, & Messiam appellari Arabice *Maceh*. Constatque manifeste, esse inter Arabes articulum fidei, quod Christus

est

est Mesias promissus in lege antiqua Iudæis. Minor, in qua sola est difficultas, probatur 1. ex illo Isai. 35. *Deus ipse veniet, & salvabit nos, tunc apperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet sicut ceruus claudus, & soluta erit lingua mutorum.* Quæ verba de Christo, & de nullo alio intelligi debent. Perinde enim fuit dicere, Deus ipse veniet, & salvabit nos, ac dicere: ipse per se, & non per legatos veniet. Deus autem per se immediatè non venit ad salvandos homines, nisi quatenùs factus est homo, & homo factus salvauit homines. Et negato Mysterio Incarnationis Filij Dei, nequit verificari, Deum ipsum per se venturum, & salvaturum hominem. Ergo Christus est Deus. Et confirmatur, quia si Christus esset purus homo, & purus Dei minister in salute hominum procuranda, & non esset salvator, sed Dei salvatoris merum instrumentum, merusque minister: inde Apostoli à Christo missi in vniuersum mundum ad procurandã hominum salutem, essent comministri Christi, non autem ministri Christi. At cõstat, Apostolos se Christi ministros, non comministros appellasse, siquidem Paulus 1. Corint. 4. ait: *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*, planè significans Christum esse verum hominum salvatorem, & non purum ministrum Dei, sed verum Deum, & mysteria eius, esse mysteria Dei.

Constatque apertè Isaiam in illis verbis loqui de Christo: tum quia ipse Christus, cum Ioannes Baptista misit Discipulos suos ad ipsum, vt eum interro-

garent, an ipſe eſſet Meſsias in lege promiſſus; illa verba Iſaiæ de ſeipſo expoſuit Matth. 11. v. 3. *Tu es qui venturus es, an alium expectamus? & respondens Ieſus*, ait illis: *Euntes renuntiate Ioanni quæ audiſtis, & vidiſtis: Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt*, &c. Quæ erant ſigna, quæ Iſaias aſsignauerat ad dignoſcendum Meſsiam. Tum quia nunquam Deus per vllum Prophetā hæc ſigna fecit, de quibus loquitur Iſaias, niſi per Chriſtum. Nam qui tempore veteris teſtamenti miracula fecerunt, ſunt Moyſes, Ioſue, Elias, Eliſæus, & ipſe Iſaias: nullus autem eorum fecit eiuſmodi ſigna, quia nullus eorum illuminauit cæcos, ſurdos, mutos, claudoſque ſanauit. Tùm quia Iſaias loquitur de futuro, *Deus*, inquit, *ipſe veniet*: omnes autem Prophetæ, qui ſigna aliqua fecerunt, ante Iſaiam floruerunt. Ergo de nullo alio Propheta, niſi de Chriſto illa verba intelligi poſſunt. Et propterea ipſe Chriſtus Ioan. 15. v. 24. dixit: *Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem, & viderunt, & oderunt, & me, & Patrem meum*. Quibus verbis ſignificauit, Iudæos eſſe inexcuſabiles, quia videntes in ipſo concurrere omnia ſigna, quæ de Meſsia futura prædixerant Prophetæ, nihilominus eum recipere noluerunt, ſed perſecuti ſunt, vſque ad necem Crucis.

Probatur ſecundo, Meſsiam promiſſum Iudæis eſſe Deum ex Baruch 3. *Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius ad eum, hic adinuenit omnem viam diſci-*

pli-

pliniæ, & tradidit eam Iacob dilecto suo, post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Hic de Deo Israel clarissimè agitur; vt probant Cyprianus lib. 2. contra Iudæos cap. 5. Ambros. lib. 1. de Fide cap. 2. Augustinus lib. 18. de Ciuit. cap. 33. Nazianzenus orat. 4. de Theologia, Basilius lib. 4. contra Eunomium, Chrysostomus in oratione, quod Christus sit Deus, Hilarius lib. 5. de Trinit. & alij. Vndè Athanasius lib. de Incarnatione ait, ideò Filium Dei factum ,, esse hominem: Vt homines ipsum intuentes, ex ,, mirabilibus eius operibus persuaderent sibi, non ,, dumtaxat hominem, sed etiam Deum, & veri Dei ,, Verbum ac sapientiam: quemadmodum enim, ,, quà minime spectabilis est, ex creationis operi- ,, bus cognoscitur: sic homo factus, & in corpus re- ,, ceptus ex operibus dignosci potest, Dei esse vir- ,, tus, & Verbum; non homo (simplex) qui hæc ope- ,, ratur. Et in Epistola ad Antiochenses, quam Ale- ,, xandrina Synodus scripsit: Cum re verà Dei esset ,, Filius (inquit) factus est etiam hominis Filius, idem ,, & primogenitus factus est in fratribus. Ideo non ,, alter quidem erat, qui ante Abraham fuit Dei Fi- ,, lius, alter vero, qui post Abraham extitit: alter ille, ,, qui Lazarum excitauit; alter qui de illo sciscita- ,, tus est: sed idem planè erat, humano quidem mo- ,, re dicens: vbi Lazarus iacet? Diuino autem, hunc ,, à mortuis suscitans.

Quare Propheta loquitur de Deo Israel, qui solus similem non habet, & qui postquam tradidit disci-

plinam Israeli, idest legem in monte Sinà, tandem homo factus in terris visus est, & cum hominibus conversatus est.

Tertio, quia Messias promissus erat ad salvandos homines à servitute peccati; vt constat ex dictis disputatione praecedenti, sect. vltima, & redemptio, quã allaturus erat Messias, erat redemptio spiritualis, eripiens homines à potestate Diaboli, non corporalis liberans eos à tyrannide alicuius Principis temporalis. Vnde Deus loquens apud Isaiam cap. 49. cũ Messia, inquit: *Parum est, vt sis mihi servus ad suscitandas tribus Iacob, & faeces Israel convertendas. Ecce dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terrae.* Quod perinde est ac si Deus Pater diceret Filio suo incarnato, seu Messiae: Non mitto te ad salvandũ dumtaxat Iudaeorum natione͂, sed totius generis humani redemptorem te constituo, & salvatorem: munus aute͂ salvatoris spiritualis, solius Dei propriũ est, salvatio opus est proprium Dei; vt ipse Deus testatur
„ Isai. 43. Ego sum Dominus, & non est absque me
„ salvator. Et cap. 25. Deus iustus, & salvator non
„ est praeter me. Et Oseae 13. Ego sum Dominus
„ Deus, & salvator non est praeter me. Tum sic: sed Christus est verè, & propriè salvator: ergo Christus est verè, & propriè Deus. Minor constat ex Matth. 1.
„ Vocabis nomen eius Iesum, ipse enim salvum fa-
„ ciet populum suum à peccatis eorũ. Et Luc. 2. 11.
„ Angelus dixit pastoribus: Natus est hodie vobis
„ salvator, qui est Christus Dominus. Et Ioann. 4.
„ vers.

„ verſ.42. Samaritani poſt Samaritanæ converſionem factam à Christo, cognouerunt, ipſum eſſe verũ „ mundi Salvatorem: Scimus, quia hic eſt verè Sal„ vator mundi. Et Apoſtolus ad Titum cap. 2. verſ. „ 11. Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri eru„ diens nos, vt ab negantes impietatem, & ſæcularia „ deſideria, ſobrié, piè, & iuſte viuamus in hoc ſæ„ culo. Et Petrus Epiſt. 2. cap. 1. v. 1. Simon Petrus „ ſervus, & Apoſtolus Ieſu-Chriſti ijs, qui coæqua„ lem nobiſcum ſortiti ſunt Fidem, in iuſtitia Dei „ noſtri, & Salvatoris Ieſu-Chriſti. Et Ioan. Epiſt. 1. „ cap. 4. v. 14. Et nos vidimus, & teſtificamur, quo„ niam Pater miſsit Filium ſuum Salvatorem mun„ di. Hinc Auguſtinus, ſerm. 81. de tempore, vnige„ nitus Dei (inquit) factus eſt hominis Filius, vt qui „ Creator mundi erat, fieret, & Redemptor. Et Am„ broſ. lib. 3. de Fide cap. 2. Decuit enim, vt ille nos „ redimeret, qui creauit.

Quartò, quia Iſaìas de futuro Meſsia loquens „ cap. 45. inquit: Hæc dicit Dominus, labor Ægyp„ ti, & negotiatio Ætiopiæ, & Sabaim, viri ſublimes „ ad te tranſibunt, & tui erunt, poſt te ambulabunt, „ vincti manicis pergent, & te adorabunt, teque „ depræcabuntur, tantum in te eſt Deus, & non eſt „ abſque te Deus: verè tu es Deus abſconditus, „ Deus Iſrael ſalvator. Hæc tàm manifeſtè dicuntur à Domino Deo de Filio ſuo incarnando, vt Hieronymus in hunc locum ſcribat, nullum eſſe effugiũ à laqueis huius teſtimonij.

Quin-

Quintò, idem Isaias cap. 9. luculenter docet: nam
„ de Christo loquens, inquit: Parvulus natus est
„ nobis, & Filius datus est nobis: & factus est prin-
„ cipatus super humerum eius; & vocabitur nomen
„ eius. Admirabilis, Consiliarius, Deus, fortis, pater
„ futuri sæculi, princeps pacis, &c.

Mitto alia plura testimonia, quia hæc sufficiunt; & ex omnibus concluditur ad hominem contra Mahumetum, Christum esse verum Deum; quia Mahumetus docet vera esse, quæ Prophetæ scripserunt: at Prophetæ scribentes de Mesia dixerunt illum futurum esse Deum. Ergo Mesias est verus Deus. Sed Mahometus fatetur Christum esse Mesiam promissum in lege antiqua, & à Prophetis: ergo cogitur fateri Christum esse Deum.

Probatur præterea Christum esse Deum omnibus argumentis, quibus disputatione præcedenti ostendimus hanc veritatem. Primò, quia Christus palam dixit se esse Deum, & in confirmationem huius doctrinæ mortuos suscitauit, cæcos illuminauit, & alia miracula operatus est. Ergo hæc est veritas certissima. Secundò, quia Iudæi eo titulo præcipuè Christum crucifixerunt, quia dixit se esse Filium Dei naturalem, verumque Deũ: & tamen Deus illos propter necem Christo illatam severissimè punivit, & usque modo punit, quod argumentum manifestum est, Christum dum seipsum appellauit Deum, non blasphemiam dixisse, sed veritatem certissimam. Tertiò, quia Deus Christum eo nomine crucifixum,

quia

quia Filium Dei se fecit, tertia die suscitauit à mortuis: hoc opere euidenter manifestans, illum vera dixisse. Quartò, quia Apostoli innumerabilibus miraculis mundo persuaserunt rem humanæ sapientiæ penitùs incredibilem, nempè hominem crucifixum esse verum Deum. Quintó, quia nisi Christus esset verus Deus, opere complere non potuisset, quod promiserat, dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Sextò, quia Christus maiora operatus est postquàm à Iudæis crucifixus est, quàm dum viueret, quod argumentum manifestum est, eum non esse nudum hominem, sed hominem Deũ. Septimò, quia Apostoli, & innumerabiles Martyres, vtriusque sexus, & in omni ætate, constantèr, & alacritèr in testimonium huius veritatis atrocissima tormenta passi sunt, & necem accerbissimam; Deusque illos manifestis illustrauit miraculis. Octauo, quia Fides falsa veram nequit generare sanctitatem, Fides autem hæc de Diuinitate *Crucifixi* innumerabiles genuit sanctos. Christi prædicator Mahumetanorum conversioni intentus, enumeret Illustriores sanctos, qui in singulis Ecclesiæ sæculis floruerunt, illos præsertim, qui gloria miraculorum eminuerunt.

***

CA-

CAPVT II.

Probatur Diuinitas Christi, & veritas Religionis Christianæ ex notis, & insignibus, quibus dignoscitur, illam esse à Deo.

SAne in Religione Christiana, tanquàm primam basem statuente Christum esse Deum, & hominem, mortuum, & crucifixum pro salute humani generis, & tertia die resurrexisse à mortuis, atque in Deo dari Trinitatem personarum, tôt concurrunt notæ, & signa, vt credamus, illam esse à Deo, vt euidenter conuincant illam habere Deum Authorem, & posse ac debere hominem mysterijs ab illa propositis infallibili, & firmissimo assensu credere: notas autem, & signa ex dictis in hac, & antecedenti disputatione breuiter hic appendam.

1 Quòd mysteria nostræ Fidei in Scripturis Sacris spiritu prophetico tòt sæculis ante fuerunt, & prænuntiata, & præfigurata.

2 Quòd à paucis hominibus plebeis, nulla doctrina sæculari instructis, solo Spiritu Diuino afflatis, doctrina Fidei mundo sit persuasa, tota sæculi potentia, & sapientia repugnante.

3 Quòd infinitis miraculis confirmata.

4 Quòd pro ea doctrina tòt Martyrum miriades libentissimè, & fortissimè omne tormenterum genus subierint, & sanguinem profuderint.

Quòd

5 Quòd eadem doctrina à ſexdecem nunc ſæculis iugiter toto penè orbe viguerit.

6 Quòd â ſapientiſsimis viris, qui diuerſis temporibus, vel diſtinctis locis vixere, ſummo conſenſu tradita.

7 Quód omnes qui vel ſanctitate vitæ, vel gloria miraculorum clari fuerunt, eam ſectati ſint.

8 Quòd homines ad pietatem, iuſtitiam, benignitatem, animi fortitudinem, vitæ puritatem, contemptum rerum terrenarum, innocentiam, atque adeo ad omnem virtutem informet, & inſtruat.

9 Quòd nihil à recta ratione alienum contineat.

10 Quòd efficaciſsima præſidia, & incentiua ad rectè, & innocenter viuendum, & ad peccatum vitandum ſuppeditet.

Hæc, & alia ſigna, & notæ clarè demõſtrant Religionem Chriſtianam eſſe à Deo datam hominibus, vt in illa ſuam ſalutem operentur, & hoc velle de ſe credi, quod Chriſti Eccleſia Catholica Romana credendum proponit; & eo modo velle ab hominibus coli, quo illa tradit eſſe colendum. Cum enim euidens ſit vnum dumtaxat eſſe Deum, euidens quoque eſt, vnam dumtaxat eſſe veram Fidem, & Religionẽ in mundo: reliquas verò ipſi oppoſitas, quoad id quod de Deo, & diuinis iubent credi, eſſe falſas. Quod lumine naturæ ductus agnouit Cicero, qui cum in libris de natura Deorum propoſuiſſet varias Philoſophorum opiniones de natura Deorum, & de

Fi-

Fine, ad quem homo conditus est, sic cōcludit: *Quorum opiniones cum tàm variæ sint, tamque inter se dissidentes, alterum fieri profectò potest, vt earum nulla, alterum certè non potest, vt plus vna vera sit.*

CAPVT III.

Iterum ostenditur Diuinitas Christi, & pluralitas personarum in Deo ex ipso Alcorano, & ex Scripturis, quas Mahumetus admittit.

MAhumetus in suo Alcorano hæreses renovauit, quas Ecclesia Catholica in pluribus Cōcilijs Generalibus damnaverat, nēpè hæresim Arrianam, quæ negans intra Deum pluralitatem personarum, negabat consequenter Iesum Christum Dominum nostrum esse naturalem Dei Filium consubstantialem Patri; & consequenter negabat esse verè, & propriè Deum, & in hoc sequebantur Arriani Ebionem, & Cherintum Hæreticos, qui Diuinitatē Christi primi negarunt tempore Apostolorum, renouavit quoque hæresim Nestorij affirmantis Christum fuisse, & esse hominem Deiferum, id est, in quo Deus moraliter habitauit, non tamen verum Deum, ac proinde Beatam Virginem non esse appellandam Matrem Dei, sed Matrem Christi, non Theotocon, sed Christotocon, Christum diuidens in duos Filios, alterum Dei, alterum Virginis. Hos errores damnauerat Ecclesia in quinque Concilijs Generalibus 1. Nicæno: 2. Constantinopolitano primo: 3. Ephesi-

ſino: 4. Calcedonenſi: 5. Conſtantinopolitano ſecundo. Et poſt hæc omnia Mahumetus hanc hæreſim renouavit.

Siquidem in Alcorano Zorà 4. in principio hæc „ habet: Hæretici ſunt illi qui dixerunt, quod Deus „ eſt Meſsias Filius Mariæ. Et Zorà 1. Habuit Deus „ Filium? Abſit ab ipſo, laudetur ipſe, ſed omnia „ ſunt ſua, quæ ſunt in Cœlo, & in terra omnia ſibi „ ſubiecta. Et Zorá 4. negat Trinitatem his verbis: „ Hæretici ſunt illi, qui dicunt, quod Deus eſt ter„ tius de tribus; intendens per hoc damnare Chriſtianos, qui dicunt Deum eſſe Vnum, & Trinum. Ita refert ex Alcorano D. Petrus de Cavalleria, linguæ Caldaicæ, Arabicæ, & Hebraicæ apprimè peritus in ſuo *Zelo Chriſti*, fol. 129. quem librum eruditiſsimis notis illuſtrauit Doctor D. Martinus Alphonſus de Vivaldo, anno Chriſti 1592. qui in Prologo teſtatur, ſe in illo libro gloſſando tres annos conſumpſiſſe. Et vt teſtatur Carthuſianus lib. 1. art. 2. Mahu„ metus in Alcorano cap. 19. ſic ait: Nihil præter „ opiniones ſequuntur dicentes Deum ſumpſiſſe „ Filium, quo nequaquam indiguit. An habent ra„ tiones hoc demonſtraturas? An hoc neſcitû Deo „ imponunt? Et in cap. 12. Sciendum eos incredu„ los eſſe, qui Ieſum Filium Mariæ Deum eſſe di„ cunt. Et iterum: Omnes dicentes Chriſtum Ma„ riæ Filium Deum exiſtere, mendaces inventi ſunt, „ atque increduli, cum Chriſtus ipſe dixerit: Filij „ Iſrael in Deum veſtrum, ac meum credite. Cui

,, quicumque ſocium, ac participem poſuerit, ig-
,, nem intrabit perpetuum, Et frequenter aſſerit,
,, quod Deus non habet Filium ſibi æqualem: quia
,, Deus non habuit vxorem: aitque omnes, qui
,, Deum Trinum aſſerunt in perſonis, tres Deos af-
,, firmare.

Hoc ſuppoſito probo Alcoranum librum eſſe mendacem, & Diaboli ſuggeſtione compoſitū. Primò, quia cum ex ipſo conſtet, Chriſtum eſſe Verbum Dei miſſum à Deo in hunc mundum, ſequitur dari in Deo plures perſonas: nempè perſonam miſſam, & perſonam mittentem. Nam Verbum Dei Perſona Diuina eſt, vt manet probatum ſupra, quia Verbum Dei eſt conceptus intellectus paterni, & imago Patris intra Deum exiſtens: quia conceptus mentis intra intelligentem eſt, & verbum, ſeu ſermo internus in loquente eſt. Perſona autem Diuina nequit ſeipſum mittere. Vnde Auguſtinus lib. 2. de Trinitat. cap. 5. dicit: *Quod ſolus Pater nunquam legitur miſſus.* Quia neque poteſt dici miſſus à ſeipſo, nec à Filio; quia in Diuinis Perſona, quæ mittitur, debet procedere à mittente. Et ideo Chriſtus Dominus Ioan. 8. dicebat: *Non ſum ego ſolus, ſed ego, & qui miſsit me Pater.* Quare vt rectè explicat magnus Chriſtianorum Doctor S. Thomas 1. part. q. 43.
,, art. 1. cap. Miſsio Diuinæ Perſonæ convenire po-
,, teſt ſecundum quod importat ex vna parte pro-
,, ceſsionem originis à mittente, & ſecundum quod
,, importat ex alia parte novum modum exiſtendi in
,, alio.

„ alio. Sicut Filius dicitur missus à Patre in mun-
„ dum, secundum quod incæpit in mundo esse per
„ carnem assumptam; & tamen ante in mundo erat,
„ vt dicitur Ioan. 1.

S. Vincentius Ferrerius Domin. 3. post Pascha serm. 4. narrat, quod cum ipse prædicaret in quadam Sinagoga Iudæorum, accessit ad eum quidam Mahumetanus, Sarracenorum Alfaquinus, seù Sacerdos, illumque interrogauit, quomodo Deus posset habere Filium? Cui sanctus respondet quadam interrogatione. *Tu credis Deum esse æternum?* Et cum ille annuisset, subiunxit S. Vincentius: credis ne Deum esse mutum, aut credis eum loqui? fixum habeo, inquit, Deum non esse mutum, sed loqui. *Ecce igitur.* (re posuit S. Vincentius) Verbum hoc æternum, quod Deus loquitur, & intellectu suo profert, hoc est Verbum, de quo loquitur S. Ioannes quando dicit: *Verbum caro factum est*; & istud Verbum est Filius Dei.

Sanè cum Mahumetani credant Deum ab æterno nihil creatum produxisse, quia in principio temporis initium habuit rerum creatio; si concedant Deum ab æterno loqui; necessario fateri debent Deum ab æterno loqui intra se; nam locutio externa importat aliquid creatum, quia repugnat Deum ad extra loqui, quin ad extra aliquid producat. Deus ergo ab æterno ore suo, id est, intellectu suo loquitur: (cum enim Deus non sit substantia corporea non potest habere os materiale, sed tantùm spirituale, nempè

intellectum) ergo Deus medio intellectu suo profert Verbum: hoc autem Verbum ab æterno intra Deum existens, Deus est non minus quàm Deus sit Persona Diuina hoc Verbum producens. Hoc ergo Verbum æternum est Filius Dei, quia est substantia viuens quæ Patrem perfectißimè repræsentat.

Nunc veniamus ad argumenta petita ab Scriptura. Nam Mahumetus ait, credenda esse quæ scripsit Moyses, & scripserunt Prophetæ, & credendum esse Euangelio Iesu Christi. Argumentor ergo 1. ex Psalm. 2. v. 7. *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Certum est Prophetam loqui non de seipso, sed in persona Christi: nam vt probat Bellarminus, totus hic Psalmus est manifestißima prophetia de Christo, Dauid enim in spiritu prænoscens Mesiam venturum, & persecutiones multas adversus eum exorituras, & eum tamen fœlicißimè regnaturum, incipit ab increpatione persecutorum illis verbis: *Quarè fremuerunt gentes, & populi meditati sunt in ania? Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in vnum adversus Dominum, & adversus Christum eius:* & sensus est, frustrà Gentiles, & Hebræos, tum Principes, tum populos infremuisse indignatione contra Mesiam, & cogitavisse rationem impediendi Regni eius. Constatque manifestè Dauidem non loqui de seipso, sed de Christo, nam statim post illa verba: *Ego hodie genui te, addit: postula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possesionem tuam terminos terræ:* quæ de Dauide verifica-

rī non poſſunt: verificantur autem ad litteram de Chriſto, & eorum ſententia eſt apertiſsima, ac ſi Deus Pater dicat: Quia tu Chriſte Filius meus es naturalis, & virtute mea incarnatus, & à mortuis ſuſcitatus, iure potes à me petere imperium in omnes gentes, tanquàm hæreditatem tuam, & omnem terram vſque ad vltimos fines eius, tanquā poſſeſsionem tibi debitam. Ipſique Rabini, & Magiſtri Iudæorum, qui floruerunt multis annis ante adventum Chriſti, fatentur Davidem non loqui de ſeipſo, ſed loqui in perſona Chriſti; vt teſtatur Paulus de S. Maria, qui prius fuit Rabinus Hebræorum, & poſteà ad Fidem Chriſti converſus, fuit Epiſcopus Burgenſis, & floruit ad ann. 1430. & ſcripſit doctiſsimum librum adverſus Iudæos, in quo probat, Ieſum Nazarenum quem Iudæi crucifixerunt, eſſe Meſsiam, & Chriſtum promiſſum per Prophetas, & inter alia argumenta id probat ex ijs verbis Pſalmi, 1. part. Scrutinij Scriptur. diſt. 9. cap. 9. affirmans Rabinos ipſos Hebræorum ea expoſuiſſe de Meſsia venturo.

Et Apoſtoli Chriſti, quos Mahumetus fatetur fuiſſe viros ſanctos, & vera eſſe quæ ſcripſerūt; hunc locum exponunt de Chriſto, Actor. cap. 4. verſ. 25. cum enim Petrus in nomine Ieſu Nazareni miraculoſe curaſſet hominem claudum, qui ſedebat ad portam Templi Salomonis, quæ dicitur ſpecioſa, vt peteret eleemoſynam ab introeuntibus in Templum, dicens: *Argentum, aut aurum non eſt mihi; quod autem*

haber hoc tibi do, in nomine Iesu surge: & ambula. Et apprehensa manu eius dextera, alleuauit eum, & protinus consolidatæ sunt bases eius, & plantæ, Actor. 3. 7. cum hunc hominem, qui annorum erat amplius quadraginta, curasset D. Petrus, magna persecutio contra ipsũ suborta est, & cõtra D. Ioannẽ, qui illũ comitabatur, quia prædicabat populo, Iesũ Nazarenũ resurrexisse: ipsi verò cõstanter dixerunt Scribis,
,, & Pharisæis: Principes populi, & seniores audite.
,, Notũ sit omnibus vobis, & omni plebi Israel, quia
,, in nomine Domini nostri Iesu-Christi Nazareni,
,, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à
,, mortuis, in hoc iste stat coram vobis sanus. Et allegabant varia Scripturæ testimonia ad probandum Iesum Nazarenum esse Christum in lege promissum: *Et non est* (inquiunt) *in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*: & ad probandum Iesum Nazarenum esse Christum adduxerunt verba Psalmi, quæ modo citauimus, & cum Deo loquentes dicebant:
,, Domine tu es, qui fecisti Cœlum, & terram, ma-
,, re, & omnia, quæ in eis sunt: qui Spiritu Sancto
,, per os Patris nostri Dauid, pueri tui, dixisti: Qua-
,, rè fremuerunt gentes, & populi meditati sunt
,, inania, astiterunt Reges terræ, & Principes con-
,, venerunt in vnum, adversus Dominum, & adver-
,, sus Christum eius; convenerunt enim verè in Ci-
,, uitate ista adversus sanctum puerum tuum Iesum,
,, quem vnxisti, Herodes, & Pilatus, cum Gentibus,

,, &

„ & populis Iſrael, facere, quæ manus tua, & conſi-
„ lium tuū decreverunt fieri. Ergo Apoſtoli Spiritu Sancto pleni, quamvis eſſent ex ſe rudes piſcatores, acceperunt à Deo lucem ad interpretandas Scripturas, & teſtati ſunt, Dauidem in illo Pſalmo loqui de Ieſu Nazareno, qui eſt verus Meſsias, & verus Chriſtus in lege promiſſus. Ergo certum eſt, verba illa: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te*, intelligenda eſſe de Chriſto: ergo Chriſtus eſt Filius naturalis Dei ab æterno à Patre genitus ex ſua ſubſtantia: Perinde enim fuit dicere: *Ego hodie genui te, ac ego in die æternitatis genui te Deus Deum*, vt inquit Bellar. Vnde Origenes tom. 1. in Ioannē circa mediū hunc locum exponens inquit: Manifeſtè Filij
„ nobilitas declaratur, cū, Filius meus es tu, ego ho-
„ die genui te, dicitur ad illum à Deo, cui ſemper eſt
„ hodie. Neque enim eſt veſpera Dei, neque mane;
„ ſed ipſi dies eſt hodie, in qua genitus eſt Filius. Et
„ Auguſtinus exponens hæc verba, ego hodie genui
„ te, ſic habet: Hodie, quia præſentiā ſignificat, at-
„ que in æternitate, neque præteritum quidquā eſt,
„ quaſi eſſe deſierit, neque futurum, quaſi nondum
„ ſit, ſed præſens tantū, quia quidquid æternū eſt,
„ ſemper eſt, divinius, accipitur ſecundū id dictum,
„ ego hodie genui te, quo ſempiternam generatio-
„ nem virtutis, & ſapientiæ Dei, qui eſt vnigenitus
„ Filius; Fides ſinceriſsima, & Catholica prædicat.
„ Et lib. 11. Confeſ. cap. 13. in fine: Hodiernus tuus,
„ æternitas, ideo coæternum genuiſti, cui dixiſti.

 „ Ego

„ Ego hodie genui te. Et in Enchir. cap. 49. Ego
„ hodie genui te, non vnum illum temporis diem,
„ quo baptizatus est, sed immutabilis æternitatis
„ ostendit, vt illum hominem ad vnigeniti perso-
„ nam pertinere monstraret. Vbi enim dies, nec
„ hesterni fine inchoatur, nec initio crastini termi-
„ natur, semper hodiernus est.

Nec potest locus ille intelligi de filiatione per adoptionem secundum quam omnes iusti sunt Filij Dei, quia vt observat Paulus Burgensis 1. part. scrutinij dist. 9. cap. 9. *Filium suum in singulari*, quem ipse genuerit, nullibi Deus appellat nisi Christum; quia nimirum solus Christus est Filius Dei naturalis. Quare illud, *Filius meus es tu*, intelligēdū esse de filiatione naturali efficaciter cōfirmat D. Tho. 4. contra gent. cap. 7. initio ex Paulo ad Hebræos 1. vbi vo-
„ lens probare, quod Christus est verus Deus, per
„ quem fecit, & sæcula, qui est splendor gloriæ, &
„ figura substantiæ eius, portansque omnia verbo
„ virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens;
quæ sunt certissima consubstantialis, ac veræ Deita-
„ tis indicia: ita argumentatur ex hoc loco: Cui
„ enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es
„ tu, ego hodie genui te? Ergo Christus est alia ratione Filius Dei, quam sit quilibet Angelus, etiam sanctissimus: ergo non est Filius adoptivus, sed naturalis, & consubstantialis Patri, nam si propter filiationem adoptivam dixisset Pater de Christo, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*; etiam posset dicere Mi-

chaeli, *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ergo id dixit propter filiationem naturalem.

Argumentor secundo, ex illis verbis Psalmi 109. vers. 4. *Tecum principium in die virtutis tuae in splendoribus sanctorum; ex vtero ante Luciferum genui te.* In quibus certũ est sermonem esse de Christo; quia de illo loquitur in hoc versu, de quo versu 1. dixerat: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Vt autem inquit Bellarminus in eum Psalmum, *certum* est non alium hoc loco Dominum vocari nisi Messiam, qui fuit Filius Dauid secundum carnem, & Dominus Dauid secundum Diuinitatem: totus enim Psalmus id clamat cum neque Abraham, neque Ezechias (de quibus ridiculè Rabini cæcorum Iudæorum id exponunt) sederint *ad dexteram Dei*, neque geniti sint ante Luciferum, nec Sacerdotes fuerint secundum ordinem Melchisedec. Quarè Iudæi interrogati à Christo Matth. 22. v. 42. quomodo Dauid in spiritu vocet Messiam Dominum suum? non sunt ausi negare, Psalmum intelligendum esse de Messia.

Ex his verbis probant efficacissimè Patres Christi Diuinitatem; quæ verba sic ad litteram explicat Bellarminus, dixerat: *Dominare in medio inimicorum tuorum*, quod intelligitur in hoc tempore, dum regnum Christi ab omnibus oppugnatur: declarat nũc, quid erit in nouissimo die, quando omnes inimici subiecti erunt, vt scabellum pedum eius: *Tecum*, inquit, *principium in die virtutis tuæ*, id est, tecum erit

 prin-

principatus manifestus, tùnc apparebit omnibus tuum esse regnum; & apud te solum esse verum principatum. *In die virtutis tuæ*, in die videlicet novissimo; quando potentia tua Cœlum movebit, Cœlum obscurabit, terram concutiet, mortuos excitabit, & omnes ab Tribunal tuum adducet. *In splendoribus sanctorum*, id est, quando circumdatus eris sanctis tuis, qui omnes fulgebunt sicut Sol: *Ex vtero ante Luciferum genui te*, id est, ideò tecum erit tantus principatus, quia ego Deus Pater omnipotens genui te, non ex nihilo, vt res creatas, sed *ex vtero* meo, vt Filium verum, connaturalem, & substantialem, *ante Luciferum*, id est, ante quam Stellas crearem, ante omnem creaturam, ante omnia sæcula. Hæc est communis expositio Patrum, Hieronymi, Augustini, Chrisostomi, Theodoreti, Euthimij.

Quod si placet (inquit Bellar.) non accipere principium pro principatu, sed simpliciter, pro principio, exponere poterimus: *Tecum principium*, idest tecum est principium omnium rerum, quia tu es in Patre, & Pater in te. Sed prior expositio videtur præferenda, vtpote magis conformis textui Hebraico. *Ex vtero.* Ex hoc verbo efficacissimè probant Patres Christi Diuinitatem; nam si Christus creatura esset, non posset dici genitus ex vtero: nemo enim dicit, se genuisse ex vtero domum, vel Scamnum, vel aliud quidpiã ex arte factum. Nec Deus dixit vnquam se genuisse ex vtero cœlum, aut terram. Porrò per vterum intelligitur essentia Dei secreta, & intima; & quamvis

vte-

vterus propriè ad matrem, non ad patrem pertineat: rectè tamen Deus Pater dicitur ex vtero genuisse, tum vt clarius ostendatur Filius consubstantialis genitori (clariùs enim Filius est ex substantia Matris, quàm ex substantia Patris) tum quia Deus opus non habuit vxore ad Filium gignendum, & pariendum. Vnde dicit Isaiæ vltimo: *Nunquid ego, qui alios parere facio, non pariam? Ante Luciferum.* Hinc significatur æternitas Filij, qui penitus fuit ante Luciferi creationem, ac per hoc ante omnes creaturas. Sed posuit nomen Luciferi, quoniam ipse etiam Filius Dei, est quidam Lucifer increatus; est enim lux vera, quæ illuminat omnem hominem, & omnem Angelum.

Argumentor tertio, ex illis verbis Ecclesiast. 24. ego ex ore *Altissimi prodiui primogenita ante omnem creaturam.* Quæ Ambrosius, Cyprianus, Augustinus, & alij Patres communiter exponunt de generatione Verbi, quod est sapientia Diuina genita; textus enim expresse loquitur de sapientia increata, vt autem expendit Lyrannus: *Non loquitur de sapientia Diuina essentialiter dicta; quia hæc non est generans, nec genita. Nec etiam de substantia quacumque creata, per hoc quod dicitur ante omnem creaturam.* Nam sapientia illa quæ genita est ante omnem creaturam, creatura esse nequit: rursus sapientia illa est per se subsistens, seu sapientia sapiens, id est persona, id enim denotat illud, *Ego.* Ergo in Deo datur persona generans, & persona genita, sapientia generans, & sapientia genita. Ergo cùm nulla persona possit generare seipsam, concluditur

da-

dari in Deo plures personas. *Ex ore altissimi.* Per os Dei intelligitur intellectus fœcundus Patris, ex quo procedit Verbum. Cum enim certum sit, Deum non habere os corporale, quo vocaliter loquatur, concluditur ibi sermonem esse de ore spirituali, quo substantia spiritualis loquitur, nempè de intellectu, quo loquitur dum Verbum mentale producit. Ergo in Deo datur Verbum substantiale æternum, & increatum distinctum realiter á Patre.

Simile argumentum sumitur à Patribus cōtra Arrianos ex illis verbis Prov. 8. *Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram; ante colles ego parturiebar, quando præparabat cælos, ad eram, &c. cum eo eram cuncta componens*, quæ de sapientia Diuina æterna, & genita intelliguntur à Patribus, nempe de Verbo.

Argumentor quarto, ex illis verbis Micheæ 5. *Et tu Bethleem Ephrata paruulus es in millibus Iudà: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel. Et egressus eius ab initio à diebus æternitatis.* Manifestum est enim loqui de Christo; & ideo ipsi Iudæi Principes Sacerdotum, & Scribæ populi interrogati ab Herode Matth. 2. vbi Christus nasceretur, responderunt, nasciturum Bethleem. Ex hoc autem textu euincitur, duplicem esse Christi Natiuitatem, alteram temporalem, & humanam in Bethleem, alteram sempiternam, & Diuinam. Ergo Christus, qui nasciturus dicitur in Bethleem, quatenùs homo; est simul Filius naturalis Dei, procedens ab æterno à Patre per spiritualem, & intellectualem generationem.

Omis-

Omissis alijs pluribus, veniamus ad novum Testamentum, quod Mahumetus admittit, & iubet credi: ex quo manifeste constat Christum esse verum Deú. Vt liquet ex testimonijs allegatis disp. præc. Et nunc probatur 1. ex illo Pauli ad Philip. 2. *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam servi accipiens.* Vbi clarissimè explicatur, Christum esse verum Deú, cum habeat formam, idest naturam *Dei*, & secundum illam non sit rapina, sed natura æqualis Patri. Secundo ex illo Rom. 9. *Ex quibus Christus est secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus.* Cum enim super omnia nihil sit nisi verus Deus, si Christus est supe r omnia Deus, sequitur esse verum Deum. Tertio, ex illo 1. Ioan. 5. Vt simus in vero Filio eius, hic est verus Deus, & vita æterna. Audi August. lib. 1. de Trinit. c. 6. Et Filius nõ tantũ Deus, sed & verus Deus, quod Ioãnes apertissimè in sua Epistola dicit: Scimus quia Filius Dei venit, & dedit nobis intellectũ hic est verus Deus, &c. 1 Ioan. 5. v. 20. Audi & Cyrillum lib. 12. Thesauri cap. 23. Quid (inquit) dicent Hæretici ad hæc Beati Ioannis verba, quibus apertissimè Deus verus Filius appellatur? Nam si Deus verus est substantialiter, non participatione hoc ipsum est, sicut creaturæ. Neque Mahumetani respondere poterunt, Christum ab Apostolis appellari Deum, quia erat eius legatus. Sic enim non esset verus Deus, sed solum Dei minister, & vt inquit S. Irinæus lib. 3. cap. 6. neque Dominus,

„ nus, neque Spiritus Sanctus, neque Apostoli eum,
„ qui non esset Deus, definitiuè, & absolutè Deum
„ nominassent aliquando, nisi esset verus Deus.

Quare Mahumeto quadrat illud, quod ait S. Ioannes Epist. 1. cap. 4. *Omnis Spiritus, qui solvit Iesum, ex Deo non est, & hic est Anti-Christus.* Quid est enim solvere Iesum, nisi diuidere Iesum à Deo, dicendo Iesum non esse personam Diuinam, sed creatam, non Deum, sed purum hominem? Mahumetus ergo Anti-Christus est, idest spiritum Anti-Christi habuit.

Denique probatur; quia Christus non dicitur in Euangelio vtcumque Filius Dei, sed Filius vnigenitus, est ergo Filius naturalis, & consubstantialis Patri, & Filius vnicus. Ergo non est Filius per adoptionem, quia sic non esset vnigenitus. Assumptum pro-
„ batur ex Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, & glo-
„ riam quasi vnigeniti à Patre. Et paulo post: Vnige-
„ nitus, qui est in sinu Patris, ipse ennarrauit. Et cap.
„ 3. Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vni-
„ genitum daret. Et paulo post: Qui non credit, iam
„ iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeni-
„ ti Filij Dei. Et 1. Ioan. 4. Filium suum vnige-
„ nitum misit Deus in mundum. Hinc Patres manifeste convincebant Arrianos. Sic Cyrillus lib. 10.
„ Thesauri cap. 4. initio: Nō est vnigenitus, nisi qui
„ ita natus est, vt nullos habeat fratres. Athanasius
„ oratione in illud dictum. Deus de Deo: Christus
„ ideò vnigenitus est, eo quod nullus alius ex Patre
„ sit genitus. Et Cyrillus lib. 4. de Trinit. vnigenitus
„ sig-

„ significat id, quod ex natura cuiusdam genitum
„ est. Et lib. 5. Thesauri cap. 5. Si Filius creatus est,
„ non erit vnigenitus, quem multi sequuntur simi-
„ les, non enim quia primo creatus est, erit vnigeni-
„ tus: nam & Ruben principium factus est filiorum
„ Iacob, nec tamen idcircò vnigenitus, aut alienus
„ à natura fratrum suorum. Igitur Ioannes, teste
„ Cyrillo lib. 1. in Ioan. cap. 22. Vnigenitum Filium
„ appellauit, & in sinu Patris esse affirmauit, vt ab
„ omni creatura eum dissipararet, & ex Patre pro-
„ priam substantiam habere, & in Patre esse osten-
„ deret. Denique Chrisost. hom. 14. in Ioan. Euan-
„ gelista sinus meminit, quo vno verbo, multa, sub-
„ stantiæ cognationem, propinquitatem, parem Pa-
„ tri cognitionem, potestatem ostendit. Non enim
„ diuersam substantiam in sinu haberet Pater: sed
„ neque ipse auderet, si servus, si ex multitudine
„ vnus esset, in sinu Domini versari. Vt autem no-
„ tat Cyrillus, Euangelista sinum pro substantia, per
„ similitudinem corporum, quæ rebus intelligibili-
„ bus manifestiora sunt, posuit. Et sane cum Filius
hominis homo debeat esse; & Filius equi equus,
Filius naturalis, & vnigenitus Dei, Deus debet
esse. At Christus est Filius naturalis,
& vnigenitus Dei, ergo
est Deus.

CAPVT IV.

Solvitur crassa quædam obiectio Mahumeti, & exponitur quo pacto sine vxore propriè Filius Deo conveniat.

QValis est vnusquisque, taliter iudicat, vt docet Aristoteles: & vt inquit Paulus: *Carnalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus*. Carnalis nimis erat Mahumetus, & ideo non potuit nisi carnalem generationem apprehendere: obijcit ergo, Deum non habere Filium, quia vxorem non habeat, quæ ei Filium pariat æternum, & sibi consubstantialem. Ita enim loquitur in Alcorano Zorà 5. paulò post medium: *Quomodo Deus haberet Filium, si non habuit vxorem, aut sociam?* Vt testatur *Zelus Christi*, fol. 131. pag. 1. Sed hæc obiectio pinguis, & crassa est, & quæ magis risum moveat, quam solutionem postulet. Sed tamen res ipsa explicanda est.

Dum auditis Mahumetani, Deum habere Filium, eleuare debetis mentes vestras supra fecem omnis creaturæ, præsertim corporeæ. Quia Deus substantia est spiritualis; omninò purissima, & simplicissima, molis corporeæ expers; ac proinde essentialiter incapax habendi Filium per generationem corporalem, quæ est propria animalium, quæ corpore cõstant. Vnde generatio Filij, quæ Deo competit, non est carnalis, sed spiritualis, non corporea, sed intellectualis: cum enim Deus sit substantia spiritualis intel-

tel-

tellectualis infinite perfecta, non aliter filium generare potest, quàm per intellectum. Ideoque generat Filium, quia Deus Pater seipsum comprehendens, & in nitidissimo suæ diuinæ essentiæ speculo seipsum intuens, & contemplans; hac ipsa actione seipsum videndi, & contemplandi producit quandam viuam sui imaginem, cui communicat suam essentiam, suam omnipotentiam, suam sapientiam, & reliqua omnia attributa; & hæc imago viua, & viuens, producta à Patre seipsum intelligente, est Verbum Patris, & simul Filius. Quare idem est Patrem generare Filium, ac producere intra se Verbum mentale, quo tota perfectio Patris repræsentatur. Illa enim imago repræsentans diuinas perfectiones, quam Deus producit dum seipsum contemplatur in speculo nitidissimo, & pellucido suæ essentiæ, est Filius: quia illa imago est per se subsistens, est imago substantialis participans per identitatem essentiam Patris, ac proinde est, *Viuens à viuente à principio coniuncto in similitudinem naturæ*, quæ est definitio filij.

Id vobis exemplo exponam: Dum quis seipsum intuetur in speculo, ipsa actione se intuendi producit imaginem sui in speculo, quæ ejusdem figuræ est cum homine seipsum intuente, & illi similis. Illa imago in speculo producta non est filius eius, qui seipsum intuetur, quia est imago mortua, non imago viuens, quia est accidens, non substantia, quia est similitudo, species, effigies, & simulacrum hominis, cæterum non est homo, quia non est quid consistens, &

per-

permanens; sed statim evanescens. Quod si illa imago resultans in speculo esset verus homo, & substantia viuens, profecto esset verè filius hominis seipsum intuentis; quia si per actionem ipsam videndi comunicaret suam substantiam illi imagini, & produceret hominem sibi similem, vt suas perfectiones repræsentaret, sanè per ipsam actionem se videndi generaret sibi filium. Deus ergo Pater dum seipsum intuetur in cristallino, & purissimo suæ diuinæ essentiæ speculo producit quandam imaginem perfectissimam sui; producit Verbum: *Quod est, & speculum, & character, & imago Patris, in omnibus Patris similis*: vt loquitur S. Clemens Papa, & Martyr, & Discipulus D. Petri in Epistola ad Iacobum. Hæc autem imago non est mortua, sed viua, non est transiens, sed permanens, non est accidens, sed substantia, non est inhærens, sed per se subsistens; ac proinde est imago manens intra Deum, quia est partus quidam, & conceptio intellectus; conceptio autem, & partus intellectus intra intelligentem manet, dum enim intelligimus, non producitur aliquid extra nos in exteriori materia, sed intra nos producimus imaginem expressam rei, quam cogitamus: quidquid autem est intra Deum, Deus est, essentiãque Dei habet: ergo Pater Æternus dum seipsum intelligit, seipsum cogitat, & intuetur, atque contemplatur, producit imaginem substantialẽ sui, quæ Deus est, non minus quàm Pater producens. Hæc imago est Verbum, & est Filius: immó vt lo-

quitu r maximus Christianorum Doctor post Apostolos, in Africa natus, & educatus, & qui in Africa obijt, nempê S. Augustinus lib. 7. de Trinit. cap. 2. *Eo Filius quo Verbum, & eo Verbum quo Filius.* Dicitur enim Verbum, quia est similitudo expressa, & producta ad repræsentandum obiectum, nempè Patrem, & dicitur Filius, quia est similitudo substantialis, per se subsistens, & eiusdem naturæ cum principio producente.

Id alio exemplo explico, homo dum seipsum cogitat, & seipsum interne contemplatur, producit intra se quandam imaginem sui, quæ est Verbum mẽtis: hæc imago est imperfecta, quia est accidens, non substantia, ac proinde est Verbum accidentale, non substantiale, vnde hoc Verbum non est filius. At Verbum Diuinum, vt inquit Basil. orat. 16 in illud Ioan. *In principio erat Verbum, ideo Verbum dicitur, quia est imago genitoris totum in se monstrans genitorem*: & quia est imago perfectissima, & substantialis, & per se subsistens est filius, vt enim inquit S. Aug. lib. 6. de Trinit. cap. 2. *Filius, & imago quò Filius*, & vt ait S. Ans. in Monol. cap. 53. Verbum „ mox vt consideratur, se prolem esse eius, à quo „ procedit, euidentissime probat, promptam præfe- „ rendo Parentis imaginẽ. Vnde S. Athan. in Epist. „ de decret. Nicen. Syn. Quemadmodum (inquit) „ vnus est Deus, nec essarium quoque est vnam esse „ eius imaginem, quæ ipsius est Filius. Si eum ima- „ ginem nomines, filium hoc ipso eum esse iudica-

,, veris,quid enim ſimile eſt Deo,niſi ſua ipſius pro-
genies? Et S. Greg. Nazianz. orat. 4. Theologiæ:
,, Brevis,& compendioſa,facilíſque Paternæ natu-
,, ræ declaratio eſt filius,omne enim,quod genitum
,, eſt,genitorem ſuum tacita quadam voce definit.
Hinc S.Thom. 1.p.q.27. art.2. probat Verbum in Deo eſſe Filium, *Quia Verbum eſt conceptio intellectus, Conceptio autem intellectus eſt ſimilitudo rei intellectæ,* & inſuper Verbum in Deo *eſt in eadem natura exiſtens*. In nobis Verbum,quod quis format de ſeipſo, non eſt filius,quia cum in nobis aliud ſit intelligere, aliud eſſe;Verbum,quod homo format de ſeipſo, *Eſt quidem homo intellectus, ſeu homo in eſſe intelligibili, quia eſt ſimilitudo* expreſſa hominis ipſum repræſentans,non tamen eſt verus homo, ſed aliquod accidens exiſtens in homine.Cæterum cum in Deo idem ſit intelligere,ac eſſe,quia Deus per ſuam ſubſtantiam,non ſolum eſt potens intelligere,ſed actu intelligens; ideo in Deo Verbum mentis, quod format de ſeipſo, eſt Deus, quia non ſolum eſt *Deus intellectus, ſeu Deus in eſſe intelligibili,* id eſt repræſentatiuo, & Imago Dei,ſed eſt verus Deus, quia habet idem eſſe, & eandem eſſentiam cum Deo, quia quidquid exiſtit in Deo Deus eſt. Ac proinde, non ſolum eſt Deus intellectus, ſed Deus intelligens, non ſolum Deus in eſſe repræſentatiuo,& intelligibili,ſed Deus in eſſe reali.

Cur autem Verbum mentis appelletur proles, & conceptio, & partus intellectus, explicat optimè

idem

idem S.Thom.opusc.2.seu in compendio Theologiæ cap.37. Probat cap.36.ponendum esse Verbum in divinis: *Quia Deus seipsum intelligit, omne autem intellectum in intelligente est, vnde oportet Deũ in seipso esse tanquam intellectum in intelligente; intellectum autem, prout in intelligente, est Verbum quoddam intellectus, hoc enim exteriori voce significamus, quod interius intellectu comprehendimus: sunt enim secundum Philosophum voces signa intellectuum: oportet igitur in Deo ponere Verbum ipsius.* Postquam hoc probavit
„ subiungit in cap.38. Id autem quod in intellectu
„ continetur, vt interius Verbum, ex cõmuni vsu lo-
„ loquendi conceptio intellectus dicitur: nam cor-
„ poraliter quidem aliquid concipi dicitur, quod in
„ vtero animalis viuifica virtute formatur, mare a-
„ gente, & fœmina patiente, in qua fit conceptio ita
„ quod ipsum conceptum pertinet ad naturã vtrius-
„ que, quasi secundum speciem conforme. Quod au-
„ tem intellectus comprehendit, in intellectu for-
„ matur, intelligibili quasi agente, & intellectu qua-
„ si patiente. Et ipsum, quod intellectu comprehen-
„ ditur, intra intellectum existens conforme est, &
„ intelligibili moventi, cuius quædam similitudo
„ est, & intellectui quasi patienti, secundum quod
„ esse intelligibile habet. Vnde id, quod intellectu
„ comprehenditur, non immerito conceptio intel-
„ lectus vocatur. Rursus cap.39. in hoc differẽtiam
„ considerat. Nam cum id quod intellectu concipi-
„ tur, sit similitudo rei intellectæ eius speciem re-

„ præsentatis, quædam proles ipsius esse videtur.
„ Quando igitur intellectus intelligit aliud à se, res
„ intellecta est sicut pater Verbi in intellectu con-
„ cepti, ipse autem intellectus magis gerit similitu-
„ dinem matris, cuius est; vt in ea fiat conceptio.
„ Quando verò intellectus intelligit seipsum, Ver-
„ bum conceptum comparatur ad intelligentem, si-
„ cut proles ad patrem. Cum igitur de Verbo lo-
„ quamur, secundum quod Deus seipsum intelligit,
„ oportet quod ipsum Verbum comparetur ad
„ Deum, cuius est Verbum, sicut filius ad Pa-
„ trem.

Itaque dum Christiani credimus Deum habere Filium, credimus Deum dum seipsum intelligit producere Verbum quoddam internum, quod omnes eius perfectiones perfectissime repræsentat; & credimus hoc Verbum esse personam distinctam à persona producente, & esse Filium Dei. Vnde idem est formalissime in Deo dari Verbũ productum ad exprimendas perfectiones personæ producentis, ac dari in divinis Filium. Sicut ergo certum est, Deum non indigere fœmina, vt intra se producat Verbum mentis; ita certum est non indigere fœmina vt habeat Filium sibi consubstantialem. Et ideo Evangelista Ioannes illud Verbum, quod erat in principio, & per quod omnia facta sunt, postea appellat *Vnigenitum Dei Filium*, dum ait: *Et Verbum caro factum est, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre.*

Non

Non caret autem misterio, quod Ioannes Filium Æternum Dei voluerit potius explicare nomine Verbi quam nomine Filij, quamvis re ipsa idem omninò sit Verbum Dei, & Filius naturalis Dei. Vt enim inquit D. Thomas ibidem cap. 40. *Ne aliquis audiens nomen Patris, & Filij, carnalem generationem suspicaretur, secundum quam apud nos Pater dicitur, & Filius, Ioannes Euangelista, cui reuelata sunt secreta Cœlestia, loco Filij ponit Verbum, vt generationem intelligibilem cognoscamus.*

Rem hanc egregie explicat S. Thom. opusculo tertio; interrogatus enim à Cantore Antiocheno, quomodo respondendum esset Sarracenis irridentibus Christianos, quia dicimus Christum esse Dei Filium, cum Deus vxorem non habeat; respondet cap. 3. derrisibilem esse irrisionem, qua nos irrident, quia ponimus Christum esse Filium Dei viui, quasi Deus vxorem habuerit, cum enim carnales sint, non possunt nisi ea, quæ sunt carnis, & sanguinis cogitare, & statim explicat modum, quo Deus sine vxore filium habere potest.

„ Quilibet enim sapiens (inquit) considerare potest quod non est idem generationis modus in omnibus rebus, sed in vnaquaque re invenitur generatio secundum proprietatem suæ naturæ. In animalibus quidem per maris, & fœminæ cõmixtionem, in plantis verò per pullulationem, sei generationem, atque in alijs aliter. Deus autem non est carnalis naturæ, vt fœminam requirat, cui cõ-

„ miſceatur ad prolis generationem, ſed eſt ſpiri-
„ tualis naturæ, ſivè intellectualis, immó magis ſu-
„ per omnem intellectualem. Eſt ergo in eo acci-
„ pienda generatio ſecundum quod convenit intel-
„ lectuali naturæ. Et quamvis intellectus noſter ab
„ intellectu diuino deficiat, non poſſumus tamē ali-
„ ter loqui de intellectu diuino, niſi ſecundum ſimi-
„ litudinem eorum, quæ in intellectu noſtro inveni-
„ mus. Eſt autem intellectus noſter aliquando qui-
„ dem in potentia intelligens, aliquando in actu.
„ Quandocumque autem actu intelligit, quoddam
„ intelligibile format, quod eſt quædam proles ip-
„ ſius: vnde & mentis conceptus nominatur. Et
„ hoc quidem eſt, quod voce exteriori ſignificatur:
„ vnde ſicut vox ſignificans, verbum exterius dici-
„ tur, ita interior mentis conceptus verbo exteriori
„ ſignificatum, dicitur verbum intellectus, ſeù men-
„ tis. Hic autem mentis noſtræ conceptus non eſt
„ ipſa mentis noſtræ eſſentia, ſed eſt quoddam acci-
„ dens ei, quia nec ipſum intelligere noſtrum, eſt
„ ipſum eſſe intellectus, alioquin nunquam intellec-
„ tus eſſet, quin actu intelligeret. Verbum igitur
„ noſtri intellectus ſecundum quandam ſimilitudi-
„ nem dici poteſt, vel conceptus, vel proles; & præ-
„ cipuè cum intellectus ſeipſum intelligit, in quan-
„ tum ſcilicèt eſt quædam ſimilitudo intellectus
„ procedens ab intellectuali eius virtute: ſicut & fi-
„ lius habet ſimilitudinē patris, procedens ab eius
„ generatiua virtute. Non tamen propriè Verbum
no-

,, noſtri intellectus poteſt dici proles, vel filius, quia
,, non eſt eiuſdem naturæ, cuius eſt intellectus no-
,, ſter. Non autem omne quod procedit ab aliquo,
,, etiam ſi ſit ei ſimile, dicitur filius, alioquin imago
,, ſui, quã aliquis pingit, propriè filius diceretur; ſed
,, ad hoc, quod ſit filius, requiritur, quod procedens
,, ab altero ſimilitudinem habeat eius, á quo proce-
,, dit, & ſit eiuſdem naturæ cum eo.

,, Quia verò in Deo non eſt aliud intelligere quã
,, ſuum eſſe, conſequenter, neque Verbum, quod in
,, intellectu eius concipitur, eſt aliquod accidens,
,, aut aliquid alienum ab eius natura, ſed ex hoc ip-
,, ſo, quod Verbum eſt, habet rationem proceden-
,, tis ab altero, & vt ſimilitudo eius, cuius eſt Ver-
,, bũ: hoc enim in Verbo noſtro reperitur, ſed iſtud
,, Verbum Dei habet vlterius, quod non ſit aliquod
,, accidens, nec aliqua pars Dei, qui eſt ſimplex, nec
,, aliquid alienum à Diuina natura, ſed quoddam
,, completum ſubſiſtens in natura divina habens ra-
,, tionem ab altero procedentis: ſine hoc enim Ver-
,, bum intelligi non poteſt. Hoc autem ſecundum
,, humanæ locutionis conſuetudinem nominatur fi-
,, lius, quod procedit ab alio in ſimilitudinem eius,
,, ſubſiſtens in eadem natura cum ipſo. Secundum
,, igitur, quod diuina verbis humanis nominari poſ-
,, ſunt, Verbum intellectus diuini Filium Dei nomi-
,, namus: Deum verò, cuius eſt Verbum, nomina-
,, mus Patrem, proceſſum Verbi dicimus eſſe gene-
,, rationem filij immaterialem, nõ autem carnalem,

„ ſicut carnales homines ſuſcipiatur; eſt autē aliud,
„ in quo excedit prædicta filij Dei generatio om-
„ nem generationem humanam, ſivè materialem ſe-
„ cundum quam homo ex homine naſcitur: ſivè in-
„ telligibilem, ſecundum quam Verbum accipitur
„ in mente humana. In vtraque enim illud, quod
„ per generationem procedit, invenitur poſterius
„ tempore eo, à quo procedit. Pater enim non ge-
„ nerat ſtatim à principio ſui eſſe, ſed oportet, quod
„ de imperfecto ad ſtatum perfectum veniat, in quo
„ generare poſsit. Nec iterum ſtatim vt generatio-
„ ni operam dat, filius naſcitur, quia carnalis gene-
„ ratio in quadam mutatione conſiſtit, & ſucceſsio-
„ ne: ſecundum intellectū etiam non ſtatim á prin-
„ cipio homo eſt aptus ad intelligibiles conceptus
„ formandos, ſed poſtquam ad ſtatum perfectionis
„ venit. Vnde non ſemper actu intelligit, ſed potē-
„ tia eſt intelligens tantum, & poſt fit intelligens
„ actu, & iterum deſinit actu intelligere, & remanet
„ intelligens in potentia, vel habitu tantum. Sic er-
„ go Verbum homine poſterius invenitur tempore,
„ & deſinit aliquando eſſe ante quam homo. Im-
„ poſsibile eſt autem, iſta duo Deo convenire, in
„ quo nec imperfectio, nec mutatio locum habet,
„ nec etiam exitus de potentia ad actum, cum ſit
„ actus purus, & primus. Verbum ergo Dei coæter-
„ num eſt ipſi Deo. Eſt autem, & aliud, in quo Ver-
„ bum noſtrum differt à Diuino. Intellectus enim
„ noſter non ſimul intelligit omnia, neque vnico
„ actu.

„ actu, sed pluribus, & diversis, & ideo verba intellectus nostri sunt multa, sed Deus omnia simul intelligit; & vnico actu, quia eius intelligere non potest esse nisi vnicum, cum sit suum esse, vnde sequitur quod in Deo sit vnum Verbum tantum. Vlterius est consideranda alia differentia, quòd scilicet Verbum intellectus nostri non adæquat intellectus virtutem, quia cum aliquid mente concipimus, adhuc possumus alia multa concipere: vnde Verbum nostri intellectus imperfectum est, & in eo potest compositio accidere, dum ex multis imperfectis fit vnum Verbum perfectius, sicut cum intellectus concipit aliquam enunciationem, seu definitionem alicuius rei: sed Verbum Divinum adæquat virtutem Dei, quia per suam essentiam seipsum intelligit, & omnia alia: vnde quanta est essentia, tantum est Verbum, quod concipit per essentiam suam, se, & omnia alia intelligendo. Est ergo perfectum, simplex, & æquale Deo, & hoc Verbum Dei Filium nominamus ratione iam dicta, quod eiusdem naturæ cum Patre, & Patri coæternum Vnigenitum, & perfectum confitemur.

***

CAPVT V.

Cur Euangeliſta non dixit, Verbum homo, ſed Verbum caro factum eſt, *vbi refutantur variæ Hæreſes contrariæ myſterio Incarnationis.*

PRius explicanda ſunt verba illa. *Et Verbum caro factum eſt.* Particula illa, *Et*, denotat illud ipſum Verbum de quo paulo ante dixerat, *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*, *&c.* factum eſſe carnem. *Caro* autem ibi, vt ſupra oſtendimus, pro toto homine ſumitur vt idem ſit, ac *Verbum factum eſt homo*; frequens enim figura eſt, vt pars pro toto accipiatur, & ſic ſæpè accipitur in ſcriptura caro pro homine, vt Geneſ. 8. *Omnis caro corruperat viam ſuam.* Et Iſai. 40. *Videbit omnis coro ſalutare Dei.* Et Rom. 3. *Ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro.* Vt autem notat Cyrillus lib. 1. in Ioan. cap. 15 Non dixit Euangeliſta, *Verbum venit in carnem*, ne ſic Verbum eſſe in Chriſto intelligeremus, ſicut eſt in Prophetis, & iuſtis. In hos enim per lumen prophetiæ, aut per gratiam veniſſe dicitur: ſed dixit, *Verbum caro factum eſt*, vt ſignificaret, vnionem phyſicam, & realem factam eſſe inter perſonam Verbi, & naturam humanam, ita vt incæperit in tempore eſſe homo, qui ſemper eſt Deus: & denotaret, in Chriſto convenire duplicem naturam, diuinam, & humanam, in eãdem perſonam, ita vt Deus ſit homo, & homo ſit Deus; id eſt eadem

per-

persona sit habens naturam diuinam, & humanam.

In illis tamen verbis impegerunt Hæretici. Nam in primis Arrius, vt testatur Ambr. lib. de Incarn. Domin. Sacram. cap. 7. asserebat Verbum carnem solam assumpsisse, & in Christo Verbum esse loco animæ. Verum Hæresis hæc præter quam quod in multis Concilijs æcumænicis est damnata, & in symbolo Athanasij reprobatur, falsitatis convincitur ex illis verbis Christi Ioann. 12. *Anima mea turbata est.* Et Matth. 27. *Tristis est anima mea.* Turbatio enim, & tristitia nequit convenire Christo ratione Verbi, quod incapax est tristitiæ; debet ergo convenire ratione animæ creatæ viuificantis carnem; nam caro capax non est tristitiæ, & doloris, nisi informetur animà. Deinde cum Verbum assumpserit naturam nostram, vt eam sanaret, eam præcipuè debuit assumere partem, quæ plus indigebat sanitate; hæc autem est anima rationalis, quæ initium fuit peccati, & in qua peccatum immediatè existit. Præterea Apolinaris impugnatus à Nazianzeno Epist. 1. ad Clidon. sciens, carnē propriè dici non posse, nisi sit animata, concedebat quidem, Verbum assumpsisse carnem animatam animá sensitiuá, non tamen animatam animà rationali, ac proinde dicebat; Verbum assumpsisse animam sensitiuam, non rationalem. Hæc etiam Hæresis in multis Concilijs damnata, manifestè impugnatur ex illis verbis Ioan. cap. 23. *In manus tuas Domine commendo spiritum meum*, ex quibus constat Christum habuisse spiritum, id est animam rationalem,

lem, quem emiſsiſſe dicit Euangeliſta, dum ſpirauit; Matth. 27. v. 50. *Ieſus autem iterum clamans voce magna, emiſsit ſpiritum.* Et ratio facta contra Arrium, hâc etiam Hæreſim iugulat. Et vtraque apertè reijcitur; quia de fide eſt, Chriſtum eſſe hominem, & Filium hominis, vt conſtat ex illis verbis Pauli Roman. 5. *Gratia vnius hominis Ieſu Chriſti in plures abundauit.* Et ex illis 1. ad Corinth. 15. *Primus homo de terra terreſtris, ſecundus homo de Cœlo Cœleſtis: & per hominẽ mors, & per hominem reſurrectio mortuorum*; ex qua comparatione liquet, Chriſtum verè, & propriè eſſe hominem ſimilem Adamo quoad omnem perfectionem, & proprietatem naturalem. Non foret autem homo, ſi non haberet animam rationalem; quia homo eſſentialiter eſt animã rationale. Habet ergo animam rationalem, quæ ſimul eſt ſenſitiua, & munus etiam vegetatiuæ exercuit in vita mortali.

Hoc ſuppoſito inquirimus, cur Euangeliſta dixit, *Verbum caro factum eſt*, nec enim exiſtimandum eſt, carere myſterio, quod ita loquatur, cum potuerit facilius, & non oblatá occaſione errandi Arrio, & Valentino, dicere, *Verbum homo factum eſt.* Varias rationes aſsignant Patres, & Doctores, quas referre expedit, vt Chriſti miniſter poſsit plenius myſterium Incarnationis explicare.

Cyrillus lib. 1. in Ioann. cap. 15. ait, ideo vſum fuiſſe Euangeliſtam illa loquendi forma, vt ſignificaret, humanam carnem, quæ per peccatum mortalis facta fuerat, per coniunctionem Verbi, id eſt, naturalis,

&

& immortalis vitæ, immortalitatem esse consecutam. Augustinus, vt commendaret Christi humilitatem, qui nostræ salutis causa carnis nomen sibi indignum non putauit. Theophilactus, vt singularem Dei erga homines beneuolentiam declararet, qui propter ipsos caro, id est, res omnium fere vilissima, factus est.

Alias rationes satis congruas adducit Toletus: Prima est, vt sic magis exprimeretur extremorum distantia: sicut enim cum dixit *Verbum*, natura spiritualis, & intellectiua significatur, quam vox *Filius* non ita indicabat: sic dum dicit, *caro*, ostendit quod sensibilius est, & magis remotum à natura intellectuali; atque ita duorum extremorum maxima distantia describitur, dum dicitur, Verbum intellectuale, spirituale, & inuisibile ad carnem sensibilem, corporalem, & visibilem descendisse: factamque esse vnionem, inter extrema adeo distantia: quæ enim maior dissimilitudo, quam ea, quæ intercedit inter summum spiritum, & corpus? Altera causa est, quia sic magis declaratur coniunctio Verbi cum natura nostra. Si enim dixisset, *Verbum homo factum est*, posset existimari, hoc esse factum, quia Verbum assumpsit animam rationalem existentem in carne, non tamen, quia immediatè sibi vniuerit carnem: at dum dicitur *caro factũ*, non relinquitur dubitandi locus, an assumpserit animam. Si enim vniuit secum carnem, à se maxime distantem, dubitari non potest, quod vniuerit animam, quæ cum sit immortalis, & spiritualis, minus ab ipso di-

distat. Vltima denique causa fuit, quia illo loquendi modo significare voluit, Verbum naturam humanam assumpsisse ex illa eàdem massà, in qua erat peccatum; seu carnem deriuatam, & descendentem ab Adamo, qui peccauit, id est carnem mortalem, & passibilem, similem nobis; sine peccato quidem, sed tamen *in similitudine carnis peccati*, vt loquitur Paulus Rom. 8. ante peccatum non appellatus est homo caro, post peccatum verò vocatus est à Deo *caro* in cōtemptum, & opprobrium, vt agnosceret, quantum dignitatis amiserit per peccatum, quia enim spreuit rationem, & Dei mandatum, subiectus est carni rebelli, & passibili; dictumque ei est, *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est.* Vt ergo significaret Euangelista, Verbum non assumpsisse carnem aliquam è Cœlo delapsam, dicit, *Verbum caro factum est*, id est, factum est homo similis Adamo, & nobis, qui in pœnam peccati *caro* dicimur: quamvis enim Christus segregatus fuerit à peccatoribus, & rebellionis appetitus incapax fuerit, tamen assumpsit carnem passibilem similem nostræ in omnibus, vno excepto peccato.

Maldonatus arbitratur, veram rationem, ob quā Euangelista vsus est illo loquendi modo, fuisse, quod hominem Verbo opponere voluit, id est infimum summo. Propterea Filium Dei, qui homo factus est, non Filium, sed Verbum appellauit (inquit) quod summam declarat potentiam: *Tribuitur enim potentia Verbo Dei, quia omnia, quæ vult Verbo facit. Omnipotens*

(in-

(inquit Sap. 18. 15.) *Sermo tuus exiliens de Cælo à regalibus ſedibus, durus bellator in mediam exterminij terram proſiliuit.* Et Hæbr. 13. *portans omnia Verbo virtutis ſuæ. Ideo hominem è contrario, non hominem, ſed carnem vocauit, quod verbum ſummam ſubiectionem, ſummam ſignificat infirmitatem, vt appareat, quantus Deus quantillus ſit factus homo.*

Nec ex eo quod Euangeliſta dicat, Verbum factũ fuiſſe carnem, ſequitur diuinam Verbi naturam converſam fuiſſe in carnem, vt ſomniarunt Hæretici, quos impugnat Ambroſ. lib. de Incarn. Dom. Sacr. cap. 6. vt enim inquit Gregor. Epiſt. 61. hanc Hæreſim impugnans, *Verbum carnem dicimus factum, non immutando quod erat, ſed ſuſcipiendo quod non erat, noſtra auxit, ſua non minuit.* Sic ex eo quod dicamus, hominem factum eſſe ſanum, non ſequitur hominem converſum eſſe in ſanitatem, ſed ſolum ſequitur recepiſſe ſanitatem, manente natura hominis, & natura ſanitatis. Sic cum Geneſ. 2. dicitur, *Factus eſt homo in animam viuentem,* non ſignificatur converſum eſſe in animam viuentem, ſed ſolum ſignificatur ſuſcepiſſe à Deo animam viuentẽ. Ex eo ergo quod Verbum caro factum ſit, non ſequitur, quod converſum fuerit in carnem, ſed ſolum ſequitur quod manente propriâ naturâ, ſuſcepit carnem, ſeu naturam humanam ſub vnitate perſonæ, vniendo perſonæ diuinæ naturam humanam, à qua Deus denominatur homo, ad modum quo homo à ſanitate denominatur ſanus, & ab albedine denominatur albus. Quamvis enim hu-

humanitas sit substantia, dum tamen vnitur personæ diuinæ comparatur ad illam quasi entis ens, quia iã illa humanitas non est sui, sed est Verbi, cui tribuuntur operationes illius, sicut operationes accidentis tribuuntur substantiæ, vt explicui 3. selectarum Disputationum ex vniuersa Theologia Scholastica, disp. 27. sect. 5. & 6. Verbum enim est, quod denominatur homo, & non ipsa humanitas, quia Verbum est suppositum habens humanitatem, & per illam tãquam per instrumentum sibi coniunctum operatur, siquidem mediante vnione hypostatica impeditum est, ne humanitas illa sit suppositum, & persona, quia mediante vnione hypostatica factum est, vt existat in alio digniore se, cui tribuantur eius operationes; foret autem homo, si per se, ac separatim existeret, ac proinde tunc foret persona creata: at dum est in Christo, non est persona, sed existit in alio tanquam in supposito, & personà.

Et ex illis verbis. *Verbũ caro factum est*, confutatur Hæresis Valẽtini, qui, vt refert Tertul. lib. 1. de carne Christi dicebat, corpus Christi esse naturæ, & substãtiæ cœlestis, non de nostrà substantià. Confutatur etiã Hæresis Eutychetis, qui asserebat ante incarnationẽ duas fuisse naturas, diuinam, & humanam; post vnionem verò vtramque fuisse permixtam, & vnam tertiam ex vtraque resultasse naturam; quam hæresim damnauit Concilium Calcedonense sub Leone I. anno 451. quod fuit quartum generale, & æcumenicum. Confutatur, inquam, quia si Verbum caro factũ est;

est; manet igitur post vnionem natura carnis, & non est in tertiam conversa naturam. Quod si conversa esset in tertiam naturam, Christus nec esset Deus, nec esset homo, quia nec haberet naturam diuinam, nec humanam, sed aliam, â qualibet ex illis distinctam. Fides ergo vera docet, diuinam naturam, & humanam in Christo verè, & propriè reperiri sine confusione, & promixtione destruente distinctionem.

Confutatur etiam ex illis verbis Hæresis Manichæorum, qui teste August. lib. de Hæresib. cap. 46. veritatem carnis negaverunt in Christo, affirmantes, illius carnem apparentem fuisse, non veram: nam si res ita se haberet, falsum dixisset Evangelista.

Item impugnatur Hæresis Cherynthi, qui teste Irinæo lib. 1. cap. 25. affirmavit, Christum esse purum hominem, & tunc incepisse, quando natura humana in vtero Virginis concepta est: contra quem Ioannes scripsit Evangelium, & dum dixit, Verbum fuisse ante omnia, & per ipsum omnia creata, facta fuisse, & postea ait, hoc Verbum factum esse carnem, apertè definit, Christum esse illud Verbum æternum indutum carne, id est naturà humanà ac proinde apertè significat, personam Christi non incæpisse, quando incępit eius natura humana, sed ab æterno fuisse in natura divina, & in tempore extitisse in natura humana, illam sibi physicè vniendo.

Denique illis verbis confutatur Hæresis Nestorij damnata in Concilio Ephesino sub Celestino I. an-

no 431. qui vt perhibet S. Gregorius lib. 4. Epist. 31. duas personas in Christo ponebat, divinam, & humanam, increatam, & creatam, negabatque, duas naturas, divinam, & humanam, convenisse in eamdem personam. Confutatur inquam, quia si *Verbum caro factum est*, id est, si Verbum factum est homo: ergo persona Verbi, quæ ante Incarnationem erat præcise Deus, incæpit esse homo in ipso instanti Incarnationis, quia incæpit habere naturam humanam sibi vere, & physicè vnitam: idem enim est esse hominem, ac habere naturam humanam verè, & propriè, sive per identitatem, vt illam habet purus homo, v.g. Petrus, vel per vnionem physicam, & realẽ, vt illam habet Verbum. Nec enim homo solum habet verè, & propriè animam cùm qua identificatur inadæquaté, sed etiam habet verè, & propriè accidẽtia, cùm quibus vnitur, & habet brachium continuatum per physicam vnionem cum corpore, quo amputato, manet nihilominus essentia vera hominis. Illa autem verba *Verbum caro factum est*, denotant veram, & physicam vnionem inter hypostasim Verbi, & naturam humanam; posita autem hac vnione physicâ, non potest dari in Christo nisi vnica persona cum duplici natura: & ideò S. Cyrillus Alexandrinus, qui præfuit Concilio Ephesino, vt Legatus Sedis Apostolicæ, dixit, fore in Ecclesia Dei pacem, si Nestorius admitteret veram, & physicam vnionem inter Verbum, & humanitatem, & non tantum vnionem moralem per conformitatem voluntatum, vt dixi t. 3. selectarum, disp. 27. num. 56.

CA-

CAPVT VI.

Ostenditur contra Mahumetanos pluritas personarum in Deo, & Christum esse Filium naturalem Dei, verumque Deum ex Diuinis testimonijs visionum, & miraculorum.

QVæ supra rationem sunt, rationibus persuaderi non possunt, sed Deo revelanti credenda sunt: sicut autem *qui citò credit leuis est corde*; ita qui credere non vult, vbi sunt vrgentissima credendi fundamenta, quæ morali cũ evidentià probant, mysterium aliquod esse à Deo revelatum, inexcusabiles sunt apud Deum. Et in vtroque Mahumetani peccant, qui sine vllo fundamento credunt, Mahumetũ fuisse verum Dei Prophetam, & vera esse quæcunque in Alcorano scripta reliquit: & credere nolunt, Christum esse Deum, & dari in Deo Trinitatem personarum, quamvis dentur evidentia argumenta credibilitatis, quæ manifestè convincũt, illa mysteria fuisse á Deo revelata, si attente, & sine præiudicio considerentur. Ideò postquam authoritate Scripturarum, quias Mahumetus non negavit, apertè probavi divinitatem Christi, & pluralitatem Divinarum Personarum, placuit adijcere argumenta petita à divinis visionibus, & miraculis, quibus Deus confirmare voluit fidem Catholicam contra Arrianos, & Nestorianos, quorum Hæresim toties damnatam in Ec-

clesia Christi, Mahumetus renovauit, quæ vt maiorem fidem faciant, hic narrare libet verbis sapientissimi, & venerabilis Cardinalis Bellarmini, qui contra Hæreticos quosdam modernos sui temporis, eandem Hæresem renovantes, ea scripto tradidit tom. 1. Controversiarum lib. 1. de Christo cap. 12. fidelissimè omnia referens. Sic ergo ait.

„ Prævidens Spiritus Sanctus Arrianam Hæresim „ sæpius renovandam, & plurimum Ecclesiæ nocituram, testatissimum esse voluit, eam verissimam esse „ Hæresim.

Primò igitur annis circiter quinquaginta ante exortam Arrij. Hæresim apparuit S. Gregor. Thaumaturgo Virgo Maria, & cum ea S. Ioannes Evangelista: & Virgine imperante, Ioannes tradidit Gregorio eam fidei confessionem, in qua prædicatur Verbum Deus verus, æternus, invisibilis, increatus, & Trinitas consubstantialis. Refert hanc visionem Gregorius Nysenus in oratione de laudibus eiusdem Thaumaturgi.

Secundo, paulò ante Arrianam Hæresim revelauit Deus S. Antonio, vt Athanasius scribit in eius vita, horribilia illa mala, quæ Arrius in Ecclesiam invecturus erat. Ex quo factum est, vt Antonius nullũ Arrianum ad montem suum ascendere pateretur, sed vt pestem quandam ex toto illo monte fugaret.

Tertio, circa idem tempus S. Petro Martyri Episcopo Alexandrino, cùm iàm prima semina Arrianæ Hæresis apparere cæpissent, apparuit in carcere

Chri-

Christus veste scissâ à summo vsque deorsum, & cum S. Petrus rogaret, quid hoc sibi vellet, responsum accepit: Arrius hoc fecit, quia populum meum à me separavit. Scribunt Beda, & Ado in Martyrologijs 25. Novembris.

Quarto, Arrius ipse Constantinopoli in publicis latrinis subità ventris solutione occupatus, intestina omnia cum vitâ profudit. Scribunt hæc Athanasius in oratione prima contra Arrianos, Ruffin in lib. 10. Histor. cap. 13. Gaudentius in Epist. ad Paulum. Epiphanius Hæresi 68. 69. & alij. Addit Athanasius in Epist. ad Serapionem fratrem, antequam hoc fieret, Arrium Constantino iure iurando affirmasse, se Catholicam fidem colere: à Constantino autem audivisse. Si recta est fides tua, bene iurasti, si autem impia est, & tamen iurasti, Deus te pro iuramento condēnet. Deinde cum vellet Arrius vi in Ecclesiam intrare, scribit ibidem Athanasius, S. Alexandrum Episcopum Constantinopolitanum orasse Deum, vt si permitteret Arrium ingredi Ecclesiam, tolleret se de hoc mundo: sin autem Ecclesiæ parceret, tolleret Arrium.

Ex quo intelligimus, non casu factum fuisse, vt tam fœdà morte Arrius extingueretur; sed planè Dei providentià singulari; qui ea ratione implere voluit, & pij Principis comminationem, & S. Pontificis orationem. Ipse Dominus, inquit Athanasius, Iudicem se præbens, Arrianam Hæresin condemnavit.

Quintò, cùm Lucius Episcopus Arrianus Catho-

licos vbique persequeretur: Monachi, his verbis miracula faciebant. In nomine Iesu, quem Lucius persequitur, surge, & ambula. Scribit Ruffinus lib. 11. histor. cap. 4.

Sexto, S. Hilarius ab Arrianis in exilium relegatus, Insulam quandam solo imperio, & præsentiâ suâ à serpentibus liberavit, postmodum etiam mortuum ad vitam revocauit, vt scribit Fortunatus in eius vita. Septimo, cũ S. Martinus, vt Sulpitius scribit, quia adeo vehementer Arrianis resistebat, publicè virgijs cæsus, & à patria expulsus fuerit, interim innumerabilibus quotidie miraculis corruscabat.

Octavo, S. Basilius, cum quæstio esset de quadam Ecclesia, vtrum eam Catholici, an Arriani possidere deberent, conditionẽ illis obtulit, vt Ecclesia firmissimis repagulis clauderetur, & eorũ esset, qui iuxta suam fidem orantes solo verbo, nulla vi alia externa adhibita, eam aperirent. Accepta conditione priores Arriani diù orantes iuxta fidem suam nihil efficere potuerunt: deinde Basilio cum Catholicis orãte tanta vi continuo fores Ecclesiæ apertæ sunt, ac si verba illa tonitrua quædam fuissent. Scribit hoc Amphilochius in vita Basilij.

Nono, cum Iustina Imperatrix Arriana, cum suis Ambrosium, & Catholicos persequeretur, revelauit Deus eidem Ambrosio corpora incorrupta S. Gervasij, & Prothasij, & per ea cæcum illuminavit, multaque alia edidit miracula. Fuisse autem hac ad Arrianorum confusionem, docet Augustinus lib. 6. confes.

feſ.cap. 7. & idem etiam patet ex eo quod Arriani quantum poterant iſta miracula calumniabantur, vt ipſe Ambroſius teſtis eſt in ſermone de S. Gervaſio, & Prothaſio. Decimo, ſcribit Victor Vticenſis lib. 1. de perſecutione Vvandalica, cum S. Martyres pro fide Catholica ab Arrianis flagellarentur vſque ad oſsium denudationem, ſæpè accidiſſe, vt ſequenti die divino miraculo incolumes conſpicerentur, lib. 2. idem Author ſcripſit, à S. Eugenio cæcum illuminatum eo ipſo tempore, quo Arriani Catholicos maximè vexabant: lib. 3. ſcribit aliquot Catholicis hominibus iuſſu Regis Arriani linguas radicitus evulſas fuiſſe, & eos tamē ſemper loquutos optimè quoúſque vixerunt. Cuius miraculi meminit etiam S. Gregorius lib. 3. dial. cap. 32. ac dicit, ſe loquutum cum quodam Epiſcopo ſene, qui vnum ex illis viderat ſine lingua loquentem. Vndecimo, idem Gregorius eodem lib. 3. cap. 29. 30. & 31. tria mirabilia narrat, quæ ſuo tempore, acciderunt: primum accidit in Vrbe Spoletana. Cum enim Arrianus, Epiſcopus in Eccleſiam S. Pauli intrare, & ſuo errori eam Eccleſiam dedicare vellet, Catholici metuentes Ecſiam lampadibus omnibus extinctis diligentiſsime clauſerunt: ſed cum accederet Arrianus cum ſuorũ grege impetum facturus, continuo omnes portæ ſimul magno fragore edito per ſe patuerunt, & effuſſo cœlitus lumine lampades omnes accenſæ ſunt, ſed ſimul cæcitate Epiſcopus percuſſus eſt, tantoque terrore omnes affecti, vt intrare auſi non fuerint, ſed

 Epiſ-

Episcopum suum cæcum effectum in domum suam confusi retulerint. Secundum Romæ accidit. Nam cum Ecclesiam quandam, quę Arrianorum fuerat, ipse B. Gregorius introductis Sanctorum reliquijs reconciliasset, Diabolus in specie horrenda suis exivit. Item nubes lucidissima super altare descendit, & simul ingens suavitas odoris in eum omnem locum effusa est, lampadesque omnes accensæ divinitus.

Tertium in Hispania; vbi cum Hermenegildus Regis Filius à Patre Arriano propter fidem necatus esset, visæ sunt noctu circa eum lampades accensæ, & Angelorum cantus à multis est auditus. Duodecimo, vt scribit Gregorius Turonicus lib. 2. Histor. Franc. cap. 3. cum in Africa Cirola quidam Patriarcha Arrianorum Catholicos persequeretur, & eodem tempore tres Sancti Episcopi, Eugenius, Vindemalis, & Longinus, qui præter cæteros ei resistebant omnes miraculis coruscarent, voluit etiam Hæreticus miraculum facere; itaque cuidam quinquaginta aureos numeravit, vt se cæcum fingeret: sed dum transeunte per viam Cirola, ille cæcum se simulans Cirolæ auxilium postularet, accessit Cirola, & oculos eius tetigit, imperans vt videret in signum veritatis, quam prædicabat, repente vero tantus ardor oculos illius miseri occupavit, vt coactus fuerit manibus eos comprimere ne è fronte exilirent: tum vero detexit dolum, & fidem Catholicam alta voce confessus, à Sancto Eugenio signo Crucis repente curatus est.

His

His igitur, alijsque divinis testimonijs satis apertè probatur eorum sententiam Deo inimicam esse, qui Dei Filium Deum verum esse negant. Hucusque Bellarminus. Idque ipsum alijs miraculis comprobatur, nimirum omnibus illis, quæ Sancti ediderunt in nomine Iesu-Christi Filij Dei viui, & quia credebant Christum esse Deum. Talia sunt omnia miracula, quæ operati sunt Martyres, & Confessores in testimoniū Fidei Christianæ, & quæ operati sunt Apostoli. Adducat in medium Christi Prædicator illustriora ex ijs, quæ leguntur in Breviario Romano in lectionibus Sanctorum. Vt in lectionibus S. Clementis, S. Ceciliæ, S. Catherinæ, S. Priscæ Virg. & Martyris, S. Agnetis, S. Gregorij Taumathurgi, S. Nicolai Episcopi, S. Martini Episcopi, S. Pauli Eremitæ, S. Antonij Abbatis, S. Sylvestri, S. Stanislai Episcopi, S. Ildephonsi, S. Bernardi, S. Xaverij, & aliorū Confessorū, & Martyrū, qui gloria miraculorū manifesta floruerūt.

Quibus addo miraculosam vindictam, quàm Deus sumpsit de quodam Præfecto Ægypti Mahumetano fratre *Abdulmelici* Regis Sarracenorum, quem Rex ipse præcefecerat Ægypto, & vocabatur *Abdulazizus*. Ægrè ferebat Barbarus iste, quod Christiani Imagines Christi, tanquam Filij Dei, & Imagines B. Mariæ Virginis, tanquam Matris Dei venerarentur: & sacrilege expuit in Christū, & eius Matrem; & statim cœlestis vindicta venit super eum. Rem narrat Georgius Almacinus Mahumetanus historicus summæ authoritatis apud Turcas lib. 1. historiæ Sarrace-

„ ni-

„ nicæ cap. 12. pag. 81. his verbis: Habent autem vi-
„ tæ Patriarcharum (Alexandrinorum Iacobitarum)
„ Abdulazizum ingressum Templú Monasterij Hu-
„ livanensis vidisse figuram Dominæ habentis Do-
„ minum Christum in vlnis suis, & spuisse in eos: at-
„ que ea nocte in somno suo vidisse Dominú Chri-
„ stum iubentem, vt occideretur, seque ilicò lancea
„ in latere suo transfossum, indeque mox experrectú
„ valdé fuisse consternatum, & expiravisse eadem
„ nocte. Hæc ille, quàm historiam dum non repro-
bat, approbat Author iste Christianorum inimicus. Accidit hic casus anno Ægyræ Maurorum 85. & Christi 734.

Innumera etiam miracula, quæ B. Virgo Maria invocata vt Dei Mater à Catholicis omni sæculo patravit, claré probant, illam esse Dei Matrem, & consequenter Christum eius Filium esse verum Deum, neque enim alia ratione est Dei Mater, nisi quia est Mater Christi, qui est verus Deus, & homo. Inter hæc miracula celebre est illud, quod operata est cum Sancto Ioanne Damasceno, cui accusato de proditione apud Regem Sarracenorum amputata fuit manus dextera, anno Christi 728. sed ipse domum se recipiens, in oratorio suo ante Imaginem Dei genitricis provolutus, magna Fide excisam manum præstinæ suæ commissuræ admovit, & ferventibus orationibus à B. Virgine eius integram restitutionem expetijt, quo posset illius ministerio Christi Domini, eiusdemque ipsius Matris laudes celebrare. Nec mora, cùm ob-

obdormisset, visione potitus S. Dei genitricis, experrectus manum sanatam reperit, linea tantummodò quadam relicta, qua locus exscisionis demonstraretur. Quâ re cognitâ, cum vellet eum Rex dignitati pristinæ restituere; ipse impetrata ægrè missione, cunctis bonis suis, pauperibus, propinquis, & Ecclesijs distributis, Hierosymam primò profectus est, indeque Syriæ petens eremum, apud S. Sabæ Lauram, monasticam vitam egregiè excoluit. Vt narrat Baronius ad ann. 728. ex Ioanne Patriarcha Hierosolimitano, qui in eiusdem Sancti Damasceni vita id fusius scribit.

Huic miraculo annectam aliud modernum euidentissimum, quod vltra octodecim mille testes habuit, quod operata est B. Virgo Cæsaraugustana, vulgo del *Pilar*, quòd typis vulgauit Matriti Petrus Neurath Germanus, Medicinæ Doctor, in confirmationem Fidei Catholicæ, & confusionem Hæreticorum, & in fronte libelli expressa est vera effigies B. Virginis supra columnam marmoream stantis, & coram illa effigies iuvenis crure carentis; cum hac inscriptione: *Crus puero abscissum Virgo Sanctissima reddidit Cæsaraugustæ* 29. *Martij ann.* 1640. Cuius miraculi testis occularis fuit P. Ioannes Gabriel Guillen, è nostra societate, meus per sex annos in Missionibus Socius, vt dixi in præfatione huius operis: qui sæpè vidit Cæsaraugustæ ad ianuam Ecclesiæ B. Virginis del Pilar adolescentem vno crure trũcatum, eleemosinam petentem: & postea eundem intuitus est vtro-

que

que crure insistentem, & crus à B. Virgine redditum manibus suis contrectavit. Hoc miraculum sæpè coram Mahumetanis prædicavimus; & Malacæ, Hispalis, & Matriti non paucos testes invenimus, qui illud oculis suis spectarunt. Et ideo illud placuit hic subijcere illius Authoris verbis.

CAPVT VII.

Narratur miraculum Diuæ Virginis, quæ Cæsaraugustæ crus puero abscisum restituit anno 1640.

NE tàm mirà rerum varietate, ordine & Maiestate, quæ in vniversa hac machinà splendet, humanū obrueretur ingenium, & creaturam pro creatore coleret; supremus ille mundi Dominus quædam præter rerum ordinem, & omnem naturæ vim exsuperantia omni ævo patrare solitus est. In Genesi, vbi orbem ex nihilo condidit, & naturæ primas leges dixit, Adamum operum suorum testem constituit; primis Patribus coràm loquutus est, & abdita rerum penitùs revelauit: Prophetas factis mirandis comprobavit: Moyses mare scidit: Josue Solem detinuit: Helias ignem de Cœlo èvocauit: Helisæus puerum ad vitā reduxit: Angelus postremò inter Iudæos, ægros in piscina sanavit. Ipse Christus haud minoribus ostētis se Filium Dei asseruit: Lazarum putrescentem è sepulchro resurgere iussit: cæco à natiuitate visum dedit: quid alij in intimis cordis penetralibus abscōdi-

ditum gererent,cognovit. Et talia quidem facta veræ Ecclesiæ suæ symbola esse voluit. Sic enim loquitur,Marci 16. *Signa autem eos qui crediderint hæc se-
,, quentur*: in nomine meo dæmonia eijcient: linguis
,, loquentur novis: serpentes tollent, & si mortiferũ
,, quid biberint,non eis nocebit: super ægros manus
,, imponent,& benè habebunt. Et Dominus quidem
,, Iesus postquam loquutus est eis, assumptus est in
,, Cœlum, & sedet à dextris Dei. Illi autem profe-
,, cti prædicaverunt vbique, Domino cooperante,
,, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Horum igitur signorum patratio solis in Christũ credentibus data est, non alijs (neque enim rationi consonum est, supremam illam Maiestatem sigillum illud quo suos signavit, adulterari vllo vnquam tempore voluisse) sed nec singulis fidelibus (quòd Iulianus Apostata cavillabatur) talia concessa sunt. Ecclesia vniversa eis semper claruit,& hunc vsque in diem claret: idque iure meritò, si enim hodie æquè ac olim multis ignota est; signo certè aliquo supernaturali opus habet, quò se semper eandem á Christo electam sponsam vniverso orbi ostendat.

Constans apud omnes Hispanos traditio est, Divum Iacobum Apostolum Cæsaraugustæ primum Deo Templum, sub Deiparæ Virginis nomine, consecrasse: in eo columna marmorea, atque super illam Divæ Mariæ statua visitur. Sacellum est celeberrimum,& totius Hispaniæ antiquissimum; quod Maurorum etiam tempore substitit. De eo Calixtus Ter-

tius Romanus Pontifex in Bulla 23. die Septembris,
„ an. 1456. data, sic ait: Beata Maria, antequam ad
„ Cœlos assumeretur, cum Iesu-Christo Filio suo, &
„ Domino nostro, B. Iacobo Maiori in colúna mar-
„ morea apparuit, & ob hoc ipsa Ecclesia nomen
„ Beatæ Mariæ de Pilari assumpsit: ac inibi quam
„ plurima, & infinita miracula diuina provisione die-
„ tim fiunt. Hisce nostris diebus iuveni crus abscis-
sum ibidem restitutum est.

Erat autem iuvenis ille Michael Ioannes Pellicer annorum novendecim, Calandà ortus (pagus Aragonum est, Ordinis Calatravæ) filius Michaelis Pellicer agricolæ, & Mariæ Blasco eiusdem pagi incolarum. Hic dum Castelloni de la Plana (pagus Regni Valentiani est) avunculo suo Iacobo Blasco serviret, ex curru, in quo triticum vehebatur, excidit, atque crus illi dextrum ab rotà confractum est. Cumque & ipse, & avunculus eius pauperes essent, Valentiam ad domum hospitalem delatus est. Vbi cum varijs tentatis remedijs nihil proficeret, magnum illud Cæsaraugustæ Nosocomium petijt, & se Ioanni de Estanga chirurgo expertissimo, & medicinæ publico ibidem professori commisit; qui crus ex toto corruptum videns, ad quatuor digitos infrà genu abscidit, ac terræ mandavit. Iuvenis cicatrice obductâ, ædem Sanctæ Mariæ adijt, ibique nunc opem Virginis implorans, nunc stipem à prætereuntibus petens, biennio integro omnibus se notum fecit. Anno 1640. vt parentes viseret Calandam, patriam suam petivit; vnde

ad

ad vicina oppida proreptans, ſibi, parentibuſque victum quærebat.

Die vigeſima nona Martij, anno à Virginis partu milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo, fœnum colligendo feſſus, ad focum aſsiſtentibus patre, matre, alijſque duobus conterraneis, ligneum crus depoſuit, ac cubitum ivit. Vndecima noctis horâ mater cubiculum intrans, duos in filij lecto pedes mirata eſt, & militem (eorum enim cohors ibidem tunc morabatur) eſſe ſuſpicata, ad maritum cucurrit, qui filium agnoſcens, excitavit, ille verò in hæc verba prorupit. Somniabam, me in ſacello Divæ Virginis de Pilari lampadis oleo crus vngere. Et pater: gratias Deo redde, Deipara tibi crus reſtituit: hoc enim iuvenis eo vſque ignorabat.

Stupendum hoc factum mox illâ ipsâ nocte divulgatum eſt, & omnes incolæ oculati teſtes id arbitrati ſunt. Die ſequenti iuvenis à frequenti populo ad Templum ductus eſt, ibi pes (quem Virgo ſanctiſsima diſtortum, vt omnes miraculum intuerentur, reliquerat) ſitum naturalem recepit: agnoveruntque, eum vere bipedem, quem pridiò altero crure deſtitutum viderant: cui ſcriba publicam Fidem tunc quidem dedit. Iuvenis autem Cæſaraugustam adductus eſt, res in iudicium vocata, datus cauſſidicus, examinati teſtes, cauſa ventilata, & tandē die vigeſima ſeptima Aprilis, anni milleſimi ſexcenteſimi quadrageſimi primi ſententia, qua factum illud verum, & omnem naturæ vim excedens dicitur, lata eſt

ab

ab Illuſtriſsimo, & Reverendiſsimo Domino Domino Petro Apaolaza, Archiepiſcopo Cæſarauguſtano, ſubſcribentibus Domino Antonio Xavierre, Priore Sanctæ Chriſtinæ, Domino Ioanne Perat, Vicario Generali, & Officiali Canonico S. Metropolitanæ Eccleſiæ Cæſarauguſt. Domino Virto de Verá Archidiacono Cæſarauguſt. Domino Ioanne Plano à Frago Officiali, Domino Philippo Bardaxi, Sacr. Canonum primario interprete, Domino, Didaco Chueca, Canonico Magiſtrali Cæſaraug. Domino Martino Irribarne, Can. Lectore Cæſaraug. Frat. Bartholomæo Fojas, Provinciali Ordin. S. Franciſci, Frat. Antonio Ortin Abbad, Provinciali Ordin. Minimorum S. Franciſci de Paula, Domino Domino Cebriã, Cathedr. primario Theologiæ Cæſaraug. Promulgata eſt ſententia à iuris vtriuſque Doctoribus, Domino Philippo Bardaxi, Domino Ægidio Fuſter, & Michaele Cipres Cauſsidico, & Notario. Signata ab Antonio Alberti Zaporta, Notario Apoſtolico, & Scribá principali Curiæ Eccleſiaſticæ Cæſarauguſtanæ. In Annales veró retulit Dominus Thomas Tamayo de Vargas, Hiſpaniarum, ac Indiarum Hiſtoriographus regius, in eis, quæ addidit Enchiridio temporis, Rever. Pat. Frat. Alphonſi Veneri, Ordin. S. Dominici, Compluti nuper lingua vernacula editis.

Videant hæretici, ſi hoc tam facilè explodent, vt illud S. Ioannis Damaſceni, & reliqua, quæ à maioribus accepimus, quæque apud Indos hodie fiunt. Hoc enim, & noſtro ſæculo, & coram multis oculatis cõ-

ti-

tigit, Cæsaraugustæ in Ciuitate frequentissima, & Aragonum Regia, spectantibus Hispanis, & Gallis: testes examinati, causa per integrum annum agitata, & sententia ab Archiepiscopo iuridicè lata est. Quòd si rei tam notæ contradicere ausint: quis illos non impudentes, & Iudæis magis incredulos incusabit? Huc usque Author ille. Hoc insigne miraculū Beatæ Virginis del *Pilar* succinctè narrat Pater Iacobus Massenius è nostra Societate in opere illo, quod inscribitur *vtilis* c uriorisiras de humanę vitæ felicitate, excusso Coloniæ Agripinæ, anno 1672. cap. 25. num. 6. vbi plura addit, quæ eius verbis referre placent.

CAPVT VIII.

Alia Beatæ Virginis miracula ex certis historijs à P. Iacobo Massenio narrata, quibus probatur, illam esse Dei Matrem, & Christum esse verum Deum.

IGitur hic Author in eo cap. 25. à pag. 514. num. 4. sic loquitur: *In Catholica Ecclesia* miraculorum virtus nunquam deficit. Omne ævum, omnisque Ecclesiastica Historia eisdem referta est. Iam triginta, & amplius tomos (quorum octo iam vidimus moliuntur Belgæ Patres, Bollando, & Henschenio auspicantibus, vbi per singulos anni dies, & superiora vsque ad Christum sæcula, infinita penè deprehendimus miracula ex ipsis plerumque autographis locorum, aut certè coætaneis scriptoribus de prompta,

ne authoritas de esset. Neque hac etiam num ætate gens, aut natio Catholicæ Religioni addicta repetitur, quæ non aliqua celebrata miraculis loca possideat. Imò vix vlla, quæ singulari Deiparæ Virginis Patrocinio in grauissimis etiam morborum, ac mortis casibus non perfruatur. Quis enim ignorare potest in Italia Lauretanam, in Hispania Cæsaraugustanam, in Germania Oetinganam, in Belgio Aspricollensem. Quorum miracula locorum non solum Europæ incolis, sed Barbaris etiam nationibus, & innotuere, & quandoque etiam communicata sunt, vt constat Turcarum Bassan Coreutum anno 1552. Constantinopoli ex pectoris apostemate in extrema iam vitæ linea constitutum, consilio servi orthodoxi, ad Lauretanam conversum Virginem, sanitati redditum, quod in chirographo his Arabice verbis testatum reliquit: *Quod* (inquit) *bonum, fortunatumque bonum nobis esse velit magnus, & misericors Dominus mundi. Cum mihi ipsi Diuinitus quiddam evenerit, ergo Coreus Bassa rem omnem ordine exponam. Ortum erat atrox apostema in pectore, iamque haud dubium imminebat exitium: Cum desperata à Medicis salute meus me servus addijt, & sanè fidenter: si mihi libertatem polliceris, inquit, Dei mei Matrem exorabo, vt pristinam tibi restituat valetudinem. Itaque ego confestim accersito tabellione, libertatem ei promissi, si ipsi promissa præstaret. Ex Templo servus positis humi genibus, & quædam super se signa ducens manu cogitat, vt semet verba præeuntem sequar: inde*

ipse præire his verbis cœpit : Ego Beatæ Mariæ Lauretanæ opem imploro. Monenti obsequutus triduo post, Deo fauente convalui. Ergo servo in libertatem vindicato, hoc chirographum dedi cum votiuis donis, quæ meæ observantiæ, gratiquè animi monumenta sint Beatæ Maria parenti præpotentis Dei, qui nos salvos velit. Venit Lauretum cum donis seruus, obtulitque prętcr argenti non vile pretium rari operis mantile, pharetrumque cum sagittis, ac cereos ingentes. In Gallia meminit Gregorius Turon, excitatam à Constantino Magno Ecclesiam Deiparæ raro, visendoque opere, pro quo excisſæ columnę, pedum in ambitu sedecim, cum leuari nulla arte possent, D. Virgo per quietem artifici machinam ostendit, quæ, tribus solum è schola adhibitis quo iuberet columnas traduxit. Sed memorandum in primis Cęsaraugustanum in Hispania B. Virginis Templum, quod vulgò dicitur nostra Domina de *Pilari*, *&c.* & hic breuiter refert historiam à nobis fuisse cap. pręcedenti descriptam, atque ab Historographo Regis Ioãne Tamayo de Vargas in Regni Annales relatam, & statim num. 7. subiungit, in vna quandoque regione plura Deiparę Virginis loca miraculis illustria reperturus es. Diœcesis nostra Treverica in parte inferiori Antonacensem Ecclesiam in Monte Carmeli, & Travvenkirchanam, haud procul in sylva dissitam S. Genovosæ, castissimę Principis memoria, & tutela Deiparę celebrem deinde Borenhoffensem, ac denique Bleidembergensem vtramque peregrinationi-

bus frequentatam censet, vt Bischoffiteinianam epilepticis propitiam omittam. Superior duas in primis Butichianam, & Clusanam dignitate, ac miraculorum gratia pręcipuas numerat. Ex quibus hæc longe frequentissima integro mirandorum eventuum volumine est celebrata, testibusque idoneis mortuorū quoque suscitationem confirmantibus honorata. Horum, in Annalibus Trev. quædam dedimus, & in Metropoli nondum edita nonnulla exhibemus. Vnum ex viginti, quos censent excitatis mortuis, recentius ex hoc sæculo, rarúque apponam. Barbara ex Vvehlen Mosellano pago oriunda, Oppenheimis in Palatinatu viro ducto consederat, hæc prolē enixa, sed mortuá fuit, de cuius æterna magis, quam temporalis salute anxia, cum iam sepulturæ mandanda esset, D. Virgini Clausanæ peregrinationem, ac cereum offerendum promisit, si proles vitę reddita Baptismi capax fieret. Bis, tèrve idem ardenter precata, viuere prolem comperit, quæ Baptismo admota, cum idem Barbarę nomen accepisset, bis quodammodo à matre genita, rursus, inflexis in mortem oculis, Cœlo ad scripta est. Matremque voti ream, non sine Calvinistarum natos sine Baptismo superis asserentium, confusione, reliquit. Idem recēcius anno 1641. Margaritę Ioannis Schillingi coniugi in Pruttig mortuam prolem enixæ pridie S. Iacobi contigit, quæ dum Baptismi solam gratiam postulasset, vitam illi constantem impetrauit. Quid? Quod vidimus anno 1640. Rudolphum Baronem de Vlmena, cum ex desperata valetu-

dine, ac morte imminente Annam Magdalenam Missigel Lutzemburgensem coniugem voto ad Deiparã Clausanam facto, vitam recepisse conspiceret, eiurato Clusæ Lutheranismo, Catholicam Religionem amplexum, nè indignus beneficio viueret.

Hinc si ad Belgas transeamus, prçter asperum collem plura istic miraculis frequentata loca reperimus. Hallensis virgo prodigijs clara, & Iusti-Lipsij calamo exornata est. Ex quo, vt lepore aliquo seria adspergamus, constat, quod cum Oliverius Tempelius Hallã invaderet, Ioannes ibi Kechius, miles ipsius iactare auditus sit, se mulierculç Hallensi (Deiparam indicare voluit) nares amputaturũ. Nec impunè hçc Scurra; nam plumbea mox glande sibi è vultu nasum sensit ablatum, risumque deinde movit socijs, qui sçpius eum posteà Hallas ad repetendum nasum ablegabant. Gravius eadem expeditione alter grauiorem quoque contumeliam luit. Is Ioannes Kisselmannus fuit, qui medio sese Bruxellensi (vnde egressi erant) foro, statuam Hallensem crematurum minatus est, sed haud multo pòst grandioris tormenti globo secundum os impium verberatus, animam scelestam ardenti consumptus pulvere evomuit.

Verum eius generis innumeris insistere, actum esset agere. Cupidum talium lectorem ad mille Scriptores Orthodoxos remitto, & ad quçdam perpetua in eodem Belgio (Hçreticis, quo ignorare nequeant, septo) miracula transeo, meis etiam oculis, quantum breui temporis, viçque transitu licuit, vsurpata. Attre-

bati in Gallo-Belgica non vulgari Deipara cultu, sodaliumque frequentia honoratur.

Originem celeberrimæ istic Congregationi Deiparę rarum, ingensque beneficium per duos oblatum citharœdos dedit. Itierus vnus, alter Normannus dictus fuit. Oti, quam amici quondam ludendi contubernio, tam deinde hostes capitales ob illatam Germano Itieri à Normanno necem. Ibat annus Christi 1105. & grauissima vrbs tota conflictabatur pestilentia, humanisque erat remedijs desperatum, quando implorata Deipara per Itierum, Normannumque conciliatos, offerre opem decreuit. Illi igitur, atque huic diuisim agentibus apparet, iubetque adire Episcopum Loci id temporis Larbertum, ac monere, vt primo Sabbati diluculo adesset cum eis in Templo, se quoque præsentem istic adfuturam, maloque grassanti ostensuram exitum. Normannus, vt loco, propior, convenit primus, vissumque exposuit; sed Episcopus pro somnio habuit, neglexitque. Interea supervenit aliunde Itierus, de Normano ignarus, idemque mandatum sibi refert, tùm Episcopus, & Normannum paulò ante proposuisse hoc ipsum; ac num fortè colludant? subijcit, Normannus (excipit Itierus) fratris mei, Siccarius, cui hunc gladium, & mortem debeo hoc loco adsit? Peribit mea manu, tùm Episcopus non nisi destinatione hos Diuina sibi offerri ratus periculi admonet, Christique exemplo suadet ignoscendum, ac persuadet denique, vt accersito, & deprecanti Normanno amore Christi ig-

ſignóſceret. His conciliatis, prima Sabbati luce Templum ſubijt: quibus præſentibus Deipara Virgo cœleſti circumfuſſa lumine ſuccenſum manu cereũ deferens ad fuit, ex quo defluentes ab igne guttas aqua excipi, & hanc laborantibus propinari iuſsit, quæ innumeris repente mortalibus ſaluti fuit. Cereus in honorem Diuæ aſſervatus, eiuſque ſolemnibus feſtis ſuccenſus inconſumptibili hactenus per annos quingentos, & amplius cera ardet defluæque quotannis ex eo in aquam guttæ colliguntur, alioſque, atque alios promunt cereos pro inſigni munere ad proximas Eccleſias ſubmittendos. Aqua guttis tacta toto anno incorrupta perſtat, ac ſalutis gratia à diuerſis bibitur: inde, & ego poſt expectatum cereum hauſi. Hic ne qua fraus interveniat, â iuratis Eccleſiaſtici, ciuiliſque ordinis viris cuſtoditur, neque ſine teſtibus exhibetur, quod vero nonnunquam ab igne conſumi, ac decreſcere visũ, hoc ibi ex capſa, cui includitur rurſum profertur diſſenſibili accerſione, velut ſubcreuiſſe videtur. Vt vero in oculis omnium eius præſtet cuſtodia, amplæ, antiquæque in foro piramidi inclauſus ſervatur, ſodalitatique eius loci hominum, quam vocant ardentium commiſſus quotannis publica, ſolemnique proceſsione circumfertur.

Huic alia affinis, neque minoribus celebrata prodigijs Congregatio apud Bethunienſes eodem in Belgio ſub patrocinio B. Eligij Handuorum Apoſtoli eſt inſtituta. Is anno 1188. duobus Ferrarijs febus (vt Fabrorum patronus eſt) alteri Bethuniæ in

vrbe, alteri Beuriaci in pago facile passibus mille distito per visum noctu apparuit, iusitque avertendæ luis, quæ passim invaluerat gratia, cereum conficere, & ad aram offerre. Simul hunc ad vrbem, illum ad pagum transire voluit, communicatisque cum primum obvio consilijs, quid agendum sit deliberaret. In via igitur cum mutuo sibi Fabri occurrunt; & mandata promunt; visum est pro rebus consulto transigendis Rogonem Bethuniensis suburbij Priorem, virũ id temporis sanctitate, celebrẽ adire, eiusq; stare iudicio. Hic expensis mãdatis cereũ imperatum iubet conficere, quẽ solemni deferẽdũ, offerendũque processione suasit, quo facto lues sedata est. Ex hoc cereo festivis temporibus accenso nihil vnquam deperire visum est. Fraternitas subinde instituta est, cuius magistratus ex viginti honoratissimis vrbis viris lectus; quibus cura est mortuorum pestilentiæ in primis tempore curare funera, quod citra omne cõtagionis à se contrahendæ periculum, iam pluribus sæculis præstant, eis solum demptis, qui aliquid ex domo mortuali secum auferunt, quod impunè non audent. Fraternitas hæc sub patrocinio S. Eligij charitatis ab hoc dicta officio est, cui aliquando in Templo ad sacrificium collectæ interfuit, beneficijque loco habetur, si quis aliquo viginti virorum morte sublato accenseri his possit. Cereus immortali hactenus lumine sacris solemnibus iam quingentis propè modum annis lucet, fraternitasque à pestifera contagione innoxia sub vno Præposito, alijsque

qua-

quatuor viris regitur; quorum imperio cæteri ad domus pestiferas, & funera curanda destinantur.

Nunc ad tertium, quem, & ipse præsens lustravi perpetuis celebratum miraculis locum transeo S. Hubertum, videlicèt Andaine Innarduenæ recessu, & monasterio Patrum Benedictinorum gloriose cultum. Huic per Angelum stola à Deipara Virgine cũ Romæ à Sergio cõsecraretur Episcopus suppeditata, clavisque à D. Petro cum gratia sanitatum rabiosis, lunaticisque potissimum impertienda cælitus oblata est, quibus innumeri adhodiernũ diem vsque mortales curantur, remedio non minus, quam sanitatis eventu cunctis, qui hæc vident, noruntque obstupescendo. Stola enim hæc etiamnum durat, licèt octingentos pene in dies aliquid resecta ex parte dematur: nam si quibus diebus cessetur, alijs frequentiori sectione opus est. Particula vero solemnis more quotannis ad medij digiti latitudinem de stola latitudine prope tridigitalis amputatur, quæ minutim divissa curandis, rabiosis adhibetur; si hanc tamẽ quis non obstupescat tot sæculis præstare inconsumptam? Vidi ego mensuram ex funiculo demptarum particularum, quam per quingentos circiter annos signarant custodes & præputatores stolæ, quæ plurium stolarum ęquaret magnitudinem. Vnde à ducentis, & amplius annis nullo, vt credebant mensurandi opere pretio cessaverant. Stolę quoque residuum in capsa (qua evolui ad dimensionem non patiuntur) arbitratus tam candida lyso, fulgentique,

quo

quo inter texta mirabiliter erat auro, comperi, vt si recens ex artificum manibus prodijsset. Ratio per Stolam sanandi hęc est. Pręputata ex illis particula è filo, scissa in fronte rabiosi pelle inter hanc, & carnem inseritur, fronsque pernovendiū obligatur, quę decima à Sacerdote die solvitur, post quos vulnus coaluit, natura (quod in nullis alijs humana caro patitur) filum neque consumente, neque reijciente. Dies vero noveni certo pie ratis, victusque, qui pręscribitur ritu inviolabiliter transigendi sunt, & si quid neglectum repetendi.

Ita curatus lęsi rabiem per quadraginta dierum inducias bis, tervè, & sępius, si res, & persona exigat, potest suspendere dum limina D. Huberti curandus iubeat, ipse etiam à bestia rabiosa iterato lęsus, tridui oratione, & abstinentia pręscripta domi suę vsus rabiem amplius non contrahit. Vulnera à rabiosis inflicta clave adusta curantur: cuius adustio varijs etiā animantibus ad cautelandam immunitatem à rabiosis moribus adhibetur. Vti, & panis ad S. Hubertum benedictus. Accedit potestas in dæmoniacos, intoxicatosque, atque lunaticos, sive insanientes, qui magno hic numero per exorcismos, cibosque benedictos curantur, fueruntque eadem, qua aderam, septimana, quibus restituta est sanitas. Et mulier haud multo ante ex intoxicatione catenam ferream, clauosque clabales vix faucibus transmittenda (adeò crasis hærebant ansis) evomuerat. Neque obscura hæc curationum fama solum Belgium, Ger-
ma-

maniamque, ſed Gallias, Sabaudiamque iam olim pervagata ipſum Calvinum rabioſo afflictum filio, quamvis hoſtem venerationis Sanctorum (cum alia omnia remedia deficerent) eo inflexit, vt Geneva filium Andainum deſtinaret, qui, vt intelligas Divina etiam beneficia obvenire ingratis, S. Huberti Stola, rituque pietatis novendiario ſanitatem recepit, Patriſque eiurata hæreſi Catholicorum avitæ religioni immori conſtituit, non animo minus, quàm corpore reſtitutus, cuius æternum Bartholomæus Honorius monumentũ elegiaco verſu exaratũ ſuper eſſe voluit, quod in hiſtoria Leodienſi, & Hubertina reperies.

Hæc de Stola, eiuſque virtute miramur, & forte cum ſtolidis etiam Hæreticis ridemus? Sed cur non aliud ęque, quod grauiſsima authoritate olim D. Paulinus Epiſcopus Nolanus ad Severum, miſſa pro conſecratione baſilicæ Dominicæ Crucis particula his verbis teſtatur! *Quæ, quidem ait, Crux in materia inſenſata vim viuam tenens, ita ex illo tempore innumeris quotidie hominum votis lignum ſuum commodat, vt detrimẽta non ſentiat, & quaſi intacta permaneat, quotidie diuiduam ſumentibus, & ſemper totam venerantibus; ſed iſtã imputribilem virtutem, & indètribilem ſoliditatem Dei de illius profecto carnis ſanguine viuit, quæ paſſa morte non vidit corruptionem.* Affine huic eſt, multiſque, vt refert Botius Eugubinus ipſe loci popularis, quod Montoni in Italia, haud procul Eugubio in Spina coronæ Dominicæ evenit: hanc quondam Torſebrachius celebris conſpectuque omnium floſculos ex

ari-

arido pullulantes acumine, cum tenuibus florum capillis, vt ſpinarum ſunt, emittit, ſimulque ſudore copiam ab hora ſexta ad nonam, vſque defluit. Id tamen eveniſſe, maximè inconferto populorum accurſu, frequentiori que Dominicæ paſsionis cultu obſervatum eſt. Quod ſcribente hæc, & petente Botio, Paulus Maurius Epiſcopus Calienſis publico inſtrumento anno 1472. ſub novem teſtium iuratorum fide per Moſcardinum Notarium ritè confecto teſtatus eſt; alia paſsim nota, celebrataque Orthodoxæ fidei perpetua miraculorum obſervantur ſigna; vt ſtillans è D. Catharinæ in Monte Sinaì, & Vvalpurgis in Barbaria, Sanctique Nicolai Mirenſis ſepulchro, quod Barij eſt, oleum, morborum diverſorum remedium.

Sola Neapolis in Italia plura quotannis in Martyrum ſanguine miracula conſpicit. S. Ioannis Baptiſtæ ſanguis, qui lapidis inſtar in ampulla concretus eſt Feſto Præcurſoris die, dum ſacra peraguntur officia; illa qua caput cenſetur amputatum hora, colliqueſcit, effervеſcitque. Idem ſpectaculum ſanguis D. Stephani per Oroſium Hiſpanienſem allati, ibidē ſolemnis tempore ſacrificij, tertia Auguſti die exhibet, mirumque eſt, quod reſtituto á Gregorio Papa XIII. Kalendario, decendium cum eodem, ceù correctione hac divinitus approbata anticipet: quod in D. Ioannis ampulla pariter obſervatum eſt. De Ianuarij Martyris Beneventani Epiſcopi virtute quid dicam? Sanguis illius phialæ incluſus, qui in pilæ for-

mam

mam collectus induruit, quo die solemni processione Neapoli circumfertur, vbi in capitis eiusdem Divi conspectum venit, repente solutus liquescit, & velut modo ex vulnere fluens solvitur; capite verò remoto, in prioris figuræ Sphæram rursum coactus obdurescit. Et hæc toti orbi, eiusque in primis regionis notitia fruitis, explorata sunt.

Verùm non arbitror quenquam tam fore impudentem, qui hæc, aliaque, quæ per omne ævum spectantur miracula, aut neget fieri, aut illudente solùm dæmone, perpetrari: nisi veterem iuxta, novamque Christi Ecclesiam infinitis prope testimonijs, aut mendacem arguat, aut cæcam, & Diabolica prorsus amentia infatuatam simul affirmet.

CAPVT IX.

Probatur Trinitas personarum contra Mahumetum: & demonstratur, ipsum falsò imposuisse Christianis, quod tres Deos colerent: & stulte negasse hoc mysterium, quia demõstrari non potest. Eius cum Simone Mago similitudo: vbi quomodo Augustinus inductus fuerit ad deserendum errorem, in quo erat, quod videlicèt nihil credi debeat, quin firma prius ratione probetur.

PRobatum manet efficaciter in Deo dari plures personas; hoc autem semel admisso, facile erit persuadere esse tres. Nũc vero probandũ est ex Alco-

rano ipso, in Deo dari tres personas. Nam Alcorani Zorà 1. sic Deum loquentem introducit: *Facimus venire Iesum Filium Mariæ, & adiuvimus eum cum Spiritu Sancto, & insuper ait, quod Iesus Christus est Verbum Dei positum in Maria.* Ergo Mahumetus admittit personam Divinam mittentem Verbum suum ad Mariá, idest Patrem mittentem Filium suum vnigenitum in vterum Virginis per Assumptionem carnis: rursus admittit Spiritum Sanctum, qui sit quoque persona Divina. Dum enim dicit Deum adiuvare Iesum Christum, seù Verbum incarnatum Spiritu Sancto, fateri debet, Spiritum Sanctum esse personam Divinam; Deus enim verbum suum, seu Filium suum sibi consubstantialem adiuvare non debuit persona aliqua creata; cum enim Filius sit omnipotens, adiuvari non debuit á persona aliquâ finitæ virtutis; diciturque illum adiuvasse Spiritu Sancto, quia misit Spiritum Sanctum, qui hominibus testificatus est Divinitatem Filij, idest, qui Apostolos implevit, vt Christi Divinitatem mundo manifestarent. Et confirmatur, quia ille Spiritus Sanctus, quo Deus dicitur adiuvasse Iesum Christum, non est accidens aliquod, sed substantia, at non substantiacreata; quia hæc nó est proportionata, vt dicatur adiuvare Filium vnigenitum Dei: ergo increata: ergo dantur in Deo tres Personæ, nempè Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.

Deinde probatur: quia cum Christus fuerit iuxta Alcoranum legatus Dei, eiusque Nuncius, nón potuit falsa annunciare, neque aliquod Deo tribuere, quod

quod in ipſo non detur. At Chriſtus mittens in mundum vniverſum Apoſtolos ſuos, planè ſignificavit, dari in Deo tres Perſonas, dicens: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti.* Matth. vltimo. Nam dum dixit: *In nomine, & non in nominibus,* vnitatem anthoritatis, & eſſentiæ ſignificavit in tribus illis Perſonis. Neque ſi ſolus Pater eſſet Deus, & Filius, & Spiritus Sanctus eſſent Perſonæ creatæ habentes naturam finitam, & limitatā, iuſsiſſet Chriſtus baptizare in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, ſed iuſsiſſet baptizare in nomine ſolius Patris: quia valde turpe eſſet Deo, quod ad ſalvandas animas indigeret auxilio Spirituum creatorum. Dum ergo in nomine Trium Baptizari iuſsit, planè ſignificavit, illas tres Perſonas eſſe Divinas, ac proinde habentes eandem naturam: natura namque divina, cùm infinita ſit, multiplicari non poteſt; planèque repugnat, dari plures Deos. Erravitque planè Mahumetus, & falſum teſtimonium impoſuit Chriſtianis, dum in Alcorano ſcripſit, eos, qui ponunt in Deo tres Perſonas, ponere tres Deos. Vtrumque enim Eccleſia Chriſti fatetur, & Deum eſſe vnum in eſſentia, & eſſe trinum in Perſonis, quod ſignificavit Ioannes Epiſt. 1. cap. 5. dicens: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres vnum ſunt.* Ipſeque Chriſtus palam dixit Ioan. 8. Perſonas Divinas eſſe plures, & tamen non eſſe niſi vnū Deum: *Ego* (inquit) *& Pater vnum ſumus.* Nam quatenùs dixit *ſumus* pluralitatem perſonarum ſignificavit,

vit, quatenus dixit *vnum* vnitatem essentiæ. Nec enim locutus est solum de vnitate metaphorica per vnionem, & conformitatem voluntatis suæ cum voluntate Patris, sed de vnitate propria in eadem natura; idque vel ipsi Iudæi intellexerunt: *Quia audito verbo hoc, sustulerunt lapides, vt iacerent in eum, tanquam in blasphemum*, quia probè cognouerunt, Christum ijs verbis significasse, se esse Deum, quod ipsi blasphemiã existimabant. Idque manifestè ex scopo, quem sibi proposuit Christus: nam vt probaret, non perituras oues suas, fecit hoc argumentum: *Nemo potest* rapere oves meas de manibus Patris mei, quia ipse maior omnibus est: ergo nec potest vllus rapere de manibus meis: *Quia ego, & Pater vnum sumus.* Quod argumentum esset nullum, si loqueretur de vnitate per charitatem; ex eo enim quod nemo possit rapere oves de manu Dei omnipotentis, non sequitur, quod nemo possit rapere de manu puri hominis, quantumvis iusti, & per charitatem vniti cum Deo. Ergo loquitur de vnitate in natura. Vnde Augustinus ex his verbis tract. 37. in Ioannem debellat duplicem hæresim, alteràm negantem pluralitatem personarum, alteràm adstruentem multitudinem personarum cum „ pluralitate naturarum: In errore Sabellianorum „ (inquit) vnus est solus ipse Pater, qui Filius: in er-„ rore Arrianorum alius est quidem Pater, alius Fi-„ lius, sed ipse Filius non solum alius, sed etiam aliud „ est. Tu in medio quid? Excluxisti Sabellianum, ex-„ clude Arrianum, Pater Pater est, Filius Filius est,

„ alius

5, alius non aliud, quia *ego, & Pater* (inquit) *vnum sumus*. Cùm audit *sumus*, abscedat confusus Sabellianus, cum audit *vnum*, abscedat confusus Arrianus: gubernet Catholicus inter vtrumque Fidei suæ navigium, quia iam cavendum in vtroque naufragium.

Errauit itaque turpiter Mahumetus dum in Alcorano Zorà 19. scripsit: *Nihil præter opinionem sequuntur dicentes, Deum sumpsisse Filium, quo nequaquam indiguit. An habent rationes hoc demonstraturas? An Deo nescitum imponunt?* Quibus verbis significauit, nihil in Deo admittendum esse, nisi illud, quod humana ratio demonstrauerit. Hoc autem est manifestè falsum; quia cum Deus sit infinitus, & mens humana sit finita, & limitata, evidens lumine naturæ est, Deum habere perfectiones aliquas, quas mens humana per discursum naturalem assequi nequeat; solumque eas potest cognoscere per revelationem ipsius Dei, quia nimirum Deus illas voluit manifestare per Prophetas, & per Vnigenitum suum, quem in mundum misit, enarrare: vt enim inquit Euangelista Ioannes cap. 1. v. 18. *Deum nemo vidit vnquam; vnigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit.* Quare dum Christiani affirmamus Deum habere Filium, & dari etiam tertiam Personam, quæ vocatur Spiritus Sanctus, non imponimus Deo nescitum; sed de Deo affirmamus illud, quod de seipso dignatus est nobis revelare. Affirmamus quidem id, quod per discursum naturalem non assequimur, & captiuamus intellectum in obsequium Fidei. Deo enim loquenti debemus credere, etiam si

nobis dicat aliquid, quod est supra humanum captum: vbi enim per fundamenta, & signa sufficientia certum nobis fuerit, Deum esse, qui loquitur, clausis oculis discursus nostri, firmissimè debemus credere, verum esse, quod nobis dicit; licet per discursum capere non possimus, quo pacto id possit esse, imó quãvis id nobis videatur impossibile: quia euidentissimum est, Deum esse infinite sapientem, qui falli non potest, & infinite bonũ, qui fallere nequit. Ac proinde vbi per argumenta, & signa credibilitatis nobis constiterit, Deum esse, qui loquitur, debemus firmissime credere quæcumque dixerit, & quamvis mysteria revelata sint altissima, & quæ omnem vim intelligendi creatam supergrediantur, debemus in obsequium Dei loquentis intellectum subijcere, & captiuare. Sicut enim vbi Deus est, qui præcipit, debemus Deo præcipienti subijcere voluntatem, quamvis ardua præcipiat, sicut præcepit Abrahæ sacrificare Filium suum vnigenitum, quem diligebat. Sic vbi Deus est qui loquitur, debemus ipsi loquenti assensum firmissimum præbere, licet ea loquatur, quæ nobis difficillima appareant, & intellectui destituto lumine Fidei impossibilia viderentur. Vnde quando Deus est qui loquitur, & nobis per sufficientia argumenta constat, Deum loqui, nihil amplius examinare, aut inquirere debemus. At quando homo loquitur, oportet examinare, an absurda, & repugnantia dicat; quia potest aut per ignorantiam inculpabiliter falli, vel per malitiã culpabiliter fallere, vnde ne falsa vt vera creda-

damus oportet res ipsas examinare; vt docet D. Thomas in 3. dist. 24. q. 2. art. 3. q. 2. ad 1.

Vnde hæc est inter Fidem, & scientiam differentia, quod mysteria fidei sumenda sunt, sicut pilulæ amaræ, quæ non manduntur, sed devorantur, & degluttiuntur vno haustu, quin dentibus atterantur: quia videlicet, vt mysteria diuina credamus, non debemus ea minutatim discursu nostro, & examine discutere, & degustare, in examen vocando, quomodo possint esse; sed integra debemus vno quasi haustu deglutire, id est, assensu firmissimo credere, hoc vno contenti, quòd nobis sufficienter constet, Deum esse qui loquitur. Veritates autem naturales comparantur cibo, qui non sumitur, nisi prius dentibus comminuatur, & ore degustetur, quia nimirũ illis assensum prudenter præstare non possumus, nisi prius conferendo prædicatum cum subiecto detegamus illud convenire isti. Errat ergo manifesté Mahumetus, dum infert, Deum non esse Trinum in Personis, quia hoc demonstrari non potest per discursum naturalem. Satis enim est quod nobis constet Deum hoc dicere, quia Deo dicenti debemus credere; vt enim inquit S. Clemens Alexandrinus lib. 5. stromat. initio: *Quis est adeò impius, & à Deo alienus, vt Deo non credat, & probationes à Deo quærat, sicut ab hominibus?* Deum autem hoc revelasse, manifestum est: quia manifestum est Christum hoc docuisse: Christus autem manifestè probavit se esse Deum, Deus autem mentiri non potest, neque per ignorantiam decipere. Ipseque Mahumetus

concedit Christum esse Prophetam sanctissimum, & veritatis Magistrum. Ergo cum nobis constet, hoc Christum dixisse Apostolis, & Apostolos hoc scripsisse, & prædicasse in vniuerso mundo, credere hoc debemus, licet demonstrari non posit pér discursum humanum, nec Angelicum.

Mahumetus similis est Simoni Mago, qui vt refert S. Clemens Romanus lib. 3. recognitionum, voluit ante omnia cum S. Petro disputationem instituere de immortalitate animæ; quia nisi anima sit immortalis, frustra (aiebat) laborabimus in inquisitione veræ Religionis. Si autem priùs demonstretur, animam esse immortalem, tunc cum fructu investigabimus, quæ nam sit vera Religio, in qua anima immortalis salvari posit, & pervenire ad æternam fœlicitatem. At D. Petrus disputationem detrectauit: *Non metu, sed iure* (inquit S. Clemens) *vtque vtiliter negotium conversionis gereret*; quia non est ritè dispositus ad recipiendam Fidem, quæ inter alia docet immortalitatẽ animæ, qui non vult credere animam esse immortalem, quin hoc prius rationibus demonstretur: nam iste, postquam illi probata fuisset immortalitas animæ, probationes postularet ad credenda mysteria reliqua, & sic nollet credere, nisi quod rationibus probaretur: quod est contra rationem Fidei; ad quàm videlicet sufficit, quod probetur, Deum esse, qui loquitur; hoc enim semel probato, obligamur credere Deo loquenti, etiam si loquatur mysteria, quæ sint supra omnem discursum, & quæ captui nostro appareant

„ reant quaſi impoſsibilia: Et ideo (inquit S. Petrus
„ apud Clement.) ante omnia Fidem Prophetæ om-
„ ni cum examinatione oportet probari; quem cùm
„ cognoveris eſſe Prophetam, de reliquo cuncta ei
„ credere oportet; nec vltrà eum diſcutere per ſin-
„ gula quæ docet, ſed habere firma, & ſancta quæ
„ dicit; quæ quamvis Fide ſuſcipi videantur, ante
„ habita tamen ratione creduntur: cum enim ſemel
„ ab initio veritas Prophetæ examinata conſtiterit,
„ reliqua vero fide audienda ſunt, & tenenda.

Et ſanè Mahumetus ipſe volebat ſibi credi hiſto-rias quas referebat ex Veteri, & Novo Teſtamento, quin ratione probaret res illas ita eveniſſe; & propterea volebat ante omnia credi, ſe eſſe Prophetam à Deo miſſum, quia exiſtimabat, ſi ſemel hoc crederent auditores, facilè poſtea adducēdos, vt crederent omnia, quæ ipſis teſtificaretur. Et tamen nullo argumēto probavit, ſe eſſe Dei Prophetam. Cur ergo impoſtor iſte reprehendit Chriſtianos, quia dicimus Deū eſſe trinum in Perſonis, quamvis hoc non demonſtremus, nec rationibus probemus? id enim credimus, quia Chriſtus Dominus ita docuit; & nobis manifeſtum eſt ex Evangelio, & traditione Apoſtolorum ita Chriſtum docuiſſe. Vt enim præclarè dixit Auguſti-
„ nus in Enchiridione ad Laurentium cap. 4. Quæ
„ neque corporeo ſenſu experti ſumus, neque men-
„ te aſſequi valuimus, aut valemus, eis ſine vlla dubi-
„ tatione credenda ſunt teſtibus, à quibus ea, quæ
„ diuina vocari iam meruit ſcriptura, confecta eſt:

„ habeo, v. g. Tam multa in historia gentium, tam „ multa de locis, atque vrbibus, quæ non vidi, tam „ multa medicis, tam multa amicis, tam multa homi- „ nibus alijs atque alijs, quæ nisi crederentur, omni- „ nò in hac vita nihil ageremus. Postremò inconcus- „ se fixum fide retineo, de quibus parentibus ortus „ sum, quod scire non possem, nisi audiendo credi- „ dissem. Hinc intulit: si ego res has pro certis habeo: solum quia eas legi in historijs authenticis, vel ab hominibus fidedignis audiui: & non possent homines in hoc mundo degere, nisi alij alijs crederent: iustum ergo est, Fidem habere rebus, quæ in Scriptura Canonica narrantur, quæ tantam á Deo authoritatem „ accepit. Vnde aiebat cum Deo loquens: Persuasisti „ mihi, non qui crederent libris tuis, quos tanta in „ omnibus ferè gentibus authoritate fundasti, sed „ qui non crederent esse culpandos: nec audiendos „ esse, qui forte mihi dicerent: vnde scis, illos libros „ vnius veri, & veracissimi Dei spiritu esse humano „ generi ministratos? Redditque rationem cur credendum sit, Scripturam Sacram, in qua continetur Fides Christiana, Deum habere authorem, & ab illo ministratam hominibus fuisse. Nimirum, quia evi- „ dens est: Deum esse, & curam nostri gerere. Ideo- „ que cum essemus infirmi (subiungit Augustinus) „ ad inveniendam liquidâ ratione veritatem, & ob „ hoc nobis opus esset authoritate sanctarum litte- „ rarum, iam credere cœperam, nullo modo te fuisse „ tributurum tam excellentem illi Scripturæ per

„ omnes iam terras authoritatem, niſi & per ipſam
„ tibi credi, & per ipſam te quæri voluiſſes.

Ex quibus Auguſtini verbis conficitur hæc manifeſta ratio ad convincendos Mahumetanos; quia cũ evidens ſit Deum eſſe, & Deum habere curam, & prouidentiam hominum, & certum quoque ſit velle illos ſalvos fieri cognoſcendo, diligendo, & colendo ipſum, euidens eſt, Deum habere aliquam Fidem, vel Religionem in mundo, quæ doceat ea, quæ Deus vult de ipſo credi, & ea tradat, per quæ vult coli, & quæri; concluditurque hanc Religionem non eſſe aliam, quam Religionem Chriſtianam, quæ in Scripturis Sacris habet ea, quæ de Deo credi debent. Et ea per quæ Deus coli vult. Quia credibile non eſt, Deum tantam authoritatem tributurum fuiſſe Libris Sacris, niſi ipſe illos tribuiſſet hominibus, vt per ipſos dirigerentur ad credendum, ſperandum, & operandum. Illa autem authoritas evidenter probatur ex miraculis Chriſti, & Apoſtolorum; ex adimpletione prophetiarum Veteris teſtamenti, quæ in adventu Chriſti, & fundatione Eccleſiæ Chriſtianæ ad litteram completæ ſunt: ex ſanguine tot myriadum Martyrum: ex teſtimonio tot illuſtriũ Doct. ex ſanctitate quà floruerunt qui hanc Fidem in mundo plantarunt: ex ſanctitate, quam generat in iJs, qui hanc legem obſervant, & ex alijs argumentis, quæ in hoc libro facta ſunt.

Quarè evidens eſt, eſſe ineptam rationem, qua Mahumetus ductus eſt, abnegandam Trinitatem Perſona-

narum in Deo, quia hoc ratione demonstrari non potest: nam evidens est, hominem posse ac debere prudenter credere multa, quę demonstrari non possunt, vt probat argumentum, quo convictus fuit Augustinus; quia inter homines vivere non possemus, nisi multa crederemus, quæ ratione evidenti non possunt convinci. Nihil autem credere potest homo maiori authoritate, quam sit ea, ob quam credimus Mysterium Trinitatis: credimus enim hoc, quia maiori certitudine nobis constat, hoc Christum docuisse, quàm olim fuisse Iulium Cæsarem, & Alexandrum Magnum, siquidem Evangelia Apostolorum maiorem fidem merentur, quàm vlla historia humana. Rursus manifestis argumentis nobis constat, Christum mentitum, aut deceptum non fuisse, sed veram doctrinam hominibus tradidisse. Ergo possumus ac debemus credere Deum esse Trinum, quamvis id non possimus ratione demonstrare.

Rursus convincitur illam rationem Mahumeti esse absurdissimam, quia si solum homo potest credere de Deo ea, quæ per rationem naturalem demonstrãtur; paucissimi erunt homines, qui salvi fiant, quia pauci sunt homines, qui eas demonstrationes assequantur, ad idque multo studio, & labore opus est: quid ergo erit de fœminis ignorantibus, de rusticis, de pueris? Nam supra fidem falsam de Deo, rebusque divinis nequit fundari vera sanctitas, & salus animæ.

Quare Doctores Christianorum manifeste probant, ad salutem necessarium esse, vt per fidem multa credat homo, quorum veritatem assequi non potest per solum naturalem discursum: quia cùm Deus sit finis hominis, ad quem cognoscendum, & amandum creatus est; & cum evidens sit, Deum esse infinitum, & incomprehensibilem ab intellectu creato; evidens est, Deum habere perfectiones multas, quas ipse solus cognoscit, vel cui ipse voluerit revelare: ac proinde evidens est, multas Deum habere perfectiones, quas homo certo cognoscere non potest, nisi Deus eas revelare voluerit: ac proinde evidens est, non posse hominem pervenire ad cognoscendum Deum, & divina sine errore, nisi per viam fidei, nimirum credendo Deo loquenti ea, quæ per discursum naturalem scire certò non possumus. Ergo stultissimum est dicere, homines non posse credere Deum esse Trinum, quia id demonstrare non possunt.

Hinc Magnus Doctor Christianorum S. Thomàs, secutus D. Augustinum 2.2.q.2.art.3. & 4. inquirit ,, duo, primum: An credere aliquid supra rationem ,, naturalem, sit necessarium ad salutem? Secundum, ,, vtrum credere ea, quæ ratione naturali probari ,, possunt, sit necessarium? Et ad vtramque quæstionem respondet affirmativè; & postquam probavit primum, transiens ad secundum, sic in 4. art. inquit: ,, Dicendum, quòd necessarium est homini accipe- ,, re per modum fidei non solum ea, quæ sunt supra ,, rationem, sed etiam ea, quæ per rationem cognos-

,, ci

,, ci possunt,& hoc propter tria. Primò vt homo ci-
,, tiùs ad veritatis Divinæ cognitionem perveniat:
,, scientia enim, ad quam pertinet probare Deum
,, esse(nempè Metaphysica,& Theologia)& alia hu-
,, iusmodi de Deo, vltimò homini addiscenda pro-
,, ponitur,præsuppositis multis alijs scientijs, & sic
,, non nisi post multum tempus vitæ suæ homo ad
,, cognitionem Dei perveniret. Secundò,vt cogni-
,, tio Dei sit communior;multi enim in studijs scien-
,, tiæ proficere non possunt, vel propter hebetudi-
,, nem ingenij,vel propter alias occupationes,& ne-
,, cessitates temporalis vitæ, vel propter torporem
,, addiscendi,qui omnes à Dei cognitione frauda-
,, rentur, nisi proponerentur eis divina per modum
,, fidei. Tertiò propter certitudinem.Ratio enim hu-
,, mana in rebus divinis est multum deficiens; cuius
,, signum est;quod Philosophi de rebus humanis na-
,, turali investigatione perscrutante,in multis erra-
,, verunt,& sibi ipsis contraria senserunt. Vt ergo es-
,, set indubitata,& certa cognitio apud homines de
,, Deo,oportuit vt Divina eis per modum fidei tra-
,, derentur,quasi à Deo dicta, qui mentiri non po-
test. Hactenus S. Thomas.

Ex his manifeste patet,Christianos prudentèr sibi persuadere, Deum esse Trinum, & Vnum, quamvis id ratione naturali non demonstretur. Quia evidens est,Deum dignum esse,cui aliquid revelanti, & affirmanti credamus,quamvis non intelligamus,quo pacto se habeat illud mysterium,quod revelat. Nos

au-

autem habemus manifestissima argumenta ad nobis persuadendum, Deum revelasse Trinitatem, illa scilicet omnia, quæ habemus ad credendum Christum esse Deum, & Doctorem veritatis, quia moraliter evidens est, Christum hoc docuisse.

CAPVT X.

Proponitur colloquium, quod Author habuit cum Mauro arguto, & inter suos erudito, qui nolebat Christianæ Fidei nomen dare, quia capere non poterat quomodo Deus sit Trinus in Personis, & quomodo potuerit fieri homo: Vbi symbolis, & similitudinibus explicantur Mysterium Trinitatis, & Incarnationis.

§. I.

POst finitam Missionem Malacensem factã Christianis ad finem anni 1669. dum ego Malacæ prædicabam Mahumetanis, & Cathecumenos ad Baptismum instruebam, socius meus profectus est Sexifirmum, vulgò Velez Malaga, ad Missionem exhibendam Christianis: post Baptismum solemnẽ Cathecumenorum celebratum die S. Ioanni Evangelistæ Sacro illius anni illuc ego quoque migravi Mahumetanis prædicaturus, vt enixe desiderabat Excellentissimus D. Marchio de Santillan, Dux Generalis per illas maritimas oras, & Excellentissima Marchionisa eius vxor, vterque non minus virtutum splendore, quàm natalium gloria illustris: quod & præstiti sub

sub in initum anni 1670. operam navante Excellentissimo Principe, vt Mahumetani omnes ibi commorantes, conciones audirent, posteaque celebratus est quoque Baptismus solemnis sex vel septem Mahumetanorum, qui ad Christum conversi sunt, quos in sacro fonte tenuerunt Excellentissimi Marchiones, & splendidis vestibus induerunt, vt maiori cum decore sacra functio perageretur.

In hac civitate Mahumetanum inveni, Amete Solymam nomine, cæteris Africanis, quos videram, argutiorem, & melioris indolis, qui non solum linguam Hispanam expeditè loquebatur, sed libros nostros legebat, & legendo percurrerat totum symbolum fidei R.P.Fr.Ludovici Granatensis: erat vir pacatus, & modestus, fidelis & verax, & qui inter Christianos tanquam vir probus, & honestus habebatur: quia revera virtutibus moralibus erat præditus. Erat homo iste suæ sectæ tenacissimus, legéque suam exactè observabat. Propter has causas huius viri conversionem, præ reliquis desiderabam; quia si semel ad Christum transiret, multos secum ad fidem veram duceret, & nobis ad cæterorum conversionem maximo vsui foret. Sed conversio infidelium non est hominis volentis, sed Dei miserentis. Illum publicè & privatim sæpè aggressus sum; audiebatque attentè argumenta, quæ conficiebam, & palam fatebatur, se nescire solvere ea argumenta: cæterum non propterea cor suum inclinari ad Religionem Christianam; præcipua difficultas ipsum retrahens erant

duo præcipua Christianæ Fidei fundamenta, nempè Dei Incarnatio, & Trinitas Personarum. Deus, aiebat. vnus est, si vnus, quomodo trinus? Si trinus, quomodo vnus? Non capio, non intelligo: hoc impossibile apparet: vnitas essentiæ, & Trinitas Personarum inter se cohærere nō possunt: vnaquæque enim Persona suam essentiam habet: si ergo sunt tres Personæ, tres habent essentias, seu naturas: ergo erunt tres Dij. Rursus quomodo Deus immortalis potuit fieri homo passibilis, & mortalis? Hoc durissimum mihi videtur, & penitus impossibile, & ideo non possum amplecti Religionem Christianam.

Cùm ego animadvertissem huius hominis bonam indolem, & ingenium percipiendi argumenta capax, decrevi seorsim cum illo de rebus fidei non raptim, sed ex instituto agere, & ideo illum mecum vt famulum ex Sexifirmo in Malacam deduxi, atque cum illo amicabiliter, & confidenter agens in itinere illo, quod novem vel decem leucis constat, de rebus Religionis fusé disputavi. Et imprimis illi exponere cōnatus sum mysteria illa, quæ ipsi difficultatem ingerebant. Ne existimes (aiebam) nos Christianos asserere in Deo, tres Personas, ita distinctas, & separatas, sicut vnus homo distinguitur ab alio homine. Inter nos vbi dantur tres Personæ distinctæ, necesse est vt dentur tres homines; quia vnaquæque Persona habet suam naturam humanam distinctam à natura humana alterius, nimirum distinctum corpus, & distinctam animam; & ideo tres Personæ humanæ sunt

tres

tres homines, quia vbi dantur tres Personæ, dantur tria corpora, & tres animæ, ac proinde tres naturæ humanæ: vbi autem reperiuntur plures naturæ humanæ, plures debent homines reperiri. At tres divinæ Personæ habent eamdem naturam divinam, easdem perfectiones, eumdem intellectum, eamdem voluntatem, eandem potentiam, & sic de reliquis perfectionibus: vnde quamvis Personæ sunt tres, non sunt tres Dij, sed vnus Deus, quia non habent tres essentias, sed vnicam simplicissimam. Natura Dei non constat corpore, & anima, sicut nostra; quia Deus non est substantia corporea, quæ manibus contrectari possit, vel sensibus corporalibus percipi; sed est substantia incorporea, spiritualis, & simplicissima, quæ solo intellectu cognosci potest. Habent ergo tres divinæ Personæ eamdem simplicissimam essentiam, seu naturam, & ideo tres divinę Personę non sunt tres Dij, sed vnus. Certe si tres personę humanę, v. g. Petrus, Ioannes, & Didacus, haberent idem omnino corpus, & eandem numero animam, essent tres Personę, & tamen foret vnicus homo. Cęterum id in creatis non contingit; quia natura humana est finita, & limitata, ac proinde vna natura solum est capax existendi in vna persona, solum est capax constituendi vnam personam: vnde natura Petri nequit constituere nisi personam Petri, & non potest constituere personam Pauli: at natura divina est infinita, & illimitata, & immensa, & ob hanc infinitatem postulat constituere plures personas inter se distinctas.

Non

Nonne vides, Amete, quamcumque personam creatam esse in spatio loci determinato, v. g. Malacæ, & non Matriti? Et nihilominus tu fateris Deum simul esse hic, & Matriti, in Hispania, & in Africa, & in omnibus locis simul: vnde hoc? Certè respondebis, hoc competere Deo, quia Deus est infinitus, & illimitatus, substantia autem infinita non debet esse alligata alicui loco determinato, sed debet esse vbique præsens tota. Similiter ego dico tibi, quod natura divina, quia est infinita, & illimitata, non existit in vna sola persona, sed in tribus: naturæ autem creatæ, quia sunt finitæ, & limitatæ, & imperfectæ, non possunt vltra vnam personam extendi; sed vna natura vnam tantùm habet personam.

Non debes cogitare, has divinas Personas, esse ab invicem separatas, sicut invicem sunt distinctæ: sicut enim sunt distinctæ, quia vna procedit ab alia, Filius à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio: ita sunt inter se inseparabiles, quia omnes existunt in eadem essentia divina. Sic corpus solis, radius solis, & calor solis, inter se sunt res distinctæ, quia corpus solis non est radius solis, sed est principium radij, & radius est principium caloris: & tamen sol, radius, & calor in vna natura solis coniunguntur, & nunquam separantur, sed vbicumque existit sol, ibi existunt radius solis, & calor solis. Vnde istæ tres Personæ sunt inter se omnino æquales in duratione, in sapiẽtia, & cæteris perfectionibus. Quamvis enim Pater sit principium Filij, & Pater, & Filius sint principium Spiritus Sancti,

cti, tamen Pater non est antiquior Filio; nec Pater, & Filius sunt antiquiores Spiritu Sancto. Sic quamvis sol sit principium lucis, sol non est antiquior luce, quia nunquam extitit sol, quin habuerit lucem: & quamvis ignis sit principium caloris, & quasi pater caloris, tamen ignis non est antiquior calore, sed ab initio mundi fuerunt simul. Deus Pater non habet principium suę durationis, quia semper fuit: nec Deus Filius, quia Deus Pater nunquam extitit, quin produceret Filium, sicut sol nunquam extitit, quin diffunderet á se radium lucis, & in se lucem haberet.

Anima nostra vna est, & cum sit vna dumtaxat, tres nihilominus habet potentias, quæ in illa semper existunt, & nunquam extra animam existere possunt, nimirum intellectum, voluntatem, & memoriam. Ad hunc ergo modum dico tibi, in Deo, qui vnus est, tres existere Personas inter se realiter distinctas, quia inter se comparantur tanquam producens, & productum; quæ tamen â Deo non distinguntur; quia cú Deus ob suam infinitam simplicitatem capax non sit compositionis, quidquid in Deo existit, Deus est. In creatis aliter se res habet, nam non omne quod est in anima, & corpore nostro est idem realiter cum anima, & corpore: siquidem anima nostra, & corpus nostrum sunt capacia compositionis, & mutationis.

§. II.

Rationes probabiliter suadentes pluralitatem Personarum in Deo.

QVod in Deo debeat dari pluralitas personarum, tibi volo explicare hac ratione. Nam proprium est boni esse communicatiuum sui: & maioris boni esse magis communicatiuum: ergo boni infiniti proprium est se communicare infinitè: sed Deus per productiones ad extra non se communicat infinitè: ergo habet ad intra aliquas productiones, per quas se cõmunicet infinitè. Ideo ergo dicimus Patrem æternum generare Filium æternum sibi consubstantialẽ, & Patrem, & Filium producere Spiritum Sanctum sibi in omnibus æqualem, quia Deus habet infinitam bonitatem: ac proinde debuit habere naturam infinitè fęcundam ad se diffundendum, & communicandum personis realiter inter se distinctis.

Sanè Deus per Prophetam Isaiam cap. 66. v. 9. dicit: *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus? Si ego, qui generationem alijs tribuo, sterilis ero, ait Dominus Deus?* Deus est summè perfectus: posse autem generare sibi similem, est perfectio: & sterilitas atque infœcunditas est imperfectio. Ergo Deus habet perfectionem hanc fœcunditatis, quod possit generare sibi similem. Ergo Deus habet Filiũ sibi similem, & consubstantialem; & consequenter ha-

habet Filium, qui ſit Deus. Nam ſicut filius hominis eſt homo, & filius Leonis eſt Leo, ita Filius naturalis Dei debet eſſe Deus. Eſt ergo rationi maximè cōforme, quod in Deo non detur vna tantùm Persona, ſed plures. Quod alia ratione volo tibi exponere. Certe Deus eſt ſummè fœlix, & ſummè beatus: ad cumulum autem fœlicitatis pertinet; quod perſona rationalis habeat aliam perſonam ſibi ſimilem, cum qua poſsit loqui, & cui poſsit ſecreta cordis aperire.

Nonne tibi videtur, quod quando Deus creauit Adamum, non creaſſet illum in perfectà fœlicitate, ſi illum reliquiſſet cum ſolis brutis animalibus, cum quibus loqui, & communicare non poſſet, & non creaſſet Evam ipſi ſimilem, cum qua amicitiam, & ſocietatem habere poſſet? Attende, quæſo, omnes creaturæ minus ſunt reſpectu Dei, quam bruta animalia reſpectu hominis. Si ergo homo non eſſet cumulatè fœlix, ſi non haberet ſocietatem cum alia perſona humana, & maneret cum ſolis brutis animantibus: nec Deus eſſet cumulatè fœlix, ſi non haberet aliam Perſonam diuinam, cum qua loqui poſſet, & amicitiam atque ſocietatem habere. Quamvis enim Deus poſsit loqui cum Angelis, & cum hominibus; tamen non poteſt cum illis loqui plenè, quia illi, capaces non ſunt, vt Deus integrè illis manifeſtet omnia, quæ ſcit. Et Deus loquens cum Angelis, ſe habet ſicut vir ſapientiſsimus loquens cum homine ruſtico, & rudi; minus enim capaces ſunt Angelli comprehendendi, quæ Deus ſcit, quam ruſticus comprehen-

dendi quæ ſcit vir ſapientiſsimus, & omnibus ſcientijs perfectiſsimè inſtructus. Vnde ſicut vir ſapiens non eſſet cumulatè fœlix, ſi ſolum poſſet loqui cum ruſticis, & ignorantibus: ita Deus non eſſet cumulatè fœlix, ſi ſolum poſſet loqui cum creaturis. Præterea cum Deus fuerit per totam æternitatē ſine creaturis, non habuiſſet per totam æternitatem perſonam rationalem, cum qua loqueretur: ac proinde fuiſſet per totam æternitatem mutus, ſi non darentur multæ Perſonæ diuinæ. Ergo dicendum eſt, dari multas Perſonas diuinas, vt ita vna poſsit perfectè loqui cum altera, & dari perſonam loquentem, & perſonam audientem, & comprehendentem omnia, quæ alia perſona ipſi loquitur. Decimus autem, has perſonas eſſe tres, nec plures, neque pauciores.

§. III.

Exponitur, quomodo in Deo detur Pater, & Filius, & inſuper Spiritus Sanctus.

VT autem tu intelligas, quomodo in Deo dari poſsit Pater, & Filius, & præter Patrem; & Filium detur tertia Perſona, quam vocamus Spiritum Sanctum, id tibi exponere volo. Expoſui autem vide ſupra capit. 4. ſimilitudine ducta ab homine ſeipſum intelligente, & amante, nam dum ſe intelligit format ſui imaginem, quæ eſt quędam proles intellectus, & dicitur verbum, & cum per hanc imaginem obij-

obijcitur menti hominis eius bonitas, & perfectio, homo producit amorem sui: & ideo ibi mens intelligens est quasi pater, verbum mentis est quasi filius, & amor à mente per verbum procedens, est quasi spiritus. Et adduxi similitudinem speculi, qua suprà cap. 4. pag. 191. generationem Filij in diuinis exposui. Et progressus sum ad explicandam processionem Spiritus Sancti.

Sicut enim quia Deus est summè intellectivus, hoc ipso, quòd seipsùm intelligat, producit per ipsum actum intelligendi imaginem quandam perfectissimam sui ipsius, quæ est Verbum repræsentans Deũ, & omnia quæ Deus potest facere, ac proinde est veluti ars quædam, & exemplar rerum omnium factibilium; ac proinde Deus per Verbum suum omnia produxit, sicut artifex in creatis fabricatur domum per exemplar, & simulachrum, seu idæam domus, quã idæam intra se gerit, seu in mente suâ format. Ità, quia Deus est summè volitivus, producit per verbum, amorem quendam sui infinitè perfectum: nihil enim potest voluntate amari, nisi sit in intellectu conceptum. Hic autem amor procedens à Deo per Verbum, est tertia Persona, quam vocamus Spiritum Sanctum: quæ procedit à Patre, & Filio per voluntatem, & amorem; sicut Verbum, seu Filius procedit à Patre per intellectum.

Id vt aliquomodo percipias, reflecte suprà id, quod in nobis contingit. Quando rem aliquam attentè, & serio cogitamus, formamus intra nos quandam ima-

ginem, quæ rem illam nobis repræsentat: si autem res repræsenta sit aliqua persona bona, & pulchra, ex imagine illius rei oritur in nobis amor, impulsus, & inclinatio vitalis in rem illam cognitam, & repræsentatam. Sic ergo Deus, seipsum contemplans, & comprehendens, producit imaginem perfectissimam suarum perfectionum; & perfectiones illæ diuinæ, vt repræsentatæ per eiusmodi imaginem, seu Verbum rapiunt diuinam voluntatem in sui amorē, ac proinde Deus Pater mediante illo Verbo, seu imagine perfectissima suæ bonitatis, & simul cum illo producit amorem quendam infinitum erga bonitatem illā repræsentatam per Verbū, & in Verbo. Et hic amor productus est Spiritus Sanctus, & tertia Persona diuina.

§. IV.

Cur in Deo dentur tres Personæ, neque plures, neque pauciores.

VNde percipies rationem, cur in Deo ponamus tres Personas, neque plures, neque pauciores. Ratio est, quia emanationes, seu productiones in diuinis accipi non possunt nisi secundum actiones, quæ in agente manent: huiusmodi autem actiones in natura intellectuali, & diuina non sunt nisi duæ, scilicet *intelligere, & velle*: vnde productiones in diuinis non possunt esse nisi duæ, & Personæ diuinæ, non nisi tres: nam prima persona est omnino improducta, & innasci-

cibilis, nempe Pater, qui est origo prima, & fons diuinarum Personarum: Pater per actionem intelligendi producit Verbum, seu Filium: Pater vero, & Filius per actionem amandi producunt Spiritum Sanctum; & hic sistunt diuinæ processiones, seu emanationes. Quia ergo Deus est substantia spiritualis infinita, est persona; quia est actu intelligens infinitè, per actionem intelligendi producit Verbum, & quia est amans infinitè per actionem amandi per Verbum, & simul cum Verbo producit Spiritum Sanctum: & sic sunt tres Personæ diuinæ.

Explicato mysterio Trinitatis, transiui ad explicandum Mysterium Incarnationis, & fusè illud exposui eo modo quo illud exponit Sanctus Thomas opusculo 3. cap. 6. Cuius explicationem hic apponere decreui, vt Christi prædicator ad manum habeat dilucidam tanti mysterij expositionem; quæ licet non sit proponenda rusticis Mahumetanis, si tamen inter illos sit aliquis perspicax, & accutus, & repugnantiam inveniat in illo mysterio, ei potest exponi, vt ego præstiti cum Amete Solimam.

§. V.

Quomodo exponendum sit Mysterium Incarnationis ex Sancto Thoma.

,, CVm dicimus, Deum hominem fieri, non existime, Amete, hoc ita accipiendum esse, vt
,, Deus converta ur in hominem, sicut aër fit ignis,
,, cum in ignem convertitur. Immutabilis enim est

,, Dei natura: corporea autem sunt, quæ invicem cō-
,, vertuntur. Spiritualis autem natura in naturam corpoream non convertitur, sed potest ei aliqualiter vniri propter efficaciam suæ virtutis, sicut anima vnitur corpori: licet humana natura ex anima constet, & corpore, anima autem non corporeæ, sed spiritualis naturæ sit, omnis tamen creatura spiritualis deficit à simplicitate diuinâ multo amplius quam corporea creatura à simplicitate spiritualis naturæ. Sicut ergo spiritualis natura vnitur corpori per efficaciam suæ virtutis, ita, & Deus potest vniri tam spirituali, quam corporali, & secundum hunc modum dicimus, Deum naturæ humanæ fuisse vnitum. Est autem attendendum, quod vnunquodque maxime videtur esse illud, quod inuenitur in eo esse principium. Omnia autem alia videntur ei, quod est principium, adhærere, & quodammodo assumi, in quantum id, quod est principium, alijs vtitur secundum suam dispositionem: quod quidem patet non solum in ordinatione ciuili, in qua principes ciuitatis quasi tota ciuitas esse videntur, & alijs vtuntur secūdum suam dispositionem, vt sibi adhærentibus membris, sed etiam in adunatione naturali. Licet enim homo naturaliter constet ex anima, & corpore, principalius tamen homo videtur esse anima, quam corpus, quod animæ adhæret, & quo anima vtitur ad operationes animæ conuenientes. Sic ergo, & in vnione Dei ad creaturam, non trahitur Deitas ad humanam naturam, sed humana natura à Deo assumitur,

non

non quidem vt convertatur in Deum, ſed vt Deo adhæreat, & ſunt quodammodo anima, & corpus ſic aſſumpta, anima, & corpus ipſius Dei, ſicut partes corporis aſſumptæ ab anima ſunt quodammodo ipſius animæ membra. Eſt tamen in hoc aliqua differentia attendenda. Nam anima licet ſit perfectior corpore, non tamen totam perfectionem in ſe poſsidet humanæ naturæ: vnde corpus ſic ei advenit, vt ex corpore, & anima vna cõpleatur humana natura, cuius quædã partes ſunt anima, & corpus: ſed Deus ita eſt in natura ſua perfectus, vt plenitudini naturæ ipſius nihil adijci poſsit; vnde cum natura diuina non poteſt ſic vniri altera natura, vt ex vtraque vna conſtituatur natura communis: ſic enim natura diuina pars eſſet illius naturæ communis, quod repugnat perfectioni diuinæ naturæ: nam omnis pars imperfecta eſt: Deus ergo Dei Verbum ſic humanam naturam aſſumpſit, quæ ex anima conſtat, & corpore, vt tamen nec altera tranſiret in alteram, nec ex duabus vna natura conflaretur, ſed poſt vnionem duæ naturæ diſtinctæ remanerent quantum ad proprietates naturarum. Eſt autem ruiſus conſiderandum, quod cum ſpiritualis natura corporeæ vniatur per ſpiritualem virtutem, quantò fuerit maior virtus ſpiritualis naturæ, tantò perfectius; & firmius ſibi naturam inferiorem aſſumit. Eſt autem Dei virtus infinita, cui omnis creatura ſubijcitur, & vnaquaque vtitur pro ſuo arbitrio: nõ autem eis vteretur, niſi aliquo modo per efficaciam ſuæ virtutis vniretur eis. Tanto autem alicui naturæ per-

perfectiùs vnitur, quantò in eo magis suam virtutem exercet. Inter omnes siquidem creaturas virtutem suam exercet quantum ad hoc, quod omnibus esse largitur, & ad proprias operationes mouet, & secundum hoc quodam communi modo in omnibus rebus dicitur esse. Sed specialiori quodammodo virtutem suam exercet in mentibus sanctis, quas non solũ in esse conservat, & ad operandum mouet, sicut alias creaturas, sed etiam eas convertit ad se cognoscendum, & amandum, vnde etiam sic in sanctis mentibus specialiter dicitur habitare, & mentes sanctæ Deo plenæ esse dicuntur. Quia ergo secundum quantitatẽ virtutis, quam Deus exercet in creaturam, magis, & minus dicitur creaturæ vniri, patet quòd cùm efficacia diuinæ virtutis humano intellectu comprehendi non posit, sublimiori modo Deus potest creaturæ vniri, quam intellectus humanus capere posit. Quodam ergo incomprehensibili, & ineffabili modo dicimus Deum vnitum esse humanæ naturæ in Christo, non solum per in habitationem, sicut in alijs sanctis, sed quodammodo singulari, ità quòd humana natura esset quædam Filij Dei natura, vt Filius Dei, qui ab æterno habet naturam diuinam á Patre, ex tẽpore per assumptionem mirabilem, habeat humanam naturam ex genere nostro. & sic quælibet partes humanæ naturæ ipsius Filij Dei dici possunt Deus, & quidquid agit, vel patitur quælibet pars naturæ humanæ in Filio Dei, potest attribui vnigenito Dei Verbo. Vnde non inconvenienter dicimus, animam, & cor-

corpus esse Filij Dei,& oculos,& manus,& quod Filius Dei corporaliter videat per oculi visionem, & audit per auris auditum,& sic de alijs, quæ partibus animæ,vel corporis convenire possunt. Huius autem vnionis admirabilis nullum convenientius exemplum inveniri potest,quam vnio corporis,& animæ rationalis.Est etiam non inconveniens exemplum de hoc, quòd Verbum nostrum in corde manet absconditū, & sensibile fit per assumptionem vocis, & scripturæ. Sed tamen hæc exempla à prædicta vnionis repræsentatione deficiunt,sicut & cætera exempla humana à rebus diuinis.Nam neque Deitas sic vnitur humanæ naturæ,vt sit pars alicuius naturæ: neque sic vnitur humanæ naturæ,vt solum significetur per eā, sicut verbum cordis significatur per vocem aut scripturam,sed sic vt veraciter Filius Dei habeat naturam humanam,& homo dicatur.Patet ergo quòd non dicimus,Deum vnitum esse corporeæ naturæ,vt sit virtus in corpore ad modum materialium,& corporaliū virtutum,quia nec intellectus animæ corpori vnitæ sic est virtus in corpore.Multo minus ergo Dei Verbum,quod ineffabiliter,& sublimiori modo sibi naturam humanam assumpsit. Patet etiam secundum præmissa,quod Filius Dei, & diuinam naturam habet,& humanam,vnam ab æterno,aliam ex tempore per assumptionem.Contigit autem,ab eodem plura haberi secundum diuersos modos, in quibus tamen omnibus semper quod est principalius, habere dicitur: quod autem minus principale,haberi.Habet

enim totum multas partes, vt homo manus, & pedes. Non autem dicimus è converso, quod manus, & pedes habeant hominem. Habet etiam vnum subiectũ multa accidentia, sicut pomum colorem, & odorem, non è converso. Habet etiam homo aliqua exteriora, sicut possessiones, & vestes, non é converso. In solis autem illis, quæ sunt partes alicuius vnius essentiales aliquando aliquid dicitur habere, & haberi, vt anima corpus, & corpus animam. Et similiter in quãtum vir, & vxor in matrimonio coniunguntur, dicitur vir habere vxorem, & vxor virum. Et similiter in his, quæ per relationem vniuntur, sicut dicimus, quod pater habet filium, & filius patrem. Si ergo sic vniretur Deus humanæ naturæ, sicut anima corpori, vt ex his constitueretur vna natura communis. posset dici, quod Deus habet naturam humanam, & humana natura habet Deum, sicut anima habet corpus, & é converso. Sed quia ex diuina, & humana natura non potest constitui vna natura, propter perfectionem diuinæ, vt dictum est, & tamen in prædicta vnione principalius est, quod est ex parte Dei, manifeste consequitur, quod ex parte Dei accipi oportet; id quod habet naturam humanam. Illud autem, quod per aliquam naturam dicitur esse, dicitur esse suppositum, vel hypostasis naturæ illius, sicut quod habet naturã equi, dicitur esse hypostasis, vel suppositum naturæ equinæ. Et si sit natura intellectualis, quæ habetur, talis hypostasis dicitur persona. Sicut dicimus Petrum esse personam, qui naturam humanam habet, quæ est intellectualis natura. Cum

Cum ergo Filius Dei, vnigenitum Dei Verbum per assumptionem habeat humanam naturam, vt dictum est, sequitur, quod sit hypostasis, vel suppositũ, vel persona humanæ naturæ. Et cum ab æterno habeat diuinam naturam, non per modum compositionis, sed simplicis identitatis, dicitur etiam hypostasis, vel persona diuinæ naturæ, secundum tamen quod diuina verbis humanis exprimi possunt. Ipsum ergo vnigenitum Dei Verbum est hypostasis, vel persona duarum naturarum, diuinæ scilicèt, & humanæ, in duabus naturis subsistens. Si quis autem obijciat, quod humana natura etiam in Christo non sit accidens, sed substantia quædam, non autem vniuersalis, sed particularis, quæ hypostasis dicitur, videtur consequi, quod ipsa humana natura in Christo hypostasis quædam sit præter hypostasim Dei Verbi, & sic in Christo erunt duæ hypostases. Considerare debet, qui sic obijcit, quód non omnis substantia particularis hypostasis dicitur, sed solum illa, quæ ab aliquo principaliori non habetur. Manus enim hominis substantia est quædam particularis, non tamen potest dici hypostasis, nec persona, quia habetur à principaliori, quod est homo: alioquin in quouis homine essent tot hypostases, vel personæ, quot membra, vel partes. Humana ergo natura in Christo non est accidens, sed substantia, non vniuersalis, sed particularis: nec tamen hypostasis dici potest, quia assumitur à principaliori, scilicet à Dei Verbo. Sic ergo Christus est vnus propter personæ, vel hypostasis

vnitatem, nec potest dici esse duo. Sed propriè dicitur, quod habet duas naturas. Et licet diuina natura prædicetur de hypostasi Christi, quæ est hypostasis Verbi Dei, quod est eius essentia, tamen humana natura non potest prædicari de eo in abstracto, sicut nec de aliquo habente humanam naturã. Sicut enim non possumus dicere, quod Petrus est humana natura, sed quod est homo, in quantum habet humanam naturam; ita nec possumus dicere, quod Dei Verbum est humana natura, sed quod habet humanam naturam assumptam, & ex hoc dicitur homo. Vtraque ergo natura prædicatur de Verbo Dei, sed vna in concreto tantum, scilicet humana, vt cum dicimus, Filius Dei est homo: diuina vero natura, & in abstracto, & in concreto dici potest, vt quod Verbum Dei, est diuina essèntia, vel natura, & quod est Deus.

Cum autem Deus sit habens diuinam naturam, & homo sit habens humanam naturam, per hæc duo nomina significantur duæ naturæ habitæ, sed vnus habens vtramque. Et cùm habens naturam, sit hypostasis, sicut in nomine Dei intelligitur hypostasis Verbi Dei, ita in nomine hominis intelligitur Verbum Dei, secundum quod attribuitur Christo. Et sic patet, quod per hoc, quod dicimus Deum Christũm, & hominem, non dicimus eum esse duo, sed vnum in duabus naturis. Quia vero ea, quæ conveniunt naturæ, attribui possunt hypostasi illius naturæ, hypostasis autem tam humanæ naturæ, quàm diuinæ includitur tàm in homine significante diuinam naturam, quã

in homine ſignificante humanam, quod eſt eadem hypoſtaſis habens vtramque naturam, conſequens eſt, vt tàm humana, quàm diuina prædicentur de illa hypoſtaſi, ſeu ſecundum quod includitur in nomine ſignificante diuinam naturam, ſeu ſecundum quod includitur in nomine ſignificante humanam. Poſſumus enim dicere, quod Deus Verbum, Dei eſt conceptus, & natus de Virgine, paſſus, mortuus, & ſepultus, atribuentes hypoſtaſi Verbi humani propter humanam naturam, & è converſo poſſumus dicere, quod homo ille eſt vnum cum Patre, & quod eſt ab æterno, & quod creauit mundum propter diuinam naturam. In his ergo tam diuerſis de Chriſto prædicandis diſtinctio invenitur, ſi conſideretur, ſecundum quod iſta de Chriſto dicuntur.

Quædam enim dicuntur ſecundum humanam naturam, quædam ſecundum diuinam. Si autem conſideretur: de quo dicuntur, indiſtincte proferuntur, quia eadem eſt hypoſtaſis, & qua diuina, & humana dicuntur, vt ſi dicam, quod idem eſt homo, qui videt, & audit, ſed non ſecundum idem. Videt enim ſecundum oculos, & audit ſecundum aures. Idem etiam eſt pomum, quod videtur, & adoratur, ſed hoc quidē colore, illud autem odore, ratione cuius dicere poſſumus, quod videns audit, & audiens videt, & viſum odoratur, & odoratum videtur. Et ſimiliter dicere poſſumus, quod Deus naſcitur de Virgine propter humanam naturam, & homo ille eſt æternus propter diuinam.

§. VI.

§. VI.

Explicatur Mysterium Incarnationis varijs similitudinibus.

Varia adduxi symbola, & exempla sensibilia, quibus huic Mauro emollirem difficultatem, quam experiebatur in credendo hoc mysterio. Non quia existimarem, illa sufficere ad persuadendũ mysterium tam arduum, & superans omnem humanum discursum; sed vt minorem difficultatem experiretur, & vt ostenderem, non esse impossibile, vt ipse existimabat.

Primò igitur explicui hoc mysterium exemplo *insitionis* desumpto ex Theodoreto Dialogo *inconfusus*. Nam si tu haberes in tuo horto nobilissimum truncum pyri habentem vnum ramum, huic trunco posses insere aliũ ramum, prunũ, v.g. & tunc iam eadem arbor esset pyrus, & prunus, produceretque duos fructus specie diuersos, nimirum pyra, & pruna. Et in eodem trunco, veluti in eadem hypostasi, & supposito existeret duplex natura, & natura pyri, & natura pruni; nec propterea esset duplex arbor, sed vnica, cui esset connaturalis natura pyri, quia cum illa nasceretur, natura autem pruni licet per *insitionem* appropriaretur ipsi, tamen ex se esset extranea à natura pyri. Sic ergo cogita Verbum diuinum seu Personam Filij Dei, tanquam arborem diuinam haben-

tem ex se ramum diuinitatis, & ferentem ex se fructus omnino diuinos; huic diuinæ arbori, & quasi nobilissimo trũco inseruit omnipotentia Dei ramũ humanitatis. Vnde Verbum post incarnationẽ iam habet duplicem naturã, quasi duplicẽ ramũ; habet quidem naturã diuinam sibi connaturalem; & secum identificatã: & simul habet naturam humanam ex se quidẽ extraneam, quæ tamen per *insitionem* incarnationis inserta est personæ Filij Dei, & facta est propria Filij Dei. Vnde eadem persona Filij Dei habet naturam diuinam, & humanam, ac proinde est Deus, & Homo. Vnde Christus est vna arbor cum duplici fructu, diuino, & humano, habet enim operationes Dei, quia est Deus, & operationes humanas, quia est Homo. Sicut pyrus, cui inserta est prunus, habet duplicem fructum.

Secundò id ipsum explicui exemplo *ignitionis* desumpto ex D. Basilio. Sumamus, ferrum candens, vel carbonem ignitum. Non ne vides, quod ignis totum ferrum penetrat, occupat, & ad suam puritatem, & nitorem trahit, sibique penitus adstringit & vnit? Sic ergo considera, quod Verbum diuinum tanquam ignis splendidissimus totam naturam humanam Christi penetrauit, & omnes eius partes sibi vniuit. Non ne vides, quod illa vnio ignis cum ferro est ita intima, vt vix possimus alterum ab altero discernere, cũ tamen certum sit, ibi post ignitionem manere naturam ferri. Hoc ergo modo debes cogitare vnionem Verbi cum humanitate esse penitissimam, & vi illius

S hu-

humanitatem totam eſſe imbutam, & refulgentem igne diuinitatis; & nihilominus manere cum diſtinctione à natura diuina Verbi, à qua magis illuſtratur, & perficitur, quàm ferrum, vel carbo ignitus perficiatur ab igne ſecum penetrato. Et ſicut durante vnione ignis cum ferro, ferrum redditur incapax ferruginis, nigroris, & frigoris: ita humanitas ratione vnionis cum diuinitate eſt incapax peccati, & erroris, quorum foret capax, ſi non eſſet vnita Verbo diuino. Vnde humanitas Chriſti differt à noſtra ſicut differt carbo ignitus à carbone extincto; & ſicut differt ferrum candens à ferro frigido. Denique advertere debes, quod ſicut beneficio vnionis inter ignem, & ferrum, operatio ignis tribuitur ferro, & operatio ferri tribuitur igni: dicitur enim ferrũ ſplendere, calefacere, vrere, accẽdere, & ignis poteſt dici ſecare, diuidere, penetrare, condenſari; imperfectiones tamen ferri ignem non afficiunt. Ita beneficio illius admirabilis vnionis inter Verbum diuinum, & humanitatem; ea quæ ſunt hominis tribuuntur Deo, & ea quæ ſunt Dei tribuuntur homini: ſic tamen vt imperfectiones humanitatis non lædant diuinitatem; ſicut ferrum ſua nigredine non inficit ignem, cui coniurgitur.

Sed potiſsimum ad hoc myſteriũ explicandũ vſus ſũ exẽplo *animationis, ſicut enim anima rationalis, & caro vnus eſt homo, ita Deus, & homo vnus eſt Chriſtus*; vt inquit Athanaſius in ſymbolo. Adverte, Amete, quanta ſit diſtantia inter animã, & carnẽ; anima enim eſt res ſubtilis, incorporea, ſimplex, viua, mobilis, pura, intel-

li-

ligens, immortalis, per se subsistens; caro est crassa, multiplex, impura, sordida, torpens, sensu, & ratione destituta, corruptioni obnoxia: & tamen anima vi sua suoque contactu carnem extollit, & ad se trahit, sibique substantialiter vnit, & vnus ex vtroque homo constat: & per hanc vnionem caro fit spiritualis, pulchra, viua, mobilis, & bonorum animæ particeps, ita vt omnis honor, qui animæ defertur, simul etiam deferatur carni. Rursus caro non gestat animam, sed anima carnem, & hæc in anima veluti in sustentante recumbit, non autem anima in carne: vnde caro ad hypostasim animæ eleuata, & vnita videtur. Præterea iste homo, v.g. Petrus, simul est anima, & caro, vel vt magis propriè loquar animalis, & carnalis, vt animalis anima rationali, est incorporeus, immortalis, & ratione præditus, vt carnalis, est corporeus, mortalis, & ratione carens, &c. Denique quidquid operatur aut patitur caro, operatur vel patitur homo animalis: & quid operatur aut patitur anima, operatur, vel patitur etiam homo carnalis. Adhunc ergo modum licet quoad perfectionem inter naturam humanam, & Deum sit infinita distantia; tamen potest Deus sua infinita potentia naturam humanam in infinitam celsitudinem supra omnem creaturam attollere, & ad hypostasim, seu Personam Verbi (quæ naturæ humanæ, & singulis eius partibus intime præsens erat) indissolubili, & substantiali nexu adstringere, & vnire potuit, ita vt iam non illa in se, & per se, sed in Verbo, veluti ramus terrenus in cœlesti trunco, & veluti corpus

in regente,& subſtentante ſe anima ſubſiſtere. Nec idcirco Verbum mutari, ſed humanitas eleuari, ad Verbum trahi,& modum quendam inexiſtendi Verbo accipere debuit. Sicut cùm magnes attrahit, & copulat ſibi ferrum,non magnes, ſed ferrum mutatur:cum Angelus aſſumit corpus, non Angelus, ſed corpus mutationem patitur:& cum cera infunditur ſigillo,ipſa,non ſigillum mutatur. Hæc ſymbola adducit P. Leſsius in tract. de Perfect. Diuin. ad explicandum hoc myſteriũ,& illis ego vſus ſum ad imprimendam aliquam notitiã huius veritatis illi Mauro, ne tantam difficultatem ſentiret in ea credenda. Et in hoc colloquio aliquam partem viæ tranſegimus; ſed quia vt inquit Iſaì.c.7.v.9. *Si non credideritis, non intelligetis*, prius debet perſuaderi myſterium aliquod eſſe reuelátum à Deo,ac proinde credi debere, quã illud rationibus explicemus; quia rationes illæ homini habenti fidem deſeruiunt ad acuendam intelligẽtiam; vbi autem fides non præcedit, non ſufficiunt ad perſuadendum,illud myſterium eſſe verum: & ideo poſtquam explicui myſteria iſta; aliam viam aggreſſus ſum,qua pergere debent, qui infidelibus volunt perſuadere vera eſſe myſteria noſtræ fidei. Nam colloquium huculque habitum in eum finem direxi, vt huic Mahumentano oſtenderem non eſſe impoſsibile Myſterium Incarn. non autem vt rationibus perſuaderem, debere ab illo acceptari vt verum.

CA-

CAPVT XI.

Quomodo Prædicatores Euangelici persuadere debent Infidelibus, vera esse mysteria nostræ Fidei.

QVia mysteria nostræ Fidei sunt omnino supernaturalia, & superant omnem rationē, & discursum naturalē, ratione naturali non potest directè ostendi eorū veritas; quia quod est supra omnem rationē, ratione demonstrari non potest. Et ideo licet posſimus solvere, quæ contra illa obijciuntur, quia cū impugnent veritatem, necesse est vt sint fallacia argumenta oppugnantia mysteria nostræ fidei: tamen non debet minister Evangelicus niti rationibus ad directè probandum illa esse vera: *Quæ igitur fidei sunt* (inquit D. Thom. 1. part. q. 32. artic. 1.) *non sunt tentanda probari, nisi per authoritates ijs, qui authoritates recipiant. Apud alios vero sufficit defendere, nō esse impossibile quod prædicat fides. Vnde Dionyſ. dicit cap. 2. de Diuin. Nomin. Si aliquis est, qui totaliter eloquijs resistit, longè erit à nostra Phylosophia. Si autem ad veritatem eloquiorum, scilicet sacrorum respicit, hoc & nos canone vtimur.* Hinc S. August lib de Fide, & symbolo cap. 9. circa finem ait: *Fides inconcussa tenenda est, vt dicamus istam Trinitatem vnum Deum: nec temerè aliquid de inuisibilibus affirmemus tanquam scientes, sed tanquam credentes: quoniam videri nisi mundo corde non possunt.*

Colloquium ergo cum Amete Solimam prosequens, addidi: hucusque tibi explicui, quomodo sine

enim totum multas partes, vt homo manus, & pedes. Non autem dicimus è converſo, quod manus, & pedes habeant hominem. Habet etiam vnum ſubiectũ multa accidentia, ſicut pomum colorem, & odorem, non è converſo. Habet etiam homo aliqua exteriora, ſicut poſſeſsiones, & veſtes, non é converſo. In ſolis autem illis, quæ ſunt partes alicuius vnius eſſentiales aliquando aliquid dicitur habere, & haberi, vt anima corpus, & corpus animam. Et ſimiliter in quãtum vir, & vxor in matrimonio coniunguntur, dicitur vir habere vxorem, & vxor virum. Et ſimiliter in his, quæ per relationem vniuntur, ſicut dicimus, quod pater habet filium, & filius patrem. Si ergo ſic vniretur Deus humanæ naturæ, ſicut anima corpori, vt ex his conſtitueretur vna natura communis. poſſet dici, quod Deus habet naturam humanam, & humana natura habet Deum, ſicut anima habet corpus, & é converſo. Sed quia ex diuina, & humana natura non poteſt conſtitui vna natura, propter perfectionem diuinæ, vt dictum eſt, & tamen in prædicta vnione principalius eſt, quod eſt ex parte Dei, manifeſte conſequitur, quod ex parte Dei accipi oportet; id quod habet naturam humanam. Illud autem, quod per aliquam naturam dicitur eſſe, dicitur eſſe ſuppoſitum, vel hypoſtaſis naturæ illius, ſicut quod habet naturã equi, dicitur eſſe hypoſtaſis, vel ſuppoſitum naturæ equinæ. Et ſi ſit natura intellectualis, quæ habetur, talis hypoſtaſis dicitur perſona. Sicut dicimus Petrum eſſe perſonam, qui naturam humanam habet, quæ eſt intellectualis natura.

Cum

Cum ergo Filius Dei, vnigenitum Dei Verbum per assumptionem habeat humanam naturam, vt dictum est, sequitur, quod sit hypostasis, vel suppositũ, vel persona humanæ naturæ. Et cum ab æterno habeat diuinam naturam, non per modum compositionis, sed simplicis identitatis, dicitur etiam hypostasis, vel persona diuinæ naturæ, secundum tamen quod diuina verbis humanis exprimi possunt. Ipsum ergo vnigenitum Dei Verbum est hypostasis, vel persona duarum naturarum, diuinæ scilicèt, & humanæ, in duabus naturis subsistens. Si quis autem obijciat, quod humana natura etiam in Christo non sit accidens, sed substantia quædam, non autem vniuersalis, sed particularis, quæ hypostasis dicitur, videtur consequi, quod ipsa humana natura in Christo hypostasis quædam sit præter hypostasim Dei Verbi, & sic in Christo erunt duæ hypostases. Considerare debet, qui sic obijcit, quód non omnis substantia particularis hypostasis dicitur, sed solum illa, quæ ab aliquo principaliori non habetur. Manus enim hominis substantia est quædam particularis, non tamen potest dici hypostasis, nec persona, quia habetur à principaliori, quod est homo: alioquin in quouis homine essent tot hypostases, vel personæ, quot membra, vel partes. Humana ergo natura in Christo non est accidens, sed substantia, non vniuersalis, sed particularis: nec tamen hypostasis dici potest, quia assumitur à principaliori, scilicet à Dei Verbo. Sic ergo Christus est vnus propter personæ, vel hypostasis vni-

vnitatem, nec potest dici esse duo. Sed propriè dicitur, quod habet duas naturas. Et licet diuina natura prædicetur de hypostasi Christi, quæ est hypostasis Verbi Dei, quod est eius essentia, tamen humana natura non potest prædicari de eo in abstracto, sicut nec de aliquo habente humanam naturã. Sicut enim non possumus dicere, quod Petrus est humana natura, sed quod est homo, in quantum habet humanam naturam; ita nec possumus dicere, quod Dei Verbum est humana natura, sed quod habet humanam naturam assumptam, & ex hoc dicitur homo. Vtraque ergo natura prædicatur de Verbo Dei, sed vna in concreto tantum, scilicet humana, vt cum dicimus, Filius Dei est homo: diuina vero natura, & in abstracto, & in concreto dici potest, vt quod Verbum Dei, est diuina essentia, vel natura, & quod est Deus.

Cum autem Deus sit habens diuinam naturam, & homo sit habens humanam naturam, per hæc duo nomina significantur duæ naturæ habitæ, sed vnus habens vtramque. Et cùm habens naturam, sit hypostasis, sicut in nomine Dei intelligitur hypostasis Verbi Dei, ita in nomine hominis intelligitur Verbum Dei, secundum quod attribuitur Christo. Et sic patet, quod per hoc, quod dicimus Deum Christum, & hominem, non dicimus eum esse duo, sed vnum in duabus naturis. Quia vero ea, quæ conveniunt naturæ, attribui possunt hypostasi illius naturæ, hypostasis autem tam humanæ naturæ, quàm diuinæ includitur tàm in homine significante diuinam naturam, quã

in

in homine ſignificante humanam, quod eſt eadem hypoſtaſis habens vtramque naturam, conſequens eſt, vt tàm humana, quàm diuina prædicentur de illa hypoſtaſi, ſeu ſecundum quod includitur in nomine ſignificante diuinam naturam, ſeu ſecundum quod includitur in nomine ſignificante humanam. Poſſumus enim dicere, quod Deus Verbum, Dei eſt conceptus, & natus de Virgine, paſſus, mortuus, & ſepultus, attribuentes hypoſtaſi Verbi humani propter humanam naturam, & è conuerſo poſſumus dicere, quod homo ille eſt vnum cum Patre, & quod eſt ab æterno, & quod creauit mundum propter diuinam naturam. In his ergo tam diuerſis de Chriſto prædicandis diſtinctio invenitur, ſi conſideretur, ſecundum quod iſta de Chriſto dicuntur.

Quædam enim dicuntur ſecundum humanam naturam, quædam ſecundum diuinam. Si autem conſideretur: de quo dicuntur, indiſtincte proferuntur, quia eadem eſt hypoſtaſis, & qua diuina, & humana dicuntur, vt ſi dicam, quod idem eſt homo, qui videt, & audit, ſed non ſecundum idem. Videt enim ſecundum oculos, & audit ſecundum aures. Idem etiam eſt pomum, quod videtur, & adoratur, ſed hoc quidē colore, illud autem odore, ratione cuius dicere poſſumus, quod videns audit, & audiens videt, & viſum odoratur, & odoratum videtur. Et ſimiliter dicere poſſumus, quod Deus naſcitur de Virgine propter humanam naturam, & homo ille eſt æternus propter diuinam.

§. VI.

§. VI.

Explicatur Mysterium Incarnationis varijs similitudinibus.

VAria adduxi ſymbola,& exempla ſenſibilia,quibus huic Mauro emollirem difficultatem,quam experiebatur in credendo hoc myſterio. Non quia exiſtimarem,illa ſufficere ad perſuadendũ myſterium tam arduum,& ſuperans omnem humanum diſcurſum ; ſed vt minorem difficultatem experiretur, & vt oſtenderem,non eſſe impoſsibile, vt ipſe exiſtimabat.

Primò igitur explicui hoc myſterium exemplo *inſitionis* deſumpto ex Theodoreto Dialogo *inconfuſus*. Nam ſi tu haberes in tuo horto nobiliſsimum truncum pyri habentem vnum ramum , huic trunco poſſes inſere aliũ ramum,prunũ,v.g. & tunc iam eadem arbor eſſet pyrus , & prunus , produceretque duos fructus ſpecie diuerſos,nimirum pyra,& pruna. Et in eodem trunco,veluti in eadem hypoſtaſi , & ſuppoſito exiſteret duplex natura,& natura pyri,& natura pruni;nec propterea eſſet duplex arbor , ſed vnica , cui eſſet connaturalis natura pyri, quia cum illa naſceretur , natura autem pruni licet per *inſitionem* appropriaretur ipſi,tamen ex ſe eſſet extranea à natura pyri. Sic ergo cogita Verbum diuinum ſeu Perſonam Filij Dei,tanquam arborem diuinam haben-

tem

tem ex se ramum diuinitatis, & ferentem ex se fructus omnino diuinos; huic diuinæ arbori, & quasi nobilissimo trũco inseruit omnipotentia Dei ramũ humanitatis. Vnde Verbum post incarnationẽ iam habet duplicem naturã, quasi duplicẽ ramũ; habet quidem naturã diuinam sibi connaturalem, & secum identificatã: & simul habet naturam humanam ex se quidẽ extraneam, quæ tamen per *insitionem* incarnationis inserta est personæ Filij Dei, & facta est propria Filij Dei. Vnde eadem persona Filij Dei habet naturam diuinam, & humanam, ac proinde est Deus, & Homo. Vnde Christus est vna arbor cum duplici fructu, diuino, & humano, habet enim operationes Dei, quia est Deus, & operationes humanas, quia est Homo. Sicut pyrus, cui inserta est prunus, habet duplicem fructum.

Secundò id ipsum explicui exemplo *ignitionis* desumpto ex D. Basilio. Sumamus, ferrum candens, vel carbonem ignitum. Non ne vides, quod ignis totum ferrum penetrat, occupat, & ad suam puritatem, & nitorem trahit, sibique penitus adstringit & vnit: Sic ergo considera, quod Verbum diuinum tanquam ignis splendidissimus totam naturam humanam Christi penetrauit, & omnes eius partes sibi vniuit. Nonne vides, quod illa vnio ignis cum ferro est ita intima, vt vix possimus alterum ab altero discernere, cũ tamen certum sit, ibi post ignitionem manere naturam ferri. Hoc ergo modo debes cogitare vnionem Verbi cum humanitate esse penitissimam, & vi illius

humanitatem totam esse imbutam, & resulgentem igne diuinitatis; & nihilominus manere cum distinctione à natura diuina Verbi, á qua magis illustratur, & perficitur, quàm ferrum, vel carbo ignitus perficiatur ab igne secum penetrato. Et sicut durante vnione ignis cum ferro, ferrum redditur incapax ferruginis, nigroris, & frigoris; ita humanitas ratione vnionis cum diuinitate est incapax peccati, & erroris, quorum foret capax, si non esset vnita Verbo diuino. Vnde humanitas Christi differt à nostra sicut differt carbo ignitus à carbone extincto; & sicut differt ferrum candens à ferro frigido. Denique advertere debes, quod sicut beneficio vnionis inter ignem, & ferrum, operatio ignis tribuitur ferro, & operatio ferri tribuitur igni: dicitur enim ferrũ splendere, calefacere, vrere, accēdere, & ignis potest dici secare, diuidere, penetrare, condensari; imperfectiones tamen ferri ignem non afficiunt. Ita beneficio illius admirabilis vnionis inter Verbum diuinum, & humanitatem; ea quæ sunt hominis tribuuntur Deo, & ea quæ sunt Dei tribuuntur homini: sic tamen vt imperfectiones humanitatis non lædant diuinitatem; sicut ferrum sua nigredine non inficit ignem, cui coniurgitur.

Sed potissimum ad hoc mysteriũ explicandũ vsus sũ exēplo *animationis, sicut enim anima rationalis, & caro vnus est homo, ita Deus, & homo vnus est Christus*; vt inquit Athanasius in symbolo. Adverte, Amete, quanta sit distantia inter animã, & carnẽ; anima enim est res subtilis, incorporea, simplex, viua, mobilis, pura, intelli-

ligens, immortalis, per se subsistens; caro est crassa, multiplex, impura, sordida, torpens, sensu, & ratione destituta, corruptioni obnoxia: & tamen anima vi sua suoque contactu carnem extollit, & ad se trahit, sibique substantialiter vnit, & vnus ex vtroque homo constat: & per hanc vnionem caro fit spiritualis, pulchra, viua, mobilis, & bonorum animæ particeps, ita vt omnis honor, qui animæ defertur, simul etiam deferatur carni. Rursus caro non gestat animam, sed anima carnem, & hæc in anima veluti in sustentante recumbit, non autem anima in carne: vnde caro ad hypostasim animæ eleuata, & vnita videtur. Præterea iste homo, v.g. Petrus, simul est anima, & caro, vel vt magis propriè loquar animalis, & carnalis, vt animalis anima rationali, est incorporeus, immortalis, & ratione præditus, vt carnalis, est corporeus, mortalis, & ratione carens, &c. Denique quidquid operatur aut patitur caro, operatur vel patitur homo animalis: & quid operatur aut patitur anima, operatur, vel patitur etiam homo carnalis. Adhunc ergo modum licet quoad perfectionem inter naturam humanam, & Deum sit infinita distantia; tamen potest Deus sua infinita potentia naturam humanam in infinitam celsitudinem supra omnem creaturam attollere, & ad hypostasim, seu Personam Verbi (quæ naturæ humanæ, & singulis eius partibus intime præsens erat) indissolubili, & substantiali nexu adstringere, & vnire potuit, ita vt iam non illa in se, & per se, sed in Verbo, veluti ramus terrenus in cœlesti trunco, & veluti corpus

in regente,& substentante se anima subsistere. Nec idcirco Verbum mutari, sed humanitas eleuari, ad Verbum trahi,& modum quendam inexistendi Verbo accipere debuit.Sicut cùm magnes attrahit, & copulat sibi ferrum,non magnes, sed ferrum mutatur:cum Angelus assumit corpus, non Angelus, sed corpus mutationem patitur:& cum cera infunditur sigillo,ipsa,non sigillum mutatur. Hæc symbola adducit P.Lessius in tract.de Perfect. Diuin. ad explicandum hoc mysteriũ,& illis ego vsus sum ad imprimendam aliquam notitiã huius veritatis illi Mauro, ne tantam difficultatem sentiret in ea credenda. Et in hoc colloquio aliquam partem viæ transegimus; sed quia vt inquit Isaì.c.7.v.9. *Si non credideritis, non intelligetis*,prius debet persuaderi mysterium aliquod esse reuelátum à Deo,ac proinde credi debere, quã illud rationibus explicemus;quia rationes illæ homini habenti fidem deseruiunt ad acuendam intelligẽtiam;vbi autem fides non præcedit, non sufficiunt ad persuadendum,illud mysterium esse verum: & ideo postquam explicui mysteria ista;aliam viam aggressus sum,qua pergere debent, qui infidelibus volunt persuadere vera esse mysteria nostræ fidei. Nam colloquium hucusque habitum in eum finem direxi,vt huic Mahumentano ostenderem non esse impossibile Mysterium Incarn. non autem vt rationibus persuaderem,debere ab illo acceptari vt verum.

CAPVT XI.

Quomodo Prædicatores Euangelici persuadere debent Infidelibus, vera esse mysteria nostræ Fidei.

QVia mysteria nostræ Fidei sunt omnino supernaturalia, & superant omnem rationē, & discursum naturalē, ratione naturali non potest directè ostendi eorū veritas; quia quod est supra omnem rationē, ratione demonstrari non potest. Et ideo licet possimus solvere, quæ contra illa obijciuntur, quia cū impugnent veritatem, necesse est vt sint fallacia argumenta oppugnantia mysteria nostræ fidei: tamen non debet minister Evangelicus niti rationibus ad directè probandum illa esse vera: *Quæ igitur fidei sunt* (inquit D. Thom. 1. part. q. 32. artic. 1.) *non sunt tentanda probari, nisi per authoritates ijs, qui authoritates recipiant. Apud alios vero sufficit defendere, nō esse impossibile quod prædicat fides. Vnde Dionys. dicit cap. 2. de Diuin. Nomin. Si aliquis est, qui totaliter eloquijs resistit, longè erit à nostra Phylosophia. Si autem ad veritatem eloquiorum, scilicet sacrorum respicit, hoc & nos canone vtimur.* Hinc S. August lib de Fide, & symbolo cap. 9. circa finem ait: *Fides inconcussa tenenda est, vt dicamus istam Trinitatem vnum Deum: nec temerè aliquid de inuisibilibus affirmemus tanquam scientes, sed tanquam credentes: quoniam videri nisi mundo corde non possunt.*

Colloquium ergo cum Amete Solimam prosequens, addidi: hucusque tibi explicui, quomodo sine

repugnantia, & contradítione intelligi possit quod Deus factus sit homo; & quomodo Christus possit simul esse Deus, & homo. Nunc vero alia via vtar, vt tibi persuadeam Christianæ Religioni nomen dare. Et imprimis, amice Amete, stultum est, quòd tu tibi persuadeas mysteria Religionis Christianæ esse falsa, quia tu ratione, & discursu tuo nō potest assequi quomodo se habeant: Sic enim negare deberes: vt falsum omne illud, quod tuo discursu non potes comprehēre. Hoc autem est manifeste absurdum: multa enim sunt, quæ ratio naturalis non valet comprehendere. Inter Aristotelem, & alios Philosophos diù, acritèrque disputatum est, an continuum componatur ex pūctis indiuisibilibus, an ex partibus semper diuisibilibus in minores, & minores sine termino. Et hucusque nemo Philosophorum hanc difficultatem omnino vincere potuit, & veritatem palàm detegere. Rem illi explicui, quæstio est inter Philosophos; an si Angelus diuidat hunc vnguem in duas medietates; & rursus vnam medietatem in alias duas; & sic deinceps, an aliquando perveniret ad punctum aliquod indiuisibile, quod amplius non posset diuidi. In qua quæstione Princeps Philosophorum Aristoteles negat & multi cum illo. At Zeno cum alijs affirmat. Et nemo hucusque clarè ostendere potuit, quisnam eorum sit veritatem assecutus. Rursùs tu certa experiētia cognoscis fluxus, & refluxus maris: & tamen vndenam illi proveniant, ignoras.

Nos omnino videre res à longe experimur, & inter-

terposito medio opaco eas non videre;& tamen ignoramus quomodo fiat tam mirabilis visio in humore oculorum. Experimur homines tam fœlicis memoriæ, vt continuata serie multa recitare valeant: & tamen quomodo fiat illa memoratio, ignoramus. Scimus ex rudi massa formari fœtum in ventre fœminæ;& tamẽ quomodo id fiat, omnino ignoramus. Videmus ex grano, vel ossiculo arborem nasci, & quomodo id fiat nescimus. Experimur magnetem attrahere ferrum,& quomodo attractio fiat, ignoramus. Et vt alia omittam, vos Mauri creditis corporum resurrectionem;& tamen discursus naturalis nõ assequitur, quomodo corpus conuersum in vermes, in hervas, vel in pisces (quando scilicet ab eis deuoratur) possit resurgere. Ergo stultum est dicere: Deus non est Trinus, quia ego non assequor, quomodo hoc possit esse: Deus non est factus homo, quia ego nõ capio, quomodo id fieri potuerit. Ratio stultitiæ est, quia ratio euidens demonstrat, Deum esse infinitũ,& incõprehensibilem ab omni humano, imò ab omni creato intellectu: si ergo est infinitus, poterit in se habere perfectiones aliquas, quas noster intellectus solo lumine naturali nequeat assequi: si est omnipotens: ergo potest aliquid facere quod discursus humanus non potest assequi, esse possibile. Ergo stat Mysterium Trinitatis, & Incarnationis esse vera, quamvis tu non possis mente tua illa capere: ergo stultum est asserere, *non ita est, quia ego non capio.*

Christiani non credimus hæc mysteria, quia illa

intellectu nostro cõprehendimus; sed quia Deus, qui nec fallere, neque falli potest, illa nobis revelauit. Deo autẽ loquenti credere debemus, quãvis non intelligamus, quomodo esse possit id, quod ipse dicit. Certè quod tibi difficultatẽ ingerit, difficultatẽ ingessit vehementem Philosophis, & sapientibus, qui extra Religionem Christianam educati impossibile primo iudicabant, Deum esse Trinum, & Vnum, & hominem crucifixum esse Deum. Et tamen id postea firmissime crediderunt, & in defensionem horum mysteriorum libros scripserunt, & multi eorum sanguinem pro hac fide profuderunt. Tales fuerunt Dionysius Areopagita, qui ad fidem Christi conversus est ab Apostolo Paulo (occasionem conversionis exposui ex Actibus Apostolorum cap. 17.) Insignis iste Philosophus cum esset annos natus viginti quinque, & Heliopoli in Egypto commoraretur, mirandum illam solis Eclypsim, quæ tempore Passionis Domini contigit, vidit: & causam ignorãs obstupuit: & postea ex Paulo cognoscens hoc prodigium accidisse in morte Iesu Christi, quem Paulus Atheniensibus prædicabat, hinc motus non parùm est ad amplectendam eam fidem, quam Apostolus prædicabat. Et postea illam scriptis illustrauit, & pro hac fide Martyr occubuit: imitatus Magistrum suum Paulum, qui prius magnam blasphemiam cogitabat, quod Apostoli prædicabant, nempe, Iesum Nazarenum à Iudæis crucifixum esse Filium Dei naturalem; postea vero à Christo miraculose conversus, eius diuinitatem, mortem,

& resurrectionem, & reliqua Religionis Christianæ mysteria in magna orbis parte prædicavit; & tandem, in huius fidei defensionem martyrium passus est Romæ simul cum Apostolo Petro. Talis etiam fuit conversio Iustini Philosophi sapientissimi, qui postquam perscrutatus fuit omnes penè sectas veræ sapientiæ adipiscendæ causa, tandem ad fidem Christi conversus est, eamque doctissimis libris defendit, & Romæ, pro ea martyrium subijt anno Christi 165. Talis quoque fuit Hilarius, qui cum esset Philosophus Gentilis, desiderans veram Philosophiam invenire, libros Philosophorum legens, & in eis quod quærebat non inveniens, tandem libros Sacræ Scripturæ perscrutatus est, & planè cognovit Scripturam Sacram Deũ habere Authorem, & fidem Christi suscepit; & postea Episcopus Pictaviensis creatus, Fidem Catholicam confitentem divinitatem Iesu Christi, & Trinitatem Personarum accerrimè propugnavit contra Arrianos, vt constat ex eius libris de Trinitate, in quorum principio suam conversionem scribit: & denique plenus sanctitate, & fide, multis vndique virtutibus editis, ita vt & mortuos suscitaverit, migravit ad cœlos, anno Christi 369. Talis etiam fuit magnus Ecclesiæ Doctor Augustinus, qui cum esset subtilissimi vir ingenij, & in scientijs versatissimus, ex conversatione D. Ambrosij cœpit errores pristinos agnoscere, & tandem Catholicam Christi Fidem suscepit; omniaque illius mysteria, præsertim Trinitatem Personarum Divinarum, & Deitatem Christi contra hæreticos propugnauit.

Cer-

Certè omnes isti, & multi alij, quos breuitatis causâ prætermitto, sapientiores multo erant, quam tu, fueruntque post conversionem Viri Sanctissimi, & dubitari non potest, quod maximam experti sunt difficultatem in ijs mysterijs, & tamen illa firmissimè crediderunt, & multi pro testificatione illorum vitam dedere: cur ergo tu non credes, quod tot tam illustres sapientia, & sanctitate Viri post diligentem omnium sectarum discussionem crediderunt? Aut cur quæso, illi sapientissimi Doctores captivauerunt intellectum suum ad credendum firmissimè mysteria, quæ non intelligebant, nisi quia vrgentissima habuerunt fundamenta, quibus persuasi sunt, Deum reuelasse mysteria hæc, & Authorem esse Religionis Christianæ? Et inde benè intulerunt, hominem teneri credere Deo loquenti, quamvis loquatur mysteria, quæ excedunt naturalem nostrum discursum. Hæc autem fundamenta te etiam mouere debent, vt id credas, quod illi crediderunt.

Dic mihi, quæso si aliquis tuæ sectæ *Papaz* (sic vocant Sacerdotes, & Alfaquinos) esset vir eximiæ probitatis, & veracitatis, essetque sapientissimus; ita vt suspicari prudenter non posses, eum, vel ex ignorantia falli, vel ex malitia velle fallere, tibi asseueraret rem aliquam valde difficilem, & serio testaretur, ità se habere; non ne illi affirmanti crederes? Respondit annuendo: crederem, inquit, quia ita mecum discurrerem hic Vir est sapientissimus, & ego homo ignarus; ille multa scit, quæ ego ingnoro: aliunde veró

est

est Vir probus, & Sanctus, qui neminem decipere curaret: ergo prudentiæ erit, fidem illi tribuere. Benè dixisti: sed ex ore tuo te iudico: si homini probo, & sapienti credere debemus, quæ narrat, quamvis ea per nostrum discursum non assequamur, cur non credemus Deo loquenti, & testificanti? Hic respondit: si ego scirem Deum esse qui loquitur, libentissimè crederem, quamvis essent mysteria altissima supra meum captum. Et tunc ego: optimè dixisti: sed inde convinceris vt credas, Christum esse Deum, & in Deo non dari vnam tantum personam, sed tres, quãvis tuo discursu id capere non possis: quia ego tibi manifestissimè probabo, Deum revelasse hæc mysteria, & manifestasse mundo.

Ad hoc probandum adduxi argumenta illa, quibus libro præcedenti demonstraui Christi diuinitatem. Primò quia Christus fuit Propheta Sanctissimus, & Doctor veritatis, vt tu fateris: At manifestum est Christum de seipso dixisse se esse Filium Dei naturalem, verumque Deum; siquidem hoc ab eius ore audierunt Apostoli, & toto mundo prædicarunt, & persuaserunt, & in testimonium huius veritatis martyrium subierunt. Secundò, quia Christus doctrinam illam evidentibus confirmauit miraculis. Tertiò, quia Apostoli per totum orbem dispersi hanc doctrinam innumeris signis confirmarunt. Quartò, quia pro illa testificanda multa centena Martyrum millia atrocissima passi sunt tormenta cum summa constantia, & magna lætitia. Quintò, quia in hac fide singulis sæcu-

cu-

culis floruerunt inſignes Sancti, manifeſtis miraculis à Deo illuſtrati. Sextò, quia perfidi Iudæi, quia Chriſtum tanquam blaſphemum occiderunt, à Deo deſerti ſunt, & ſeuerißime vſque modo puniuntur. Septimò, quia in ſola Chriſti fide elucent notæ veræ Religionis, quas ſupra breviter perſtrinxi, & fuſe in hac, & præcedenti parte explicaui. Hæc & ſimilia argumenta petita â motiuis credibilitatis confeci. Ad quæ ob, muteſcebat Maurus, & fatebatur ſe neſcire, reſpondere ijs argumentis.

Sed præcipuè inſtiti primæ demonſtrationi, quam ſupra pag. confeci. Hic reſpondit Maurus, legem Chriſti fuiſſe quidem Sanctam, & à Deo datam, cæterum non duraſſe niſi vſque adventum Mahumeti; ſicut lex Moyſis fuit Sancta, & à Deo collata per Moyſem tanquam per legatum, & Nuntium Dei, & tamen non durauit niſi vſque ad adventum Chriſti. Aiebat ergo, has tres leges à Deo deſcẽdiſſe, & Moyſem, Chriſtum, & Mahumetum fuiſſe Dei prophetas, & veras leges publicaſſe; cæterum duas priores iam ceſſaſſe, & abrogatas eſſe, ſolumque nunc in mundo eſſe veram legem Mahumeti. Sed contra ego manifeſtißimis argumentis oſtendi, id nequaquam dici poſſe.

CA-

CAPVT XII.

Demonstratur, legem Mahumeti non successisse legi Christi, sicut lex Christi successit legi Moysis. Vbi exponitur quomodo lex Christi non sit opposita legi Moysis: sed eius adimpletio, & perfectio: & convincuntur Iudæi contendentes, Sacramentum circumcisionis, & ceremonialia legis antiquæ debere in æternum durare, quia sunt à à Deo instituta.

Illa evasio Mauri, cum quo colloquebar, fundamentum habet in Alcorano, in quo Mahumetus frequenter docet, & asserit: *Quod Deus sublimis, & benedictus misit Moysi testamentum, id est scripturam veteris Testamenti, & legis Mosaicæ; Dauidi autem Psalterium, Iesu vero Filio Mariæ Euangelium, sibi autem Alcoranum.* Verùm, manifestum esse mendacium, quod Deus miserit Alcoranum Mahumeto, inde convincitur. Quia Alcoranum continet doctrinam contrariam Euangelio; & apertè negat quod Euangelium clarè docet, nempe Christum mortuum esse, & resurrexisse; Christum esse Deum, & dari in Deo Trinitatem Personarum. Vnde est manifestum mendacium, quòd Mahumetus pronunciat in quinto capitulo Alcorani, dicens: *Hic liber,* videlicet Alcoranum, *Nec mendacium aliquod, neque aliquid præteritis Prophetis contrarium nuntiat.* Nam mors Christi, eiusque Resurrectio erat prænuntiata à Daniele, à Dauide, & alijs Pro-

Prophetis, vt infra ostendam manifestè: & ab omnibus Euangelistis vniformiter docetur: vnde Alcoranum hoc negans evidentèr opponitur Prophetis, & Euangelio, ac proinde non est liber à Deo missus, sed à Diabolo inventus, & à Mahumeto confictus ad seducendum.

Vnde contra evasionem Mauri insurgens, illi evidenter ostendi, legem Mahumeti non posse esse à Deo: quia cum certum sit, legem Moysis, & legem Christi à Deo descendisse, vt ipsi Mauri confitentur; necesse est, vt lex Mahumeti non descenderit à Deo: quia Deus sibi contradicere non potest; & per vnum Prophetam nequit priùs revelare vnum mysterium, & per alium postea revelare oppositum. Deus autem per Prophetas antiquos revelauit, Christum moriturum, & resurrecturum. Mahumetus autem apertè in Alcorano negat, Christum mortuum esse, ac proinde negat etiam resurrectionem, quia resurrectio mortem supponit. Rursùs Christus manifestè docuit, se esse Filium Vnigenitum Dei, verumque Deum; & docuit in Deo dari tres personas: idque scribunt Euangelistæ: & Apostoli omnes id mundo persuaserunt. Nam dum in orbem terrarum profecturi essent, ne vlla ex parte, aliqua, vel apparens inter eos in annunciatione Euangelij diuersitas esset, communi consilio quosdam Fidei Canones, quibus vniuersam Christianam fidem præstringentes stabilirent, constituerunt; quos proprio nomine Dei Ecclesia *SYMBOLVM APOSTOLORVM* dicere consueuit; vel quia singuli ad illud

illud perficiendum attulerint suum symbolum, vel quoniam qui verè Christiani essent eo symbolo velut thesera militari,aut indicio dato,ab ijs,qui falsò Christum prædicarent,dignoscerentur,vt docet Ruffinus D.Hieronymi coætaneus in præfatione expositionis symboli.

Ex his clarè cognoscere potes, Amete, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam,sed seductorem. Ad hæc Maurus ne cogeretur fateri,vel Christum eiusque Euãgelistas,& Apostolos falsam doctrinam prædicasse,vel Mahumetum non fuisse verum Dei Prophetam,respondit,Euangelium provt ex ore Christi manauit atque ab eius Apostolis,& Euangelistis descriptum est,absque falsitatis commixtione verum esse:cæterum à posteris Christianis infectum,& falsificatum esse in multis,nimirum in illis omnibus,in quibus discordat ab Alcorano.Et hæc est communis solutio ad quam recurrunt Mahumetani,quando fit argumentum contra ipsos ex libris Prophetarum, & Euangelistarum,quos ipsi vt libros Dei venerantur. Et sumitur ex Alcorano Azorà 12.Videns enim Mahumetus doctrinam suam esse contrariam Euangélio,quod ipse sæpe laudauerat,ne videretur sibi contradicere,dixit Euangelia esse corrupta,& adulterata á Christianis: & se solum in suo Alcorano habere puram, & incorruptam doctrinam Christi, & Prophetarum,qui ante ipsum præcesserunt. Hanc Mauri evasionem ita præclusi,tamque patenter de falsitate convici, vt obmutesceret,& quid opponeret,nõ

haberet. Et infra seorsim adducam argumenta, quibus Christi prædicator posit hanc Mahumetanorum fabulam apertè confutare. Ad colloquium autem rediens addidi.

Lex Moysis sancta fuit, & à Deo data; cæterum in illa nihil continetur quod non concordet Euangelio: non existimes, Amete, legem Christi esse contrariam legi Moysis: Christus enim ipse dixit, se non venisse solvere, sed adimplere legem Moysis: *Nolite putare, quoniam veni solvere legem, aut Prophetas: non veni solvere, sed adimplere. Amen quippè dico vobis, donec transeat Cœlum, & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege donec omnia fiant.* Matth. 5. v. 17. & 18. Si me interrogaueris, quomodo Christus dicit se nō venisse, vt legem solveret, sed adimpleret, cum reipsa solverit, & abrogauerit, & post Christi adventū cessauerit lex Moysis? Respondeo tibi; verissimum esse, quod Christus non venit, vt legem solveret, sed adimpleret; primo, quia quandiu lex vigere debuit, ipse eam diligentissimè observauit (quamvis ad eius observationem non teneretur, quia erat Deus) & vt Apostoli observarent curam habuit; & ideo ipse, & Apostoli circuncisi sunt, & ascendebant quotannis ad Templum ad diem Festum. Secundó dicitur non solvisse, sed adimplesse, quia benè interpretando perfecit. Tertió legem impleuit, quia gratia, per quam impleri posset, nobis attulit: vt enim inquit Euangelista Ioannes cap. 1. v. 17. *Lex per Moysem data est, gratia autem per Iesum Christum facta est;* & ideo vt ait Augusti-

gustinus, prius *iubebat, sed non iuuabat. Post Christi advē-tum, & iubet, & iuuat.* Quartò, quia quæ in lege promissa erant, exhibuit; quæ cæremonijs, & figuris adūbrata, repræsentavit.

Itaque cum in lege, & Prophetis quatuor essent partes, nempè promissa, & vaticinia; præcepta Decalogi; ceremonialia; atque iudicialia: Christus omnia complevit: promissa, & vaticinia complevit, exhibē-dendo quæ promissa, & prædicta erant: præcepta moralia Decalogi complevit, melius interpretando; & falsas expositiones Scribarum, & Pharisæorum reijciendo: complevit cæremonialia, exhibendo illa, quæ per cæremonias repræsentabantur, & adducendo veritatem illarum figurarum, & corpus illius vmbræ, vt pro Circuncisione carnis, Baptismum, & Circuncisionem cordis; & pro sacrificijs animalium, & avium Sacrificium sui corporis in Cruce offerendū; & pro sacrificijs, & oblationibus panum, & farinæ, sacrificium incruentum corporis, & sanguinis sui in Eucharistia: denique complevit iudicialia, quia præmia, & supplicia corporea, & temporalia, quæ lex Moysis promittebat, vel comminabatur populo illi rudi, & carnali, Christus in spiritualia, & æterna commutauit.

Quare legem illam antiquam Christus abrogavit, non solvendo, sed adimplendo; non violando, sed perficiendo; sicut pictor (vt Theophil. ait) inchoatæ, & extremis tantum lineamentis adumbratæ imagini, dum vltimam apponit manum, & colores adhi-

bet, priorem imaginem abolet, & nouam inducit, abolet autem non disolvendo, sed absolvendo, non delendo, sed perficiendo.

Vnde lex Moysis, & lex Christi non comparantur inter se tanquam duæ leges specie diversæ, & inter se oppositæ; sed tanquã duæ leges respicientes eundem finem, quarum altera imperfectè, altera perfectè illũ finem attingit; vel potius tanquam vna, & eadem lex secundùm statum perfectum, & imperfectum: non differunt illæ duæ leges, sicut differunt homo, & brutum; sed sicut differt homo, dùm est vir, à seipso, dum est puer. Lex antiqua data est per Moysem à Deo Populo Israelitico, sicut puero: lex Euangelica data est generi humano á Deo per Christum Filium suũ, sicut viro. Genus humanum sub lege veteri erat in statu pueritiæ; sub lege autem nova est sub statu virilitatis, & perfectionis, vt enim inquit S. Thomas 1.2. quæst. 91. art. 5. ad 1. *Sicut Pater familias in domo alia mandata proponit pueris, & alia adultis: ita etiam vnus Deus in suo regno aliam legem dedit hominibus adhuc imperfectis existentibus, & aliam perfectiorem iam manuductis per priorem legem ad maiorem capacitatem diuinorum.*

Itaque lex potest considerari secundùm finem, ad quem ordinat homines, & secundùm propinquitatem ad finem, vel distantiam ab illo. Si primo modo consideretur, *Lex noua non est alia à lege veteri* (inquit S. Thom. 1.2. quæst. 97. art. 1.) *Quia vtriusque est idem finis, scilicet vt homines subdantur Deo, est autem*

vnus

vnus Deus, & noui & veteri Testamenti secundum illud Rom. 3. vnus Deus est, qui iustificat circuncisionem ex fide, & præputium per fidem. Si autem consideretur secundo modo, *Lex noua est alia à veteri : quia lex vetus est quasi Pedagogus Puerorum*, vt Apostolus dicit ad Galatas 3. lex autem noua est lex *perfectionis, quia est lex charitatis, de qua Apostolus dicit,* Colos. 3. *quod est vinculum perfectionis.*

Quare lex nova comparatur ad veterem sicut perfectum, & imperfectum; & quia omne perfectum adimplet id, quod imperfecto deest; ideo lex nova adimplet veterem, in quantum supplet illud quod legi veteri deerat, vt docet ibidem art. 2. idem S. Doctor. Quamvis autem aliqua dederit præcepta Deus hominibus in illo statu legis veteris, quæ cessarunt adveniente, & promulgatà lege nova, quia illa erant convenientia pro illo statu, & non erant convenientia pro statu legis novæ; tamen non revelauit Deus de seipso aliquid in lege veteri, quod negaverit in nova: in lege veteri sub vmbris, & figuris significavit Trinitatem personarũ, licet non proposuerit expresse hoc mysterium illi populo rudi, ne sumeret inde occasionem existimandi esse tres Deos: manifestationem huius mysterij reservauit tempori legis novæ, in quo misit vnigenitum suum in mundum, vt ipse, qui est in sinu Patris, enarraret. Benè quidem potest Deus in vno tempore revelare, & manifestare aliquod mysterium, quod in alio non revelauit; nequit tamen illud ip-

sum, quod prius de seipso affirmavit, postea negare. Vt constat ex prima nostra demonstratione, pag. 57.

Creavit Deus primum hominem in gratia, & iustitia originaria ad finem supernaturalem visionis beatificæ, amoris, & gaudij inde resultantium, eo pacto, & conditione, vt si observaret præceptum non edendi fructus arboris scientiæ boni, & mali, conservaret sibi, & derivaret in posteros eam gratiam, & iustitiam; si autem peccaret, eam amitteret sibi, & posteris, omnesque manerent sub captivitate peccati, & potestate Diaboli. Peccavit Adamus, & totam posterorum massam corrupit, infecitque peccato, & subiecit se, & omnes suos posteros captivitati Diaboli. Deus autem summè bonus, & misericors decrevit Filium suum Vnigenitum in hunc mundum mittere, vt indutus carne Diabolum vinceret, & captivos eriperet de eius tyrannica potestate. Decrevit autem differre huius mysterij executionem per multa sœcula propter rationes quas expendit D. Thom. 4. contra gent. cap. 55. num. 9. & 3. part. quæst. 1. art. 5. Præstituit tamen tempus convenientius ad tanti mysterij dispensationem. Vt autem pararet sibi populum, in quo erat nasciturus, apparuit Abrahæ, illumque elegit in patrem credentium; & Abrahæ posteros multiplicavit, vt ex illis constitueret Synagogam: filios Israel in signis, & portentis eduxit de Ægypto; promisit adventum Messiæ, & Salvatoris per Prophetas, dedit legem populo Israel, eique dedit præcepta moralia, quæ semper erant permansura,

ra, ſcribens in tabulis lapideis decem præcepta Decalogi, quæ in prima creatione impreſſerat, tabulis cordis, quia videlicet illa erant penè obliterata ex multitudine peccatorum, quæ mentem obcæcabant; dedit etiam præcepta quædam ceremonialia de ſacrificijs, & oblationibus, quæ adumbrabant, & repræſentabant ſacrificium mortis, & Paſsionis Chriſti: dedit etiam præcepta iudicialia, quaſi propria illius populi, vt illum ſepararet à conſortio Gentiliũ, ne ex illorum contubernio, & communicatione inciderent in peccata fœdiſsima, quibus idololatræ cõtaminabantur. Vt autem reciperent Meſsiam, quando veniret, prænuntiavit per Patriarchas, & Prophetas tempus, & locum, vbi, & quando erat naſciturus: & mores eius, miracula, Diſcipulos, & mortem præſignavit, ſub velis tamen, & figuris, vt fides locum haberet. Tota autem illa lex antiqua erat imperfecta, eiuſque finis erat diſponere homines ad ſuſcipiendum Meſsiam venturum, & legem perfectam ab eo promulgandam.

Quod egregiè explicat S. Thom. & contra gent. cap. 55. num. 9. Quia hoc requirit conditio humanæ naturæ vt non ſtatim ad perfectum ducatur, ſed manuducatur per imperfecta, vt ad perfectionem perveniat: quod & in inſtructione puerorum videmus, qui primo de minimis inſtruuntur: nam à principio perfecta capere non valent: ſimiliter etiam ſi alicui multitudini aliqua inaudita proponerentur, & magna, non ſtatim caperent, niſi ad ea

„ aſſueſcerent, ſic igitur conveniens fuit à principio,
„ vt humanum genus inſtrueretur de ijs, quæ perti-
„ nent ad ſuam ſalutem per aliqua leuia, & minora
„ documenta per Patriarchas, & Prophetas; & tan-
„ dem in conſumatione temporum perfecta doctri-
„ na Chriſti proponeretur in terris, ſecundū quod
„ Apoſtolus dicit ad Galat. 4. *At vbi venit plenitudo temporis miſit Deus Filium ſuum in terris*: & ibidem dicitur: *Quod lex pædagogus noſter fuit in Chriſto: ſed*
„ *iam non ſumus ſub pædagogo.* Et ſicut ad adventum
„ magni regis oportet aliquos nuntios præcedere,
„ vt præparentur ſubditi ad eum reverentius ſuſci-
„ piendum: ita oportuit adventum Dei in terras
„ multa præcedere, quibus homines eſſent parati
„ ad Deum incarnatum ſuſcipiendum: quod quidem
„ factum eſt, dum per præcedentia promiſſa, & do-
„ cumenta hominum mentes diſpoſitæ ſunt, vt faci-
„ lius ei crederent, qui antea prænuntiatus erat, &
„ deſiderantius ſuſciperetur propter priora pro-
„ miſſa.

Poſtquam autem Chriſtus venit, debuit ceſſare lex vetus quoad præcepta ceremonialia, & iudicialia, & quoad Sacramenta, quæ habebat lex illa; quia lex quoad illas ceremonias, & leges municipales ſeparantes Iudæos à Gentilibus, debuit ceſſare quando venit Chriſtus, qui in illis præfigurabatur; & qui veniebat ad ſalvandos omnes homines, & congregandam vnam Eccleſiam ex Iudæis, & Gentilibus, iuxta illud Pauli ad Epheſ. 2. verſ. 14. *Qui fecit vtra-*

que

que vnum. Et cum omnia Sacramenta, ex Passione Christi efficaciam habeant, sanè Sacramenta, quæ præcesserunt Incarnationem Christi, talia esse debuerunt, vt significarent, & quodammodo repromitterent salutem futuram ex Christi Passione: vnde cessare debuerunt, postquam Christus redemptionem generis humani sua morte consumavit. Et debuerunt illis succedere Sacramenta, quæ hominibus reipsa salutem exhiberent ob meritum passionis iam præsentis. Et hinc confutatur error Iudæorum, qui credunt Sacramenta legalia propter hoc quod â Deo sunt instituta, in perpetuũ esse servanda; cũ Deus nõ pœniteat, neque mutetur. Confutatur, inquã, quia vt optimè inquit D. Th. 4. cõtra gent. c. 57.
„ Absque aliqua mutatione, vel pœnitẽtia disponẽtis
„ fit, quod diversa disponat secundum congruentiã
„ temporum diversorum, sicut pater familias alia
„ præcepta tradit filio parvulo, & alia iam adulto;
„ sic & Deus congruenter alia Sacramenta, & præ-
„ cepta ante Incarnationem tradidit ad significan-
„ dum futura, alia post Incarnationem ad exhiben-
„ dum præsentia, & memorandum præterita. Quare post Passionem Christi cessare debuit circuncisio: quia hæc instituta fuit in signum fidei Abrahæ: fides autem Abrahæ fuit commendata in hoc, quod credidit diuinæ promissioni de futuro semine, in quo benedicerentur omnes gentes, id est de futuro Christo, & ideo quandiù hoc erat futurum oportebat protestari fidem Abrahæ in circuncisione: sed

postquam hoc iam est perfectum, oportet idem alio signo declarari, scilicet Baptismo, qui in hoc circuncisioni succedit, secundum illud Apostoli ad Colossens. 2. *Circuncisi estis, circuncisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circuncisione Christi, consepulti in Baptismo.* Ita D. Thomas 12. quæst. 103. art. 3. ad 4. Audiamus etiam D. August. tom. 1. lib. de Vera Relig. cap. 17. egregiè explicantem, quo pacto lex nova veteri non opponatur, sed vtraque
„ á Deo sit. Quisquis autem (inquit) ideò negat
„ vtrumque testamentum ab vno Deo esse posse,
„ quia non eisdem Sacramentis tenetur populus no-
„ ster, quibus Iudæi tenebantur, vel adhuc tenen-
„ tur: potest dicere, non posse fieri, vt vnus pater
„ familias iustissimus aliud imperet eis, quibus ser-
„ vitutem duriorem vtilem iudicat, aliud eis, quos
„ in filiorum gradum adoptare dignatur. Si autem
„ præcepta vitæ movent, quod in veteri lege mi-
„ nora sunt, in Euangelio maiora, & ideo putatur
„ non ad eundem Deum vtraque pertinere; potest
„ qui hoc putat perturbari, si vnus medicus alia
„ per ministros suos imbecilioribus, alia per semet-
„ ipsum valentioribus præcipiat ad reparandum,
„ vel obtinendum salutem. Vt enim ars medicinæ
„ cum eadem maneat, ne vllo pacto ipsa mutetur,
„ mutat tamen præcepta languentibus, quia muta-
„ bilis est nostra valetudo: ita divina providentia,
„ cùm sit ipsa omnino incommutabilis, mutabili ta-
„ men creaturæ variè subvenit, & pro diuersitate
„ mor-

„ morborum alijs alia iubet, aut vetat, vt à vitio,
„ vnde mors incipit, & ab ipsa morte ad naturam
„ suam, & essentiam, ea quæ deficiunt, id est ad nihi-
„ lum tendunt, reducat, & firmet.

CAPVT XIII.

Demonstratur, legem Christi non potuisse abrogari per legem Mahumeti, quamvis lex Moysis sit abrogata per legem Christi.

HIs sic explicatis, ad Maurum conversus, nonne vides, inquam, Amete, quomodo inter se benè cohæreant, quod Deus sit Author legis Mosaycæ, & legis Christi? At minime cohæret quod sit Author legis Christi, & simul author legis Mahumeti: nam Deus nequit mentiri, neque quod semel revelauit, potest falsificare. At per Christum docuit homines, Deum esse Trinum in personis; ipsumque Christum esse Filium suum Vnigenitum, quem in hunc mundum misit ad salvandum genus humanum per mortem, & Passionem suam; mundoque per Apostolos persuasit, hominem crucifixum esse Deũ, & tertia die resurrexisse, & corpus suum, & sanguinem hominibus reliquisse in Sacramento Altaris; Baptismum esse necessarium ad salutem, circuncisionem autem iam cessasse. Cùm ergo Mahumetus hæc omnia neget, evidenter convincitur, eum non fuisse Dei Prophetam, sed seductorem, qui honesto

Re-

Religionis titulo imperium vsurpavit.

Clarissimeque hoc perspicere potes: nam quia postquam Deus dedit legem populo per Moysem, daturus erat legem perfectam per Christum: in lege veteri per Patriarchas, & Prophetas promisit Christum, illiusque adventum prænuntiauit: & prædixit omnia, quæ futura erant tempore legis novæ. Si ergo Deus missurus erat in mundum perfectissimum Legislatorem, maximúque Prophetarum, qualem vos Mahumetum fuisse creditis, illius adventum prænũtiavisset in lege Moysis, & in lege Christi, vt scilicet mũdus eum tanquam Dei Prophetam susciperet, & legem ab eo promulgatam ad salutem necessariam amplecteretur. At manifestissimum est, nec Deum in veteri Testamento, nec in nouo promisisse Mahumetum; nec in illo fuisse à Christo prænuntiatum nisi sub generali ratione falsorum Prophetarum, cum dixit Matth. 24. v. 11. *Multi pseudo Prophetæ surgent, & seducent multos*. Ergo certum est Mahumetum nõ fuisse Dei prophetam, nec legem dedisse vt verum Dei ministrum.

Sed miseri Mahumetani meridiana in luce caligant, & credunt illum fuisse prænuntiatum à Moyse, & Christo, cæterum Iudæos, & Christianos in odiũ Mahumeti delevisse ea quæ in scripturis de eo erant prçnuntiata: idque credunt, quia Mahumetus ipse in Alcorano ad prçocupandam hanc obiectionem testatur mentionem fieri de eo in veteri, & novo Testamento. Siquidem Azorà 60. affirmat, Dominum

num nostrum Iesum Christum eum prenuntiasse, & in Euangelio suo hęc verba posuisse: *Amen amen dico vobis, quod post me venturus est Apostolus Dei, qui vocabitur Makumed*, seu Mahumetus. Refeit autem teatrum vitæ humanæ tom. 1. fol. 559. esse opinionem apud Mahumetanos, in cap. 14. Ioan. v. 16. vbi nos legimus, *Ego rogabo Patrem, & alium paraclytum dabit vobis*, antea loco paraclyti legi *Makumed*, quasi Christus dixisset: *Ego rogabo Patrem, & Mahumetum dabit vobis.*

Verum hoc esse insigne mendacium, facilè evincitur, quia eadem Evangelia quæ in Ecclesia leguntur, fuerunt in Ecclesia Christi ante adventum Mahumeti, vt constat ex expositionibus Sanctorum Patrum Hieron. Ambr. Basilij, Nazianzeni, Athanasij, Chrisostomi, Augustini, & Gregorij, qui ante Mahumetum floruerunt; nam hic postremus mortuus est anno Christi 604. Mahumetes vero anno 631. reliqui autem multo ante floruerunt. In ijs enim expositionibus, nec apud vllum scriptorem, nec in aliquo exemplari, vel versione Evangeliorum mentio vlla facta est Mahumeti: certum est autem non potuisse Christianos, vel Iudæos in odium Mahumeti corrūpere scripturas, antequam Mahumetus in mundum venisset. Deinde cum Moyses Deuteronomij 4. severissimè prohibuerit aliquid addere, vel detrahere sacris Scripturis dicens: *Non adijcietis ad verbum, quod ego præcipio vobis, neque auferetis ab eo.* Et cum Ioannes Apocal. 22. id ipsum prohibens, dicat: *Siquis*

quis apposuerit ad hæc, apponat Deus super eum plagas scriptas in libro isto, & auferat eum de libro vitæ: quis nisi stultus credat Iudæos, vel Christianos voluisse à sacris litteris abradere nomen Prophetæ, quem Deus illis promitteret, præsertim antequam cognoscerēt, qualis futurus esset. Idque amplius constabit ex dicendis infra, quando probemus scripturas non esse corruptas. Constatque manifestê easdem extare núc veteris Testamenti versiones, quæ extiterunt tempore Christi, & ante eius adventum, in quibus nulla mentio Mahumeti fit.

Estque manifestum, Paraclytum, quem Christus promisit Ioannis 14. non esse Mahumetum: nam adventus illius Paraclyti promittitur futurus intra paucos dies Actor. 1. v. 15. *Non post multos hos dies*: Mahumetus autem venit post sexcentos annos. Secundò, quia illum Paraclytum promittit Christus Apostolis, vt eos instrueret: *Ille vos docebit, & suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis*. Ioann. 14. 26. Mahumetus autem Apostolos non docuit. Tertiò, quia Christus dixit, illum Paraclytum esse invisibilem: *Quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum.*

Alio etiam argumento evidenti probaui illi Mauro, legem Mahumeti non esse datam à Deo post legem Christi, sicut lex Christi fuit data post legem Moysis. Quia si res ita se haberet, lex Mahumeti esset perfectior lege Christi, & lex Christi foret dispositio ad legem Mahumeti, sicut lex Moysis fuit dis-

dispositio ad legem Christi: Deus enim in instructione generis humani procedit ab imperfecto ad perfectum, vt supra explicuimus cum S. Thom. At hoc est manifestè falsum; quia Christus in Euangelio docuit altissimam vitæ sanctitatem, quam posuit in ardenti, & perfecta Dei dilectione; & ad eam assequẽdam altissima dedit consilia, contemnendi diuitias, honores, & delectationes carnales, abnegandi seipsum, sumendi Crucem suam, diligendi inimicos, tolerandi iniurias, & exercendi perfectissima omnium virtutum opera, pacientiam, humilitatem, continentiam, temperantiam, &c. Et omnium virtutum se exhibuit exemplar perfectissimum. Hanc autem perfectionem lex Mahumeti non præcipit, nec consulit. Immò in Alcorano docet, vt fideles reddant malum pro malo, & easdem iniurias, molestias, atque læsiones inferant alijs, quas ab illis patiuntur, & carnis delectationibus laxat habenas. Tantumque abest vt virginitatem, vel castitatem consulat, vt eius obseruationem censeat impossibilem: sic enim in Alcorano ait: *Nocturnos coitus cum mulieribus promittit nobis Deus, sciens nobis huius rei abstinentiam, tum difficilem, tum impossibilem esse*. Ipsique Mahumetani dicunt, nimis arctam, & spiritualem esse legem Christi; proptereaque sapienter egisse Altissimum mittendo Mahumetum Regnis Arabum cum lege laxa, ac facili: ipseque Mahumetus in Alcorano inquit: *Deus nequaquam difficilia, seu ardua requirit à nobis*. Et sæpè dicebat se missum fuisse â Deo vt legem Christi, quæ ni-

nimis rigida erat, temperaret, & per mitiora præcepta homines duceret in Paradysum.

Ipsaque impura Mahumeti vita, evidenter probat, illum non fuisse Dei Prophetam: quod latè in hoc colloquio huic Mauro exposui, & infra seorsim proponam.

Denique illam Mauri evasionem manifestè confutaui, quia si lex Mahumeti comparatur ad legē Christi, sicut lex Christi comparatur ad legem Moysis, sequitur legem Christi post adventum Mahumeti abrogatam iam esse, sicut abrogata fuit lex Moysis post adventum Christi; ac proinde iam homines in illa non salvari; sicut post adventum Christi non salvantur in lege Moysis. At hoc esse evidenter falsum, constat primo: quia post adventum Mahumeti floruerunt singulis sæculis in Ecclesia Christi multæ fœminæ, & viri sanctitate insignes, & gloria miraculorum illustres: Deus autem sectatores falsarum sectarum miraculis, & signis non illustrat. Et ideo in Synagoga postquam Christus venit nullus extitit Propheta, nullus homo, qui gloria miraculorum claruerit; cum tamen ante adventum Christi tot miracula, & prodigia operatus fuerit Dominus per Moysem, per Josue, per Eliam, per Elisæum; aliosque Viros Sanctos: & ratio est, quia post quam Christum occiderunt, & eius Apostolos persecuti sunt, ablata sunt eis omnia supernaturalia beneficia, & privilegia consueta, gratia prophetiæ, efficacia miraculorum; reprobataque sunt à Deo eorum Sacrificia

quod

quod hoc argumento probat Chrysostomus, nam Deus in lege illa præcipiebat, ne sibi offerrentur sacrificia extra Templum Hierosolymitanum. Ergo cùm Templum illud destruxerit Deus in vindictam occisionis Christi, vtens tanquam instrumento Imperatoribus Tito, & Vespasiano; signum est, iam sacrificia illa reprobasse. Quod hoc simili explicat: nam si ægrotus enixè à Medico postulasset facultatem bibendi vinum, eamque concessisset Medicus eo pacto, & conditione, vt non biberet nisi per talem scyphum, quem ipsi assignasset: & postea vas illud Medicus ipse infringeret: planum est, quod Medicus hoc facto protestaretur, se nolle, vt ægrotus vinum gustaret. Hoc ergo pacto dicimus iam Deo non placere sacrificia, & victimas Hebræorum, quia destruxit Templum, in quo vnice licebat illi populo sacrificia Deo offerre. Abstulit ergo Deus ab illo populo Charismata supernaturalia, & ejus sacrificia reprobat: omnemque illam excellentiam vaticiniorum, miraculorum, privilegiorum, & Divinorum Charismatum transtulit in Apostolos, & in Christi Ecclesiam, in qua semper floruerunt, & nunc florent; quod signum manifestum est, Deum Ecclesiam Christi diligere vt Sponsam, & velle eo modo coli, quo illa à Christo, & Apostolis edocta præscribit. Alio deinde sensibili, & manifesto argumento hoc ipsum comprobatur; quia Deus statim post peccatum primorum parentum, Christum promisit, qui Diabolum vinceret; vt deducunt communiter Patres ex

ver-

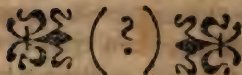
verbis illis, quæ Deus adversus serpentem pronuntiavit: *Ipsa conteret caput tuum*. Genes. 3. vers. 16. promisit eius adventum Abrahæ. Genes. 22. v. 18. *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ*. Et Patriarcha Iacob Genes. 49. v. 10. prædixit Christi adventum illis verbis: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius donec veniat qui mittendus est*. Prædixit etiam, & promisit Moyses Deut. 18. v. 15. *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus, &c.* Promisit, & prænuntiavit per alios Prophetas eius adventum varijs signis præfigurans; & cum venit, dedit illi potestatem faciendi magna, & stupenda miracula, vt ipse Mahumetus in Alcorano Azorà 1. testatur. Introducit enim Angelum „ alloquentem cum Maria sub hac forma: O Maria „ omnibus viris, & mulieribus splendidior, mun„ dior, atque iucũdior, tibi ab vniversitatis creatore „ mittitur summi nuncij gaudium cum Verbo Dei, „ cuius nomen est Iesus Christus, qui est facies om„ nium gentium in hoc futuroque sæculo, sapiens, „ vir optimus, ipse Deus Filium tuum cum divina „ virtute venientem edocebit librum legiferum, „ omnisque Magisterij peritiam, & Testamentum, „ ac Evangelium. Ille cæcos, & mutos curabit, mor„ pheaticos, ac leprosos mundabit, mortuos creato„ re cooperante viuificabit, &c. Hæc Mahumetus „ de Christo. Cum tamen de seipso in Alcorano dicat, *Non sibi datum esse signum aliquod facere*, vt testatur Carthusianus lib. 2. art. 9. pag. 103. Faceturque *se*

esse

Prophetam ignorantem. Si ergo Deus tot retrò lliaribus annorum per Prophetas, & Patriarchas omisit Christum, illumque, & legem ab eo dann prænuntiavit; ipsumque tot prærogativis, & exlentijs ornavit, quales, nec Moysi, neque vlli Proetarum vnquam concessit, quis, nisi stultus, potest dere, legem ab illo tot prodigijs inductam, & progatam, solum sexcentis annis durasse? Si lex Moysis, æ imperfecta erat, & solum dispositio ad legem risti, duravit vltra mille, & quingentos annos; m ab egressu filiorum Israel de Ægypto vsque ad risti Nativitatem transierunt 1518. anni) quis ntis compos credere potest legem Christi perfem, solum sexcentis annis durasse? Si vmbra, & fira tantopere duravit, res figurata, & significata omodo potuit tam citò finiri? Quorsum tot miralorum, & Prophetiarum apparatus, si lex Christi, n exiguo tempore erat permansura? Quomodo igelus dixit Luc. 1. 33. *Dabit illi Deus sedem David tris sui, & Regni eius non erit finis*? Si eius Regnum, Ecclesia intra tam breve temporis intervallum initurum erat.

His auditis argumentis obmutuit Maurus, & fabatur se nescire illis respondere: non potui tamen persuadere, vt Baptismum peteret. Illum in nostro ollegio Malacensi Religiosi perhumaniter tractant. Ego verò ad extremum illum amicabiliter, & niliariter alloquens, dixi: Amice Amete, coram o ignorantiam allegare non poteris: ego tibi ve-

ritatem manifeste annuntiavi. Si adhuc dubitas, an ego vera locutus sim, Deum roga, vt tibi veritatem manifestet, vt tenebras mentis tuæ illuminet, & te doceat viam salutis. Post tot argumenta audita, saltem debes dubius manere, an tibi sit necessarium ad salutem æternam, Religionem Christianam suscipere: agitur hic de summa rerum; Deum ergo enixe roga, vt te illuminet: & vt merearis á Deo illuminari, vitia fuge, pietatem sectare, Deum super omnia dilige, & proximum sicut te ipsum, & decem præcepta Decalogi diligenter observa; hæc enim omnes homines obligant. Donavi illi doctrinam Bellarmini, & rogavi, vt attente legeret explicationem mysteriorum nostræ sanctæ Fidei, sperans, fore vt aliquando veritatem agnosceret: & post multa charitatis signa, & amicabilem amplexum, Maurum dimisi. Audivi postea hunc hominem gravi morbo oppresum, Baptismum petiisse. Rem tamen satis exploratam non habeo, maximam tamen spem concepi, eum tandem moriturum Christianum.

LIBER QVARTVS.

IN QVO DEMONSTRATVR, Christum istum mortuum esse, & resurrexisse, contra id, quòd Alcoranus fabulatur, & exponitur, cur Deus fieri voluerit homo passibilis: & ostenditur, nec nouum nec vetus Testamentum fuisse corruptum à Christianis, vt Mahumetus finxit.

CAPVT PRIMVM.

Demonstratur contra Mahumetanos, Christum mortuum esse, & resurrexisse: indeque euidenter ostenditur, Alcoranum mendacijs, & fabulis plenum esse.

NICOLAVS De Cusa Cardinalis in sua Cribatione Alcorani lib. 1. cap. 3. ait; totam intentionem Mahumeti in Alcorano hanc esse, vt scilicèt persuadeat *Christum*, seù Messiam, nec Filium Dei esse, neque pro hominibus crucifixum, & mortuum. Quoniam Christum Filium Dei esse, & in Cruce mortuum, est fides illa, quæ vincit Diabolum, & mundum, & sola est vera, & perfecta, & nulla fides præter illam resistere potest Diabolo, & dare victoriam, & immortalem vitam in Reg-

no Cœlorum intellectuali, & incorruptibili: ideo hoc medio Sathan, de mundo ipſam Evangelicam fidem omnino eliminare conatur.

Mahumetus igitur in Alcorano lib. 2. Azorà 6. qui intitulatur de Ioſepho ſic inquit: *Iudæi Mariæ blaſphemiam, & immoderatam contumeliam inferunt, ſeque Chriſtum Mariæ Filium, Dei nuntium, peremiſſe perhibent, ſed nequaquam eum, ſed ſui ſimilem ſuſpendentes interfecerunt.* Eſtque inter Mahumetanos opinio, ſeu error ſatis communis, Ieſum Chriſtum ea hora, qua Judæi eum comprehendere voluerunt, poſuiſſe figuram ſuam in Judâ proditore, ſicque Judæus Ieſum capere exiſtimantes, Iudam cæpiſſe; vt teſtatur Carthuſianus lib. 2. art. 22. pag. 158. & mihi narravit Maurus quidam Matriti ann. 1670. id ipſum, & ideo in alio cap. ſeu Azorà Alcor. ait Mahumetus: *Iudæi Ieſum illudere æſtimantes, ab eo ſunt illuſi.* Doct. Petrus de Cavalleria in ſuo *Zelo Chriſti* pag. 129. teſtatur Mahumetum in Alcorano Azorà 3. de Iudæis loquentem hæc habere, Dicunt ſuper Mariam mendacium magnum, & dicunt: Nos occidimus Meſſiam Ieſum Filium Mariæ, nuntium Dei: non occiderunt, neque ſuſpenderunt, ſed ſic ſimulatum fuit eis. Et paulo poſt: Non occiderunt eum veraciter, immo elevavit eum Deus ad ſe. Itaque Mahumetani credunt hanc fabulam Alcorani, quod Chriſtus non ſit mortuus, ſed alius eius ſimilis, vt teſtatur etiam R.P. Fr. Antonius del Caſtillo in ſuo Itenerario Hieroſolymitano lib. 3. cap. 4. pag. mihi 178.

Quis

Quis non miretur Mahumetum. Virum sagacem, callidissimum id ausum fuisse negare, quod non lum Christiani, sed etiam Iudæi, & Gentiles, & vniersus orbis vt rem manifestam supponebant; neme Iesum Nazarenum fuisse à Iudæis in Crucem ctum: res enim hæc publica fuit, & toti orbi nota, ilatusque Iudææ Præses sententiam pronuntiavit, & res coram infinita hominum multitudine peracta est. Quod negaverit Christi divinitatem, & Trinitatem Divinarum Personarum, aliaque mysteria supernaturalia adeo mirandum non est: cæterum quod negare ausis sit historiam apud nationes omnes notam, & litteris contestatam à Christianis, á Iudæis, imò ab ipsis Gentilibus, manifeste probat huius nebulonis immanem absque fronte mentiendi audaciam. Hic error similis est Hæresi Basilidis, de quo ita scribit ,, Epiphan. Hæresi 24. Basilides confingit nobis ,, alium fabulæ actum, non Iesum passum esse asse- ,, rens, sed Simonem Cyrinæum. Nam quoniam dum ,, Dominus Hierosolymis educeretur, velut Evan- ,, gelij series habet, coegerunt quendam Simonem ,, Cyrenæum ad portandum Crucem: hinc reperit, ,, vt nequitiæ suæ tragædiam confingeret. Et illum ,, (inquit) quo portabat Crucem, transformavit in ,, suam speciem, & seipsum in Simonem, & pro se- ,, ipso tradidit Simonem, vt crucifigeretur. Cum ,, autem ille crucifigeretur, stabat ex opposito invi- ,, sibilis Iesus, deridens eos, qui Simonem crucifige- ,, bant. Ipse vero discessit ad Cœlestia, tradito Si-

„ mone ad crucifigendum, & illæsus processit ad
„ Cœlum.

In similem errorem lapsus est Manichæus, dicens, non Christum, sed Diabolum fuisse crucifixum: sic enim ait, apud August. lib. de fide contra Manichæum
„ cap. 22. Inimicus quippe, qui eundem Salvatorem,
„ iustorum Patrem, crucifixisse se speravit; ipse est
„ crucifixus: quo tempore aliud actum est, aliud
„ ostensum. Princeps itaque tenebrarum affixus est
„ Cruci, idemque spineam coronam portavit cum
„ suis socijs; & vestem coccineam habuit: acetum
„ etiam, & fel bibit: quod quidam dominum potasse
„ arbitrati sunt; atque omnia, quæ hic sustinere visus
„ est, tenebrarum ducibus irrogata sunt.

Eundem errorem tenuerunt Marcionistæ, & Cerdoniani; qui in eo tamen differunt à Mahumeto, quod illi negabant, Christum veram habuisse carnem; Mahumetus vero verè natum fuisse ex Maria fatebatur: vt enim inquit Augustinus lib. de Hæresibus cap. 21. Cerdoniani: *Dogmatizabant Christum neque natum ex fœmina, nec habuisse carnem, neque vere mortuum, neque quidquam passum, sed simulasse Passionem.* Et vt ait ibid. cap. 14. *Marcus nescio quis, qui Hæresim condidit, negans resurrectionem carnis, & Christum non verè, sed putatiuè passum asseuerans.* Et de Manich. testatur lib. contra Epist. Manich. eos docuisse, Christum non veram: *Sed simulatam carnem oculis ostendisse, nec pertulisse, sed simulasse passionem.* Sed omnes isti Hæresiarchæ inimici Crucis Christi sugillantur ab Augu-

stino,

tino, & his omnibus dicere possumus, quod dixit Sanct. Doct. Manichæis lib. de fide cap. 33. *Miseri non timetis, vt dicatur vobis in iudicio: ego eos liberaui, pro quibus passus sum: Ite, ille vos liberet, cui meas adscribitis passiones.*

Impugnatur verò hoc delirium, & manifestum Mahumeti mendacium. Primò, quia falsificat prædictiones Prophetarum, qui anuntiarunt Christi mortem; vt illam Danielis cap. 9. *Post hebdomadas septuaginta annorum occidetur Christus*, & illud Psalm. 21. *Foderunt manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea, &c.* Et illud Isaiæ 53. *Vere langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Ipse autem vulneratus est propter scelera nostra, & liuore eius sanati sumus, & posuit Dominus in eum iniquitates omnium nostrum: oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum, tanquam ouis ad occisionem ducetur, &c.* Hunc textum Isaiæ legebat in curru suo eunuchus Reginæ Candaces, cum Deus miraculose adduxit Philippum, qui eum illi exponeret, ipsumque baptizavit. Act. 8. v. 28. Neque dicere potest Mahumetus, Iudæos corrupisse, & adulterasse scripturas; tum quia id esse evidenter falsum, sect. sequent. ostendam: tum quia cum nulla sit in testamento veteri illustrior prophetia, clariusve probans, Iesum Nazarenum esse Messiam, & Christum promissum in lege antiqua, nihilominus Iudæi Perfidi, quorum maxime intererat, quod ex Scripturis non constaret, illum esse Christum, nunquam ausi sunt negare, Danielem scripsisse illa verba,

& cum Christiani, & Iudæi sint inter se maxime contrarij, habeantque Scripturas veteris testamenti secundum varias versiones, etiam interpretum, qui floruerunt ante Christum, in omnibus exemplaribus veteris testamenti leguntur illæ prophetiæ eodem tenore verborum. Et sanè si appareret aliquod verisimile fundamentum, ad asserendum Prophetiam Danielis esse adulteratam, id non dissimalarent Iudæi, ne tam apertè convincerentur illo textu.

Impugnatur secundò, quia ipse Mahumetus in Alcorano Azorà 44. quæ appellatur Azorâ de Maria, vocat Dominum Iesum *Verbum veritatis*, & Prophetam Sanctissimum, qui nunquam falsum locutus sit. Et tamen, dum dicit, eum non fuisse crucifixum, illum facit Prophetam mendacem. Siquidem Christus ipse Matth. 20. duodecim Discipulis in vnum congregatis dixit: *Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget.*

Tertiò, quia facit Christum impium erga Virginem Matrem, cui secretum illud non manifestavit: constat enim illam accerbissimos passam fuisse compassionis dolores iuxta Crucem, quos non pateretur, si sciret, eum, qui inter duos latrones pendebat, non esse filium suum, sed Iudam proditorem, vel alium, cui Deus impressisset Christi figuram.

Quartò, quia eclypsis illa Solis, quæ accidit in morte crucifixi, fuit planè, & evidenter miraculosa,

si-

iquidem accidit in Paſchate Iudæorum, quod nunquam niſi in diem 15. Lunæ primi menſis incidebat, cum Luna eſt pleniſsima. Hoc autem prodigium ſimul cum alijs, quæ in morte crucifixi acciderunt, manifeſtè probat, eum, qui crucifixus eſt, fuiſſe verum Chriſtum.

Quintó, quia vt oſtendi diſp. præcedent. Chriſtus ſuam Reſurrectionem manifeſtis argumentis probavit: Reſurrectio autem Mortem ſupponit.

Sextò, quia ſi indecens non fuit Deum permittere, vt Chriſtus Vir Santiſsimus, & innocentiſsimus à Iudæis comprehenderetur, & flagellaretur, vt Mahumetus ſupponit fuiſſe comprehenſum, & flagellatum, neque indecentia vlla reperiri poteſt in eo, quod permiſerit crucifigi. Vt quid autem illam metamorphoſim, & illuſionem Deus decerneret?

Septimò, quia cum quatuor Evangeliſtæ, qui Evangelia ſua ſcripſerunt diverſis locis, & temporibus, tam diligenter, & tam vniformiter narrent omnia, quæ attinent ad Paſsionem Chriſti, cum tamen miracula breviter præſtringant; id ſanè non fecerunt niſi ex impulſu divino, & quaſi Spiritus Sancti amanuenſes. Deus autem illos movere non potuit ad ſcribenda mendacia: ergo veriſsimum eſt, Chriſtum mortuum eſſe.

Octavò, quia cum Apoſtoli diſperſi ſunt per vniverſum mundum, ſymbolum Fidei compoſuerunt, in quo expreſſe docetur: *Chriſtum crucifixum, mortuum, & ſepultum fuiſſe. Illi autem profecti prædicauerunt vbique*

que

que Domino cooperante, & sermonem confirmante, & sequentibus signis. Matth. vlt. & fidem contentam in illo symbolo, quæ rem docet humanæ sapientiæ incredibilem, nempe hominem inter duos latrones crucifixum esse vnigenitum Dei Filium, verumque Deum, mundo persuaserunt sine armorum violentia, sine sensuum blandimento pauci homines ignobiles infirmi prædicantes contemptum omnium eorum, ad quæ humanus appetitus rapitur, quos homines sequi crimen erat morte plectendum, & brevi tempore vrbem mundi dominam expugnarunt, & meliorem mundi partem: quod sine ingenti miraculo, & divina potentia fieri non potuit. Deus autem nequit miracula facere ad radicandam in mundo fidem falsam.

Nonò, quia mysterium Crucis Christi innumeros Sanctos Christo peperit, qui eo ardentius Christum diligentes, quo ignominiam Crucis pro se indignius pertulit, carceres, Cruces, innumeraque tormenta pro Christo alacriter passi sunt; in eisque impletum est illud Christi verbum: *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me.* Credibile enim non est, fidem falsam, & quæ crucifixum crederet, qui crucifixus non fuit, talem potuisse generare sanctitatem.

Decimò, quia miracula, quæ per signum Crucis Deus operatus est, & quotidie operatur, & honor, quem Deus exhiberi voluit Cruci, quæ ante Christum erat ignominiæ signum, manifestè probant, Christum in Cruce morientem eam virtutem Cruci communicasse.

CA-

CAPVT II.

Crucis miracula clarè probant, Christum in ea mortem sustinuisse.

MIracula Crucis illustriora enumeret Christi prædicator ad confundendos Mahumeti sectatores. Observat Baronius divina quadam dispensatione factum esse, vt supplicium, quod Barabbæ duplici ex causa debebatur, tum vt latroni, tum vt homicidæ, converteretur in Christum, cuius nulla esset mortis causa; vt Dei Filius pro redemptione totius generis humani Crucem subiret, quæ tam apud Iudæos, quam apud Gentiles, insigne salutis esset. Signandos namque esse signo *THAV*, qui liberandi essent ab ira Dei, Ezech. Prophetæ fuit divinitus demonstratum cap. 9. & apud Ægyptios istud signum Crucis in Sacris eorum litteris significasse vitam, Ruffin. 2. hist. 29. Socrat. lib. 5. cap. 17. Sozomen. & alij testantur. Vide Breviarium Rom. die 3. Maij, in qua celebratur Inventio S. Crucis ab Helena Augusta, & quomodo miraculo fuerit distincta à reliquis latronum: contigit hæc Inventio an. Christi 326. Ea fuit in partes divisa, & vna delata Romam, alia Constantinopolim, quæ autem maxima pars relicta est Hierosolymis, iugi miraculo per particulas distributa, semper tota integra permansit, vt testatur Baronius in notis ad Martyrologium Romanum die 3. Maij, idemque testantur S. Paulin. Epist. 11. ad Sever.

&

& S. Cyrillus Cathec. 10. vbi affirmat totum terrarum orbem ligno S. Crucis Hierosolymis accepto locupletatum esse.

Idem autem Bar. ibidem testatur Græcos aliam etiam de S. Cruce celebrare consuevisse solemnitatem ad 16. Kalendas Iunij, qua recolitur memoria admiranda illius apparitionis Crucis signi supra Hierosolymam meridie factæ, cuius rei gestæ hist. S. Cirillus tunc eiusdem Civitatis Episcopus exactè describit post Catechef. Et die 14. Septemb. celebrat Ecclesia Exaltationem S. Crucis, quando Heraclius Imperator, Cosrhoe devicto, eam de Perside Hierosolymam reportavit; miracula verò, quæ tunc contigerunt, satis comprobant, Sacrum illud Lignum contactu corporis Christi sanctificatum fuisse. Petavius affirmat S. Crucem restitutam esse ann. Christi 628. & sequenti vere Hierosolymam Heraclium illam summa veneratione transtulisse. Concordat Baron. in notis Martyrolog. affirmans contigisse hanc translationem ann. 19. Imperij Heraclij, id est, anno Christi 629. quo tempore Mahumetus vivebat; & transportationem S. Crucis in Persiam, eiusque recuperationem factam ab Heraclio non ignoravit, quo magis innotescat hominis impudentia, qui negare ausus est mortem Christi in illa Cruce, pro qua totus orbis Christianus pugnavit.

Inter apparitiones S. Crucis insignis est illa, quam promeruit Constantinus Magnus Imperator, quam describit Eusebius lib. 1. vitæ Constantini cap. 22. &

sc-

ſequentibus, & ex ipſo Baronius ad ann. 312. Cum enim Vrbem Romanam ex Tyranide Maxentij, armata manu *eripere ſtatuiſſet*, deque belli ancipite alea, & Marte communi diligentius cogitaret, Deorumque imbecillitatem iam aliquoties perſpicuè cognoviſſet,
„ ad Deum Chriſtianorum confugit, eumque
„ ſolum obſervare, & colere ſtatuit, inquit Euſebius.
„ Quo circa huius opem imploravit precibus, vt
„ tum quiſnam eſſet, illi ſignificaret, tum rebus quas
„ apud animum propoſuiſſet, dexteram adiutricem,
„ porrigeret. Imperatori igitur iſta precanti viſio
„ quædam divina, & imprimis admirabilis apparuit; quam ipſemet poſt victoriam narravit Euſebio Cæſarienſi, qui eam litteris prodidit, etiam iure iurando interpoſito: *Cum iam Sol* (verba ſunt Euſebi) *ad medium Cœlum aſcendiſſet*, die in pomeridianum tempus paululum inclinante, dixit, ſe Crucis ſignum, ex lucis ſplendore figuratum, in ipſo Cœlo, Soli imminens,
„ manifeſtis oculis aſpexiſſe, in quo inſcriptionem
„ conſignatam: *IN HOC VINCE*. Admiratio in-
„ gens ipſum, & totum exercitum, qui eum comita-
„ batur, atque adeo huius facti ſpectator factus erat,
„ inceſsit. Sed dubitatione admodum inter ſe di-
„ ſtrahi, quidnam oſtentum illud ſibi vellet, aſſeruit;
„ atque eum diù multumque de eo cogitantem op-
„ preſsit nox; ibi ei dormienti Chriſtum Dei Filium,
„ cum ſigno in Cœlo monſtrato viſum eſſe, præce-
„ piſſeque vt exemplari ad imitationem illius ſigni,
„ quod in Cœlo apparuerat, fabricato, eo tanquam

„ pre-

,, præsidio in prælijs cum hostibus comittendis vte-
,, retur: simul atque dies illuxit surgens Constanti-
,, nus primo arcanum illud visum amicis exponit:
,, deinde artificibus, qui aurum, & lapides pretiosos
,, affabre sculpere noverant, accersitis, medio inter
,, illos loco assidet, verbis signi describit effigiem,
,, eamque auro, & lapidibus pretiosis imitatione
,, adumbrare mandat. Et hanc effigiem ab artifici-
bus sculptam vexilli, seu labari Imperialis hastili in-
figi iussit, cuius formam ibi describit Eusebius, tan-
demque concludit: *Isto igitur salutari signo Imperator, tanquam hostilis cuiuscunque, & infestæ violentiæ propugnaculo, semper vsus est, cuius expressæ similitudines mandauit, vt vniuersum exercitum perpetuo antecederent.*

Virtute autem Crucis Constantinus Magnus de Maxentio, eiusque exercitu victoriam reportavit: & Maximinum Tyrannũ orientis superavit: & denique Licinium Tyranum virtute eiusdem Crucis profligavit. Probat autem P. Gretserus lib. 2. de Cruce cap. 44. Constantino Magno ter Crucis signum Cœlitus ostensum esse.

Sed quis numerare possit miracula, quæ Christiani signo Crucis operati sunt? S. Antonius Abbas, vt scribit S. Athan. in eius vita, omnibus Dæmonum machinamentis, & tentationibus signum Crucis obijciebat, & eos fugabat. Et cum Ethnicis quibusdam Philosophis disputans, inter alia sic locutus est: *Crucifixum nominamus, & vniuersi Dæmones, quos vos vt Deos colitis, rugiunt, atque ex obsessis corporibus ad pri-*

mum Dominicæ Crucis signum fugantur. Vbi sunt illa fabulosa oracula? vbi Ægyptiorum incantationes? quo Magorum profecere carmina? Certè nunc vastata sunt omnia, cum de sua Cruce Christus intonuit. Hinc Chrisost. hom. 4. de laudibus S. Pauli probat, non solum veritatem hanc, quod Christus crucifixus sit, sed etiam quod crucifixus sit Deus, qui per Crucem Diabolum vicit. *Cuius rei gratia* (inquit) *Dæmones tantum modo nomen Crucis audientes in fugam resiliunt, cum certè si res se haberet aliter, magis eos oporteret irridere, quam fugere. An forte Crux quid clarum videtur, ac nobile? Immo è contrario, turpis, & exprobabilis mors est: vnde igitur illam Dæmones reformidant, nisi de virtute crucifixi?* Theodoretus lib. 3. hist. cap. 3. narrat, quod cum Iulianus Apostata privatam adhuc agens vitam, spem Imperij potiendi concepisset, perlustrare cæpit Græciam, „ conquirere vates, & ariolos sciscitaturus ab illis „ an voti compos futurus esset; incidit in hominem, „ qui ei hoc prædicere pollicitus est. Qui quidem „ deducto eo in fanum simulacrorum; & intra eius „ abdita collocato, fraudulentos Dæmones invocat, „ quibus in specie, qua solent, apparentibus, metus „ coegit Iulianum, signo Crucis frontem suam signare. Dæmones igitur Dominici trophæi conspicati „ figuram, & suæ ipsorum cladis recordati, confestim „ evanuerunt. Tum præstigiator, causa cur fugerent „ intellecta, Iulianum obiurgat, qui tum timorem, in „ quo erat, declaravit, & se virtutem Crucis vehe- „ menter admirari dixit: nam Dæmones quoniam

„ eius

„ eius figuram ferre non poterant, aufugisse. Hæc Thedoret. & idem testatur S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. contra Iulian.

S. Hier. in vita S. Hilarion. narrat, S. Virum signo Crucis armatum vicisse Dæmonum turbas, qui ferocium animalium assumentes formam, illum terrere conabantur. Severus Sulpitius refert, Diabolum se visibilem S. Martino formis diversissimis sæpè ingessisse: Sanctum vero semper interritum stetisse, signo S. Crucis munitum, S. Greg. Nisen. in vita S. Greg. Thaumat. scribit, eum signo Crucis fugasse Dæmones ex Templo Idolorum, in quo pernoctarat. Et in vita S. Chrisost. legimus, eum signo Crucis in publica concione Dæmoniacum curasse. S. Greg. Magn. lib. 8. Dial. cap. 2. narrat, S. Benedict. signo Crucis fugasse Diabolum tentatorem, qui sub specie avis nigræ circa eius faciem volitabat. Gregor. Turon. affirmat, S. Patroclum, & S. Nicetium Treveritorum Episcop. plurismos energumenos virtute Crucis liberasse. Idemque testatur Beda de S. Arnolfo in eius vita tom. 3. & in actis fidelissimis S. Daniel. apud Surium tom. 6. 11. Decemb. legimus eum Dæmones expulisse, cum manus solum modo obsessis imposuisset cum signo Crucis. Idemque testantur gravissimi Script. de S. Medardo Episcop. Noviam. de S. Domnol. de S. Germ. Parisiens. de S. Niceta, de S. Albino Audegan. Episcop. de S. Iniberto, & S. Procopio Martyre, de S. Placido Martyre, de S. Mauro, & alijs apud Gretserum lib. 4. de Cruce cap. 41.

Et

Et apud eundem Gretſerum ibid.cap.42. Gregor. Turon.narrat S.Simplicium Epiſcop.Aguſtud.ſigno Crucis in terram deieciſſe ſimulacrum Berecynthiæ, quod in proceſsione deferebant Gentiles circum agros,& vineas.Et Surius teſtatur Sanct. Glyceriam Virginem,& Martyrem facto ſigno Crucis, & invocato nonine Ieſu obtinuiſſe à Deo, vt ſtatua lapidea Jovis corruerit ſubito,& cominuta fuerit.

Deinde S.Martina,Virgo nobiliſsima,ſub Alexandro Imperatore paſſa 12. Ianuarij, cum ſibi Crucis ſignum impreſsiſſet, Dianæ idolum, fulmine cœlitus excuſſo,comminutum eſt.Itemque S.Satyrus Martyr quoddam idolum præteriens,cum exufflaſſet in illud, ſignans ſibi frontem,ſtatim Idolum corruit, atque ea de cauſa decollatus eſt. Et S.Procopius Martyr, qui ſub Diocleciano paſſus eſt 8. Iulij oratione facta ad Dominum Ieſum-Chriſtum, cum ſignum Crucis in aëre ieciſſet adverſus ſtatuas Idolorum, dixit: vobis dico immundis ſimulacris, timete Domini mei nomen,& in aquam reſoluta, in hoc Templo diſpergimini. Quod & factum eſt. Denique vt alia omittam, S.Benignus, qui ſub Aurelio paſſus eſt 1. Nouemb. cum Idolothyta Sancto in os ingerere vellent, ſigno Crucis contra eas carnes edito cordeque ſurſum ſuſpenſo,& oculis in Cœlum ſublatis dixit: *Domine, &c.* Cum hæc dixiſſet,& Crucis expreſsiſſet ſignum,mox Idola omnia lignea, & lapidea, & vaſa, in quibus ſacrificia offerebantur,inſtar fumi euanuerunt.

De S.Laur.Martyre canit Eccleſia: *Quod per ſignum*

num Crucis cæcos illuminauerit. S. Greg. lib. 1. Dialog. cap. 10. ſimile miraculum narrat de Fortunato Epiſc. Civit. Turditanæ: & alij multi Sancti eadem miracula ſæpè operati ſunt ſignantes cæcos ſigno Crucis. Conſulatur P. Gretſerus lib. 4. cap. 48. ad 58. qui ex D. Aug. & Sophronio, & ex S. Greg. Nyſſen. alijſque Sanct. Script. probat ſigno Crucis morbos fuiſſe depulſos, mutos, aridos, paralyticos, & ſurdos recepiſſe vſum membrorum: ſerpentes, & dracones fugatos, vel interemptos: truculentas feras cicuratas, flammaſquè repreſſas: multos virtute Crucis venenum ſine noxa bibiſſe. S. German. Epiſcop. Pariſienſis, qui ſub Iuſtiniano Imperatore vitæ ſanctitate floruit, ſigno Crucis mortuos ſuſcitavit, vt teſtatur Fortunatus in eius vita cap. 35. Ad probandam mirabilem Crucis virtutem habes opportuna valdè exempla apud P. Franc. Arias noſtræ Societatis tom. 1. de imitat. Chriſti tract. 3. cap. 40. & in vita S. Chriſoſt. apud Ribaden. in qua dicitur S. Doct. ferociſsimum occidiſſe Leonem, qui hominibus infeſtus erat, erecta Cruce; iuxta quam Leo mortuus inventus eſt.

CAPVT III.

Cur Deus factus ſit homo, & pro hominibus pati voluerit?

EXponenda eſt Mahumetanis, & infidelibus Incarnationis Filij Dei neceſsitas, & convenientia, vt in amorem Dei excitati, mentis tenebras excutiant.

tiant. Eam autem dilucidè explicat P. Lesius lib. 12. de perfectionibus divinis cap. 3. ijs verbis. Prolapsa natura generis nostri in primo parente fraude Diaboli à statu supernaturali, & amissa iustitia originali, cæterisque virtutibus, subtracta etiam singulari illa Dei protectione, ac directione, & partis inferioris obedientia, & immortalitatis dono, in miserrimum statum incidit; neque aliud restabat, quam vt sibi relicta, suo pondere, & impetu instar fluminis cuiusdam de peccato in peccatum ruens, per varios anfractus errorum, & dolorum in pelagus exitij sempiterni devolveretur. Tanta enim erat ad malum pronitas, vt nihil fere nisi peccare posset; tantus impetus, vt à nemine nisi à solo Deo posset sisti, ac inhiberi, ipsum vero malum tam atrox, ac penitùs inolitum, vt à nullo præter quam à Dei manu posset excindi.

Deus igitur, cuius misericordiæ non est numerus, & bonitatis infinitus est thesaurus, intimis misericordiæ visceribus commotus, statuit nos ista multiplici miseria eripere, & rursum ad statum supernaturalem erigere. Verum id nec ita convenienter nec satis fructuose fieri poterat, nisi & pro peccato iustitiæ divinæ æquivalens satisfactio exhiberetur, & fons quidam perennis, ac in exhaustus, quo peccata, quotiescunque homines in ea inciderent, deleri possent, constitueretur. Parum enim fuisset, in pristinum gradum iustitiæ restitui, nisi etiam futuris lapsibus in tanta infirmitate, & mali proclivitate fuisset consultum. At neutrum illorum à pura creatura præstari

poterat: nulla enim pro homine liberando poterat offerre pretium æquivalens, nulla etiam fontem perpetuæ remisſionis, & iuſtificationis conſtruere. Tanta enim eſt, vel vnius peccati mortiferi malignitas, tanta in maieſtatem illam infinitam iniuria, vt omnibus Sanctorum, Angelorum, & hominum obſequijs, laudibus, cultibus, precibus, humilitationibus, pænitentijs, afflictionibus ex æquo, & vt ita dicam, ad æquilibrium, iuſtamque æqualitatem nequeat compenſari, vt infra de iuſtitia oſtendetur. Cum igitur nullum remedium, nec in terra, nec in Cœlo malis noſtris medendis, & bonis amiſsis recuperandis appareret, nec vllus Angelus, aut vlla mens creata quidquam congrui auxilij poſſet invenire; miſericordia divina inauditum, admirabile, ineffabile, incomprenſibile, omnibus ſœculis, omnibus Angelis, & hominibus obſtupeſcendum excogitavit conſilium, nimirum, vt Filius Dei, ſapientia genita, per quam facta ſunt omnia, naturam noſtram ſibi copularet, & in ea, ac per eam totum genus humanum repararet. Niſi enim reparator noſter eſſet Deus, non poſſet exhibere pro offenſione, & iniuria à nobis in divinitatem commiſſa, quidquam æquivalens: nec conſtituere perennem, & indefectibilem reconciliationis Theſaurum. Niſi eſſet etiam homo, ceſſaret meritum, ceſſaret ſatisfactio, ceſſaret exemplum, ceſſaret illa ſuavis, & naturæ congruentiſsima providentia, qua res per ea, quæ ſui ſunt generis, gubernantur.

Hoc igitur poſt caſum eſt primum, & maximum

mi-

misericordiæ divinæ in nos beneficium, vt potè infinitum, & aliorum multorum, quorum singula infinitæ sunt æstimationis, origo, & fundamentum; quo maximè Deus infinitum suum in nos amorem, & misericordiam declaravit. De quo Dominus ipse Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Quis hæc animo voluens non obstupescat? Quis tantæ benignitatis consideratione lachrymas contineat? Quis in obsequium Dei vicissim se non libentissime expendat? *Sic*, tam intense, tam effuse, tam ardenter, tanta æstimatione, tanti illum fecit, & appreciavit *Deus*, illa infinita maiestas, nullius egens, sibi sufficientissima, qui verbo creavit omnia, cui tot milliones serviunt Angelorum, & qui momento temporis infinitos alios excellentiores servos, & cultores sibi ex nihilo poterat condere. *Mundum*, humanum genus, infimum naturæ rationalis terminum, brutis affine, terrenis addictum, Cœlestium inane, immundum, ingratum, inimicum, rebelle, in quo nihil dignum amore, plurima dagna, odio, & supplico. Obstupesce homo, Angelicis spiritibus, tã sublimi ingenio, & natura præditis, in sua dãnatione relictis, tibi vilissimo, & nullius pretij vermiculo, á magno illo Numine tam immensum amorem, & favorem exhibitum. *Filium suũ vnigenitum*, non Angelum, non Cherubinum, non Seraphinum, non Filium aliquem adoptivum, sed Filium suum vnigenitum, naturalem, consubstantialem, eiusdem maiestatis, potestatis, sa-

pientiæ, excellentiæ, quem infinito dilexit amore, cui totam suam substantiam, vna cum omnibus suis perfectionibus, & thesauris bonorum abæterno profudit. *Daret*, in Rectorem, in Doctorem, in exemplum vitæ; in Redemptorem, in pretium, & satisfactionem pro peccatis: in Thesaurum perpetuum iustitiæ, & reconciliationis; in iuge sacrificium, in Sacerdotem æternum; in panem vitæ æternæ, & alimentum immortalitatis, in pignus futuræ gloriæ; in Regem, Iudicem, & Remuneratorem vivorum, & mortuorum; in gloriam, & triumphum patriæ Cœlestis. *Daret*, ad vnionem nostræ naturæ, ad nuditatem, & paupertatem, ad labores, & incommoda huius vitæ, ad contumelias, & persecutiones, ad alapas, & sputa, ad flagella, & spinarum punctiones, ad omne genus probrorum, & dolorum, ad Crucem, & mortem, vt totius nostri generis peccata in se susciperet, eaque in suo, quasi illorum author ac reus, lueret corpore. *Vt omnis, qui credit, &c.* Totum hoc fecit, vt nos ab exitio sempiterno, cui addicti eramus, eriperet, & æterna vita donaret; nec de nobis requiret aliud, quam vt credamus in Filium, eique obediamus. Hactenus P. Lessius.

Quare vt merito inquit Clem. Alex. in exhortat. ad Gent. *Verbum vitam præbuit vt opifex, bene viuere docuit, vt Magister, vt semper viuere suppeditaret, vt Deus.* Hinc pulchre Aug. tract. 24. in Ioan. Si dixisset
„ tibi Deus tuus, *Ego sum veritas, & vita*, tu deside-
„ rans veritatem concupiscens vitam, viam, qua ad
„ hæc

,, hæc pervenire posses, profecto quæreres, & dice-
,, res tibi: Magna res veritas, magna vita; si esset,
,, quomodo illuc perveniret anima mea. Quæris
,, qua? Audi dicentem primo; *Ego sum via*. Primo di-
,, xit, qua venias; postea dixit, quò venias. *Ego sum*
,, *via, ego sum veritas*. Ipse manens apud Patrem, ve-
,, ritas, & vita est: induens se carne factus est via.
,, Non tibi dicitur; labora quærendo viam, vt per-
,, venias ad veritatem, & vitam: non, inquam, hoc
,, tibi dicitur. Ergo piger surge, via ipsa ad te venit,
,, & te de somno dormientem excitavit, (si tamen
,, excitavit) surge, & ambula.

CAPVT IV.

Exponitur ex Patribus cur Deus voluerit fieri homo passibilis, & mortem Crucis subire?

ECclesiæ Sol August. tom. 1. lib. de vera Religione cap. 16. sic rem hanc explicat, & convenientias detegit, quibus Deus permotus est ad assu-
,, mendam carnem passibilem. *Cum omnibus*, in-
,, quit, modis medeatur animis Deus pro temporum
,, opportunitatibus, quæ mira eius sapientia ordinã-
,, tur, nullo modo beneficentius consuluit generi
,, humano, quam cum ipsa sapientia Dei, id est vni-
,, cus Filius consubstantialis Patri, & coæternus to-
,, tum hominem suscipere dignatus est, & Verbum
,, caro factum est, & habitavit in nobis. Ita enim de-

,, monſtravit carnalibus, & non valentibus intueri
,, mente veritatem, corporeiſque ſenſibus deditis,
,, quam excelſum locum inter creaturas habeat hu-
,, mana natura, quod non ſolum viſibiliter, nam id
,, poterat, & in aliquo æthereo corpore ad noſtro-
,, rum aſpectuum tolerantiam temperato, ſed etiam
,, hominibus in vero homine apparuit: ipſa enim
,, natura ſuſcipienda erat, quæ liberanda. Et ne quis
,, fortè ſexus à ſuo creatore ſe contemptum putaret,
,, virum ſuſcepit, natus ex fœmina. Nihil egit vi,
,, ſed omnia ſuadendo, & monendo, vetere quippè
,, ſervitute tranſacta, tempus libertatis illuxerat, &
,, opportunè iam homini ſuadebatur, quam libero
,, eſſet creatus arbitrio. Miraculis conciliavit fidem
,, Deo, qui erat, paſsione homini quem gerebat. Sa-
,, tellites voluptatum divitias pernitioſe populi ap-
,, petebant: pauper eſſe voluit. Honoribus, & Impe-
,, rijs inhiabāt: Rex fieri noluit. Carnales filios mag-
,, num bonum putabant: tale coniugium prolenque
,, contempſit. Contumelias ſuperbiſsimè horrebāt:
,, omne genus contumeliarum ſubſtinuit. Iniurias
,, intolerabiles eſſe arbitrabantur: quæ maior iniu-
,, ria, quam iuſtum, innocentemque damnari? Dolo-
,, res corporis execrabantur: flagellatus, atque cru-
,, ciatus eſt. Mori timebant: morte mulctatus eſt.
,, Ignominioſiſsimum mortis genus Crucem puta-
,, bant: crucifixus eſt. Omnia, quæ habere cupien-
,, tes non rectè viuebamus, carendo vilia fecit. Om-
,, nia quæ vitare cupientes à ſtudio deviabamus ve-

,, rita-

„ ritatis,perpetiendo deiecit. Non enim vllum pec-
„ catum committi poteſt, niſi dum appetuntur ea,
„ quæ ille contempſit,aut fugiuntur quæ ille ſubſti-
„ nuit. Tota itaque vita eius in terris per hominem
„ quem ſuſcipere dignatus eſt , diſciplina morum
„ fuit. Reſurrectio verò eius à mortuis , nihil homi-
„ nibus perire naturæ,cum omnia ſalva ſunt Deo,
„ ſatis indicavit,& quemadmodum cuncta ſerviant
„ creatori ſuo,ſive ad vindictam peccatorum, ſive
„ ad hominis liberationem , quamque facile corpus
„ animæ ſerviat,cum ipſa ſubijcitur *Deo*. Hactenus
Auguſtinus.

Guillem.etiam Pariſ.lib.de fide cap. 3. pulcherri-
mam reddit rationem,cur expediens fuerit, Deum
„ pro hominibus pati in homine aſſūpto:*Nulla enim*
„ *via* (inquit) magis ſuaderi communitati generis
„ humani potuit,Deum ſuæ gloriæ velle nos habe-
„ re conſortes,quam per hoc, quod miſeriæ noſtræ
„ conſortium inivit.Qua enim via evidentius oſten-
„ di potuit hominibus , quod ſecum vellet Deus
„ beatè,& glorioſe viuere,quam per hoc , quod cū
„ eis voluerit miſerè,& ignominioſe,viuere,& quod
„ plus eſt etiam mori?Quid ingentius imprimere po-
„ tuit cordi humano,quod communicanda ei eſſet
„ divinæ gloriæ beatitudo,quam ipſius humanæ mi-
„ ſeriæ in Filio Dei facta communicatio ? Deinde
„ quid adeò ſpem veniæ erigere potuit, quid adeò
„ de miſericordia Dei firmare fiduciam,quo ſigno,
„ vel argumento veriſimilius probari potuit cordi

„ hu-

„ humano, Deum velle parcere, & misereri homi-
„ nibus, quam per hoc, quod Pater misericordiarum
„ proprio Filio, vt eis parceret, non pepercit, & ipse
„ filius, vt immunes, & illæsi abirent latrociniorum
„ suorum, dignatus est perpeti suspendium. Manife-
„ stum igitur est ex his quantum Deus voluerit ho-
„ mines esse suos socios in gloria sua, quibus & ipse
„ voluit esse socius in eorum tanta miseria.

Postmodum aliam adiungit rationem, qua probat solam fidem Christianam Catholicam esse verã, quia sola fides Catholica ea continet, & prædicat, quæ hominem accendere possunt ad Deum amandum ardentissimé, & provt ipse amari vult ab hominibus. Vera namque fides, & Religio debet homines ducere ad Dei perfectum amorem: & hæc motiva ardentissime Deum diligendi maxime continet,
„ & prædicat fides Cathol. *Sicut enim* (inquit) ignis
„ ignem maximè generat, & applicatione sua, seu
„ contactu, quæ ignibilia, & succensibilia sunt ma-
„ ximè inflammat, & ignit, sic ignis divinæ dilectio-
„ nis tanto benefico nobis exhibitæ, per credulita-
„ tem cordibus hominum applicatus, ignem sanctæ
„ dilectionis in Deum maximè in illis generat, ea-
„ que amore beneficio maximè incendit, & inflam-
„ mat. Et omnia alia beneficia veluti scintillæ, &
„ prunulæ permodicæ ad calefaciendum, inflam-
„ mant cor humanum: beneficium vero Incarnatio-
„ nis atque Redemptionis, nõ solum est sicut mons
„ igneus cordibus nostris inflammandis per credu-
„ lita-

„ litatem appositus, immò incomparabiliter maior
„ ignis, quam esset totus mundus, si totus arderet.
„ Quanto enim maior est Filius Dei toto mundo;
„ tanto corda humana magis calefacere debet, & in-
„ flammare per hanc credulitatem ei applicitus,
„ quam totus mundus corpora nostra, si totus arde-
„ ret. Est enim Filius Dei, beneficium nobis colla-
„ tum, in quantum nobis, & pro nobis datus: quod
„ autem sunt torres, & faces, ad calefacienda corpo-
„ ra calore sensibili, hoc sunt beneficia ad calefa-
„ cienda corda calore spirituali, hic autem calor a-
„ mor est. Manifestum igitur est, quia si totus mun-
„ dus arderet, modicus ignis esset ad calefaciendum
„ corpus quodcumque, immó nullus in compara-
„ tione huius beneficij ad calefacienda corda hu-
„ mana. Manifestum igitur est, quia maior ignis ca-
„ lefaciendis, aut inflammandis cordibus nostris ad-
„ hiberi non potuit, quam beneficium Dominicæ
„ Incarnationis, & passionis: hunc autem sola ista
„ fides, seu credulitas ipsis adhibet. Hæc ille.

Denique vt alia omittam, egregiè S. Thomas 4. contra gent. cap. 55. explicuit, cur conveniens fuerit Deum carnem passibilem assumere. *Non oportuit* (inquit) *Deum carnem impassibilem, & immortalem suscipere*: Sed magis passibilem, & mortalem. Primò quidem, quia necessarium erat hominibus, quod beneficium Incarnationis cognoscerent, vt ex hoc ad Divinum amorem inflammarentur. Oportuit autem ad veritatem incarnationis manifestandam, quod car-

nẽ ſimilẽ alijs hominibus ſumeret, ſcilicet paſsibilẽ, & mortalẽ. Si enim immortalẽ, & impaſsibilẽ carnẽ ſuſcepiſſet, viſum fuiſſet hominibus, qui talẽ carnẽ nõ noverant, quod aliquod phantaſma eſſet, & non veritas carnis. Secundò, quia neceſſarium fuit, Deum carnem aſſumere, vt pro peccato humani generis ſatisfaceret. Contingit autem vnum pro alio ſatisfacere, ita tamen quod pœnam pro peccato alteri debitam ipſe ſibi non debitam voluntarie aſſumat; pæna autem conſequens humani generis peccatum eſt mors, & aliæ paſsibilitates vitæ præſentis: vnde & Apoſtolus dicit ad Romanos 5. *Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intravit: & per peccatum mors.* Oportuit igitur, vt carnem paſsibilem, & mortalem Deus aſſumeret abſque peccato: vt ſic patiendo, & moriendo pro nobis ſatisfaceret, & peccatum auferret. Et hoc eſt quod Apoſtolus dicit ad Romanos 8. quod *Deus miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati*, id eſt, habentem carnem ſimilem peccatoribus, ſcilicet paſsibilem, & mortalem. Et ſubdit, *Vt de peccato damnaret peccatum in carne*, id eſt, vt per pœnam, quam in carne pro peccato noſtro ſuſtinuit, peccatũ à nobis auferret. Tertio, quia per hoc, quod carnem paſsibilem, & mortalem habuit, efficacius dedit nobis exempla virtutis, paſsiones carnis fortiter ſuperando, & eis virtuoſe vtẽdo. Quartò, quia per hoc magis ad ſpem immortalitatis erigimur, quod ipſe de ſtatu carnis paſsibilis, & mortalis mutatus eſt in impaſsibilitatem, & immortalitatem

tem carnis: quod etiam de nobis sperare possumus, qui carnem gerimus passibilem, & mortalem: si vero à principio carnem impassibilem, & immortalem assumpsisset, nullam daret occasio immortalitatem sperandi his, qui in seipsis mortalitatem, & corruptibilitatem experiuntur. Hoc etiam mediatoris officium requirebat, vt communem haberet nobiscum passibilem carnem, & mortalem, cum Deo verò virtutem, & gloriam, vt auferens à nobis quod nobiscum commune habebat, scilicet passionem, & mortem, ad id nos duceret, quod sibi, & Deo erat commune, fuit enim mediator ad iungendum nos Deo. Similiter etiam non fuit expediens, quod Deus incarnatus vitam in hoc mundo ageret opulentam, & honoribus, seu dignitatibus sublimen. Primò, quidem, quia ad hoc venerat, vt mentes hominum terrenis deditas ad divina elevaret: vnde oportuit, vt suo exemplo homines in contemptum divitiarum, & aliorum, quæ mundani desiderant, traheret: & quod inopem, & privatam vitam agerent in hoc mundo. Secundò, quia si divitijs abundasset, & in aliqua maxima dignitate constitutus fuisset: id quod diuinè gessit, magis potentiæ sæculari, quam virtuti divinitatis fuisset attriburum: vnde efficacissimum argumentum suæ divinitatis fuit, quod absque adminiculo potentiæ sæcularis totum mundum in melius commutavit,

CAPVT V.

Demonſtratur contra Mahumetanos, neque vetus, neque novum Teſtamentum eſſe adulteratum; & inde evincitur, Alcoranum vtrique Teſtamento contradicentem, eſſe librum mendacem, & Diaboli ſuggeſtione compoſitum.

CVm Mahumetani ex vna parte videant, Alcoranum apertè dicere libros veteris Teſtamenti, & Evangelia Ieſu Chriſti deſcendiſſe de cœlo: nam in prima Azorà, ſeu primo capite introducit Deum
,, ſic loquentem cum Mahumeto: Tu fidem creato-
,, ris illis prædicans, penitus perſuade, vt libris tibi
,, divinitus miſsis, Abrahæ quoque ac Moiſi, ac Chri-
,, ſti, cęterorumque Prophetarum libris fidem fir-
,, mam adhibeant. Et capite duodecimo introducit
,, iterum Deum ſic loquentem cum Iudæis (ſecundum quod Turcæ vtuntur Alcorano ſine diſtinctio-
,, ne librorum) Chriſtum Mariæ Filium, cui com-
,, miſimus Evangelium, quod eſt lumen, & confir-
,, matio Teſtamenti, ac recta via timentibus Deum,
,, ad veſtræ legis ſupplementum miſimus, Iudæi;
,, omnis ergo Evangelij ſervus, ipſius præcepta in-
,, dicando ſequatur, alioqui malus erit.

Et demum Alcoranum introducit Deum præcipientem Mahumeto, vt quando incidat dubium circa intelligentiam eorum, quæ ipſi divinitus revelata

ſunt, recurrat ad Iudæos, & Chriſtianos, qui legem prius receperunt: *Si ambiguus fueris de his, quæ deſcendere fecimus, interroga eos, qui legem legunt ante te. Noli eſſe de his, qui non crediderunt ſignis Dei, ne forte damneris.* Cum hoc, inquam, Mahumetani ex vna parte videant; & ex alia videant, Evangelia, & vetus Teſtamentum continere doctrinam manifeſtè contrariam Alcorani doctrinæ; ſic diſcurrunt. Alcoranum, & vtrumque Teſtamentum inter ſe diſſentiunt: Alcoranum neceſſe eſt eſſe verum, integrum, ſincerum: vtrumque ergo Teſtamentum neceſſe eſt eſſe depravatum, & inverſum. Idque deducunt ex Alcorano Azorà 12. vbi Mahumetus dicit: *Se ſolum habere Evangelium purum, & incorruptum, quod Chriſtus à Deo accepit*; ac proinde Chriſtianos habere illud depravatum, & adulteratum. Et idem docet de libris Moyſis, & Prophetarum.

Sed Mahumetanos falli, dum ſibi perſuadent Alcoranum de cœlo deſcendiſſe, eiuſque doctrinam eſſe divinitus revelatam, evidenti argumento evincemus in hunc modum. Alcoranum, & vtrumque Teſtamentũ inter ſe diſſentiunt, & doctrinas continẽt contradictoriè oppoſitas. At certum eſt vtrumque Teſtamentum de cœlo deſcendiſſe, ideſt Deum habere authorem, & doctrinam veram continere, certum deinde eſt nec vetus Teſtamentum, neque novum eſſe corruptum, ſeu adulteratum, ſed eſſe integrum, & incorruptum, provt à Moyſe, & Prophetis, atque ab Apoſtolis, & Evangeliſtis ſcriptum eſt. Ergo

go certum eſt Alcoranum de cœlo non deſcendiſſe, neque Deum habere Authorem; ſed eius doctrinam quatenus opponitur veteri, vel novo Teſtamento, eſſe aperté falſam, & diabolum habere Authorem.

Minor ſeorſim probanda eſt, quoad vtrumque Teſtamentum; & nunc in generali ſuadetur: quia vt tanquam corrupta, & adulterata reijciatur aliqua ſcriptura, non ſufficit quod aliquis affirmet eſſe corruptam, ſed neceſſe eſt quod id probet, producendo in medium aliquod illius exemplar authenticum ab illo diſcordans, quod ipſe vitiatum eſſe ait. Aſt Mahumetani nihil tale producũt, ſed potius cõtra ipſos aperte demonſtratur, omnia exẽplaria novi, & veteris Teſtamenti, Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Arabica, Græca, & Latina, quæ per vniuerſum mundũ diſperſa ſunt, habere expreſsè eam doctrinam, in qua eis contradicit Alcoranum; quin vnum vnquam repertum ſit exemplar Alcorano concordans, & á doctrina Religionis Chriſtianæ diſcordans. Ergo Mahumetani temeré, & cæcè credunt vtrumque Teſtamentum eſſe corruptum, quia vtrumque contradicit Alcorano; ſed potius deducere debent, Alcoranum non eſſe librum divinitus inſpiratum, ſed mendacijs plenum, quandoquidem continet doctrinam contrariam libris veteris, & novi Teſtamenti, qui reperiuntur inter omnes feré orbis nationes.

CAPVT SEXTVM.

Demonstratur, vetus Testamentum non esse depravatum à Iudæis, vt Mahumetani fabulantur.

VT id demonstrem quæro, quando Iudæi adulterarunt, & immutarunt scripturas veteris Testamenti? An ante adventum Christi, an post? Non ante, quia cum ipsi accepissent librum legis à Deo per manus Moysis, tot præcedentibus signis, & prodigijs, scirentque certissimè libros Moysis, & Prophetarum scriptos fuisse inspirante, & dictante Deo, ingensque esse crimen eos adulterare; certe id præstare non potuerunt sine vehementi passione; ante adventum autem Christi nulla passio vehemens ad id præstandum eos compellere potuit: siquidem nec odium Christi, & Christianorum, neque odium Mahumeti ad id compellere potuit, antequam Christus nasceretur, & Mahumetus in mundum venisset.

Præterquam quod cum essent in Synagoga viri probi, & zelum Dei habentes, qui fortitèr obsisterent depravatoribus, fieri non potuit vt viri aliqui nequam & scelerati corrumperent omnia exemplaria, quæ per orbem erant dispersa, & in varias linguas translata á diversis interpretibus, & in celebrioribus orbis bibliothecis asseruavantur.

Deinde si Hebræi ante Christi adventum scripturas corruperunt, quarè Christus, & Apostoli nun-

quam illos de tàm insigni crimine reprehenderunt, præsertim cum leviora non tacuerint? Quare Dominus ait Ioan. 5. *Scrutamini Scripturas.* Et Matth. 25. *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi: quæcumque ergo dixerit vobis, seruate, & facite.* Cui credibile erit, Christum ad corruptas Scripturas legendas sine vlla præmonitione homines invitasse: vel ad corruptores audiendos, & sequendos amandasse? Nec enim si Testamētum vetus esset corruptum, id Christus ignoraret, cum esset plenus sapientia: nam Mahumetus ipse in Alcorano cap. 13. inquit: *Quod Deus Christum librum & sapientiam, & Euangelium, & Testamentum edocuit.*

Nec item dici potest Iudæos post Christi adventum adulterasse, & depravasse Scripturas. Nam omnia testimonia, quæ à Christo, & ab Apostolis citantur, inveniuntur in Moyse, & Prophetis, vt ab illis citata sunt. Ergo sic legebantur tunc in Moyse, & Prophetis. Ergo neque ante, nec post Christi adventum Scripturæ veteris Testamenti adulteratæ sunt à Iudæis. Et hoc argumento vsi sunt Origenes lib. 8. in Isaiam, & Hieronymus in caput 6. Isaiæ ad probandum vetus Testamentum non fuisse corruptum ab Hebræis.

Item Augustinus lib. 15. de Civ. Dei cap. 13. inde probat, Iudæos non adulterasse Scripturas, quod non videatur vllo modo credibile, Iudæos voluisse suis [co]dicibus eripere veritatem, vt nostris detraherent [au]thoritatem: & etiam si voluissent, non sit verisimile [potu]isse.

Vt autem vis argumenti magis innotescat, sciendum est, vetus Testamētum sæpe, & per diversos Interpretes translatum esse ex lingua Hebraica in Græcam. Prima translatio facta est iussu Ptolomæi Philadelphi, Regis Ægypti â septuaginta senioribus 291. annis ante Christi adventum, vt testatur S. Epiphanius, & sequitur Bellarminus. Rex enim ille, qui ex toto orbe terrarum libros adducebat in suam Bibliothecam, voluit in ea habere libros Moysis, & Prophetarum: & ideo per legatos suos rogavit Eleazarum summum Sacerdotem, vt ad se mitteret viros sapientes, qui libros Legis, & Prophetarum transferrent in linguam Græcam: misit autem summus Sacerdos septuaginta duos seniores, senos ex singulis tribubus filiorum Israel, vtriusque linguæ peritissimos, qui spatio dierum septuaginta duorum mirabili consensione divinas Scripturas apud Pharum Ægypti ex Hebræo sermone in Græcum idioma transtulerunt. Idque divino consilio factum est, vt cùm Apostoli postea prædicarent Evangelium Græcis, ex testimonio Prophetarum, quorum libros Græci habebant, omnibus persuaderent, Iesum Nazarenum à Iudæis crucifixum esse Christum promissum in lege & Prophetis. Et vt notat Eusebius lib. 8. de præparatione Evangelica, ideo Deus disposuit, vt ea translatio fieret ante Christi adventum, quia si facta fuisset posteà, perfidi Iudæi in suspicionem translatores vocarent.

Anno autem 104. post Christi Nativitatem, nem-

pe quarto anno Imperij Traiani facta est secunda translatio ab Aquila Pontico, vt quidam volunt: vt autem sentit Bellarminus cum Epiphanio, facta est hæc translatio anno duodecimo Adriani Imperatoris, idest anno Christi 131. Tertia translatio facta est à Theodotione octavo anno Imperatoris Commodi, idest annó Christi 189. Posteà anno 9. Imperatoris Severi, & Christi 203. facta est alia translatio á Simacho. Posteà sub Imperium Heliogabali ad annos Christi 222. vel 223. Patriarcha Hierosolymitanus invenit in subterraneis vrbis Hiericho totum vetus, & novum Testamentum è lingua Græca in Latinam fideliter translatum; & hæc vocatur quinta editio, seu translatio Hiericontina. Ita refert Fr. Antonius de Guevara. Sed Cardinalis Bellarminus ait, quintam editionem Græcam inventam esse in dolijs quibusdam apud vrbem Hiericho anno 8. Antonini Caracallæ; & secundum Baronium hæc translatio inventa est septimo anno Antonini Caracallæ, & anno Christi 219. Sexta quoque editio incerti Authoris in dolijs inclusa inventa est apud Nicepholim Alexandro Mammeæ filio imperante, imperare autem cœpit Alexander anno Christi 224.

Has omnes versiones in vnum corpus coniunxit Origenes anno Christi 233. dividens singulas paginas in sex columnas, ac in prima quidem scripsit Hebraicum textum: in secunda eundem textum Hebraicum Græcis litteris: in tertia interpretationem Aquilæ: in quarta interpretationem Simachi: in quinta inter-

terpretationem LXX. ſeniorum: in ſexta interpretationem Theodotionis: atque hæc volumina propter quatuor interpretationes tetrapla, propter ſex columnas hexapla dicebantur.

Quadraginta annis ante Chriſtum natum translata eſt Scriptura Sacra ex lingua Hebræa in Caldaicam à Iudæo quodam in Babilonia, qui appellabatur Jonathan Abenunciel; & translatio hæc fuit fideliſſima. Et ea frequenter vtuntur Eccleſiæ Orientales; videlicet Armeni, Caldæi, & Ægyptij. Translata quoque eſt in linguam Syriacam.

Quarè libri Moyſis, & Prophetarum translati erant in varias linguas, & orbis erat plenus his libris. Omnes autem iſtæ translationes continent prophetiam Danielis, quæ prædixit Chriſtum occidendum: & continent alia multa contraria his; quæ in Alcorano habentur. Et translationes iſtæ hucuſque perſeverant. Nec fieri potuit vt omnia exemplaria ab aliquo, vel aliquibus corrumperentur. Ergo eſt falſiſsimum, Iudæos ante Chriſtum, vel poſt Chriſtum adulteraſſe Scripturas.

Sanè Religio Iudæorum erga ſacros libros tanta fuit, vt ſcribat Philo in libro de egreſſu filiorum Iſrael ab Ægypto, vſque ad ſua tempora per ſpatium pluſquam duorum millium annorum, ne verbum quidem fuiſſe vnquam in lege Hebræorum immutatum, & quemlibet Iudæum centies potius moriturum, quám vt pateretur legem in aliquo mutari.

Idque ipſum alijs argumentis convincitur: quia ſi Iu-

Iudæi falſare voluiſſent Scripturas in odium Chriſtianorum, ſine dubio præcipua vaticinia ſuſtuliſſent: id autem minimè fecerunt, quia vt probat Bellarminus, ea in quibus diſcrepant exemplaria Hebræa à Græcis, & Latinis, ſæpè nullius momenti ſunt, quantum attinet ad fidem, & Religionem: *Et ſæpè codices Hæbræi magis Iudæos vexant, quam Græci, aut Latini.* Ipſaque diſperſio Iudæorum per vniverſum orbem cum libris ſacris, probat in illis libris contineri ea, quæ de Chriſto prædixerant Prophetæ circa eius mortem, & reſurrectionem, aliaque myſteria, in quibus Religio Chriſtiana opponitur Mahumetanæ. Vt enim obſervant S. Iuſtinus in oratione exhortatoria, & S. Auguſtinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 46. & manifeſte deducitur ex illis verbis Pſalmi 46. *Ne occidas eos, ne quando obliuiſcantur populi mei, diſperge illos in virtute tua.* Ideo diſperſi ſunt Iudæi Sacras Scripturas circumferentes: vt cum Pagani nolunt credere ea, quæ dicimus de Chriſto eſſe prædicta, ſed dicunt eiuſmodi vaticinia à Chriſtianis fuiſſe confictа, eos mittamus ad inimicos noſtros Iudæos, qui vaticinia illa ſecum ferunt. Ergo myſteria Religionis Chriſtianæ, in quibus opponitur Mahumetanis, & ex quibus probatur Chriſtum à Iudæis occiſſum, tertia die ſurrexiſſe, & eſſe verum Deum, continentur in Scripturis veteris Teſtamenti prout à Deo dictatæ fuerunt.

Denique probatur eſſe manifeſtum mendacium, quod Scripturæ veteris Teſtamenti ſint à Iudæis falſatæ; quia cum certum ſit Deum habere providentiam

tiam ſuæ Eccleſiæ, veriſimile non eſt, paſſurum fuiſſe, vt verba tot illuſtrium Prophetarum generaliter falſarentur: præſertim cum ad hunc finem Iudæos diſperſerit per totum orbem terrarum, ac circumferre eos voluerit libros legis, & Prophetarum, vt inimici noſtri Chriſtianæ Religioni teſtimonium perhiberent.

CAPVT SEPTIMVM.

Demonſtratur, novum Teſtamentum non eſſe corruptum: & inde convincitur, doctrinam Alcorani ipſi contrariam eſſe falſam. Vbi recenſentur Hereſes præcipuè contra Trinitatem, & Incarnationem, & Concilia Generalia, in quibus damnatæ ſunt.

Liber Alcorani Azorà, ſeu capite 5. hæc habet: *Hic liber*, videlicet Alcoran, *nec mendacium aliquod, nec aliquid præteritis Prophetis contrarium nuntiat*. Verum hæc verba doloſè dicta eſſe á Mahumeto ad ſeducendam barbaram illam gentem, & falſiſsimam Alcorani laudem continere, facile convincitur tum ex dictis, tum ex dicendis: quia liber ille continet doctrinam evidenter contrariam doctrinæ Evangelij, quod à Deo deſcendiſſe, & ſcriptum eſſe impulſu, & directione Spiritus Sancti, ipſe Mahumetus fatetur.

Quod autem Evangelium Chriſti, quod modo habemus Chriſtiani, ſit illud ipſum, quod ex impulſu divino conſcriptum fuit ab Apoſtolis; neque fuerit adulteratum â Chriſtianis, nunc demonſtrandum eſt.

Et in primis onus incumbebat Mahumetanis producendi in medium aliquod exemplar Evangeliorum conscriptum ante adventum Mahumeti, quod concordaret cum Alcorano: at id non præstant, nec præstare possunt: sed potius omnia exemplaria Evangeliorum ante Mahumetum conscripta, Hebraicè, Græcè, Latinè, & in alijs linguis, quæ erant per totum orbem dispersa, manifestè attestantur Religioni Christianæ. Quærantur exemplaria antiqua Evangeliorum inter Christianos, inter Iudæos, inter Gentiles, & nullum invenietur, quod non eam contineat doctrinam, quam Christiani credimus: neque huius depravationis, & corruptionis vniversalis Evangeliorum omnium, quæ narrant Pasionem Christi, & mortem Crucis, & tertia die resurrectionem, & miracula, quæ fecit in confirmationem illius doctrinæ, quam prædicabat, quod ipse sit Filius Dei naturalis, verusque Deus, nullus vnquam scriptor mentionem fecit vsque ad Mahumetum, & Mahumetanos; neque post Mahumetum vllus Doctor Christianus, vel Iudæus, vel Gentilis mentionem aliquam facit tam horrendæ hæresis, qualis foret Evangelia omnia subvertere, & doctrinam falsam in mysterijs tàm principalibus illis affigere, & vniverso orbi tanquam articulos fidei proponere: quod signum evidens est, talem hæresim non extitisse; nam de omnibus, & de earum, authoribus, & tempore, & loco, quo incœperint, habemus certas historias; & tamen de hac re altum est silentium apud omnes omnino Scriptores, præter Mahu-

humetanos. Cum tamen ſilentio non eſſet omnino prætereunda tam nefaria hæreſis, & tam horrendum delictum. Quis enim credat hoc in mundo accidiſſe, quod omnia Evangelia à Chriſto tradita, & ab Apoſtolis ſcripta fuerint depravata, & falſata; & tamen quod nullus extiterit in toto orbe Chriſtianus, qui zelum veræ doctrinæ haberet, & litteris proderet poſteris tantum nefas, vt à doctrina falſa caverent?

Vnde hoc dilēma conficitur: ſi extitit re vera hæc vniverſalis omnium Evangeliorum depravatio, & falſatio: vel Summus Pontifex cum omnibus Patriarchis, & Epiſcopis, & Chriſtianis in hanc depravationem conſenſit, vel illi reſtitit Summus Pontifex cum aliquibus Prælatis, vel ſaltem aliqui Prælati illi obſtiterunt. Si primum, ergo perijt Chriſti Eccleſia, ſiquidem omnes Prælati ſucceſſores Apoſtolorum, apoſtataverunt à fide vera, & amplexati ſunt fidē falſam, & ſecum traxerunt reliquos Chriſtianos. Ergo Chriſtus fuit Propheta falſus dum dixit: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*: Chriſtum vero fuiſſe Prophetam veraciſsimum, Mahumetani confitentur. Si ſecundum: ergo veri Chriſti fideles congregarent Concilium, vt ſe opporterent tantæ impietati, & tam nefariam hæreſim damnarent, & omnes fideles per litteras monerent, vt à tàm peſtilenti doctrina fugerent. Si enim non obſiſterent impietati, & non pugnarent pro defenſanda veritate Evāge-

go certum eſt Alcoranum de cœlo non deſcendiſſe, neque Deum habere Authorem; ſed eius doctrinam quatenus opponitur veteri, vel novo Teſtamento, eſſe aperté falſam, & diabolum habere Authorem.

Minor ſeorſim probanda eſt, quoad vtrumque Teſtamentum; & nunc in generali ſuadetur: quia vt tanquam corrupta, & adulterata reijciatur aliqua ſcriptura, non ſufficit quod aliquis affirmet eſſe corruptam, ſed neceſſe eſt quod id probet, producendo in medium aliquod illius exemplar authenticum ab illo diſcordans, quod ipſe vitiatum eſſe ait. Aſt Mahumetani nihil tale producũt, ſed potius cõtra ipſos aperte demonſtratur, omnia exẽplaria novi, & veteris Teſtamenti, Hebraica, Chaldaica, Syriaca, Arabica, Græca, & Latina, quæ per vniuerſum mundũ diſperſa ſunt, habere expreſsè eam doctrinam, in qua eis contradicit Alcoranum; quin vnum vnquam repertum ſit exemplar Alcorano concordans, & á doctrina Religionis Chriſtianæ diſcordans. Ergo Mahumetani temeré, & cæcè credunt vtrumque Teſtamentum eſſe corruptum, quia vtrumque contradicit Alcorano; ſed potius deducere debent, Alcoranum non eſſe librum divinitus inſpiratum, ſed mendacijs plenum, quandoquidem continet doctrinam contrariam libris veteris, & novi Teſtamenti, qui reperiuntur inter omnes feré orbis nationes.

CAPVT SEXTVM.

Demonstratur, vetus Testamentum non esse depravatum à Iudæis, vt Mahumetani fabulantur.

VT id demonstrem quæro, quando Iudæi adulterarunt, & immutarunt scripturas veteris Testamenti? An ante adventum Christi, an post? Non ante, quia cum ipsi accepissent librum legis à Deo per manus Moysis, tot præcedentibus signis, & prodigijs, scirentque certisimè libros Moysis, & Prophetarum scriptos fuisse inspirante, & dictante Deo, ingensque esse crimen eos adulterare; certe id præstare non potuerunt sine vehementi pasione; ante adventum autem Christi nulla pasio vehemens ad id præstandum eos compellere potuit: siquidem nec odium Christi, & Christianorum, neque odium Mahumeti ad id compellere potuit, antequam Christus nasceretur, & Mahumetus in mundum venisset.

Præterquam quod cum essent in Synagoga viri probi, & zelum Dei habentes, qui fortitèr obsisterent depravatoribus, fieri non potuit vt viri aliqui nequam & scelerati corrumperent omnia exemplaria, quæ per orbem erant dispersa, & in varias linguas translata á diversis interpretibus, & in celebrioribus orbis bibliothecis asseruavantur.

Deinde si Hebræi ante Christi adventum scripturas corruperunt, quarè Christus, & Apostoli nun-

quam illos de tàm insigni crimine reprehenderunt, præsertim cum leviora non tacuerint? Quare Dominus ait Ioan. 5. *Scrutamini Scripturas.* Et Matth. 25. *Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi: quæcumque ergo dixerit vobis, seruate, & facite.* Cui credibile erit, Christum ad corruptas Scripturas legendas sine vlla præmonitione homines invitasse: vel ad corruptores audiendos, & sequendos amandasse? Nec enim si Testamẽtum vetus esset corruptum, id Christus ignoraret, cum esset plenus sapientia: nam Mahumetus ipse in Alcorano cap. 13. inquit: *Quod Deus Christum librum & sapientiam, & Euangelium, & Testamentum edocuit.*

Nec item dici potest Iudæos post Christi adventum adulterasse, & depravasse Scripturas. Nam omnia testimonia, quæ à Christo, & ab Apostolis citantur, inveniuntur in Moyse, & Prophetis, vt ab illis citata sunt. Ergo sic legebantur tunc in Moyse, & Prophetis. Ergo neque ante, nec post Christi adventum Scripturæ veteris Testamenti adulteratæ sunt à Iudæis. Et hoc argumento vsi sunt Origenes lib. 8. in Isaiam, & Hieronymus in caput 6. Isaiæ ad probandum vetus Testamentum non fuisse corruptum ab Hebræis.

Item Augustinus lib. 15. de Civ. Dei cap. 13. inde probat, Iudæos non adulterasse Scripturas, quod non videatur vllo modo credibile, Iudæos voluisse suis codicibus eripere veritatem, vt nostris detraherent authoritatem: & etiam si voluissent, non sit verisimile potuisse.

Vt autem vis argumenti magis innotescat, sciendum est, vetus Testamẽtum sæpe, & per diversos Interpretes translatum esse ex lingua Hebraica in Græcam. Prima translatio facta est iussu Ptolomæi Philadelphi, Regis Ægypti à septuaginta senioribus 291. annis ante Christi adventum, vt testatur S. Epiphanius, & sequitur Bellarminus. Rex enim ille, qui ex toto orbe terrarum libros adducebat in suam Bibliothecam, voluit in ea habere libros Moysis, & Prophetarum: & ideo per legatos suos rogavit Eleazarum summum Sacerdotem, vt ad se mitteret viros sapientes, qui libros Legis, & Prophetarum transferrent in linguam Græcam: misit autem summus Sacerdos septuaginta duos seniores, senos ex singulis tribubus filiorum Israel, vtriusque linguæ peritissimos, qui spatio dierum septuaginta duorum mirabili consensione divinas Scripturas apud Pharum Ægypti ex Hebræo sermone in Græcum idioma transtulerunt. Idque divino consilio factum est, vt cum Apostoli postea prædicarent Evangelium Græcis, ex testimonio Prophetarum, quorum libros Græci habebant, omnibus persuaderent, Iesum Nazarenum à Iudæis crucifixum esse Christum promissum in lege & Prophetis. Et vt notat Eusebius lib. 8. de præparatione Evangelica, ideo Deus disposuit, vt ea translatio fieret ante Christi adventum, quia si facta fuisset posteà, perfidi Iudæi in suspicionem translatores vocarent.

Anno autem 104. post Christi Nativitatem, nem-

pe quarto anno Imperij Traiani facta est secunda translatio ab Aquila Pontico, vt quidam volunt: vt autem sentit Bellarminus cum Epiphanio, facta est hæc translatio anno duodecimo Adriani Imperatoris, idest anno Christi 131. Tertia translatio facta est à Theodotione octavo anno Imperatoris Commodi, idest annó Christi 189. Posteà anno 9. Imperatoris Severi, & Christi 203. facta est alia translatio á Simacho. Posteà sub Imperium Heliogabali ad annos Christi 222. vel 223. Patriarcha Hierosolymitanus invenit in subterraneis vrbis Hiericho totum vetus, & novum Testamentum è lingua Græca in Latinam fideliter translatum; & hæc vocatur quinta editio, seu translatio Hiericontina. Ita refert Fr. Antonius de Guevara. Sed Cardinalis Bellarminus ait, quintam editionem Græcam inventam esse in dolijs quibusdam apud vrbem Hiericho anno 8. Antonini Caracallæ; & secundum Baronium hæc translatio inventa est septimo anno Antonini Caracallæ, & anno Christi 219. Sexta quoque editio incerti Authoris in dolijs inclusa inventa est apud Nicepholim Alexandro Mammeæ filio imperante, imperare autem cœpit Alexander anno Christi 224.

Has omnes versiones in vnum corpus coniunxit Origenes anno Christi 233. dividens singulas paginas in sex columnas, ac in prima quidem scripsit Hebraicum textum: in secunda eundem textum Hebraicum Græcis litteris: in tertia interpretationem Aquilæ: in quarta interpretationem Simachi: in quinta inter-

terpretationem LXX. ſeniorum: in ſexta interpretationem Theodotionis: atque hæc volumina propter quatuor interpretationes tetrapla, propter ſex columnas hexapla dicebantur.

Quadraginta annis ante Chriſtum natum translata eſt Scriptura Sacra ex lingua Hebræa in Caldaicam à Iudæo quodam in Babilonia, qui appellabatur Jonathan Abenunciel; & translatio hæc fuit fideliſſima. Et ea frequenter vtuntur Eccleſiæ Orientales; videlicet Armeni, Caldæi, & Ægyptij. Translata quoque eſt in linguam Syriacam.

Quarè libri Moyſis, & Prophetarum translati erant in varias linguas, & orbis erat plenus his libris. Omnes autem iſtæ translationes continent prophetiam Danielis, quæ prædixit Chriſtum occidendum: & continent alia multa contraria his; quæ in Alcorano habentur. Et translationes iſtæ hucuſque perſeverant. Nec fieri potuit vt omnia exemplaria ab aliquo, vel aliquibus corrumperentur. Ergo eſt falſiſsimum, Iudæos ante Chriſtum, vel poſt Chriſtum adulteraſſe Scripturas.

Sanè Religio Iudæorum erga ſacros libros tanta fuit, vt ſcribat Philo in libro de egreſſu filiorum Iſrael ab Ægypto, vſque ad ſua tempora per ſpatium pluſquam duorum millium annorum, ne verbum quidem fuiſſe vnquam in lege Hebræorum immutatum, & quemlibet Iudæum centies potius moriturum, quám vt pateretur legem in aliquo mutari.

Idque ipſum alijs argumentis convincitur: quia ſi

Iudæi falsare voluissent Scripturas in odium Christianorum, sine dubio præcipua vaticinia sustulissent: id autem minimè fecerunt, quia vt probat Bellarminus, ea in quibus discrepant exemplaria Hebræa à Græcis, & Latinis, sæpè nullius momenti sunt, quantum attinet ad fidem, & Religionem: *Et sæpè codices Hæbræi magis Iudæos vexant, quam Græci, aut Latini.* Ipsaque dispersio Iudæorum per vniversum orbem cum libris sacris, probat in illis libris contineri ea, quæ de Christo prædixerant Prophetæ circa eius mortem, & resurrectionem, aliaque mysteria, in quibus Religio Christiana opponitur Mahumetanæ. Vt enim observant S. Iustinus in oratione exhortatoria, & S. Augustinus lib. 18. de Civit. Dei cap. 46. & manifeste deducitur ex illis verbis Psalmi 46. *Ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei, disperge illos in virtute tua.* Ideo dispersi sunt Iudæi Sacras Scripturas circumferentes: vt cum Pagani nolunt credere ea, quæ dicimus de Christo esse prædicta, sed dicunt eiusmodi vaticinia à Christianis fuisse conficta, eos mittamus ad inimicos nostros Iudæos, qui vaticinia illa secum ferunt. Ergo mysteria Religionis Christianæ, in quibus opponitur Mahumetanis, & ex quibus probatur Christum â Iudæis occisum, tertia die surrexisse, & esse verum Deum, continentur in Scripturis veteris Testamenti prout à Deo dictatæ fuerunt.

Denique probatur esse manifestum mendacium, quod Scripturæ veteris Testamenti sint à Iudæis falsatæ; quia cum certum sit Deum habere providentiam

tiam suæ Ecclesiæ, verisimile non est, passurum fuisse, vt verba tot illustrium Prophetarum generaliter falsarentur: præsertim cum ad hunc finem Iudæos dispersserit per totum orbem terrarum, ac circumferre eos voluerit libros legis, & Prophetarum, vt inimici nostri Christianæ Religioni testimonium perhiberent.

CAPVT SEPTIMVM.

Demonstratur, novum Testamentum non esse corruptum: & inde convincitur, doctrinam Alcorani ipsi contrariam esse falsam. Vbi recensentur Hereses præcipuè contra Trinitatem, & Incarnationem, & Concilia Generalia, in quibus damnatæ sunt.

LIber Alcorani Azorà, seu capite 5. hæc habet: *Hic liber*, videlicet Alcoran, *nec mendacium aliquod, nec aliquid præteritis Prophetis contrarium nuntiat*. Verum hæc verba dolosè dicta esse á Mahumeto ad seducendam barbaram illam gentem, & falsissimam Alcorani laudem continere, facile convincitur tum ex dictis, tum ex dicendis: quia liber ille continet doctrinam evidénter contrariam doctrinæ Evangelij, quod à Deo descendisse, & scriptum esse impulsu, & directione Spiritus Sancti, ipse Mahumetus fatetur.

Quod autem Evangelium Christi, quod modo habemus Christiani, sit illud ipsum, quod ex impulsu divino conscriptum fuit ab Apostolis; neque fuerit adulteratum â Christianis, nunc demonstrandum est.

Et in primis onus incumbebat Mahumetanis producendi in medium aliquod exemplar Evangeliorum conſcriptum ante adventum Mahumeti, quod concordaret cum Alcorano: at id non præſtant, nec præſtare poſſunt: ſed potius omnia exemplaria Evangeliorum ante Mahumetum conſcripta, Hebraicè, Græcè, Latinè, & in alijs linguis, quæ erant per totum orbem diſperſa, manifeſtè atteſtantur Religioni Christianæ. Quærantur exemplaria antiqua Evangeliorum inter Chriſtianos, inter Iudæos, inter Gentiles, & nullum invenietur, quod non eam contineat doctrinam, quam Chriſtiani credimus: neque huius depravationis, & corruptionis vniverſalis Evangeliorum omnium, quæ narrant Paſsionem Chriſti, & mortem Crucis, & tertia die reſurrectionem, & miracula, quæ fecit in confirmationem illius doctrinæ, quam prædicabat, quod ipſe ſit Filius Dei naturalis, veruſque Deus, nullus vnquam ſcriptor mentionem fecit vſque ad Mahumetum, & Mahumetanos; neque poſt Mahumetum vllus Doctor Chriſtianus, vel Iudæus, vel Gentilis mentionem aliquam facit tam horrendæ hæreſis, qualis foret Evangelia omnia ſubvertere, & doctrinam falſam in myſterijs tàm principalibus illis affigere, & vniverſo orbi tanquam articulos fidei proponere: quod ſignum evidens eſt, talem hæreſim non extitiſſe; nam de omnibus, & de earum, authoribus, & tempore, & loco, quo incœperint, habemus certas hiſtorias; & tamen de hac re altum eſt ſilentium apud omnes omnino Scriptores, præter Mahu-

humetanos. Cum tamen ſilentio non eſſet omnino prætereunda tam nefaria hæreſis,& tam horrendum delictum. Quis enim credat hoc in mundo accidiſſe, quod omnia Evangelia à Chriſto tradita, & ab Apoſtolis ſcripta fuerint depravata,& falſata; & tamen quod nullus extiterit in toto orbe Chriſtianus, qui zelum veræ doctrinæ haberet, & litteris proderet poſteris tantum nefas, vt à doctrina falſa caverent?

Vnde hoc dilēma conficitur: ſi extitit re vera hæc vniverſalis omnium Evangeliorum depravatio, & falſatio: vel Summus Pontifex cum omnibus Patriarchis,& Epiſcopis,& Chriſtianis in hanc depravationem conſenſit, vel illi reſtitit Summus Pontifex cum aliquibus Prælatis, vel ſaltem aliqui Prælati illi obſtiterunt. Si primum, ergo perijt Chriſti Eccleſia, ſiquidem omnes Prælati ſucceſſores Apoſtolorum, apoſtataverunt à fide vera,& amplexati ſunt fidē falſam,& ſecum traxerunt reliquos Chriſtianos. Ergo Chriſtus fuit Propheta falſus dum dixit: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,& partæ inferi non præbalebunt adverſus eam* : Chriſtum vero fuiſſe Prophetam veraciſsimum, Mahumetani confitentur. Si ſecundum: ergo veri Chriſti fideles congregarent Concilium, vt ſe opporterent tantæ impietati,& tam nefariam hæreſim damnarent, & omnes fideles per litteras monerent, vt à tàm peſtilenti doctrina fugerent. Si enim non obſiſterent impietati,& non pugnarent pro defenſanda veritate Evā-
ge-

geliorum, sed sinerent, vt illa adulteraretur, & corrumperetur, nō essent vera Christi Ecclesia: ac proinde vera Christi Ecclesia funditus perijsset. At certum est nunquā in Ecclesia Christi congregatū fuisse Cōcilium ad damnandos tanquam hæreticos eos qui dicunt Christum mortuū esse, & resurrexisse, & se Filiū Dei appellasse; sed potius dantur multa Concilia, quæ illam doctrinā stabiliant; nullumque congregatū est Conciliū in Ecclesia Christi, quod non stabilierit doctrinā contentam in symbolo Apostol. Ergo manifestum est Evangelia non esse falsata, & depravata.

Deinde argumentor. Si Christiani falsaverunt Evangelia: vel id fecerunt post adventum Mahumeti quasi in odium illius, & vt Alcorano authoritatem detraherent: vel ante adventum illius. Neutrum autem dici potest; ergo est insigne mendacium, quod Christiani falsaverint Evangelia, falso illis affigentes narrationem Pasſionis, & Resurrectionis Christi, & ea, quæ significant Divinitatem Christi, & Trinitatem personarum divinarum. Quod non falsaverint post adventum Mahumeti, & in odium illius: probatur primo, quia vt in simili arguit S. Augustinus lib. 15. de Ciuit. cap. 13. incredibile est, quod Christiani sibi abstulerint veritatem, dum invident Alcorano authoritatem, & quod fundamenta suæ Religionis voluerint subvertere, vt aliquantulum authoritatis detraherent Alcorano; hoc enim perinde esset, ac si quis sibi ipsi brachium amputaret, vel lethale vulnus infligeret, vt inimicum suum leviter vellicaret.

Sa-

Sanè neque Mahumetus,nec vllus vnquam hæresiarcha tantum damnum intulisset Ecclesiæ Christi,quãtum ipsa inferret sibi mutando, & pervertendo Evãgelia,nam hæreses Ecclesiam Christi impugnant,sed non expugnant,quatiunt,sed non subvertunt:at Ecclesia depravãs Evangelia, & mẽdacia proponens vt articulos fidei, seipsam expugnaret,& subverteret.

Prob.2. quia evidens est Ecclesiam Christi habuisse eadem Evangelia ante adventum Mahumeti, quæ habet modó: nam Evangelia, quæ habuit ante adventum Mahumeti narrabant historiam Passionis & Mortis Christi, eiusque Resurrectionem, & doctrinam eandem continebant,de Divinitate Christi,& Trinitate, quam modò continent, vt constat ex omnibus Doctoribus Ecclesiæ Christi,tum Latinis,tum Græcis, qui ante Mahumetum floruerunt, quorum scripta continent expositionem eorundem Evangeliorum,quæ modo habemus,& leguntur eorum homiliæ,& sermones in Breviario Romano.Nã præter S.Dionysium Areopagitam,S.Ignatium Martyrem,S.Clementem Papam;S.Policarpum,& alios, qui cum Apostolis egerunt: & præter S.Iustinum Philosophum,& Martyrem:& Sanctum Egesipum,& Sanctum Theophilum Episcopum Antiochenum Sextum ab Apostolo Petro: & S.Irinæum Episcopum,& Martyrem,auditorem Sancti Policarpi,& S. Melitonem Sardensem Episcopum, & Clementem Alexandrinum,Originis Præceptorem,aliosque illustres Scriptores, qui propè tempora Apostolorum vi-

vixerunt, & ad ſecundum Eccleſiæ ſæculum pertinent, ſuiſque ſcriptis Divinitatem Chriſti, eiuſque poſt mortem reſurrectionem, aliaque myſteria noſtræ fidei defenderunt: & præter Tertullianum, & Originem, qui floruerunt ſub initium tertij ſæculi, & ſuis ſcriptis Divinitatem Chriſti, & Trinitatem perſonarum divinarum propugnarunt; in medio tertij ſæculi floruerunt S. Gregorius Taumathurgus Origenis auditor, & Sanctus Cyprianus Epiſcopus, & Martyr, alijque illuſtres ſanctitate, & ſapientiæ lumina. In quarto ſæculo floruerunt magna illa Eccleſiæ lumina Athanaſius, Baſilius Magnus, Ambroſius, Hilarius Pictavienſis, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Niſſenus, & ad finem huius ſæculi, & ſub initium quinti Hieron. Chryſoſt. Auguſt. Cyril. Alexandrinus, Leo Magnus, alijque Illuſtriſsimi Doctores, quorum opera nunc extant, & myſteria Chriſtianæ Religionis, quæ modo profitemur, explicarunt. Et ſic ab Apoſtolis vſque ad hæc tēpora ſemper in Eccleſia Chriſti floruerunt Doctores, qui Divinitatem Chriſti, Trinitatem divinarum Perſonarum, aliaque myſteria omnia, quæ Mahumetus negat, ſuis ſcriptis illuſtrarunt, vt contenta in Evangelijs Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Id ipſum ſecundo probatur ex ſymbolo Apoſtolorum, quod Eccleſia Chriſti ab Apoſtolis accepit, & ſemper retinuit, in quo continentur omnes fidei articuli, in quibus liber Alcorani opponitur Evangelijs.

Ter-

Tertiò, quia errores illi, quos Mahumetus in Alcorano docet, damnaverat iam Ecclesia in quinque Concilijs Generalibus, & in alijs Provincialibus. Sub Imperatore Gallieno ad annum Christi 255. Sabellius Heresiarcha apud Ptolemaydam Ægypti docuit, in Deo vnam tantum esse Personam diversis tantùm nominibus significatam ob diversa munia, quæ scilicet dicatur Pater, quatenus est principium creaturarum, Filius quatenus carnem assumpsit, & Spiritus Sanctus, quatenus animas sanctificavit. Paulo post Paulus Samosatenus Antiochenus Episcopus Divinitatem Filij oppugnare cœpit, contra quem prima Antiochiæ Synodus est habita sub annũ Christi 260. cui inter alios insignes viros interfuerunt S. Gregorius Taumathurgus Episcopus Neocesariensis, & eius Frater Athenodorus. Sed tunc subdola tergiversatione Patrum studia Paulus elusit. Postea vero altero in Concilio Antiochiæ celebrato damnatus, ac sede deturbatus est.

Postea ad annum Christi 314. tempore Constantini Magni Imperatoris surrexit Alexandriæ impius heresiarcha Arrius, qui licet contra Sabellium assereret, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum esse Personas inter se realiter distinctas, tamen aiebat non esse eiusdem naturæ; ac proinde dicebat, Verbum, & Spiritum Sanctum, non esse Personas divinas: ac per consequens vnam dumtaxat Personam intra Deum admittebat. Hæc hæresis damnata est sub Sancto Silvestro Pontifice, & Constantino Mag-

no

no Imperatore in prima Synodi Generali 318. Episcoporum habita in Nicæa Bythiniæ vrbe anno Christi 325. & in ea damnata est hæresis Sabelliana, & Arriana; & declarata est veritas Catholica, quam vera Ecclesia Christi nunc tuetur, & semper tenuit; nempè in Deo dari tres Personas realiter distinctas inter se, eiusdem tamen naturæ; ac proinde definitū est, Christum esse verum Deum; & in hoc Concilio editum est symbolum illud, quod Ecclesia canit in Missa. Interfuere huic Concilio Episcopi sanctitate, & miraculis illustres, inter quos eminuere S. Nicolaus Episcopus Miræ in Lycia, & S. Spiridiō Episcopus Trimituntis in Cypro, S. Alexander Episcopus Alexandrinus, & S. Panuphius Thebaydis superioris Episcopus: & S. Spiridionem, & S. Panuphium, aliosque insignes viros sacra stigmata decorabant, quæ pro testificatione Fidei Divinitatis Christi, & Trinitatis Personarum magna constantia acceperant in persecutione Imperatorum.

Deinde contra Macedonium Episcopum Constantinopolitanum, qui negabat Divinitatem Spiritus Sancti, congregata est secunda Synodus Generalis Episcoporum 150. sub S. Damaso Papa, & Gratiano, atque Theodosio Imperatoribus anno Christi 381. Constantinopoli; & secunda Synodus appellatur Concilium Constantinopolitanum primum. In hoc Concilio iterum damnatæ sunt hæreses Sabellianorum, & Arrianorum, & publicatum fuit illud symbolum, quod canitur in Ecclesia, in quo addita sunt

ali-

aliqua verba ſymbolo Nicæno. Inter Alios Prælatos ſanctiſsimos interfuere huic Concilio, Nazianzenus, & S. Gregorius Nyſenus frater S. Baſilij.

Quamvis in ijs Concilijs definitum fuerit Verbũ Dei eſſe Perſonam Divinam æqualem Patri, & eiuſdem naturæ cum illo; ex quo neceſſario ſequabatur, Chriſtum Dominum eſſe verum Deum, ſiquidem Chriſtus, nihil aliud eſt, quam Verbum Dei indutum carne, ſeu Filius naturalis Dei factus homo, tamen poſtea Neſtorius Patriarcha Conſtantinopolitanus, neſciens diſtinguere inter naturam, & Perſonam, aſſeruit ſicut in Chriſto eſt duplex natura, divina ſcilicet, & humana, ita eſſe in Chriſto duplicem perſonam, alteram humanã, & purè creatã, alterã divinã, & increatam; aſſerebatque Perſonam Divinam Verbi habitaſſe in perſona creata Ieſu Nazareni, ſeu Chriſti ſpeciali quodam modo, quem explicui diſp. 22. ſect. 3. proindeque aſſerebat, Beatam Virginem, non eſſe dicendam Theotocon, ſed Chriſtotocon, ideſt non Matrem Dei, ſed Matrem Chriſti, ſeu puri hominis, in quo ſpeciali modo habitabat Deus. Contrà hanc hæreſim congregata eſt tertia Synodus Generalis, ideſt Concilium Epheſinum ſub Celeſtino primo Papa, & ſub Theodoſio minore Imperatore anno 431. eique præfuit S. Cyrillus Alexandrinus Epiſcopus: nomine Summi Pontificis; ad illudque confluxere vltra ducenti Epiſcopi; & inter eos multi ſanctitate, & miraculis illuſtres, quos Baronius enumerat. In hoc Concilio Neſtorius ſede ſua pulſus

est, & definitum est, in Christo dari vnicam Personã, divinam scilicet, cum duplici natura, altera divina, quam ab æterno habuit per identitatem, & à Patre accepit per generationem æternam; altera humana, quam in tempore sibi copulavit per vnionem physicam, & realem: & quam accepit in tempore à Matre per generationem temporalem miraculosè factam sine opera viri: ac proinde definitum est, Christum esse verum Deum, & verum hominem, & Beatam Virginem esse Dei genitricem; quia nimirum genuit humanam naturam, quam Deus sibi coniunxit vnione hypostatica, seu personali: *Nam sicut anima rationalis, & caro vnus est homo, ita Deus, & homo vnus est Christus*, vt dicitur in symbolo Athanasij. Et sancta hæc Synodus Nestorium negantem Christi Divinitatem appellavit *novum Iudam*, & decrevit, vt scripta Nestorij flammis absumerentur: renovavitque symbolum Nicænum, & sub anathemate præcepit, ne quis aliquid præter id quod per illud definitum est, ad fidem adijcere vllo modo tentaret.

Et hæc eadem fides Catholica confirmata rursus est in quarta Synodo Generali, idest in Concilio Calcedonensi celebrato sub Leone I. Pontifice, & Marciano Imperatore anno 451. contra Eutichianos, & Nestorianos, in quo definitum est, esse in Christo duas naturas in vna persona. In hoc Concilio simul cum Eutychete Constantinopolitano Archimandrita, dãnatus est Dioscorus Episcopus Alexandrinus, &

Cy-

Cyrilli immediatus successor, qui hæresim Eutychetis tollentis in Christo natur rum omne discrimen probabat, & relegatus est in Gangram Paphlagoniæ vrbem, ibidemque infœliciter obijt. Et hæc quatuor Concilia Generalia S. Gregorius Papa, vt quatuor Evangelia venerabatur. Eademque fides denuo confirmata est in quinta Synodo Generali, ideſt in secundo Concilio Constantinopolitano celebrato anno Christi 553. sub Vigilio Papa, & Iustiniano primo Imperatore, iterumque Nestoriani, & Eutychiani damnati sunt, & definitum est contra Monothelitas in Christo dari duplicem voluntatem divinam, & humanam, quia cum esset Deus, & homo, habebat operationes divinas, & humanas, & omnia in ipso erant duplicia; duplex natura, duplex intellectus, duplex voluntas, duplex operatio intelligendi, & amandi.

Constat ergo evidentissimè non fuisse corrupta Evangelia à Christianis post Mahumeti adventum, ideo enim id dicunt, quia Evangelia Ecclesiæ Catholicæ, quæ leguntur post Mahumetum, continent Divinitatem Christi, & Trinitatem Personarum, & narrant Christi Mortem, & Resurrectionem. At hanc doctrinam, vt contentam in Sacris Scripturis, Ecclesia multis sæculis ante Mahumetum definivit contra Sabellianos, contra Arrianos, & Nestorianos. Et Mahumetus nihil aliud fecit, quàm renovare has hæreses. Ergo manifestum est doctrinam illam de Divinitate Christi, eiusque Morte, & Resurrectione,

& de Trinitate Perſonarum non fuiſſe additam Evangelio à Chriſtianis poſt Mahumeti adventum.

Et ſanè cum Patres Concilij Nicæni ad damnandos Arrianos argumenta ſumerent ex Evangelijs: ſanè ſi aliquod fundamentum daretur ad ſuſpicandum illa eſſe corrupta qua parte ſignificant Trinitatem Perſonarum, & Divinitatem Chriſti, illud non diſsimulaſſent Arriani: conſtat autem manifeſtè, nunquam Arrianos in favorem ſui erroris hunc prætextum allegaſſe; ſed admiſiſſe Evangelia illa, quæ modò habemus, & controverſiam inter illos, & Catholicos non fuiſſe de verbis, ſed de verborum ſenſu; quia hæretici verba Evangelij ad improprios ſenſus detorquebant, evidenſque eſt ex ſcriptis Auguſtini, Hieronymi, Baſilij, & aliorum Patrum, Artianos confutatos fuiſſe à Patribus ex illis verbis, quæ nunc legimus in primo capite Evangelij Ioannis: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, omnia per ipſum facta ſunt*, &c. Quæ verba hæretici admittebant, & ex ipſis contra ipſos inſurgebant Doctores Catholici, eoſque convincebant. Ergo planum eſt tunc extitiſſe Evangelia, quæ modò exiſtunt. Ergo falſum eſt, Chriſtianos poſt adventum Mahumeti corrupiſſe Evangelia.

Dicent forſan Mahumetani, ſe quidem idem nunc docere, quod docuerunt Arriani de Trinitate Perſonarum, & quod docuerunt Neſtoriani de Chriſto; inde tamen non inferri, quod ipſi à veritate aberrent: quia non probatur Arrianos, & Neſtorianos iuſtè fuiſ-

fuisse damnatos, vt hæreticos: sed potius dicendum esse, erraſſe Patres Concilij Nicæni, & Concilij Epheſini. Sed contra eſt primo, quia ſi Mahumetani fateantur ſe eſſe Arrianos, & Neſtorianos, fateri debent Alcoranum eſſe librum mendacem, quia negat id quod conſtanter affirmabant Arriani, & Neſtoriani, nempe Chriſtum vere mortuum fuiſſe, & tertia die ſurrexiſſe; circumciſsionem iam ceſſaſſe, & Baptiſmum eſſe neceſſarium ad ſalutem: item novum Teſtamentum eſſe purum, & incorruptum. Si ergo Arriani veram fidem habebant, ſequitur Mahumetanos habere fidem falſam, ſiquidem ſectantur articulos omninò oppoſitos. Quod ſi Mahumetani dicant, Arrianos veram quidem fidem habuiſſe, quatenus negabant Trinitatem, & Divinitatem Chriſti; falſam tamen quatenus credebant Mortem, & Reſurrectionem Chriſti, atque neceſsitatem Baptiſmi; ſequitur Arrianos habuiſſe abſolutè fidem falſam, quia vt Fides ſit falſa, non eſt neceſſe vt nullum articulum verum habeat, ſed ſufficit vt habeat aliquos falſos: fides autem falſa nequit eſſe fundamentum ſalutis æternæ, fuerunt ergo Arriani extra viam ſalutis. Aliunde vero dicis Catholicos, qui damnarunt Arrianos, etiam habuiſſe fidem falſam: ergo ſentis omnes omnino Chriſtianos tunc habuiſſe fidem falſam, quia Chriſtiani, vel erant Catholici, vel Arriani. Ergo ſentis omnes Chriſtianos fuiſſe tunc extra viam ſalutis: deinde etiam fateris Iudæos poſt adventum Chriſti eſſe extra viam ſalutis. Ergo nulla tunc erat in mundo Religio, & Fides

vera: siquidem Religio Mahumetana nondum tunc advenerat. Ergo omnes damnabantur omnibus illis sæculis: quod est evidenter falsum, vt constat ex prima demonstratione suprà facta pag. 57.

Contra secundo, quia facile est probare, non Catholicos, sed Arrianos errasse: tum quia Christus vere promisit Ecclesiam à se fundatam supra Petrum in perpetuum duraturam. Ecclesia autem Arriana penitus interijt per multa sæcula: ergo Ecclesia Arriana non erat Ecclesia Christi. Tum quia tanta fuit potentia Arrianorum, vt non minus miraculum sit Catholicos prævaluisse contra Arrianos, quàm prævaluisse contra decem terribiles persecutiones Gentilium, quas per tria sæcula passa est Ecclesia Christi. Deus autem miracula nequit facere ad destruendam veram Ecclesiam.

Denique id ipsum clarissimè demonstratur, quia nullus eorum, qui Divinitatem Christi, & Trinitatem Divinarum Personarum negarunt, nec vllus hæreticus damnatus ab Ecclesia Catholica postquam hæresim bibit & docuit, vnquam miracula fecit; vt facile est comprobare per omnes hæresiarchas, qui Ecclesiam Catholicam oppugnarunt ab exordio eius vsque ad nostra tempora; cum tamen omni sæculo floruerint evidenti gloria miraculorum multi viri, & fœminæ ex ijs, qui credunt Christum crucifixum esse verum Deum, & Trinitatem Personarum in Deo adorant; nam surdos, cæcos, mutos, claudos à nativitate mirabiliter curarunt, mortuos suscitarunt, alia-

que

que innumerabilia prodigia operati sunt; in eisque ad litteram verificata est illa Christi promissio: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia vado ad Patrem.* Specialique gloria miraculorum floruerunt multi sancti, qui infensissimi fuerunt hæreticis Arrianis, vt Athanasius, Basilius, Hilarius, Nicolaus, Antonius Magnus, Martinus, & alij innumeri: vt patet ex ijs, quæ supra diximus pag. 212. Martyresque invocato nomine Iesu Filij Dei vivi, idola confregerunt, Dæmones expulerunt, ora leonum obturaverunt, aliaque innumera signa ediderunt, vt constat ex eorum Actis.

Probavimus hucusque, Christianos non adulterasse Evangelia post adventum Mahumeti: nunc probandum restat, nec antea hoc nefas commisisse. Et sane ante Mahumetum, id facere non potuerunt in odium ipsius, & vt Alcorano auferrent authoritatem, vt per se patet. Quo ergo fine tantum scelus committere potuerunt? Et imprimis incredibile est adulterasse Evangelium quoad eam partem, in qua tam latè, & ex instituto narratur Historia Passionis, & Mortis ignominiosissimæ. Si enim Christiani ad extollendum, & magnificandum Christum addidissent Evangelio ea, quæ testantur eius divinitatem, falsoque scripsissent, illum esse verum Deum, nullatenus confinxissent, eum tam ignominiosé ac turpitèr crucifixum esse; quia hoc potissimum augebat difficultatem credendi, quod ipse sit Deus, nam Iudæi scandalizabantur audientes Deum fuisse crucifixum, & Gentiles

hoc putabant ſtultitiam, vt teſtatur Paulus, quia in-decens iudicabant Filium Dei tam turpiter fuiſſe trucidatum. Quarè ſi ad commendationem ſui Magiſtri aliquid conficturi eſſent; potius quamvis reipſa fuiſſet crucifixus, confingerent, non ipſum, ſed alium, cui impreſsit ſuam figuram, reipſa crucifixum fuiſſe; vt configunt Mahumetani; quia indecens ipſis videtur, quod Propheta ſanctiſsimus, qualem credunt fuiſſe Chriſtum, tam indignè tractatus fuerit à Iudæis. Deinde ſi ea quæ Evangelia dicunt de Divinitate Chriſti: & de Auguſtiſsimo Euchariſtiæ Sacramento, & de Paſsione Domini eſſent conficta à Chriſtianis: certe obiter tantùm perſtringerent ea quæ attinent ad Paſsionem, & ignominiam Chriſti; & ea, quæ attinent ad eius commendationem, & gloriam, lato calamo proſequerentur. Conſtat autem Evangelia Hiſtoriam Paſsionis quoad omnes eius circunſtantias latiſsimè proponere, miracula vero, Divinitatem Chriſti, & alia quæ in oculis hominum glorioſa apparent, breviter tantum, & quaſi per tranſennam narrare: quod argumento eſt, Evangelia ſincere, & vere eſſe conſcripta ex impulſu Spiritus Sancti, non autem mendaci artificio compoſita.

Deinde probatur Evangelia non fuiſſe corrupta ante adventũ Mahumeti. Nec enim dici poteſt fuiſſe corrupta ab ipſis Apoſtolis, qui ea ſcripſerunt; nec dici poteſt fuiſſe corrupta à Chriſtianis poſt tempus Apoſtolorum. Vt primum probem, ſuppono vt quid certum, & exploratum, Chriſtum non ſcripſiſſe manu

ſua

ſua Evangelia; necdum viveret ea dictaſſe exſcribenda à Diſcipulis, ſed Apoſtolos ea ſcripſiſſe poſt Mortem Chriſti diverſis locis, temporibus, & linguis. Nam vt probat Baronius, Mathæus ſcripſit Hebraicè Hieroſolymis anno Chriſti 41. Iudæis, qui crediderant, expoſcentibus. Marcus ſcripſit Latinè Romæ anno Chriſti 45. vt interpres Petri. Lucas ſcripſit Græcè in Achaya anno Chriſti 58. Ioannes ſcripſit Epheſi anno Chriſti 99. lingua Græca. Suppono ſecundo, Evangeliſtas cum primum ſcripſerunt Evangelia, vt veritatem ſcripſiſſe, & nullas eis immiſcuiſſe falſitates: quia Mahumetus ipſe iubet credere Evangelijs, aitque illa de cœlo deſcendiſſe, ideſt ex impulſu divino conſcripta eſſe. Cum ergo exploratum ſit nulla vnquam fuiſſe in Eccleſia Chriſti Euangelia, niſi quæ conſcripta ſunt ab Apoſtolis, manifeſtè ſequitur Apoſtolos veridicè primó ſcripſiſſe Euangelia. Hoc ſuppoſito probo Apoſtolos non adulteraſſe Euangelia: quia cum diſperſi fuerint per vniuerſum orbem, & veram Chriſti fidem invexerint multis editis ſignis, & miraculis in confirmationem doctrinæ illius, quam prædicabant; & volumina Euangeliorum vere, & ſincere conſcripta, per totum orbem fuerint diſperſa: quomodo potuerunt poſtea Euangelia illa adulterare, aut quo fine? Sanè Apoſtoli, ipſo Mahumeto teſte, fuerunt viri ſancti, ac proinde tantum nefas ſubvertendi veram fidem, quam tot miraculis plantaverant, in eos cadere non potuit. Conſtatque eos immenſos labores ſuſtinuiſſe in prædicatione

Euangelij, potiuſque ignominioſam, & crudelem necem ſubire voluiſſe, quam eam fidem deſerere, quam prædicabant: quomodo autem tam conſtanter martyrium ſubirent pro doctrina falſa, & dolosè conficta ſine vllo emolumento temporali; & cum certo ſalutis æternæ detrimento?

Rurſus licet ipſi vellent Evangelia à ſe conſcripta mendacijs, & fabulis corrumpere: id minimè obtinere poſſent: tum quia obſiſterent fideles, qui cum Domino noſtro Ieſu-Chriſto converſati fuerant, & non ſinerent corrumpi Evangelia ſincere, & fideliter conſcripta, & veridice narrantia Chriſti geſta, & doctrinam; manifeſteque convincerent, eſſe commentitia, & falſa ea, quæ de novo adjiciebantur: vnde mendacium non poſſet prævalere. Deinde quomodo pauci homines poterant omnia exemplaria Euangeliorum per totum orbem diſperſa colligere, & comburere, & loco illorum nova exemplaria mendacia, & fabuloſa reponere, quin vel vnum exemplar ſuperfuerit veridicum? Præterea cum Evangeliſtæ prædicaverint in Provincijs inter ſe adeo diſtantibus, quomodo communi conſilio potuerunt tam vniformiter narrare mendacia, & fabulas? Evidens ergo eſt, Apoſtolos ipſos, & Evangeliſtas non adulteraſſe Evangelia.

Quod etiam alio argumento convincitur. Nam inter Evangeliſtas nullus tam aperte teſtatur Chriſti Divinitatem, ac Ioannes. Conſtat autem Ioannem cum primum ſcripſit Evangelium, Divinitatem Chri-

Christi declarasse: nam vt testatur Hieronymus libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, Ioannes scripsit Euangelium suum vt confutaret Cherinthum, Ebionem, aliosque hæreticos negantes Diuinitatem Christi, quam Apostoli per vniuersum orbem prædicaverant. Narratque Hieronymus ex fideli historia, quam citat, Apostolum rogatum ab omnibus penè Asiæ Episcopis, & multarum Ecclesiarum legationibus de Divinitate Salvatoris altius scribere, ita facturum respondisse, si indicto ieiunio in commune omnes Deum deprecarentur; ieiunio vero expleto, revelatione Divina saturatum, illud procœmium de cœlo veniens eructasse: *In principio erat Verbum*, &c. Ergo Evangelium Ioãnis ita ab illo conscriptum est, sicut modo legitur. Ergo quod Evangelium dicit de Christi Divinitate, non est confictum, sed verissimè scriptum. Ergo Evangelia non sunt corrupta ab ipsis Evangelisti.

Sed nec dici potest esse corrupta à posterioribus Christianis, qui Apostolis successerunt. Primò, quia oppositum evincit argumentum proximè factum, quia constat Ioannem scripsisse suum Evangelium ad declarandam æternam generationem Christi, eiusque Divinitatem. Secundò, quia D. Dionysius Areopagita, qui cum Apostolis conversatus est, & ab eorum ore audivit mysteria nostræ fidei, edidit libros multos, in quibus loquitur de Trinitate Divinarum Personarum, de Divinitate Christi, eiusque Morte, & Resurrectione, & de eius præsentia reali in Eucha-

charistia, & reliquis mysterijs, quæ continentur in Evangelio, quod modo legitur. Et similiter Sanct. Iustinus Philosophus, & Martyr, qui prope tempora Apostolorum floruit (siquidem obijt anno Christi 165.) & S. Egesippus Iustino coæqualis eandem doctrinam suis scriptis tradiderunt, quam modo habent Evangelia: & similiter reliqui omnes Doctores Christiani, qui continuata serie post Apostolos floruerunt.

Tertiò, quia vt testatur Baronius ad annum Christi 185. S. Pantænus Christianus Philosophus, & Clementis Alexandrini magister, vir omni eruditionis genere præstantissimus, cuius memoriam ob insignem vitæ sanctitatem Ecclesia celebrat die 7. Iulij, qui summa cum laude litteras sacras Alexandriæ interpretatus est, desiderio flagrans propagationis fidei ad Indos profectus est; vbi Evangelium Matthæi Hebraicè scriptum á Bartholomæo Apostolo illùc delatum, reperit, in manibus quorundam, qui hactenus ibi Christum profitebantur: eratque planè illud ipsum, quod nunc habemus, & quod ipse exposuit Clementi Alexandrino, & Clemens Origini, & Origenes Gregorio Taumathurgo, & vsque ad nos pervenit.

Quartò, quia anno Christi 485. repertum est in insula Cypri Corpus Sancti Barnabæ Apostoli cum Sancti Matthæi Evangelio ad pectus apposito, quod manu sua exscriptum secum tulerat ad annunciãdam Fidem Christi in illa insula; repertum, inquam, est ex re-

revelatione ab ipsomet Apostolo facta Arthemio Salaminæ Episcopo. Et hoc Evangelium manu Sancti Barnabæ exaratum Constantinopolim delatum est, petente Zenone Imperatore, & auro exornatum in Palatio Imperiali positum est, vt scribit Baronius ex fidelissimis historicis rem comprobans. Erat autem Evangelium illud ipsissimum, quod tunc habebat Ecclesia. Ergo certum est illud Evangelium permansisse purum, & incorruptum, & provt à Matthæo fuerat scriptum.

Quintò, quia Apostoli antequam dispergerentur per Vniversum Orbem ad prædicandum Evangelium Christi, composuerunt brevem illam formulam articulorum, quam vocamus symbolum Apostolorum, quam vniformitèr proponerent Iudæis, & Gentilibus; vt vidimus suprà cap.I.pagin. 313. & ideo fides Christi vbique terrarum introducta est cum mira vniformitate, ita vt Regna, & Provinciæ inter se valde dissitæ omninò cōvenirent in articulis fidei, quos credebant. In illa autem brevi formula, seu symbolo continentur præcipua mysteria Religionis Christianæ, in quibus ipsa differt à Religione Mahumeti; nempé Incarnatio Filij Dei, eius Mors, & Resurrectio, & Trinitas Divinarum Personarum: ergo Evangelium, quod Apostoli prædicaverunt in Vniverso Orbe, continebat hanc eandem doctrinam: nec enim Apostoli vulgarunt per orbem Evangelium, quod in sua doctrina opponeretur symbolo. Ergo certum est doctrinam de Incartione Verbi Divini, & Di-

vi-

vinitate Christi, & de eius Morte, & Resurrectione, & Trinitate Personarum contentam fuisse in Evangelijs, quæ scripserunt Apostoli. Ergo non sunt corrupta Evangelia quatenus hanc doctrinam continent.

Sextò, quia pro asserenda divinitate hominis crucifixi à Iudæis, eiusque gloriosa Resurrectione, cæterisque mysterijs, in quibus Evangelium differt ab Alcorano passi sunt innumerabiles Martyres à Nerone Imperatore vsque ad Constantinum Magnum, idest ab anno Christi 66. in quo sub Nerone Petrus, & Paulus Romæ, & Andræas in Achaya passi sunt martyrium, vsque ad annum Christi 312. in quo Signum Crucis Constantino apparuit, & Religioni Christianæ favere cœpit, donec anno 324. Baptizatus est. In ijs persecutionibus Fides Catholica innumeris est confirmata miraculis; ideoque tam diræ persecutiones non minuebant, sed potius augebant credentium numerum, quia Gentiles videntes constantiam martyrum, & in perferendis tormentis attrocissimis alacritatem, & miracula quæ martyres edebant, hinc movebantur ad eam fidem suscipiendam; vt vidimus suprà 1. p. lib 1. cap. 10. Satis hoc comprobatur ex Actis Sancti Ianuarij quæ habentur in Breviario Romano die 19. Septembris: ex quibus constat quinque hominum millia conversos fuisse ad confitendã crucifixi divinitatem propter constantiam Martyris, & miracula, quæ faciebat. Et miraculum vsque adhuc perseverans, planè evincit, veram esse Christi

Divinitatem, pro qua asserēda Ianuarius mortuus est. Vt enim inquit Martyrologium Romanum: Neapoli *Beatissimi Martyris sanguis in ampulla vitrea adhuc servatur, qui in conspectu capitis illius positus, velut recens liquescere, & ebullire conspicitur.* Constatque ex Actis Sanctæ Martinæ Virginis, & Martyris die 30. Ianuarij propter constantiam Sanctæ Virginis, & miracula manifesta, quæ Deus operatus est in eius mar-
„ tyrio: Ex eius tortoribus non nullos miraculi no-
„ vitate correptos, Dei adspirante gratia, Christi fi-
„ dem amplexos, post cruciatus gloriosam martyrij
„ palmam capitis abscisione promeruisse.

Constantiaque ipsa, & alacritas in perferendis attrocissimis tormentis pro asserenda Christi Divinitate in ætate vel nimis tenera, vel nimis senili, & in sexu fragili, clarissimum argumetum est, quod Fides illa vera erat; ac preinde quod Evangelia testantia Christi Divinitatem, Mortem, & Resurrectionem eius non erant corrupta. Prædicator Christi in medium producat Acta S. Agnetis Virginis trecennis, & S. Eulaliæ Meritanæ, quæ cum duodecim esset annorum, decem, & novem pro Christo pertulit tormentorum stupenda genera, cuius memoriam habes
„ in martyrologio Romano die 10. Decembris: S.
„ Agapyti Martyris, qui cum esset annorum quin-
„ decim, & amore Christi ferueret, iussu Aureliani
„ Imperatoris tentus est, ac primò nervis crudis diu-
„ tissimè cæsus, deinde sub Antiocho Præfecto gra-
„ viora supplicia passus, exinde cum ex imperio Im-
„ pe-

„ peratoris leonibus obijceretur, & minimè læssus es-
„ set, gladio ministrorum coronandus percutitur,
„ vt ait Martyrologium Romanum die 18. Septem-
bris. Et Acta Sanctorum Martyrum Complutensium
„ Iusti, & Pastoris fratrum: Qui cum adhuc pueri lit-
„ teris imbuerentur, proiectis in schola tabulis, spō-
„ te ad martyrium cucurrerunt, & mox à Daciano
„ Præside teneri iussi, & fustibus cædi, cum se mu-
„ tuis colloquijs constantissimè roborarent, extra
„ civitatem perducti, à carnifice iugulati sunt. Pro-
ponat Acta S. Simeonis Episcopi Hierosolymitani, qui cum centum, & viginti esset annorum, ita fortiter, & hilariter sustinuit ea tormenta quæ Dominus noster Iesus Christus passus est, vt omnibus esset admirationi, vt habes in Breviario Romano 18. Februarij. Proponat constantiam S. Policarpi iam senis, vt eam narrat P. Ribadeneyra in eius vita. Hæc, & alia exempla, quæ passim occurrunt in Breviario, & Martyrologio, manifestè probant, illam constantiam, & hilaritatem inter attrocissima tormenta, quā Martyres ostenderunt, vt contestarentur Iesum crucifixum à Iudæis esse verum Deum; & miracula, quibus Deus illorum fidem approbavit, à Deo fuisse, & Deum habuisse Authorem. Deus autem nequit miracula facere in confirmationem doctrinæ falsæ: nec constantiam, & hilaritatem tribuere in sustinendis tormentis pro mendacijs, & erroribus. Verissima ergo est fides, quæ confitetur, Christum esse verum Deum, & pro hominibus fuisse crucifixum; & tertia

die ſurrexiſſe. Delirant ergo Mahumetani, dum dicunt eſſe corrupta Evangelia, quæ hanc doctrinam continent.

Septimó probatur Evangelia non fuiſſe adulterata, & corrupta poſt tempora Apoſtolorum. Quia vnaquæque Provincia, vel natio à ſuo Apoſtolo converſa, ab eodem accepit Evangeliũ Chriſti, ſive in ſcriptis, ſive in tabulis cordis; & poſt fidem ſuſceptam procuravit ſibi deſcripta quatuor Evangelia, alioſque libros ſacros novi, & veteris Teſtamenti, qui confirmati, & roborati erant per divina miracula. Si ergo in illis Evangeliorum libris, quos primo per Apoſtolos ſuſcepit, nihil continebatur de Paſsione, ac Reſurrectione Chriſti, nihil de eius Divinitate, & præſentia in Euchariſtia, nihil de Trinitate Divinarum Perſonarum: quis ex vniverſis regionibus, & Prouincijs ad Chriſtum converſis, vel in toto, vel ex parte, potuit in vnum colligere omnes libros ſacros novi, & veteris Teſtamenti, & illos immutavit, corrupit, & infecit, quin vel vnum exemplar purum, & incorruptũ ex innumeris, quæ per vniverſum erant diſperſa, ſuperfuerit? Quis non videat hoc eſſe incredibile?

Sic enim arguo. Nam cum Apoſtoli fidem Chriſti invexerint editis multis ſignis, & miraculis, vera Chriſti Evangelia, & ſinceram doctrinam in libris ſacris contentam, ſparſerunt per orbem. Quis ergo potuit omnes illos libros colligere, & comburere, vel dilacerare, & loco illorum ponere nova exem-

pla-

plaria corrupta, & adulterata? Vel enim tantum opus aggressi sunt pauci aliqui viri sceleratissimi: vel tota Christi Ecclesia simul hoc consilium sumpsit destruendi Evangelia pura, & immaculata, quæ à Sanctis Apostolis acceperat, & tot signis, & miraculis erant confirmata, & loco illorum reponendi Evangelia corrupta, & depravata. Neutrum autem dici potest. Non primum, quia impossibile est, paucos aliquos homines potuisse à toto orbe Christiano penitus exterminare exemplaria omnia sincera, & vera Evangeliorum: & quamvis physicè possent, est penitus impossibile, quod Christiani hoc permitterent. Si enim tanto ardore Christi fidem complectebantur, vt mille mortes mallent pati, quàm Christum negare: quomodo permitterent, quod di, ina Christi doctrina penitus interiret? Hoc non est minus incredibile, quam quod omnes cives vnius Regni sponte consentiant, vt omnes fontes, & putei, & flumina è quibus bibunt, veneno inficiantur.

Nec potest dici secundum. Ecclesia enim, quæ tantum zelum habuit, vt pro conservanda incorrupta, & pura doctrina Christi tot Concilia Generalia summis sumptibus, & laboribus congregaverit: quomodo nemine cogente ipsa sua sponte divinissimā Christi doctrinam ab Apostolis acceptam, & tot miraculis confirmatam, & sanguine tot martyrum illustratam, corrumperet, & inficeret? Hoc est evidenter incredibile: rursus est aperte impossibile. Quia hoc ipso, penitus intra aliquot annos perdita

fuis-

fuisset, & omnino interijsset, Fides illa, quam Christus per Apostolos plantavit; & Ecclesia Christi conversa fuisset in Synagogam Sathanæ, & magistram errorum. Quod & Christum facit mendacem, siquidem promisit Petro, fidem ipsius, & successorum non defuturam: *Rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* Luc. 22. v. 32. Et Matth. 28. v. 2. promisit futurum in sua Ecclesia vsque ad finem mundi: *Ecce ego vobiscum sum vsque in consumationem sæculi.* Et promisit inferni portas non prævalituras adversus Ecclesiam. Rursus facit Deum improvidum. Est enim res Deo indigna, quod legem novam perfectissimam tot retrò sæculis promiserit, quod illam tot prodigijs & miraculis per Christum in mundum invexerit; & tamen cito permiserit illam penitus aboleri.

Denique delirium impugnatur. Quia si fides de divinitate Hominis à Iudæis crucifixi, & Trinitatis Personarum in vna essentia, & præsentiæ realis Christi integri, & perfecti sub qualibet particula Hostiæ consecratæ, falsa est: sequitur fidem falsam fuisse introductam in mundo per vera miracula. Quia lex proponens credenda fide infallibili mysteria tam ardua, & quæ præcipit concupiscentias omnes frænare, & vitia resecare, eximiamque puritatem sectari, & omnia in futurum reservat, non potuit mundo persuaderi nisi signis, & miraculis. Deus autem miracula nequit facere ad introducendam fidem falsam. Ergo delirium est asserere, quod hæc fides est falsa.

Postremo in hac Fide de Divinitate Christi, &

Trinitate Perſonarum, & alijs myſterijs, quæ Eccleſia Catholica credit, omni ſæculo floruerunt eximia ſanctitate viri, & fœminæ, & gloria miraculorũ illuſtres; & extra Eccleſiam Catholicam hoc non invenitur. Hoc autem eſt manifeſtum argumentum, quod illa eſt vera, reliquæ autem ſectæ oppoſitæ ſunt falſæ.

Ex quibus omnibus apertê concluditur, Mahumetanos aſſerentes, Evangelia eſſe corrupta, manifeſtè falli.

LIBER QVINTVS.

IN QVO EX CONTRADICTIONIbus Alcorani, ex fabulis, quibus est refertus, ex erroribus manifestis contra historiam, contra Mathematicam, & Philosophiam; ex impura Mahumeti vita, & moribus eorum, quos Mahumetani Sanctos *appellant, evidenter demonstratur, legem contentam in Alcorano non esse legem Dei, nec illi convenire vllam ex proprietatibus legis Diuinæ, quas David descripsit.*

CAPVT I.

Evidentes contradictiones in Alcorano contentæ manifestè probant, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, sed Diaboli ministrum. Vbi cur vinum Mauris prohibuerit?

LCORANVM Manifestas continere contradictiones, facile est probare. Imprimis contradictio est, quod ex vna parte dicit, Christum Filium Mariæ esse *Verbum Dei missum Mariæ*; & ex alia parte docet, Christum non esse Deum. Hæc cōtradictio constat à pag. 146.

 Se-

Secundo conſtat; quia ex vna parte dicit, cap. 5. *Hic liber*(videlicet Alcorani, vel Alcoranum) *neque mendacium aliquod, neque aliquid præteritis Prophetis contrarium nuntiat.* Et ex alia continet doctrinam manifeſtè contrariam doctrinæ Chriſti, & Prophetarum; vt demonſtravimus ſuprá pag. 308. Continetque evidentia mendacia contra rationem naturalem, contra hiſtoriam, contra mathematicam, & contra Scripturas divinitus revelatas; vt infra probabimus.

Conſtat tertio, ex libro 1. Azorà 2. cuius titulus
,, eſt, de bove, ſeu vacca, vbi ait: Deum dixiſſe Chri-
,, ſto, ſinam vt patiaris, & mortem ſubeas, cæterùm
,, tertia die te ſuſcitabo, & ſupra omnes cœlos exal-
,, tabo. Et Azorà 3. inquit: Ieſum Chriſtum Paſsio-
,, nem, & Mortem voluntarie ſuſtinuiſſe pro ſalute
,, multorum, & tertia die ſurrexiſſe, & in corpore ſuo
,, redivivo ad cœlos aſcendiſſe. Vnde Gloſſatores
Alcorani *Abuatia, & Acamajari* hunc textum exponentes dicunt, Chriſtum habuiſſe tranſitum trium dierum, ideſt tribus diebus mortuum iacuiſſe, poſtea autem ad cœlos aſcendiſſe; mortem vero voluntarie obijſſe, quia facili negotio poterat ab illa ſe liberare. Et tamen poſtea in eodem Alcorano lib. 6. Azorà 6. cui titulus *de Ioſepho*, aperte dicit Chriſtum, nec mortuum, nec crucifixum, ſed alium hominem, cui Chriſtus ſuam figuram ita impreſsit, vt idem cum Chriſto videretur: vt conſtat ex dictis pag. 308.

Hinc apud Mahumetanos oppoſitæ dantur opiniones de Chriſti Morte: ſiquidem alij dicunt, Chri-

ſtum

ftum re vera crucifixum, & mortuum fuisse, & tertia die resurrexisse: alij vero id constanter negant, asserentes, non Christum, sed Christi vmbram, vel potius hominem eiusdem figuræ cum Christo, tormenta illa sustinuisse; & inter hos sunt aliqui ex Glossatoribus Alcorani, qui testãtur, Christum transfigurasse Iudam proditorem in sui imaginem, atque ita Iudam, non Christum crucifixum fuisse. Et iam hoc mihi testatus est Christianus novus Africanus Matriti anno 1670.

Sed hæc ridicula fabula de transmutatione, & metamarphosi Christi in Iudã lib. 4. c. 1. impugnata manet. Constat enim manifestè Iudam proditorem laqueo se suspendisse, & id fecisse antequam Christus in Crucem ageretur satis innuit Mathæus cap. 27. v. 6. & id approbat Maldonatus: sunt tamen qui dicant, non nisi post Christi resurrectionem id eum fecisse, cum audisset Christum resurrexisse, quod minimè sperabat: tunc enim abiecta omni spe salutis, quod humani generis Redemptorem vendidisset, laqueo sibi vitam eripuisse, vt historiæ Scholasticæ Author scribit. Quomodocumque tamen res acciderit, certum est, Iudam laqueo se suspendisse: *Et suspensum crepuisse medium, & diffusa fuisse omnia viscera eius*, vt dicitur Actor. 1. vers. 19. Et loco eius electum esse Mathiam in Apostolum ad prædicandam Christi Resurrectionem, & Evangelium eius annuntiandum.

Rationem huius contradictionis in Alcorano circa Christi mortem reddit Lupus de Obregon in confutatione Alcorani cap. 9. folio mihi 93. quia ini-

tio cum Mahumetus cœpit in schedulis scribere tanquam revelationes sibi factas à Deo per Angelum Gabrielem ea, quæ audierat à Christianis gladiarijs (vt vidimus suprà lib. 1. cap. 2. pagin. 18.) vera scripsit de Christi Morte, & Resurrectione, prout illi enarraverant Christiani. Sed postea Almedinæ, quia Iudæi ipsi valde infensi ob laudes Christi, quas prædicabat, iactitabant Iesum Nazarenum Mariæ Filium non fuisse Sanctum, nec Messiam in lege, & Prophetis promissum vt Mahumetus prædicabat, sed hominem blasphemum, qui cùm esset simplex homo sicut reliqui, Filium Dei se faciebat; & ideo à maioribus suis iure merito fuisse occissum: vt se vindicaret de Iudæis, illos confundere cœpit, hanc fabulam in vulgus spargendo, & contra Iudæos sic prædicando:
„ Iudæi dicunt, se Christum crucifixisse; sed hoc
„ mendacium est; quia non illum, sed pro illo alium
„ ipsi similem crucifexerunt; & Iesus Christus se in
„ cœlum sublevavit; & ideo Iudæi existimantes se
„ illusisse Christum, potius illusi sunt ab eo.

His adiungamus alias Alcorani contradictiones. Multas enumerat Ioannes Andræas, antea Maurorum Alfaquinus, de quo mentionem fecimus lib. 1. cap. 1. pagin. 8. in confutatione Sectæ Mahumetanæ cap. 10. Nam lib. 1. Alcorani capite, seu Azorà 1. dicitur: *Alcoranum descendisse de cœlo* in mense *Aramadan*. Et lib. 4. capite *de Fumo*, & capite *de Nocte Sancta* dicitur, *vna nocte descendisse*. Et tamen constat Mahumetum in componendo Alcorano viginti tres

annos consumpsisse, decem in Mecca, & tredecim in Almedina: existûtque in Alcorano capita, quæ appellantur *Mequiya,* & alia, quæ appellantur, *Mediniya,* idest capita edita Meccæ, & capita edita Almedinæ.

Item lib. 2. cap. 11. inquit. *De fructu palmarum, & de vuis vitium comedite, & bibite,* idest, *dactylos comedite, & vinum de vite bibite,* idque tanquam Dei oraculum suis Discipulis proposuit. Et propterea duodecim annis licitum fuit Mahumetanis vinum bibere. Postea vero contra Dei permissionem vsum vini suis prohibuit. Quam autem huius prohibitionis causam reddiderit, narrat Carthusianus lib. 3. in sectam Mahumetanam art. 13. pag. 331. verba Alcorani transcribens. In articulo primo illius libri pagina 264. proponit Carthusianus proœmium Alcorani, seu
„ exordium, in quo hæc verba leguntur: Erat Nun-
„ cius Dei (scilicèt Mahumetus) sedens inter socios,
„ & descendit super eum Angelus Gabriel, dicens:
„ Salutat te Deus, Mahumete, veniunt ad proban-
„ dum te tres, vel quatuor viri peritissimi Principes
„ Iudæorum, & Magistri in Israel. Et narrat Alcorani liber, Magistros illos Iudæorum varias quæstiones proposuisse Mahumeto: illorum autem Iudæorum peritissimus vocabatur Abdias, qui cum Mahumeto
„ loquens, sic interrogavit: Cum in paradyso vinum
„ esse describas, quid operis ibi habet, si vinum illi-
„ citum est? Si autem licitum est, cur in hoc sæculo
„ prohibes vinum; Respondit: tâm argutè quæris, vt
„ vna interrogatione geminam necessariò respon-

,, ſionem extorqueas. Vtrumque ergo exponam, &
,, illic eſſe licitum, & hic illicitum.
,, Erant enim Angeli Dei duo, Horoth, & Maroth,
,, miſsi olim à Deo de cœlis in terram, gubernando,
,, & inſtruendo generi humano tributi, his interdi-
,, ctis, ne occiderent neque iniuſtè iudicarent, neque
,, vinum biberent. Multo itaque tempore ſic habito
,, cum noti iudices eſſent vniverſo orbi, venit ad eos
,, quadam die mulier præcunctis fœminis omnino
,, pulcherrima, cauſam habens adverſus maritum:
,, quæ vt cauſæ ſuæ accommodaret iudices, quadam
,, die invitavit eos ad prandium. Quibus epulanti-
,, bus ipſa epulas & pocula vini apponit, aſtat mini-
,, ſtrans, affert crebro, inſtat vt ſumant. Quid plura?
,, Vicerunt blanditiæ mulieris. Inebriati poculis in
,, hoſpitam formoſam incaluerunt: victi accubitum
,, petierunt. Spondet conditione, dummodo alter
,, verbum doceat per quod aſcendebant in cœlum:
,, alter verbum, per quod deſcendebant. Placet con-
,, ditio. Cùm ergo didiciſſet, elevata eſt ſubitò, &
,, aſcendit in cœlum. Quod cùm vidiſſet Deus, explo-
,, rata cauſa poſuit eam Luciferum, ita pulcherri-
,, mam inter ſtellas, vt fuerat inter mulieres. Illis in
,, iudicium evocatis propoſuit eis Deus, vt eligerent
,, inter pœnas ſæculi huius, & alterius. Elegerunt
,, hanc. Suſpenſi ſunt ergo per catenas ferreas, de-
,, miſsis capitibus in puteo Behil vſque in diem iu-
,, dicij. Quid ergo Abdia? Nonne ſufficiens videtur
,, cauſa, cur in paradyſo licitũ ſit vinũ, & hic illicitũ?

Ait:

„ Ait: vera ſatis, & meritò. Hucuſq; Alcorani textus.

Quis hæc audiens non miretur, vel potius intimè doleat, quod tàm ingens pars mundi, vt Prophetam Dei veneretur tàm ridicularum fabularum artificem? Oportet vt Chriſti prædicator hanc fabulam coram Mahumetanis narret, & quod certam fidem faciat, quod illam Mahumetus in Alcorano ſcripſerit, vt certum eſt ſcripſiſſe, vt confundantur, & erubeſcant, & qualis fuerit Mahumetus tandem agnoſcant, & intelligant Alcoranum fabulis, & mendacijs eſſe plenum; & erroribus manifeſtis. Nonne error eſt manifeſtus, quod Angeli boni, qui ſtatim poſt caſum malorum, confirmati ſunt in bono, tàm turpiter deliquiſſe? Nonne error eſt, eos corporeos facere, & capaces comedendi verè, & vtendi fœminis eo pacto, quo homines vtuntur? Oppoſitum namque conſtat tùm per rationem, tùm ex ſcriptura Tobiæ 12. *Ego ſum Raphael Angelus: etenim videbar vobiſcum manducare, & bibere, ſed ego inuiſibili cibo & potu vtor*, videlicet clara Dei viſione, & fruitione. Quis non rideat audiens, fœminam in præmium patrati ſceleris illud præmiũ à Deo accepiſſe: Quis non ſciat ſtellam illam, quæ Lucifer appellatur, cum alijs fuiſſe in principio creatam? Audiant hæc Mahumetani, & erubeſcant, quod librum Alcorani, in quo eiuſmodi fabulæ continentur, pro libro divinitus inſpirato recipiant.

Quamvis Mahumetus eam rationem reddiderit Abdiæ de prohibitione vini; aliam tamen reddit Au-

thor

thor quidam, qui inter Sarracenos diu conversatus est, vt refert Carthusianus illo articulo 13. pagina 335. Narrat itaque Author ille, Mahumetum visitare solitum quendam eremitam: eius autem ministros super hoc tædio affectos, & tam frequentes visitationes ægrè ferentes decrevisse occidere eremitam: cumque quadam vice tam Mahumetus, quam eremita vino fuissent inebriati, & gravi somno opprimerentur, satellites principis sui gladium extrahentes eremitam occidisse, cruentatumque gladium in locum reposuisse priorem; Mahumetum vero à somno excitatum, suis ministris imputasse eremitæ mortem, & eos punire statuisse: eos vero concorditer testatos fuisse, Mahumetum ipsum in ebrietate necem eremitæ intulisse; & in huius dicti comprobationem, ostendisse ipsi proprium gladium cruentatum: eoque viso, erubuisse Mahumetum, & de cætero renuntiasse vino, eiusque vsum suis discipulis prohibuisse.

Vt testatur citatus Ioannes Andræas, & refert Carthusianus lib. 2. art. 9. pagina 103. Mahumetus in Alcorano introducit Deum sic loquentem cum „ ipso: Si ambiguus fueris de his quæ descendere „ fecimus (idest de Alcorano) interroga eos, qui le„ gunt legem ante te. Noli esse de ijs, qui nolunt „ credere signis Dei, ne forte damneris. Super quem textum dicunt omnes glossatores Alcorani, Mahumetum nomine eorum, qui scripturas legunt ante ipsum, intellexisse Iudæos, ac Christianos; ac proinde

de docuit ibi, Iudæos, & Christianos habere legem à Deo datam. Ex alia vero parte in Alcorano lib. 1. cap. 1. affirmat: *Neque Iudæos, neque Chrstianos legem habere*. Quæ sunt dicta manifestè inter se opposita.

Alia evidentissima contraditio in dictis Alcorani constat, quia sæpè cultores suæ legis hortatur Mahumetus in Alcorano, vt eant præliatum contra incredulos, præsertim cõtra participatores, ideſt, Christianos, quatenus timore, & virtute gladij eos inducant, & cogant ad credendum Mahumeto, illumque recipiendum tanquam Dei Nuncium, & Prophetam. Idque opere exequuntur vsque modo perfidi huius Legislatoris Discipuli. Ipseque sæpè dicebat, se in virtute gladij missum esse; & vt vidimus libr. 1. cap. 1. pag. 12. Alcorani habet caput, cuius titulus est: De ente, seu gladio, in quo sic iubet: occidite omnes incredulos. Item: omnes occidite donec Mahumetani fiant. Et in capite decimo Alcorani, vt testatur Carthusianus pag. 496. sic ait: Quid cum illis incredulis communicatis? Vos itaque neminem eorum vobis associate negociatorem aut socium, vel amicum, nisi prius recta via Dei inierit vobiscum pugnatum, sive prædatum: sin autum eos vbicumque repertos (si sit posibile) capite, & interficite. Hinc iterum iussit, vt non credentes, eum esse Dei Nuncium, & Prophetam, occiderentur, vel saltem tributum solverent.

Et tamen his dictis in Alcorano sæpè contradicit, nam cap. 4. sic inquit: *Vim nequaquam propter legem in-*

„ *inferatis*, cùm recta pravaque via patefactæ sint.
„ Et cap. 5. ex Dei persona: Tuum est mea præcepta tantummodo genribus patefacere. Et cap. 24.
„ Nuncio nihil attinet nisi præceptum cuique gentium applicare. Et cap. 21. Nos non misimus te custodem vel coactorem digredientium á lege: tuum
„ enim non est, nisi tantum rem annuntiare. Et cap.
„ 19. An tu gentes ad fidem, & credulitatem cogere
„ studes, cùm nisi Deo volente nemo credere possit, qui malos atque incredulos in sua sorte dimittit. Quis non videat inter hæc dicta apertissimam contradictionem?

Deinde Mahumetus in Alcorano in Azorà, quæ
„ inscribitur de Vacca, seu juvenca, affirmat, Iudæos,
„ Christianos, & Sabæos, vnumquemque salvari
„ posse in sua lege. Et Azorá 2. Omnes gentes, quæ
„ bené viuunt, sive sint Iudæi, sive Christiani, sive
„ quicumque alij, quamvis propriam legem dimittat, & aliam accipiat, si bona opera faciat, certissimè salvabitur. Et capite seu Azorà 32. (vt refert
„ Carthusianus pag. 7. & pag. 170.) introducit Deum
„ sic loquentem: A nobis cuique gentium lex, quam
„ sequatur, est posita. Et cap. 32. inquit: Deus singulis gentibus nuntios misit, vnicuique ex gente sua.
„ Et cap. 12. introducit Deum sic loquentem: Sua
„ vnicuique à nobis posita sunt lex atque iudicia.
Quod perinde est ac dicere, vnumquemque salvarì posse in lege sua: quod certum est Mahumetum docuisse, vt constat ex dictis à nobis libro 2. capit. 3.

pa-

pagina 68. Cui doctrinæ apertè contradicit in Azorá de Abraham, vbi ait: *Nullum posse salvari nisi in lege Mahumeti.* Et Azorâ 5. vbi docet: *Eos, qui non receperint Alcoranum, gravissima tormenta passuros.*

Illi etiam doctrinæ, qua vniversaliter docet, vnúquemque salvari posse in sua lege, manifeste opponitur quod docet Azorà 12. vbi hæc habet: *Secundum viros legum nullius legis fide vel perfectionem assequi, nisi Testamenti* (veteris scilicèt, seu legis Mosaicæ) *& Evangelij, & huius libri* (nempè Alcorani) *à Deo dati præceptis obediant.* Quæ doctrina non solum pugnat cum eo quod vniversaliter alibi docet, vnumquemque salvari posse in sua lege, sed etiam repugnantia inter se dicit, quia docet, neminem posse salvari nisi obediat præceptis Evangelij, & Alcorani: ergo cum in Evangelio præcipiatur Baptismus, & fides in Divinitatem Christi, & Trinitatem Personarum Divinarum, nemo poterit salvari nisi hæc præcepta adimpleat : vnde si ad salutem necessarium quoque est obedire præceptis Alcorani; imposibilis redditur omnibus salvatio, cum Alcoranum oppositum præcipiat: & nemo posit præcepta contradictorié opposita simul observare. Vnde patet Mahumetum insigniter mentitum esse dum capite, seù Azorà 1. Alcorani dicit: *Hic liber veridicus est, & sine contradictione falsitatis.*

CA-

CAPVT II.

Cur tot in Alcorano reperiantur contradictiones?

SEd meritò quis interrogabit, quomodo Mahumetus, qui vir erat astutus, & sagax, tot contradictiones in Alcorano reliquit? Respondeo primò, rationem generalem petendam esse ex Dei providentia: cum enim Deus sit summe bonus, & hominum salutem verè, & sincerè desideret, nunquam permittit, vt seductor aliquis ita falsam sectam colore veritatis vestiat, vt ab amatoribus Dei, & veritatis nequeat deprehendi eius falsitas. Permisit Deus vt Diabolus appareret Evæ ad illam seducendam, sed non permisit vt in forma honesta Angeli appareret, sed in forma serpentis, vt facilius posset Eva mendacium detegere. Vt enim inquit Augustinus „ lib. 11. de Genesi ad lit. Non debemus opinari, „ quod serpentem sibi, per quam tentaret Diabo„ lus eligeret: sed cum esset in illo decipiendi cu„ piditas, non nisi per illud animal potuit, per quod „ posse permissus est. Nec permisit vt deciperet falsitatibus nimis occultis, quas Eva non posset deprehendere, sed mendacijs ita claré oppositis ijs, quæ Deus dixerat, vt facile posset ea discernere, & agnoscere, Diabolum esse, qui in serpente loquebatur. Permisit, vt Diabolus ingrederetur simulachra idolorum; & inde responsa præberet, & idololatriam

sua-

ſuaderet: ita tamen hoc temperavit, vt homines facile poſſent cognoſcere, non eſſe ſpiritum bonum, & veracem, qui in ſtatuis idolorum loquebatur; quia nimirum Dæmones reſpondebant res tam clare falſas, & præcipiebant res tam apertê malas, vt ſolo rationis naturalis lumine poſſent homines mendacium detegere. Permiſit, vt Rabini Talmudi inventores deciperent Iudæos, qui in ſua infidelitate perſeverant; ſed tales fabulas, & res adeò abſurdas in Talmud miſcuerunt, vt Iudæi facile poſſent cognoſcere, libros illos Talmudi non habere Deum Authorem. Adhunc ergo modum permiſit vt Mahumetus ſe Dei Nuncium, & Prophetam ſimulaverit ad decipiendum: cæterum tot fabulas, & contradictiones in Alcorano immiſcuit, & res adeò fœdas præcepit, & fecit, vt ſint inexcuſabiles, qui Alcoranum tanquam librum divinitus inſpiratum venerantur, & Mahumetum vt Dei Prophetam ſuſcipiunt.

Harum vero contradictionum cauſa magis immediata fuit; quod Mahumetus revelationes fingebat, provt opus erat illi ad decipiendum, & captandam populorum gratiam, & vitia ſua occultanda, & ſic ſecundum opportunitatem temporum fingebat revelationes contrarias, quia illis indigebat ad fines ſuos obtinendos. Et revelationes illas in ſchedulis ſcriptas in arca quadā ſerbavat. Diſpoſuitque Deus, vt moreretur antequam ſchedulas illas recognoſceret, & contradictiones deleret, & Alcoranum in vnū

vo-

tio cum Mahumetus cœpit in schedulis scribere tanquam revelationes sibi factas à Deo per Angelum Gabrielem ea, quæ audierat à Christianis gladiarijs (vt vidimus suprà lib. 1. cap. 2. pagin. 18.) vera scripsit de Christi Morte, & Resurrectione, prout illi enarraverant Christiani. Sed postea Almedinæ, quia Iudæi ipsi valde infensi ob laudes Christi, quas prædicabat, iactitabant Iesum Nazarenum Mariæ Filium non fuisse Sanctum, nec Messiam in lege, & Prophetis promissum vt Mahumetus prædicabat, sed hominem blasphemum, qui cùm esset simplex homo sicut reliqui, Filium Dei se faciebat; & ideo à maioribus suis iure merito fuisse occisum: vt se vindicaret de Iudæis, illos confundere cœpit, hanc fabulam in vulgus spargendo, & contra Iudæos sic prædicando:
„ Iudæi dicunt, se Christum crucifixisse; sed hoc
„ mendacium est; quia non illum, sed pro illo alium
„ ipsi similem crucifexerunt; & Iesus Christus se in
„ cœlum sublevavit; & ideo Iudæi existimantes se
„ illusisse Christum, potius illusi sunt ab eo.

His adiungamus alias Alcorani contradictiones. Multas enumerat Ioannes Andræas, antea Maurorum Alfaquinus, de quo mentionem fecimus lib. 1. cap. 1. pagin. 8. in confutatione Sectæ Mahumetanæ cap. 10. Nam lib. 1. Alcorani capite, seu Azorà 1. dicitur: *Alcoranum descendisse de cœlo* in mense *Aramadan*. Et lib. 4. capite *de Fumo*, & capite *de Nocte Sancta* dicitur, *vna nocte descendisse*. Et tamen constat Mahumetum in componendo Alcorano viginti tres

annos consumpsisse, decem in Mecca, & tredecim in Almedina: existútque in Alcorano capita, quæ appellantur *Mequiya*, & alia, quæ appellantur, *Mediniya*, idest capita edita Meccæ, & capita edita Almedinæ.

Item lib. 2. cap. 11. inquit. *De fructu palmarum, & de vuis vitium comedite, & bibite*, idest, *dactylos comedite, & vinum de vite bibite*, idque tanquam Dei oraculum suis Discipulis proposuit. Et propterea duodecim annis licitum fuit Mahumetanis vinum bibere. Postea vero contra Dei permissionem vsum vini suis prohibuit. Quam autem huius prohibitionis causam reddiderit, narrat Carthusianus lib. 3. in sectam Mahumetanam art. 13. pag. 331. verba Alcorani transcribens. In articulo primo illius libri pagina 264. proponit Carthusianus procemium Alcorani, seu „ exordium, in quo hæc verba leguntur: Erat Nun- „ cius Dei (scilicet Mahumetus) sedens inter socios, „ & descendit super eum Angelus Gabriel, dicens: „ Salutat te Deus, Mahumete, veniunt ad proban- „ dum te tres, vel quatuor viri peritissimi Principes „ Iudæorum, & Magistri in Israel. Et narrat Alcorani liber, Magistros illos Iudæorum varias quæstiones proposuisse Mahumeto: illorum autem Iudæorum peritissimus vocabatur Abdias, qui cum Mahumeto „ loquens, sic interrogavit: Cum in paradyso vinum „ esse describas, quid operis ibi habet, si vinum illi- „ citum est? Si autem licitum est, cur in hoc sæculo „ prohibes vinum; Respondit: tâm arguté quæris, vt „ vna interrogatione geminam necessariò respon- „ sio-

„ sionem extorqueas. Vtrumque ergo exponam, & „ illic esse licitum, & hic illicitum.

„ Erant enim Angeli Dei duo, Horoth, & Maroth, „ missi olim à Deo de cœlis in terram, gubernando, „ & instruendo generi humano tributi, his interdi- „ ctis, ne occiderent neque iniustè iudicarent, neque „ vinum biberent. Multo itaque tempore sic habito „ cum noti iudices essent vniverso orbi, venit ad eos „ quadam die mulier præcunctis fœminis omnino „ pulcherrima, causam habens adversus maritum: „ quæ vt causæ suæ accommodaret iudices, quadam „ die invitavit eos ad prandium. Quibus epulanti- „ bus ipsa epulas & pocula vini apponit, astat mini- „ strans, affert crebro, instat vt sumant. Quid plura? „ Vicerunt blanditiæ mulieris. Inebriati poculis in „ hospitam formosam incaluerunt: victi accubitum „ petierunt. Spondet conditione, dummodo alter „ verbum doceat per quod ascendebant in cœlum: „ alter verbum, per quod descendebant. Placet con- „ ditio. Cùm ergo didicisset, elevata est subitò, & „ ascendit in cœlum. Quod cùm vidisset Deus, explo- „ rata causa posuit eam Luciferum, ita pulcherri- „ mam inter stellas, vt fuerat inter mulieres. Illis in „ iudicium evocatis proposuit eis Deus, vt eligerent „ inter pœnas sæculi huius, & alterius. Elegerunt „ hanc. Suspensi sunt ergo per catenas ferreas, de- „ missis capitibus in puteo Behil vsque in diem iu- „ dicij. Quid ergo Abdia? Nonne sufficiens videtur „ causa, cur in paradyso licitũ sit vinũ, & hic illicitũ?

Ait:

Ait:vera ſatis,& meritò. Hucuſq; Alcorani textus.

Quis hæc audiens non miretur, vel potius intimè doleat,quod tàm ingens pars mundi, vt Prophetam Dei veneretur tàm ridicularum fabularum artificem? Oportet vt Chriſti prædicator hanc fabulam coram Mahumetanis narret, & quod certam fidem faciat, quod illam Mahumetus in Alcorano ſcripſerit,vt certum eſt ſcripſiſſe,vt confundantur,& erubeſcant,& qualis fuerit Mahumetus tandem agnoſcant, & intelligant Alcoranum fabulis, & mendacijs eſſe plenum; & erroribus manifeſtis. Nonne error eſt manifeſtus, quod Angeli boni, qui ſtatim poſt caſum malorum, confirmati ſunt in bono, tám turpiter deliquiſſe? Nonne error eſt, eos corporeos facere,& capaces comedendi verè, & vtendi fœminis eo pacto, quo homines vtuntur? Oppoſitum namque conſtat tùm per rationem, tùm ex ſcriptura Tobiæ 12. *Ego ſum Raphael Angelus: etenim videbar vobiſcum manducare, & bibere, ſed ego inuiſibili cibo & potu vtor*, videlicet clara Dei viſione, & fruitione. Quis non rideat audiens, fœminam in præmium patrati ſceleris illud præmiũ à Deo accepiſſe: Quis non ſciat ſtellam illam,quæ Lucifer appellatur, cum alijs fuiſſe in principio creatam? Audiant hæc Mahumetani,& erubeſcant, quod librum Alcorani, in quo eiuſmodi fabulæ continentur, pro libro divinitus inſpirato recipiant.

Quamvis Mahumetus eam rationem reddiderit Abdiæ de prohibitione vini;aliam tamen reddit Au-

thor

thor quidam, qui inter Sarracenos diu conversatus est, vt refert Carthusianus illo articulo 13. pagina 335. Narrat itaque Author ille, Mahumetum visitare solitum quendam eremitam: eius autem ministros super hoc tædio affectos, & tam frequentes visitationes ægrè ferentes decrevisse occidere eremitam: cumque quadam vice tam Mahumetus, quam eremita vino fuissent inebriati, & gravi somno opprimerentur, satellites principis sui gladium extrahentes eremitam occidisse, cruentatumque gladium in locum reposuisse priorem; Mahumetum vero à somno excitatum, suis ministris imputasse eremitæ mortem, & eos punire statuisse: eos vero concorditer testatos fuisse, Mahumetum ipsum in ebrietate necem eremitæ intulisse; & in huius dicti comprobationem, ostendisse ipsi proprium gladium cruentatum: eoque viso, erubuisse Mahumetum, & de cætero renuntiasse vino, eiusque vsum suis discipulis prohibuisse.

Vt testatur citatus Ioannes Andræas, & refert Carthusianus lib. 2. art. 9. pagina 103. Mahumetus in Alcorano introducit Deum sic loquentem cum
„ ipso: Si ambiguus fueris de his quæ descendere
„ fecimus (idest de Alcorano) interroga eos, qui le-
„ gunt legem ante te. Noli esse de ijs, qui nolunt
„ credere signis Dei, ne forte damneris. Super quem textum dicunt omnes glossatores Alcorani, Mahumetum nomine eorum, qui scripturas legunt ante ipsum, intellexisse Iudæos, ac Christianos; ac proinde

de docuit ibi, Iudæos, & Christianos habere legem à Deo datam. Ex alia vero parte in Alcorano lib. 1. cap. 1. affirmat: *Neque Iudæos, neque Chrtian os legem habere.* Quæ sunt dicta manifestè inter se opposita.

Alia evidentissima contraditio in dictis Alcorani constat, quia sæpè cultores suæ legis hortatur Mahumetus in Alcorano, vt eant præliatum contra incredulos, præsertim cōtra participatores, id est, Christianos, quatenus timore, & virtute gladij eos inducant, & cogant ad credendum Mahumeto, illumque recipiendum tanquam Dei Nuncium, & Prophetam. Idque opere exequuntur vsque modo perfidi huius Legislatoris Discipuli. Ipseque sæpè dicebat, se in virtute gladij missum esse; & vt vidimus libr. 1. cap. 1. pag. 12. Alcorani habet caput, cuius titu-
,, lus est: De ente, seu gladio, in quo sic iubet: occi-
,, dite omnes incredulos. Item: omnes occidite do-
,, nec Mahumetani fiant. Et in capite decimo Alcorani, vt testatur Carthusianus pag. 496. sic ait: Quid
,, cum illis incredulis communicatis? Vos itaque
,, neminem eorum vobis associate negociatorem
,, aut socium, vel amicum, nisi prius recta via Dei in-
,, ierit vobiscum pugnatum, sive prædatum: sin au-
,, tum eos vbicumque repertos (si sit possibile) capi-
,, te, & interficite. Hinc iterum iussit, vt non credentes, eum esse Dei Nuncium, & Prophetam, occiderentur, vel saltem tributum solverent.

Et tamen his dictis in Alcorano sæpè contradicit, nam cap. 4. sic inquit: *Vim nequaquam propter legem*

„ *inferatis*, cùm recta pravaque via patefactæ ſint.
„ Et cap.5.ex Dei perſona: Tuum eſt mea præcep-
„ ta tantummodo gentibus patefacere. Et cap.24.
„ Nuncio nihil attinet niſi præceptum cuique gen-
„ tium applicare. Et cap.21. Nos non miſimus te cu-
„ ſtodem vel coactorem digredientium á lege: tuum
„ enim non eſt, niſi tantum rem annuntiare. Et cap.
„ 19. An tu gentes ad fidem, & credulitatem cogere
„ ſtudes, cùm niſi Deo volente nemo credere poſ-
„ ſit, qui malos atque incredulos in ſua ſorte dimit-
„ tit. Quis non videat inter hæc dicta apertiſsimam
contradictionem?

Deinde Mahumetus in Alcorano in Azorà, quæ
„ inſcribitur de Vacca, ſeu juvenca, affirmat, Iudæos,
„ Chriſtianos, & Sabæos, vnumquemque ſalvari
„ poſſe in ſua lege. Et Azorá 2. Omnes gentes, quæ
„ bené viuunt, ſive ſint Iudæi, ſive Chriſtiani, ſive
„ quicumque alij, quamvis propriam legem dimit-
„ tat, & aliam accipiat, ſi bona opera faciat, certiſsi-
„ mè ſalvabitur. Et capite ſeu Azorà 32. (vt refert
„ Carthuſianus pag.7. & pag.170.) introducit Deum
„ ſic loquentem: A nobis cuique gentium lex, quam
„ ſequatur, eſt poſita. Et cap.32. inquit: Deus ſingu-
„ lis gentibus nuntios miſit, vnicuique ex gente ſua.
„ Et cap.12. introducit Deum ſic loquentem: Sua
„ vnicuique à nobis poſita ſunt lex atque iudicia.
Quod perinde eſt ac dicere, vnumquemque ſalvari
poſſe in lege ſua: quod certum eſt Mahumetum do-
cuiſſe, vt conſtat ex dictis à nobis libro 2. capit. 3.

pa-

pagina 68. Cui doctrinæ apertè contradicit in Azorá de Abraham, vbi ait: *Nullum posse salvari nisi in lege Makumeti.* Et Azorâ 5. vbi docet: *Eos, qui non receperint Alcoranum, gravissima tormenta passuros.*

Illi etiam doctrinæ, qua vniversaliter docet, vnúquemque salvari posse in sua lege, manifeste opponitur quod docet Azorà 12. vbi hæc habet: *Secundum viros legum nullius legis fide vel perfectionem assequi, nisi Testamenti* (veteris scilicèt, seu legis Mosaicæ) *& Evangelij, & huius libri* (nempè Alcorani) *à Deo dati præceptis obediant.* Quæ doctrina non solum pugnat cum eo quod vniversaliter alibi docet, vnumquemque salvari posse in sua lege, sed etiam repugnantia inter se dicit, quia docet, neminem posse salvari nisi obediat præceptis Evangelij, & Alcorani: ergo cum in Evangelio præcipiatur Baptismus, & fides in Divinitatem Christi, & Trinitatem Personarum Divinarum, nemo poterit salvari nisi hæc præcepta adimpleat: vnde si ad salutem necessarium quoque est obedire præceptis Alcorani; imposibilis redditur omnibus salvatio, cum Alcoranum oppositum præcipiat: & nemo posit præcepta contradictorié opposita simul observare. Vnde patet Mahumetum insigniter mentitum esse dum capite, seù Azorà 1. Alcorani dicit: *Hic liber veridicus est, & sine contradictione falsitatis.*

ſuaderet: ita tamen hoc temperavit, vt homines facile poſſent cognoſcere, non eſſe ſpiritum bonum, & veracem, qui in ſtatuis idolorum loquebatur; quia nimirum Dæmones reſpondebant res tam clare falſas, & præcipiebant res tam apertê malas, vt ſolo rationis naturalis lumine poſſent homines mendacium detegere. Permiſit, vt Rabini Talmudi inventores deciperent Iudæos, qui in ſua infidelitate perſeverant; ſed tales fabulas, & res adeò abſurdas in Talmud miſcuerunt, vt Iudæi facile poſſent cognoſcere, libros illos Talmudi non habere Deum Authorem. Adhunc ergo modum permiſit vt Mahumetus ſe Dei Nuncium, & Prophetam ſimulaverit ad decipiendum: cæterum tot fabulas, & contradictiones in Alcorano immiſcuit, & res adeò fœdas præcepit, & fecit, vt ſint inexcuſabiles, qui Alcoranum tanquam librum divinitus inſpiratum venerantur, & Mahumetum vt Dei Prophetam ſuſcipiunt.

Harum vero contradictionum cauſa magis immediata fuit; quòd Mahumetus revelationes fingebat, provt opus erat illi ad decipiendum, & captandam populorum gratiam, & vitia ſua occultanda, & ſic ſecundum opportunitatem temporum fingebat revelationes contrarias, quia illis indigebat ad fines ſuos obtinendos. Et revelationes illas in ſchedulis ſcriptas in arca quadã ſerbavat. Diſpoſuitque Deus, vt moreretur antequam ſchedulas illas recognoſceret, & contradictiones deleret, & Alcoranum in vnũ

volumen digereret. Vt enim constat ex dictis pagina 44. non Mahumetus, sed Homar eius socer & tertius Arabum Achalypha, schedulas ex arca *legationis* extraxit, & ex ijs librum Alcorani composuit. In his autem quæ de persona Christi scripsit, propterea doctrinas contrarias habuit; quia initio cum se vt Prophetam venditare cœpit, ea vt revelata prædicabat, quæ à Christianis audierat: vnde cum ab illis audivisset, Christum esse Verbum Dei, factum hominem, seu indutum natura humana; in principio suæ prædicationis Divinitatẽ Christi agnovit: postea vero á Sergio Monacho. Hæretico Nestoriano, & Arriano deceptus, impiè docuit, Christum esse purum hominem.

CAPVT III.

Ostenditur inexcusabiles esse Mahumetanos, qui legentes Alcoranum, & percipientes quæ docet, non deserunt Mahumeti legem.

HOc ex dictis clarè deducitur. Cum enim Alcoranum plenum sit fabulis ridiculis, contradictionibus manifestis, & erroribus crassissimis contra rectam rationem, fieri non potest, vt homines perspicacis ingenij librum illum legant, quin saltem in dubium prudens inducantur, an liber ille sit à Deo inspiratus, an Diaboli suggestione compositus, & in hoc dubio tenentur à Deo lucem enixe postulare ad cognoscendam veritatem, quod si serio facerent, abs-

absdubio à Deo illuminarentur, & traherentur ad Christi fidem suscipiendam. Hanc obligationem Mahumetanorum ob oculos ponet vtilis valde quæstio, quam proponit, & solvit Guillelmus Parisiensis lib. de legibus cap. 21. his verbis.

„ Siquis quærat de illo, qui invenit Doctores, vel
„ Prædicatores contrarios, videlicet vnum fidelem,
„ & alium infidelem, neque sufficiat ex proprio sen-
„ su, vel ex dictis eorum, vel ex vita, cui eorum ma-
„ gis credere debeat, an requiret Deus ab illo vt di-
„ vinet fidem? Hic proculdubio, quia non habet de
„ humana ratione quid faciat, implorare debet divi-
„ num auxilium, vt dicit Augustinus, & tota instan-
„ tia deprecari, vt illuminator animarum Deus viã
„ veritatis ei ostendat, & cor eius applicet ei parti
„ contradictionis, quæ vera est, & ei accepta. Pie
„ autem credendum est de misericordia Dei, quia
„ sic pulsanti aperiat, & quod nisi vel negligentia
„ quærendæ veritatis, vel alia culpa obsistat, cor
„ eius avertet Deus, ne impietatis errori consen-
„ tiat. Idem sentiendum est, & in alio casu, videlicet
„ si seductor sub prætextu veri, Catholicique Do-
„ ctoris simplici alicui, & indocto errorem aliquem
„ impietatis prædicet, quia Deus cor eius avertet,
„ ne illi credat, nisi hoc, vel negligentia eius, vel
„ alia culpa impediat; custodit enim Dominus dili-
„ gentes se. Dicimus etiam, quia cum intellectus hu-
„ manus creatus sit ad inquirendam, & cognoscen-
„ dam veritatem salutarem, maxime debet esse stu-

„ dioſus, atque ſolicitus. Quare negligentia eius in
„ hoc atque deſidia maxime culpabilis eſt, atque
„ damnabilis.

Vnde deduces, iuſtiſsimè à Deo damnati omnes Gentiles, omnes Mahumetanos, & omnes Iudæos, qui fidem Chriſti non quærunt, & quæſitam amplectuntur: quia cum Deus illuminet omnem hominem venientem in hunc mundum, omnes homines rationis compotes cognoſcere poſſunt, ac debēt, exiſtere Numen aliquod, cui inſervire debeant, & tenentur quærere veritatem ſalutarem, & legem naturalem obſervare; quod ſi præſtarent, abs dubio Deus illos traheret ad fidem Chriſti, quæ neceſſaria eſt ad ſalutem, vnde quod non trahantur, culpa illorum eſt. Hinc Auguſtinus loquens de Religione Chriſtiana Epiſt. 49. *Ad Deo gratias*, protulit celebrem illam ſententiam: *ita* (inquit) *Salus Religionis huius, per quam ſolam veram ſalus vera veraciterque promittitur, nulli vnquam defuit, qui dignus fuit, & cui defuit dignus non fuit.* Vocat autem dignos Religionis Chriſtianæ eos, qui obſervant legem naturalem ſcriptam in cordibus hominum, quæ dictat Deum eſſe, colendum, honeſtè vivendum, & proximo non inferendum malum: non quia homines per opera mere naturalia mereantur poſitive illuminari à Deo per donum fidei; ſed quia per opera naturalia honeſta impedientes peccata, adquirunt aliquam diſpoſitionem, qua poſita abs dubio illuminarentur: *Facienti enim, quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam:* ac proinde licet per actus natura-

rales honestos observationis legis naturalis non constituerentur positive digni, vt illis Deus retribueret fidem; quodam modo constituerentur digni, quibus Deus misereatur.

Vt autem exemplo monstremus: Mahumetanos lumine rationis naturalis posse cognoscere falsitatem sectæ Mahumetanæ, vel saltem in prudentem dubitationem induci, an sit falsa, hic appendam colloquium, quod habuit P. Ignatius de las Casas nostræ Societatis (cuius memoriam fecimus supra cap. 6. pag. 93.) cum Mauro quodam dum iterfaceret per Turcarum terras, illudque referam ipsius verbis.

CAPVT IV.

Colloquium inter Patrem Ignatium de las Casas, & Mahumetanum quendam: ex quo probatur, Mahumetanos solo rationis ductu posse cognoscere Alcorani falsitates.

Pater Casas. Mihi Tripolim versus pergenti se adiunxit Maurus ex comitatu nostro; & iam mihi proprior factus benevolè, vrbanèque salutem mihi impartitus est: dixitque mihi, audivi te Idiomate Arabico loquentem, qua propter placet mihi tecum sermonem facere. Tunc ego: placet inquam, maximéque delector, quod qualis fuerit peritia tibi deservire posit.

Maurus. Quod primum scire velim abs te sit, an Arabicè loqui, scribereque scias?

Pater. Quid tibi proderit hoc scire? Nullum commodum video profecturum, ni velis falsa crimina mihi impingere, & ita me in vitæ discrimine constituas.

Maurus. Ego sum prædives mercator, & probus, & inter Alfaquies magnæ notæ; absit vt iudices, me improbum esse, paraturumque malum alicui; quin potius hoc à te sciscitatus sum, vt te mearum cogitationum, curarumque conscium faciam, & hoc iuramento firmo.

Pater. Ego non omnino ignarus sum lectionis, Scriptorumque Arabum.

Maurus. Legisti ne nostrum Alcoranum?

Pater. Maiorem curam ingeris mihi hac interrogatione: si ego affirmem, tu quidem coram iudice me coges, vt mortem subeam, vel Maurorum legem amplectar.

Maurus. Iam quidem tibi subirascor; testor Deum, me nolle tibi parare insidias, neque tibi ex colloquio meo aliquid mali obtenturum esse; & hoc sincere, & amicabili animo tibi dico.

Pater. Legi quidem Alcoranum.

Maurus. Non ne tibi placet?

Pater. Si mihi placuisset, iam Mahumeti legem amplexus fuissem. Ne nos legis concertationibus immisceamus: nam tu servas tuam legem, & ego meam; nec ego infructuose disceptare de legibus volo; sin verò aliquid me tibi profuturum sperarem, non dubitarem caput meum pro veritate opponere.

Maurus. Cupio certè scire quid sentiant Christiani Alcoranum legentes.

Pater. Aperi tu mihi tuam mentem, & ego tibi respondebo.

Maurus. Ego in illo multa ſibi adverſantia reperio: nam iam hic aliquid dicit, & illi oppoſitum alibi aſſerit. Profectò attentè conſidero, quid ſibi velit tot rerum diverſarum, & interſe contrariarum varietas ore Dei prolata: & hærentem dubitantemque me trahit, an lex Dei ſit noſtra, quæ tam facile plures vxores admittit, & dimittit.

Pater. Si tu hoc ſentis, quid tibi addere poſſum? At ſiquidem aperta fronte mihi loqueris, ego tibi dico, Alcoranum, nec legem datam à Deo eſſe, nec eius Authorem Prophetam fuiſſe, ſicut nec tù Imperator Turcarum es: & rectè arbitratus es, nam ille Mahumet, cum nebulo inſignis foret, ingentiaque mendacia comminiſceretur, cuncta Deo loquenti ſibi falſo attribuit.

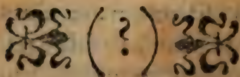
Maurus. Sed quid dices ad illa, quæ certè bona, & pia, preceſque ſanctas, quæ in illo reperiuntur? Hoc quidem oſtendit eius Authorem Deum fuiſſe.

Pater. Ne mireris ſi inter plurima nefanda, & mala dogmata, aliquid boni intermiſceatur: hæc verſutia eſt Dæmonis ſemper nobis infeſti, ſub velamento alicuius boni, aut veri vult decipere incautos. Veritas, vbicunque refulgeat, Deum habet Authorem; mala, & peſsima Diabolum, & eius aſſeclas: nec à Deo lata lex eſt, quæ veris & falſis teſſelata eſt.

Maurus. Quomodo lex veſtra Deum Trinum facit, & Chriſtum Mariæ Filium, Deum dicitis eſſe,

cum homo sit, & Propheta? Et quod mihi absonum videtur, est, Christianos minime iuxta suam legem vivere.

Hinc arrepta occasione: ego (inquit Pater Casas) de Divinis Personis, de Incarnatione Verbi, de eius necessitate ad delendum originale peccatum claritate, qua potui, disserui cum illo. Attente me excepit, dubitavit prudenter, & tandem rationibus victus ingenuè fassus est, Alcoranum non esse legem à Deo datam, nec Mahumetum Prophetam fuisse. Alacrique animo decrevit collectis in vnum opibus suis cum vxore, & filijs Venetias navigare prætento titulo negotiationis. Tripolim inter hæc pervenimus, vbi cum in eum offenderem in hospitali domo mea, cum illo egi de suis sanctis desiderijs: at ille lachrimans, heù! respondit, vereor ne vxores, & filij mei me in infernũ trahant: tum ego, noli te ipsum obcæcare, & irretire his illecebris, plus his animus æstimatur tuus, de hisque curare non debes. Deus qui te creavit, vocavitque ad se, non te deseret, dummodo, quod tuum est, præstes. Tunc ille sic facturum promisit, meique coram Deo memor esto, *respondit*. Hucusque Pater Casas.

CA-

CAPVT V.

Impura Mahumeti vita clarè probat, eum non fuiſſe Dei Prophetam, ſed ſagacem Regnorum deprædatorem.

QVia falſa perſuaſio, quod Mahumetus fuerit Dei Apoſtolus, & Propheta, cæcos Arabes detinet in Alcorani tenebris, Chriſti Prædicator, vt ab his tenebris ad lumen Evangelij eos traducat, debet ipſos perurgere, vt dicant, quo fundamento credunt, Mahumetum fuiſſe Dei Prophetam, & legem ab ipſo latam, fuiſſe Dei iuſſu, & impulſu promulgatam? Et facile convincere poterit, Mahumetum nullo argumento probaſſe ſe fuiſſe à Deo electum; & temere Arabes illum vt Dei Prophetam venerari; cum nullum ad hoc credendum habeant prudens fundamentum; quia nec vitæ puritate, & gloriæ mundanæ contemptu, neque miraculis, neque dono prophetiæ, neque aliquo alio argumento Mahumetus ſuam electionem comprobavit. Sed potius dantur evidentia ſigna ad credendum, illum fuiſſe callidum impoſtorem, & ſagacem Regnorum deprædatorem. Conſtat enim, non rationabili prædicatione, non divinarum Scripturarum allegatione, non miraculorum ſoli Deo poſſibilium operatione, non ſancta, & exemplari converſatione, omniumque terrenorum contemptu Mahumetum, eiuſque ſocios, diſcipulos, ſucceſſores,

ac ministros legem suam introduxisse, sed manu hostili, fortitudine populari, violentiaque crudeli hoc egisse: ideoque homines viles, ac bestiales pronos fuisse ad eius legis susceptionem, quia tota illa lex carnalis, atque venerea est.

Christus Dominus nobis præscripsit veram formam cognoscendi; quisnam sit verus Dei Nuncius, ac Propheta; quisnam Pseudopropheta, verusque deceptor. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Matth. 7. 16. & 20. *Omnis arbor bona bonos fructus facit, mala arbor malos fructus facit.* Ex operibus, ex moribus dignoscendus est Propheta, an à Deo sit missus, an spiritu humano, vel diabolico se ingesserit?

Et Propheta Isaias nobis præscribens modum dignoscendi, quisnam sit Propheta á Deo verè internè illuminatus, & supernaturaliter instructus, & à Deo missus ad tradendam hominibus legem Divinam, & viam Cœli persuadendam, inquit cap. 28. 9. *Quem docebit Dominus scientiam, & quem intelligere facit auditum? ablactatos à lactè, avulsos ab vberibus.* Id est, quis erit dignus à Deo supernaturaliter informari, & divinorum secretorum intelligentiam veram ab ipso accipere? *Ablactatus à lectè, avulsus ab vberibus*, id est homo abstinenter, & sobriè vivens, carnales delectationes, mundanas consolationes despiciens, & á terrenis, & sensibilibus se abstrahens, vt ad Cœlestia, & spiritualia mentem levet, vt Deo omnis puritatis fonti adhæreat, & in amore creatoris cor suum stabiliat. Ex quibus verbis constat, quam longè fuerit Mahume-

metus à muniere Nuncij,& Apoſtoli Dei, & Legislatoris divinitus miſsi; cum luce meridiana conſtet, cum toto cordis affectu ad principatum terrenum, ad pulcharum fæminarum,non ſolum ſibi nuptarum, ſed alijs legitimè coniunctarum, propriarumque cognatarum amplexum, & ad temporales divitias anhelaſſe. Id autem manifeſtè probabimus ex ipſo Alcorano,& Mahumetanorum libris authenticis.

Antequam autem adhoc probandum deſcendam, prius in mediũ proferam fabulam, quam in ſui commendationem confinxit,& tanquam Dei gratiam, & favorem miraculoſum ſibi factum rudibus Arabibus credendum propoſuit. Dicebat Mahumetus, ſibi, cum eſſet quatuor annorum, Angelum Gabrielem aperuiſſe pectus,& cor extraxiſſe, & mundaſſe à guta nigra,quam omnes homines in corde habere credũt Arabes, & dicunt eſſe quaſi fomitem peccati; quia exiſtimant ratione illius gutæ nigræ homines à Diabolo tentari.Ita habetur in Alcorano lib.1.cap. 1.& tanquam res certa refertur in libro *Azear*, qui eſt valde authenticus apud Mahumetanos, & in illo continetur vita Mahumeti,& Alchalifarum, ſeu Regum aliorum,qui illi in Regno ſuceſſerunt, vt teſtatur Ioannes Andræas in ſua confutatione ſectæ Mahumetanæ cap.1.Conſequenter ad hanc fabulam introducit Mahumetus lib.4.Alcorani in cap.quodam, quod intitulatur de *Stellis* Deum ſic loquentem cum Mahumetanis:*Deus iurat per ſtellas,quod veſter Propheta Mahumetus nunquam fuit tentatus à Diabolo, neque fal-*

falsum, aut mendacium ore suo vnquam protulit; nec vanè locutus est, sed per veram reuelationem Dei omnipotentis: & quod fuerit propè Deum ad duplicem ballistæ iactum.

Et in proœmio Alcorani hæc habet: *His liber absque falsitatis, vel erroris annexu veridicus est eis, quibus inest amor diuinus, Deitatisque timor, & cultus*, & in cap. 1. inquit: *Hunc librum veracem esse penitus credite.* Et cap. 17. introducit Deum sic commendantem librum Alcorani: *Si hanc legem fecissemus descendere super montem, inclinaret se mons ille, & adoraret eam præ timore Dei.*

Verum omnes has laudes Mahumeti, & Alcorani esse fabulas, & insignia mendacia artificiose composita ab ipso ad seducendos barbaros illos Arabum populos, evidenter comprobatur: quia manifestum est Alcoranum esse plenum fabulis, mendacijs, & erroribus: & Mahumetum qui tantopere se extollit, fuisse hominem mendacem, perjurum, & vitiosissimum; quod nunc liquido constabit ex ipso Alcorano, & libris authenticis Maurorum.

Nam Mahumetus ipse Azorà, vel cap. 44. Alcorani introducit Deum sic loquentem cum ipso: *O Propheta, mulieres omnes, quibus donanda dederis; omnes tuæ manui per emptionem subditas, & amitæ tuæ, materteræque, filiarumque filias, omnesque item bonas mulieres tibi gratis succumbere cupientes, licitas tibi constituo: idque tibi soli permittitur, has à te remoue, illas adiunge pro libito tuo: nec proprijs abiectis, nisi dilexeris, molesteris, illæ namque tuo voto carere debent.*

Quis

Quis, etsi cæcus sit, non videat, hanc non fuisse concessionem Dei, sed fictionem Mahumeti, vt palliaret effrænem suam libidinem? Quis dicat Deum, qui vniversaliter dixit: *Vxorem proximi tui non concupisces: & non mœchaberis*, huic homini tribuisse amplam facultatem cognoscendi aliorum hominum coniuges, & consanguineas, & affines suas, & omnes ancillas, & vniversaliter omnes fæminas sibi placentes, quarum voluntates oblatis donis ad sui amorem flecteret? Quomodo non erubescunt Arabes venerari vt Dei Prophetam hunc equum emissarium potius quam hominem temperatum, & modestum.

Id autem melius constabit, si detegamus causam ob quam hanc concessionem Alcorano inseruit tanquam Dei revelationem. Rem narrat Lupus de Obregon ex Ioanne Andræa. Iam vidimus capit. 2. pagina 22. Mahumetum non contentum vna vxore, & quia probè noverat, quod cum munere Prophetæ, quod sibi ambitiose assumpserat non benè cohærebat alias fæminas cognoscere extra Matrimonij honestum titulum, finxit revelationem, in qua Deus concedebat facultatem, vt vnusquisque Maurus posset Matrimonium contrahere cum duabus, tribus, quatuor, vel etiam pluribus fæminis, si eas posset sustentare, quæ lex inserta est Alcorano lib. 1. cap. 3. Postea vero, quia idololatræ obmurmurabant, novā legem promulgavit, in qua Deus iubebat vt nullus vir posset vltra quatuor vxores sibi associare: & simul præcipiebat ad vitandas rixas, & contentiones,

vt

vt æqualitatem servaret vir cum singulis vxoribus: & ius tribuebat fæminis, vt coram iudice possent conqueri de marito, si æqualitatem non servaret in toro, & reliquis, simulque præcepit viris, & fæminis, vt fidem consortibus servarent, & iussit, vt lapidaretur quicunque ex consortibus adulterium committeret. Publicatis his legibus, Mahumetus præter Adixam, quam dudum duxerat, matrimonium de novo contraxit cum Axa puella octo annorum filia Vbequaris, cum Hafiza filia Omaris, & cum Aguadà filia Zambi.

Liber Azear narrat, quod cum à Civitate abesset Zeidin olim Mahumeti servus, Mahumetus amore captus vxoris eius, quæ pulcherrima erat, eam visitavit, & blande eam allocutus, significavit, se velle illam ducere vxorem; & præcepit, vt cum Zeidinus domum reverteretur, hoc ei mandatum daret: *Propheta Mahumetus iussit, vt statim coram illo compareas, quia iam optimum cardinem pro tua ianua elegit.* His verbis significans paræmiam quandam inter lenones frequentem, qua vti solebat Mahumetus ipse, cum mercaturam exercebat, & seriem Camelorum in Ægyptum cum mercibus ducebat; & per illam loquendi formam significabat, sibi aliquam feminam placuisse, velleque eam sibi capere. Auditis ijs verbis contristatus est valde Zeidinus, quia bene cognovit, Mahumetum velle sibi vxorem, vel vi, vel dolo auferre. Et timens insidias, & mortem sibi parandam ab illo, si ei resisteret, Mahumetum adit, qui palam illum hortatus

tus est, vxorem repudiare, vt eam sibi matrimonio iungeret.

Potentiam Mahumeti timens Zeidinus invitus repudiavit vxorem, quam vehementer amabat: eamque Mahumetus clandestinè sibi copulavit, libidinem suam sub honesta Matrimonij larva expleturus: vulgatum est hoc Mahumeti scelus; & consanguinei vxoris Zeidini domum Mahumeti armati invadunt, eum occisuri, si vxorem marito legitimo non restitueret: timuit ille tumultum, & vxorem Zeidino restituit, sed amore illius fœminæ captus, ad suas artes confugit, finxit sibi Angelum Gabrielem apparuisse, & adduxit scripta in schedula verba, quæ sibi Angelum locutum fuisse dicebat, illaque legi iussit coram suis Discipulis, & postea inserta sunt Alcorano lib. 3. cap. 17. verba autem sunt hæc: *O Mahumete*, quare iussisti, vt servus tuus Zeidin vxorem suam iterum acciperet, quando quidem tu illam diligebas? Deus vult, vt illam *iterum accipias, & vt tuam possideas: contentus sit Zeidin sua sorte, quod scilicet per aliquod tempus volaptatem cepit cum illa fœmina: nunc Deus vult vt tu illa fruaris, & ne ob timorem hominum illam relinquas, & vt sine stomacho, & iræ æstu quiescas.*

Publicato hoc capitulo inter Mahumeti discipulos, testatur Alcorani liber, & Azear, ipsos Mauros fœminam illam in domum Prophetæ reduxisse; & cũ illam sibi in vxorem accepisse. Zeidinus tamen noluit aliam sibi fœminam matrimonio iungere, ne simi-

milem violentiam à Mahumeto iterum pateretur. Idolatræ Meccæ ira incensi sunt contra Mahumetum, palam obmurmurantes, cum lenonis potius officium, quam Prophetæ munus obire: & tumultum commoventes, illum absdubio occidissent ob iniuriam illatam Zeidino, nisi eius Soceri Vbequar, & Homar, & alij Viri nobiles tempestatem hanc sedassent, & tumultum compescuissent. Hanc historiam referunt ipsi libri Mahumetanorum tanquam persecutionem sui Prophetæ.

Sed quamvis Cives Meccani necem non intulerunt Mahumeto, tamen publicè eius famam corradebant, dicentes, eum dignum esse, qui lapidaretur, tum propter iniuriam illatam Zeidino, tum quia violauit legem Matrimonij, plusquam quatuor vxores assumendo. Ille vero cognito scandalo, & populi tumultu, ad suas artes confugit; finxit, sibi Archangelum Gabrielem locutum, & novum capitulum Alcorano addendum dedisse; illudque iussit legi Mauris: sic autem habet: *O propheta, Deo placet, vt lex communis Matrimonij te non comprehendat; vult vt tu solus possis nubere cum omnibus fœminis, quæ tibi placuerint; & quæ se tibi obtulerint, idque sine charta dotis.* Caput hoc insertum est Alcorano in lib. 3. cap. 17. Hac arte persuasit populo barbaro, voluntatem Dei esse, quod Prophetæ non ligarentur lege communi circa numerum vxorum, sed possent sibi Matrimonio iungere quotquot vellent. Et post hanc dispensationem à Deo concessam Prophetæ, refert liber Azear, Mahu-

humetum alias octo vxores duxisse, quorum nomina refert Lupus de Obregon in suo libro contra Mahumetanos. Vnde præter ancillas habuit eodem tēpore duodecim, vel tredecim vxores. Liber Azear citatus dicit Mahumetum nupsisse cum quindecim mulieribus; & eodem tempore habuisse vndecim vxores, præter ancillas. Ita testatur Ioannes Andræas in suo lib. cap. 7.

Sed cum Mahumetus aliquas ex vxoribus ardentius amaret, & pluribus noctibus cum illis dormiret; duæ ex principalioribus, nempe Zaynex filia Sahiz, & Maymona filia Alariz, conquestæ sunt, dicentes Mahumetum non servare eam cum vxoribus æqualitatem, quam in sua lege præcipiebat, ipsasque iniuria affecisse, & contempsisse. Et cum ex hac querimonia scandalum suboriretur, novam confinxit Mahumetus revelationem sibi à Gabriele factam, novumque adduxit capitulum, quod insertum est lib. 3. cap. 17. Alcorani, & ita ad verbum habet: *O Mahumete, vxores tuæ de te conqueruntur. Sed Deo placet, vt tu frequentius vtaris illis, quæ tibi magis placuerint: vt iubet, ne reliquæ idcirco de te conqueri possint.*

Hæc omnia constat manifestè ex ipso libro Alcorani, & ex libro Azear, vt testatur Ioannes Andræas: factumque ipsum negari non potest. Ex ijs vero planè convincitur Mahumetum adulterum fuisse, & sæpè mentitum esse: atque fabulosam esse laudem illam, quam in Alcorano legimus, nempe *Deum per stellas Cœli iurasse, nunquam Mahumetum fuisse tentatum,*

&c. Quis non miretur Mauros venerari, vt Sanctum, & Dei Prophetam hominem viciosissimum, & delectationibus carnis penitus deditum. Hæc expendere, & amplificare debet Christi prædicator, vt pudore suffundat Mahumetanos, & eos agnoscere cogat Mahumetum Virum fuisse sceleratissimum.

His adiungo aliam historiam, quam ex libris Mahumetanorum refert Sanct. Petrus Paschasius pagin. 25. numer. 21. historiam hanc de vxore Zeidini à Mahumeto vsurpata narrans, ait, Mahumeto cum alijs deambulante, manus, pedesque eius repentè intortos apparuisse, eumque in terram cecidisse, vti solebat cum spiritus eum arripiebat: tunc circunstantes illum operuisse dicentes, eius amicum Angelum ei apparuisse. Et postquam paulisper in terra iacuisset, surrexisse, & dixisse sibi dictum, & inspiratum fuisse, quod Zeineb vxorem Zeidini Matrimonio sibi copularet, & insuper Deum illam sibi in Matrimonio collocasse, quia illius flagrabat amore: & istius Matrimonij testes esse Michaelem, & Gabrielem. Additque Sanct. Martyr prædictam Zeyneb alijs vxoribus Mahumeti insultare solitam, cum iactantia dicendo: *Se meliorem esse illis, si quidem nupta vxorataque erat cum Propheta, non ab hominibus, sed à Deo.* Finitque narrationem S. Martyr, his verbis: *Et hæc historia in Alcoran scripta manet, tanquam maxima, & præcipua Mahumeti laus.*

Quis est adeò vecors, & stupidus, qui non agnoscat hoc dolo, & hac arte vsum fuisse Mahumetum,

simulasseque revelationem, vt potiretur vxore Zeidini sine nota adulterij, & incæstus? Nam Mahumetus Zeidinum adoptaverat in filium, vt testatur ibidem S. Petrus Paschasius. Vnde manifeste constat, Mahumetum adulterum, & incæstuosum fuisse, & revelationes finxisse ad explendam impotentem libidinem.

Et vt ait Ioan. Andr. in suo libro contra sectam Mahumetanam cap. 7. Iacobitarum Rex tanquam munus magni pretij obtulit Mahumeto Virginem pulcherrimam, natione Iudæam, Marinam nomine: statim eius amore captus est Mahumetus; eamque solicitavit, & consequutus est. Et cum duæ ex principalioribus vxoribus Mahumeti adulterium suspicarentur, stimulis Zelotipiæ agitatæ, diligenter eum observabant, per rimas, & cancellos auscultantes umaritum suum, & ancillam. Tandemque eos in adulterio deprehenderunt, & acriter vtraque Mahumetum reprehendit, exprobrantes delictum, & dicentes, eum non se gessisse vt Prophetam; nec facere, quod prædicabat, sed violasse fidem matrimonnij quam in sua lege præcipiebat. Ille vero timens ne res tam fæda in vulgus spargeretur, enixè ab eis postulavit, vt rem silentio premerent; & iure iurando prommisit, se nunquam deinceps fidem matrimonij violaturum. His promissis placatæ sunt. Cæterum cum secundò eum quadam die cum ancilla peccantem offendissent, in iras effusæ conquestæ sunt apud suos consanguineos de Mahumeti infidelita-

te, dicentes, Mahumetum eas repudiasse, & fidem matrimonij, & iuramenti iniquè fregisse. Res publicata est, & Mauri scandalizati sunt. Mahumetus vero, vt notam, & ignominiam effugeret, ad communes, suas artes fingendi revelationes confugit. Finxit Deũ per Angelum Gabrielem sibi locutum, & novum capitulum legis sibi dedisse Alcorano inserendum, in quo *Deus præcipiebat, quod Mauri possent ancillas cognoscere licite, & absque vllo peccato, etiam vxoribus inuitis.* Et hoc mandatum posuit initio capitis, vt gratiam Maurorum captaret. Et legitur in Alcorano lib. 4. & caput illud appellatur *Capitulum de prohibitione, capitulo del vedamiento*, vt ex Arabico vertit Ioannes Andræas. Introduciturque in eo capite Deus excussans Mahumeti factum, & testificans, *eum in hoc opere non peccasse*, & præcipiens vxoribus Mahumeti, vt veniã â Propheta petant. Viderint nunc Mahumetani, quam verum sit quod Alcoranum testatur, Mahumetum nunquam peccasse, neque falsitatem dixisse; cum constet evidenter, eum adulterum, & perjurum fuisse. Hanc eandem historiam narrat etiam S. Petrus Paschasius pag. 35. num. 34. dicitque illam Mahumeti concubinam appellatam fuisse *Meriam.*

Vt autem constet, quam carnalis fuerit Mahumetus, audiant Mahumetani, quod narrat liber *Azear*, nempe Mahumetum nupsisse cũ filia Vbequar puella sexenni, & in illa tenera ætate consumasse cum illa matrimonium. Ita testatur Ioannes Andræas cap. 12. sui libri in fine. Alij autem Autores dicunt, octo annos

nos habuisse puellam illam, quando Mahumetus cum ipsa concubuit. S. Petrus Paschasius pagin. 25. num. 20. ait, Axam septem habuisse annos, quando Mahumetus duxit illam; decem vero, cum eam defloravit.

Audiant, quod narrat S. Petrus Paschasius ex Maurorum libris pag. 36. num. 36: Mahumetus (inquit) in diebus menstrualibus suarum mulierum vtebatur illis vase præpostero. Et sic Axa vxor illius circa hoc dedit contra Mahumetum testimonium pessimum, & vile, dicens: Mahumetus mihi iussit meam operire naturam; quando volebat coire mecum in tempore menstrui, & insuper Maymona vxor illius dixit: Quod quando Mahumetus cum aliqua ex suis mulieribus cubare volebat, iubebat illam, quæ tunc habebat menstruum, quod naturam suam cooperiret, pannisque etiam eam comprimeret, & tunc vtebatur illa. Et circa hanc materiam Maurus quidam illum interrogavit, dicens: quid faciam, quando mea est in menstruis vxor? Et respondit illi Mahumetus, comprime super eius naturam fœmoralia illius (nam fœmoralibus vtuntur mulieres Mahumetanæ) & reliquis eius membris, seu corporis partibus scito te pro tua voluntate vti posse.

Audiant, quod idem Sanctus Martyr narrat ex Mahumetanorum libris pag. 27. num. 23. *In Maurorum* (inquit) *libris scriptum habetur*, quod Mahumetus veste vtebatur purpurea, vngebatque se vnguen-

„ tis odoriferis, vt bene oleret, optiſmuſque á ſe
„ odor exiret; etiamque oculos, & labia tingebat,
„ ſicut hac tempeſtate Maurorum prætores, & alij
„ multi,& multæ faciunt. Vnde cum aliqui ſuorum
„ ſectatorum Mahumetum de his rebus reprehen-
„ derent,& obiurgarent dicentes, quod talia Dei
„ Nuntio non convenirent. Reſpondit (falſe ſe excuſando:) *Datum mihi eſt,& conçeſſum,quod delecter voluptatemque capiam in tribus:Primum vnguentis: ſecundum mulieribus:tertium oratione.*Sed in hoc tertio palam mentitus eſt, quia cum duobus prioribus non convenit:nihil enim ita mentem auertit á Deo, rebuſque divinis,neque orationem ita impedit,ac carnales delectationes,quæ mentem obcæcant, & hominem ſimilem iumentis inſipientibus reddunt. Et duo priora manifeſtè oſtendunt, Mahumetum non fuiſſe Dei Prophetam,neque Virum ſpiritualem.Nã vt inquit S.Gregorius,*Guſtato ſpiritu, de obſipit caro*: & quanto quis Deum glorioſum, & excelſum profundius contemplatur, ardentius amat, dulcius guſtat, tanto plus faſtidit carnalia,& delectamenta aſpernatur venerea.Idcirco ſi Mahumetus fuiſſet vir ſpiritualis,& conſolationes divinas expertus, nuſquam vſque adeo inſipienter fuiſſet locutus. Proptereaque Paradyſum poſuit in delectationibus guſtus, & tactus,quia eius ſpiritus ſemper carnalibus delectationibus inhians,veluti in carnem mutatus erat: & quia caro erat,Spiritus Dei in illo commorari non poterat.

Audiant quod narrat Dionysius Carthusianus in suo opere contra Mahumetanos pag. 487. id deducens ex libris authenticis Mahumetanorum, nimirum Mahumetum fassum esse: *Quod tantum potuerit cum mulieribus agere, quantum alij viri quadraginta ad coitum fortes.* Vnde vna hora poterat cum quadraginta fœminis consummatam, & perfectam copulam habere. Hoc de seipso dixisse Mahumetum, & se laudasse de hac monstruosa potentia, testantur tres libri apud Mahumetanos valde authentici, nempe liber *Asamail*, in quo agitur de bonis qualitatibus Mahumeti: & liber *Azear*, in quo scribuntur vitæ Acahfarum, & alius liber, qui appellatur *Almazhodi.* Ita refert Lupus de Obregon in suo tractatu contra Mahumetanos, ex Ioanne Andræa, & alijs. Ex his verbis planè convincitur, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, & Virum Sanctum, vt cæci Arabes credunt: quia vel falsum dixit, vel verum. Si falsum, mendax fuit, & insuper carnalissimus, quia magnam sui laudem existimavit, habere potentiam ad coeundum valentiorem, quã habeant tauri, vel asini emissarij. Si verum, evincitur Diabolum ei subministrasse fomenta libidinis, quia naturale nequit esse, quod vnus homo possit cum tot mulieribus intra brevem temporis moram copulam consumare.

Quare meritò S. Petrus Paschasius, postquam ex libris ipsis Mahumetanorum, enormia Mahumeti „ comprobavit delicta, tandem pag. 50. num. 60. „ concludit, quod doctrina, quam tribuit, & docuit

,, ſuos credentes Mahumetus, fuit occidere homi-
,, nes, ſtuprare, & captivas ducere mulieres cum par-
,, vulis, alienum prædari, ſub illorum poteſtate redi-
,, gere terras, & aliena regna ſortiri, incantationes,
,, & coniurationes facere, augurari, ominari, & auſ-
,, picari, divinis, & incantatoribus vti propter con-
,, cupiſcentiam, & luxuriam, propter cupiditatem &
,, ambitionem omnis rationis metas tranſilire, ha-
,, benas vitijs laxare, nihil malum prohibere, omnia
,, mala tolerare, non cuſtodire, neque ſervare leg m,
,, verbis, & promiſsis non ſtare, & quod plus eſt,
,, omnia iuramenta faciliter frangere, niſi in illorum
,, vtilitate cedere conſpexerint. Denique in eius Al-
,, corano, eiuſque dictis multas vanitates, fabulas,
,, mendacia, contrarietates, & Hæreſes viles, & im-
,, puras invenietis inſertas, & alia multa, quæ minimè
,, dicere, nec facere debuiſſet homo, qui ſe Nuncium
,, Dei eſſe dicebat. Et ſi ſe ab hoc inaniter iactabat,
,, quare vxores accipiebat alienas, non ſolum exte-
,, rorum, ſed etiam ſuorum, & viliter, & petulanter
,, ſe excuſſans, dicebat, quod illi Deus omnia, quæ
,, appetebat, concedebat? Et quod in hoc mundo
,, ſuæ delitiæ, ac voluptates erant, vnguentis pretio-
,, ſis, & odoriferis, veſtibus purpureis, & mulieribus
,, vti ad nutum ſuæ voluntatis? O ſtultitia miſero-
,, rum, qui crediderunt, & credunt in talem Nun-
,, cium! Tam manifeſtè infrontem, & inverecundum,
,, tam publicum peccatorem, Hæreſum, mendacio-
,, rum, errorum, abuſionum, amentiarum, & vanita-

„ tum feminatorem! Hucusque Sanctus Martyr. Lege, quæ â nobis supra dicta sunt cap. 1. & 2. de modo, quo Mahumetus suam sectam invexit, & facile constabit, Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, sed, sagacissimum regnorum deprædatorem, qui vt regnum sibi, & suis successoribus relinqueret, legem composuit, quæ nihil difficile intellectui proponit, & nihil arduum voluntati præcipit, sed habenas laxat cupiditati, ambitioni, & luxuriæ.

CAPVT VI.

Ideo Diabolus Mauris persuadet, Mahumetum fuisse Virum Sanctum, vt eius vitia sub larvâ virtutum imitantes, in infernum cum ipso detrudantur.

QVi serio meditatus fuerit, quomodo tot Arabes, & Persæ & aliarum nationum homines ingenij acumine præditi Alcoranum legere possint, quin statim cognoscant, Mahumetum non divino consilio, sed astutia humana librum illum composuisse, & legem dedisse carni, & sanguini conformen, vt homines facilius ad se traheret, & regnum sibi pareret; facile deprehendet Diabolum tenebras offundere menti eorum, vt dum Mahumetum Virum Sanctum fuisse credunt, facile eius vitia imitentur. Vt enim expendit Theodoretus lib. 7. de Græcarum affectionum curatione, inter technas, & astutissimos Diaboli dolos ad præcipitandos homines in fœdissima flagi-

tia, vnus ex præcipuis fuit, persuadere hominibus, vt tanquam Deos colerent, & venerarentur homines flagitiosos, plenos sævitijs, libidinibus, iniustitijs, & omnium generum delictis; vt Saturnum homicidam, & parricidam: Iovem incæstuosum, & nefandum; Apollinem nephandum adulterum; Mercurium Seductorem; Venerem, & Floram meritrices; Plutonem Proserpinæ raptorem, & alia huiusmodi monstra; & vt omnibus manifesta fierent suorum Deorum flagitia, etiam persuasit Poetis, vt illa carminibus suis depingerent, & mentibus hominum ad imitationem
„ blande insinuarent. Quia vero maxima pars homi-
„ num litteras nescit, neque idonei sunt qui Poeta-
„ rum, ac Philosophorum verba, sensusque perci-
„ pant, alia quædam retia rudioribus his capiendis,
„ retinendisque comparavit. Instituit enim pictores,
„ fabrosque ferrarios, quique faciendis simulachris
„ opifices ligno lapideque vtuntur, tales eorum fi-
„ guras, qui vocantur Dij, pingere, cudere, conflare,
„ effingere, quales illi fabulatores suis pridem verbis
„ expresserant, vt haberent hi quoque proposita fla-
„ gitiorum exempla, quique participes lectionis,
„ sermonumque esse non poterant, ita saltem fædis-
„ simas imagines intuendo execrabili doctrina mi-
„ nus carerent. Atque horum artificum simulachris
„ non solum templa compleruntt, sed fora, sed vicos,
„ sed locupletum Virorum domus; quoquo enim te
„ vertas, est videre eos, qui falso Dij nominantur,
„ amatorum facta exprimere, præ libidine rabidos
fer-

„ ferri, in venerem concitari: Patremque Deorum
„ tauro, aquila, cygnoque dissimulatum, eoque pacto
„ amicis fœminis commisceri: Mercurium vero ser-
„ monis præsidem, hircum effectum Panà, filium
„ genuisse caprinis fultum cruribus, & cornibus præ-
„ munitum, &c.

Hincque effectum est, vt miseri homines, qui in suis peccatis interioribus conscientiæ stimulis pungebantur, & remorsu conscientiæ aliquantulum detinabantur, ne tam proni in vitia ruerent; in tantam dissolutionem devenerint, vt sine fræno in omne flagitiorum genus suorum Deorum facta imitantes prolapsi sunt. Vt optimè notavit Iulius Firmicus in eo libro, quem composuit de errore Religionum prophanarum. *Adulterio delectatur aliquis? Iouem respicit, & inde cupiditatis suæ fomenta conquirit, probat, imitatur, & laudat, quod Deus suus in cygno fallit, in tauro rapit, ludit in satyro.* Erant quippe quasi canonizata flagitia; dum tanquam Dij colebantur, qui similia comiserant peccata, & ideo non fugiebantur vt probrosa, quia patrata cernebantur ab ijs, quos vt Deos colebant. Vnde cum Chreas apud Terentium in Eunucho reprehenderetur, quod dolo, & violentia virginem quandam defloraverat, respondit. *Si princeps Deorum Iupiter hoc fecit, cur non facerem ego, qui homo mortalis sum?* Si enim iure merito dixit Firmicus: *Desinunt esse probri loco purpurata flagitia*: à fortiori desinebant apud Gentiles esse probri loco *quasi deificata flagitia*, id est, à Dijs commissa.

Et

Et ideo æterna Dei sapientia, Dei Filius, in hunc mundum venit, vt dissolveret hæc opera Dæmonum. *In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera Diaboli*, inquit Ioannes Epist. 1, cap. 3, v. 8. Ideo enim Filius Dei factus est homo, vt se nobis omnium virtutum exhiberet perfectissimum exemplar: vt qui Deorum falsorum vitia imitantes præcipitabantur in infernum, Veri Dei apparentis in homine virtutes imitantes in Cœlum ascenderent, & ideo factus est homo, vt sicut falsi Dij, qui fuerunt homines vitiosissimi, & exemplo suæ depravatæ vitæ in libris Philosophorum, & Poetarum publicatæ, & oculis repræsentatæ in statuis, & simulachris totum mundum corruperunt: ita verus Deus factus homo exemplo visibili suæ vitæ, ab omni peccato mundissimæ, & omni virtute ornatissimæ, litteris traditæ summa authoritate, & sinceritate, & mundo prædicatæ per Viros Sanctissimos, & coram oculis hominum in imaginibus, & simulachris propositæ in templis, & domibus magna efficacia moveret homines ad fugam, & detestationem omnium vitiorum, & ad amorem honestatis, cunctarumque virtutum valide pertraheret: *Atque adeo sapientissimus vniversorum Deus factus homo paucis viris, ijsque piscatoribus, & publicanis, & vni funium contextori*, (inquit Theodoretus in procemio libri, quem inscripsit,
„ Hæreticarum fabularum compendium) vniversum
„ terræ habitabilis orbem colendum tradidit. Sce-
„ lestissimus autem Dæmon hominum pernicies,
„ cum videret eos multorum Deorum adorationis

,, errorem spinas radicitus evellere, seque ijs, qui
,, obedirent, privari, ac destitui: cum sit machinarum
,, consarcinator, & improbitatis artifex, alias insi-
,, diandi rationes excogitavit. Cum enim homines
,, sua operatione dignos elegisset, & veluti perso-
,, nam quandam eis Christianorum appellationem
,, imposuisset, & tanquam melle quodam os poculi
,, illivisset, exitiale mendacij venenum hominibus
,, obtulit: & cum hominum perniciem sitiret, non
,, expectavit vt Apostolorum prædicatio confirma-
,, retur, & invalesceret, & tunc fraudem offerret:
,, sed cum primum illi terram colere cæperunt, &
,, vera pietatis, ac Religionis semina deijcere, is in-
,, terea seminavit zizania. Heresiarchas scilicet ex-
citando, qui veritatem ab Apostolis prædicatam op-
pugnarent; & primum omnium elegit Simonem
Magum: Deinde Basilidem, Carpocratem, Cherin-
thum, Ebionem, Marcionem, Arium, Nestorium, &
alios eiusmodi Hæresum opifices. Cum autem astu-
tissimus Dæmon videret Ecclesiam Christi harum
Hæresum zizania eradicasse per Concilia, & San-
ctissimorum Patrum scripta: excitavit Mahumetum
hominem superbum, ambitiosum, carnalem, qui no-
vam cuderet sectam, & sub specioso titulo cultus
vnius veri Dei introducendi, & idololatriæ extermi-
nandæ, mundum inficeret; & vt facilius finem inten-
tum assequeretur, disposuit, vt Arabes cum sectam
illam suscipiunt, tanquam summam, & compendium
suæ fidei crederent, *Vnum esse Deum, & Mahumetum*

esse eius Prophetam, Nuncium, & Apostolum. Et ideo vt vidimus supra capit. 3. pagina 53. cum circunciduntur faciunt fidei suæ professionem sub hac forma: *La illa illa, Alha Mahumed Rasualha, id est: vnus Deus tantum est, & Mahumetus est eius Profeta, & Apostolus*. Et dant operam vt pueri non circuncidantur vsque dum possint verba illa proferre, & suæ fidei protestationem facere. Atque Dæmon nullum detrimentum ratus est, quod Mahumetani credant hanc primam veritatem, quod non est nisi vnus Deus, dummodo simul cum hac veritate credant maximam illam falsitatem, quæ omnium errorum Mahumetanæ sectæ origo est, nempe, quod Mahumetus fuit maximus Dei Propheta à Deo in orbem missus, vt homines viam salutis doceret, & legislator sanctissimus. Hinc enim fit, vt credant vera esse omnia, quæ in Alcorano credenda proponit, & licita, & sancta esse omnia quæ præcipit, & permittit, & vt exempla sui Prophetæ sectentur. Vnde, quia ille multas vxores habuit, & ancillas defloravit, & venerem præposteram cum vxoribus exercuit, & vxores dimittere docuit, & peccatum nefandum in lege sua non punit; & incantationibus, & augurijs vsus est: & regna deprædatus est aliena, & Christianas terras occupavit; aliaque execranda commisit scelera, hæc omnia Mahumetani imitantur; nec illos pudet facere, quod fecisse sciunt Mahumetum, quem Virum Sanctum, & Dei Apostolum credunt fuisse.

Quare Christi prædicator in conversione Mauro-

rum-

rum laborans, debet in hoc maxime incumbere, vt ostendat Mahumetum non Dei Prophetam, sed seductorem, non virum sanctum, sed hominem sceleratissimum fuisse, qui larvam illam legislatoris, & Prophetæ accepit, vt sibi regnum compararet: qui in suo Alcorano *mendacijs multa vera inseruit, & malis bona commiscuit, malignitate fallendi, vt scilicet falsis propter vera crederetur, & mala propter bona reciperentur*, vt supra pag. 20. observavimus ex Guillelmo Parisiensi: eiusque propositum non fuit aliud, quam difficultatem omnem profligare, quam Christiani homines in credendo, & operando patiuntur, vt constat ex verbis Bellarmini relatis pagin. 5. vt ita homines facile susciperent legem, quæ nihil difficile intellectui credendum proponit circa divina, neque aliquid carni, & sanguini contrarium præcipit, sed ianuam aperit delectationibus carnis, & cupiditatibus animi.

CAPVT VII.

Pluralitas vxorum, & eas repudiandi licentia, quam lex Mahumeti præscribit, clarè demonstrat, eam non esse legem Dei.

MAhumetus in Alcorano lib. 4. Azorà 3. sic loquitur: *Duas vel tres, aut quatuor vxores ducite, nisi timueritis eas nullatenus pacificare posse; tunc enim quot sua manus castigare quiuerit.* Iam autē vsu receptum est apud Mahumetanos, vt vnusquisque, tot ducere

cere post, quot alere valet. Et ideo Magnus Turca in quodam Palatio, quod appellatur Serrallo, ducentas, vel trecentas mulieres sub titulo vxorum habet præter concubinas. Magnates autem & Dynastæ habent quadraginta vxores in diversis domibus, quas Eunuchi custodiunt. Ita testatur Thomas Bocius de signis Ecclesiæ tom. 1. signo 56.

Quia Mahumetus suam legem miraculis, & operatione virtutum introducere non potuit, per humanam astutiam excogitavit quidquid erat acommodatum ad suæ legis divulgationem, & extensionem, & id tanquam sibi à Deo revelatum, & divinitus inspiratum barbaris Arabibus proposuit. Hinc se in virtute gladij à Deo missum perhibuit, hinc suos ad deprædationem, & pugnas hortatus est: hinc multitudinem vxorum, & repudiationem concessit; hinc licentiam cognoscendi fœminas in bello captas indulsit, quo alacriores & promptiores ad bella faceret.

Hanc vero legem de pluralitate vxorum iniustam esse, est de fide Catholica, definitum in Tridentino sess. 24. Canone 2. his verbis: *Siquis dixerit licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, anathema sit.*

Sed non solum est illicitum Christianis, sed omnibus gentibus. Idque probatur contra Mahumetanos ex veteri, & novo Testamento, quæ Mahumetus admittit, & quibus iubet credi, vt vidimus sup. pag. 149. Nam Gen. 2. v. 24. dicit Deus: *Relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt*

duo

duo in carne vna. Vt autem expendit Innocent. III. in cap. *Gaudemus* de divortijs ad probandum paganum habentem plures vxores, dum convertitur ad fidem non posse nisi vnam retinere, nempe illam, quam primo duxit, in illis verbis continetur præceptum divinum de vnica tantum vxore, non enim dixit Deus: *Adhærebit vxoribus suis, sed adhærebit vxori suæ*: nec dixit, erunt plures in carne vna: *Sed erunt duo in carne vna*, ijs verbis apertè significans, à se sancitum esse, vt vnus vir vnam dumtaxat, & non plures simul habeat vxores. Quod autem illa sint verba Dei, & non Adæ, apertè docuit Christus Dominus Matth. 19. v. 4. Cum enim Pharisæi tentantes eum, interrogassent ab eo, an liceret homini dimittere vxorem quacunque ex causa? Respondit Dominus: *Non legistis, quia qui fecit hominem abinitio, masculum, & fœminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Hæc verba dicta à Deo, & per os Adæ, tanquam per os præconis divini proclamata legē apertissimam de vnitate vxoris declarant. Ex illis enim verbis tanquam à Deo prolatis Salvator noster contra Pharisæos probavit, non licere viro prima vxore vivente alteram ducere, neque primam dimittere. Ergo Christus Dominus exponens mentem supremi legislatoris Dei, docuit, Deum vnam tantum vxorem vni viro concessisse: ergo polygamia multarum vxorum simul iure divino á Deo fuit prohibita.

Quod confirmatur ex illa explicatione Christi

Domini Matth. 19. verſ. 6. *Itaque iam non ſunt duo, ſed vna caro.* Hæc enim verba ſignificant, matrimonij initio inſtituti eum eſſe effectum, vt qui coniunguntur fiant vna caro: at ſi vnus multis iungatur, non erit vna caro, ſed multæ, neque tam fiet vnio, quam diviſio per tale matrimonium. Expendenſque Hieronymus illa verba Chriſti: *Qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit illum*, aſſerit, quod dicendo, *Maſculum, & fœminam*, oſtendit, ſecunda vitanda coniugia: non enim ait, maſculum, & fæminas, quod ex priorum repudio quærebatur, ſed *maſculum, & fœminam*, vt vnius coniugis conſortia nect erentur. Et vt communiter interpretantur Patres, Chriſoſtomus, Hieronymus, Beda, Theophilactus, Euthimius, Strabus, & Author imperfecti, Chriſtus illis verbis fecit hoc argumentum: ſi Deus voluiſſet vnum virum plures habere vxores, non vnam tantum, ſed plures fæminas initio feciſſet. Neque enim Adamus aliam poterat habere vxorem, niſi quæ cum illo creata fuiſſet à Deo: quia omnino repugnat naturæ, vt pater ducat filiam, aut neptem: omnes autem fæminæ præter Evam, aut filiæ, aut neptes Adami fuerunt. Atque adeo Deus coegit Adamum Monogamum eſſe. Quod ſi tunc, quando propagandum erat genus humanum, noluit Deus vt Adamus haberet niſi vnam vxorem: multo minus volet nunc, quando vniverſus orbis plenus eſt iam hominibus, quod vnus homo habeat plures fœminas.

Idque iterum deducitur ex illis verbis Dei: *Et*

erunt

erunt duo in carne vna. Disputant Patres, & Expositores, quomodo vir, & mulier dicantur vna esse caro. Hieronymus, & Beda ad liberos referunt, vt D. Thomas interpraetatur in catena, & in commentarijs ad hunc locum; quia nimirum ex viro, & vxore genitus filius vna vtriusque communis est caro. Alij ad corporum coniunctionem, quem admodum videtur interpraetari D. Paulus 1. ad Corinth. 6. dum ait: *Qui adhaeret meritrici vnum corpus efficitur.* Alij ad amorem mutuum, de quo idem Paulus ad Ephes. 5. *Ita, & viri debent diligere vxores suas, vt corpora sua. Qui vxorem suam diligit, seipsum diligit.* Alij ad potestatem, quam vir in vxorem, & vxor in virum habet; vt enim inquit D. Paulus 1. ad Corinth. 7. *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem, & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Alij vero, quorum sententiam maximè probat Maldonatus, aiunt, perinde fuisse dicere: *Erunt duo in carne vna,* ac si diceret: non iam duo sunt homines, sed vnus. Notum est enim carnem ab Hebraeis poni pro toto homine, vt vidimus sup. pag. 202. Significat ergo Christus virum, & vxorē non duos esse homines, sed vnum; vxorem veluti corpus, virum veluti spiritum, & animam esse. Itaque non magis debere virum ab vxore, quam animam à corpore separari. Vnde sicut eadem anima non potest duplex corpus simul informare; ita ex Dei institutione nequit idem vir duplicem vxorem habere.

Probatur idipsum ex novo Testamento. Nam Christus Dominus Matth. 19. volens restituere Ma-

trimonium ad eum statum, eamque perfectionem, & rectitudinem, quam habuit in sua primæva institutione, polygamiam omnino prohibuit, illis verbis: *Quicunque dimisserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit mæchatur.* Ex quibus verbis evidenter infertur esse illicitum transire ad secundas nuptias vivente prima vxore: si enim qui primam vxorem dimisserit, non potest secundam legitime ducere, sed mæchatur dum alij mulieri coniungitur, quia nimirum priori iniuriam facit, cui sui corporis potestatem fecit per primum & legitimum Matrimonium: ergo à fortiori mæchabitur, si retenta priore vxore, novam duxerit: Ergo ex Christi declaratione, & institutione est omnino irritum secundum Matrimonium vivente prima vxore.

Quod confirmatur: Nam Marcus hanc eandem historiam narrans, inquit cap. 10. v. 11. *Quicunque dimisserit vxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* Vbi non excipit fornicationis causam; sicut Mathæus exceperat. Vt autem notat Maldonatus, non potest excogitari alia causa, cur Mathæus exceperit fornicationem, Marcus vero non exceperit, nisi quia Mathæus voluit explicare, aliquando licere vxorem dimittere, si nimirum adultera sit: Marcus autem docere voluit, nunquam licere aliam vxorem ducere: etiamsi prior propter adulterium dimissa sit.

Animadvertitque Maldonatus, observatione dignum esse, quod Marcus dicat: *Adulterium committit su-*

super eam, id est contra eam; atque, ideo Marcum hoc dixisse, vt indicaret, non magis licere dimissa vxore adultera aliam ducere, quam vxore contra ipsum adulterium committente, contra illam adulterium committere. Lucas etiam cap. 16. v. 18. generaliter locutus est sicut Marcus, dicens: *Omnis qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur, & qui dimissam à viro ducit*, mœchatur. His verbis planè significans, Christum Dominum vniversaliter prohibuisse polygamiam.

Deinde id ipsum probatur multiplici ratione. Quia quamvis vxorum pluralitas non sit contra primarium Matrimonij finem, qui est filios procreare, & educare; cum vnus vir multis mulieribus fœcundandis, earumque libris educandis sufficiens esse possit: neque vxorum pluralitas sit contra prima iuris naturalis principia, quæ certissimam, ac inviolabilem rectitudinem continent, & in quæ nulla potest cadere dispensatio: tamen illa vxorum pluralitas est contra alios fines secundarios Matrimonij; & attento iure naturæ illicita est; nisi accedat Dei dispensatio, vt latè probat P. Thom. Sanchez lib. 7. de Matrim. disp. 80. Idque persuadent rationes adductæ à D. Thom. 3. contrah. cap. 124. & á Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Matr. cap. 10. & ab Alphonso de Castro lib. 11. adversus Hæreses, verbo nuptiæ in 4. Hæresi.

Probatur autem primo, quia in omni Matrimonio intervenit quidam contractus vi cuius coniuges mutuo trasferunt in alterum sui corporis dominium.

Neque mulier dum viro nubit gratis tribuit viro corporis sui potestatem, sed propter æqualem compensationem, quia nimirum vir vicissim tradit mulieri sui corporis potestatem, & ideo Paulus 1. Corinth. 7. dicebant: *Mulier sui corporis potestatè non habet, sed vir. Similiter autem vir, &c.* Ergo sicut mulier plenam sui corporis potestatem viro tradit, ita vir tradere debet plenam sui corporis potestatem mulieri: quod non contingeret, si idem vir plures haberet vxores, quia potestas in corpus mariti esset divisa inter plures, & ita nulla haberet plenam potestatem in illud. Quid enim si vtraque simul debitum peteret? Tunc enim vtrique maritus reddere non posset. Vnde vel vtraque fraudaretur vsu dominij sui: vel altera alteri præferretur, & tunc illa, quæ postponeretur, iniuriam pateretur. Esset ergo contractus inæqualis, & iniustus.

Secundò, quia finis secundarius Matrimonij est remedium adhibere fragilitati virorum, & mulierum, ne si consorte careant prolabantur in peccatum incontinentiæ. Et ideo Apost. 1. Corinth. 7. v. 5. dicebat vxoratis: *Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam vestram.* Est autem contra hunc finem pluralitas mulierum; quia vnicus vir nequit multarum mulierum incontinentiæ remedium adhibere. Vnde quo vir plures vxores acceperit, eo Matrimonium erit iniustius.

Ter-

Tertiò, quia vxorum pluralitas adversatur tranquillæ, ac pacificæ cohabitationi coniugum, quæ est finis secundarius Matrimonij, essetque multarum rixarum fomes, & contentionibus, & æmulationibus perpetuam præbet occasionem, vt constat ex contentionibus inter Saram, & Agarem vxores Abrahæ, inter Liam, & Rachelem vxores Iacob, Gen. 16. & 30. & inter Annam, & Phenenam vxores Elcanæ 1. Reg. 1. connaturale enim est, & sexui fragili mulierum conforme, vt vnaquæque vxorum virum sibi magis propitium, & ardentiorem sui amatorem facere satagat, & alijs invisum, & infestum reddere, vnde ex multitudine vxorum vitium zelotipiæ, rixæ, & discordiæ necessario oriuntur. Cum ergo Deus nihil magis commendaverit hominibus, quam concordiam, & pacem: consequens est vt prohibuerit pluralitatem vxorum, quæ perpetuam discordiæ materiam facile subministrat.

Quartò, quia vxor non subditur viro tanquam famula, sed tanquam socia, & collateralis: & ideo ipsa quoque in domo principatum habet, vt fuse probat S. Chrisostom. Homil. 20. in Epist. ad Ephes. Idque deducit S. Thom. 1. part. q. 29. art. 3. ex ipsa formatione mulieris: ideo enim nec ex capite, nec ex pedibus, sed ex latere formata est, vt neque denominetur viro, nec illi subijciantur instar ancillæ; sed socia sit & collateralis. Quod etiam testantur honorum vocabula, & Regum enim vxores Reginæ, & Augustorum Augustæ dicuntur. Iam vero omnis principatus sua

natura diligit singularitatem, vt August. docet lib. de bono coniugali, cap. 17. ergo repugnat Matrimonio vt vnius viri plures sint coniuges. Vt enim Aristotel. docet 8. Ethic. cap. 12. vir, & vxor non coniunguntur solum ad procreandum, vt animalia cætera, sed etiam ad cohabitandum, & vt simul familiam regant, & officia domestica inter se dividiant. Vnde officia illa, quæ attinent ad vxorem vnius debent esse, vnaque proinde dumtaxat debet esse vxor, vt illa quoad illa munia mulierum propria in familia principatum teneat.

Quintò, quia vt inquit D. Thomas 4. contra gent. ,, cap. 124. num. 2. In omni animalis specie, in quo ,, patri inest aliqua solicitudo de prole, vnus mas ,, non habet nisi vnam fœminam: sicut patet in omni- ,, bus avibus, quæ simul nutriunt pullos: non enim ,, sufficeret vnus mas auxilium præbere in educa- ,, tione prolis pluribus fœminis. In animalibus autem ,, in quibus maribus nulla est solicitudo de prole, ,, indifferenter mas habet plures fœminas, & fœmi- ,, na habet plures: sicut in canibus, in gallinis, & ,, huiusmodi. Cum autem masculo inter omnia animalia sit magis cura de prole in specie humana, manifestum est, quod naturale est homini, quod vnus mas vnam fœminam habeat, & è converso.

Sextò, quia inter Virum, & vxorem debet esse vera, & liberalis amicitia, amicitia autem in quadam æqualitate consistit; si autem liceret viro habere plures vxores, non esset liberalis amicitia vxoris ad vi-

rum, sed quasi servilis, & hæc ratio (inquit D. Thom.) experimento comprobatur; quia apud viros habentes plures vxores, vxores quasi ancillæ habentur.

Denique quia vt ait idem D. Thom. amicitia intensa non habetur ad multos, vt patet per Philosoph. Ethic. 8. si igitur vxor habet vnum virum tantum, vir autem plures vxores, non erit æqualis amicitia ex vtraque parte: non ergo erit amicitia liberalis, sed quodammodo servilis.

Sed Mahumetani se protegunt exemplo Patriarcharum, quos constat habuisse multas vxores. Hanc difficultatem copiose, & erudite tractat Cardinalis Bellarminus tom. 2. lib. 1. de Matrimon. cap. 11. Ex quo respondeo, sententiam esse Scholasticorum communem Patriarchis antiquis licitum fuisse, ex diuina dispensatione plures vxores simul habere. Et vt declarat Innocentius III. cap. *Gaudemus* de divort. nulli vnquam fuit licitum sine diuina dispensatione plures simul vxores habere. Et ita Chrisostomus Homil. 56. in cap. 30. Genes. dicit consuetudinem plurium vxorum habendarum fuisse malam, & ideo à Christo abolitam; sed Patribus antiquis fuisse licitam, quia a Deo permissam.

Rationem autem cur Deus cum Patriarchis antiquis dispensaverit, reddit optimam Alphonsus à Castro lib. 11. adversus Hæreses, verbo Nuptiæ. Nam „ sicut pro varitate temporum statuta etiam humana „ variantur, ita Deus pro varietate temporum varias „ condidit leges, & varias etiam eiusdem legis fecit

 dis-

,, dispensationes. Ab initio enim mundi(vt Salvator
,, noster ait) masculum, & fæminam fecit eos Deus,
,, & Matrimonium inter solos duos constituit, vt
,, essent tantum duo, & non plures in carne vna. Et
,, si illi primi parentes in iustitia perseverassent, sem-
,, per in toto temporis successu Matrimonium inter
,, duos tantum, prout à principio conditum erat, ce-
,, lebraretur. At cum postea hominum malitia adeò
,, crevisset, vt fere omnes idolis servirent, & fallos
,, Deos colerent, paucissimis in cultu Dei permanen-
,, tibus, decrevit Deus viros servos suos pluribus fæ-
,, minis per matrimonium copulare, vt cultores veri
,, Dei multiplicarentur, & sic Angelorum ruinæ ci-
,, tius repararentur. Benigne igitur in hac dispensa-
,, tione fecit Deus in bona voluntate sua cum huma-
,, no genere, vt sic cito ex hominibus tanquam ex vi-
,, vis lapidibus reędificaret muros cęlestis Hierusa-
,, lem, qui peccantibus Angelis rupti fuerant. Inno-
,, cet. III. in illo cap. *Gaudémus* de divort. dicit illos
,, Sanct. Patriarchas plures accepisse vxores propter
,, revelationem divinam de hoc illis factam.

At Christus Dominus, qui legem novam tanquam perfectissimus Legislator mundo dedit, & verbis, & exemplis homines abstraxit à carnalibus desiderijs, à terrenis affectibus, & ab occupationibus circa sensibilia, & caduca: eosque induxit ad spirituales affectus, ad actiones internas, & ad virtuosas occupationes; matrimonium reduxit ad eam puritatem, & rectitudinem, in qua à Deo institutum fuerat, nimirum

vt

vt vnus vir vnam dumtaxat possit habere vxorem; & omnem dispensationem circa vxorum pluralitatem omnino abstulit: quia vxorum pluralitas magnum impedimentum erat ad eam perfectionem, quam lex nova intendit. Constat enim quod quanto quis ad carnalia magis sensualiter, ac ferventer afficitur, tanto plus ab spirituali, atque divino amore, atque ab omni virtutum perfectione impeditur. Certum est autem, nihil ita animum virilem ab arce virtutum deijcere, nihil ita cor viri effæminare, nihil ita mentem humanam deprimere, & absorbere, inebriare, ac tandem infatuare; sicuti effrænis facit concubitus, frequensque mulierum amplexus. Merito ergo Christus illam pluralitatem vxorum penitus abstulit. Iam enim post eius adventum cessavit ratio dispensandi; cum enim Sol iste divinus mundum vniversum illuminaverit, & errorum, & idololatriæ tenebras expulerit, verique Dei cultum per Apostolos suos in vniversas orbis partes invenerit; non erat conveniens, vt cuiquam liceret titulo propagandi cultores veri Dei plures simul vxores habere.

Sed dicent Mahumetani Deum dispensasse cum Mahumeto, & cum omnibus sectatoribus suæ Religionis; vt plures possint habere vxores. Sed contra, quia Mahumetus ipse in Alcorano Azorá, seu c. 12. ait: *Deum commisisse Euangelium Christo Mariæ Filio, & Euangelium esse lumen, ac confirmationem, & castigamen veteris Testamenti, ac rectam viam timentibus Deum.* Et c. 13. ait: *Deum tradidisse Christo Mariæ Filio animam*

mundam, ac benedictam, quæ cæcum natum, atque lepro- sum curauit; & mortuos suscitauit; eumque edocuisse librum, & sapientiam, & Euangelium & testamentum. Ergo cum Christus in Evangelio penitus abstulerit pluralitatem vxorum tanquam legislator supremus à Deo datus hominibus; consequens est, esse insigne mendacium, quod Deus cum Mahumeto, & eius sectatoribus dispensaverit. Sed Mahumetus ipse, quia carnalissimus, & turpissimus fuit, talem legem suis dedit. Illa namque vxorum pluralitas fovet in viris concupiscentiæ ignem, libidinls vehementiam, sensualitatisque irrefrenationem: quanto enim concupiscentia carnis cum pluribus personis exercetur, tanto plus sævit, nec suis terminis coarctatur. Vnde nulla hominum natio minus abstinet à vitijs contra naturam, immò à commixtione cum brutis, quam Mahumetani, quibus illa vxorum pluralitas, non remedium, sed incentivum est, atque adeo viri per illam vxorum pluralitatem efficiuntur libidinosi, atque brutales. Fæminis vero occasionem præbet alienos viros appetendi, & in fædissima peccata contra castitatem labendi; cum enim molles, ac fragiles sint, & suorum virorum exempla videant, qui tam frequenter venere vtuntur: & vnus non sufficiat tot vxoribus satisfacere; necesse est, vt hoc sit eis occasio magna peccata commitendi.

Contra secundo; quia cum certum sit Deum instituisse matrimonium inter duos duntaxat, & nunquam pluralitas vxorum fuerit licita nisi ex dispensatione

Dei;

Dei; consequens est vt lex Mahumeti, omnibus viris licentiam præbens plures vxores simul habendi, non sit dispensatio, sed abrogatio legis divinæ: nam dispensatio non conceditur nisi in quibusdam casibus particularibus; & aliquibus dumtaxat personis. Ergo Deus qui per seipsum legem tulit de monogamia, & in illa dispensavit cum Patriarchis, & paucis quibusdam hominibus: & postea per Christum omnem dispensationem abstulit: non potuit postea legem illam justissimam, & aptissimam ad perfectionem assequendam per Mahumetum penitus abrogare, condendo novam legem de polygamia.

Contra tertio, quia ratio, propter quam Christus abstulit dispensationem in lege illa de monogamia, seu de matrimonio cum vna dumtaxat muliere ab vno viro contrahendo, militavit non solum in illis sexcentis annis, quibus Christus Mahumetum antecessit; sed militat etiam nunc & vsque ad finem mundi militabit, vt consideranti patebit. Ergo Christi institutio omnino reddit illicitam pluralitatem vxorum.

Quare Mahumetani solum verum matrimonium contrahunt cum prima vxore, reliquæ vero sunt concubinæ, & concubitus cum illis est adulterium, nec coram Deo excusationem habebunt, quia ignorantia, qua laborant, vincibilis est. Hinc quando Mahumetanus, vel alius infidelis polygamus ad Baptismum venit, cogitur ab Ecclesia dimittere vxores omnes præter primam, quod argumento est, solam primam

esse legitimam vxorem, reliquas vero esse illegitimas concubinas iure divino omnes obligante prohibitas. Si enim essent veræ, & legitimæ vxores, verumque matrimonium intercessisset inter virum illum & omnes illas mulieres, Ecclesia non obligaret infidelem illum conversum dimittere reliquas vxores præter vnam: quia lex Christi prohibet dirimi vera matrimonia, ac proinde si illa essent vera matrimonia non dirimerentur ab Ecclesia: sed solum præciperetur eiusmodi homini, ne deinceps alias vxores duceret, nisi prius obijssent omnes prius ductæ.

Sed pro complemento huius materiæ inquires, quo pacto Patriarchæ dicantur habuisse plures vxores, quando quidem ex scriptura videtur constare vnam tantum vxorem legitimam habuisse, cæteras vero mulieres, quibus adhæserunt, concubinas corũ fuisse. Siquidem Gen. 25. dicitur, *Dedit Habraham cuncta, quæ possederat Isaac; filijs autem concubinarum largitus est munera.* Respondeo ex Bellarmino, veras, & legitimas vxores aliqnando vocari concubinas, & ipsas concubinas dici vxores. Nam Genes. 16. Agar dicitur vxor Abrahæ: & Genes. 21. Cethura dicitur etiam vxor: & paulo post tam ipsa, quam Agar dicuntur concubinæ. Et Iudic. 19. vxor vera, & legitima, immò, & vnica cuiusdam Lævitæ nunc vxor, nunc concubina nominatur.

Ait ergo Bellarminus fuisse duo genera vxorum, tùm apud Hebræos veteres, tùm apud Gentiles: quasdam, quæ ducebantur, non solum ad procreandos li-

be-

beros,sed etiam ad societatem omnium bonorum,& totius domus gubernationem; atque harum tantum filios esse hæredes, & has tantum dici matres familias. Quasdam vero fuisse etiam legitimas vxores, sed non admissas ad societatem bonorum, & domus gubernationem:& has nequaquam matres familias appellari solitas,neque earum filios hæredes institui: & indifferenter appellatas fuisse, tùm vxores,tùm concubinas.

CAP. VIII.

Facilitas repudiandi vxores, quam Mahumeti lex concedit,clarè ostendit eam non habere Deum Authorem.

LEGEM repudij introduxit Mahumetus ad occultandam iniquitatem, qua Zeidinum servum suum iam adoptatum in filium propria vxore, quæ pulcherrima erat,expoliavit. Deum enim in Alcorano introducit sic loquentem in Azorà, seu capitulo, ,, quod inscribitur *Elazeb.* Quia Zeidinus rixatus est ,, cum vxore sua, eamque repudiavit; Ego, qui sum ,, Deus vester,eam tradidi in vxorem vestro Prophe- ,, tæ,& mea voluntas est, vt quilibet vir in posterum ,, repudiare posit vxorem suam sine peccato. Et vt ,, testatur Carthusianus pag. 478. tricesimo quinto ,, Alcorani capitulo datur lex de vxorum repudio,ita ,, vt liceat maritis suas repudiare vxores, & eas rur- ,, sus recipere vsque ad tertiam vicem, sit vt quaterna-

Neque mulier dum viro nubit gratis tribuit viro corporis sui potestatem, sed propter æqualem compensationem, quia nimirum vir vicisim tradit mulieri sui corporis potestatem, & ideo Paulus 1. Corinth. 7. dicebant: *Mulier sui corporis potestatè non habet, sed vir. Similiter autem vir, &c.* Ergo sicut mulier plenam sui corporis potestatem viro tradit, ita vir tradere debet plenam sui corporis potestatem mulieri: quod non contingeret, si idem vir plures haberet vxores, quia potestas in corpus mariti esset divisa inter plures, & ita nulla haberet plenam potestatem in illud. Quid enim si vtraque simul debitum peteret? Tunc enim vtrique maritus reddere non posset. Vnde vel vtraque fraudaretur vsu dominij sui: vel altera alteri præferretur, & tunc illa, quæ postponeretur, iniuriam pateretur. Esset ergo contractus inæqualis, & iniustus.

Secundò, quia finis secundarius Matrimonij est remedium adhibere fragilitati virorum, & mulierum, ne si consorte careant prolabantur in peccatum incontinentiæ. Et ideo Apost. 1. Corinth. 7. v. 5. dicebat vxoratis: *Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam vestram.* Est autem contra hunc finem pluralitas mulierunt; quia vnicus vir nequit multarum mulierum incontinentiæ remedium adhibere. Vnde quo vir plures vxores acceperit, eo Matrimonium erit iniustius.

Ter-

Tertiò, quia vxorum pluralitas adverſatur tranquillæ, ac pacificæ cohabitationi coniugum, quæ eſt finis ſecundarius Matrimonij, eſſetque multarum rixarum fomes, & contentionibus, & æmulationibus perpetuam præbet occaſionem, vt conſtat ex contentionibus inter Saram, & Agarem vxores Abrahæ, inter Liam, & Rachelem vxores Iacob, Gen. 16. & 30. & inter Annam, & Phenenam vxores Elcanæ 1. Reg. 1. connaturale enim eſt, & ſexui fragili mulierum conforme, vt vnaquæque vxorum virum ſibi magis propitium, & ardentiorem ſui amatorem facere ſatagat, & alijs inviſum, & infeſtum reddere, vnde ex multitudine vxorum vitium zelotipiæ, rixæ, & diſcordiæ neceſſario oriuntur. Cum ergo Deus nihil magis commendaverit hominibus, quam concordiam, & pacem: conſequens eſt vt prohibuerit pluralitatem vxorum, quæ perpetuam diſcordiæ materiam facile ſubminiſtrat.

Quartò, quia vxor non ſubditur viro tanquam famula, ſed tanquam ſocia, & collateralis: & ideo ipſa quoque in domo principatum habet, vt fuſe probat S. Chriſoſtom. Homil. 20. in Epiſt. ad Epheſ. Idque deducit S. Thom. 1. part. q. 29. art. 3. ex ipſa formatione mulieris: ideo enim nec ex capite, nec ex pedibus, ſed ex latere formata eſt, vt neque denominetur viro, nec illi ſubijciantur inſtar ancillæ; ſed ſocia ſit & collateralis. Quod etiam teſtantur honorum vocabula, & Regum enim vxores Reginæ, & Auguſtorum Auguſtæ dicuntur. Iam vero omnis principatus ſua na-

tum, sed quasi servilis, & hæc ratio (inquit D. Thom.) experimento comprobatur; quia apud viros habentes plures vxores, vxores quasi ancillæ habentur.

Denique quia vt ait idem D. Thom. amicitia intensa non habetur ad multos, vt patet per Philosoph. Ethic. 8. si igitur vxor habet vnum virum tantum, vir autem plures vxores, non erit æqualis amicitia ex vtraque parte: non ergo erit amicitia liberalis, sed quodammodo servilis.

Sed Mahumetani se protegunt exemplo Patriarcharum, quos constat habuisse multas vxores. Hanc difficultatem copiose, & erudite tractat Cardinalis Bellarminus tom. 2. lib. 1. de Matrimon. cap. 11. Ex quo respondeo, sententiam esse Scholasticorum communem Patriarchis antiquis licitum fuisse, ex diuina dispensatione plures vxores simul habere. Et vt declarat Innocentius III. cap. *Gaudemus* de divort. nulli vnquam fuit licitum sine diuina dispensatione plures simul vxores habere. Et ita Chrisostomus Homil. 56. in cap. 30. Genes. dicit consuetudinem plurium vxorum habendarum fuisse malam, & ideo à Christo abolitam; sed Patribus antiquis fuisse licitam, quia a Deo permissam.

Rationem autem cur Deus cum Patriarchis antiquis dispensaverit, reddit optimam Alphonsus à Castro lib. 11. adversus Hæreses, verbo Nuptiæ. Nam „ sicut pro varitate temporum statuta etiam humana „ variantur, ita Deus pro varietate temporum varias „ condidit leges, & varias etiam eiusdem legis fecit

„ dispensationes. Ab initio enim mundi(vt Salvator „ noster ait) masculum, & fœminam fecit eos Deus, „ & Matrimonium inter solos duos constituit, vt „ essent tantum duo, & non plures in carne vna. Et „ si illi primi parentes in iustitia perseverassent, sem- „ per in toto temporis successu Matrimonium inter „ duos tantum, prout à principio conditum erat, ce- „ lebraretur. At cum postea hominum malitia adeò „ crevisset, vt fere omnes idolis servirent, & falsos „ Deos colerent, paucissimis in cultu Dei permanen- „ tibus, decrevit Deus viros servos suos pluribus fœ- „ minis per matrimonium copulare, vt cultores veri „ Dei multiplicarentur, & sic Angelorum ruinæ ci- „ tius repararentur. Benigne igitur in hac dispensa- „ tione fecit Deus in bona voluntate sua cum huma- „ no genere, vt sic cito ex hominibus tanquam ex vi- „ vis lapidibus reędificaret muros cęlestis Hierusa- „ lem, qui peccantibus Angelis rupti fuerant. Inno- „ cet. III. in illo cap. *Gaudémus* de divort. dicit illos „ Sanct. Patriarchas plures accepisse vxores propter „ revelationem divinam de hoc illis factam.

At Christus Dominus, qui legem novam tanquam perfectissimus Legislator mundo dedit, & verbis, & exemplis homines abstraxit à carnalibus desiderijs, à terrenis affectibus, & ab occupationibus circa sensibilia, & caduca: eosque induxit ad spirituales affectus, ad actiones internas, & ad virtuosas occupationes; matrimonium reduxit ad eam puritatem, & rectitudinem, in qua à Deo institutum fuerat, nimirum

vt vnus vir vnam dumtaxat posſit habere vxorem; & omnem diſpenſationem circa vxorum pluralitatem omnino abſtulit: quia vxorum pluralitas magnum impedimentum erat ad eam perfectionem, quam lex nova intendit. Conſtat enim quod quanto quis ad carnalia magis ſenſualiter, ac ferventer afficitur, tanto plus ab ſpirituali, atque divino amore, atque ab omni virtutum perfectione impeditur. Certum eſt autem, nihil ita animum virilem ab arce virtutum deijcere, nihil ita cor viri effæminare, nihil ita mentem humanam deprimere, & abſorbere, inebriare, ac tandem infatuare; ſicuti effrænis facit concubitus, frequenſque mulierum amplexus. Merito ergo Chriſtus illam pluralitatem vxorum penitus abſtulit. Iam enim poſt eius adventum ceſſavit ratio diſpenſandi; cum enim Sol iſte divinus mundum vniverſum illuminaverit, & errorum, & idololatriæ tenebras expulerit, verique Dei cultum per Apoſtolos ſuos in vniverſas orbis partes invenerit; non erat conveniens, vt cuiquam liceret titulo propagandi cultores veri Dei plures ſimul vxores habere.

Sed dicent Mahumetani Deum diſpenſaſſe cum Mahumeto, & cum omnibus ſectatoribus ſuæ Religionis, vt plures poſsint habere vxores. Sed contra, quia Mahumetus ipſe in Alcorano Azorá, ſeu c. 12. ait: *Deum commiſiſſe Euangelium Chriſto Mariæ Filio, & Euangelium eſſe lumen, ac confirmationem, & caſtigamen veteris Teſtamenti, ac rectam viam timentibus Deum.* Et c. 13. ait: *Deum tradidiſſe Chriſto Mariæ Filio animam mun-*

mundam, ac benedictam, quæ cæcum natum, atque lepro-sum curauit; & mortuos suscitauit; eumque edocuisse librum, & sapientiam, & Euangelium & testamentum. Ergo cum Christus in Evangelio penitus abstulerit pluralitatem vxorum tanquam legislator supremus à Deo datus hominibus; consequens est, esse insigne mendacium, quod Deus cum Mahumeto, & eius sectatoribus dispensaverit. Sed Mahumetus ipse, quia carnalissimus, & turpissimus fuit, talem legem suis dedit. Illa namque vxorum pluralitas fovet in viris concupiscentiæ ignem, libidinis vehementiam, sensualitatisque irrefrenationem: quanto enim concupiscentia carnis cum pluribus personis exercetur, tanto plus sævit, nec suis terminis coarctatur. Vnde nulla hominum natio minus abstinet à vitijs contra naturam, immò à commixtione cum brutis, quam Mahumetani, quibus illa vxorum pluralitas, non remedium, sed incentivum est, atque adeo viri per illam vxorum pluralitatem efficiuntur libidinosi, atque brutales. Fæminis vero occasionem præbet alienos viros appetendi, & in fædissima peccata contra castitatem labendi; cum enim molles, ac fragiles sint, & suorum virorum exempla videant, qui tam frequenter venere vtuntur: & vnus non sufficiat tot vxoribus satisfacere; necesse est, vt hoc sit eis occasio magna peccata commitendi.

Contra secundo; quia cum certum sit Deum instituisse matrimonium inter duos duntaxat, & nunquam pluralitas vxorum fuerit licita nisi ex dispensatione Dei;

Dei; consequens est vt lex Mahumeti, omnibus viris licentiam præbens plures vxores simul habendi, non sit dispensatio, sed abrogatio legis divinæ: nam dispensatio non conceditur nisi in quibusdam casibus particularibus; & aliquibus dumtaxat personis. Ergo Deus qui per seipsum legem tulit de monogamia, & in illa dispensavit cum Patriarchis, & paucis quibusdam hominibus: & postea per Christum omnem dispensationem abstulit: non potuit postea legem illam justissimam, & aptissimam ad perfectionem assequendam per Mahumetum penitus abrogare, condendo novam legem de polygamia.

Contra tertio, quia ratio, propter quam Christus abstulit dispensationem in lege illa de monogamia, seu de matrimonio cum vna dumtaxat muliere ab vno viro contrahendo, militavit non solum in illis sexcentis annis, quibus Christus Mahumetum antecessit; sed militat etiam nunc & vsque ad finem mundi militabit, vt consideranti patebit. Ergo Christi institutio omnino reddit illicitam pluralitatem vxorum.

Quare Mahumetani solum verum matrimonium contrahunt cum prima vxore, reliquæ vero sunt concubinæ, & concubitus cum illis est adulterium, nec coram Deo excusationem habebunt, quia ignorantia, qua laborant, vincibilis est. Hinc quando Mahumetanus, vel alius infidelis polygamus ad Baptismum venit, cogitur ab Ecclesia dimittere vxores omnes præter primam, quod argumento est, solam primam

esse

esse legitimam vxorem, reliquas vero esse illegitimas concubinas iure divino omnes obligante prohibitas. Si enim essent veræ, & legitimæ vxores, verumque matrimonium intercessisset inter virum illum & omnes illas mulieres, Ecclesia non obligaret infidelem illum conversum dimittere reliquas vxores præter vnam: quia lex Christi prohibet dirimi vera matrimonia, ac proinde si illa essent vera matrimonia non dirimerentur ab Ecclesia: sed solum præciperetur eiusmodi homini, ne deinceps alias vxores duceret, nisi prius obijssent omnes prius ductæ.

Sed pro complemento huius materiæ inquires, quo pacto Patriarchæ dicantur habuisse plures vxores, quando quidem ex scriptura videtur constare vnam tantum vxorem legitimam habuisse, cæteras vero mulieres, quibus adhæserunt, concubinas corũ fuisse. Siquidem Gen. 25. dicitur, *Dedit Habraham cuncta, quæ possederat Isaac; filijs autem concubinarum largitus est munera.* Respondeo ex Bellarmino, veras, & legitimas vxores aliquando vocari concubinas, & ipsas concubinas dici vxores. Nam Genes. 16. Agar dicitur vxor Abrahæ: & Genes. 21. Cethura dicitur etiam vxor: & paulo post tam ipsa, quam Agar dicuntur concubinæ. Et Iudic. 19. vxor vera, & legitima, immò, & vnica cuiusdam Lævitæ nunc vxor, nunc concubina nominatur.

Ait ergo Bellarminus fuisse duo genera vxorum, tùm apud Hebræos veteres, tùm apud Gentiles: quasdam, quæ ducebantur, non solum ad procreandos li-

beros,ſed etiam ad ſocietatem omnium bonorum,& totius domus gubernationem ; atque harum tantum filios eſſe hæredes , & has tantum dici matres familias.Quaſdam vero fuiſſe etiam legitimas vxores , ſed non admiſſas ad ſocietatem bonorum , & domus gubernationem:& has nequaquam matres familias appellari ſolitas,neque earum filios hæredes inſtitui : & indifferenter appellatas fuiſſe , tùm vxores,tùm concubinas.

CAP. VIII.

Facilitas repudiandi vxores , quam Mahumeti lex concedit,clarè oſtendit eam non habere Deum Authorem.

LEGEM repudij introduxit Mahumetus ad occultandam iniquitatem , qua Zeidinum ſervum ſuum iam adoptatum in filium propria vxore , quæ pulcherrima erat,expoliavit. Deum enim in Alcorano introducit ſic loquentem in Azorà , ſeu capitulo,
„ quod inſcribitur *Elazeb.* Quia Zeidinus rixatus eſt
„ cum vxore ſua , eamque repudiavit ; Ego , qui ſum
„ Deus veſter,eam tradidi in vxorem veſtro Prophe-
„ tæ,& mea voluntas eſt , vt quilibet vir in poſterum
„ repudiare poſsit vxorem ſuam ſine peccato. Et vt
„ teſtatur Carthuſianus pag. 478. triceſsimo quinto
„ Alcorani capitulo datur lex de vxorum repudio,ita
„ vt liceat maritis ſuas repudiare vxores , & eas rur-
„ ſus recipere vſque ad tertiam vicem , ſit vt quater-

na-

,, narium numerum non excedat in repudiando, &
,, recipiendo.

Hanc autem legem hoc pacto in praxim deducunt. Primò, vt Mahumetanus possit licitè vxorem repudiare, & matrimonium contractum dissolvere, debet solvere repudiatæ dotem, quam ei promisit, cum eam duxit. Secundò, qui semel vxorem repudiavit, potest iterum cum ea de novo matrimonium contrahere, & potest secundo, & tertio repudiare, & secundo, & tertio cum ea nubere; si tamen per tres vices illam repudiavit, non potest quarta vice cum eadem vxore repudiata nubere, nisi prius alius vir eam cognoverit. Vnde antequam illam quarta vice recipiant, vocant hominem cæcum, vel aliam personam vilem, & illi pecuniam aliquam exhibent, vt cum ea congrediatur: hac autem præmissa diligentia, eam in vxorem recipiunt. Ita refert Luppus de Obregon. Tertio ilicet apud ipsos vir possit repudiare mulierem, mulier tamen non potest repudiare virum: & hoc repudium debet fieri coram Alfaquino, seu Sacerdote. Et quamvis à repudiandis vxoribus sæpè abstineant ob timorem consanguineorum mulieris repudiatæ, non tamen ob timorem Dei, vel ad fugiendam culpam, quia hoc licitum sibi existimant. Tempore autem famis, vel cum annonæ caritas vrget, Mahumetani facile vxores domo pellunt, & matrimonium dissolvunt, vt testantur Christiani, qui in Algerio commorati sunt.

III. In primis clare cernitur Mahumetum ad palliandam

dam ſuam iniuſtitiam, & carnalitatem finxiſſe in Alcorano, Zeidinum voluntarie repudiaſſe vxorem ſuam, conſtat enim ex cap. 5. pag. 397. non voluntarie, ſed coacte ob violentiam ſibi illatam à Mahumeto hoc feciſſe. Secundò clarè cernitur barbaram, & iniuſtam eſſe legem, quæ ad recipiendam vxorem iam per tres vices repudiatam exigit tanquam conditionem, quod illa cum alio viro prius commiſceatur.

Antequam vero argumentis probem illam legem repudiandi vxores, & diſſolvendi matrimonia eſſe iniquam, & contrariam iuri divino, & naturali, ſuppono inter Chriſtianos repudia eſſe irrita, & eſſe veritatem Catholicam definitam in Tridentino ſeſsion. 24. Can. 6. & 7. Sacramentum Matrimonij quoad vinculum eſſe indiſſolubile: ſiquidem ibi Concilium anathema dicit ijs, qui ſentiunt Matrimonium quoad vinculum vlla de cauſa ſolvi poſſe.

Suppono ſecundo, certum eſſe inter Catholicos, coniugium infidelium ſolvi poſſe etiam quoad vinculum, ſi alter coniugum convertatur ad fidem, & alter nolit cohabitare ſine iniuria Creatoris. Id conſtat ex doctrina Pauli 1. Corinth. 7. *Si infidelis diſcedit, diſcedat, &c.* Et ex doctrina Eccleſiæ. 28. quæſt. 2. cap. *Si infidelis*, & cap. *Quanto*, cap. *Gaudemus* de divortijs. Nec obſtat illud Chriſti Math. 19. *Quod Deus coniunxit homo non ſeparet*. Nam hoc matrimonium non dirimitur ab homine, ſed à Deo, cuius interpretem habemus Apoſtolum Paulum. Nec etiam obſtat illud, *Qui dimiſſerit vxorem excepta fornicationis cauſa, &*

aliam

aliam duxerit, mæchatur. Nam vt docet Augustinus lib. de adulterinis coniugijs cap. 1. & 2. Christus loquitur de matrimonio inter fideles, quod quia est Sacramentum est omnino indissolubile quoad vinculum, licet possint coniuges ob fornicationis causam separari quoad torum, & cohabitationem. Paulus vero loquitur de matrimonio inter infideles, quod non est Sacramentum; cuius matrimonij vinculum dissolvendi potestatem fecit Deus coniugi, qui convertitur ad fidem; si alter converti noluit. Quamvis enim Paulus consulat coniugi converso, vt permaneat cum infideli, si alter cohabitare velit sine iniuria creatoris, id est, quin infidelem ad infidelitatem pertrahere tentet, quia spes affulget quod sancta sua conversatione infidelem convertet ad Christum: tamen ad hoc non obligat, quia consulit, non præcipit, vt probat cum Augustino Cardinalis Bellarminus tom. 2. lib. de matrimonio cap. 12. §. *Sed neque.*

Neque demum obstat, quod propter Hæresim non dissolvatur vinculum matrimonij: nam matrimonium contractum inter Hæreticos post Baptismum, verum Sacramentum est; ac proinde est indissolubile; vnde si alter coniugum convertatur ab Hæresi, non propterea potest qui convertitur transire ad alias nuptias; sed cohabitare debet cum coniuge Hæretico, si iste velit cohabitare sine iniuria Creatoris, & non sit periculum vt coniux Catholicus pervertatur ab Hæretico: si autē adsit periculum, separari debent, nullus tamen vivente alio potest ad alias nuptias transire.

His

His suppositis probo, illam legem Mahumeti esse iniquam. Primo, quia est contra Evangelium Domini nostri Iesu-Christi, cui Mahumetus iubet credi, vt vidimus supra pag. 580. Probatur assumptum: nam apud Marcum cap. 10. sic ait Christus: *Quicumque dimiserit vxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si vxor dimiserit virum suum, & alij nupserit, mæchatur.* Et apud Lucam c. 16. sic inquit: *Omnis qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mæchatur: & qui dimissam à viro ducit, mæchatur.* Redditque rationem Christus, cur non liceat dimittere vxorem. *Quia qui fecit hominem ab initio,* masculum, & fæminam creavit eos, & dixit; *Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.* Matth. 19. & cum Pharisæi replicassent, *Quid ergo Moyses mandauit dare libellum repudij, & dimittere?* Respondit Christus: *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras, ab initio autem non fuit sic.* Quæ verba exponens Hieronymus inquit: *Nunquid potest Deus sibi esse contrarius, vt aliud ante iusserit, & sententiam suo nouo frangat imperio? Non ita sentiendum est: sed Moyses, cum videret propter desiderium secundarum coniugum, quæ vel ditiores, vel iuniores, vel pulchriores essent, primas vxores interfici, aut malam vitam ducere, maluit indulgere discordiam, quam odia, & homicidia perseuerare.* Notatque Chrisostomus hom. 33. operis imperfecti in Matth. Christum dixisse, quod Moyses

permiserit, non quod præceperit dimittere vxorem: *Quod enim præcipimus semper placet*; quod autem permittimus, non placet; sed permittimus illud, quamvis sit malum, ad maiora mala vitanda. Benè itaque Moyses permisit illud, quod erat malum, nempe repudium; quia permisit malum repudij ad vitandum maius malum homicidij. Si enim Moyses non permisisset Iudæis vxores dimittere ob causam adulterij commissi, illas occiderent, vt ad alias nuptias transirent.

Notat autem Alphosus à Castro lib. 11. columna mihi 744. tria in hoc negotio intervenire, quorum primum Deus prohibuit, secundum permisit, tertium præcepit. Prohibuit quidem dimittere vxorem sine causa. Permisit dimittere vxorem ex causa turpitudinis, si illa turpis fuisset, & contra maritum deliquisset. Præcepit dare libellum repudij, si illam dimitteret: vt per illius libelli donationem averteret eos ab eiusmodi vxorum dimisione. Nam dato libello repudij, non poterat amplius ad illam vxorem redire, nec poterat vxori postea reconciliari, vt habetur Deuteronomij 24. In donatione libelli, quæ erat præcepta, non erat peccatum. In dimisione autem vxoris, quæ erat permissa, committebatur peccatum, quia solvebatur vinculum matrimonij, quod ex lege naturæ erat indissolubile. Hæc Castro; idque tenet communior sententia Theologorum cum Magistro in 4. dist. 33. cum D. Bonaventura, Ricardo, & Soto ibidem; nimirum repudium Iudæis concessum illicitum

sem-

ſemper fuiſſe, ſed permiſſum tamen, vt impunè fieret ratione maioris mali evitandi, ac proinde coniugium contractum poſt repudium vnius vxoris cum alia, non tam coniugium, quam adulterium coniugij nomine tectum, fuiſſe.

Tamen Bellarminus lib. 1. de Matrimonio cap. 17. probabiliſsimum putat poſt repudium vxoris Iudæis à Deo conceſſum, matrimonium de novo initum permiſſum fuiſſe à Deo vt licitum; & non tantum vt minus malum. Et pro ea ſententia præter Scotum, Durandum, Paludanum, & Eckium, citat S. Thom. qui in 4. diſt. 33. quæſt. 2. art. 2. quæſtiuncula 2. eam appellat probabiliorem. Cæterum S. Doct. 4. contra G. cap. 23. in fine videtur ſequi oppoſitam, ait enim, *Permiſſum fuiſſe minus malum ad excludendum maius malum.* Sed tamen Chriſtus hanc conceſsionem Iudæis factam apertiſsimè revocavit Matth. 5. *Qui dimiſſam dixerit mæchatur*, & Matth. 19. *Ab initio non fuit ſic. Et quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.* Et Marc. 10. *quicunque, &c.*

Quarè repudium inter Mauros vſitatum, illicitum, & malum eſt, ſive dicamus licitum fuiſſe Iudæis ex permiſsione divina repudiare vxores, ſive dicamus nunquam fuiſſe licitum; ſed ſolum permiſſum fuiſſe, vt fieret impuné tanquam minus malum, neceſſarium ad vitanda maiora mala, quæ committerent Iudæi ob duritiem cordis ſui, ſi lex non permitteret dimittere vxorem adulteram, & tranſire ad nuptias cum alia. Nam ſi adhuc poſt permiſsionem erat in ſe illicitum

illud repudium inter Iudæos:ergo à fortiori erit illicitum inter Mahumetanos. Si autem post permissionem erat licitum, etiam sequitur esse illicitum repudium Maurorum. Nam apud Iudæos solum erat permissum repudium ob fornicationis causam:& semper fuit illicitum inter ipsos repudiare vxores pro voluntate sua,& ad nutum. Mauri autem repudiare ad nutum possunt vxores,quamvis servaverint integrè matrimonij fidem; nullaque alia causa requiritur in eorum lege ad repudium, quám quod maritus velit; dummodò enim tribuat dotem promissam, ad nihil aliud obligat lex. Præterea apud Iudæos qui dimittebat vxorem,non poterat amplius cum illa contrahere matrimonium;quod Deus disposuit, vt Iudæi rarius dimitterent vxores. At inter Mauros potest quilibet post repudiatam vxorem prima,secunda, & tertia vice,illam denuo recipere,novum cum illa contrahendo coniugium; & hæc conditio legis facilitat repudia, ac proinde est iniustissima eiusmodi lex. Potissima autem ratio, cur repudium sit illicitum,est, quia matrimonium ex natura sua debet esse perpetuum nisi Deus iubeat dimittere vxorem(vt iussit Abrahamo, vt enim inquit Bellarminus lib. 1.de Matrim.cap. 17. *Abraham iubente Deo repudiauit Agar, quam duxerat in vxorem*)vel saltem permittat, dispensando cum marito, vt possit dimittere vxorem ob aliquam grauem causam,qualis est causa adulterij:& hoc modo secundum sententiam S.Thomæ,Scoti, & Durandi, Deus permisit Iudæis dimittere vxores ob fornicationis

cau-

causam, & ad alias nuptias transire, Christus autem omnem eiusmodi dispensationem abstulit, & reduxit matrimonium ad eam puritatem, quam ex se habuit ab initio. Vnde post adventum Christi est semper illicitum repudiare vxorem, ita vt dissolvatur matrimonium, solumque est licitum divortium ob causam fornicationis, vel aliam gravem: divortium autem nõ solvit vinculum matrimonij, nec reddit vxoratos habiles ad contrahendum cum alijs, sed solum aufert obligationem cohabitandi cum consorte.

Nunc probandum specialiter est, repudium illud vsitatum apud Mahumetanos esse illicitum. Et imprimis quod illud sit contra rationem, suadetur à posteriori, quia etiam apud Ethnicos, vbi morum disciplina vigebat, nulla fiebant repudia. Scribit enim Tertullianus in Apologetico cap. 6. Romæ per annos ferè sexcentos vrbe condita nullum scriptum fuisse repudium. Postea vero euersa disciplina, cum alijs vitijs etiam repudia introducta.

Secundo probatur ratione naturali. Nam vt obseruat D. Thomas 3. contra gentes cap. 122. licet in animalibus, in quibus sola fœmina sufficit ad prolis educationem, mas, & fœmina post coitum nullo tempore „ commaneant, vt patet in canibus: Tamen quæcum„ que animalia sunt, in quibus fœmina non sufficit ad „ prolis educationem, mas, & fœmina simul post coi„ tum commanent, quousque necessarium est ad pro„ lis educationem, & instructionem: sicut patet in „ quibusdam avibus, quarum pulli non statim post-

„ quam nati sunt, possunt cibum sibi quærere. Cùm
„ enim avis non nutriat lacte pullos (quod in promp-
„ tu est velut á natura paratum, sicut in quadrupedi-
„ bus accidit) sed oporteat, quod cibum alienum
„ pullis quærat, & præter hoc in cibando eos foueat,
„ non sufficeret ad hoc sola fœmella; vnde ex Diuina
„ Providentia est naturaliter inditum mari in talibus
„ animalibus, vt commaneat fœmellæ ad educatio-
„ nem fœtus. Manifestum est autem, quod in specie
„ humana fœmina minimè sufficeret sola ad prolis
„ educationem, cum necessitas humanæ vitæ multa
„ requirat, quæ per vnum parari non possunt. Est igi-
„ tur conveniens secundum naturam humanam, vt
„ homo post coitum mulieri commaneat. Et hac ra-
tione probat ibi S. Doctor simplicem fornicationem esse peccatum, & matrimonium esse naturale. Quia si indifferenter posset quis ad quamcumque accedere, & statim abscedere, vt faciunt fornicantes, id esset contra educationem prolis. Ex hoc autem naturali principio postea cap. 123. probat matrimonium debere esse indissolubile; quia si sollicitudo patris de filio, causat etiam in auibus commanentiam maris, & fœminæ, ordo naturalis requirit quod in specie humana societas, & commoratio maris, & fœminæ, quam matrimonium appellamus, non tantum sit diuturna, sed etiam quod sit per totam vitam. Nam possessiones ad conservationem vitæ ordinantur; & quia naturalis vita, quæ conservari non potest in patre perpetuò, quasi quadam successione secundum

spe-

ſpeciei ſimilitudinem conſervatur in filio ſecundum naturam, eſt conveniens vt in iјs, quæ ſunt patris, ſuccedat & filius: naturale eſt igitur vt ſolicitudo patris ad filium maneat vſque ad finem vitæ ſuæ.

Secundo probatur, quia vt docet idem D. Thomas, neceſſe eſt, vt cætera omnia in homine ordinentur ad id quod eſt optimum; quare coniuncto maris, & fœminæ in ſpecie humana non ſolum ſic eſt ordinata legibus ſecundum quod ad prolem generandam ,, pertinet, vt eſt in animalibus: Sed etiam ſecundum ,, quod convenit ad bonos mores, quos ratio recta ,, diſponit; vel quantum ad hominem ſecundum ſe, ,, vel quantum homo eſt pars domeſticæ familiæ, aut ,, ciuilis ſocietatis. Ad hos autem bonos mores perti- ,, net individua coniunctio maris, & fœminæ: ſic ,, enim fidelior amor vnius ad alterum erit, dum cog- ,, noſcunt ſe indiviſibiliter coniunctos; erit etiam ,, vtriuſque ſolicitior cura in rebus domeſticis, dum ,, ſe perpetuo commanſuros in earundem rerum poſ- ,, ſeſsione æſtimant. Subtrahuntur etiam ex hoc diſ- ,, cordiarum origines, quas oporteret accidere, ſi vir ,, vxorem dimitteret, inter eum, & propinquos vxo- ,, ris. Et fit firmior inter affines dilectio: tolluntur ,, etiam adulteriorum occaſiones, quæ darentur, ſi ,, vir vxorem dimittere poſſet, aut è conuerſo: per ,, hoc enim daretur via facilior ſolicitandi matrimo- ,, nia aliena.

Quarè lex Mahumeti tantam facilitatem dimittendi vxores concedens, eſt turpiſsima, & innumera-

bilium peccatorum incitamentum, & occasio. Cum enim iuvenes sint ad opera carnis proclives, si quis videat puellam pulchram, & sibi placentem, finget se velle cum ea coniugium fixum contrahere, vt sic eius amplexibus fruatur; quamvis habeat animum eam repudiandi, postquam eam defloraverit, & in flore iuventutis ea vsus sit. Vnde si repudium licitum sit, coniugium nihil aliud erit quam quædam fœminarum delibatio, & probatio: cum enim connaturale sit vt fœminæ fastidium afferant viris postquam illis aliquo tempore vsi sunt, & illæ pulchritudinem amiserunt; hinc dabitur occasio viris, vt alias fœminas adolescentes, & pulchriores quærant, si licet abijcere eas. Estque lex illa contra rationem naturalem, quæ non patitur, vt fœmina, quæ annos iuventutis consumpsit inserviendo marito, & filios ei pariendo, & educando, postea si absque culpa sua deformis fiat, aut in morbum incidat, à viro deseratur, & dimittatur.

Probatur tertio, quia si ob aliquam causam esset licitum vxorem dimittere, præcipuè foret ob fornicationem, & adulterium, & in favorem innocentis, ne scilicet consors innocens cogeretur matrimonium continuare cum adultero. At hoc est falsum. Ergo nunquam est licitum matrimonium dissolvere. Probatur minor. Quia si liceret parti innocenti in causa fornicationis non solum divortiari à parte nocenti, sed aliud matrimonium inire; vel id quoque liceret nocenti, vel non. Neutrum autem potest dici. Non

primum; quia ſic adulter commodum ex peccato ſuo reportaret; vnde ſæpè viri dedita opera adulterium committerent, vt poſſent ab vxore ſibi faſtidioſa liberari, & aliam ſibi gratam ducere. Non ſecundum. Quia ſi pars innocens ad alias nuptias tranſire poteſt, hoc ipſo diſſolvitur prius matrimonium; ac proinde pars nocens manet ſoluta à vinculo matrimonij: ergo poterit etiam matrimonium inire novum,

Quarto, quia vt argumentatur Bellarminus, ſi eſſet licitum eiuſmodi coniugium vivente altero coniuge, aperiretur aditus infinitis repudijs etiam iniuſtis. Vbi enim coniuges ſciunt debere ſe aut cœlibes viuere, aut priori coniugi reconciliari, non facile ad divortium adducuntur; at ſi ſcirent mox repudiata vxore poſſe aliam duci, facillime divortia fierent, & quærerent occaſiones aliquando diſsidiorum, & criminum.

Quinto, quia hæc repudiorum licentia in magnum vergit filiorum detrimentum. Vel enim filij cum patre manent, vel matrem dimiſſam ſequuntur. Si primum, pro matre novercam coguntur accipere, â qua alieni indignè tractantur, & proprij totum ad ſe rapiunt matris affectum. Si ſecundum, aut educatione, & auxilio proprij patris carent, aut pro patre vitricum reperiunt.

„ Sexto, quia vt arguit S. Thomas: Naturalis quæ-
„ dam ſolicitudo ineſt hominibus de certitudine
„ prolis; quod propter hoc neceſſarium eſt, quia fi-
„ lius diuturna patris gubernatione indiget: quæcum-
„ que

„ que igitur certitudinem prolis impediunt; sunt
„ contra naturalem instinctum humanæ speciei. Si autem vir posset mulierem dimittere, vel mulier virum, & alteri copulari, impediretur certitudo prolis, dum mulier à primo cognita, post modum à secundo cognosceretur. Est igitur contra naturalem instinctum speciei humanæ, quod mulier à viro separetur. Ergo non solum diuturna, sed individua debet esse in humana specie maris, & fœminæ coniunctio.

Septimo quia vt inquit idem Sanctus Doctor, amicitia quanto maior est, tanto debet esse firmior, & diuturnior: inter virum autem, & vxorem maxima amicitia esse videtur: adunantur enim non solum in actu carnalis copulæ, quæ etiam inter bestias quandam suavem amicitiam facit: sed ad totius domesticæ conversationis consortium; vnde in signum huius homo propter vxorem patrem, & matrem dimittit, vt dicitur Genes. 2. & vt inquit Christus Matth. 19. v. 6. *Iam non sunt duo, sed vna caro.* Ergo coniugium debet esse perpetuum, & sola morte alterius potest dissolvi. Vir enim, & vxor inter se legitimo matrimonio coniuncti debent esse sicut anima, & corpus; quia vt suprà vidimus ex Maldonato, verba Christi significant virum, & vxorem non esse duos homines, sed vnum, virque se habet vt anima, & vxor vt corpus. Ergo sicut vinculum inter animam, & corpus tàm arctum est, vt sola morte dissolvatur; ita vinculum matrimonij tantum, taleque debet esse, vt sola morte viri vel vxoris dissolvatur.

Ex

Ex dictis constat legem Mahumeti, quæ tam amplam repudijs ianuam aperuit, esse contra ius diuinú, contra ius naturale, contra ius polyticum, cõtra bonos mores, & innumerabilium peccatorum radicem; inventamque fuisse à Mahumeto ad palliandam effrænem libidinem.

CAPVT IX.

Demonstratur, nullam ex proprietatibus legis Domini assignatis à Dauide conuenire legi Mahumetanæ.

PROPHETA Regius Psalm. 18. v. 8. legem divinam describens, eiusque proprietates ob oculos ponens, inquit: *Lex Domini immaculata, conuertens animas, testimonium Domini fidele sapientiam præstans paruulis.* Dicitur immaculata, idest, sine vlla macula, & fœditate, non solum quia nihil iniustum, & malum præcipit, sed quia nullum peccatum permittit, vt permittunt leges humanæ, & vt explicat Bellarminus dicitur convertens animas, quia nimirum illas convertit ad se amandam, easque rapit consequenter ad Deum tam pulchræ legis Authorem. Eadem lex Domini dicitur testimonium, vt exponit Bellarminus, quia testificatur hominibus, quæ sit voluntas Dei, quid à nobis requirat Dominus, quas pœnas prævaricantibus; & quæ præmia observantibus præparaverit. Ait igitur *testimonium Domini fidele*, tum quia lex Domini nihil falsum docet, tum quia certissimè bo-

nos

nos præmijs, & malos supplicijs afficiet. Sapientiam præstans parvulis, idest hominibus parvulis sensu dat lumen prudentiæ, vt sciant bona opera facere, & peccata vitare: Parvulos enim, inquit Bellarminus, vocat in hoc loco Propheta homines, qui non pollent iudicio spirituali, quales sunt omnes amici huius sæculi: & per sapientiam intelligit prudentiam spiritualem, quæ corrigit mores, & format ad præscriptum divinæ legis. Dilucide, & breviter explicat hæc verba Psalmi S. Thomas 1.2.q.91. art.4.corp. Lex „ Domini immaculata, idest nullam peccati turpitu- „ dinem permittens: convertens animas, quia non so- „ lum exteriores actus, sed etiam interiores dirigit: „ testimonium Domini fidele, propter certitudinem „ veritatis, & rectitudinis: sapientiam præstans par- „ vulis, in quantum ordinat homines ad supernatu- „ ralem finem, & divinum.

CAPVT X.

Ostenditur, legem Mahumetanam non esse immaculatam, quia multa iniusta præcipit, & multa turpissima, vt licita permittit.

IMPRIMIS assumptum probatur, quia lex Mahumetana Polygamiam, & repudium, vt licita permittit; cum tamen sint iure divino, & naturali prohibita: vt vidimus caput præcedenti.

Secundo, quia reddit licitam simplicem fornicatio-

tionem, contra id quod Deus præcipit Deuther. 23. *Non erit meritrix de filiabus Israel, nec fornicator de filijs Israel.* Et contra id quod Christus Matth. 15. v. 19. declarat. Vbi inter opera coinquinantia animam „ post adulteria ponit fornicationes: De corde exeũt „ cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornica- „ tiones, & hæc sunt quæ coinquinant hominem. Et „ contra id quod Apostolus docet ad Galatas 5. v. „ 19. manifesta sunt autem opera carnis: quæ sunt „ fornicatio, immunditia. Et 1. Corinth. 6. neque for- „ nicarij, neque adulteri, neque molles, &c. Reg- „ num Dei possidebunt. Circa quod videndus est S. Thomas 3. contra gentes cap. 122. & 2. 2. q. 154. art. 2. vbi probat rationibus simplicem fornicationem esse illicitam. Idque Philosophi ipsi Gentiles cognovere. Et ideó volens Demosthenes cognoscere Laydem meretricem pulcherrimam, cum illa pretium ingens turpitudinis prius petivisset, respondit: *Ego tanti pœnitere non emo.* Ipsaque naturalis verecundia, quæ homines docet quærere latibula ad vacandum veneri, probat simplicem fornicationem esse peccatum. Quod Mahumetus licitam faciat simplicem fornicationem, patet; quia lib. 4. Alcorani c. 9. & secundum aliam editionem, in qua totum volumen Alcorani ponitur sine distinctione librorum, capite 32. inquit: *Castitatem obseruate nisi cum proprijs vxoribus, aut sibi subiectis, & ancillis: inde enim nulla fiet querimonia.* Vnde cum ancillis vel pretio emptis, vel bello captis licitum esse coire docet.

Rur-

Rursus in capite, seu Azorá, quæ intitulatur Elmir, „ seu Lux, inquit: Nulli mulieri vim inferatis; cæte- „ rùm si illa voluntariè consenserit; sine metu, & ti- „ more peccati potestis cum illa dormire. Et in ca- „ pite Elmetarem, quod idem sonat ac excommuni- „ catio, inquit: Deus omnipotens, & misericors con- „ cedit omnibus vobis, qui erga Mahumetum devo- „ ti estis, & eius legem observatis, quod possi is com- „ municationem carnalem cum vestris ancillis, ac „ cum vestris vxoribus habere. Quam legem Mahu- metus publicavit, quando ab vxoribus suis deprehen- sus est adulterium committens cum ancilla Iudæa, quam illi præsentaverat Rex Iacobitarum, vt suprà narravimus pagina 401. Et hinc constat, Mahu- metum non solum facere licitum coitum inter solu- tum, & solutam, sed inter vxoratum, & solutam, imò, & vxoratam, dummodo sit ancilla bello capta, vel pretio empta: ac proinde non solum facere licitam simplicem fornicationem, sed adulterium.

Mahumetani vero legem illam concedentem sibi facultatem cognoscendi solutas, ita intelligunt; vt non solum sit necessarium, quod illæ non resistant, sed libentes consentiant, sed quod eis exhibeatur aliquod *turpitudinis pretium.* Vnde priusquam commisceantur, dicit mulier, *batyl, batyl*, idest, da pretium vt sine peccato possis me cognoscere.

Tertio, Mahumetus licitam facit venerem præposteram cum proprijs vxoribus, & ancillis. Nam in ca- „ pite Almeraren nuper citato dicit: Communica-

„ tio-

„ tionem carnalem cum ancillis veſtris licite habere „ poteſtis, ſicut cum vxoribus, & vtriſque poteſtis vti „ prout libuerit, quia veſtræ ſunt, prædium veſtrum „ ſunt: vnuſquiſque autem ſuum prædium, ſuamve „ terram vt libuerit arare, & ſeminare poteſt. Idque „ præter alios teſtatur etiam S. Petrus Paſchaſius „ pag. & num. 36. vbi ait: legitur in libris Maurorum, „ quod aliqui illorum Mahumetum interrogarunt: ſi „ licitum illis eſſet, & conceſſum relicta concipiendi „ natura, vti ſuis mulieribus ad nutum voluntatis „ ipſorum. Et reſpondit Mahumetus: Veſtræ mulie- „ res ſunt, ſeminate vbicumque vobis placuerit. Vn- „ de ipſemet Mahumetus in diebus menſtrualibus „ vtebatur illis vaſe præpoſtero. Vide quæ narravi- „ mus ſupra pag. 403.

Quarto, Mahumetus licitam facit pollutionem. Vt enim refert S. Petrus Paſchaſius pag. 37. num. 40. cum quidam ſuorum ſectatorum dixiſſent, maximum videri peccatum, quod vir ſemen effundat extra vas connaturale vxoris, quia impeditur generatio; reſ- „ pondit Mahumetus: Non ex tota aqua, vel ſemine „ eget, vel generabitur filius, & quando Deo aliquid „ creare placuerit, nullus eſt, qui poſsit illi impedire. „ Et alio loco dixit: Non dubitetis ſpargere, vel effun- „ dere veſtrum ſemen, quomodo volueritis; nam nulla „ anima poteſt ab eſſe ſuo impediri, & priuari, ſi talis „ anima eſſe habere debeat.

Quinto, licitam facit Sodomiam viri cum viro, „ contra illud Leuit. 18. Cum maſculo non commiſ-

„ceatis coitu fœmineo, quia abominatio est. Et con-
„tra illud Pauli, neque molles, neque masculorum
„concubitores Regnum Dei possidebunt. Et contra ipsum lumen rationis. Assumptum probatur: nam in Alcorano in capite, cuius titulus est, *de Vacca*, sic inquit: *Sarraceni carnaliter non maculentur cum infidelibus donec credant.* Hinc inferunt Mahumetani, quod quamuis licitum non sit carnaliter commisceri pueris alienæ Religionis; licitum tamen esse cum pueris Mahumetanis. Vnde ortum duxit infernalis illa consuetudo, quod Turcarum Imperator non solum in suo Palatio habeat ducentas, vel trecentas vxores, & concubinas ad explendam suam libidinem; sed alia in domo asseruantur ducenti, vel trecenti pueri formosi, quibus nefande abutitur barbarus ille Mahumeti discipulus, & in Imperio successor. Idemque proportione seruata faciunt Magnates, & Proceres regni, vt suprá cap. 7. pag. 441. diximus de vxoribus. Et in celebrioribus vrbibus Monarchiæ Turcicæ extant Domus publicæ, in quibus pueri eiusmodi cinædi prostituuntur, vt nefandi pædicones præpostera vtantur venere: vt testatur Thomas Bozius de signo Ecclesiæ signo 56. fol. 544.

Sexto, Mahumetani, vt testatur ibidem Bozius, licitum putant carnaliter coire cum bestijs, dummodo sint sub proprio dominio. Quia enim Vbequar Mahumeti socer, & secundus post ipsum Sarracenorum Alcalifa legem statuit, vel edictum promulgauit, in quo dicebatur: *Quemlibet Sarracenum posse licite vti rebus*

bus quæ sunt sub eius dominio, & potestate, eo modo, quo ipse maluerit: hinc Mahumetani intulerunt, licitum esse Mahumetanis communicationem carnalem habere non solum cum ancillis, sed etiam servis, & mancipijs, non solum quando sunt eiusdem Religionis, sed quamvis sint diversæ Professionis, & etiam licitum esse coire cum bestijs, quia ratio legis est vniuersalis, & vt ipsi existimant, extenditur ad vsum in ordine ad venerem etiam nephandam, & bestialem. Quod natura ipsa abhorret; & severissimè á Deo prohibetur Levit. 18. *Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum illo.*

Et quamuis Mahumetus expresse non permisserit tanquam licitum coitum nephandum viri cum viro: tamen certum est, non præcipisse, vt hoc scelus grauiter puniretur. Vt enim testatur S. Petrus Paschasius pag. 37. num. 38. loquens Mahumetus de peccato so-,, domiæ, ait: Si vir cum alio viro in sodomiæ pecca-,, to convenerit, in talique culpa inventus, compre-,, hensusque fuerit, statim reprehendantur, & corri-,, gantur; & si doluerint, & pœnituerint, non ideò pu-,, niantur, nam Deus pius, & misericors est, & pœni-,, tentiæ acceptator. Hinc merito infer Sanctus Martyr, propterea Mahumetum non imposuisse pœnam accerbissimam mortis pro tam horrendo crimine, quod Deus tantopere execratur, vt illud punierit igne de cœlo emisso in Sodomitas; & in Levitico cap. 18. v. 29. dixerit; *Perituram de populo suo omnem animam, quæ fecerit abominationem eiusmodi*: quia videlicet Ma-

humetus ab illo scelere purus non erat. Quod comprobat ex testimonio, quod contra ipsum dederunt Axa,& Maymona vxores eius,vt vidimus suprà cap. 7 .pag. 414. testaturque hoc crimen valde dominari in Mauris,& posse absdubio præsumi, quod Sarraceni illud à Mahumeto acceperunt, & ad exemplum eius deinceps operati sunt.

Hinc deducitur non esse Dei legem eam, quæ tantam abominationem impunitam relinquit. Cum enim sodomia sit horrendum crimen, quod Deus vehemẽter execratur; impunitatem illi indulgere, est ansam præbere, vt frequenter committatur, vt cernimus inter Mahumetanos: evinciturque zelum Dei non habere Rempublicam illam, seu Professionem, in qua seuerè solum puniuntur furta,& alia peccata,quæ immediatè sunt contra proximum; impunita vero relinquuntur alia grauiora peccata, quæ naturam humanam magis maculant,& gravius Deum offendunt. Idque contingit in secta Mahumetana. Quare colligitur illam non esse sanctam: è contra vero Religionem Christianam, quæ flammis hanc maculam expiat, esse sanctam, & immaculatam, & Deum habere Authorem.

Rem comprobemus exemplo, quod in hunc scopum adducit P. Franciscus Arias nostræ Societatis tom. 1. de Imitatione Christi, tract. 6. cap. 3. quem edidit anno Christi 1598. In Vrbe Valentiæ, vbi Sanctæ Inquisitionis Tribunal peccatum nephandum severissime punit, Sacerdos de hoc crimine conuictus

pu-

publicè degradatus eſt in ſpectaculo Fidei, quod ibi habitum eſt; ad illud eductus eſt Apoſtata Mahumetanus, qui cum eſſet Mauri neophyti filius, Baptiſmum in infantia ſuſceperat, poſtea vero pertinaciter Mahumetanæ ſectæ adhæſit; & quia illam abiurare noluit ſententia capitis in eum lata eſt. Comitabatur hunc perfidum Mahumetanum ad ſupplicium Religioſus è Societate Ieſu, & in carcere, & per viam, & in loco ad publicè legendam ſententiam delinquentibus deſtinato, multum laborauit, vt ad Religionem Chriſtianam eum pertraheret. Sed in caſſum: quia aures ſuas obturauerat, & obſtinatiſsimè decreverat in Religione ſuorum maiorum vitam finire. Sed quod Pater perſuadere non potuit, perſuaſit ſolemnis illa Sacerdotis degradatio, quæ in tabulato coram omni populo facta eſt. Attonito ſimilis perfidus Mahumetanus Epiſcopum degradantem, & Sacerdotem degradatum attentè inſpiciebat: & interrogauit à Patre Societatis qui ei adſtabat, quid hoc rei eſſet? Aut cur ille Sacerdos ita puniebatur? Reſponſum eſt, illum commiſiſſe peccatum nephandum, & propter hoc peccatum execrabile flammis comburendum; prius tamen denudari ornamentis, & inſignibus Sacerdotalibus, vt Iudici ſæculari puniendus traderetur. Tunc enim vero Maurus mirari cœpit tàm ſeverè puniri inter Chriſtianos delictum, quod inter Mahumetanos paſsim impunè committitur: & Deo tangente cor illius cognouit, non poſſe non eſſe ſanctam, & veram legem Chriſtianam, quæ tàm ſeverè punit eiuſ-

modi delicta: é contra verò falsam, & impuram sectam Mahumetanam, quæ tâm nephanda scelera impunita relinquit; & solum animadvertit in peccata, quæ vtilitati hominum nocent; ad hoc enim propriũ commodum movet; punire vero horrenda crimina, quæ nihil nocumenti temporalis afferunt, solum quia sunt contra Deum, & naturam rationalem dedecent, non nisi verus Dei zelus efficit. Sic illuminatus vocat Patrem, & palam profitetur se velle mori Christianum, & sectam Mahumetanam abiurat, & execratur: interrogat Pater huius subitæ mutationis causam; ille id quod narratum est, exponit. Quia Baptizatus iam fuerat, necesse non fuit illum Baptizare; sed generalem confessionem totius vitæ instituit, & peccata omnia cum dolore, & compunctione exposuit; & accepta sacramentali absolutione, sæpè repetita fidei Christianæ professione, & deplorata præterita cæcitate, & elicitis ferventibus actibus contritionis, fidei, spei, charitatis, & resignationis, paulò post vltimo supplicio affectus est.

Septimo, vt testatur S. Petrus Paschasius pag. 37. num. 39. à Mahumeto suis Sectatoribus concessa facultas, & licentia est: Quod si duo homines habeant
„ vnam tantum ancillam, non solum vnicuique debet
„ in domesticis ancilla servire, sed etiam in lecto, &
„ coitu, quem mulier cum viro habere solet: & sic
„ concessit illis, quod multi vnam tantùm mulierem
„ habere possint. Hoc autem est contra prima iuris naturalis principia; etsi enim aliquando Deus dispen-

sa-

ſauerit,vt vnus vir plures vxores habeat; nunquam tamen diſpenſauit, vt vna vxor plures viros habere poſsit:imò neque diſpenſare poteſt,vt probat Cardinalis Bellarminus lib.1.de Matrimonio capite XI. in ſecunda propoſitione,quia polygamia vnius fœminæ cum multis viris pertinet ad prima principia iuris naturæ,neque per vllam mutationem circunſtantiarum poteſt fieri bona,quia repugnat omnibus finibus matrimonij. Quatuor enim poſſunt diſtingui fines matrimonij.Primus,& primarius eſt ſuſceptio, & educatio prolis.Huic autem fini opponitur pluralitas maritorum reſpectu eiuſdem vxoris,cùm enim ſemel tantum in anno poſsit mulier parere, ab vno viro ſufficienter fœtatur:ſi autem pluribus commiſceatur, potius impeditur quam iuvetur generatio; & ideò meretrices infœcundæ eſſe ſolent. Deinde, quia vt inquit D.Thomas lib.3.contra gentes cap. 23. num.3.
„ Naturalis quædam ſolicitudo in eſt hominibus de
„ certitudine prolis, quod propter hoc neceſſarium
„ eſt, quia filius diuturna patris gubenatione indi-
„ get:quæcumque igitur certitudinem prolis impe-
„ diunt, ſunt contra naturalem inſtinctum humanæ
„ ſpeciei.Hæc autem certitudo prolis impeditur per pluralitatem virorum reſpectu eiuſdem fœminæ. Nemo enim illorum certus eſſe poſſet, an proles eſſet ſua. Ergo illa pluralitas virorum reſpectu eiuſdem fœminæ eſt contra prima iuris naturalis principia.

Secundus finis Matrimonij eſt,domeſtica ſocietas, & communicatio operum, quæ ad vitam neceſſaria

sunt; vt enim docet Aristoteles lib. 8. Ethic. cap. 12. vir & vxor non coniunguntur solum ad procreandum, vt animalia cætera, sed vt simul familiam regant, & domestica officia inter se partiantur. Contra hunc finem autem est, quod vna fœmina plures viros habeat; essent enim plura capita respectu eiusdem corporis: vnde sicut non potest idem servus duobus dominis recte servire; ita neque eadem fœmina duobus maritis subiecta esse.

Tertiùs finis est, vt sit coniugium in remedium concupiscentiæ: coniugium vero vnius fœminæ cum multis viris non solum remedium non adhiberet contra concupiscentiam, sed etiam iras, rixas, & discordias implacabiles excitaret inter rivales; quas fœmina compescere non posset, cum ei competat subijci, & obedire, non præesse, & dominari.

Quartùs finis Matrimonij est, vt sit Sacramentum Christi, & Ecclesiæ. Huic autem fini maximè opponitur pluralitas virorum respectu eiusdem fœminæ. Vnus enim est Deus, cui Ecclesia iungitur, non multi: nec potest Ecclesia, sive anima quævis multis Dijs coniugi, nisi fornicando.

Quarè vt observat D. Augustinus lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 12. & lib. de bono coniugali cap. 17. licet inveniantur quidam sancti viri, qui plures vxores habuerint; nulla vnquam extitit sancta fœmina, quæ multos simul viros habuerit.

Octavò, Mahumetus, vt testatur S. Petrus Paschasius pag. 21. num. 18. asserit licitum esse exterius pro-

fi-

fiteri fidem falſam, & veram negare; ſic enim ait in „ Alcorano: Qui Deum coactus, & compulſus negaverit, ſi corde non negaverit, quamvis ore neget, „ illi non imputabitur ad culpam; ſi autem corde ſimul, & ore negauerit, Dei ira venit ſuper eum. Sed hic eſt error manifeſtus, vt docent omnes Chriſtiani Theologi cum S. Thoma 2.2. quæſt. 3. art. 2. aliquando enim datur obligatio gravis profitendi externè fidem veram, quam quis in corde habet; potiuſque ſubeunda eſt mors, quam negare Deum. Vt enim inquit Chriſtus Matth. 10. *Qui negaverit me coram hominibus, negabo eum coram Patre meo*, qui in cœlis eſt. Vnde Martyres elegerunt potius crudeliſsimam mortem, quam externe negare Chriſtum, & idola venerari.

Nonó, docet eſſe licitum iuramentum falſum, & vanum; & ſolum prohibet falſitatem iuramenti promiſſorij. Vt enim teſtatur S. Petrus Paſchaſius pag. 34. num. 33. Sic Mahumetus ſuis ſectatoribus dixit: „ Vos non arguet Deus de veſtris iuramentis vanis, „ & mendacibus: ſed arguet vos de iuramentis pro„ miſſorijs, & de peccatis inter vos cum iuramento „ factis. Hæc doctrina eſt error manifeſtus: quia adducere Deum in teſtem mendacij, eſt peccatum gra„ viſsimum. Et ideo Deus Leuit. 19. v. 12. Non periu„ rabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. „ Et Exodi 20. v. 7. Non aſſumes nomen Dei tui in va„ num: neque enim habebit inſontem Dominus eum, „ qui aſſumpſerit nomen Dei ſui fruſtrà. Quæ verba ex

„ diametro opponuntur verbis Mahumeti. Et Chri-
„ stus Matth. 5. v. 34. Ego autem dico vobis non iu-
„ rare omnino, &c. sit autem sermo vester, est, est;
„ non, non; quod autem his abundantius est, à malo
„ est. Et Propheta Hieremias cap. 4. ponit tres con-
„ ditiones iuramenti, vt sit licitum; in veritate, iudi-
„ cio, & iustitia.

Decimò docet, vindictam esse licitam, tantumque ab esse vt illicitum sit inimicos odio habere, vt potius qui inimicum occiderit, ob hoc ipsum paradysum mereatur. Et lib. 1. Alcorani cap. 2. hæc habet: *Eis, qui vobis iniurias, & molestias intulerint, alias æquales, & maiores inferte.* Vt testatur Lupus de Obregon in suo libro contra Alcoranum. Qui est error contra doctrinam Dei, Deuteron. 32. v. 35. quam expendit Paulus Rom. 12. v. 20. *Mihi vindicta, & ego retribuam, dicit Dominus.* Contra doctrinam Christi Matth. 5. v. 39. & 44. *Diligite inimicos vestros,* &c. Et contra illud Spiritus Sancti, Ecclesiastici 28. *Qui vindicari vult, à Deo inveniet vindictam.* Conferat Christi minister tenebras cum luce, spiritum Mahumeti cum Spiritu Christi, vt cognoscant Mahumetani virum illum non Dei, sed Diaboli spiritum habuisse.

Vndecimò docet, licitum esse alienas occupare terras, & ditioni sui Imperij quascumque subiugare Provincias, & prædari sine alio titulo, quàm prædandi; seu prædari vt præderis, debellare vt debelles. Sic
„ enim ait in Alcorano Azorà 34. & Azorà 71. O bo-
„ na gens, ego vobis ostendam optimum commercij

,, genus, quod vos liberet à maximo malo. Vt nimi-
,, rum credatis non esse nisi vnum Deum, & Mahu-
,, metum esse eius Prophetam; & hoc pacto proceda-
,, tis in nomine Dei ad diripiendum, ad prædandum,
,, & debellandum, in hoc opere vires, & diuitias in-
,, sumite, huic vitas ipsas impendite, notum enim vo-
,, bis facio, si sapitis, & vobis providere vultis, nihil
,, vobis posse vtilius contingere, quâm prædari, reg-
,, na debellare, vrbes expugnare: in præmium enim
,, huius facinoris, vobis Deus vestra peccata remit-
,, tet, & in paradyso vobis retribuet habitationes
,, amœnissimas, & omnibus affluentes delitijs; & in-
,, super vobis concedet, quod magna cum voluptate
,, vindictam sumatis de hostibus vestris, & Imperium
,, orbis adquiratis. Hanc doctrinam ita amplexantur Mahumetani, vt licitum sibi putent quascumque Prouincias aggredi, quascumque vrbes diripere, & Christianorum regna invadere, & quoquot posunt Christianos in captiuitatem redigere.

Duodecimò docet, licitas esse superstitiones, &
,, divinationes, licita auguria, & veneficia. Vt enim,
,, inquit S. Petrus Paschalius pag. 28. num. 23. Mau-
,, rorum legite libros, in quibus reperietis, Mahume-
,, tum vti superstitionibus, coniurationibus, & exor-
,, cismis vanis, & futilibus, sicuti vetulis contingere
,, solet, oscitando, expuendo, aliave signa, & figuras
,, faciendo. Vnde vna ex orationibus, quibus Mahu-
,, metus vtebatur, hæc erat: Nostræ terræ pulvis, sali-
,, vaque aliquorum nostrorum infirmitates aliquo-

rum

„ rum sanat, Dei nostri indulgentia, & remissione. Et „ observabat omnia, & auspicia, fidemque dabat „ somnijs: & quando aliqui suorum ad eum conflue- „ bant, vt illis aperiret somnia, docebat illos, quomo- „ do deberent illa cognoscere, qualeque somnium „ esset fœlix, qualeque infaustum. Et de hoc Mauri „ magnum, & copiosum tractatum habent, & hoc „ tanquam fide credunt, ab illoque summopere du- „ cuntur, & reguntur. Vnde inter Mauros non est „ prohibitum omina, & auspicia observare, sortibus, „ & coniurationibus dæmonum vti, incantationibus, „ & diuinationibus inniti, & assentiri: & multi isto- „ rum diuinorum à suo maledicto propheta exem- „ plum sumentes, quando divinaturi sunt pro asse, „ vel nummo tantummodo vno, in terram iaciuntur, „ & prosternuntur: dicuntque, quod tunc illis de- „ monstratur, & manifestatur illud, quod scire, & di- „ vinare volunt, dum iacent tanquam oblessi, ore si- „ mul, & oculis incertis: & nec rubore afficiuntur, „ quando dicunt sic contigisse prophetæ suo, quan- „ do divinare, & prophetizare volebat.

Idque docuisse Mahumetum constat ex Alcorano „ in Azorà Elaraph, vbi sic loquitur: Præcipio omni- „ bus Sarracenis, vt vtantur augurijs, & divinationi- „ bus, & incantationibus: & qui aliter non potuerit „ diuinare, saltem diuinet per scisuram digiti.

Facile est evincere non esse legem â Deo datam, quæ hæc docet. Nam Deus oppositum omnino præcepit Leuitici 20. 6. Anima, quæ declinauerit ad

„ ario-

„ ariolos, & magos, & fornicata fuerit cum eis, po-
„ nam faciem meam contra eam, & interficiam illam
„ de medio populi mei. Et Leuit. 20. v. 27. Vir, siue
„ mulier, in quibus pythonicus, vel diuinationis fue-
„ rit spiritus, morte moriatur. Lapidibus obruent
„ eos: sanguis eorum sit super illos.

Facileque est comprobare Magos, & ariolos infœlicem mortem obijre. Nam Zoroaster magiæ inventor, vivus fuit combustus a Diabolo, quem consulebat, vt refert D. Clemens in libro Recognitionum. Simon Magus quem Dæmones in sublime egerant, in terram præcipitatus, fractis cruribus obijt plenus ignominia, & dolore. Jezabel, quæ etiam magiam exercebat, à canibus devorata est. Henricus Cornelius Agripa morti propinquus a se abiecit Diabolum familiarem, qui sub forma canis eum comittabatur, dicens: *Abi mala bestia, tu me perdidisti.* Faustum insignem in Germania maleficum Dæmon quadam nocte è lecto extraxit, & suffocavit, flexa in dorsum facie, & vetulam maleficam, & sagam Dæmon coram omnibus vivam rapuit, vt refert Polidorus Virgilius. Idemque alijs multis accidit; præsertim insigni Malefico de quo refert Franciscus Picus, quod cum vellet ad vivum coram Principe curioso Troiæ destructionem repræsentare, vivus raptus est á Diabolo, & amplius non comparuit. Alter vero, qui contra Diaboli præceptum manum extraxit è circulo magico ad contrectandam amasiæ effigiem, quæ illic obiecta est, illisus est parieti à Diabolo, & mi-

misere perijt. Alij quoque iuvenes, qui contra Dæmonis præscriptum pedem extra circulum moverunt, ab eodem suffocati sunt. Hæc omnia probant, Mahumetum, qui suis consuluit magiam dæmoniacam, maleficia, auguria, incantationes, confectationes, & vanas observationes, non fuisse Dei Prophetam, sed hominem nequissimum, & Diaboli discipulum.

CAP. XI.

Demonstratur legem Mahumeti non esse immaculatam, quia Virginitatem prohibet; & omnibus imponit obligationem nubendi, cum ad vigesimum quintum annum peruenerit.

PHilippus Lonizerus lib. 2. Historiæ Turcicæ cap. 12. & Theatrum vitæ humanæ, verbo, castitas, referunt, esse præceptum in Alcorano, quod omnes, siue viri, siue fœminæ, cuiuscumque sint conditionis, dignitatis, vel præeminentiæ, coniugium ineant, cum attigerint annum vigesimum quintum. Quod præceptum ita interpretantur Turcæ, vt sibi persuadeant, non posse homines sanctos esse, & Deo placere si non nubant. Aiuntque, sicut arbores fructiferæ præstant stirilibus, & infructuosis, ita homines vxuratos, & incumbentes generationi filiorum excedere celibes, & continentes.

Facile est convincere legem prohibentem Angelicam Virginitatis virtutem non esse à Deo, sed ab homine carnali ortum duxisse, ex Diaboli suggestione,

ne, quamvis enim Matrimonium sanctum sit, & necessarium ad conservationem vniversi; virginitas tamen, & perpetua castitas multo magis Deo placent. Christus enim, & Beata Maria eius Mater Virgines fuerunt, teste ipso Alcorano, & eximia sanctitate floruerunt: ergo possunt homines maximé Deo placere servando perpetuam Virginitatem.

Secundò, impugnatur illud iniquum præceptum, quia Virginitas apud omnes Nationes venerationem meruit, & admirationem. Inter Hebræos Virgines fuerunt Elias, & Elisæus viri sanctissimi, & multi Prophetarum filij. Inter Græcos Sybillæ illustri sanctitatis fama floruerunt, & dono prophetiæ illustrari meruerunt, quia castitatem semper coluerunt, vt sentit Varro citatus à D. Hieronymo lib. 1. adversus Jovinianum. Tantique fecerunt Virginitatem Græci sapientes, tantoque in pretio castitatem habuerunt, vt Deas suas Dianam, & Minervam Virgines fuisse cõfinxerint; & inter duodecim cœli signa vnum appellatur Virgo.

Inter Romanos eam æstimationem habebant Virgines Vestales, vt illis per vicos, & plateas transeuntibus, omnes loco cederent, & gradum sisterent, etiam Consules, & Imperatores ipsi, & qui triũphum agebant, vt viam transeuntibus sine offendiculo relinquerent; vt testatur ibidem S. Hieronymus. Inter Japones, & Sinas Boncij, qui sunt veluti Monachi, & Religiosi, ob prærogativam castitatis, quam creduntur servare, magnæ sunt venerationi omnibus.

Sed

Sed quid de Republica Christiana loquar, vbi virtus castitatis, & virginitatis excellentia viros, & fœminas eximia reddit laude dignos. Plena est Ecclesia Christi Virginum choris. Etiam in statu matrimonij inuenti sunt multi, qui imitantes puritatem Beatissimæ Virginis Mariæ, & Iosephi virginitatem cum coniugio iunxerunt. Tales fuerunt Eduardus Angliæ Rex, & eius vxor: Henricus primus huius nominis Imperator, & Chunegundes Imperatrix. Talis fuit Ediltrudes Angliæ Regina, quæ cum tribus viris successivè nupsisset, tamen semper virgo permansit. Talis etiam fuit Emericus Esclauoniæ Dux, & Filius Stephani Vngariæ Regis, cum vxore sua. Talis Boleslaus, cognomine Castus, Poloniæ Rex, cum Cynge coniuge sua. Talis Catharina Sueca ex Regia stirpe, & Petrus Vrseolus Venetorum Dux. Alphonsus secundus Castellæ Rex. Eleazarus Ariani Comes cum vxore sua Delphina. Pulcheria Theodosij minoris soror, & Imperatoris Marciani vxor.

Sed quid dicam de Imperatore Valentino, qui reliquos triumphos contemnens, de hoc vno triumpho gloriabatur, quod scilicet illibatam Virginitatem servauit. Vt enim de illo scribit Hieronymus Epist. 49. „Valentinus Imperator octogenarius adhuc virgo, „cum audiret die fati sui triumphorum præconia „recoli, quibus frequentissimus erat, ait vna se tantùm gloriari victoria, & requisitus qua? Respondit, „quod inimicorum nequissimum devici carnem „meam. Quid de illis Anglis virginibus (de quibus men-

mentionem facit Bocius tom. 2. signo 93. num. 18.) quæ facies suas pulcherrimas fœdauerunt, sibi ipsis amputantes nares, ne in potestatem Barbarorum venientes, virginitatem amitterent? Quid de Casimiro Poloniæ Rege, qui graui pressus infirmitate, mori potius, quàm castitatis iacturam ex Medicorum consilio subire constanter decrevit, generosa illa proferens verba: *Nullam aliam vitam noui, nisi cœlestem illam, incontaminatam, immortalem, ob quam eligo virgo mori.* Candidissimam mustelam arpinam imitatus, quæ à venatoribus luto obsessam viam qua fugere posset, animadvertens, ne candidam pellem maculet, se capi sinit, & opere ipso dicit: *Malo mori quam fœdari.*

Quid de ingenti Sanctarum Virginum agmine dicam, quæ mille martyria potius subire, quam virginitatem amittere maluerunt? Quid de Agnete, de Cecilia, Agatha, Catharina, Lucia? quid de inclyta Tecla, quæ cum nuda leonibus discerpenda obijceretur, in illis pudoris custodes inuenit. Nam pedes Sanctæ Virgines osculantes, oculis interram demisis corpus nudum neque tangere, nec aspicere ausi sunt; opere isto docentes, quid facere deberent homines, vt eleganter expendit Ambrosius: *Docuerunt Religionem, dùm adorant Martyrem; docuerunt etiam castitatem, dum Virgini nihil aliud nisi plantas exosculantur, demissus in terram oculis quasi verecundantibus, ne mas aliquis, vel bestia, Virginem nudam videret.* Iussa est postea vel Dijs sacrificare, vel ad lupanar duci, vt ibi Virginitatem amitteret. Oravit Sancta Virgo cœlestem sponsum, vt sibi in

tan-

tanto periculo opem ferret. Tulit sanè, nam cor Christiani militis mouit, vt domum illam infamem ingressus, vestes cum Tecla commutaret, quibus dissimulata periculum amittendæ castitatis evasit. Quid tandem de Sancta Vrsula, & vndecim mille socijs eius dicam, quæ ne fidem, & castitatem amitterent, vitam libentissime amisserunt?

Quid quod Mahumetani ipsi operibus ipsis testantur virginitatem præferendam matrimonio, dum Morabitos suos venerantur quia castitatem creduntur servare. Et ne legi suæ contradicant, dicere debent, Deum dispensasse cum Morabitis illis in illo præcepto nubendi. Sed re vera illi casti non sunt; nam ad tempus abstinent, vt postea æffrenatius veneri indulgeant.

Quarè vt inquit S. Gregorius super illud Genes. ,, 19. In monte salvum te fac: virginitas altus mons ,, est, ad quam Angelus hortatur: sed qui videt se non ,, posse ascendere, maneat in Segor, idest in legitimo ,, matrimonio, quia melius est mediocri bono vti, ,, quam per abruta libidinum præcipitari.

Quantum Deo placeat virginitas constat ex Apocalypsis cap. 14. *Ecce Agnus stabat supra montem Sion, &c. Et cantabant quasi canticum novum. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt, & sequuntur Agnum quocumque ierit.* Vt autem Viegas, & Alzar exponunt, hac phrasi nihil aliud significatur, quàm quod Agnus virginibus mirê delectetur, ita vt eos â suo latere nunquam velit discedere, sed eum

comitentur, & sequantur quaqua versum; perinde ac Reginam Virginem, & Sponsam comitantur Virgines primariæ, & nobilissimæ, iuxta illud Psalmi 44. *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu de aurato, circumdata varietate. Adducentur Regi Virgines post eam, proximæ eius afferentur tibi. Afferētur in lætitia, & exultatione adducentur in Templum Regis.* Sicut enim Regina omnem suam voluptatem, colloquium, & consolationem habet in suo puellarum gynæceo, & quod perpetuò eam stipat instar chori: ita eandem habet Christus in suo Virginum cætu. Rursum, sicut musici sequuntur principem, miroque concentu eum demulcent, eique sunt in delitijs, ita Virgines Christo. Denique, sicut Sponsa Sponsum, ita Virgines sequūtur Christum; sunt enim Sponsæ Christi, vt ait Apostolus 2. Cor. 11. *Despondi vos vni viro Virginem castam exhibere Christo.* Christus ergo amat Virgines, ijsque oblectatur, vti Sponsus Sponsa.

Quod P. Cornelius à Lapide in eum locum Apocalypsis explicat exemplis, ad quæ vult respicere S. Ioannem in eo loco. Nam S. Clemens Pontifex Domitiani Imperatoris cognatus, perpetuam virginitatem coluit, vti docet S. Ignatius epistola ad Philadelphos. Idem eandem mirè extulit, aliosque docuit, vt patet ex eius epistolis, & testatur Epiphanius hæresi 30. Quapropter eius hortatu S. Flavia Domitilla, neptis & ipsa Domitiani, quam Aureliano desponsam, S. Clemens Virginem Deo consecravit, Euphrosina, Theodora, & aliæ nobilissimæ Virgines illustrè pro

fide, & Virginitate martyrium obierunt. Quo circa Clemens à Trajano Imper. in Chersonam relegatus, cùm plurimos Christianos eò paritèr ad metalla damnatos, & inopia aquæ laborantes invenisset, pro ijs preces fundens, vidit agnum stantem, qui dexterum pedem levauit, velut S. Clementi locum fontis indicans. Ergo Clemens ad locum in quo Agnus stabat accedens, parvoque ictu locum, qui erat sub pede Agni pulsans, mox fontem pulcherrimum elicuit: qui magno impetu effusus fecit fluvium: ex quo omnes Christiani tunc, & deinceps sitim levarunt. Quo miraculo Gentiles indigenæ ad fidem Christi conversi sunt. Ita habet eius vita, & Baronius anno Christi 100. Vnde, & in officio Ecclesiastico S. Clementis Antiphonas has legimus: *Orante S. Clemente apparuit ei Agnus Dei.* Et, *vidi supra montem Agnum stantem, de cuius sub pede fons vivus emanat: fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei.* In Sancto ergo Clemente adhuc viuente impletum est illud Apocal. 7. v. 17. *Agnus, qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum.* Fuit enim ipse Agni Dei assecla, id est Virgo, & ob Virginitatem Martyr paulò postquam hæc scripsit Ioannes, vt ad eum hic allusisse videatur. Imó sub Clemente Pontifice, & hæc quæ dixi inchoante, scripsit Apocalyp. & hæc ipsa S. Ioannes. Videtur ergo Domitillam, & alias Virgines tunc florentes, & pro Virginitate martyrium obituras, ad hoc fortiter obeundum, hac visione, & hisce encomijs Virginitatis animare, & roborare voluisse.

Ita

Ita sub idem tempus S. Petrus S. Praxedem, & S. Potentianam: S. Paulus S. Teclam, & plurimas alias; S. Matth. S. Iphigeniam Regis Æthiopum filiam ad Virginitatem Deo vouendam excitarunt: qua de causa S. Matth. ad aram sacrificans ab Hirtaco Regis fratre, qui Iphigeniam coniugem ambiebat, occisus, Virginitatis factus est victima, vt ait Hippolitus lib. de duodecim Apost. Paulus quoque á Nerone truncatus est, quod Virgines Christianas suæ libidini subtraheret, & Deo dicaret, vt testatur Chrisostomus.

Ita S. Agnes post mortem laureata apparuit cum Virginibus radiantibus, & splendissimé vestitis sequens Agnum, vt testatur S. Ambrosius lib. 5. Epist. 34. & habetur in Breuiario Romano, die 28. Ianuarij. Ita Agnum secuta est B. Catharina Senensis, cui hoc datur elogium:

Transijt ad sponsum tribus ornata coronis.

Et illud:

Dulce signum charitatis,
Dum amator castitatis
Cor mutat in Virgine.

Quæ proinde ex hoc corde Christi igneo in suis epistolis ardentes Christi flammas in omnes eiaculatur, atque in omnibus non aliud facit, quàm vt Pontifices, Cardinales, Prælatos, Principes, Vrbes, Doctores, &c. ad quos scribit, inflammet amore Christi, ad eiusque perfectam sequelam incitet, & extimulet: quem proinde crebrò agnellum nuncupat, ideoque singu-

las epiſtolas incipit paritèr,& concludit: *In Ieſu dulci, Ieſu amore.*

Denique ſuis ipſe verbis ad Chriſtum Agnum ad cœlum evocauit S. Ioannes Sanctum Eduardum Regem Anglorum, anno Domini 1106. vt ſcribit in eius vita Alredus Abbas Ciſtercienſis, qui floruit, anno Domini 1164. Sanctus Eduardus (inquit) nulli petenti nomine Sancti Ioannis Evangeliſtæ, aliquis denegabat: hunc enim poſt Apoſtolorum Principem arctius diligebat. Vnde contigit, quod quidam peregrinus abſente eius ærario, in nomine Sancti Ioannis Evangeliſtæ importunè eleemoſinam poſtularet. Cui Rex pretioſum annulum, cùm nihil aliud in promptu haberet, dedit. Accidit poſt hæc duos Anglicos ad adorandum Salvatoris ſepulcrum Hieroſclymam proficiſci. Qui die quadam à publica ſtrata declinantes, devia quæque ſectati ſunt; & ſole ruente, nox obſcura adducta eſt. Et cum neſcirent quid agerent, quó ſe verterent, apparuit eis ſenex quidam venerandus, qui eos ad civitatem reducit. Suſceptis autem hoſpitio menſa paratur; lautiſsimèque refecti dant membra quieti. Mane autem facto egreſis illis de civitate, ait ſenex: viri fratres, cum ſumma proſperitate vos repatriaturos non dubitetis; quoniam proſperum iter faciet vobis Deus, & ego ob amorem Regis veſtri in omni via firmabo ſuper vos oculos meos. Ego enim ſum Apoſtolus Chriſti Ioannes, qui regem veſtrum ob meritum caſtitatis ſumma dilectione complector.

,, Hunc

„ Hunc ergo annulum, quem mihi in habitu peregri-
„ no apparenti tribuit, reportate, denuntiantes ei
„ obitus sui instare diem, quem infra sex menses visi-
„ tans visitabo, vt mecum sequatur Agnum quocum-
„ que ierit. His dictis disparuit: & illi ad patriam
„ prosperè redeuntes, quæ viderant, Regi seriatim
„ retulerunt.

Addit Ioannes in laudem virginum: *Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno.* Empti dicuntur, quia pretio sanguinis Christi acceperunt hanc perfectam corporis, & animæ puritatem, vt hominibus altiores cęlestem hic agerent vitam. Ideoque Deo, & Agno sũt *primitiæ*, idest selectissimi, & gratissimi fructus, & oblationes, quales in veteri testamento erant primitiæ frugum, & hominum. Sicut enim primi fructus sui novitate sapidissimi, & gratissimi sunt; ita & virginitas Deo, & sicut per primitias frugum Deo oblatas, reliquæ fruges omnes censebantur Deo oblatæ, ac ab eo benedictæ; ita pariter per Virgines, quasi per primitias Deo oblatas, Deus totis earum familijs, totique Ecclesiæ benedicit, & benefacit. Vnde præclare S. Hieronymus contra Iovinianum, qui Matrimonium æquabat virginitati: *Si Virgines* (inquit) *primitiæ Dei sunt: ergo viduæ, & in Matrimonio continentes erunt post primitias, idest in secundo, & tertio gradu: nec prius perditus populus saluari poterit, nisi tales Hostias castitatis Deo obtulerit, & immaculatum Agnum purissimis victimis reconciliauerit.*

Ex dictis constat, quam carnalis, & fœda sit Mahu-

meti lex, quæ cœlestem virginitatis virtutem prohibet. Ideo autem prohibuit Angelicam istam virtutem, quia impossibilem iudicavit. Sic enim ait in secundo Alcorani capitulo. *Nocturnos cum mulieribus coitus Deus communiter nobis permittit, cum huiusmodi abstinentiam tùm difficilem, tùm impossibilem esse agnoscat.* Quam vero falsum sit, impossibilem esse abstinentiam à rebus venereis, constat exemplo tot Virginum, quot habet Ecclesia Christi, & eorum qui in Matrimonio castitatem servarunt. Mahumetus ex se alios iudicabat; cum vero ipse esset turpissimus, impossibile censebat sine commixtione fœminarum vitam agere.

CAPVT XII.

Ostenditur, Alcoranum non esse legem, & testimonium Dei, quia testimonium Domini fidele, Alcoranum vero plenum est erroribus, mendacijs, & fabulis.

VT hoc evincam, discurram per Alcorani errores contra Historiam, contra Mathematicam, contra Philosophiam, contra rationem naturalem, & contra Divinam Scripturam; pauca seligens ex multitudine errorum, quibus Alcoranum scatet.

Errores Alcorani contra Historiam.

Alcorantum lib. 3. capite 1. affirmat Beatam Virginem

nem Mariam, Matrem Domini nostri Iesu Christi, fuisse illam Mariam sororem Aaronis,& Moysis æquivocans vnam Mariam cum altera Maria, cum tamen manifestè constet inter vnam & alteram Mariam intercessisset vltra mille,& quinquentos annos. Nam à nativitate Moysis,ad Nativitatem Christi transierunt 1598. anni. Hunc errorem notarunt Ioannes Andræas in suo tractatu contra sectam Mahumetanam cap.4.& Cardinalis Cussanus in Cribatione Alcorani lib.1.cap.4.

Glossatores Alcorani respondent,sicut Deus miraculosè fecit,quod Sara sterilis pareret, ita miraculosè conservasse Mariam sororem Moysis, vt esset Mater Christi. Sed hæc fabula facile falsitatis convincitur ex ipso Alcorano lib.2.capite 1.vbi mentionem facit Conceptionis,& Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis, dicitque fuisse in Templo præsentatam, & Sacerdotes Templi sortitionem fecisse, quis eorum curam habiturus esset illius Virginis, & sortem cecidisse supra Zachariam : quæ in Mariam sororem Moysis cadere non possunt.Vnde manifestè deprehenditur falsitas,& contradictio Alcorani. Deinde Maria Christi Mater fuit,*omnibus viris,& mulieribus splendidior,mundior,atque iucundior*,vt testatur ipsum Alcoranum cap.5.talis autem non fuit Maria soror Moysis, & Aaronis, nam quia contra Moysem locuta est, Deus immisit illi lepram Num. 12. *Et ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix: separataque est septem diebus extra castra.*

Secundo capite 35. Alcorani confundit Regem

Pharaonem, qui regnabat, quando Moyses eduxit filios Israel de Ægypto, cum eo qui regnabat, quando Moyses natus est, & educatus in domo Pharaonis,
„ cum constet fuisse diversos. Textus Alcorani, ita
„ habet. Cum Moyses Pharaoni dixisset, vt filios Is-
„ rael secum de Ægypto egredi sineret. Pharao res-
„ pondit: Nonne tu es, quem nutrivi puerum: & no-
„ biscum per annos moratus es, illudque perpetrasti
„ (occidendo scilicet Ægyptum) vnde malus reus fa-
„ ctus es. Cæterum Mahumetum deceptum fuisse æquivocatione nominum, & falsum narrasse, constat manifestè ex Scriptura. Cum enim Deus misit Moysem ad Pharaonem Exodi 4.v.19. dixit ei: *Vade, & reuertere in Ægyptum; mortui sunt enim omnes, qui quærebant animam tuam.* Quare Pharaon iste ad quem missus est Moyses, alius fuit ab eo, cum quo Moyses habitavit, & sub quo in Ægypto vixit: siquidem Moyses Exodi 2.v. 15. ob occisum Ægyptum fugit in terram Madiam, & ibi commoratus est quadraginta annis: & dum ibi commoraretur mortuus est Rex Ægypti, vt dicitur Exod. 2.v.23. & postea quãdo missus est in Ægyptum regnabat alius Rex eiusdem nominis.

Tertiò, Mahumetus in Alcorano (vt testatur S. Petrus Paschasius pag. 31. num. 29.) asserit, Zachariam patrem Baptistæ tribus tantum diebus, & tribus noctibus mutum fuisse in pœnam incredulitatis suæ, quia nimirum Angelo annuntianti, Elisabet parituram ipsi filium, credere noluit. Cum tamen ex Luc. cap. 1. v.
20.

20. constet fuisse mutum vsque dum Elisabeth peperit. *Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, vsque in diem, quo hæc fiant.* Illa autem narratio habetur in Alcorano capite 5.

Quarto, in primo Alcorani capitulo scriptum est: *Deus suos ad se beneuolos, nequaquam hostes & erroneos adduxit.* Hoc autem assertum esse falsum, clarè probatur, cum multos idololatras, & vitiosissimos homines Deus converterit: quemadmodum Isaias cum Deo
„ loquens dicit cap. 55. Ecce gentem, quam nesciebas
„ vocabis: & gentes, quæ non noverunt te, ad te
„ current. Hinc Dominus per Osæam loquens, inquit
„ cap. 2. Vocavi non plebem meam plebem meam, &
„ non dilectam dilectam. Et in Psalmo inquit: Popu-
„ lus quem non cognovi, servivit mihi, in auditu au-
„ ris obedivit mihi.

Quintò, in tertio Alcorani capitulo tribuit Saul
„ Regi factum Gedeonis: sic enim ait: Saul cum
„ exercitibus sic accedens ait: Vos rivos visuri nihil
„ nisi quantum manus simul hausit gustetis: quod
„ quidem transgrediens de meis viris esse desistet.
„ Omnes vero præter paucos præceptum potan-
„ do transgressi sunt. In ijs verbis videtur Mahumetus tangere historiam quam habet Scriptura Judic.
„ 7. v. 5. vbi ait: Cumque descendisset populus ad
„ aquas, dixit Dominus ad Gedeonem: Qui lingua
„ lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, sepa-
„ rabis eos seorsim: qui autem curuatis genibus bibe-
„ rint, in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum,

„ rum, qui manu ad os proijciente lamberant aquas „ trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo „ poplite bibit. Si autem illud dictum Alcorani intelligatur de Saule, quando insequebatur Philistæos, tunc enim adiuravit populum Israel, ne manducarent donec vlcisceretur de inimicis suis: si, inquam, hæc narratio sic intelligatur, est fabulosa, hoc enim præceptum omnis populus observavit præter Jonatam filium Saulis, qui illud ignoranter transgressus est, gustando parùm mellis, quia scilicet illud præceptum „ non audiuit. Vt constat ex 1. Reg. 14. v. 14. Et adiu- „ rauit Saul populum, dicens, Maledictus vir, qui co- „ mederit panem vsque ad vesperam, donec vlciscar „ de inimicis meis: & non manducauit populus panem, &c.

Sextò, in quinto capitulo, sic inquit Alcorani li- „ ber: Christus sciens Iudæos in sua incredulitate „ pertinaces, dixit: Quis in Dei nomine me sequetur? „ Viri quidam albis vestibus induti dixerunt: Nos in „ Dei nomine te sequentes in Deum credimus. Et „ dixerunt: O Creator nos huic libro adhibentes fi- „ dem, legatumque tuum imitantes fidelibus adscribe. Vbi per viros indutos vestibus albis intelligit Apostolos, per legatum intelligit Christum, & per librum Evangelium litteris visibilibus scriptum. Et hæc fabulosa sunt, quia nec Apostoli vestibus albis induti incedebant, neque Christus librum Evangeliorum á se scriptum, & compositum ostendit Apostolis, sed ore tantum docuit, & post eius Ascensionem

in Cœlum & Spiritus Sancti missionem sancti quatuor Evangelistæ divinitus inspirati diversis locis, & temporibus Evangelium scripserunt.

Septimò, in duodecimo Alcorani capitulo fabulosè narrat historiam Sacrificij Abelis, & Caini. Sic
„ enim ait: Illis (scilicet Cain, & Abel) holocaustum
„ Deo igni supposito facientibus, alterius holocau-
„ stum minime Deo collectum est. Vnde alteri (scili-
„ cet Cain) dicenti fratri suo, ego te interficiam; alter
„ respondit: licet manum tuam ad inferendam mihi
„ mortem extenderis, ego nequaquam manum meã
„ ad te extendam. Hæc narratio fabulosa est. Nam
„ Genes. 4. v. 5. legimus, quod obtulit Cain de fructi-
„ bus terræ munera Domino: Abel quoque obtulit
„ de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, &
„ respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius; ad
„ Cain vero, & ad munera eius non respexit. Porro
„ vbi nos legimus, respexit Dominus ad Abel, &c.
„ Theodotio transtulit: Inflammavit Dominus super
„ Abel, & super munera eius. Circa quod vniformiter docent Doctores quod Abel offerente ignis de Cœlo veniens oblationem eius incendit: quemadmodum 1. Paralipomen. 7. v. 1. de oblatione Salomonis, & 3. Reg. 18. v. 38. de oblatione Eliæ scriptum est, Non itaque Abel, & Cain ignem supposuerunt oblationibus suis: sed illis offerentibus, Deus ignem de Cœlo misit super oblationem Abelis, & non super oblationem Caini. Rursus, quod dicit de colloquio inter fratres illos fabulosum est: nam ex Scriptu-

ra constat, quod Cain dixit dolosè fratri: *Egrediamur in agrum; cumque essent in agro, occidit eum.* Si autem prius minatus fuisset mortem, non egrederetur Abel cum illo in agrum.

Octavò, in decimosexto Alcorani capitulo significát, peccatum Angeli fuisse, quia noluit se humiliare, & prosternere coram Adamo, vt Deus præcipiebat.
,, Sic enim Deum loquentem introducit: Ego præ-
,, cepi, vt Angeli patri vestro (scilicet Adæ) se humi-
,, liarent, præceptoque meo omnes, excepto Beelce-
,, bud, paruerunt. Quod sæpe repetit in Alcorano,
,, nam alio loco asserit, Deum Angelis præcipisse, vt
,, se in terram prosternerent coram Adam. Sed istud non consonat Scripturis, in quibus aliæ causæ ruinæ Angelorum docentur, vt Isaì. 141. Ezechielis 28. Deinde si vnus duntaxat Beelcebud inobediens fuit, vnus tantum esset Diabolus, siquidem Angeli boni post adimpletionem præcepti, statim beatificati sunt: constat autem Diabolos esse in magno numero. Nam Marci 5. Christus ab vno obsesso legionem Dæmonum abstulit. Et Job 4. asseritur, quod Deus in Angelis suis reperit pravitatem. Et in Apocalipsi Draco dicitur traxisse secum tertiam partem stellarum, quia nimirum Lucifer tertiam partem Angelorum decepit.

Addit præterea in eodem capitulo: Deo autem
,, illum, scilicet Beelcebud, interrogante, qua de cau-
,, sa non obediret, respondit: Ego factus de igne, illi
,, de terræ limò plasmato prævaleo. Cæterum hoc

esse

esse mendacium non solum contra Historiam, sed contra Philosophiam constat, nam vt docent Averroes, Avicena, & omnes Peripateci Philosophi cum Aristotele, Intelligentiæ, seu Angeli carent materia, & sunt substantiæ spirituales, & immateriales.

Nonò, in eodem capite 16. dicit: Quod Deus præ-
„ cepit Noe, vt hominibus persuaderet, vnum solum
„ invocare adorareque Deum, & quod ei plurimi
„ contradixerunt, quasi multorum deorum cultores,
„ quos idcirco Deus submersit. Sed hæc narratio fabulosa est, constat enim in prima mundi ætate, quæ duravit ab Adam vsque ad Noe, idololatriam non fuisse. Et Genes. 6. dicitur Deum immisisse diluvium, non ob peccatum idololatriæ, sed ob nefanda carnis scelera: *Omnis quippe caro corruperat viam suam.* In illa namque prima mundi ætate propter recentem creationis mundi memoriam, vnum dumtaxat Deum mundique creatorem homines adorabant. Idololatria autem post diluvium à Nino Rege cœpit, vt tan-
„ gitur Sapientiæ 14. v. 15. Acerbo enim luctu dolens
„ pater, cito sibi rapti filij fecit imaginem: & illum,
„ qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tan-
„ quam Deum colere cœpit, & constituit inter ser-
„ vos suos sacra, & sacrificia. Vel vt dicunt alij, idololatria cœpit à Nembroth.

Decimò, eodem capite fabulose narrat miracula
„ Moysis per virgam facta: ait enim, quod cum ser-
„ pens Moysis devorasset serpentes Magorum Pha-
„ raonis, omnes Magi superati genua sua coram

Moy-

„ Moyse flectebant, confitentes se Deo Moysis subiacere. Idcirco Pharao indignatus dixit eisdem: „ Manibus vestris, pedibusque abscissis suspendam vos. Hanc narrationem esse fabulosam constabit legenti cap.7.8.& 9.Exodi.

Vndecimo ex dictis eiusdem capitis manifestè evincitur Mahumetum has Historias imperitè,& sine luce veritatis Alcorano inseruisse. Nam ibidem sic „ legitur: Homines Pharaonis dixerunt ad eum, si „ Moysem,& Fratrem eius terram tuam sic vastare, „ tuamque gentem sibi allicere dimiseris, Idolum „ tuum,& te prorsus negligendo dimittent. Respon„ ditque Pharao:Ego fortis, & potens super eos, eo„ rum infantes occidam,fœminasque custodiam. Hic „ manifestè cernitur Mahumeti imperitia, & ignorantia. Constat enim ex capite decimo Exodi, occisionem masculorum infantum, & custodiam, seu reservationem fœmellarum, cœpisse antequam Moyses natus esset;& illum Pharaonem, qui eam occisionem præcepit,alium fuisse ab eo,coram quo Moyses miracula operatus est.

Addit Mahumetus in eodem capite 16.quod *postquam filij Israel* mare rubrum miraculose transierunt, submersis Ægytijs,*invenientes homines idolorum cultores precati sunt Moysem, vt eis similiter imagines constitueret.* Sed hoc fabulosum esse,facile evincitur. Constat enim ex cap. 13. Exodi, quod filios Israel de Ægypto eductos non duxit Deus per terram Philistim,quæ vicina erat,sed circumduxit per desertum,

vſque ad montem Sinaì, quin in toto illo itinere civitatem aliquam, vel populum invenerint: conſtatque eos vitulum conflatilem adoraſſe propè montem Sinaì, & ob peccatum occiſa fuiſſe viginti tria millia hominum: & non deveniſſe ad terras habitabiles, & ad gentes idolatras niſi poſt multum temporis. Et incredibile eſt, quod filij Iſrael ſtatim poſt tranſitum maris rubri, in quo tam diram Dei vltionem contra idolatras viderant, petiviſſe â Moyſe, vt ipſis conſtitueret idola.

Decimotertio, ex eodem capite deprehenditur alius error Mahumeti contra veritatem Hiſtoriæ: ait „ enim, quod Loth increpavit gentem ſuam, videli„ cet Sodomitas, ob ſcelus inauditum à nemine prius „ perpetratum. Conſtat enim ante diluvium hoc peccatum fuiſſe commiſſum ab hominibus, vt enim dicitur Geneſ. 6. *Omnis caro corruperat viam ſuam.*

Quartodecimo, in eodem capite affirmat, Moyſem reliquiſſe Aaronem, tanquam ſui Vicarium, & cum primum in montem Sinaì aſcendit, inſtantèr Deum oraſſe, vt oſtenderet ſibi faciem ſuam, Deum „ vero ipſi reſpondiſſe: Me non videbis, ſi mons à te „ viſus loco ſuo permaneat: eo autem montem aſcen„ dente, ipſum montem in minimum atque minutum „ pulverem redactum eſſe: vnde Moyſem quaſi mor„ tuum cecidiſſe, poſtquam autem curatus eſt, dixiſ„ ſe: Deus ego tuus ſum, & primus inter credentes. Verum hoc fabuloſum eſſe conſtat ex cap. 33. Exodi, in quo legimus, poſt tabularum digito Dei ſcriptaium

rum collationem, & vituli aurei confractionem, legisque lationem, Moysem hoc modo Deum orasse: *Ostende mihi faciem tuam.* Falsum est ergo quod Mahumetus narrat, nempe illum hoc postulasse antequam legem, & tabulas susciperet.

Præterea ex Scriptura 2. Exodi 19. constat, Deo in montem descendente, montem ipsum fumasse, & terribilem apparuisse, verumtamen integrum permansisse. Moysemque sæpè in illum ascendisse, & ex illo descendisse; abeuntibusque filijs Israel, montem integrum fuisse relictum. Et dato, quod in pulverem fuisset redactus, verisimile non est, Deum voluisse, vt Moyses vir sanctissimus, ita læderetur; cum posset illum in aëre sustinere, sicut tenuit filios core, igne patrem eorum deglutiente, Num. 26. vel saltem illum cadentem præservare à læsione, sicut in novo Testamento aliquos sanctos ab alto ruentes ab omni læsione servavit immunes. Quis deinde non videat, esse insigne mendacium, quod Moyses fuerit primus in Deum credens, cum ante illum Abraham, Isaac, Jacob, & multi alij in ipsum crediderint.

Quinto decimo, in eodem capite 16, affirmat, au„ream statuam à filijs Israel conflatam, sonitum „ quasi stertentis emisisse; filios autem Israel sonitum „ illum audientes, confessos fuisse, se errasse, & statim „ dixisse: Nisi Deus misericordiam fecerit, nos per„ dendis annumerabimur. Hanc narrationem esse falsam constat ex capite 32. Exodi, vbi dicitur, *quod* cum Moyses de monte descendit, & appropinquavit

ad castra, vidit vitulum, & filios Israel ducentes choros in honorem Idoli. Non ergo pœnituerant antequam Moyses de monte descenderet.

Decimosexto, in eodem capite narrat, Moysem reversum multa commotum iracundia increpuisse filios Israel propter peccatum vituli, & *Fratrem suum arripuisse cum capillis*. Et addit: *Illi qui taurum adoraverunt, pœnituerunt*. Verum ex textu Exodi 32. v. 26. constat iubente Moyse occissos fuisse viginti tria milia hominum ex ijs, qui vitulum adoraverant: & altera die orasse Dominum vt parceret populo superstiti.

Decimoseptimo, Mahumetus in eo capite de seipso testatur, *se Nuncium Dei*, esse legendi, & scribendi nescium, sui tamen mentionem reperiri in Testamento veteri ac novo, ibique esse prænuntiatum: sic enim „ habet Alcorani textus: Imitatores Nuntij atque „ Prophetæ scribendi nescij, cuius nomen atque „ mentio reperitur in testamento, ac Evangelio. Ex his duobus primum est verum, Mahumetum fuisse legendi, & scribendi nescium. Et propterea, quia fuit omnino imperitus, non aliam habuit notitiam Historiarum veteris, & novi Testamenti, nisi eas, quas à Iudæis, & Christianis accepit, & ideo illas confusè percipiens, mille fabulis fœdavit.

Quod autem dicit, ipsum fuisse prænuntiatum in veteri, & novo Testamento, & tanquam Prophetam Dei promissum, est insigne mendacium, vt supra ostendimus cap. 13. pag. 198. Verum tamen est

Mahumetum in Scriptura fuisse prænuntiatum à
„ Christo Mathæi 24. dicente: Surgent multi Pseu-
„ do-Prophetæ, & seducent multos. Et Luc. 21. Hie-
„ rusalem calcabitur á gentibus, donec impleantur
„ tempora nationum. Et Cornelius â Lapide expo-
„ nens verba illa Apocalypsis 6. 8. Et ecce equus
„ pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors,
„ & infernus sequabatur eum, & data est illi potestas
„ super quatuor partes terræ, interficere gladio, &c.
Cum Ioachimo Seraphino, Firmano, Pannonio, &
Pereirio, ait per equum pallidum intelligi sectam
Mahumetis, Turcas, & Sarracenus, infensissimos, &
celeberrimos iam à mille annis hostes Christiano-
rum.

„ Hi enim (inquit) post Gothos, Arrianos, aliosque
„ priscos hæreticos mox Ecclesiam gravissimè in-
„ festarunt, & iugiter infestant: estque hæc quasi
„ quarta ætas Ecclesiæ. Hæc secta rectè comparatur
„ equo: quia planè irrationalis est, brutalis, & carna-
„ lis. Hic equus est pallidus, quia respondet Sessori
„ suo; Sessor enim eius est pallida mors. Rursus pallor
„ significat Sarracenorum invidiam, livorem, &
„ odium in Christianos, eorumque nequitiam, &
„ malitiam, insuper libidinem: in hac enim suis præ-
„ celluit Mahomet, eamque lege sua permisit, imò
„ promisit: vnde, & polygamiam induxit. Libido
„ enim spiritus, & sanguinem exhaurit; itaque facit
„ pallidos, & luridos. Denique pallor notat eorun-
„ dem avaritiam, vti videmus Turcas auri esse cupi-
dis-

„ dissimos, ideoque apud ipsos auro venalia iura.
„ Avari enim ob curas,& metus congerendi,& con-
„ servandi opes,pallescunt. Quo circà argutè Dio-
„ genes rogatus, cur aurum pelleret? Quià multos,
„ inquit, habet sibi inhiantes, & insidiantes, teste
„ Laertio lib. 6. Huius sefor est Mors, idest Maho-
„ met,qui deficiente secta Arij, mox ortus est reg-
„ nante Heraclio Imperatore, suamque sectam pro-
„ pagavit gladio, nimirum omnes sibi resistentes oc-
„ cidendo: hoc enim erat Mahumetis symbolum,
„ quod quotidie Sarraceni in suis moskæis si e fanis
„ vsque ad rabiem inclamāt: Non est Deus nisi vnus,
„ & Mahomet Apostolus eius. Quicumque hoc re-
„ cipere,& profiteri nolebant,necabantur ab eo; qui
„ vero recipiebant, servabantur, ideoque dicti sunt
„ Muselmanni,idest servati & liberati à morte (a ra-
„ dice schalam,quæ Hebraicè, & Arabicè significat,
„ esse salvum, incolumem,prosperum) sed hi peiore,
„ scilicet spirituali,morte ab eo occidebantur: sequi-
„ tur eum infernus,idest Anti Christus: est enim ipse
„ præcursor Anti-Christi,qui erit vitiorum abyssus,
„ & quasi infernus; illiquè viam præparat; putatur
„ enim secta Mahumetana duratura vsque ad Anti-
„ Christum, ait Firmanus; adeoque Ioannes Annius,
„ & alij putarunt, ipsum Mahumetum esse Anti-
„ Christum. Rursum,totus infernus, omnesque Dæ-
„ mones ad iuvandum Mahometem, eiusque sectam
„ propagandam videntur concurrisse. Tertiò pro-
„ priè sequitur eum infernus, quia plurimos ipse præ

„ Gothis, alisque hæreticis ad infernum detrusit.
„ Ipsius enim secta victorijs plurimis non tantum
„ Trapezuntinum, & Constantinopolitanum, duo
„ Orientis Imperia, sed & maiorem orbis partem
„ occupavit, & plura in dies occupat; adeò vt nuper
„ subacta maiori Hungaria, & Transilvania, iam
„ Germaniæ, Italiæ, & Poloniæ immineat, idque per
„ Christianorum Principum dissidia; hisce enim
„ crescit; & Christiani quasi excæcati id non vident,
„ aut non curant. Vnde dicitur hic per quatuor par-
„ tes terræ grassata; huic proinde datum est interfi-
„ cere gladio, fame, morte, & bestijs terræ incolas
„ orbis. Hæ enim sunt quatuor plagæ Dei, de quibus
„ ait Ezechiel capite 14.21. Si quatuor iudicia pes-
„ sima, gladium, & famen, ac bestias malas, & pesti-
„ lentiam (quam Ioannes vocat mortem.) immisero
„ in Hierusalem, vt interficiam de ea hominem, &
„ pecus. Sarraceni enim multos Christianos gladio,
„ alios fame, alios ærumnis, indeque consequente
„ peste, alios alijs generibus mortis, alios etiam leo-
„ nibus, vrsis, alijsque bestijs obijciendo occiderunt.
„ Hactenus P. Cornelius.

Decimo octavo Mahumetus in capite 20. Alcora-
„ ni, ait: Quod Deus præcepit Noe fabricare arcam,
„ non præmonendo incredulos, ac iniustos, quatenus
„ mergerentur. Hoc constat esse falsum, quia omnes
Doctores tam Christianorum, quam Hebræorum
sanctique Patres concorditer dicunt, Deum per San-
ctum Noe hortatum fuisse peccatores ad pœniten-
tiam

tiam; eisque minatum fuisse diluvium, nisi vitam emendarent. Et cum certum sit ex cap. 6. & 7. Genesis Noe in fabricanda arca centum, & amplius consumpsisse annos, dubitari non potest, interrogatum fuisse à plurimis toto illo tempore ad quid arcam fabricaret; & virum Dei eis veritatem aperuisse, & toto illo tempore præconem fuisse Divinæ Iustitiæ imminentis. Quod Christi prædicator facile amplificare poterit; præsertim cum semper fuerit cõsuetudo Dei in veteri Testamento præmonere homines de futuro supplicio, nisi à peccatis desisterent, & pœnitentiam agerent.

Decimo nono, in eodem capite 20. sic ait Mahumetus: Noe in arcam conscendens filium suum ex alia parte stantem advocans ait: fili nobiscum equita, ne sis vltra incredulus. Qui respondit: ad montem, qui ab aqua me proteget, proficiscar. Cui Noe: Nihil nisi cui Deus misericordiam fecerit, hodie salvari poterit. Eos ita colloquentis vnda disgregavit. Sed hoc fabulosum esse, convincitur ex Scripturæ testimonio Genes. 7. vbi ait: *Et ingressus est Noe, & filij eius, vxor eius*, & vxores filiorum eius cum eo, *in arcam, propter aquas diluvij*. Constatque ex cap. 6. v. 31. Noe tres tantum habuisse filios, Sem, Cham, & Iapheth, & hos omnes cum illo ingressos, & egressos fuisse ex arca Genes. 7. v. 18.

Vigesimo, in eodem cap. 20. hæc habet in Dei persona: *Abraham meis nuncijs sibi missis gaudium, atque salutem afferentibus vitulum attulit saginatum: sed*

illis manum non apponentibus; hic stupidus, & timidus factus est. Loquitur hic Mahumetus de tribus Angelis, qui venerunt ad Abraham. Constatque evidenter hanc narrationem esse fabulosam: nam Genesis 18. dicitur: *Tulisse Abrahamum vitulum tenerrimum, & coxisse illum: tulisse quoque butyrum, & lac, & posuisse coram eis.* Additque textus vers. 9. *Cumque comedissent, dixerunt ad eum, &c.* Ergo falsum est, non comedisse, nec apposuisse manum; & fabula est, quod Abraham stupidus factus, quia illi comedere noluerunt.

Vigesimo primo, in eodem cap. 20. ait Alcoram: *Tres illos Dei nuntios Abrahamum admonuisse, ne causam Sodomorum vlterius tractaret.* Verum hoc quoque constat esse falsum. Nam eo cap. 18. v. 23. dicitur, Abrahamum obsecrasse Dominum vt parceret Sodomitis, si inter eos invenirentur quinquaginta iusti: & id obtinuisse; & rursus obsecrasse, vt parceret propter quinquaginta quinque: & tertio, vt parceret propter quadraginta: & quarto vt parceret propter triginta. Quinto, vt parceret propter viginti. Sexto, vt parceret propter decem, si ibi inuenirentur. Et his omnibus vicibus exorasse, quod oraverat. Quis non videat Abrahamum Virum Sanctissimum non toties, & cum tanto charitatis ardore oraturum fuisse pro Sodomitis, si Angeli id prohibuissent?

In eodem cap. asserit Mahumetus, Angelos dixisse Loth, vt egrederetur cum tota gente sua, *Præter non mulierem, id, quod cæteri, passuram.* Significans Loth non aduxisse secum vxorem suam. Quod constat

ſtat eſſe falſum. Nam Angeli apprehenderunt manum eius,& manum vxoris,& filiarum, & eduxerunt eos. Et poſtea vxor Loth converſa eſt in ſtatuam Salis, quia reſpexit retro Gen. 19. v. 26.

Vigeſimo tertio: in capite vigeſimo primo Alcorani narrat Mahumetus hiſtoriam de ſomnio Ioſeph, quod refertur Geneſ. 37. perſecutionem, quam paſſus eſt à fratribus, eius venditionem, & reliqua, & innumera miſcet mendacia contra id quod textus ſacer habet. Cartuſianus enumerat in narratione huius Hiſtoriæ Ioſephi prout habetur in illo cap. Alcorani triginta mendacia, & fabulas. Inter alia dicit Mahumetus, Deum manifeſtaſſe Jacobo filium ſuum eſſe poſitum in ciſterna, quod conſtat eſſe falſum: quia ſi ſciret, operam daret, vt eum liberaret.

Secundò dicit, mulierem emptoris Ioſephum repetiſſe in ſuo thalamo, ipſumque præcatam eſſe vt ſecum concumberet. Conſtat autem ex cap. 39. Gen. verſ. 7. & 11. id eſſe falſum. Tertiò dicit, Ioſephum à domina ſua ſolicitatum parum abfuiſſe à conſentiendo; *Fere tamen vtriuſque conſenſus fuit*; inquit Mahumetus; licet poſtea à Deo inſpiratus fugerit. Sed ex cap. 39. v. 8. conſtat ab initio acriter ipſam reprehendiſſe. Quartò dicit, mulierem illam quando fugientem Ioſephum ſequabatur apprehendiſſe ſubuculam eius, eamque rupiſſe, quaſi ille nudus è lecto ſurrexiſſet ad arripiendam fugam. Conſtat tamen ex textu, non tunicam interiorem, ſed pallium exterius apprehendiſſe: nam ille *relicto in manu eius pallio fugit*. Mit-

to alia fabuloſa, quæ hic interſerit. Chriſti prædicator, ſi aliquem Mahumetanum Alcorani peritum inveniat, poſtulet ab eo, vt Hiſtoriam Ioſephi prout in illo libro legitur, enarret, & mendacia facile redarguet.

Vigeſsimo quarto, in cap. 27. Alcorani dicit Mahumetus: *Deus Alexandro Regi, omnium rerum ſcientiam dedit.* Hoc fabuloſum eſſe conſtat; quia Alexander Ariſtotelem habuit præceptorem, & quamvis multa ab illo didicerit, multo plura ignoravit; & paſsim ab illo interrogabat, quæ ipſe neſciebat. Conſtatque Alexandrum idolatram ambitioſum, & libidonoſum fuiſſe: quomodo ergo á Deo omnium rerum ſcientiam accepit?

Vigeſsimo quinto, in cap. 28. ait: *Deus dixit ad Zachariam, habebis filium nomine nunquam ante cuiquam impoſito*, videlicet Ioannem vocandum. Sed hoc eſt apertè falſum, quia nomen Ioannis frequens erat apud Hebræos. Ibidem ait: *Iſmael fuit Propheta.* Quod tamen confictum videtur. Nam Geneſ. 16. v. 12. de eo dixit Angelus: *Hic erit ferus homo, manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum.*

Vigeſsimo ſexto, cap. 46. Alcorani aſſerit, quod Abraham ducens filium ſuum ad immolandum dixit ei: *O fili mihi in viſione nuntiatum eſt, quod te decollarem*, ſed hoc eſt contra textum Geneſ. 22. v. 7. nam Iſaac dixit patri ſuo. *Ecce ignis, & ligna, vbi eſt victima?*

Mitto alia dicta Alcorani, quæ manifeſtè contradicunt Hiſtorijs Sacris; quorum aliqua in ſuperioribus

bus sectionibus attigimus; vt mendacium illud, quod Christus non sit crucifixus. Duo tamen insigniora mendacia circa Anuntiationem, & partum Virginis seorsim confutanda sunt.

CAPVT XIII.

Confutatur fabula Alcorani asserentis, Angelum Gabrielem apparuisse B. Mariæ Virgini descendenti è domo parentum in terram Orientalem, & tunc illi annuntiasse Christi miraculosam Conceptionem. Vbi recensentur laudes, quæ in Alcorano de B. Virgine dicuntur.

SEipsum Mahumetus Prophetam ignorantem appellavit; siquidem in cap. 16. Alcorani, *Seipsum vocat Nuncium Dei legendi, scribendi vè nescium.* In eo, quod seipsum Prophetam appellavit mentitus est, in eo autem, quod ignorantem dixit, verissimè pronunciavit: nam cum Historias Sacras solùm ex relatione Christianorum confusé nosset, eis postea immiscuit mille mendacia, dum tanquam sibi revelatas rusticis Arabibus proposuit. Vt inter alia cernitur in Historia Anuntiationis, & Nativitatis Christi, de quibus nunc agendum.

Igitur Pseudo-Propheta iste sic in cap. 28. Alcorani rem narrat: introducit Deum sic loquentem: „Mariæ versus locum orientalem à sua gente disceden„ti spiritum nostrum, id est, Angelum missimus. Cu„ius visu illa pavefacta, Deum rogat, vt se ab illo

tuea-

„ tueatur. Quam spiritus ille affatus est, nihil nisi Dei „ nuntius sum, qui tibi puerum optime crescentem „ promittit. Respondit ipsa, cum virum non tetigi, „ puerum quomodo habebo? Ait ille: Hoc Deo leve „ est atque possibile.

Verum ex Evangelio Lucæ constat Beatam Virginem fuisse intra domum, cum illi Angelus apparuit: id enim satis aperte ostendunt verba Lucæ cap. 1. v. 26. *Missus est Angelus Gabriel à Deo in Ciuitatem Gallilææ, cui nomen Nazareth ad Virginem, &c. Et ingressus Angelus ad eam dixit, &c.* Vt enim ponderat Venerabilis P. Petrus Canisius. lib. 3. de Maria Deipara Virgine cap. 1. significanter dixit Evangelista, *Ingressus Angelus ad eam*, vt palam nobis indicet, Virginem suo decoro servientem, id est, non foris vagantem, sed domi potius latitantem, privatimque sua curantem, & sacris vacantem studijs. Hinc Maldonatus hunc locum exponens merito reprehendit audaciam Hæreticorum, qui dubitant, an Maria fuerit in secreto domus suæ, cum eam Angelus salutavit, & credere malunt eam fuisse apud cognatum aliquem suum cum ancillis laborantem, dicitque illos Iudaico esse inge„ nio. Itaque non magis (inquit) illis, quam apocrypho „ illius Protoevangelij Authori, quod Jacobi nomine „ circunfertur, credendum est, vbi scriptum est. B. „ Virginem forsam ad hauriendam exijsse aquam, cũ „ illi Angelus apparuit. Vtrumque enim, & Evange„ listæ, & antiquis omnibus repugnat Authoribus. „ Nam & Lucas cum Angelum ad eam ingressum di-

„ cit,

,, cit, sine dubio significat eam intra domum fuisse, &
,, id Ambrosius, Eusebius Emissenus, & Andræas
,, Hierosolimitanus, & Beda, & Bernardus affirmant.
,, Sunt etiam qui putant clauso domus ostio, Ange-
,, lum ad Beatam Virginem penetrasse, quod & quia
,, Angelo, cum spiritus esset, opus non fuit aperire, &
,, quia ad sanctitatem, puritatemque pertinebat Vir-
,, ginis, clauso esse ostio; valde credibile iudico.

Certissimumque est Angelum missum fuisse ad Civitatem Nazareth: non ergo Maria discesserat à sua gente, vt Mahumetus fabulatur. Maria enim, non solum erat desponsa, sed verè nupta Josepho, cum Christum concepit, vt probat Maldonatus in cap. 1. Matth. v. 16. Præcipua enim causa, cur Spiritus Sanctus voluerit Christum ex nupta nasci, hæc ab omnibus fuisse creditur, vt Virginis honori consuleretur: atqui non est consultum, si desponsa tantum non dum nupta concepit. Dicit autem Evangelista, Angelum missum ad Virginem desponsatam, & non dixit missum ad Virginem nuptam, non quod nupta non esset, & cum Josepho tanquam cum marito habitaret, sed quia vt Chrisostomus adnotavit, non magis à viro cognita, quam sponsæ, quæ nondum nuptæ sunt. Itaque cum B. Virgo Christum concepit, iam verum erat Matrimonium inter Josephum, & Mariam, vt probat Augustinus lib. 5. contra Iulianum Pelagianum cap. 9. & lib. 1. de nuptijs & concupiscentia cap. 11. & tenent, *aut omnes, aut optimi Theologi*, inquit Maldonatus. Ergo fabula est, quod Maria discesserat à

à sua gente, cum Christum concepit: quomodo enim Virgo Sanctissima virum suum relinqueret? Quod autem B. Virgo Sanctissima fuerit, testatur ipse Mahumetus in Alcorano in cap. 5. & in cap. 74. nam ibi introducit Angelum sic loquentem. *O Maria cunctis viris, fœminisque præclarior, soli Deo perseueranter studens!* Et rursus ab eodem dicitur: *O Maria Deus vtique elegit te, & purificauit te, elegit te claram super mulieres sæculorum!* Iterum vero: *O Maria, Deus anuntiauit tibi Verbum ex ipso: nomen eius Iesus Filius Mariæ, & erit honorabilis in hoc sæculo, & in futuro.* Quid autem eo luculentius? *Maria se dirigendo nihil malitiæ, aut prauitatis operata est: vnde nostram ei animam insuflauimus.* Sic in persona Dei loquitur Mahumetus, & in propria persona de eadem loquens inquit: *E viris multi perfecti fuerunt, nulla autem ex mulieribus vnquam perfecta fuit nisi Maria Mater Iesu.* Ita refert Canisius lib. 3. de Deipara cap. 20.

Et sane S. Lucas quæ scribit de Anuntiatione Angeli ad Mariam, ab ipsa Virgine accepit, vt probat Maldonatus, in cap. 1. Lucæ num. 8. *Quædam enim scribit, quæ nemo præter Virginem ex iis à quibus Lucas audire posset, quale est illud de mirabili Conceptione, & ortu Baptistæ, & istud de Anuntiatione Angeli.*

CA-

CAPVT XIIII.

Anuntiationem factam esse in domo Virginis, probatur contra Mahumetanos ex miraculosa illius translatione in Lauretanum.

FALSITATIS convincitur illa narratio Alcorani; nam domum B. Virginis propter ſtupendum opus Incarnationis Verbi, quod Deus in ea operatus eſt, illuſtravit Dominus maximis miraculis, vt enim inquit Spondanus in Apparatu ad Annales Eccleſiaſticos num. 26. Domus illa, in qua de Verbi Incarnatione ſanctiſsima Virgo cœleſte accepit Nuntium, adhuc magno miraculo non tantum integra perſeverat, ſed Angelorum miniſterio ab infidelium manibus vindicata, in Dalmatiam primum, inde in Italiam tranſlata eſt in agrum Lauretanum, Piceni Provinciæ, quod per inſigne, ac nobilliſsimum, vetuſtatis monumentum totus Chriſtianus Catholicus orbis veneratur, ac colit. Quæ verba ſumpſit ex Baronio tom. 1. ad an. 9. num. 1. De hac miraculoſa traſlatione domus B. Virginis agit latè P. Caniſius lib. 5. de Deipara cap. 25. & fuſiſsime P. Horatius Turſelinus noſtræ Societatis, libris quinque ea de re conſcriptis.

Rem narrat Caniſius ex probatiſsimis Authoribus eo cap. 25. nimirum ex Blondio Hiſtoriographo, & rerum Italicarum peritiſsimo, ex Baptiſta Mantuano ſu-

ſui quidem ſæculi Theologo,& Poeta laudatiſsimo,& ex Hieronymo Angelica Reipublicæ Recanatenſis à ſecretis,viro valde ſincero , & rerum ad præſentem hiſtoriam pertinentium diligentiſsimò exploratore, in libello de hiſtoria B. Virginis Lauretanæ, quem Summo Pontifici nuncupavit,& ex Leandro Alberto Hiſtoriographo Italico.Summa hiſtoriæ eſt: *Non eſſe mirandum* ſi Lauretana Ædes ingentem apud omnes obtineat authoritatem:eo enim loco Beatiſsimæ Virginis cubiculum contineri,in quo eadem , & nutrita, & poſt modum ab Angelo ſalutata , adeoque Spiritu Sancto obumbrabata Chriſtum in vtero conceperit, & conceptum magna ex parte educarit. Hoc Sacrum cubiculum primum in Nazareth Gallileæ opido conſtructum,poſt Chriſtum vero in Cælos receptum , in domum orationis , ſive ſacellum ab Apoſtolis commutatum,& divinis vſibus conſecratum, deindeque à Chriſtianis reverenter habitum eſſe , quoad Paleſtina demum ſub Coſdroa Rege immaniſsimo Chriſtianis adempta in Agarenorum poteſtatam devenit : Poſtea vero Angelorum miniſterio ad Illiricos propê Caſtellum,cui nomen eſt *Flumen*, tranſlatum eſt. Deinde anno 1294.decima die Decembris Bonifacio Octavo Pontifice Maximo , miro modo ex inde Angelorum manibus tranſvectum ſuper æquora,in agro Recanatenſi conſedit , in medijs nemoribus nobilliſsimæ cuiuſdam mulieris eius civitatis , cui nomen fuit Laureta.

Nec fides huius hiſtoriæ labaſcit ; quod mirabilis,

& iuxta naturam impoſsibilis hæc traſlatio fuerit : vt enim rectè Baptiſta Mantuanus ait: Mirum id ſanè, atque adeo incredibile non immerito videretur, ſi virtutem Cæleſtem excluderemus; quæ & Habacuç Prophetam Dan. 14. ex Paleſtina in Babilonem tranſtulit, ac eundem incolumen ſuis illico reſtituit. Vnus Angelorum centum octoginta Aſsiriorum millia ſine armis, ſine copijs, nocte vna percuſsit, poſtravit, extinxit 4. Reg. 16. Rurſus Angelico miniſterio effectum eſt, vt Philippus Chriſti Diſcipulus, velut per aera deportatus, nobili Eunocho conſociaretur, eoque baptizato ad ſuos in Azotum confeſtim rediret, longis itinerum ſpacijs breviſsimo tempore confectis, vt omnes ſubitam illam tranſlationem, atque reſtitutionem eiuſdem hominis admirarentur. Actor. 8. Quid vero magis prodigioſum videatur, quam Eliam 4. Reg. 2. ex hominum conſpectu ſubito rapi, & curru igneo excipi, & in loca remotiſsima devehi, ac demum poſt multa ſœcula in Paleſtinam reverti, & in maieſtate quadam conſpici poſtquam vero in monte Matth. 17. cum Chriſto de futuro eius exceſſu collocutus eſſet, ſtatim rurſus evaneſcere. Nec defuerunt, qui cum Gregorio Neocæſarienſi tanta fide excelluerint, vt rupes & montes ingentes oratione ſola moverint, atque in alium locum tranſtulerint. Quo circa cum divinæ virtuti nihil poſsit reſiſterere, & ſimilibus miraculis refertæ ſint veteres hiſtoriæ, quas nullus in vniverſum, niſi perfrictæ frontis homo abijcere poſsit, certe non adeo incredibile videri debet,

Mariæ quoque domunculam Deo ſacram, cum male neglecta iaceret, impijs ademptam eſſe cultoribus, & inviſibili quadam virtute ad locum honeſtiorem tandem demigraſſe, vbi ad verum, & ſalutatem Chriſtianæ gentis vſum, & fructum converteretur. An non omnia propter electos? Quibus & Angeli Sancti, vtpotè ſpiritus adminiſtratorij, ſive (vt loquitur Cyprianus ſerm. de Nativit. Chriſti) ſalutis noſtræ miniſteriales, in ijs præſertim rebus propenſe ſerviunt, quæ ad Chriſtianæ fidei, ac pietatis profectum magis, ac magis in pijs animis excitandum, fovendumque ſpectant. Quis autem non videat hoc Mariæ cubiculum, non modo propter perſonæ quondam in habitantis nobilitatem nos ad amorem, & honorem quendam rapere, verum etiam velut pulcherrimum quoddam eſſe ſymbolum, quo parvi, & magni ſemper, multumque commoneantur de Sanctiſsimæ Virginis vita, & converſatione iam olim in eo loco tranſacta, deque Chriſti Domini, & Matris eius domeſtica, & per quã ſuavi familiaritate ibidem habita, ſed & de proprio Chriſtiani hominis officio per hanc velut imaginem adumbrato? Nihil enim nobis in omni vita, ſi ſapimus, diligentius curandum, ac elaborandum eſt, quam vt noſtros animos, velut ſedes virgineas, & domos ſpirituales hoſpiti Chriſto præbeamus, eiuſque myſticæ matres poſt MARIAM, & naturalem & ſpiritualem Domini Matrem efficiamur. Id vero fiet pulcherrimè, ſi ad voluntatem Dei præſtandam nos diè nocteque componam, illumque Chriſtus, ſermonem

in-

intimis animi sensibus complectamur: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei qui in Cœlis est, ipse meus frater, soror, & Mater est.* Matth. 12.

CAPVT XV.

Exploditur fabula Alcorani affirmantis, B. Mariam Christum peperisse, cùm iuxta palmam consisteret, & alia fabulosa narrantis.

MAHVMETVS in Alcorano cap. 28. hæc habet: Maria impragnata cum puero con-
„ cepto in locum remotum aufugit, tandem men-
„ struo partum præcedente destillante, cum iuxta
„ palmam consisteret, dixit: vtinam morti, oblivioni-
„ que succumberem, antequam hoc mihi cótigisset.
„ Christus autem subtus egressus est: ipsamque con-
„ solans, ne timeas, inquit: ego enim tecum hic assi-
„ deo: deinceps Deus ipsam allocutus iniunxit, vt
„ palmam excuteret, atque de eius fructibus deci-
„ dentibus vesceretur, atque roboraretur. Additque eos qui eam videbant gestantem puerum, & cognoscebant eius parentes esse iustos, & sanctos, ei exprobrasse vitam turpiter actam cum suorum dedecore, & quasi culpabilem, ac fornicariam reprehendisse; ipsam vero, vt suam innocentiam defenderet, ab eis rogasse, vt infantem illum de veritate interrogarent; tunc vero infantulum in hanc vocem erupisse: *Ego sum, Dei minister, qui mihi librum tribuens me Prophe-*

tam constituit. Concludit Mahumetus: *Hoc est de Christo Mariæ filio verbum verax*. Dicere debuisset, *verbum mendax, & fabulosum*. Hæc enim narratio plura continet mendacia quàm clausulas. Imprimis manifestum est, Prophetas antiquos anuntiasse, Christum nasciturum in Bethelem, vt constat ex Micheæ 5. & ita respōderunt Sacerdotes Herodi interroganti Math. 2. v. 6. *Et tu Bethelem terra Iudà nequaquam minima es in Principus Iudà: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum*. Deinde clarè constat Christum natum esse in Bethelem, vt narrat Mathæus cap. 2. *Cum natus esset Iesus in Bethelem, &c*. Idque mundo poblicavit adventus Magorum, qui ducti ab stella ingressi sunt Hierosolymam dicentes, *vbi est, qui natus est Rex Iudæorum? &c*. Illumque ducti ab stella quæsierunt, & invenerunt in Bethelem, & adoraverunt, offerentes ei aurum, thus & mirrham Math. 2. v. 11. Constat etiam ex occisione Innocentium; nam Herodes *occidit omnes pueros, qui erant in Bethelem, & omnibus finibus eius à bimatu; & infra* Math. 2. 17. supponens Christum ibi natum esse. Constat tertio ex Lucæ 2. cap. Mariam ascendisse cum Iosepho in Bethelem ob edictum Cæsaris, & ibi impletum fuisse tempus pariendi, & peperisse, & reclinasse Infantem in præsepio: & Pastores ex admonitione Angeli venisse: *Et inuenisse Mariam, & Ioseph, & Infantem positum in præsepio*. Fabulosum ergo est, quod B. Virgo in locum remotum aufugerit, quasi ad vitandam infamiam fornicationis, quam ei imputabant. Certum enim

est, Beatam Virginem Matrimonium contraxisse cum Iosepho, & Christum reputatum fuisse filium Iosephi ab omnibus, qui mysterium ignorabant: nam propter honorem Mariæ ne scilicet putaretur mulier fornicaria, Spiritus Sanctus disposuit, vt Christus nasceretur de Virgine nupta. Ergo falsum est, quod tanquam inhonesta fuerit reprehensa. Falsissimum etiam est, hanc Virginem purissimam profluvium sanguinis in partu passam fuisse: sicut enim sine opera viri, & sine delectatione concepit, ita peperit sine dolore, immo cum ingenti spiritus sui gaudio, & sine alijs imperfectionibus, quibus aliæ fæminæ obnoxiæ sunt. Hæc est enim Virgo illa, de qua Isaias cap. 66. v. 7. prædixit: *Antequam parturiret peperit*, id est, antequam dolorem pariendi sentiret: *Antequam veniret partus eius, peperit masculum*, id est, antequam veniret dolor ex partu peperit Christum. *Quis audiuit vnquam tale? Et quis vidit huic simile?* Partus nanque iste fuit miraculosus. Et infans ille, quamvis corporis quantitate esset infans, iudicij tamen, ac sapientiæ perfectione erat vir, iuxta prophetiam Hieremiæ cap. 31. *Novum fecit Dominus super terram fæmina circundabit virum*, id est in vtero gestabit Christum, qui erit plenus sapientia in vtero perinde, ac si foret iam grandævus vir.

Nec illud dictum, *Vtinam morti, oblivionique succumberem antequam hoc mihi contigisset*, concordat cum summa perfectione, quam de B. Virgine prædicat Mahumetus, vt vidimus paulo sup. c. 13. Nec cum

illo privilegio, quod concessum fuisse soli Christo eiusque Matri affirmat liber *Alkoam* magnæ authoritatis apud Mauros, & Turcas Discipulos Mahumeti: in illo enim libro sic legitur: *Nullus ex filijs Adam nascitur, quem non tangat Satàm: & ideo plorat vociferans ex eius tactu, præter Mariam, & Filium eius.* Vt refert Canisius lib. 3, de Deipara cap. 20. Hinc enim sequitur Beatam Virginem, neque peccatum originale contraxisse, neque actuale commisisse. Si autem res ita se habuit, quomodo in illa impatientiæ verba erumperet? Si virgo concepit, & virgo permansit in ipso partu, vt fatentur Mahumetani, vt constat ex cap. 3. pag. 54. non ergo menstruum passa est. Denique fabulosum est, quod Christus infans locutus sit: etsi enim posset, voluit tamen aliorum infantum conditionem naturalem subire. Quod autem narrat infantem dixisse, sibi à Deo datum librum; si intelligatur de libro materiali Evangeliorum, fabulosum est: nam Evangelia Apostoli scripserunt post Christi Ascensionem.

CAPVT XVI.

Error Alcorani contra Mathematicam.

IN Alcorano (secundum quod illo vtebantur Mauri cum distinctione librorum) lib. 2. cap. 9. & lib. 3. cap. 19. & lib. 4. cap. de *Dominatione*, dicitur, stellas esse in primo cœlo. Cum tamen constet ex Mathematica esse in octavo. Liber Sunæ, qui est paris autho-

thoritatis cum Alcorano (vt vidimus capit. 1.) affirmat illas alligatas esse cœlo, ab ipsoque pendentes catenis aureis: & maximam stellarum non excedere magnitudinem magni montis. Idque ipsum narrat Mahumetus in Alcorano; quando depingit fabulosam suam Ascensionem in Cœlum, nimirum lib. 2. cap. 11. asseritque Dæmones ascendere in Cœlum ad audienda secreta divina; stellas vero, cum primo eos vident, concitato cursu, & assumpto titione ignito, illos fugare. Quæ omnia ridicula, & fabulosa sunt, cum stellæ corpora sint inanimata, & cœlo ipso infixa, & tantæ magnitudinis, vt minima stellarum firmamenti sit quater supra sexagies maior globo aquæ, & terræ, vt docet P. Riciolus insignis Mathematicus.

Deinde liber Sunæ affirmat, Deum fundasse terram supra Tauri cornua; & terremotus tunc contingere, quando taurus ille movetur. Sed quis illi tauro herbam porrigit, vt alatur? Deinde si cornibus terram sustinet, vbinam figit pedes? Certe necesse est vt pedes habeat sursum versus Cœlum, & caput deorsum, quia gravia deorsum gravitant. Hæc deliria refert Ioannes Andræas in sua confutatione sectæ Mahumetanæ cap. 5. & cap. 8.

Deinde Mahumetus sæpè in Alcorano docet, septem tantum esse cœlos; sed tamen lib. 2. cap. 11. ponit octavum cœlum, inquo Deus existit. Cæterum vera Mathematica præter septem cœlos Planetarum, & octavum cœlum in quo existunt stellæ fixæ, ponit

nonum cœlum, quod dicitur primum mobile, & præterea Empireum.

In cap. 63. Alcorani dicitur, *Appropinquarit hora Lunæ quæ bipartita est*, in hoc loco dicunt Mahumetani alludi ad miraculum sui Prophetæ. *Aiunt enim Mauri*, (inquit S. Petrus Paschasius num. 154.) *Lunam ad Mahumetum venisse, illamque in suo sinu accepisse, & in duas partes diuisisse, & postea illas inter se iunxisse.* Rem vero sic narrant cæci Mahumetani. Dicunt enim quod cum quadam die esset cum Discipulis suis, illi ab eo postularunt, vt faceret coram ipsis aliquod miraculum; tunc vero Mahumetum digitis versus Lunam concrepasse; hac vero digitorum percussione Lunam in duas partes fuisse diuissam, & medietatem illius cecidisse supra montem *Elicer*, qui ad latus Meccæ situs est, alteram vero medietatem supra montem *Rufum*, qui situs est è regione ad latus oppositum: Mahumetum vero collegisse illas duas Lunæ partes, & illas intromisisse per manicas subuculæ, & inter se coniunxisse, & compegisse. *Hinc Turcæ venerantur Lunam, illamque in vexillis castris præferunt*, vt inquit Cornelius á Lapide in Apocal. pag. 218. Quis hæc audiens risum continere posit, & non miretur homines rationis compotes hæc credere? Globus Lunæ maior est, quam ingens regnum; quia saltem complectitur decimam nonam partem globi terræ, & aquæ: quomodo cadere potuit, quin totam Arabiam opprimeret? Quomodo in manicas tantæ molis corpus potuit Mahumetus intromittere? Quomo-

modo rem tam insolitam, & tam sensibilem, & palpabilem nullus scriptor memoriæ tradidit, sicut tradidere eclypsim Solis, quæ in morte Christi accidit?

CAPVT XVII.

Errores Alcorani contra Philosophiam Naturalem.

Liber Alcorani cap. 24. in persona Dei sic loquitur: *Hominem de terra, & luto plasmauimus, Diabolo prius ex igne pestifero creato.* Hoc est contra veram Philosophiam, quæ docet Angelos esse immateriales, & incorporeos. Rursus est contra Sacram Historiam, quia prius Deus Angelos creavit, quam elementum ignis formaverit. Siquidem Angelos creavit prima die simul cum cœlo. Elementum vero ignis postea.

Rursus lib. 1. cap. 4. & lib. 4. cap. cuius titulus est, de *Quo guerat*, dicit animalia bruta resurrectura in die iudicij, & taurum cornuperam, qui alios boves feriit, huius facti rationem redditurum. Et similiter arietes, qui oves facto impetu contuderunt. Præterea Mahumetus in libro Sunæ affirmat, omnes arietes, quos Mauri in suo paschale iugularunt, resucitaturos in die iudicij, & preces fusuros ad Deum pro ijs, qui ipsos sacrificarunt: & quando S. Michael in statera animas appenderit, accursuros arietes illos, & seipsos collocaturos in ea parte stateræ, in qua bona opera ponuntur, vt oppositæ parti malorum operum præ-

ponderet. Et hac de causa Mahumetani multos in paschate occidunt arietes, quamvis ex præcepto legis vnum tantum teneantur iugulare. Et hinc sequitur animalia bruta in die iudicij premio vel pæna afficienda. Hæc refert Ioannes Andræas in confutatione Alcorani cap. 4. quæ sunt plané ridicula: nam certum est animas brutorum nō esse immortales; nec esse capaces peccandi, cum iudicio rationis, & libero arbitrio careant: & inter animalia solum hominem capacem esse resurrectionis, quia constat anima immortali, quæ non perit simul cum corpore, vt animæ brutorum pereunt, quia sunt materiales, & corporeæ.

Affirmat etiam Mahumetus, quando Abraham in procinctu erat ad iugulandum filium suum Isaac, & illum immolandum Deo, adventasse Archangelum Gabrielem, & portasse arietem, qui per quadraginta continuos annos in Paradyso pascuerat, vt eum loco filij Abraham sacrificaret. Cum hanc fabulam Ioannes Andræas retulisset, per locum â Mahumetanis rogat, numerent quot excrementios globulos aries ille in Paradyso é ventre egesśit.

Præterea lib. 3. Alcorani cap. 9. affirmat Mahumetus formicam quandam ita vocem extulisse, quod illam Salomon audierit â tribus milliaribus distantiæ.

CAP XVIII.

Errores Alcorani contra Dei misericordiam.

IN octavo capitulo Alcorani inquit Mahumetus. *Male operantes neque ante mortem, sed in ipso mortis articulo digredi volentes, & similiter incredulos morientes Deus abhorrens pœnis affligit.* In quibus verbis affirmat eandem fore sortem hominum peccatorum, qui vsque ad horam mortis pœnitentiam differunt, & in illa hora à peccatis digredi volunt, & de illis pœnitentià agunt, ac de incredulis, qui in fidelitate moriuntur, qui absdubio damnantur. Hoc autem est error contra Dei misericordiam, qui per Ezechielem cap. 18. vniversaliter promisit: *In quacunque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor.* Et homines in desperationem præcipiat.

Præterea c. 9. docet Deum non remittere peccata graviora, sed dumtaxat minora. Ita enim inquit: *Deus summe criminalia peccata, videlicet cæteris maiora, sed minora, cui vult condonat.* Quis ita cæcus, qui non videat hoc assertum iniuriosum esse Dei misericordiæ, quæ cum sit infinita nulla peccatorum gravitate potest vinci. Et sanè sicut non est magna laus medici, quod medeatur infirmitatibus ordinarijs, & exiguis: sed quod morbos penè desperatos curet; ita &c. Quis non videat hanc Mahumeti cogitationem præcludendo ianuam veniæ magnorum criminum, aditum reclu-

cludere alijs maioribus, in quæ homines desperantes de venia primi peccati gravioris concitato cursu ruēt. Est præterea hoc placitum contra promissiones divinas veteris & novi Testamenti, in quibus generaliter veniam offert omnibus peccatoribus, quibuscunque irretiantur delictis, dummodo peccata dimittant, & pœnitentiam agant. Immo iuxta doctrinam Apostoli Roman. 6. tanta est Dei pietas, vt frequenter vbi abundavit delictum, abundet & gratia.

Est etiam hæc doctrina contra id, quod in scriptura legimus, nempe Deum sæpè remisisse ingentia crimina; qualia fuerunt crimina Regis Manasses, quæ Deus propter pœnitentiam dimisit, vt constat ex 2. Paralym. cap. 33. & ex 4. Reg. 21. Quæ maiora crimina, quam peccatum idololatriæ, blasphemiæ, occisionis Prophetarum, & similium? quæ tamen propter pœnitentiam dimissa esse à Deo, in scriptura legimus. Multique ex Christi crucifixoribus veniam propter pœnitentiam impetrarunt. Hoc argumentum facile amplificare poterit Evangelicus prædicator.

Item cap. 12. Alcorani dicitur. *Homines prauos ad viam rectam Deus minime dirigit.* Hoc non solum est contra divinam misericordiam, sed contra experientiam, & contra id quod ex Scriptura constat. Sanè Mahumetus ipse aliquando fuit idolatra; & ipse fatetur se misericorditer à Deo vocatum fuisse ad amplectendam veram fidem. Saulus crudelis fuit Christi hostis, & Christianorum inimicus; & mirabiliter à Christo conversus est Actor. 9. & per Isaiam cap. 42.

Deus

Deus ipse loquitur dicens: *Deducam cæcos* (id est vitijs obtenebratos) *in viam quam nesciunt.* Denique si homines pravos ad viam rectam Deus non dirigit, in via prava semper necessario manebunt: quia nec à Diabolo, neque à se ipsis sine Dei auxilio, & directione, educentur à via prava ad rectam.

CAPVT XVIIII.

Error Alcorani contra Dei prouidentiam trahentem homines ad veram Fidem, & pietatem per miracula.

CAPITE 19. Alcorani dicit Mahumetus: *Constat nihil cœlestium, siue terrestrium, neque miracula, seu virtutes incredulis quidquam proficere.* Cur hoc dixerit, facile cernitur; quia enim ipse miracula facere non valebat, ea quasi inutilia reiecit. In primis Mahumetus ipse in sequenti capitulo supponit miracula vtilissima esse ad convertendos infideles, ac proinde sibi ipsi contradicit. Nam cap. 20. hæc habet: increduli dixerunt ad Huth: *Nos propter verba tua nequaquam refutabimus, quod adoramus; cum tu minime cum miraculis & virtutibus ad nos accedas.* Id autem ideo Mahumetus dixisse creditur, ne ipse solus inter Prophetas ac nuntios videretur absque miraculis advenisse. Estque error manifestus, quod miracula nihil prosint ad conversionem infidelium. Constat enim Deum dedisse Apostolis potestatem patrandi miracula in confirmatio-

tiorem doctrinæ, quam prædicabant, vt infideles traherent ad fidem. Et cum Divus Petrus curavit claudum à nativitate in nomine Iesu, occasione huius miraculi quinque millia hominum conversi sunt, vt dicitur Actor. 4. v. 4. *Multi autem eorum, qui audierant verbum crediderunt, & factus est numerus virorum quinque millia*, & vt narrat idem Lucas in suo Evangelio cap. 23. Centurio videns miracula, quæ in morte Christi acciderunt, nimirum, quod tenebræ factæ sunt super vniuersam terram ab hora sexta vsque ad nonam, & quod Christus voce magna spiravit dicēs: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum, glorificauit Deum dicens, vere hic homo iustus erat, & omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbāt, quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur.* Martyresque passim & constantia in tormentis, & miraculorum virtute multos ad fidem Christi infideles converterunt, vt legimus in Breviario Romano 5. Februarij in Actis Sanctorum Faustini, & Iobitæ, & in Actis S. Ianuarij Episcopi die 19. Sept. & in Actis S. Martinæ Virginis die 30. Ianuarij, & sic de alijs, & Christus Dominus Ioann. 14. planè testatur miracula ad conversionem incredulorum multum conferre. *Nisi signa* (inquiens) *& prodigia videritis, non creditis.*

§:§:§:§

CA:

CAPVT XX.

Error Alcorani contra Dei prouidentiam permittentem, vt amici sui in hac vita tribulationem patiantur, vt in alia coronentur.

MAHVMETVS in capite duodecimo Alcorani hæc habet: *Vos Iudæi, & Christiani, si Dei Filij, suique dilecti estis, prout vos dicitis, cur vobis culpas, & peccata gerentibus pœnas, & malum infert?* Quæ verba non nisi ab homine totius spiritualis sapientiæ experte proferri potuerunt, sunt enim inscitiæ plena: ad providentiam nanque Dei spectat filiorum suorum adoptivorum, & amicorum peccata hic punire, ne in alia vita durius puniat: hic per flagella eos corrigere, & admonere, vt resipiscant, & rectam virtutis semitam sectentur; & per adversos casus premere, ne rebus caducis nimium inhærentes æterna fastidiant: & tribulationibus quasi stimulo pungere, vt ad patriam cœlestem concitato cursu tendant. Hinc Deus Apocal. 3. v. 19. inquit: *Ego quos amo, arguo, & castigo.* Et Paulus ad Hebræos duodecimo v. 6. *Quem enim diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit.* Et Angelus Raphael Sancto Tobiæ cap. 12. v. 13. dixit: *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, vt tentatio probaret te.* Et Salomon Prov. 3. v. 11. inquit: *Disciplinam Domini, fili mi, ne abijcias, nec deficias cum ab eo corriperis: quem enim diligit, Dominus corripit: & quasi pater*

in filio complacet sibi. Et Sanctus Job cap. 5. inquit: *Beatus homo, qui corripitur à Domino.* Et per Hierem. cap. 30 ait Dominus: *Castigo te in iudicio, vt non tibi videaris innoxius.* Atque in 2. Mach. cap. 6. v. 13. Spiritu Sancto dictante scriptum est: *Et enim multo tempore non sinere peccatores ex sententia agere, sed statim vltiones adhibere magni beneficij est indicium.* Estque manifestum reprobationis signum, quando homines grauiter peccant, & tamen in hac vita à Deo non puniuntur; cum enim Deus sit summè iustus, nullum peccatum relinquit omino impunitum. Vnde si in hac vita non punit vt pater ad correctionem puniet in alia vt iudex ad vindictam, & exterminationem. Vnde de reprobis loquens Deus per os Davidis Psalm. 80. inquit: *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in aduentionibus suis.* Et similiter Paulus ad Hebr. 12. *Si extra disciplinam estis, ergo adulteri, & non filij estis.* Quare Deum hic non punire peccatores, licet videatur miseratio, est maxima indignatio, vt ponderat Bernardus serm. 42. in Cant. expendens verba illa
„ Isaiæ cap. 26. num. 10. Misereamur impio, & non
„ discet iustitiam: in terra Sanctorum iniqua gessit, &
„ non videbit gloriam Domini. Audi Bernardum: Mi-
„ sericordiam hanc ego nolo: super omnem iram mi-
„ seratio ista sepiens mihi vias iustitiæ. Satius profe-
„ cto mihi, iuxta Prophetæ consilium, apprehendere
„ disciplinam, ne quando irascatur Dominus, &
„ peream devia iusta: volo irascaris mihi pater mise-
„ ricordiarum, sed illa ita, qua corrigis devium, non
„ qua

„ qua extrudis de via. Hinc per Prophetam Ezechielem terribiliter minatur Deus cap. 16. v. 42. *Auferetur Zelus meus à te: & quiescam, nec irascar amplius.* Solo auditu contremisco, inquit Bernardus ibidem postquam recitavit hæc verba: *Vides quia tunc magis irascitur Deus cum non irascitur? Si te zelus deseruit; amor: & nec eris amore dignus, qui indignus castigatione censeris.* Certè dum maritus vxorem zelat, & reprehendit; amat adhuc, & secum retinet: cæterum postquam illi libellum repudij concessit, nihil amplius de illa curat, nec propter adulterium castigat. Sic ergo se Deus gerit cum reprobis, quos hic non castigat. Quod alia similitudine explicatur: nam quando medico spes affulget de futura infirmi salute, prohibet illi nocitura, quæ appetit, quando autem nihil infirmo vetat, sed omnia eius voluntati permittit, iam res deplorata est. Sic ergo, &c.

Non ergo ideo debuit putare Mahumetus se à Deo delectum, quia in hac vita Deus illum non punivit, sed prosperitatem ei indulsit: quia potius hinc evincitur, illum abominabilem coram Deo fuisse, siquidem in hac vita eum vt pater non correxit, in alia castigaturus tanquam severissimus iudex. Vt enim 2. Machab. cap. 6. v. 14. de magnis, & cæcis peccatoribus dicitur, *Dominus patienter expectat, vt cum iudicij dies aduenerit, in plenitudine peccatorum puniat.*

Nec gloriari possunt Mahumetani, quasi Deo placeant, quia prævalent Christianis eosque sæpè opprimunt. Dei enim mos est vti malis, & infidelibus vt in-

strumento, & tanquam virga ad flagellandum fideles, atque electos suos, correctis autem & castigatis filijs virgam illam proijciet in ignem. Vt constat ex verbis Dei per Isaiam cap. 10. *Væ Assur* (id est Regi Asiriorum) *Virga furoris mei, & baculus ipse est*. Vtitur infidelibus, & peccatoribus tanquam malleo, & incude ad efformanda prætiosa vasa; quibus dona sua in æternum committat; & quæ in Cœli abaco reponantur. Id explicat optime Michael de Medina lib. 1. de „ recta in Deum fidæ fol. 6. & 7. Nullum certe popu„ lum tot tantisque afflictionibus oppressum accepi„ mus, quam Israeliticum populum, cum tamen vt„ cunque inter omnes mortales Deum coleret: con„ tra verò nullis tam applausit fortuna, quam pro„ phanis illis nationibus. Babilonijs, Asirijs, Ægyp„ tijs, Philistinis, Romanis, &c. Admirandum profe„ cto divinæ prodentiæ consilium, vt cum & vetere „ illo sæculo duos populos habuerit, idolatrarum „ vnum, & veræ Religionis expertem; Religiosum al„ terum, suæque saltem cognitionis participem, illum „ tanta rerum affluentia, tantoque bellorum successu, „ contra hunc tantis, & internis, & externis cladibus, „ & calamitatibus fuerit prosecutus, vt cum hic in„ fœlix apud omnes finitimas gentes sit habitus, ille „ in toto orbe fęlicissimus iudicari potuerit. Hoc pro„ fecto non alio consilio factum est, quam quod ad „ populi sui peccata coercenda, satellitibus, non qui„ buscumque, sed summa virium humanarum potentia „ præditis, Deus indigeat. Nec enim principes, in vin„ di-

,, dictam malefactorum inermes, & imbelles mini-
,, stros assumunt, sed ingenti illos, & hominum, & ar-
,, morum potentia circundant, vt in peccatores, quā-
,, tumvis potentes, intrepidi irruant. Non ergo infi-
,, delis populi fęlicitatis, & fortunæ applausus inde
,, provenit, quod eorum Religio sit vera, nostra con-
,, tra falsa, sed quod vellit populum suum, in discipli-
,, na contineri, qua ratione virga furoris Assur; &
,, exercitus Domini Romani vocantur, quod volun-
,, tatem eius quasi ministri iustitiæ exequendo perfi-
,, ciant. Inundante igitur peccatorum diluvio, necesse
,, est ministrorum Dei potentiam excrescere. Atque
,, id quidem licèt totius aliquando populi fidelis
,, peccatis contingat, potissime vero Regum, &
,, Præfectorum vivendi licentia, provenire doce-
,, mur: nunquam enim non est verum illud. *Quidquid delirant Reges plectuntur Achiui?*

,, Id non modo pessimorum Regum, Jeroboam,
,, Achab, Ochoziæ, Joram, Achaz, Manasis, Hosiæ,
,, Ioachim, &c. ingenti Israelitici populi malo, do-
,, cent Historiæ, sed non minus atrocibus exemplis
,, Ecclesiastici annales. Totum certe Ecclesiasticum
,, Imperium, quod olim ab Occidente in Orientem,
,, & à Septentrione in Meridiem extendebatur,
,, Romanorum, & Constantinopolitanorum Princi-
,, pum tyranis, & licentia vivendi perdidit, & infide-
,, libus prodidit, Hispaniam nobilissimam Europæ
,, Provinciam Vitigis, & Roderici Regum Gotho-
,, rum criminosa vita, post enormem totius regionis

vastitatem, Sarracenis tradidit.

Et sanè quod hæc duo rectè cohæreant, nempe aliquem esse eximiè sanctum, & dilectum Deo, & tamen in hac vita multa perpeti temporalia mala; negare non potest Mahumetus, qui confitetur Christum Dominum, & Beatam Mariam eius Matrem homines fuisse sanctissimos, & omnis peccati expertes: constat enim Christum Dominum à Iudæis passum fuisse calumnias, persecutiones, ludibria, verbera, & mortem ignominiosissimam; & eius Matrem gladio compassionis fuisse transfixam, & dum in Ægyptum fugit cum puero Iesu multos sustinuisse labores: ergo stat optime populum Christianum esse Deo dilectum, & tamen multas temporales calamitates perpeti.

CAPVT XXI.

Error Alcorani contra providentiam Dei permittentem homines fideles à Diabolo tentari.

CApite 21. Alcorani sic loquitur Mahumetus: *Impossibile Diabolo quidquam facere nisi incredulis.* Hic est error manifestus contra Dei providentiam, quæ permittit Diabolum tentare fideles, iustos, & sanctos. Sic permisit, vt tentaret Christum, vt enim inquit Mathæus cap. 4. *Iesus ductus est in desertum ab spiritu, vt tentaretur à Diabolo.* Quod de Spiritu Sancto intelligendum esse, probat Maldonatus, & Christus Dominus Luc. 22. vers. 31. dixit: *Simon, Simon,*

ecce Satanas expetiuit vos, vt cribaret sicut triticum: ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Hinc Christus docuit Discipulos suos Matth. 6. vers. 13. vt orarent, dicentes, *Ne nos inducas in tentationem*; postulando, vel ne nos permittat â Diabolo tentari, vel vt nobis conferat gratiam, qua tentationem vincamus, & Matth. 26. v. 41. dixit: *Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem.* Et Apostolus Petrus Epist. 1. cap. 5. fideles hortatur: *Sobrij stote, & vigilate, quia adversarius vester Diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide.* Sanè Job, Vir Sanctissimus erat, & tamen Diabolus multa illi intulit mala temporalia: & S. Antonium Abbatem, aliosque Sanctos Viros, permittente Deo ad maius ipsórum meritum varijs molestijs & plagis affecit. Quid quod ipse Mahumetus in cap. 21. Alcorani narrat persecutiones, quas Ioseph Patriarcha, quamvis iustus, passus est: & dicit Iosephum in carcere detentum esse; quia suggerente Diabolo quando principem pincernarum rogavit, oblitus est nominare nomen Dei. Certumque est Diabolum potissimum suis tentationibus aggredi fideles, & iustos, vt à recta salutis via avertens, ad infernum trahat. Et Christus Luc. 8. testatur, quosdam ad tempus credere, & in tempore tentationis recedere. Cum enim vera fides sit primum salutis fundamentum, Diabolus enixe conatur, homines à vera fide avertere, & ad falsam trahere. Et hinc clarissimum argumentú formatur ad probandam veritatem Christianæ Religionis, & falsitatem sectæ

Ma humetanæ, quia Diabolus homines tentat, ne Christiani fiant; vel â fide Christi deficiant: nunquam autem Mauris persuadet, vt à sua secta discedant. Assumptum varijs exemplis comprobari potest: insigne est illud Theophili Presbiteri, qui tempore Iustiniani Imperatoris chirographum signatum Diabolo tradidit: *Quo negabat Christum, eiusque Matrem,* quia Diabolus ei promissit suam opem ad obtinendum Officium Ecclesiasticum, à quo per invidiam deturbatus fuerat, sub conditione, quod Christum, eiusque Matrem abiuraret. Quod exemplum habes in magno speculo exemplorum part. 1. dist. 14. exemplo 24. desumptum ex speculo historiali Vincentij lib. 21. cap. 69. & 70. illud etiam celebre, quod legitur in vita S. Basilij in vitis Patrum, & habetur in eodem speculo magno exemplorum dist. 8. exemp. 80. de quodam iuvene, qui vt nobilem Virginem Matrimonio sibi copularet, ad maleficum accessit, & ab illo instructus, Diabolo scriptum fecit, in quo fatebatur se Christo, & Baptismati, & Christianæ Religioni abrenuntiare: & sic Matrimonio illius virginis potitus est. Postea vero pœnitentia, & orationibus S. Basilij à Deo obtinuit, vt Diabolus scriptum restitueret, & ab eius insidijs liberatus est.

CAPVT XXII.

Confirmatur doctrina præcedens exemplo recenti Mahumetanæ fœminæ, quam à ſuſcipiendo Baptiſmo Dæmon ei apparens deterrebat.

ANNO 1671. publicas conciones habuimus P. Ioannes Gabriel Guillem, & ego ad Mahumetanos Xera, Gadibus, Portu Sanctæ Mariæ, Sanlucar de Barrameda, & alijs Ciuitatibus: non pauci in illis conuerſi ſunt: ſolemnique pompa Baptiſmus illis adminiſtratus eſt: Xera, & Gadibus in publico foro erectum eſt ingens tabulatum, in quo Cathecumeni cum patrinis, & viris primarijs, tum Eccleſiaſticis, tum Secularibus aſsidebant: in Portu autem erectum eſt intra Templum. Gadibus Illuſtriſsimus Epiſcopus Cathecumenos Sacro fonte tinxit: Xera, & Sanlucar Vicarius Illuſtriſsimi Archiepiſcopi Hiſpalenſis. Erat in Portu pius, & nobilis Eccleſiaſticus, qui habebat ancillam Mahumetanam, cuius conuerſionem ardenter deſiderabat, & enixe a Deo poſtulabat: eius pertinaciam in concionibus publicis expugnare non potuimus: bonus eius herus ſuam ſortem deplorabat, ſeque infelicem dicebat, quandiu eius ancilla Chriſti fidem non amplecteretur: illam feruenter ſæpe allocutus eſt; ceſsit tandem huius fœminæ obſtinatio, & ſe Chriſtianam eſſe velle palam profeſſa eſt, cum ingenti domini ſui conſolatione.

Dilatus eſt Baptiſmus ſolemnis per aliquod tempus, donec Cathecumeni bene in rebus fidei inſtruerentur. Vt hanc inſtructionem perficerem, ego redij è Civitate de Sanlucar;in qua æſtivo tempore eo anno commorati ſumus, ad Portum Sanctæ Mariæ. Iam omnia parata erant ad ſolemnem Baptiſmum. Diabolus moleſte ferens illius Mahumetanæ converſionem, quadam die, dum illa ſola exiſteret, in triclinio domini ſui ei ſub forma fœdiſsimi Æthiopis apparuit, & terribilibus oculis eam aſpiciens; minis terruit, & imperavit, ne Baptiſmum ſuſciperet; & quia dies ſolemnis appropinquabat, in quo Cathecumeni abluendi erant, vt illa erubeſceret cum alijs ad Eccleſiam in ſolemni proceſsione procedere, illi forcicu-lam obtulit, præcipiens, vt crines detonderet, ſperans fore, vt denudata capillis non auderet in publicum prodire: tenuit illa; tunc Diabolus ferociori vultu minas ingeminans ita illam terruit, vt horrore perculſa, & ingenti metu conſternata quaſi ex anguis in terram corruerit: & ne formato Crucis ſigno illum fugaret, ita brachia eius retro contorſit, & manus atque digitos ita inter ſe implicuit, vt nulla humana induſtria id contingere potuerit. Advenit ea tempeſtate herus; ancillam reperit humi iacentem, oculis ſcillantem, & præ terrore fatiſcentem, brachia contorta habentem, & faciem pallore exangui contectam: monet vt nomen Ieſu invocet, & ſigno Crucis ſe muniat, & cum illa brachia movere non poſſet, devotus Sacerdos aqua benedicta eam aſpergens, & Dei opem

im-

plorans, brachia, & manus ancillæ expedit, & illa signum Crucis formans, & nomen Iesu, & B. Virginis invocans, in se redijt. Et omnia, quæ acciderant hero suo narravit. Indeque non parum in fide confirmata est, & ardentius Baptismum desideravit: sic apud se discurrens: Diabolus saluti hominum insidiatur, & illos ad infernum ducere vult; si ergo à Religione Christiana suscipienda me vult amovere, signum est, quod illa vera est, & certa ad Cœlum via. Sic confirmata alacriter Baptismum cum alijs triginta septem in templo suscepit.

CAPVT XXIII.

Error Alcorani contra Dei iustitiam, & misericordiam.

IN capite 28. Alcorani hæc habet Mahumetus: *Sciendum neminem esse, qui non ad ignem, quoniam hoc Deus mandauit proficiscatur: vbi corporaliter etiam increduli perseuerabunt: timentes autem Deum salvabuntur.* Non loquitur Mahumetus indifferenter de igne Purgatorij, & de igne Inferni damnatorum, sed determinate de hoc, ad quem increduli deferuntur. Est autem error manifestus, & enormis, contra Dei iustitiam, & misericordiam, quod omnes homines in ignem Inferni Deus proijciat; cum plurimi iusti, & sancti ex hac vita decedant, quos Deus in ignem damnatorum non proijcit, sed ignem Purgatorij, si in hac vita pro reatu suorum peccatorum plene non satisfece-

cerunt; vel in Cœlum ſtatim eos evehit, & viſione beatifica donat, ſi omnino purificati decedunt. Rurſus certum eſt, pueros qui in lege nova ante vſum rationis cum Baptiſmo decedunt, ſtatim ad Cœlum evolare, & pueros decedentes cum circunciſsione in lege Veteri ante vſum rationis in ſinum Abrahæ deportatos eſſe, vbi nulla erat pœna ignis. Immo pueri decedentes cũ ſolo originali non detruduntur in Infernum damnatorum, in quo pœna ignis vrit, ſed in Lymbum, in quo pœnam damni tantum patiuntur; æquitas enim, & miſericordia Dei non patitur, eos pœna acri ignis torqueri, qui propria voluntate nullum peccatum commiſſerunt. Et quamvis ex adultis homines iuſti in peccata venialia labantur; exploratum tamen eſt, multos ex hac vita ita puros decedere, vt ſtatim in Cœlum volent. Sic enim S. Anton. Abbas animam S. Pauli primi Eremitæ vidit ab Angelis in Cœlum deferri, & S. Severinus animam S. Martini, & S. Benedict. animam S. Germ.

Rurſus error eſt, eos qui in Infernum ſemel labuntur damnatorum, inde vnquam extrahendos: nam ex Sacris Litteris conſtat pœnam Inferni nunquam finiendam, vt ex illo Iſaiæ vltimo: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Et ex illo Chriſti Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, & Angelis eius.* Et Marci 9. ter in vno orationis contextu docuit pœnas Inferni eſſe perpetuas illis verbis: *Mitti in gehennam ignis inextinguibilis, vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.* Idem con-

cõſtat ex Judith 6.& Eccl.7.& Apocal.14.& 19.& ex verbis Baptiſtæ Matth. 3. *Paleas autem comburet igni inextinguibili.* Et Daniel.12. Sicut enim ad miſericordiam, & iuſtitiam remunerativam Dei pertinet, quod merces bonorum ſit æterna; ita pertinet ad iuſtitiam punitivam Dei, quod pœna impiorum ſit æterna: cum enim animæ ſint immortales, & tempus viæ, ſit finitum, duratio præmij, & pœnæ debet eſſe æterna, vbi enim locus non eſt merendi, & demerendi, debet eſſe locus vel præmium accipiendi, vel pœnam ſubeundi.

CAPVT XXIV.

Quomodo Mahumetani fabulentur Mauros ab Inferno extrahi.

EXISTIMANT cæci Arabes, animas ſuorum defunctorum ab inferno extrahi; quia poſtquam corpora defunctorum humata ſunt elargiantur Alfaquino ſuo, qui eſt veluti Parrochus eorũ, octo drachmas elemoſynæ titulo, vt animam defuncti Deo commendet. Ille vero non aliud ſuffragium, nec aliud ſacrificium pro illa offert, quam legem Alcorani illis diebus legere; arbitrantur enim tantum valere apud Deum illam Alcorani lectionem, vt vi illius anima omnino mundetur; & Mahumetus illam ab inferno extrahere teneatur; quod illum præſtare exiſtimant, quia ſe coram Deo vultu triſti ſiſtit; tunc vero ab illo Deus rogat, *Cur triſtis es Mahomete, & ille reſpondet, quomodo triſtis non ſim, ſi in inferno eſt Maurus?* Tunc ve-

vero Deus, Mahumeto, *Vade* (inquit) *& Maurum ab inferno educito* Mahumetus vero accedens verticis crine apprehensum Maurum deducit ab orco, & secum in Paradysum vehit: & ideo Mahumetani in vertice pusillum comæ nutriunt, reliqua abrasa, vt illo extrahantur ab inferno. Quasi vero, vel anima crines habeat, vel Mahumetus in continuo futurus sit motu descensus, & ascensus; vel continuo simulaturus sit illam vultus tristitiam. F. Antonius del Castillo in suo Itinerario Hierosolymitano lib. 3. cap. 3. affirmat, Hierosolymis supra portam *Auream* extare duo sacella, in quibus credunt Mauri Christum, & Mahumetum futuros in die iudicij, quando venerit Christus ad iudicandum mundum; Mahumetum tamen futurum in sacello dextro. Dicunt insuper: Christum tunc dicturum Gentilibus? *Ite in infernum, quia fidem non habuistis*, Iudæis vero; *Ite in infernum, quia me voluistis occidere*: Christianis; *Ite in infernum, quia vestram legem non obseruastis* denique Mahumetanis; *Ite in infernum, quia peccastis*. Tunc vero Mahumetum rogatum pro suis Mauris, & Christo dicturum: *Propter me & mei amorem isti in infernum mitendi non sunt*; *si autem eos illuc misseris, amici non erimus*: Christum vero his precibus exoratum, responsurum: *Propter Mahumetum omnes Mauri in Cælum eant*. Tunc autem Mahumetum convertendum esse in magnum caprum, lanæ vellere contectum animas vero Maurorum convertendas in pulices, & insinuatas velleri illi deportandas à Mahumeto in Paradysum. Quis hanc fabulam audiens, risum teneat?

CA-

CAPVT XXV.

Perniciosus alius Alcorani error contra Dei iustitiam affirmantis homines per confessionem Mahumetanæ sectæ sine bonis operibus, & cum magnis criminibus fore saluandos.

MAHVMETVS *in Alcorano*(vt testatur S. Petrus Paschasius num. 135. & num. 153) *Mauros de sua propria salute certos, & securos reddit, si in mortis hora in vnum crediderint Deum, & quod Mahumetus sit eius nuntius.* Asseritque quod quamvis in die iudicij in vna stateræ lance ponantur innumera, & gravissima peccata, si tamen in alia reponatur fragmen papyri longitudinem atque latitudinem digiti non excedentis, in quo scripta sint hæc verba: *Leylehe illa, Alla, Mahomad, Arraculu, Alla, hoc est, non est nisi vnus Deus, & Mahumetus est eius nuntius, & Propheta*: statim hæc pars alteri præponderabit.

Sed hic est error manifestus contra Dei iustitiam; quis enim non vidaet, æquum non esse, vt Dominus servum rebellem, & in obedientem non minore præmio afficiat, quam servum obedientem? Certe si aliquis famulus erga herum suum hoc modo segereret, vt palam fateretur: *Agnosco te esse Dominum meum legitimum, nolo tamen mandatis tuis obedire*; is dignus supplicio foret: ergo dignus supplicio est, qui credit in Deum, & tamen quod Deus præcipit opere exequi non

non vult. Vnde Christus Dominus Matth. 7. vers. 21. verissimè pronuntiavit, *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum Cœlorum.* Quia vt inquit Apostolus Iacobus cap. 2. 26. *Fides sine operibus mortua est.* Ac proinde anima in vitam æternam ducere nequit.

CAPVT XXVI.

Errores alij Alcorani contra lumen rationis.

MAHVMETVS vt supra vidimus capit. 3. pagin. 63. docet: *Vnunquenque saluari in sua lege, Iudæos, Christianos, Turcas, &c.* Et docet vltimam hominis fœlicitatem consistere in delectationibus gustus, & tactus, & vtrunque est error manifestus contra rationem; vt ibidem, capit. 11. pagin. 126. ostendimus.

Sed nunc verba Alcorani proferamus: igitur in primo capite sic ait: *Sciendum generaliter, quoniam omnis rectè viuens, siue Christianus, siue Iudæus, seu lege sua relicta in aliam tendens, indubitanter diuinum assequatur amorem.* Quod perinde est, ac asserere vnunquenque salvari posse in quacunque lege dummodo secundum præcepta illius vitam instituat. Sed præter quam quod hoc est contra evidentem luminis naturalis rationem vt ibi demonstravimus, Mahumetus sibi ipsi aperte contradicit. Nam in tertio capite hæc habet in Dei persona: *Tuam legem propter aliam mutans, & in ea manens, hic, & in alio sæculo reus igne indeficiente peribit.*

Et

Et cap.6.inquit.*Christiani volentes imitatores legis Mahumeti ad suam conuertere legem efficiunt eos, qui antea boni fuerunt, malos.* Alia adduximus supra capit. 1. pag.379.

CAPVT XXVII.

Error Mahumetanorum circa corpora, & animas defunctorum.

IOANNES Andræas sæpé citatus in suo libro contra Mahumetanos cap. 5. testatur esse articulum fidei inter Mahumetanos, quod statim postquam corpus defuncti sepelitur, adveniunt ad eius sepulchrum duo Angeli nigri, quos Arabice vocant, *Munquiri, Guanequir*, alterque eorum affert secum clavam ferream, alter vero vncinum, & corpus illud in sepulchro fodere faciunt, vel geniculari, & corpus illud induit animam extrinsecus, sicut tunicam interiorem, seu subuculam induimus, cæterum vsque ad renes tantum. Et statim Angeli illi interrogant, an credat in Mahumetum, eiusque legem, seu an credat Mahumetum esse Dei Prophetam, & eius legem esse á Deo latam? an in hoc mundo bona opera fecerint? nimirum an fecerit Zalá (quod est præces quasdam ad Deum fundere) an ieiunium *Romadam* observaverit, an decimas solverit, & elemosynas dederit? Si bonam rationem reddit, abeunt inde Angeli nigri, & veniunt duo Angeli nive cãdidiores, qui corpori illi se comites adhibent, vsque ad diem iudicij, alterque eorum ipsius capite, alter vero cruribus brãchia supponit. Si vero ma-

malam rationem reddit defunctus, Angelus clavam tenens tanto impetu illud percutit, vt septem stadia descendere cogat; alter vero vncino ferreo statim extrahit: primus iterum percutit, & deijcit; secundus iterum extrahit, & sic vicissim descendere, & ascendere cogunt vsque ad diem iudicij.

Hac de causa sepulchra nimis profunda faciunt, & concaua relinquunt, ea tegendo tabulis, vel lateribus, ne terra immediate corpus tangat: & vt remaneat in tumulo spatium vacuum vt defunctus possit sedere, vel genuflectere. Et eadem de causa pedes, & caput cadaveris soluta ab omni vinculo relinquunt, vt possit assurgere. Ob timorem Angeli malleatoris, & Angeli vncinatoris quotidie post Zalà primæ auroræ recitant orationem quadam, cuius substantia est hæc: *Libera nos Domine ab interrogatione duorum Angelorum, & à tormento sepulchri, & à via praua. Amen.*

Quis non rideat tam crassum, & fabulosum errorem? Nam si anima decedit in pecato, statim ad infernum detruditur, & non reddit ad locum corporis, quousque in die iudicij cum illo reuniatur. Si autem ab omni reatu libera è corpore egreditur, statim ad cælum convolat, & inde ad corpus non regreditur, quousque illud gloriosum reddat. Rursus quomodo vivificare potest corpus prout oportet vt tormenti capax sit si illud interne non informat, & solum extrinsecus vestit? Deinde cum certum sit corpus in pulverem reverti, quomodo potest vsque ad diem iudicij in sepulchro illam pœnam pati descendendi, & as-

cendendi? Vt Mauri hunc errorem deponant, monendi ſunt, vt aperiant monumenta defunctorum, & comperient ridiculam eſſe fabulam illam quam credunt.

CAPVT XXVIII.

Error Alcorani affirmantis Diabolos credentes Mahumeto fuiſſe ab inferno liberatos.

MAHVMETVS In Alchorano lib. 4. cap. 9. quod intitulatur *Elgam*, id eſt, de Dæmonibus, affirmat turmam quamdam Dæmonum audiviſſe quadam die ipſum Mahumetum legentem Alcoranum Mauris, & hac lectione maxime delectatos fuiſſe, quia animadverterunt ſe poſſe ſalvari, ſi in Mahumetum crederent, & Mahumetani fierent: & ita factos fuiſſe Mahumetanos, & ab inferno liberatos eſſe. Hic eſt error manifeſtus contra Scripturas, ex quibus conſtat pœnam Dæmonum eſſe æternam, vt vidimus c. 23. & inde facile evincitur eſſe fabulam; quia ſi aliqui Dæmones ab inferno liberati ſunt, quia crediderunt Mahumetum eſſe Dei Prophetam, & eius legem ſuſceperunt, cito infernus vacuus maneret; quia omnes Dæmones vt ab illis pœnis liberarentur, hoc ipſum facerent.

CA-

CAPVT XXIX.

Error Alcorani circa durationem inferni.

MAHVMETVS in Alcorano lib. 1. cap. 13. affirmat, infernum non duraturum vltra mille annos; eoque temporis spatio finito omnes damnatos ab inferno extrahendos. Qui etiam fuit error Origenis. Richoldus libro de Turcarum moribus cap. 12. affirmat Mahumetanos existimare, post diem iudicij Mahumetum ob suam magnam authoritatem & potentiam educturum ab inferno omnes damnatos, cuiuscunque sint conditionis. Sed hic est error manifestus contra Scripturas veteris, & novi Testamenti, vt constat ex cap. 23. pag. 519.

CAPVT XXX.

Error Alcorani contra Dei sanctitatem, & hominis libertatem.

MAHVMETVS in Alcorani cap. 34. docet, Deum ab æterno ita præfinisse, & prædeterminasse quidquid homines in tempore facturi sunt, vt liberum non sit homicidæ homicidium vitare, nec adultero adulterium, quia omnia hominum opera ita subiacent Dei voluntati, vt nihil facere possit homo, nisi illud ad quod fuerit à Deo destinatus fatali quadam

dam necessitate. Quod hoc sentiat Mahumetus, testatur Doct. Martinus de Vivaldo in eruditis glosis marginalibus quibus illustravit librum, cui titulus, *Zelus Christi, contra Iudæos, & Sarracenos*, compositum à Doct. Petro de Cavalleria: nam numero marginali 853. inquit: *Decimotertio, Mahumetus tollit liberum arbitrium.* Ex hoc errore consequens est alius, quod nimirum Deus homines ad peccandum impellat; quem errorem docuisse videtur Mahumetus in Alcorano Azorà, sen cap. 22. Nam vt testatur Æneas Silvius (postea Papa Pius Secundus) lib. 1. Epistolarum Epist. 396. hæc verba habentur in eo capite: *O Deus quibus vis bonam, & quibus vis malam vitam præbes.* Et hoc ipsum testatur Theatrum vitæ humanæ tom. 1. fol. 5. & Cathecism. Patriarch. lib. 1. Dialog. 15.

Et hunc errorem satis indicant Mahumetani; nam cum eis dicimus: *Heus tu Amete, heus tu Haly, vis Christianus fieri?* Respondet: *Quando Deus voluerit.* Quasi dicant iam à Deo statum est, an futurus sim Christianus, an non. Si statum est, infallibiliter Christianus fiã. Si non est statum, infallibiliter non ero, quia Deus non volet, vt ego Christianus sim: si autem Deus non vult, quomodo sine eius voluntate ego potero Christianus fieri? Vt ego sim Christianus, requiritur quod Deus id velit: Deus autem non vult vt modo sim Christianus, quia si vellet, quomodo ego possem non esse Christianus? Quod si Deus non vult vt ego modo cõvertar ad fidem Christi, quomodo ego potero velle quod Deus non vult? Expectemus, ergo, vt Deus velit

lit me petere Baptismum, & tunc ego petam.

Hunc errorem renovauit Calvinus lib. 3. institutionum cap. 21. §. 71. vbi ait: *Dicimus, æterno, & immutabili consilio Deum semel constituisse, quos olim assumere vellet in salutem, quos rursum exitio deuouere.* Et cap. 23. §. 8. *Non dubitabo simpliciter fateri, voluntatem Dei esse rerum necessitatem, atque id necessario futurum esse, quod ille voluerit.* Contra hunc errorem agunt late Doctores Chatolici. Est enim contra lumen rationis; quia vt inquit August. lib. 3. de lib. arbit. cap. 18. *Quæcumque ista causa est voluntatis, si ei resisti non potest, sine peccato ei ceditur: quis enim peccat in eo quod nullo modo caueri potest?* Et vt idem inquit lib. de duab. anim. capit. 12. *Peccati reum teneri quenquam, quia non fecit quod facere non potuit, summæ iniquitatis est atque insaniæ.* Et vt ait idem S. Doct. in lib. de vera Religione cap. 14. *Tam certum, & omnibus manifestum est, neminem peccare in eo quod necessitate facit, vt nulla hic doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat.* Et lib. de duab. animab. cōtra Manichæos sic scribit: *Nonne hoc cantant, & in mōtibus pastores, & in theatris poetæ, & indocti in circulis, & docti in Bibliotecis, & Magistri in scholis, & Antistetes in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum?*

Idque constat manifestissime ex Sacris Litteris, vt ex illo Eccles. 15. v. 14. *Nam Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui.* Vnde Dominus Caino Gen. 4. 7. *Nonne si bene egeris recipies, sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit? Sub te erit appetitus eius* (peccati scilicet) *& tu dominaberis*

illius

illius (appetitus ſcilicet, quo ad peccatum propendes, & alliceris.) Et Deut. 15. *Conſidera, quod hodie propoſuerim in conſpectu tuo vitam, & bonum, & è contrario mortem, & malum, &c.* Et infra: *Teſtes hodie inuoco Cœlum, & terram, quod poſuerim vobis vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem. Elige ergo vitam vt viuas; & diligas Dominum Deum tuum.* Et Ioſue 24. 15. *Sin autem malum vobis videtur, vt Domino ſeruiatis, optio vobis datur: eligite hodie quod placet.* Et 2. Reg. 24. 12. *Trium tibi datur optio, elige vnum, quod volueris ex ijs, vt faciam tibi.* Et Eccl. 31. *Erit illi gloria æterna, quia potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere mala; & non fecit.* Et Matth. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.*

Eſtque impium, & blaſphemum Deum facere Authorem peccati, vt enim inquit David Pſal. 5. *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.* Et ibidem. *Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem.* Et Sapient. 14. 9. *Similiter autem odio eſt impius, & impietas eius.* Et Hieron. 19. 5. *Ædificauerunt excelſa Baalim: quæ non præcepit, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum.* Evidentique ratione concluditur Deum non eſſe Authorem peccati: nam cum Deus dicat, *Non mæchaberis, non occidas, non furtum facies*; nequit velle vt homines mæchetur, furentur, & occidant; ſic enim vellet vt agerent contra eius voluntatem, & ſibi ipſi repugnaret. Impoſsibileque eſt, vt Deus efficaciter velit homines facere id quod ſerio prohibet ab hominibus fieri: at prohibet peccata fieri ab hominibus: ergo non vult efficaciter,

vt homines peccata faciant. Tertio quia impossibile est, vt homo peccet dum adimplet Dei voluntatem, & id facit, quod Deus vult efficaciter, vt homo faciat. Quarto, quia Deus nequit ad infernum detrudere homines, quia fecerunt eius voluntatem; hoc autem contingeret, si Deus homines suo decreto efficaci antecedenti adigeret ad peccandum. Quinto, quia Deus nequit hominem damnare, quia non fecit aliquid impossibile: impossibile autem est hominem vitare peccatum ad quod perpetrandum à Deo necessitatur: & certum est Deum damnare hominem, quia peccavit? ergo certum est hominem non necessitari à Deo ad peccandum.

CAPVT XXXI.

Quomodo perurgendi sunt Mahumetani qui interroganti, quando conuertendi sunt ad fidem Christianam? Respondent: Quando Deus voluerit. *Vbi exemplis, & aptis similitudinibus explicatur, prædestinationem, & præscientiam Dei non auferre nostram libertatem.*

CVM in hac responsione supponant errorem illum nuper relatum, vrgendi sunt exemplo lepidissimo, quod ex Cæsareo refert Becanus in Manuali controversiarum lib. 3. cap. 4. num. 4. vt convellat perniciosissimum dilema, quo homines perditi sequẽtes errorem Calvini de decreto divino antecedente adi-

adigente homines, vel ad bona opera, vel ad prava, mitere cruciantur, & in desperationem aguntur, sic enim discurrunt: *Vel abæterno sum prædestinatus vel reprobatus*: si prædestinatus, necessario salvabor, etiamsi pessime vixero; si reprobatus, necessario damnabor, etiamsi vellim bene viuere. Quo dilemate misere cruciantur miseri, dum se expedire nequeunt, & refert Augustinus lib. de bono persever. cap. 15. quendam Monachum sui Monasterij, eò fuisse adductum hac argumentatione, vt tandem deserta vita religiosa ad sæculi voluptates reversus sit, & perierit. Qui est fructus illius impiæ doctrinæ, quam cum Mahumeto sectatur Clavinus. Vt hoc perniciosum dilema convellat Becanus, loco citato hoc exemplum refert.

Ludovicus Landgravius, propter deploratam vivendi licentiam á Viris Religiosis correptus, ac graviter monitus, vt ad bonam frugem rediret, antequam inopina morte præveniretur: pro excusatione hoc adferebat: *Si prædestinatus sum, nulla peccata poterunt mihi regnum Cœlorum auferre: si reprobus, nulla bona opera conferre.* Item illud: *Cum venerit dies mortis meæ, certo moriar. Illum nec bene viuendo potero extendere, nec male viuendo præuenire.* Quid factum? Incidit in gravem morbum: Medicum ad se vocat. Is, vt erat vir prudens, & verborum Landgravi memor: Domine mi, inquit, frustra me vocas. Nam si venit hora mortis tuæ, certo morieris, nec possum te iuvare. Si non venit, nō indiges mea ope. Quid ita vero, ait Landgravius? Quin iuvame antequam mors adrepat. Tum Medicus: si pu-

tas vitam corporis conservari posse adhibita medicina; cur similiter non credis, vitam animæ iuvari posse pœnitentia, & contritione? Hoc verbo vicit Medicus, & Landgravio persuasit.

Ratio vero est, quia cum Deus velit omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, nullum hominem efficaciter destinat ad pœnas inferni nisi sub conditione quod homo ipse contra Dei voluntatem malè operetur, & divina transgrediatur præcepta: vnde nunquam habet decretum absolutum, & efficax damnandi, & detrudendi ad flammam æternam ignis, quousque ex altissima æternitatis suæ specula videat hominem pro suo libito, & contra Dei voluntatem peccaturum & vitam finiturum in peccato: vnde non ideo malus est homo, & perseverat in peccato, quia Deus voluit illum damnare; sed potius ideo voluit illum damnare, quia prævidit malum ex propria electione futurum & perseveraturum in peccato.

Et dum Deus prædestinat ad coronam gloriæ, non destinat ad finem sine medijs, sed ordinat hominem ad finem gloriæ per medium bonorum operum, quæ relinquit in hominis potestate, & præcipit vt homo illa bona opera exerceat, quando habet potestatem non exercendi: vnde homo sic discurrere debet: si prædestinatus sum, id est, si â Deo ordinatus sum ad vitam æternam per certa media, quæ in mea sunt potestate consequendam; gloriam consequar, si illa media adhibuerim: si autem non adhibuerim, non consequar,

quar, quia Deus non me destinavit ad gloriam nisi vt consequendam medio exercitio bonorum operum, quæ relinquit in mea potestate. Si sum reprobatus, id est, si à Deo ordinatus sum ad infernum propter mea peccata, quæ libere commissurus sum, certo damnabor, si illa peccata committam, vnde ad vitandam damnationem vnicum medium est vitare peccata. Quia cum certissimum sit, Deum neminem sibi obedientem, & sua præcepta observantem, & in bono perseverantem, damnare: & certum rursus sit, non damnaturum peccatorem, qui pœnitentiam in hac vita egerit, & perseveraverit in bono, certè si ego, vt possum, peccata nova evitem, & de præteritis pœnitentiam egero, non damnabor, sed salvus ero.

Id optimè explicat S. Vincentius Ferrerius, serm. de prædestinatione, qui habetur ad finem tomi tertij „ suorum operum pag. mihi 531. his verbis: Omnes „ quales sumus, sive prædestinati, sive præsciti, debe- „ mus conari ad bonam vitam perseverantem: Regu- „ la est Theologiæ, quod quando Deus ordinavit ali- „ quem finem, ordinavit etiam media ad illum finem, „ sine quibus non potest venire ad illum finem. Etiāsi „ non dixit, intelligitur dixisse, vt patet, quia si Rex fa- „ cit aliquem gubernatorem, intelligit quod faciat „ iustitiam, etiamsi non ponat in mandamento, &c. „ Nota, quomodo salvandi scribuntur in libro præ- „ destinationis, scilicet, *Saluabitur Ioannes per innocen-* „ *tiam*, Petrus per pœnitentiam, &c. Ita quod non so- „ lum scribitur finis sive terminus, sed etiam via, sive

„ medium per quod,&c. Idem de præscitis, etsi Papa
„ facit Episcopum; intelligitur, quod sit Sacerdos,
„ etiamsi non dixit. Idem in natura de pluvia per nu-
„ bes,&c. Ita de prædestinatione. Ideo ibi est triplex
„ defectus in illis, qui dicunt, *Quid me oportet operari?*
„ *&c.* Primo est ignorãtia, quia quando scribitur in li-
„ bro prædestinationis *Talis saluabitur*, ponitur etiam
„ via,& medium per quod, quia per humilitatem, vel
„ misericordiam; &c. Ideo respicere finem sine me-
„ dio, est ignorantia,& talis deficit dicendo: *Quid me*
„ *oportet laborare?&c.* Immo certe oportet operari: alio-
„ quin auferres vnam partem prædestinationis, scili-
„ cet viam,& medium per quod,&c. Ideo Gregor. 1.
„ Dialog. & ponitur 23. quæst. 4. cap. *Obtineri*: Ipsa
„ perennis regni prædestinatio ita est ab omnipoten-
„ te Deo disposita, vt ad hoc electi ex labore perve-
„ niant, quatenus postulando mereantur accipere,
„ quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit
„ donare. Ideo si non vis ire ad infernum, remove
„ viam, & medium, nempe peccatum, & non ibis:
„ Esaiæ 3. *Væ impio in malum.* Secundus defectus, est
„ stultitia dicere; *Quid me oportet facere bonum? &c.*
„ Nota qualiter scit Deus omnia futura, scit si hodie
„ prandebis, sicut si salvaberis. Si dicis, quid me opor-
„ teat parare cibum pro prandio?&c. Nullus facit ar-
„ gumentum de prandio,& arguit de anima. Idem, si
„ est infirmus, quid me oportet vocare medium? quia
„ iam scit Deus, si ero curatus,&c. Si debes sanari, via
„ est per medicinas,&c. Item, scit Deus, si hoc anno
„ ha-

,, habebitis blandum (id eſt agrorum fructus) quid ergo oportet arare? &c. Reſponſio: quia illa eſt via. Item ſcit Deus, ſi Rex habebit victoriam de inimicis, quid oportet habere gentes armorum? Reſponſio: quia illa eſt via ad victoriam, &c. Tertius defectus eſt error maximus. Vnde negare Trinitatem, error eſt contra vnum articulum ſolum, & ſic de alijs: ſed dicere, quod prædeſtinati non debent facere bona opera, eſt error contra omnes articulos, quos deſtruit: v. g. quare Deus voluit incarnari? Reſpondeo, vt homines aſcenderent in Cœlum. Et numquid ſciebat Deus, an homines ſalvarentur. Quid oportebat ipſum incarnari? Et ſic de alijs. Item de quo ſeruit fides, Baptiſmus? &c. Quia ante iſta Deus ſciebat, qui eſſent ſaluandi, &c. Magnus eſt error ſumere finem ſine medio. Modo ergo finalis concluſio eſt, vt dicit thema, *Manete in me*, ſcilicet per bonam vitam, *et ego in vobis* per gratiam. Ideo 2. Pet. 1. Fratres ſatagite vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis: Hæc enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini, & Salvatoris noſtri Ieſu-Chriſti. Hactenus Sanctus Vincentius.

Eſt ergo ſtulta illa reſponſio Mahumetanorum, *Vel Deus ſtatuit vt ego ſim Chriſtianus, vel non, &c.* Deus enim ſtatuit vt tu ſis Chriſtianus, ſi tu volueris admittere doctrinam fidei, illamque audire, & expendere: ſtatuit, vt ſis Chriſtianus, ſi auferas impedimenta fidei

Chri-

Christianæ, nempe pluralitatem vxorum, & ritus Mahumetanos: & vult vt admittas doctrinam fidei, quia in hunc finem sua admirabili providentia disposuit, vt captivus trahereris ad terras Christianorum, & vt tibi fides vera anuntiaretur: in hunc finem sæpè internè te vocat, vt iugum Christi suscipias. Deus non trahit homines ad fidem necessitando, sed suadendo, & alliciendo: tibi autem suadet, vt Christianus fias; quia tibi proponit rationes efficaciter persuadentes, Fidem Christi esse veram, & sectam Mahumeti esse falsam: & voluntas manifesta Dei est, quod homines deserant fidem falsam & amplectantur veram: sicut voluntas Dei est, quod homines non furentur, non mæchentur, non iniuria afficiant proximos. Vnde sicut stultum esset dicere: *Si Deus vellet vt ego non furarer, ego furtum non fecissem*: ita stultum est dicere, si voluntas Dei esset, vt ego Christianus sim, ego Christianus fierem. Constat enim homines per Dei voluntatem non semper efficaciter trahi ad id quod Deus vult, quia voluntas Dei est, vt homines à vitijs abstineant, & virtutem sectentur, & tamen frequenter à vitijs non abstinent, nec virtutem sectantur. Et ratio est, quia Deus vult vt homines hæc opera liberè exerceant, illosque relinquit in manu consilij sui, & ideo ipsi sæpissimè Dei voluntati resistunt, sicut Stephanus dixit Iudæis: *Vos semper Spiritui Sancto resistitis*. Vnde sicut stulté responderet Maurus fur, & adulter, si interroganti: *Quando desines furari & adulterari*? Responderet: *Quando Deus voluerit*. Ita stulte mihi interrogan-

ganti: *Quando conuertendus est?* Respondes: *Quando Deus voluerit.* Iam enim Deus vult, vt convertaris ad Christum: & suam voluntatem tibi exponit per lumen rationis, quo cognoscis sectam Mahumetanam esse falsam, & Religionem Christianam esse veram: Deus tamen te non cogit, neque tibi necessitatem infert; quia vult vt convertaris liberè & cum merito; tu autem huic voluntati Dei resistis, cum non vis relinquere sectam Mahumetanam; sicut resistis voluntati Dei, dum non vis deserere vitia.

Quomodo autem scientia & prædestinatio Dei libertatem non tollat creaturæ aptè explicabo hac similitudine, qua vtitur S. Vincentius Ferrerius in sermone illo de prædestinatione. Existit speculator in alta turri, vnde intuetur duas vias, & exitus illarum; alteram initio asperam, sed securam; alterum initio delectabilem & planam, sed periculosam & latronibus plenam: ex illa specula detegit, eos, qui tendunt per viam delectabilem & planam, quæ à sinistris est, tandem cadere in quoddam præcipitium: eos vero, qui tendunt per viam initio asperam, quæ est à dextris, tandem pervenire ad locum fœlicitate plenum. Desiderans vero, vt viatores omnes perueniant ad locum illum fœlicem, clamat è turri, Amici, viatores, deserite viam sinistram, & carpite dextram: quia sinistra, quæ delectabilis & plana est, ducit ad præcipitium & mortem; dextra vero, quamvis aspera appareat, ducit ad locum fœlicem. Plerique vero ex viatoribus sinistram ingrediuntur, quia delectabilis & plana, & per

illam

illam gradiuntur: ſpeculator vero ex altitudine turris intuetur eorum præcipitium. An in hoc caſu viſio ſpeculatoris detegentis præcipitationem & perditionem eorum, qui gradiuntur per viam ſiniſtram, eſt cauſa cur illi præciperentur? minimè. Neque enim ideo illi præcipitantur, quia ſpeculator videt; ſed potius ſpeculator videt, quia illi præcipitantur. Vnde potius illi ſua voluntaria præcipitatione ſunt cauſa, quod ſpeculator videat, & non è conuerſo. Nec illa ſpeculatoris viſio illis libertatem adimit, ſed qui præcipitantur, libere præcipitantur, & quia volunt: quia ſi viam dextram carperent, & illi inſiſterent, efficerent, vt ſpeculator videret oppoſitum.

Sic ergo res ſe habet in noſtro caſu. Exiſtit Deus in alta ſuæ æternitatis ſpecula, vnde omnia tanquam præſentia deſpicit quæ in tempore fiunt. Duæ ſunt viæ, altera ſpatioſa & lata, quæ ducit ad perditionem: altera aſpera, quæ ducit ad vitam. Clamat Deus per os Prophetarum, & Apoſtolorum, & per internas inſpirationes: *Hæc eſt via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.* Iſai. 30. 21. id eſt neque amore proſperitatis temporalis, neque timore adverſitatis deſeratis viam rectam mandatorum Dei, quæ ducit ad vitam: omnibus hominibus præſtat auxilia neceſſaria ad ambulandum per viam rectam, ſed illi ob difficultatem viæ huius, arripiunt viam latam, per quam tendunt ad perditionem. Deus ex alta ſpecula æternitatis infœlicem eorum exitum proſpicit: & tamen hac ſua ſcientia non eſt cauſa cur ipſi pereāt:

ne-

neque enim ideo illi præcipitantur, quia Deus videt, ſed potius ideo Deus videt, quia illi præcipitantur. Vt „ enim inquit Hieronymus in caput 26. Hieremiæ, „ non quia Deus ſcit futurum aliquid, idcirco futu- „ rum eſt; ſed quia futurum eſt, nouit Deus, qui præſ- cius futurorum. Et vt ait Origenes lib. 7. in Epiſtol. „ ad Romanos explicans illud, quos præſciuit: Non „ propterea erit aliquid, quia id ſcit Deus futurum; „ ſed quia futurum eſt ſcitur à Deo antequam fiat. Et vt loquitur Damaſcenus in Dialogo contra Mani- „ chæos pag. 562. Prævidens Deus ea, quæ â nobis „ ſponte futura erant; videlicet, quæ in noſtra ſunt „ poteſtate, virtutem dico & vitium, prædeſtinat ea, „ quæ non ſunt in noſtra poteſtate. Præſcientia Dei „ vera eſt, & aliter quam ipſa habet, res fieri nequit; „ ſed ipſa non eſt cauſa, cur quod futurum eſt, omni- „ no fiat; ſed quia hoc vel illud facturi ſumus, ideo „ prænoſcit: prænoſcit autem multa, quæ ipſi non „ placent, ſed horum cauſa non eſt. Et vt ait Auguſti- „ nus lib. 5. de civitate cap. 10. Neque enim ideo pec- „ cat homo, quia Deus illum peccaturum præſciuit; „ imò ideo non dubitatur ipſum peccare, cùm pec- „ cat, quia ille, cuius præſcientia falli non poteſt, ip- „ ſum peccaturum eſſe præſcivit; qui ſi nolit, omninò „ non peccat: ſed ſi peccare noluerit, etiam hoc ille præſciuit. Et ita loquuntur alij Patres apud Faſolum tom. 2. pag. 47. & apud Leſsium in opuſculo de gratia efficaci cap. 3.

En ergo apertiſsimam rationem, cur prædeſtinatio

di-

diuina licet infallibilis ſit, non auferat noſtram libertatem: quia prædeſtinatio ſecundum Auguſtinum nihil aliud eſt, quam *præſcientia & præparati beneficiorum Dei, quibus certiſsimè liberantur quicumque liberantur*; ac proinde duo includit, nempe voluntatem diuinam conferentem ea beneficia & dona, quibus homines de facto liberantur ab æterno interitu, & vitam conſequuntur æternam: & præſcientiam, per quam Deus videt, quod homines illis donis & beneficijs bene vſuri ſunt. Ex ijs duobus primum nequit auferre libertatem, quia Deus dat auxilia, & dona præuenientia, quæ neceſsitatem non inferunt, ſed talis ſunt naturæ vt eis poſsit voluntas creata *diſſentire ſi velit, eaque abijcere*, vt definit Tridentinum: vel *illis reſiſtere*, vt definit Senonenſe Concilium: præſcientia autem Dei, qua præuidet arbitrium creatum bene vſurum illis donis, nequit officere libertati, quia non eſt cauſa noſtri operis, ſed potius noſtrum opus eſt quaſi cauſa illius præſcientiæ. Neque enim ideo homo rectè operabitur, & perſeverabit in bono, quia Deus ſcit; ſed è contra ideo Deus ſcit, quia homo ſic perſeuerabit.

CAPVT XXXII.

Demonſtratur Alcoranum non eſſe teſtimonium Dei, quia fabulis ridiculis plenum eſt.

ASSVMPTVM probatur primo, ex dictis in toto capite præcedenti. Secundo, ex dictis cap.

cap. 1. pagin. 372. Tertio; quia teste Ioanne Andræa cap. 8. sui libri, Mahumetus in Alcorano lib. 2. cap. 11. narrat, sibi Almedinæ commoranti apparuisse Angelum Gabrielem septuaginta alarum paribus, secumque adduxisse brutum quodam niue candidius, nomine *Alborach*, & iussisse, vt in illud conscenderet, brutum vero equitem admittere noluisse, nisi facta prius sponsione, quod ipsum in paradysum esset adducturus; Mahumetum vero ita spōdisse; & sic equum illum se facilem præbuisse; & confestim conscendisse; & Angelo dextrante peruenisse citissime in Templum Sanctum Hierusalem; & ibi in occursum eius processisse Prophetas omnes, illumque tanquam maximum Dei Prophetam salutasse, ad fores autem Templi appositam esse scalam, quæ cœlum contingebat: & per eam conscendisse ad primum cœlum, & post illud alios sex penetrasse; primum cœlum esse argenteum, secundum aureum, tertium, quartum, quintum, & sextum ex varijs lapidibus pretiosis, septimum vero lucis; in primo cœlo stellas suspensas esse ex catenis aureis, & maximam illarum esse sicut montem, qui iuxta Almedinam extat. In primo cœlo inuenisse Adamum, qui eum arctè complexus est, & gratias Deo egit, quia talem filium ei donare dignatus est: in secundo inuenisse Noe: in tertio Abrahamum: in quarto Iosephum: in quinto Moysem: in sexto Ioannē Baptistam: in septimo Christum. In omnibus his cœlis affirmat se vidisse varios Angelos diuersis muneribus destinatos: sed specialiter narrat, se in septimo

cœ-

cœlo vidisse Angelum, qui septuaginta millia capita habebat; & in singulis capitibus septuaginta mille linguas, & singulis linguis septuaginta mille voces formabat; quibus Deum laudaret.

Deinde dicit, manente Angelo comite in septimo cœlo, se sine socio ad octavum cœlum ascendisse, & immensæ altitudinis iuga superasse, & inuenisse niues, & pluvias, & iam præ nimio frigore pene defecisse; tunc vero audisse vocem dicentem sibi: *Amplius appropinqua Mahomete, & creatorem tuum saluta*: hac autem voce confortatum prope Tronum Dei ascendisse, Deum vero manum suam super humeros eius possuisse, illam vero ita frigidam fuisse, vt præ nimio frigore eius contactum vix ferre posset. Hic Deum magna ipsi secreta manifestasse, & præcepta dedisse. Postea redijsse ad septimum cœlum, & Angelum, qui eum comitabatur eum duxisse ad videndum paradysum, quem Deus Mauris præparauerat. Hæc deliria referre sufficiat, quia illa quiuis poterit impugnare.

Quarto, teste eodem Ioanne Andræa in capite 5. sui libri 1. Mahumetus lib. 3. cap. 9. (secundum Alcoranum, qui legitur sine distinctione librorum, est caput 36.) narrat Salomonem cum exercitibus suis tum Dæmonum, tum hominum, tum auium peruenisse propre *fluuium formicarum*. Et cum adhuc per leucam distaret, audiuisse vocem cuiusdam formicæ, quæ cæteris præcipiebat vt se reciperent in antra sua, ne conculcarentur ab exercitu Salomonis. Et in

illo

illo itinere locutum fuisse cum vpupa, quæ illi multa dixit de Regina Sabà, & cum vpupa illa epistolam misisse ad Reginam. Cum vero scivisset, Reginam Sabà in occursum ipsius à sua curia iam processisse, Dæmonem coegisse, vt palatium ipsum Reginæ Sabà in ictu oculi illuc transportaret: idque Dæmonem præstitisse; atque ita Reginam à Salomone in suo ipsius palatio fuisse exceptam, & propterea potentiam Salomonis fuisse admiratam.

Quinto, lib. 3. Alcorani cap. 14. (teste Ioanne Andræa) affirmat, quod Salomon habebat plures Dæmones in ergastulo catenis & compedibus ligatos: & cum morti appropinquavit præcepit, vt cadaver suum vnguentis condirent, & medicaminibus præservatum in Sella Regia collocarent, vt quasi vivus timeretur. Ita vero fuit executioni mandatum. Cæterum in ipsius dextera virga apposita est, cuius extremitas terræ infixa erat: à qua egrediens vermis virgam corrosit; & sic Salomon in terram corruit; & hoc pacto Dæmones cognouerunt, eum esse mortuum, & sic à pœnis liberati sunt.

Et cap. 43. Alcorani in persona Dei sic loquitur:
„ Davidi diuitias abundanter contulimus, & montes
„ ac aves illi parere fecimus: ferrumque molliri præ-
„ cepimus: ipsum quoque loricas bonas ex inde texe-
„ re iussimus. Salomoni quoque ventos, & pluvias
„ vespere, ac mane parere fecimus, suæque manui mi-
„ neralia auri & Diabolos opifices, vt illi pro vello
„ suo aras & imagines, & paropsides, ac amphoras

„fabricarent subiecimus. Hæc tamen fabulosa esse facile constabit legenti libros Regum, & Paralipomenon.

Item cap. 47. hæc habet: *Pharao iussit sibi ædificium vsque ad cælestium attactum portarum parari, vt sic Moysis Deum consiceret.* Hæc & alia multa fabulosa habet in Alcorano, quæ libens omitto. Duas tamen historias vel potius ridiculas fabulas præterire non possum, quas Mahumetus scriptas reliquit, in responsione ad quasdam quæstiones, quas illi proposuerunt tres Rabini Iudæorum, de quibus suprà mentionem feci cap. 1. pag. 375. Inter has quæstiones vna fuit, cur sepulchrum Moysis ignoretur? Vt huic responderet, sequentem fabulam composuit, & ijs verbis recita-„vit: Moyses cum solus per desertum vagaretur, for-„te sepulchrum apertum vacuumque invenit rectè „ad quantitatem suam effosum: quod admirans cœ-„pit ad propriam staturam metiri. Interea Angelus „mortis venit ad interficiendum Moysem. Quem „cum cognovisset Moyses, quæsivit: ad quid venisti? „Respondit: Missus sum pro anima tua. Cui Moyses, „quomodo ergo putas eam eripere? Per os enim non „poteris, quo locutus sum cum Domino: neque per „aures, quibus vocem Dei audiui: neque per oculos, „quibus faciem Dei vidi: neque per manus, quibus „donum Dei recepi: neque per pedes, quibus mon-„tem Sinai ascendi. His auditis abijt Angelus Domi-„ni, formaque mutata, attulit pomum de paradyso, „quod cum olfaciendo porrigeret, recepit Moyses,

„cum

„ cumque naribus apponeret, arripuit eum Angelus
„ per nares, per quas tanquam emungens, animam
„ eius extorsit; quo facto, mansit corpus eius in se-
„ pulchro nunquam repertū. Planum est hæc ridicu-
la, & fabulosa esse. Veritas constat ex capite vltimo
Deuteronomij. Alia quæstio, seu interrogatio fuit:
cur caro porcina edi non debeat. Vt huic interroga-
tioni satisfaceret Mahumetus sequentem fabulam
„ contexuit: Iesus Christus (inquit) dum rogaretur à
„ Discipulis, vt modum arcæ Noe, habitumque su-
„ perstitis in eo generis humani exponeret, rogantes
„ audiens, formulam ex luto inter manus suas confe-
„ ctam proiecit humi, & ait: surge in nomine patris
„ mei, & surrexit homo canus: cui Christus: tu quis
„ es? Respondit: Ego sum Iaphet filius Noë. Cui Iesus,
„ ita ne canus mortuus es? Respondit: Nequaquam,
„ sed in hac ipsa hora putans me ad diem iudicij sur-
„ gere, metu canus effectus sum. Præcepit ergo Iesus
„ Iaphet, vt omnem historiam arcæ Discipulis rogan-
„ tibus exponeret. Tunc ille rem omnem à primor-
„ dio narrans, peruenit ad locum vbi cum domus se-
„ cessus pondere, inquit, egestionis arcam inclinaret,
„ timuimus valde. Consuluit itaque Pater Noe Deū:
„ cui Deus; adduc, inquit, elephantem, & verte poste-
„ riora dorsi eius super locum, & fecit sic. At vbi ele-
„ phas fimum suum hominum egestioni iniecit, surre-
„ xit sus grandis: quæ cum massam omnem disperde-
„ ret conceptum insuetis naribus edidit murem: qui
„ cum tabulas roderet, consulto Domino, percussit

„ Pater Noe id illico leonem in fronte: percussus leo
„ concitus, flamine anxio catum naribus eiecit. Satis
„ ne ergo videtur causæ Abdia, vitandi animal im-
„ mundum? Hucusque Mahumetus; qui similes fabulas, & ineptias adhibuit in responsione ad multas alias interrogationes, quas Iudæus Abdias, & alij duo Rabini ei proposuerunt.

CAPVT XXXIII.

Ostenditur legem Mahumeti non esse à Deo, quia lex Domini conuertens animas, à quo procul abest lex Mahumeti.

CVM finis legis Dei sit animas ad Deum ducere, & veram sanctitatem procurare, qua anima coniungitur Deo, illique placet; nequit esse lex diuina illa, quæ vitia non cohibet, & virtutes promouet, & media ad generandam veram sanctitatem non habet. Talem autem esse legem Mahumeti, facile est probare ex dictis; cum illa proponat tanquam articulos fidei, & veritates salutares mille errores; & præcipiat, vel consulat, vel saltem vt licita permittat multa fœda & illicita; & hominum corda sursum non eleuet, sed potius rebus terrenis, & delectationibus corporis, & bonis sensibilibus immergat. Sed nunc breuiter hoc ipsum ostendendum est, tum à posteriori, tum à priori. A posteriori quidem, quia nullus fuit vnquam inter Mahumetanos homo verè sanctus, cuius sanctita-

tem Deus mundo ostenderit per signa illa & virtutes, quibus in Ecclesia Christi in omni sæculo Deus multorum sanctitatem ostendit, tam virorum, quam fœminarum. Hoc assumptum Christi prædicator amplificare poterit in medium producendo ea quæ sincerissime & verissime narrat Fr. Antonius del Castillo è Seraphica Familia, qui inter Turcas diu versatus est, in suo *deuoto peregrino*, seu *itinerario* Hierosolymitano lib. 3. cap. 6. vbi describit vitam & mores eorum, quos Turcæ vt sanctos venerantur, & *Morabitos, Turlacos*, vel *Truncos* appellant.

CAPVT XXXIV.

Quales sint Mahumetanorum sancti.

EST doctrina inter Mahumetanos recepta, homines ieiunando, eleemosinas largitudo, à delectationibus carnis abstinendo, & pœnitentiam agendo initio vitæ suæ, tandem adquirere naturam Angelicam, & impeccabiles reddi, & in præmium vitæ anteactæ posse iam quidquid libuerit deinceps facere, & quancunque delectationem capere. Audiamus Thomam Bocium tom. 1. de signis Ecclesiæ lib. duodecimo cap. 20. pag. mihi 543. vbi hæc scribit: Est inter Turcas quorundam, qui religiosissimi habentur, secta, Vocantur hi Turlachi. Mos est istis palam per obscœnitatem spurcissimam coire cum quibusvis, ipsis etiam belluis, præcipue vero cum asinabus, quibus

bus ipsi vehuntur: & quo fidentius hæc ij perpetrarint, eo sanctiores existimantur. Id ego, si in vno, aut altero scriptore legissem, nullo modo inducere in animum possem, vt crederem: sed omnes, qui Turcarum mores latius describunt, id constantissime affirmant, in his Ioannes Antonius Menauinus Genuēsis, Theodotus Spanduginus Cantacuzenus, Bellonus Gallus, Ioannes Leo Africanus; qui quidem è Mahumetanorum sanguine ortus Mahumetique diu addictus, cum fuisset à nostris captus, Romamque Leone X. Sedente adductus, Christo se dedidit, & Africæ descriptionem, moresque suæ Gentis proprio libro diligentissime notatos nobis reliquit. Adijcit hic aliud longe obscœnissimum, solitos huiusmodi homines, vbi eos impetus libidinis arripuerit, violate mulieres obvias, quas posuerint in medijs vijs, nisi obstiterint illæ, præ naturali, qui reliquus est humanæ menti, pudore. Quod vero est insanissimæ mentis, & ad præsens argumentum spectat tanta superstitione defixi populi tenentur, vt credant, hos homines divinissimos, mulieres vero, quæ compressæ fuerint ab istis, ex hoc facto quasi consecratas, ac sanctiores effectas. Secundum sit illud. Siquis inter Mahumetanos, ac præcipue Turcas, inciderit in amentiam, ac mentis stuporem, pro sancto habetur, & honore præcipuo, cœlestique a cunctis colitur, quamuis furiosos ipsi constringant, & cædant. Refert idem Ioannes Leo, à Rege Tunetano ex ædificatas fuisse non ignobiles ædes, bonaque assignata satis opulenta stupido cuidam, vnde alebantur

tur illius sectatores, & cognati multi. Ex his iudicare possumus reliqua istorum. Qui vult legere fidenda multa ad hoc pertinentia, videat itinerarium Ludouici Barthenæ cap. 5. & seq. lib. 2.

Addit Ioannes Leo Africanus lib. 3. Historiæ Africanæ cap. 48. se vidisse vnum ex his Morabitis, seu Turlachis publicè aggredi in platæa Babyloniæ, seu Cayri fœminam nobilem egredientem ex balneo, & cum illa coram omnibus coivisse: peracto autem turpissimo concubitu, statim certatim omnes confluxisse ad tangendas in venerationis signum vestes illius fœminæ, quas iam sacras arbitrabantur; maritum vero illius, re cognita, mille gratias egisse Deo ob fœlicem sortem suam: & ad manifestandam cordis sui lætitiam publicum parasse conuivium, fortunatum se existimans, quia Propheta Mahumetus sub specie delectationis capiendæ vxorem suam diuinis voluit sanctificare fauoribus. Idenque testatur Fr. Antonius del Castillo. Persuasum enim habent cœci isti homines Prophetam Mahumetum hos turpissimos congressus inspirare illis Morabitis, vt quasi nomine illius, & personam ipsius agentes commisceantur fœminis; vt illis ipsarumque domui insignia conferat beneficia: & hinc oritur, quod mulieres illas á Morabitis cognitas vt rem sacram, & à Mahumeto sanctificatam venerentur.

Quis non videat turpissimam, & abominandam esse legem, quæ tales fructus producit, animasque non ad Deum convertere, sed in bestias transformare.

Conferat hic Christi prædicator puritatem Religionii Christianæ cum hac impuritate : & in medium proferat vitam & gesta eorum, quos Sancta Ecclesia, vt Sanctos colit: discurrat per singula sæcula, & breviter enumeret celebriores sanctos, qui in singuli floruerunt, vt Mahumetani oculos aperiant, & lucem veritatis videant. Vt autem præ oculis habeat sanctos famesiores, qui singulis sæculis floruerunt, legat Cardinalem Bellarminum in tomo concionum ses.6. de fide, vbi breuiter & dilucidè eos proponit: & Patrem Franciscum Arias nostræ Societatis tom. 1. de Imitat. Christi, tract. 5. à cap. 23. vsque ad 37. vbi copiosè & eruditè rem tractat.

CAPVT XXXV.

Ostenditur legem Mahumeti carere medijs perueniendi ad sanctitatem. Et primò de Maurorum Zalà, seu oratione.

MIRVM non est, quod lex ista homines non ducat ad sanctitatem, quia cum sanctitas à Deo prouenire debeat medijs instrumentis ab ipso designatis, & ad generandam sanctitatem aptis, eiusmodi instrumentis carent. Vniuersale instrumentum est oratio, & obsecratio (qua à Deo aliquid petimus ob eius misericordiam, & ob Christi merita) vt enim inquit Chrisostomus lib. 1. de orando Deo, *Oratio* est instar clauis cuiusdam, per quam omnes Dei thesauros

ros possumus aperire, & ex illis accipere quidquid nobis commodum videtur ad æternam salutem consequendam. Et ideo Christus Matth. 7. & Luc. 12. ad „ orationem homines hortatur dicens: Et ego dico „ vobis petite & dabitur vobis: quærite & inuenietis: „ pulsate & aperietur vobis: omnis enim qui petit „ accipit & qui quærit inuenit, & pulsanti aperietur. „ Quod Christus explicat similitudine ab humanis „ ducta: Si enim vos, cum sitis mali, nostis bona data „ (quæ non à vobis habetis, sed aliunde accepistis) „ dare filijs vestris, quanto magis Pater vester de cœ- „ lo dabit spiritum bonum petentibus se.

Hoc instrumento vniuersali ad omnia saluti opportuna facilè obtinenda carent Mahumetani: etsi enim sæpe repetant formulam orandi, quam *Zalà* vocant, in ea nihil petunt: dicunt enim solum hæc verba: *Deus magnus est, & Mahumetus à dextris Dei existit. Benedictus sit Deus.* Quæ verba cum magnis cæremonijs proferunt, quandocumque faciunt *Zalà*. Faciem enim versus meridiem vertunt, vt testatur S. Petrus Paschasius num. 84. & iam oculos in cœlum attollūt, iam caput vsque ad terram demittunt; oculos vtraque manu abstergendo, & quasi lingendo, & maxillas contrectando. Quinquies autem in die faciunt hanc orationem, seu *Zalà*; nimirum 1. prima aurora: 2. *meridie*: 3. quasi hora quarta post meridiem: 4. cum sol occidit: 5. hora & dimidia á prima nocte. Habent etiam sua rosaria satis longa, quæ nimirum centum globulis constant; quæ percurrunt, & in singulis glo-

bulis hæc tantum dicunt verba, *Bismila*, id est, *nomen Dei*. Et hæc rosaria recitare, sæpe repetendo illam vocem, *Bismila*, seu *nomen Dei*, esse existimant magnum suffragium ad extrahendas animas defunctorum ab inferno. Conferat Christi prædicator hanc formulam orandi cum formula orandi, qua Christiani vtuntur, dum orationem Dominicam, & salutationem Angelicam proferunt; & exponat petitiones septem, quam Pater noster continet, & preces, quas continet *Salue Regina*: atque laudes B. Virginis, quas continet salutatio Angelica, & salutarem petitionem: vt Mahumetani hæc inter se comparantes, veritatem agnoscant.

CAPVT XXXVI.

De Mahumetanorum lotionibus, & lauacris.

MAHVMETVS in Alcorano cap. 12. hæc habet: Viri boni cum oratum surrexeritis facies vestras, ac manus & brachia vsque ad cubitum, & pedes vsque ad tibias abluere, & capillos reuoluendo abstergere, & post coitum mulierum, vos balneari oportet. Infirmi autem & in itinere positi, ab egestu, aut mulierum coitu venientes, & aquam minimè reperientes, facies suas, & manus terræ mundæ pulvere tergant: Deus namque vestram mundiciam diligit. Idem repetit cap. 9. his verbis: Post coitum, & egestionem, & antequam orent abluantur, &c. Et si aqua non adsit, terræ mundæ

,, pul-

„pulvere, quasi aqua tergendo mundentur. Verùm hæc vana & superstitiosa esse, & â perfidis Iudæis desumpta, facile est probare. Deus enim mundiciem interiorem animæ præcipue quærit, & hanc præcipit. Anima autem non inquinatur egestione, quæ opus naturale est, neque coitu cum vxore legitima, quando vxoratus ad consortem accedit ex desiderio prolis ad obsequium Dei educandæ, vel ex fine honesto reddendi debitum, vel se liberandi à periculo incontinentiæ: ergo superstitiose tunc præcipitur lotio illa. Si autem coitus sit illicitus, macula, quam anima ex illo opere contraxit, non ablutione exteriori corporis, sed animi contritione, & veniæ petitione, & feruenti ora-
„ tione ad Deum fusæ, obtinenda est. Vnde Christus
„ Matth. 15.19. De corde exeunt cogitationes malę,
„ homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testi-
„ monia, blasfemiæ. Hęc sunt, quæ coinquinant ho-
„ minem: non lotis autem manibus manducare, non
„ coinquinat hominem. Quod â Iudæis illas ablutiones sumpserit Mahumetus, probari potest: nam vt
„ Marcus testatur cap. 7.3. Pharisæi & omnes Iudæi,
„ nisi crebro laverint manus non manducant, tenen-
„ tes traditionem seniorum. Et à foro (scilicet ve-
„ nientes) nisi baptizentur non comedunt: & alia
„ multa sunt, quæ tradita sunt illis servare, baptisma-
„ ta calicum, & vrceorum, & paramentorum, & le-
„ ctorum, in quibus scilicet ad mensas accumbe-
„ bant. Quia enim in foro omne genus hominum versabatur, Iudæi, & Gentiles, mundi, & immundi; cum-

ex

CAPVT XXXVII.

De Mahumetanorum ieiunio.

MAhumetus in Alcorano capite secundo ita loquitur: Tota die ieiunate, nocte ieiunium „ solvite, & tunc comedentes & bibentes quan- „ tum libuerit, ferè vsque ad principium horæ, quæ „ solis ortum antecedit. Sanctus Petrus Paschasius, „ num. 85. de hoc ieiunio loquens, inquit: Mauri „ statim ac dies lucescere cœpit ieiunare incipiunt, „ & nihil comedunt, neque bibunt, neque cum mu- „ lieribus coeunt; sed post solis occasum, cùm nox „ iam suas tenebras super terram fundere cœpit, „ comedunt, & bibunt, & cum mulieribus coeunt.

Habent autem ieiunium continuatum per integrum mensem lunarem, quod *Ramadân* appellant. Non habet vero fixam anni stationem, sed iam vno, iam alio tempore incidit: & sæpè incidit in æstate, quando meses colliguntur: tantoque rigore illud observant, vt quamvis siti pereant, nec fauces quidem aqua humectare liceat, quia si aliquis deprehenderetur ieiunium solvisse, illicò suspenderetur.

Hoc tamen ieiunandi præceptum à Deo non esse, neque aptum disponere homines ad sanctitatem, nec ex temperantia, sed ex superstitione procedere; facilè probatur; vt enim testantur Spanduginus, Cambinus, Nicolaus è Nicolais, ac Petrus Bellonus apud

apud Bocium, tom. 1. de signis Ecclesiæ, signo 46. cap. 3. cum Turcæ hæc ieiunia agunt, licèt vsque ad noctem cibum non gustent, tamen vbi advesperascit, sic insatiabili aviditate corripiuntur, vt totas noctes vorando, & bibendo consummant. Et vt scribunt viri Religiosi qui diu inter Mauros captivi detenti sunt, postquam Mauri initio noctis voracissimè comedunt, siue ex piscibus, siue ex carnibus, & cubitum eunt; media nocte procedit per vicos homo, quasi publicus præco clavam gerens, qui fores percutiens alta voce clamat: *Surgite Mauri ad comedendum, & bibendum, & gignendos filios contra Christianos.*

Et sanè cum naturalis ratio dictet, vt de cibo & potu non plus sumatur quàm vtile sit naturæ ac expediens animæ ad bene agendum: & tota penè nocte ad libitum epulari valde gravet naturam, & animam impediat ab exercitijs virtuosis; lex ita comedendi post ieiunium est divinæ atque naturali legi contraria. Secundo, quia cum lex divina iubeat, vt sensualitas reprimatur, & sub rationis dominio servetur; nequit esse à Deo lex, quæ consulit, vel saltem tamquam licitum permittit tot horis ad libitum comedere, & bibere, & sensualitati fræna laxare. Tertio, quia cum finis ieiunij sit vitia comprimere, passiones frænare, pro culpis præteritis satisfacere, mentem elevare, & ad contemplationem divinorum disponere, nequit Deum habere Authorem lex illa quæ post ieiunium licentiam præbet so

ingurgitandi per totam noctem: quia hoc ipso eâ admittit, quæ impediunt omnia illa bona, quæ per ieiunium intenduntur.

Conferat Christi prædicator hoc ieiunium cum ieiunio Christianorum, & illam Mahumeti doctrinam cum doctrina Christi, sic præcipientis, Luc. 21. *Videte ne graventur corda vestra crapula, vel ebrietate, aut curis huius seculi.* Et Luc. 6. *Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis.* Et cum doctrina Petri Epistola 1. cap. 2. sic monentis: *Charissimi, abstinete vos à carnalibus desiderijs, quæ militant adversus animam.* Et Pauli, Roman. 8. dicentis: *Si secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.*

CAPVT XXXVIII.

Concluditur ex dictis, quam impudenter Mahumetus dixerit, suam legem esse supra omnes.

IN cap. 18. Alcorani sic legitur: *Nuncium suum,* videlicet Mahumetum, *cum via recta legeque bona Deus misit, vt ipsam manifestet, & super omnes leges extollat.* Verùm hoc esse mendacium impudenter confictum à Mahumeto, constat evidenter ex dictis in toto capite præcedēti: & ex dictis in his postremis capitibus constat nullam ex conditionibus legis Domini convenire legi Mahometi. Hic Christi prædicator facile potest probare, omnes proprietates le-

gis Dei, convenire cum summa perfectione legi Christianorum.

CAPVT XXXIX.

Quamvis Mahumetus in Alcorano dicat, sibi non esse datam à Deo potestatem faciendi miracula: tamen aliqua testibus carentia in sui commendationem finxit.

IN capite 15. Alcorani introducitur Deus sic lo-
„ quens cum Mahumeto: Tu nequaquam ad
„ incredulos cum manifestis Dei miraculis venies,
„ quoniam ea velut otiosa atque contraria reputa-
„ rent: Nisi sciremus, eos tibi non credituros, sicut
„ nec alijs crediderunt, daremus tibi signa atque
„ prodigia. Increduli licet omnes virtutes, omnia-
„ que Dei viderent miracula, numquam nisi tecum
„ disputatione facta crederent: cum dicant hæc ne-
„ quaquam fieri nisi per prævias incantationes.
Hæc astutè confixit Mahumetus, vt declinaret ignominiam, & dedecus, quod ex publica obmurmuratione Iudæorum contra ipsum, resultare ipsi poterat apud sui sectatores: palam enim Iudæi obmurmurabant, Mahumetum non esse Prophetam, quia non habebat potestatem faciendi miracula, vt diximus, cap. 1. pag. 12.

Vt æstimationem tamen apud suos lucraretur aliqua de se confinxit, quæ refert Ioannes Andræas, cap.

10,

10. sui operis contra Alcoranum: ne tamen de falsitate convinceretur, ea confinxit quæ testes non habuerunt, vel quæ coram testibus iam mortuis narrabat facta.

I. Est illud de pectore sibi aperto, & guta nigra extracta: de quo supra cap. 5. pag. 393.

II. Quod cum esset septemdecim annorum, & camelos domini sui duceret, Deus miraculosè illum protexit nube ne â nimio solis ardore vreretur.

III. Quod illum in spelunca sæpe Angelus Gabriel visitaverit.

IIII. Quod ipsum redeuntem ex colloquio cum Angelo arbores, lapides, & aves salutabant.

V. Quod cum calore solis premeretur, vocavit arbores procul existentes, vt sibi vmbram facerent; & illæ statim accurrerunt.

VI. Quod se iter agente, & in contemplatione Dei absorto, magnus truncus arboris per medium scissus est, vt pergenti viam præberet.

VII. Quod cum ab ipso patruus eius, & alij (qui iam obierant, quando hoc primum narravit) postularent, vt coram ipsis miraculum faceret, lunam divisit, vt habes supra cap. 16. pag. 502.

CAPVT XXXX.

Miracula, quæ de Mahumeto narrant Sarraceni.

HÆc enumerat P. Cornelius á Lapide in Caput XIII. Apocalypſ. pag. 218. Primum, quod ſine dolore prodierit ex vtero matris, circumciſſus, & hilaris, Secundum, quod in eius natali omnia idola per totum orbem corruerint. Tertium, quòd Lucifer arreptus ab Angelis, tunc immerſus ſit in profundum maris. Quartum, quod venti, aves, & nubes de eius educatione decertarint. Quintum, quod aſsina voce humana eum vocaverit *ſygillum Prophetarum*. Sextum, quod nubes atra ſemper, etiam cælo ſereno, eius capiti incubuerit. Septimum, quod lunam bipartito diviſam coniunxerit, & compegerit: hinc Turcæ venerantur lunam, illamque in vexillis caſtris præferunt. Octavum, quod Angelus ſit ei locutus. Nonum, quod arbor fici ab eo evocata, ei ſe humiliter inclinaverit. Decimo, quod bos & agnus ei tamquam maximo inter nuncios Dei locuti ſint: Quo circa aſſerunt Mahumetis nomen fuiſſe ante mundi creationem in conſpectu Dei: & quod niſi fuiſſet, nequaquam mundum condidiſſet.

LIBER SEXTVS.

IN QVO TRADDITVR PRAxis convertendi Mahumetanos petita ab experientia Authoris, & designantur themata Concionum, & loca etiam ex toto opere, quibus expleri possint.

CAPVT PRIMVM.

Quantum expediat publicas ad Mahumetanos Conciones habere.

N PRIMIS vtilissimum est publicas Conciones ad Mahumetanos habere in Vrbibus, & oppidis, vbi illorum non est adeo exiguus numerus, vt sunt Malaca, Portus Sanctæ Mariæ, Gades, Hispalis, Xera, Calpe, S. Lucar de Barrameda, Velezmalaga, Granata, & alia oppida Bæticæ Provinciæ; item Matritum, & aliæ ciuitates maritimæ in Hispania prope mediterraneum. Harum concionum multiplex est fructus. 1. Ipsorum Mahumetanorum conuersio, qui his sermonibus publicis non parum commoventur; vt

constat ex dictis in hoc tractatu: & sanè concurrente fidelium multitudine ad has conciones, ardens desiderium in ipsis excitatur de Mahumetanorum reductione, illamque â Deo enixe postulant, & sæpè obtinent.

Secundo, cum multi sint occulti Iudæi in magnis vrbibus; vbi viget comercium, vt in ciuitatibus maritimis; & cùm non posimus directé conciones in Hispania habere contra Iudæos, qui non nisi occulti & incogniti habitare in his regnis possunt; oportet vt hæ conciones contra Mahumetanos publicè habeantur; nam ad illas venire non renuunt Iudæi; & saltem curiositate ducti confluunt. Et cum plurima ex argumentis, quæ contra Mahumetanos fiunt, militent cōtra perfidos Iudæos; vna opera omnes conuincuntur, & Christi minister sub titulo prædicandi Mahumetanis potest contra Iudæos discursus & argumenta dirigere. Et ita ego præstiti Hispali, & maximè optaui vt conciones istæ fierent in Ecclesia Cathedrali, vel propè illam, quia illuc sine nota, & sine incommodo concurrere poterant huiusmodi homines: inclementia tamen temporis coegit anno præterito 1679. Vt conciones incæptas ad ianuam Maioris templi, quæ meridiem respicit, prosequerer in Domo Professà Societatis Iesu, in qua anno 1672. habitæ fuerant conciones illæ, in quibus 38. Mahumetani Baptismum petierunt.

Tertio, quia in magnis vrbibus Indiarum commercio frequentatis degunt occulti non pauci hæretici,

vt Hiſpali, Gadibus, Malaca, & etiam Matrito, qui libenter ad has conciones audiendas veniunt; & occaſione arrepta poteſt Catholicus concionator aduerſus illos ſermonem conuertere, eoſque argumentis premere. Id ego ſæpê obſervaui, præſertim quando impugnabam illum Mahumetanorum errorem, quod vnuſquiſque poſsit in ſua lege ſalvari: tunc enim converti ſermonem contra Sectarios Calviniſtas, & Lutheranos fatentes eſſe ſalutem in Eccleſia Catholica Romana. Item quando recenſentur notæ, quibus manifeſtè comprobatur, Eccleſiam Chriſti eſſe veram Dei Eccleſiam, & ſectam Mahumetanam eſſe Sinagogam Satanæ, facile eſt diſcurſum dirigere contra hæreticos; nam ſigna veræ Eccleſiæ Chriſti in ſola Catholica, & Romana Eccleſia reperiuntur. Item cum ex deprauatis Mahumeti moribus, & ex contradictionibus Alcorani falſitas Mahumetanæ ſectæ detegitur, idem argumentum torquetur contra Sectarios Lutheranos, & Calviniſtas. Et ita ego præſtiti Malacæ, Gadibus, & Hiſpali.

Quarto, iſtæ conciones vtiliſsimæ ſunt ipſis Chriſtianis Catholicis, vt in fide magis radicentur, & creſcente fidei fervore, & viuacitate, creſcant reliquæ virtutes. Et in oris maritimis, vnde quotidie Chriſtiani à Mauris captiui abducuntur, eſt res iſta maximê neceſſaria: quia plebei homines ignorantes motiva credibilitatis, quibus manifeſte demonſtratur, Religionem Chriſtianam habere Deum Authorem, facile à Mahumetanis ſeducuntur, & à Chriſto deficiunt. Vnde

de Chriſtiani Prædicatores deberent in ijs præcipuè locis populo expendere argumenta illa, quibus Chriſtus ſuam diuinitatem probauit, & reliqua omnia, quæ in prima parte ego confeci. Vtinam Oratores Chriſtiani omiſsis diſcurſibus alijs prorſus inutilibus, quos ſæpe concionibus inſerunt, quandoque populo Chriſtiano exponerent argumenta illa, quibus euidentiſsimè demonſtratur, Deum reuelaſſe myſteria Religionis Chriſtianæ. Experientia me docuit, fideles, maximam conſolationem accipere ab eiuſmodi concionibus, & intimè commoueri ad agendas Deo gratias pro beneficio Fidei Chriſtianæ, ſine qua impoſsibile eſt Deo placere. Obſervaui ego non ſemel, aliquos fideles auditis ijs argumentis quibus probaui Chriſti Domini diuinitatem contra Mahumetanos, & Iudæos lachrimas continere non potuiſſe ob redundantiam ſpiritualis conſolationis, qua eorum animus reficiebatur.

Certe cum in Domo Profeſſa Societatis Ieſu Matritenſi anno 1670. conciones publicas ad Mahumetanos primùm habuimus, tanta erat has conciones audiendi auiditas, vt neceſſarium fuerit fores templi, & domus prætoriâ cohorte cingere, vt aditus reſervaretur Magnatibus, & Principibus fœminis. Et quamvis hæc diligentia prudenter præmiſſa fuerit; tamen multi Dynaſtæ vix potuerunt liberum ingreſſum invenire, & magno cum labore locum ad audiendum conſecuti ſunt. Inter Proceres primariæ ſortis qui-

dam,

dam; vir severæ frontis, & non modici supercilij, & qui signa tantæ affabilitatis exhibere non solebat, cum prædicatorem audivit de Christi divinitate disputantem, & euidentiam argumentorum expertus est, quibus Veritatem Religionis Christianæ ostendit; se continere non potuit, quin illum è pulpito reuertentem ad cubiculum insequeretur; ipsumque arctè complexus est, & gratias habuit pro concione tantæ vtilitatis & consolationis.

Cùm primum Hispali, anno 1672. ad Mahumetanos publicè verba fecimus in Domo Professa, quæ in mediculio ciuitatis sita est, necesse fuit ob multitudinem auditorum, eodem tempore simul in duobus locis prædicare: in Templo fœminis, viris autem in peristylio domus, quod amplissimum est, & quinque millia hominum capere potest, qui ex pavimento, & ex fenestris, & pergulis concionem audiebant. Contigit autem, vt dum concio haberetur, non semel plueret: & quamvis per tegulas, & canales aqua supra auditores copiosè decideret: & concionator ab illis rogaret, vt loco illo decederent, quia periculum erat vt aqua vsque ad interiora penetraret: ab ipsis impetrare non potuit, vt locum illum desererent, nec vt paterentur, concionem interrumpi per aliquod temporis intervallum. Tanta enim cum voluptate conciones illas audiebant, vt indignum iudicarent ob vllum temporale incommodum hoc bono privari.

Quinto, his vtilitatibus accidit, quod cum fideles vident aliquem ex Mahumetanis argumentis convi-

ctum, publicè Baptismum petere, lætitiam continere non possunt, Deum laudant, & ei ex intimo cordis affectu gratias agunt, quia cor illius infidelis tetigit, ab eo præcantur vt ei constantiam, & perseverantiam largiatur: illumque arctè amplexantur, & alia charitatis signa ei exhibent; & multarum virtutum actus exercent: & hic publicus plausus, & conclamatio infideles accendit, & emollit, & fideles maxime consolatur. Id ego sæpissimè expertus sum, præsertim Malacæ, Hispali, Xeræ, Gadibus, Calpe, & Matriti.

Sexto, non exigua est vtilitas, quod his concionibus instruuntur Christiani perspicacis ingenij, & bono intellectu præditi, vt cum Mahumetanis servis possint de Religione disputare, & illos ad Christianismum adhortari, & veritatem Religionis Christianæ argumentis ostendere, quæ à concionatore audierũt. Ipsique Mahumetani quamvis tùnc non convertantur, ex concionibus colligunt fidei semina, quæ postea suo tempore fructum faciant; vt constat exemplo illo, quod narravi cap. 6. pagina 84. Et alijs duobus, quæ illi adiunxi eodem capit. & ex ijs, quæ ibi dixi cap. 10. pag. 120.

CAPVT II.

Quomodo Mahumetani conuocandi sunt ad has conciones publicas audiendas.

VT has conciones vtiliter audiant, curandum est, vt non tam vi cogantur, quam rationibus, &

& benevolentiæ ſignis adducantur: & vt libentes veniant, providendum imprimis illis eſt pecunia, quam ſingulis diebus pendere ſolent dominis ſuis: cum enim arceantur propter concionem ab operibus, in quibus mercedem diurnam lucrantur, qua ſolvunt heris ſuis vectigal diurnum, de quo conventum eſt inter illos; debet aliunde merces illa compenſari. Servi namque Africani plerumque paſciſci ſolent cum heris ſuis, & quotidie pendant in tributum drachmas aliquas, donec libertatem acquirant; & tributum illud lucrantur ſudore vultus ſui, & ex mercede diurna partem reſervant ad propriam ſuſtentationem, partem ad ſolvendum tributum dominis ſuis. Vnde vt ſine violentia ad conciones adducantur, vel heri remittere debent illius diei vectigal; vel illis donandum eſt, vnde ſolvant. Libenter autem veniunt ſi ſciant, poſt concionem eis tribuendum eſſe tantum pecuniæ, quantum poſſent lucrari, vel onera portando, vel agros colendo, vel alio modo laborando. Vnde optimus modus eos congregandi eſt, pecunias quærere, quibus ſolvant vectigal illius diei. Scientes enim ſe tantudem lucraturos audiendo concionem, quantum lucrarentur tota die laborando, libenter accedent. Hoc modo vſi ſumus Hiſpali anno 1672. Nam quamvis primò Dominus Archiepiſcopus in Paræcijs edictum publicari iuſſerit, quo monebat, vt heri ſuos ſervos & ancillas adducerent in Domum Profeſſam Societatis, & huius rei executionem impensè commendaviſſet Vicario Domini Aſsiſtentis, ſeu Proprætori, qui Miniſtros iuſti-

ſtitiæ diſtribuens per vicos, ſeu vicinitates civitatis eos cogeret in vnum, poſtea tamen meliori inito conſilio, epiſtolium ſcripſi ad Dominum Michaelem de Mañara equitem Calatravenſis militiæ, præſtantis ſanctimoniæ virum, & amore Dei, & zelo animarum flagrantem, qui Præfectus erat, vel Frater Maior Sodalitatis *Charitatis*, quæ Hiſpalenſi nobilitate conſtat;
,, ferè ſub hac forma: Domine mi, Deus Charitas eſt, &
,, qui manet in Charitate in Deo manet: niſi Charitas
,, hoc munus ſuſcipiat congregandi Mahumetanos,
,, nihil agemus; quia barbari iſti ſi compellantur â Sa-
,, tellitibus Domini Aſsiſtentis, non lubentes, ſed coa-
,, cti audient; ac proinde ſine fructu. Rogo ergo te, vt
,, rem hanc commendes Sodalibus Charitatis. His acceptis litteris, congregavit Sodales, & re inter ipſos conſulta, decretum eſt, vt huius Sodalitatis equites inter ſe partirentur vicos, & Paræcias civitatis, & ſinguli curarent Mauros congregare, qui in ſuo vico, vel Paræcia degebant: Sodalitaſque ipſa in ſe ſumpſit onus ſolvendi Mahumetanis prætium illud, quod illi lucrari poterant; & in hoc inſigni charitatis opere expendit ſexcenta ſcuta; quia ſingulis Mahumetanis venientibus ad concionem, ea finita, donabatur certa pecuniæ ſumma, vnde ea die ali poſſent, & heris ſuis tributum ſolvere. Mirum eſt qua diligentia, quo zelo, & charitatis ardore Dominus D. Michael de Mañara & reliqui huius nobiliſsimæ Sodalitatis alumni converſioni Maurorum operam navaverint. Eos ſecum adducebant ad concionem, non vi, ſed amore, & in

ipſa

ipſa concione inter ipſos ſedebant, & verbis ardentibus adhortabantur, vt Baptiſmum peterent; preces ad Deum fundebant, eleemoſinas, ieiunia, flagellationes, & alias mortificationes Domino offerebant pro eorum converſione. Et huic *Charitatis Hiſpalenſis nobilitatis* inſigni pietati debetur fœlix exitus harum concionum, in quibus quadraginta quatuor converſi ſunt, quorum octo ſupra triginta vna die ſolemniter baptizati ſunt à Domino Archiepiſcopo, & late narratur in hiſtorica Relatione, quæ de hoc ſolemni Baptiſmo typis mandata eſt. Certe non alium ſolemniorem triumphum habuit vnquam Hiſpalenſis civitas poſtquam à Sancto Ferdinando debellata eſt, quam illum, quem illa die ſpectavit. Inſtituta eſt ſolemnis proceſsio in qua ducebantur triumphantium more cathecumeni à Domo Profeſſa Societatis in Eccleſiam Cathedralem, in qua erectum erat ingens theatrum in eo ipſo loco in quo in hebdomada ſancta collocatur celebre illud *Monumentum*, quod omnibus admirationi eſt, vt in editiori loco adminiſtratus Baptiſmus poſſet ab omnibus ſpectari. Proceſsionem præibat *Imago crucifixi*, quæ eſt inſigne *Sodalitatis Charitatis* proprium: Sanctam Imaginem præaccenſis cereis inmmediate ſequabantur triginta ſex pauperes, quos Sancta Sodalitas veſtivit: ſubinde cathecumenos ipſos comitabantur Charitatis Sodales, qui trecentorum numerum implebunt, & Religioſi Societatis; alij à dextris, alij à ſiniſtris cathecumenis aſſociati.

Et

Et sic peractus est Baptismus ea pompa, & maiestate, quæ in ea Relatione describitur.

Quantum Deo placuerit cura illa quam Sancta Sodalitas Charitatis suscepit donandi Mauris prætium, quo tributum diurnum solverent, manifestavit eventus singularis anno præterito 1679. in quo Missionem repetens in illa civitate, conciones quoque publicas ad Mahumetanos habui. Rogavi Dominum D. Michaelem de Mañara vt nunc eandem curam suscipere Sodalitas Charitatis circa Maurorum conversionem, quam prius susceperat anno 1672. hoc munus libentissimè amplexa est: cæterum cum tota illa provincia annonæ penuria laboraret, siquidem trium librarum panis quinque drachmis emebatur: & Sodalitas Charitatis ingentem pecuniæ summam quotidie alendis pauperibus insumeret, non habebat Sancta Sodalitas vnde solveret denarios illos diurnos Maurois donandos: & re maturè inter Sodales deliberata, decretum est non posse eleemosinas à fidelibus collatas ad pauperum sustentationem, & ægrotantium curationem in alios vsus quantumvis pios converti; & huius decreti Author præcipuus fuit Dominus D. Michael de Mañara; qui tandem conclusit, sibi vt Fratri Maiori Sodalitatis incumbere onus industriè quærendi prætium donandum Mauris Sequenti die illum de hac re nihil cogitantem convenit civis Hispalensis, quem antea non noverat; qui in hunc modum eum allocutus est: hic affero, Domine D. Michael, mille scuta in eos pios vsus expendenda, in quibus sancta Cha-

Charitas solet eleemosinas sibi erogatas expendere. Tunc ille omnino immemor Maurorum, satius erit, inquit, vt mihi designes opus, in quo vis hanc pecuniam expendi: vix hæc verba protulerat, cum recordatus est pretij Mauris donandi, nihil tamen exterius pronuntiavit: illius autem eleemosinæ largitor quasi cogitationem Domini D. Michaelis legeret, illicò adiecit, meæ voluntatis est, vt hanc pecuniam expendas in eo opere pio, quod nunc in tua cogitatione voluis: & cum tunc cogitatione volueret eleemosinam elargiendam Mauris, miratus est singularem Dei providentiam, quam in se confidentibus exhibet. Hunc mirabilem successum mihi narravit Dominus D. Michael paucis diebus antequam incideret in morbum, quo ingenti cum luctu totius Hispalensis civitatis & vberrimis pauperum lachrimis sublatus est die 9. Maij anno 1679. Et cum ego eventum mirarer, alios mihi tunc mirabiliores narravit, quos sæpe expertus est. Huius præclari viri vitam & gesta in lucem hoc anno edit R. P. Ioannes de Cardenas nostræ Societatis Exprovincialis, satis ex suis scriptis orbe, & civitati Hispalensi ob pietatem notus. Ego sanè id sanctè obtestari possum, sæpe hanc cogitationem animum meum subijsse, fore vt aliquando Dominus Michael de Mañara in altaribus collocaretur: sæpe cum illo de rebus divinis locutus, ardentis in Deum amoris in illo manifesta signa deprehendi: cum de Deo loquebatur, totus ardebat, & quasi extasim passus extra se veluti rapiebatur; nihil aliud quære-

re-

rebat, nihil aliud cogitabat quam maiorem Dei gloriam, & proximorum salutem, pauperumque & ægrotorum levamen. Epistolam apud me habeo Patris Cardenas, in qua testatur, huius viri corpus post septem menses effossum integrum & incorruptum repertum esse. Et sanè quamvis mihi diceretur eum mortuos suscitasse, nihil mirarer. Nam mihi eius vitam & mores contemplanti, sæpè occurrit, non aliter vixisse, quos Ecclesia in altaribus veneratur.

Quod si SodalitasCharitatis provinciam hanc non sibi vendicasset; illam absdubio amplexus fuisset Illustrissimus pauperum P. Dominus Archiepiscopus D. Ambrosius Ignatius de Espinola & Guzmam, quia vltra quingentorum ducatorum millia tempore famis in alimonia pauperum expendit. Et sanè hoc opus dignissimum est Episcoporum largitate. Vbi autem Episcopi non fuerint, vel Sodalitates aliæ similes Hispalensi Charitati (si fortè in toto orbe Christiano perfectè similem habet illustris illa Sodalitas) quærenda est eleemosina inter divites populi. Vbi autem Mauri non de proprio vivunt, sed heris suis tanquam famuli ministrant, monendum est, vt domini illos ad conciones adducant; idque illis iniungendum est à Prætore vrbis præconis voce, si opus fuerit. Et cura huius rei committenda est Sacerdotibus pijs, alijsque personis devotis, qui invigilent, ne vllus Mahumetanorum à concione absit. In ipsa autem concione expedit, vt Mahumetanæ fœminæ à Mahumetanis viris separentur; ne illas volentes petere Baptismum cohibeant: &

ne se mutuo impediant infideles inter miscendi sunt cum Christianis, viri cum viris, & fœminæ cum fœminis. Experientia enim docet, quod vbi Mahumetani inter se coniuncti sedent, obdurati & pertinaces detinent dociles, ne Baptismum petant.

CAPVT III.

Quod pro Maurorum conuersione preces, eleemosinæ, ieiunia, & alia pia opera à Christianis exercenda sunt, vt prædicatio effectum sortiatur. Vbi singularia huius rei exempla ab Hispalensibus exhibita recensentur.

CVM infidelium conversio non sit opus hominis currentis, sed Dei miserentis, quia vt ait Christus: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*: non solum concionator debet enixè á Deo postulare, vt internè illuminet quos ipse externè admonet: sed à Christianis auditoribus rogare, vt intimo cordis affectu postulent à Deo illorum conversionem, & pro illa impetranda eleemosinas, ieiunia, & alias mortificationes Deo offerant. Idque initio singularum concionum debet impensè commendare. Et hac in re reliquæ Christiani orbis civitates imitari possunt insignem pietatem, & religiosum fervorem Hispalensium, qui vix cognoveruut, Missionarios Societatis. Publicas velle ad Mahumetanos conciones habere anno 1672. cum ad expugnandam eorum per-

perfidiam, Deo pro eorum conversione obtulerunt communiones, Missas, ieiunia, pœnitentias, & mortificationes in magno numero. Persona nobilis obtulit pro singulis qui converterentur quinquaginta Missas: alia obtulit, inservire pauperibus hospitalis feria sexta nudis pedibus & cruribus. Alia pro singulorum conversione corpus suum cilicio cingere, & exosculari vleus fœtidius pauperum in hospitali iacentium (& hic fuit D. Michael de Mañara.) Alia persona vovit Domino abstinentiam perpetuam à carnibus, si emolliret cor cuiusdam obstinati Mahumetani, cuius conversionem vehementer desiderabat; conversus est ille, & ipsa votum suum religiosè adimplet. Puer decennis à parentibus Mahumetanis genitus, & in prima infantia baptizatus miram ostendit pietatem; nam á primis annis totam doctrinæ Christianæ summam diligenter didicit, & ab vsu rationis suorum parentum conversionem sitiens pro illa preces ad Deum fundebatur, & ferventer ipsos hortabatur vt Christiani fierent, in hac autem occasione, in qua Mauris prædicabamur, coram multis se provoluit ad pedes obstinati patris, illosque exosculatus, cum lachrimis rogavit, vt duritiem illam deponeret, & Baptismum peteret: qua pietate omnium oculos & amorem in se convertit. His diebus, quibus conciones habebantur, puer iste aquam afferebat ijs, qui in tanta gentium præsura sitiebant: & ex eleemosinis, quas ipsi viri pij erogabant ob hanc pietatem, octo drachmas congregavit, quas tradidit Sacerdoti vt quatuor Missas

Deo

Deo offerret pro conversione suorum parentum.

Sodalitas Charitatis Deo promisit, tot pauperes in integrum vestire, quot Mauri converterentur: id quod cumulatissimè adimplevit. Primariæ nobilitatis fœminæ inter Mahumeranas sedebant, eisque plena charitatis viscera ostendentes, verbis ardentibus, affectibus ardentioribus ad Christum trahere conabantur. Inter has eminuit Princeps fœmina inter Hispaniæ Proceres sanguine clarissima, quæ non solum fœtidis Mahumeranis assidebat, easque arctè complectebatur; sed flexis genibus integram concionem, audiebat, quæ plerumque per horam cum dimidia, & quandoque duas protrahebatur; Deo offerens hanc pœnitentiam, vt illarum duritiem emolliret. Quandoque necessarium fuit sedilia ab vno in alium locum mutare: tanta autem devotione has conciones Hispalenses equites audiebant; vt cum adessent servi & famuli, quibus hoc imperarent, ipsi suis manibus subsellia, & sedilia transportabant. Omnibus his concionibus adfuit Illustrissimus Archiepiscopus, qui Africanos, qui Baptismum petierant spirituali gaudio plenus arctissimè amplectebatur, eos verbis suis in fide confirmans, & ad ardentius desiderandum Baptismum inflammans. Huic Hispalensium pietati post Deum debetur tam numerosa Maurorum conversio, cum pro magnitudine civitatis exiguus sit numerus eorum mancipiorū, qui Hispali degunt, quia vix attingit trigesimam partem eorum, qui Gadibus, in Portu Sanctæ Mariæ, & Malacæ commorantur,

Charitatem & pietatem Hispalensium animadvertentes Africani non minus illa, quam concionibus ipsis movebantur ad fidem amplectendam: quam aliqui eo ardore susceperunt, vt prædicatores effecti alios ad Christum traherent. Maurus quidam vxoratus eam lucem in concionibus à Deo accepit, vt domum suam reversus vxori suæ prædicare cœperit eam adhortans, ne hanc occasionem amitteret lucrandi æternam animæ salutem: & quia eā obstinatam vidit, ei omnem suam supellectilem, & pecuniam donans, & nihil sibi reservans, Christo contentus, eam dimisit, nolens amplius cohabitare cum muliere, quæ fidem Christi amplecti nolebat; idque ipsum alius præstitit, dimisit enim vxorem, sibi nimis charam, quia converti noluit: vtrumque tamen post aliquot dies Dominus consolatus est; quia mulieres illæ exemplo maritorum permotæ, Christum agnoverunt, & mariti eas cum ingenti lætitiæ admiserunt.

Turca quidam tanto cum fervore fidem Christi professus est, vt quamvis haberet sufficientem pecuniam ad sui redemptionem; maluerit illam pecuniam alteri Africano, qui ipsius admonitione & exemplo conversus fuerat, donare, vt libertatem emeret, quam propria libertate frui. Vno ex ijs diebus, in quibus Mahumetanis prædicabatur, accepit litteras Africana ancilla ab Algerio, quibus monebatur, eius redemptionem peractam esse, facta commutatione inter ipsam, & civem Hispalensem, qui captivus in

Al-

Algerio detinebatur: quibus generosè respondit, malle se captivam in Hispania inter Christianos commorari, quàm cum libertate ad perfidiam Mahumetanam redire.

Fuit inter Hispalenses cives non nullus, qui tantò gaudio affectus est ob conversionem mancipij sui, vt statim ipsum libertate donaverit, quamvis bonis fortunæ non abundaret. Multi ex Patrinis fervorem eorum, quos in Baptismo tenuerunt, videntes, eorum libertatem emerunt.

CAPVT IV.

Singulare exemplo puellæ sexennis orantis pro Mahumetanorum conuersione.

PRÆFATIS exemplis aliud adiungo; quod abundè probat quantum apud Deum valeant ferventes orationes iustorum pro imperranda Maurorum conversione: inter familias nobiles, quæ Malacæ morum integritatem & præclaram pietatem cum sanguinis claritate coniungunt, non postremum locum obtinet familia Domini D. Iosephi Azedo del Castillo. Habebat eques iste filiam sexennem, Marianam nomine, cuius certe intelligentia erat supra ætatem, pietas atque devotio supra naturam: nemo illam alloquebatur, qui non miraretur tam vividas rationis scintillas; ita vt mihi dubium non fuerit, eam in illa ætate iam capacem esse suscipiendæ Eucharistiæ; quia tam rationis compos erat, eoque iudicio polle-

bat, quo vix aliæ pollent in nono vel decimo ætatis anno. Habebant parentes eius ancillam Mahumetanam, cuius conversionem desiderabant, eam vero à Deo impetravit virguncula illa sexennis, nam ingenua coram altari provoluta magno devotionis affectu vitam suam Deo obtulit pro conversione ancillæ: *Obsecro Domine* (inquiens) *vt nobis concedas conuersionem huius ancillæ: vt illa Christo viuat ego libenter moriar: ego vitam meam tibi offero pro eius salute.* Non potuit non maximè Deo placere huius Angeli oratio: & ita quod postulavit obtinuit, nimirum conversionem ancillæ, quæ ob amorem huius puellæ Mariana appellata est; cuius reductione remuneravit Deus Christianam curam, quam adhibuerunt parentes illius puellæ in ipsius educatione; pietatem enim à pijs parentibus hauriens, non prius incæpit vivere, quâm devotionem ostendere, & orationes recitsre. Accidit casus iste ad extremum anni 1669.

CAPVT V.

Quantum expediat quod Mahumetani ad Fidem conversi magna cum solemnitate baptizentur.

RATIO, & experientia docent, multum omnino referre quod Mahumetani, & Iudæi, qui inter Christianos convertuntur, cum solemni apparatu ducantur ad sacrum fontem, & quod si fieri potest ab Illustrissimis Episcopis, vel Archiepiscopis cum in-

ingenti pompa baptizentur. Primo, quia cum homines rudes res ſpirituales inſeipſis attingere non poſſint, manuduci debent per hæc exteriora ad ipſarum cognitionem. Et ideo Chriſtus Dominus Sacramenta novæ Legis in ſignis exterioribus, & ſenſibilibus inſtituit. Vt enim inquit D. Thomas 4. contra gentes cap. 56. *Sicut cæteris rebus, ita etiam homini Deus prouidet ſecundum eius conditionem, eſt autem talis hominis conditio, quod ad ſpiritualia & intelligibilia ea capienda naturaliter per ſenſibilia deducitur: oportuit igitur ſpiritualia remedia hominibus ſub ſignis ſenſibilibus dari.* Et propterea S. Eccleſia tot ſacras ceremonias inſtituit in adminiſtratione Baptiſmi, vt illius mirabiles effectus his ſignis declaret. Secundo, quia tàm infideles, quàm fideles dum ſacras illas ceremonias ſpectāt, & ſolemnitatem conſiderant, qua confertur, magnum aliquid ibi apprehendunt, ſicut revera eſt; quod ſane non facerent, ſi ſolum viderent homines exterius ablui. Tertio, quia infideles contemplantes hilaritatem cathecumenorum, & ſpirituale gaudium fideliū, & authoritatem Epiſcopi adminiſtrantis, hinc moventur ad venerationem Baptiſmi, & ſæpe excitantur ad illud petendum, vt ſequentibus exemplis conſtabit.

Quando ad finem anni 1669. Malacæ conciones publicas habui ad Mahumetanos, aderat tunc puella Mahumetana duodecim annorum, arguta valde & perſpicacis ingenij, quam paucis antea menſibus captivam abduxerant ex Oràn: erat illa in ſecta

Mahumetana pertinacissima; eiusque conversionem frustrà sæpè tentaverat pia fœmina, cui vt ancilla inserviebat: & quamvis quadam curiositate ducta memoriæ mandaverat quatuor primas cathecismi orationes, quas sæpè repetebant famulæ illius domus; eius tamen cor longe erat á credendo, quod ore proferebat. Tristitia maxima, & impotenti rabie afficiebatur, quando aliquis Mahumetanorum Baptismum petebat; & quadam die tam acerbe tulit conversionem Mahumetanæ fœminæ, cuius cor in concione Deus emollivit; vt faciem propriam vnguibus fœdaverit præ doloris & impatientis furoris æstu; secundum consuetudinem illius barbaræ gentis, apud quos fœminæ in occasionibus magnæ tristitiæ vnguibus faciem lacerant. Huius tamen puellæ cor Deus mirabiliter mutavit, ea die, qua Illustrissimus Episcopus triginta tres cathecumenos, cum magna solemnitate sacro fonte lustravit, vt diximus supra cap. 1. pagin. 61. Petivit illa à domina sua facultatem ad spectandam solemnem procesionem cathecumenorum, qui à Collegio Societatis ad Cathedralem Ecclesiam ducebantur, vbi eos expectabat Illustrissimus Episcopus, qui erigi mandavit ingens tabulatum iuxta sacri Templi fores, vt sacra illa functio libere ab immensa populi multitudine spectari posset. Spectavit puella quasi stupefacta hilaritatem, quam vultu præferebant cathecumini, spirituale gaudium Christianorum, magnificam illam pompam, & devotionem, qua tota nobilitas cathecumenos comitabatur, omnibus alta vo-

voce cantantibus nostræ fidei mysteria: irrupit per mediam multitudinem, vt in tabulatum ascenderet, & sacras ceremonias intueretur: & intus accensa, exterius fervorem spiritus promebat, veniebat honeste cooperta subtili pallio, seu nebula serica; & faciem, caputque discooperiens, hilaritate vultus, & verborum fervore ardorem internum prodens, alta voce ab Illustrissimo Episcopo Baptismum petit: ille benigne ad se vocans, & in visceribus charitatis recipiens, eius vocationem explorat, & motivum petendi Baptismum inquirit, & cognito virgunculæ fervore, me interrogat an puella illa posset tunc cum alijs baptizari quamvis non esset instructa eo pacto quo adulti ante Baptismum instrui debent? quia propter ætatis teneritudinem videtur posse, inquit, vt parvula reputari; & aliunde periculum non est perversionis, quia existit in domo devotæ fœminæ, omnino separata à Mahumetanorum commercio, & intra breves dies potest integre instrui eiusque fervor hoc præmium postulat vt cum alijs baptizetur; mæstitia enim non exigua illi erit si Baptismus differatur. Prudentissimæ rationes istæ Illustrissimi Episcopi mihi persuasserunt posse illi tunc Baptismum administrari; omnique ratio dubitandi ablata est, cum compertum est, eam memoria tenere symbolum: & sufficienter capere mysterium Trinitatis, & Incarnationis, & reliqua quorum fides explicita exigitur ab adultis. Itaque dum alij baptizabantur, breviter eam ibi instruximus, & post alios ibidem solemniter baptizata est cum festi-

vo omnium plausu, & cum maxima consolatione Illustrissimi Episcopi, qui vehementer admirabatur ingentem lætitiam quam vultu præferebat propter beneficium suscepti Baptismi.

Similem eventum expertus sum Xera anno 1671. erat ibi Turca adolescens, corporis, & oris elegantia conspicuus, & qui potius Matriti, quam in Africa educatus videbatur: conceperat ille aliquando propositum suscipiendi Baptismum, & iam orationes didicerat, & mysteria fidei sufficienter noverat. Sed perfidus Mahumetanus, qui magnæ erat authoritatis apud suos, eum ab hoc proposito deturbauit, illumque omnino decepit, vt in Mahumetana secta persisteret; & satagebat ne conciones audiret, quas ibi prædicavimus. Permanebat adhuc in sua perfidia toto illo tempore quo missio Xeretana duravit, nempè tempore Quadragesimæ. Cæterum post aliquot mēses solemniter baptizati sunt Mahumetani, qui conversi fuerant. Non enim ibi potuimus remanere tempore illo, quod necessarium erat ad Cathecumenorum instructionem. Vrgebat enim Missio Gaditana, quam enixe Illustrissimus Episcopus poscebat, & civitas desiderabat, ob ingentem cladem, quam ingens ventorum procella intulerat, naves in Portu submergens, & domus non paucas subvertens, & ædificia quatiens, vrgebat etiam missio Portuensis, quam excelentissima Ducissa de Medinaceli impetrabat. Post has Missiones peractas, & post Missionem habitam in Civitate de Sanlucar, Xeram migravimus ad Bap-

tiſmum ſolemnem in quo quindecim Mauri Sacro fonte expiati ſunt. Erectum eſt ingens theatrum in maximo foro, vulgo *Arenal*, confluxit innumerabilis hominum turba, Cathecumeni ſtipati equitibus, & Religioſis Societatis in proceſsione ducti ſunt ad locum Baptiſmi, ſicut Malacæ factum fuerat.

Adoleſcens ille Turca hoc ſpectaculum contemplans, & Sacrum apparatum intuens ita commotus eſt, vt alta voce medio in foro clamare cæperit. *Volo Chriſtianus eſſe, & cum cæteris baptizari*: locum date, vt poſsim theatrum conſcendere: & per confertam multitudinem perrumpens, tandem aſcendit, & magno fervore Baptiſmum petijt. Illum ego examinavi, & inveni ſufficienter inſtructum in myſterijs fidei, quæ aliquando didicerat: & quanta potui celeritate diſpoſui, vt Baptiſmo cum reliquis tingeretur á Vicario Domini Archiepiſcopi: ſuo fervore, & vultus elegantia omnium oculos in ſe rapuit, & ſummo cum gaudio Baptiſmum ſuſcepit.

Tertio, annó 1670. tempore Pentecoſtes celebratus eſt ſolemnis Baptiſmus Matriti in noſtro Collegio Imperiali, in cuius capaciſsimo templo ingens tabulatum erectum, & ornatum erat prout ſacra hæc functio poſtulabat: ibique inſpectante Hiſpania nobilitate, vndecim vel duodecim Cathecumeni, qui perfidi Mahumeti ſectam deſeruerant, convicti argumentis, quæ adverſus illam confecimus in noſtra domo Profeſſa, ab Illuſtriſsimo Epiſcopo Archadiæ (nam eminentiſsimus Cardinalis Archipiſcopus Toletanus D.

Paſ-

Paschasius de Aragon, vel defectu integræ valetudinis, vel alijs curis, & negotijs legitimè impeditus, per seipsum hoc munus exequi non potuit) Sacro fonte lustrati sunt. Egressa est processio Cathecumenorum à domo Professa eos stipantibus â dextris, & â sinistris Dynastis, & Regni Proceribus. Adolescens Mahumetanus hanc solemnitatem admiratus à Deo in hoc itinere illuminatus est; in tota via oculos avellere non poterat à Cathecumenis, & quamvis sæpè vi repulsus sit ne ilis appropinquaret; eius tamen perseverantia obtinuit, vt per mediam turbam perrumperet, & tabulatum ascenderet; vbi alta voce Baptismum petijt: qui tamen tunc ei administratus non est, quia non erat adhuc instructus in rebus fidei. Hi casus manifeste probāt, convenientissimum esse eiusmodi Baptismata cum pompa, & magno apparatu celebrari.

CAPVT VI.

Quomodo expugnanda sit obstinatio Mahumetanorum, qui veritatem Religionis Christianæ cognoscentes, Baptismum suscipere detrectant, vel differunt.

QVANDO Christi prædicator agnoverit, intellectum Mahumetanorum convictum quidem esse, cæterum voluntatem adhuc revellem existere; minas Dei ingeminet, novissima ponderet, severitatem divini iudicij, & terribilitatem pęnarum inferni ex-

expendat;& effigiem animæ damnatę è pulpito ostẽdat. Cum in secunda Missione Hispalensi primo ad Mahumetanos verba fecimus, post aliquot conciones, animadvertens prædicator duram obligationem quorundam; de inferno sermonem instituit; effigiem hominis damnati ostendit; & ad extremum ad parietem, vel columnam, cui suggestum innitebatur, conversus, & sudorem, quo madebat frons eius, manu emundans, æstu quodam fervoris abreptus, manum sudore madidam, columnæ marmoreæ impegit alta voce inclamans, *Columnæ, parietes, audite verbum Domini, & testes mihi estote, quod veritatem huic obduratæ genti prædicauerim.* Et ad Mahumetanos faciem vertens, & minacia verba proferens, *go, ego, in Dei*(inquit) iudicio vester Fiscalis ero, ego vestram duritiem coram supremo iudice accusabo, sudor iste testis erit locupletissimus; ignorantiam ibi allegare non poteritis; luce meridiana clarius vobis ostendi, Mahumetum non Dei Prophetam, sed Seductorem nequissimum fuisse, & extra Christi Religionem salutem non esse: satis arbitror vester intellectus convictus est; sed rebellis adhuc voluntas existit. O bone Deus frange horum lapidum duritiem, & ex illis filios Abrahæ cõstitue! Hæc & alia terribilia verba fulminavit. Et adspirante divina gratia, cuiusdam obstinatissimi duritiès tandem fracta est; extorsere terrores, quod elicere rationes non potuerant: siquidem ad Baptismum ijs minis tractus est. Solent obstinati Mahumetani, dum quid respondeant, non occurrit, ad hanc respon-

ponſionem confugere: Pater meus Maurus, avus meus Maurus, proavus Maurus; & ego quoque Maurus vſque ad mortem. Sed hanc eſſe ſtultam reſponſionem, facile convincitur, ſicut ſtulta, eadem reſponſio poſita in ore Gentilis idolatræ, vel obſtinati Hebræi Iudaizantis. *Pater meus idolatra, avus meus idolatra, &c.* Et ſicut ſtultũ eſſe, & dicere: Pater meus in inferno eſt, avus in inferno &c. Maiorum vita prava non eſt imitanda, ſed deſerenda: eorum præcipitium fugiẽdum, non quærendum eſt, &c.

Quid expectas vt convertaris? An quod Deus miraculum aliquod faciat ad te convertendum. Sed Deo mos non eſt miracula ſine neceſsitate facere. Ioſue 5. v. 2. *Deficitque manà poſtquam comederunt de frugibus terræ, nec vſi ſunt vltra cibo illo filij Iſrael.* Stella, quæ apparuit Magis, & eos duxit in Hieruſalem; cum illuc pervenerunt, diſparuit; quia enim iam ibi non erat neceſſaria vbi Chriſti notitia aderat; voluit Deus ne exiſteret otioſa: & ideo Iob cap. 5. dixit: *Nihil in mundo ſine cauſa fit.* Ideo Chriſtus noluit miracula coram Herode facere, quia otioſa erant, & ſolum ad curioſitatem quærebantur. Luc. 23. 3. Certe tentare Deum petendo miraculum, non eſt medium aptum vt convertaris: nec vt ad Chriſtum venias bona diſpoſitio eſt, expectare vt tibi miraculoſe appareat.

Sanè ſi tu fidem non habes ijs, quæ conſcientia tua tibi dictat, nec ei, quod probant miracula, quæ Chriſtus fecit in confirmationem ſuæ doctrinæ: nec miracu-

culis, quæ fecerunt Apoſtoli in confirmationem ſuæ prædicationis: nec credis mirabili mundi conuerſioni; nec innumerabilium Martyrum præconio, qui ſanguinem ſuum fuderunt in defenſionem veritatis, quam ego vobis prædicavi: nec Chriſtianus fies, quamvis ipſe Chriſtus tibi appareat. Luc. 16. *Si Moyſem, & Prophetas non audiunt, neque ſiquis ex mortuis ſurrexerit credent.* Chriſoſtom. Gen. 9. in Lucam: *Si ſciuiſſet Deus, quod mortui excitati viuentibus eſſent profuturi, neququam omiſsiſſet, neque tantum lucri præteriſſet, qui cuncta nobis profutura procurat.* Lazarus, & Chriſtus ſurrexerunt, & nec Lazaro, nec Chriſto crediderunt perfidi Iudæi.

Dum autem moras nectunt, & in tempus futurum proſpiciunt, vrgendi ſunt verbis illis Spiritus Sancti: *Ne tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in diem, ſubito enim veniet ira illius.* Si bonum eſt, Chriſtianum eſſe: hoc bonum non eſt differendum. Si modo non vis fieri Chriſtianus, forſam veniet tempus, quando velis, & non poſis: vt enim inquit Auguſtinus ſerm. de verbis Apoſt. Petri, & Pauli: *Cum vult non poteſt quia quando potuit noluit, ideo per malum velle perdidit bonum poſſe.* Et lib. 3. de lib. arb. c. 18. *Illa eſt pœna peccati iuſtiſſima, vt amittat vnuſquiſque illud, quod bene vti noluit, cum ſine vlla difficultate poſſet, ſi vellet: id eſt, vt qui ſciens recte non facit, amittat ſcire, quod rectum eſt; & qui rectum facere cum poſſet, noluit, amittat poſſe cum velit.* Hinc Gerſon tractatu de parvulis ad Chriſtum trahendis: *Plerunque fit iuſto Dei iudicio, vt qui gratiam*

Dei,

Charitatem & pietatem Hispalensium animadvertentes Africani non minus illa, quam concionibus ipsis movebantur ad fidem amplectendam: quam aliqui eo ardore susceperunt, vt prædicatores effecti alios ad Christum traherent. Maurus quidam vxoratus eam lucem in concionibus à Deo accepit, vt domum suam reversus vxori suæ prædicare cœperit eam adhortans, ne hanc occasionem amitteret lucrandi æternam animæ salutem: & quia eã obstinatam vidit, ei omnem suam supellectilem, & pecuniam donans, & nihil sibi reservans, Christo contentus, eam dimisit, nolens amplius cohabitare cum muliere, quæ fidem Christi amplecti nolebat; idque ipsum alius præstitit, dimisit enim vxorem, sibi nimis charam, quia converti noluit: vtrumque tamen post aliquot dies Dominus consolatus est; quia mulieres illæ exemplo maritorum permotæ, Christum agnoverunt, & mariti eas cum ingenti lætitiæ admiserunt.

Turca quidam tanto cum fervore fidem Christi professus est, vt quamvis haberet sufficientem pecuniam ad sui redemptionem; maluerit illam pecuniam alteri Africano, qui ipsius admonitione & exemplo conversus fuerat, donare, vt libertatem emeret, quam propria libertate frui. Vno ex ijs diebus, in quibus Mahumetanis prædicabatur, accepit litteras Africana ancilla ab Algerio, quibus monebatur, eius redemptionem peractam esse, facta commutatione inter ipsam, & civem Hispalensem, qui captivus in

Al-

Algerio detinebatur : quibus generosè respondit, malle se captivam in Hispania inter Christianos commorari, quàm cum libertate ad perfidiam Mahumetanam redire.

Fuit inter Hispalenses cives non nullus, qui tantò gaudio affectus est ob conversionem mancipij sui, vt statim ipsum libertate donaverit, quamvis bonis fortunæ non abundaret. Multi ex Patrinis fervorem eorum, quos in Baptismo tenuerunt, videntes, eorum libertatem emerunt.

CAPVT IV.

Singulare exemplo puellæ sexennis orantis pro Mahumetanorum conuersione.

PRÆFATIS exemplis aliud adiungo; quod abundè probat quantum apud Deum valeant ferventes orationes iustorum pro impetranda Maurorum conversione: inter familias nobiles, quæ Malacæ morum integritatem & præclaram pietatem cum sanguinis claritate coniungunt, non postremum locum obtinet familia Domini D. Iosephi Azedo del Castillo. Habebat eques iste filiam sexennem, Marianam nomine, cuius certe intelligentia erat supra ætatem, pietas atque devotio supra naturam: nemo illam alloquebatur, qui non miraretur tam vividas rationis scintillas; ita vt mihi dubium non fuerit, eam in illa ætate iam capacem esse suscipiendæ Eucharistiæ; quia tam rationis compos erat, eoque iudicio pollebat.

bat, quo vix aliæ pollent in nono vel decimo ætatis anno. Habebant parentes eius ancillam Mahumetanam, cuius conversionem desiderabant, eam vero à Deo impetravit virguncula illa sexennis, nam ingenua coram altari provoluta magno devotionis affectu vitam suam Deo obtulit pro conversione ancillæ: *Obsecro Domine* (inquiens) *vt nobis concedas conuersionem huius ancillæ: vt illa Christo viuat ego libenter moriar: ego vitam meam tibi offero pro eius salute.* Non potuit non maximè Deo placere huius Angeli oratio: & ita quod postulavit obtinuit, nimirum conversionem ancillæ, quæ ob amorem huius puellæ Mariana appellata est; cuius reductione remuneravit Deus Christianam curam, quam adhibuerunt parentes illius puellæ in ipsius educatione; pietatem enim à pijs parentibus hauriens, non prius incæpit vivere, quàm devotionem ostendere, & orationes recitsre. Accidit casus iste ad extremum anni 1669.

CAPVT V.

Quantum expediat quod Mahumetani ad Fidem conversi magna cum solemnitate baptizentur.

RATIO, & experientia docent, multum omnino referre quod Mahumetani, & Iudæi, qui inter Christianos convertuntur, cum solemni apparatu ducantur ad sacrum fontem, & quod si fieri potest ab Illustrissimis Episcopis, vel Archiepiscopis cum in-

ſingenti pompa baptizentur. Primo, quia cum homines rudes res ſpirituales inſeipſis attingere non poſſint, manuduci debent per hæc exteriora ad ipſarum cognitionem. Et ideo Chriſtus Dominus Sacramenta novæ Legis in ſignis exterioribus, & ſenſibilibus inſtituit. Vt enim inquit D. Thomas 4. contra gentes cap. 56. *Sicut cæteris rebus, ita etiam homini Deus prouidet ſecundum eius conditionem, eſt autem talis hominis conditio, quod ad ſpiritualia & intelligibilia ea capienda naturaliter per ſenſibilia deducitur: oportuit igitur ſpiritualia remedia hominibus ſub ſignis ſenſibilibus dari.* Et propterea S. Eccleſia tot ſacras ceremonias inſtituit in adminiſtratione Baptiſmi, vt illius mirabiles effectus his ſignis declaret. Secundo, quia tàm infideles, quàm fideles dum ſacras illas ceremonias ſpectāt, & ſolemnitatem conſiderant, qua confertur, magnum aliquid ibi apprehendunt, ſicut revera eſt; quod ſane non facerent, ſi ſolum viderent homines exterius ablui. Tertio, quia infideles contemplantes hilaritatem cathecumenorum, & ſpirituale gaudium fideliū, & authoritatem Epiſcopi adminiſtrantis, hinc moventur ad venerationem Baptiſmi, & ſæpe excitantur ad illud petendum, vt ſequentibus exemplis conſtabit.

Quando ad finem anni 1669. Malacæ conciones publicas habui ad Mahumetanos, aderat tunc puella Mahumetana duodecim annorum, arguta valde & perſpicacis ingenij, quam paucis antea menſibus captivam abduxerant ex Oràn: erat illa in ſecta

Mahumetana pertinacissima; eiusque conversionem frustrà sæpè tentaverat pia fœmina, cui vt ancilla inserviebat: & quamvis quadam curiositate ducta memoriæ mandaverat quatuor primas cathecismi orationes, quas sæpè repetebant famulæ illius domus; eius tamen cor longe erat á credendo, quod ore proferebat. Tristitia maxima, & impotenti rabie afficiebatur, quando aliquis Mahumetanorum Baptismum petebat; & quadam die tam acerbe tulit conversionem Mahumetanæ fœminæ, cuius cor in concione Deus emollivit; vt faciem propriam vnguibus fœdaverit præ doloris & impatientis furoris æstu; secundum consuetudinem illius barbaræ gentis, apud quos fœminæ in occasionibus magnæ tristitiæ vnguibus faciem lacerant. Huius tamen puellæ cor Deus mirabiliter mutavit, ea die, qua Illustrissimus Episcopus triginta tres cathecumenos, cum magna solemnitate sacro fonte lustravit, vt diximus supra cap. 1. pagin. 61. Petivit illa à domina sua facultatem ad spectandam solemnem processionem cathecumenorum, qui à Collegio Societatis ad Cathedralem Ecclesiam ducebantur, vbi eos expectabat Illustrissimus Episcopus, qui erigi mandavit ingens tabulatum iuxta sacri Templi fores, vt sacra illa functio libere ab immensa populi multitudine spectari posset. Spectavit puella quasi stupefacta hilaritatem, quam vultu præferebant cathecumini, spirituale gaudium Christianorum, magnificam illam pompam, & devotionem, qua tota nobilitas cathecumenos comitabatur, omnibus alta

vo-

voce cantantibus nostræ fidei mysteria: irrupit per mediam multitudinem, vt in tabulatum ascenderet, & sacras ceremonias intueretur:& intus accensa, exterius fervorem spiritus promebat, veniebat honeste cooperta subtili pallio, seu nebula serica; & faciem, caputque discooperiens, hilaritate vultus, & verborum fervore ardorem internum prodens, alta voce ab Illustrissimo Episcopo Baptismum petit: ille benigne ad se vocans, & in visceribus charitatis recipiens, eius vocationem explorat, & motivum petendi Baptismum inquirit, & cognito virgunculæ fervore, me interrogat an puella illa posset tunc cum alijs baptizari quamvis non esset instructa eo pacto quo adulti ante Baptismum instrui debent? quia propter ætatis teneritudinem videtur posse, inquit, vt parvula reputari; & aliunde periculum non est perversionis, quia existit in domo devotæ fœminæ, omnino separata à Mahumetanorum commercio, & intra breves dies potest integre instrui eiusque fervor hoc præmium postulat vt cum alijs baptizetur; mæstitia enim non exigua illi erit si Baptismus differatur. Prudentissimæ rationes istæ Illustrissimi Episcopi mihi persuasserunt posse illi tunc Baptismum administrari; omnique ratio dubitandi ablata est, cum compertum est, eam memoria tenere symbolum: & sufficienter capere mysterium Trinitatis, & Incarnationis, & reliqua quorum fides explicita exigitur ab adultis. Itaque dum alij baptizabantur, breviter eam ibi instruximus, & post alios ibidem solemniter baptizata est cum festi-

vo omnium plausu, & cum maxima consolatione Illustrissimi Episcopi, qui vehementer admirabatur ingentem lætitiam quam vultu præferebat propter beneficium suscepti Baptismi.

Similem eventum expertus sum Xera anno 1671. erat ibi Turca adolescens, corporis, & oris elegantia conspicuus, & qui potius Matriti, quam in Africa educatus videbatur: conceperat ille ali quando propositum suscipiendi Baptismum, & iam orationes didicerat, & mysteria fidei sufficienter noverat. Sed perfidus Mahumetanus, qui magnæ erat authoritatis apud suos, eum ab hoc proposito deturbauit, illumque omnino decepit, vt in Mahumetana secta persisteret; & satagebat ne conciones audiret, quas ibi prædicavimus. Permanebat adhuc in sua perfidia toto illo tempore quo missio Xeretana duravit, nempè tempore Quadragesimæ. Cæterum post aliquot mēses solemniter baptizati sunt Mahumetani, qui conversi fuerant. Non enim ibi potuimus remanere tempore illo, quod necessarium erat ad Cathecumenorum instructionem. Vrgebat enim Missio Gaditana, quam enixe Illustrissimus Episcopus poscebat, & civitas desiderabat, ob ingentem cladem, quam ingens ventorum procella intulerat, naves in Portu submergens, & domus non paucas subvertens, & ædificia quatiens, vrgebat etiam missio Portuensis, quam excelentissima Ducissa de Medinaceli impetrabat. Post has Missiones peractas, & post Missionem habitam in Civitate de Sanlucar, Xeram migravimus ad Bap-

tiſmum ſolemnem in quo quindecim Mauri Sacro fonte expiati ſunt. Erectum eſt ingens theatrum in maximo foro, vulgo *Arenal*, confluxit innumerabilis hominum turba, Cathecumeni ſtipati equitibus, & Religioſis Societatis in proceſsione ducti ſunt ad locum Baptiſmi, ſicut Malacæ factum fuerat.

Adoleſcens ille Turca hoc ſpectaculum contemplans, & Sacrum apparatum intuens ita commotus eſt, vt alta voce medio in foro clamare cæperit. *Volo Chriſtianus eſſe, & cum cæteris baptizari*: locum date, vt poſsim theatrum conſcendere: & per confertam multitudinem perrumpens, tandem aſcendit, & magno fervore Baptiſmum petijt. Illum ego examinavi, & inveni ſufficienter inſtructum in myſterijs fidei, quæ aliquando didicerat: & quanta potui celeritate diſpoſui, vt Baptiſmo cum reliquis tingeretur á Vicario Domini Archiepiſcopi: ſuo fervore, & vultus elegantia omnium oculos in ſe rapuit, & ſummo cum gaudio Baptiſmum ſuſcepit.

Tertio, anno 1670. tempore Pentecoſtes celebratus eſt ſolemnis Baptiſmus Matriti in noſtro Collegio Imperiali, in cuius capaciſsimo templo ingens tabulatum erectum, & ornatum erat prout ſacra hæc functio poſtulabat: ibique inſpectante Hiſpania nobilitate, vndecim vel duodecim Cathecumeni, qui perfidi Mahumeti ſectam deſeruerant, convicti argumentis, quæ adverſus illam confecimus in noſtra domo Profeſſa, ab Illuſtriſsimo Epiſcopo Archadiæ (nam eminentiſsimus Cardinalis Archipiſcopus Toletanus D. Paſ-

Paschasius de Aragon, vel defectu integræ valetudinis, vel alijs curis, & negotijs legitimè impeditus, per seipsum hoc munus exequi non potuit) Sacro fonte lustrati sunt. Egressa est processio Cathecumenorum à domo Professa eos stipantibus à dextris, & à sinistris Dynastis, & Regni Proceribus. Adolescens Mahumetanus hanc solemnitatem admiratus à Deo in hoc itinere illuminatus est; in tota via oculos avellere non poterat à Cathecumenis, & quamvis sæpè vi repulsus sit ne ilis appropinquaret; eius tamen perseverantia obtinuit, vt per mediam turbam perrumperet, & tabulatum ascenderet; vbi alta voce Baptismum petijt: qui tamen tunc ei administratus non est, quia non erat adhuc instructus in rebus fidei. Hi casus manifeste probãt, convenientissimum esse eiusmodi Baptismata cum pompa, & magno apparatu celebrari.

CAPVT VI.

Quomodo expugnanda sit obstinatio Mahumetanorum, qui veritatem Religionis Christianæ cognoscentes, Baptismum suscipere detrectant, vel differunt.

QVANDO Christi prædicator agnoverit, intellectum Mahumetanorum convictum quidem esse, cæterum voluntatem adhuc revellem existere; minas Dei ingeminet, novissima ponderet, severitatem divini iudicij, & terribilitatem pęnarum inferni ex-

expendat;& effigiem animæ damnatę è pulpito ostē-dat. Cum in secunda Missione Hispalensi primo ad Mahumetanos verba fecimus, post aliquot conciones, animadvertens prædicator duram obligationem quorundam; de inferno sermonem instituit; effigiem hominis damnati ostendit; & ad extremum ad parietem, vel columnam, cui suggestum innitebatur, conversus, & sudorem, quo madebat frons eius; manu emundans, æstu quodam fervoris abreptus, manum sudore madidam, columnæ marmoreæ impegit alta voce inclamans, *Columnæ, parietes, audite verbum Domini, & testes mihi estote, quod veritatem huic obduratæ genti prædicauerim.* Et ad Mahumetanos faciem vertens, & minacia verba proferens, *Ego, ego, in Dei*(inquit) iudicio vester Fiscalis ero, ego vestram duritiem coram supremo iudice accusabo, sudor iste testis erit locupletissimus; ignorantiam ibi allegare non poteritis; luce meridiana clarius vobis ostendi, Mahumetum non Dei Prophetam, sed Seductorem nequissimum fuisse, & extra Christi Religionem salutem non esse: satis arbitror vester intellectus convictus est; sed rebellis adhuc voluntas existit. O bone Deus frange horum lapidum duritiem, & ex illis filios Abrahæ cō-stitue! Hæc & alia terribilia verba fulminavit. Et adspirante divina gratia, cuiusdam obstinatissimi duritjes tandem fracta est; extorsere terrores, quod elicere rationes non potuerant: siquidem ad Baptismum ijs minis tractus est. Solent obstinati Mahumetani, dum quid respondeant, non occurrit, ad hanc respon-

ponsionem confugere: Pater meus Maurus, avus meus Maurus, proavus Maurus; & ego quoque Maurus vsque ad mortem. Sed hanc esse stultam responsionem, facile convincitur, sicut stulta, eadem responsio posita in ore Gentilis idolatræ, vel obstinati Hebræi Iudaizantis. *Pater meus idolatra, avus meus idolatra, &c.* Et sicut stultũ esse, & dicere: Pater meus in inferno est, avus in inferno &c. Maiorum vita prava non est imitanda, sed deserenda: eorum præcipitium fugiẽdum, non quærendum est, &c.

Quid expectas vt convertaris? An quod Deus miraculum aliquod faciat ad te convertendum. Sed Deo mos non est miracula sine necessitate facere. Iosue 5. v. 2. *Defecitque manà postquam comederunt de frugibus terræ, nec vsi sunt vltra cibo illo filij Israel.* Stella, quæ apparuit Magis, & eos duxit in Hierusalem; cum illuc pervenerunt, disparuit; quia enim iam ibi non erat necessaria vbi Christi notitia aderat; voluit Deus ne existeret otiosa: & ideo Iob cap. 5. dixit: *Nihil in mundo sine causa fit.* Ideo Christus noluit miracula coram Herode facere, quia otiosa erant, & solum ad curiositatem quærebantur. Luc. 23. 3. Certe tentare Deum petendo miraculum, non est medium aptum vt convertaris: nec vt ad Christum venias bona dispositio est, expectare vt tibi miraculose appareat.

Sanè si tu fidem non habes ijs, quæ conscientia tua tibi dictat, nec ei, quod probant miracula, quæ Christus fecit in confirmationem suæ doctrinæ: nec miracu-

culis, quæ fecerunt Apostoli in confirmationem suæ prædicationis: nec credis mirabili mundi conversioni; nec innumerabilium Martyrum præconio, qui sanguinem suum fuderunt in defensionem veritatis, quam ego vobis prædicavi: nec Christianus fies, quamvis ipse Christus tibi appareat. Luc. 16. *Si Moysem, & Prophetas non audiunt, neque siquis ex mortuis surrexerit credent.* Chrisostom. Gen. 9. in Lucam: *Si sciuisset Deus, quod mortui excitati viuentibus essent profuturi, neququam omisisset, neque tantum lucri præterisset, qui cuncta nobis profutura procurat.* Lazarus, & Christus surrexerunt, & nec Lazaro, nec Christo crediderunt perfidi Iudæi.

Dum autem moras nectunt, & in tempus futurum prospiciunt, vrgendi sunt verbis illis Spiritus Sancti: *Ne tardes conuerti ad Dominum, nec differas de die in die, subito enim veniet ira illius.* Si bonum est, Christianum esse: hoc bonum non est differendum. Si modo non vis fieri Christianus, forsam veniet tempus, quando velis, & non posis: vt enim inquit Augustinus serm. de verbis Apost. Petri, & Pauli: *Cum vult non potest quia quando potuit noluit, ideo per malum velle perdidit bonum posse.* Et lib. 3. de lib. arb. c. 18. *Illa est pœna peccati iustissima, vt amittat vnusquisque illud, quod bene vti noluit, cum sine vlla difficultate posset, si vellet: id est, vt qui sciens recte non facit, amittat scire, quod rectum est; & qui rectum facere cum posset, noluit, amittat posse cum velit.* Hinc Gerson tractatu de parvulis ad Christum trahendis: *Plerunque fit iusto Dei iudicio, vt qui gratiam*

Dei, vel neglexerit, vel repulerit, abutens donis Dei, & talentis summi Patris familias, in primo ætatis vigore dum fas erat, postmodum ad eam veniendi, nequaquam recursus habeatur.

Narret hic Christi prædicator exemplum illud quod legitur in speculo Magno exemplorum part. 2. dist. 9. exemplo 215. de illo peccatore, qui pœnitentiam, cum posset agere, protrahens; in hora mortis constitutus clamabat, *O pœnitentia, pœnitentia, vbi es, quod te inuenire non possum? Iusto Dei iudicio nunc pœnitere non valeo, quia cum potui nolui, & hoc dicens mortuus est.* Item illud, quod ex Cardinali Petro Damiano narrat idem speculum dist. 1. exemplo 94. de illo peccatore, qui pœnitentiam protrahens vsque ad mortem; in illo articulo constitutus, cum de alijs rebus sermo miscebatur, vigil attendebat; cum autem ei de pœnitentia agenda monebatur, statim ob dormiebat; & raptus in infernum à Diabolo est, &c. In hunc scopum potest ponderari illud 1. Reg. 26. 12. *Omnes dormierant, quia sopor Domini irruerat super eos.* Super quod Salvianus: *Sopor infunditur, vt perditio sequatur.*

Possunt in hoc assumptum expendi verba illa Proverb. 1. 24. *Quia vocaui, & renuistis, &c.* Et illa Psalmi 17. 42. *Clamauerunt, nec erat qui saluos faceret, ad Dominum, nec exaudiuit eos.* Item illa Iob 27. 9. *Num quid Deus audiet clamorem eius, cum venerit super eum angustia? Aut poterit in omnipotente delectari, & inuocare Deum omni tempore?* Demum illud Christi Matth. 25. 11. *Domine, Domine aperi nobis. At ille respondens ait: nescio vos.*

Cum

Cum ego Mauris Malacæ prædicavi ad finem anni 1669. honestus, & valde spiritualis Sacerdos, nomine Dominus Christophorus Brito, habebat servum Mahumetanum, cuius conversionem vehementer desiderabat: cum de hac re sæpè allocutus est, sed irrito: adduxit illum ad conciones, sed neque prædicatio, neque exempla aliorum illi persuadere potuerunt: denique vt nihil intentatum relinqueret, illum ad me adduxit initio anni 1670. vt privatim illi veritatem manifestarem: quantum potui laboravi, vt illum ad Christum traherem, sed frustra. Cito eius duritiem Dominus punivit: nam cum essem in nostro Complutensi Collegio de Jesvs del Monte, accepi litteras illius Sacerdotis subscriptas die 19. Augusti anni 1670. in quibus hæc formalia varba continebantur: *Miserabilis ille Maurus fratris mei servus infœliciter obijt, violenter occisus; idque tam celeriter, vt post infiicta vulnera statim mortuus corruerit, sic Deo castigante duritiem cordis eius, nobis manet dolor; quod infœlix ille noluerit Doctrinam in sermonibus auditam ad animæ suæ salutem convertere, sicut alij converterunt.*

CAPVT VII.

Quid consulere debeat Christi prædicator Mauris, quibus persuadere non potuit vt Baptismum peterent.

CVRET Christi minister Mauros pertinaces, quos sermonibus flectere non potuit, blandæ, &

& charitative alloqui, illisque consulere, vt lucem à Deo petant, vt cor illorum tangat, ad Christi fidem amplectendam, si illa sit ad salutem necessaria, & ad deserendam Mahumeti legem, si verum sit quod Christiani credunt, eam esse certam ad æternam perditionem viam. Legatur in hunc scopum consilium, quod dedit P. Ignatius de las Casas Corduvæ Mahumetano ægrotanti, supra capit. 6. pagin. 93. vt scilicet ex toto corde dicant illam orationem, quæ in Alcorano legitur: *Doce nos Domine viam rectam, & bonam.* Et quod ego dedi Fatimæ Malacæ, vt supra pagin. 61. & quod dedi Hispali Ioanni Baptistæ pagin. 91.

Refert Cardinalis Baronius tom. 2. ad anno 130. apparuisse senem venerabilem Sancto Iustino Philosopho, & Martyri, cum adhuc esset idolatra, eique dixisse: *Veram Philosophiam non posse nisi in schola Christi reperiri*, & addidisse: *At tu votis & præcibus tibi ante omnia lucis portas aperiri postula: neque enim ab aliquibus percipiuntur aut intelliguntur præter quam si Deus, & Christus eis concesserit intelligentiam.*

Insuper admoneat Mahumetanos, quod si velint à Deo lucem impetrare ad cognoscendam veritatem, non solum debent eam à Deo petere, sed vitia fugere, & peccata vitare: hæc enim sunt impedimentum, & quasi murus, ne lux de Cœlo veniens animam illuminet. Vt enim inquit Hieremias cap. 5. 25. peccatoribus loquens: *Peccata vestra prohibuerunt bonum à vobis.* Et vt ait Isaias c. 59. 2. *Iniquitates vestræ diviserunt*

in-

inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis, ne exaudiret. Et Sophonias c. 1. 17. *Ambulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt.* Et David Psal. 39. 13. *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem.* Ideo Christus Ioan. 7. 16. *Mea doctrina, non est mea, sed eius, qui misit me. Siquis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina, vtrum ex Deo sit, an ego à me ipso loquar.* Et Spiritus Sanct. Ecclesiast. 1. 33. *Fili concupiscens sapientiam conuersa iustitiam & Deus præbebit illam tibi.* Item David Psal. 83. 13. *Non priuabit bonis eos, qui ambulant in innocientia.* Et Ecclesiasticus cap. 2. 20. *Qui timetis Deum diligite illum, & illuminabuntur corda vestra.*

Consulendum etiam illis est vt in hunc finem impetrandi à Deo lucem aliquas eleemosynas secundum suam possibilitatem pauperibus erogent: & ad hoc persuadendum narretur ipsis, quod S. Lucas Act. 10. refert de conversione Cornelij Centurionis, quam media oratione, & eleemosynis impetravit: siquidem Angelus dixit ei: *Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.* Act. 10. 4. Proferat etiam in medium exemplum S. Casildæ filiæ Almenonis Mauri Regis Toletani, quæ propter eleemosynas, quas Christianis Captivis largiebatur, à Deo meruit illuminari, & baptizata ad magnam pervenit sanctitatem, vt scribit Mariana lib. 9. histor. Hispan. c. 3. Aliud exemplum admirabile refert Bar. tom. 7. ad an. Christ. 537. cuiusdam fœminæ Gētilis, quæ propter eleemosynam, quam pauperi laqueo se suspendere

volenti dedit, quo illum à suspendio liberavit, miraculosè meruit baptizari, & à turpi vita revocata est, & æternam salutem obtinuit.

Item, quando quidem B. Virginem vt eximie sanctam venerantur, consulendum ipsis est, vt ab ipsa præcentur, vt si vera sunt, quæ Christiani de filio eius credunt, quod scilicet sit verus Deus, à Deo ipsis impetret lucem ad suscipiendam fidem Christianam; sin vero in sua Religione moriantur.

Denique si aliquem Mahumetanum inveneris Christi prædicator, qui libros Hispanica lingua conscriptos legere sciat, vt ego inveni, ei consulat, vt libros devotos legat. R. P. Ludovicus Granatensis in Prologo 2. part. symboli refert, quod Maurus captivus nomine Hamete habebat apud se librum eiusdem Authoris de oratione, & meditatione, & in eo frequenter legebat: & cum famuli eiusdem familiæ ob hoc riderent, ipsumque quadam die interrogarent: *Quid tu hic legis?* Ille respondit: *Sinite me*: ego scio quid faciam; tandem lectionem continuando meruit ab illo illuminari, qui Eunuchum reginæ Candacis legentem Isaiam, illuminavit Act. 8. & Baptismum petijt.

CAPVT VIII. ET VLTIMVM.

Insinuantur Verba Scripturæ, quæ pro themate concionum contra Mahumetanos seligi possunt. Et quomodo ex dictis expleri posint.

PRIMVM Thema: *Sine fide impossibile est placere Deo.* ad Heb. 11. 6. nequit dari arbor sine radice,

cę, neque domus, vel ædificium sine fundamento: neque salus æterna animæ rationalis sine vera fide: est enim fides fundamentum spiritualis ædificij, in quo in hac vita hospitari debemus Deum intra animas nostras, vt in alia vita ipse hospitetur nos in suo Cœlo: spes est veluti parietes, & charitas est quasi tectum, vt docet August. Fides autem generatur in anima audiēdo prædicatores, qui Verbum Dei annuntiant: Vt enim inquit Apostol. Rom. 10. 17. *Fides ex auditu, auditus autem per Verbum Christi, id est, auditus credentium est per verbum prædicatorum, quod est Verbum Christi*, ita D. Thom. explicat verba hæc.

Hic explicare debet prædicator, Sanctissimam Christi Religionem docere, & præcipere neminem violenter cogendum esse ad fidem suscipiendam; quia fides vera, quæ sit salutis æternæ fundamentum, debet esse libera, & voluntaria adulto credenti: posse tamen incredulos cogi ad audiendum: quia credere non possunt nisi audiant, & audire nequeunt sine prædicante, vt inquit idem Apostolus: *Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* Loquiturum Deus hominibus per os hominum, quos ad prædicandam mittit; sicut loquutus est Ninivitis per os Ionæ, & Hebræis atque Ægyptijs per os Moysis: & sicut loquutus est filijs Israel per os Prophetæ Isaiæ, Hieremiæ, & reliquorum; & sicut loquutus est mundo per os Christi, & post Christum per Apostolos ab ipso missos in vniversum mundum ad prædicandum Evangelium. Etenim sicut frænaticum no-

lentem manus medici admittere, possumus ligare, & cogere, vt sinat medicinam sibi applicari: Ita quia Christiani certi sumus, & tanquam fidei articulum tenemus neminem extra fidem Christi salvari posse; jure merito possumus infideles cogere ad audiendam prædicationem veræ fidei. Sed quamvis possemus vos, ò Mahumetani, cogere ad audiendas conciones; nolumus tamen neque ad hoc ipsum violentia vti; sed rogamus, & obsecramus, vt veniatis, & vt excusationem non habeatis, operam dedimus, vt nihil emolumenti temporalis amittatis dum ad concionem venitis. Itaque nullum damnum vobis accidere potest ex ijs concionibus: siquidem illis auditis, liberum vobis erit, vel Christi fidem amplecti, vel in vestra perseverare. Potest autem ex eisdem maximum vobis commodum accrescere: si enim verum est, quod vobis prædicabo, vt verissimum esse certo credimus Christiani, vestra æterna salus hinc pendet. A vobis hoc vnum propter magni Dei reverentiam postulo, vt attendatis ad ea, quæ dixero; sancte enim obtestor me in hac prædicatione nihil aliud intendere quam æternam salutem vestram, quam diligo sicut propriam, & pro qua paratus sum vitam meam ponere. Si vera vobis non apparuerint, quæ dixero, manere in vestra Religione: si autem vera esse cognoveritis, debetis illam deserere, & Christianam amplecti. O Pater misericordiarum! O Deus totius consolationis! qui neminem vis perire, sed omnes vis salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, illumina mentes horum hominum,

quos

quos tanquam proximos propter te diligo, & quibus æternam fœlicitatem ex animo desidero, vt cognoscant *te verum Deum & quem misisti Iesum Christum.* Loquere Domine intus ad cor eorum, dum ego externe loquor ad aures; scio Domine, neminem posse *venire ad Christum, nisi tu traxeris eum*: trahe ergo Domine eos ad Filium tuum. Et vos ó Christiani, viscera charitatis ostendite erga hos proximos vestros, date vestris orationibus efficaciam verbis meis; petite ex toto corde conversionem istorum fratrum à Deo: offerre illi pro illorum salute Missas, Comuniones, eleemosynas, ieiunia, pœnitentias, & alia pia opera: probè nostis, quam verum sit, quod summa veritas Christus dixit Ioan. 12. *Nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo*: rogate ergo illum vt det donum fidei his fratribus nostris, & vos ò charissimi, & dilectissimi Mahumetani, quando quidem Deum Cœli, & terræ Dominum colitis, rogate impense in cordibus vestris, vt si ego prædicator veritatis sum, ab ipso vere missus, vobis supernè mittat lucem, qua veritatẽ cognoscatis, & robur, vt veritatem cognitam profiteamini: si autem seductor sum, vos ab errore, & falsa fide liberet. Quid hac petitione æquius? Quid rationabilius?

Hoc exordio præmisso, & in hunc modum captata benevolentia Mahumetanorum, sermonem inchoet à prima demonstratione proposita cap. 1. pag. 57. remque amplificet, & sermonem finiat in medium proferendo aliquod exemplum ex ijs, quæ supra habentur à pag. 82. & in fine concionis in brevem epilogum re-

ducat, quæ fuse dicta sunt in eius decursu, & vehementiam affectuum cómovens, auditores hortetur ad petendum Baptismum publice, & confitendum Christum coram hominibus, vt ipsos ille confiteatur coram Angelis Dei. Fideles cómoveat vt hoc instanter á Deo precentur, & cum illis aliquam ferventem orationem vocalem ad Deum, & B. Virginem fundat ad impetrandam illorum conversionem. Parata habeat Rossaria: & si aliquis auditorum Baptismum petat, & sit vir iubeat, vt ad pulpitum adducatur, ibique eum arctissime amplectatur: & Rosarium collo eius imponat in testimonium fidei. Si autem sit fœmina, ei Rosarium porrigát, cæterum propter honestatem ab amplexu abstineat; & hoc munus amplexandi mulieres conversas committat alicui fœminæ nobili ex circunstantibus. Hanc praxim concionandi ego servavi.

Secundum Thema. Si non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Ioan. 8. 24. horum verborum explicationem quære in disp. de divinitate Christi 1. part. Quia primum fundamentum fidei Christianæ, in quo discriminamur à Iudæis, & Mahumetanis, est credere quod Christus est Filius Dei naturalis, verusque Deus; oportet vt Christi prædicator coram Mahumetanis vnam, vel duas conciones instituat de Christi divinitate. Ad hoc autem assumptum explendum proferat argumenta in illa disputatione à me expensa. Item liber 3. cap. 1. pag. 146. *Tertium Thema:* potest etiam ad prædicandum de Christi divinitate assumi hoc thema: *Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant*

eant te solum verum Deum & quem misisti Iesum-Christum. Ioan. 17. 3. cuius explicationem habes ibidem 1. part.

Quartum. Lex Domini immaculata conuertens animas. Psalm. 18. 8. vide explicationem huius thematis cap. 9. pag. 443. habes copiosam materiam ibidem à pag. 443. vsque ad 470. item à pag. 523. vbi describitur vita Morabitorum. Item huc spectat impurus eius Paradysus cap. 11. pag. 126.

Sextum. Testimonium Domini fidele. Psalm. 18. 8. vide ad hoc explendum à pag. 470. ad 547.

Septimum. Charissimi nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sunt; quoniam multi Pseudo-Prophetæ exierunt in hunc mundum. 1. Ioan. 4. vel hoc: *Multi Pseudo Prophetæ surgent: & seducent multos.* Matth. 24. 11. vel istud: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Matth. 7. 16. ad probandum Mahumetum non fuisse Dei Prophetam, expende contradictiones Alcorani à pag. 371. vsque ad 387. Item eius impuram vitam pag. 391. Item modum quo sectam suam invexit à pag. 15.

Octavum. Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, & ij tres vnum sunt. Ioan. 8. ad probandum contra Mahumetanos primo pluralitatem personarum in Deo, vide cap. 3. pagin. 174. Item cap. 4. pag. 190. vide thematis explicationem pag. 237. & inde pete argumenta ad probandam Trinitatem Personarum in Deo. Præcipuè vero argue ex miraculis, & revelationibus expensis cap. 6.

pag. 211. Item ex dictis pag. 354. quia Arriani nunquam claruerunt miraculis. Huc spectat colloquium, quod habui cum Hamete Solimam à pag. 252. vsque ad 276.

Nonum. Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur ad illudendum, & crucifigendum, & tertia die resurget. Matth. 20. Convincatur falsitatis Mahumetanæ sectæ ex eo, quod negat mortem Christi ex lib. 4. cap. 1. pag. 307. vsque ad 334.

Decimum. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Psalm. 92. vide huius thematis explicationem 1. part. Lex vera debet habere evidentia argumenta credibilitatis, quibus demonstretur illam esse à Deo datam: hæc autem argumenta non habet lex Mahumeti, vt probatur cap. 2. demonstrat. pag. 62. & convincitur impura Mahumeti vita, & ex perversis dogmatibus, & erroribus eius, & ex modo illam introducendi. Christi autem lex habet evidentia credibilitatis signa. Ea breviter recensentur cap. 2. pag. 172. expendatur argumentum petitum à constantia, & alacritate Martyrum, quam spectantes Gentiles conversi sunt, vt habes 1. part. cap. 10. & 2. part. pag. 364.

Vndecimum. Interrogate, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & invenietis requiem animabus vestris. Hierem. 4. hic expendatur quanta sit obligatio Mahumetanorum inquirendi, an sua lex sit à Deo. Vide ad hunc scopum cap. 3. pagin. 384. vsque ad 390. Convincatur non esse viam bonam sectam Mahumeti, ex impura vita Mahumeti: quia iniusta præcipit: quia pluralita-

tem

tem vxorum, & liberam eas repudiandi licentiam licitam facit: quia sodomiam, & bestialitatem licitas facit: quia evidenter fabulatur Evangelia esse corrupta, vide à pag. 334. vsque ad 370.

Duodecimum. Testimonium fidele sapientiam præstans parvulis. Ps. 18. ostendatur legem Mahumeti sapientiam non præstare parvulis. 1. quia non ordinat homines ad supernaturalem finem, & divinum, in quo iuxta S. Thomam consistit, quod præstet sapientiam parvulis, pag. 126. Secundo, quia proponit vt res veras fabulas ridiculas, vide à pag. 542. Tertio, quia contra evidentissima testimonia Evangelij, & omnium hominum, fabulatur circa Annunciationem, & Partum B. Virginis, vt cõstat ex pag. 493. vsque ad 497. Quarto, quia non habet orationem, sacrificia, & alia media elevantia hominem ad Dei contemplationem, & amorem, vide á pag. 521. Quinto, quia eos, quos Mahumetani vocant sanctos, brutales, & bestiales facit. Afferat hic prædicator Christi exempla sapientiæ, quam Religio Christiani tribuit pueris innocentibus: v. g. Iusto, & Pastori, quam tribuit Agneti, Catherinæ, Ceciliæ, Theresiæ, Teclæ, & alijs.

Decimumtertium. Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. Marc. vlt. conferat Christi prædicator modum, quo lex Christi introducta est in mundo per pauperes Piscatores, contradicentibus orbis Principibus, cum modo, quo invecta est secta Mahumetana, & convincet illam esse veram, & hanc falsam. Ad hoc explendum thema legatur dispu-

putatio de divinitate Christi, legatur c. 39. à pag. 560. Item expendat miracula, quibus floruerunt in omni sæculo Sectatores Christi, vt breviter, & dilucide facit Cardin. Bellarm. in tomo concionum, concione 6. de fide, & impotentiam faciendi miracula, quam de seipso fatebatur Mahumetus, & miracula ridicula, quæ in sui commendationem confixit, vt constat ex pag. 560. & ex pag. 12. n. 8. & 9. & ex cap. 2. à pag. 15. vsque ad 30.

Decimumquartum. Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant. Ioan. 12. 35. ad expugnandam duritiem Maurorum, qui auditis concionibus nolunt ad Christum venire, quamvis veritatem cognoscant, vide lib. 6 cap. 6. & 7. à pag. 586. Item ad impugnandam illam communem excusationem, *Convertar quando Deus voluerit*, vide à pag. 528. vbi impugnatur error Mahumetanorum asserentium Deum destinare homines ad malum, & omnia ex necessitate evenire.

INDEX
SECVNDÆ PARTIS
MANVDVCTIONIS AD CONVERSIONEM MAHVMETANORVM.

PARS SECVNDA.

IN QVA FALSITAS MAHVMETANÆ Sectæ convincitur, pariterque veritas Religionis Christianæ, quæ prima parte demonstrata est, novis iterum argumentis stabilitur.

LIBER PRIMVS.

LIBER SECVNDVS.

IN quo continentur apertæ aliquæ demonstrationes contra hanc sectam, quæ confirmantur ex mirabilibus quorundam Mahumetanorum conversionibus: specialiter verò falsitas Alcorani convincitur ex eo quod ponat vltimam fęlicitatem hominis in delectationibus corporis.

LIBER TERTIVS.

In quo ex dictis Alcorani, & ex Scripturis Divinis, quas admittit, & ex Divinis visionibus, & miraculis probatur Divinitas Christi, & Trinitas Personarum. Vbi etiam apponitur longum colloquium, quod Author habuit cum arguto Mahumetano: & varijs similitudinibus exponuntur mysteria Incarnationis, & Trinitatis: & docetur quomodo agendum sit cum Infidelibus, qui ob difficultatem mysteriorum nostræ fidei illam recipere detrectant: & demonstratur legem Christi abrogari non potuisse per legem Mahumeti, quamuis lex Moysis sit abrogata per legem Christi.

LIBER QVARTVS.

In quo demonſtratur, Chriſtum mortuum eſſe, & reſurexiſſe, contra id, quòd Alcoranus fabulatur; & exponitur, cur Deus fieri voluerit homo paſsibilis: & oſtenditur, nec novum nec vetus Teſtamentum fuiſſe corruptum à Chriſtianis, vt Mahumetus finxit.

LIBER QVINTVS.

In quo ex contradictionibus Alcorani, ex fabulis, quibus eſt refertus, ex erroribus manifeſtis contra Hiſtoriam, contra Mathematicam, & Philoſophiam, ex impura Mahumeti vita, & moribus eorum, quos Mahumetani Sanctos *appellant, evidenter demonſtratur, legem contentam in Alcorano non eſſe legem Dei, nec illi convenire vllam ex proprietatibus legis Diuinæ, quas David deſcripſit.*

Cap.

LIBER SEXTVS.

In quo tradditur praxis convertendi Mahumetanos petita ab experientia Authoris, & designantur themata concionum, & loca etiā ex toto opere, quibus expleri possint.

Secundæ Partis.

ER-

ERRATA SIC CORRIGE.

PAg. 13. l. 17. accédebant, lege accédebant. Pag. 25. l. 17. aceleres, lege inceleres. Pag. 35. l. 15. suaue, lege suaui. Pag. 42. l. 4. revesi, lege reversi. Pag. 49. l. 1. in minere, lege imminere, l. 18. habebant, lege haberent. Pag. 52. l. 3. Comes de Iarandilla, lege de Oropesa. Pag. 59. l. 13. qui, lege quæ. Pag. 62. l. 5. providi, lege providit. Pag. 81. l. 21. Maria, lege Mariana. Pag. 85. l. 5. ab salutem via, lege ad salutis viam. Pag. 87. l. 14. cum, lege cum. Pag. 88. l. 22. hac, lege hæc. Pag. 102. l. 7. Domine, lege Dominæ. Pag. 112. l. 14. iuxtar itum, lege iuxta ritum, l. 25. dIvinis, lege divinis. Pag. 116. l. 5. Curduvensem, lege Corduvensem. Pag. 120. l. 15. recipimus, lege recepimus. Pag. 132. l. 20. esse, lege esset. Pag. 151. l. 7. tam, lege iam. Pag. 163. l. 2. Calcamentorum, lege Calceamentorum. Ibid. l. 22. dixisses, lege dixisse. Pag. 167. l. 24. mote, lege more. Pag. 170. l. 18. ipsum, lege ipsam. Pag. 180. l. 1. haber, lege habeo, & l. 3. bares, lege bases. Pag. 200. l. 1. suscipiatur, lege suspicantur. Pag. 224. l. 1. quem, lege quam. Ibid. l. 15. animam, lege animal. Pag. 211. l. 21. quias, lege quas. Pag. 118. l. 25. præstinæ, lege pristinæ. Pag. 227. lin. 1. vorbis, lege verbis. Pag. 229. l. 13. seurra, lege scurra. Pag. 231. l. penult. febris, lege fabris. Pag. 309. l. 12. ausis, lege ausus. Pag. 325. l. 21. dagna, lege digna. Et l. 22. supplico, lege supplitio. Pag. 330. l. 20. ignit, lege gignit. Et l. 21. benefico, lege beneficio. Pag. 333. l. 4. occasio, lege occasionem. Pag. 334. l. 7. Christi, lege Christo. Pag. 338. l. vlt. non sit verisile, lege non sit verisimile. Pag. 345. l. 24. opporterent, lege opponerent. Pag. 358. l. 7. configunt, lege confingunt. Pag. 361. l. 18. Euangelisti, lege Euangelistis. Pag. 391. l. 1. De, lege Dei. Pag. 393. l. 4. pulcharum, lege pulchrarum. Pag. 401. l. 16. uimaritum, lege maritum. Pag. 419. l. 15. libris, lege liberis. Pag. 420. l. 26. mulierunt, lege mulierum. Pag. 435. l. 17. dixerit, lege duxerit. Pag. 444. l. penult. caput, lege capite. Pag. 447. l. 23. illi, lege illum. Pag. 449. l. 23. infer, lege infert. Pag. 454. l. 22. coniugi. lege coniungi. Pag. 497. l. 2. imprægnatæ, lege iam prægnata. Pag. 503. l. 16. paschale, lege paschate, & ibid. l. resucitaturos, lege resuscitaturos. Pag. 504. l. 20. per locum, lege per iocum. Pag. 505. l. 8. penitentiá agunt, lege penitentiam agunt. Ibid. l. 13. præcipiat, lege præcipitat. Pag. 533. l. 2. mitere, lege misere. Pag. 543. l. 9. spondisse, lege spopondisse.

